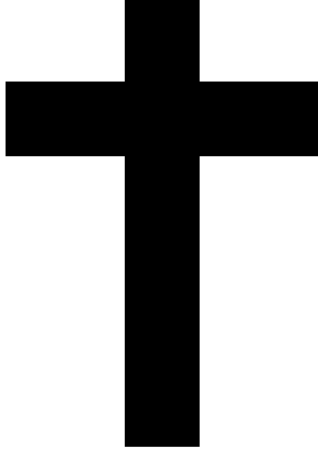

Kitapm ken Raa doko
kiji ute jeege

New Testament in Kenga

Kitapm kɛn Raa dɔɔko kiji ute jeege New Testament in Kenga

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenga

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenga

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
de2980b7-692d-557d-af49-da5784485d94

Contents

Matiye	1
Mark	39
Luk	62
Jan	102
Naabm jee kaan naabm Isage	130
Romæge	169
1 Kōrint	187
2 Kōrint	203
Galat	214
Epēz	220
Pilip	226
Kōlos	231
Tesalonikŋ deete	235
Tesalonikŋ gen k-dige	239
Timote ken deete	242
Timote gen k-dige	248
Tit	252
Pilemon	255
Ēbrege	257
Jak	271
Pier deete	276
Pier gen k-dige	281
Jan deete	284
Jan gen k-dige	289
Jan gen k-mōtōge	290
Jud	291
Apokalips	293

Labar Jigan ɣen Isa al-Masi ɣen Matiye

Kupm mɛtn taar taadjeki doobm ɣen dooy Labar Jigan ɣen Isa al-Masi ɣen Matiye

Taar jiga ɣen Isa al-Masi kɛn Matiye raanɔ se, naan raan jee al-Masige tun Yaudge. Naade Yaudge se 6o jeel ɔk mɛtn Kitapm kɛn Raa dooko ute jeege do dokiɲ se. Matiye taad jeege tu ɔo Isa se, naan 6o debm kɛn utu 'tɛdn kaasn nakgen kɛn Kitapm Raa dooko ute jeege do dokiɲ taadn se. Taa naan se 6o maakɲ taariɲ kɛn naan raan se, daayum naan lee tuun tɔl taar Kitapm Raa dooko ute jeege do dokiɲ se maak ki. Kaad kɛn Matiye raanɔ Labar Jigan ɣen Isan ese se, jee al-Masigen Yaudge se, k'tuurde tuur naatn maakɲ beege tun Yaudge lee tusn maak ki ɣen keem Raa. Naade se lee tusu ɔo jee kɛn Yaudge ey se kic 6o naade took ɔkde ute naade. Ʉen Matiye ki num, Isa 6o mel kɛn lee dooy jeege ute tɔɔɣina do nakge tun kɛn Raa jen ro ki. Isa se taadden doobm kiji kɛn naade an jeel kɔkɲ ko taargen maakɲ Kitap kɛn Raa dooko ute jeege do dokiɲ se. Isa se naan 6o al-Masi kɛn Yaudge iɲg aak kaak kaamin se. Kɛn naan jaay taadden taa maakɲ Gaar Raa se, naan deekden ɔo: Raa se naan 6o gaarge ɔo naan baagga kɔsn gaara do jeege tun do naan ki ara. Maakɲ kitapiɲ ki se Matiye taad mɛtn taar Isan dooy jeege ute taargen jerl jerl gotɔ kaam mii aan gɔɔ kɛn naan dooy jeege do kɔs ki se (kon 5-7).

*Metjil Isa *al-Masi
(Lk 3.23-38)*

- ¹ Kɛse 6o metjil Isa al-Masige. Naan *goon Daud ɔo goon *Abraam.
- ² Abraam ooj Isak, Isak ooj *Yakub ɔo Yakub ooj Juda ute ɣenaangen gaabge*.
- ³ Juda 6o ooj Perɛz ute Zera† ɔo gaangen se Tamar 6o konde. Perɛz ooj Esrom. Esrom ooj Aram.
- ⁴ Aram ooj Aminadab. Aminadab ooj Naason. Naason ooj Salmon.
- ⁵ Salmon ooj Booz ɔo ko Booz se ron Raab. Booz se 6o ooj Obed ɔo ko Obed se ron Rut.
- ⁶ Obed ooj Jɛsɛ. Jɛsɛ se 6o ooj Gaar *Daud. Daud se 6o ooj Salomon do mend Uri ki.
- ⁷ Salomon ooj Roboam. Roboam ooj Abiya. Abiya ooj Asa.
- ⁸ Asa ooj Yozapat. Yozapat ooj Yoram. Yoram ooj Ozias.
- ⁹ Ozias ooj Yotam. Yotam ooj Akaz. Akaz ooj Ezekias.
- ¹⁰ Ezekias ooj Manase. Manase ooj Amon. Amon ooj Josias.
- ¹¹ Josias ooj Yekonia ute ɣenaangen gaabge ɔo kaad kɛn se 6o gaan *Israɛlge k'tɔs k'baande bulu taa naan Babilon ki†.
- ¹² Kɛn naade 6aa aan Babilon ki se jaay 6o, Yekonia ooj Salatiel ɔo Salatiel ooj Zorobabel.
- ¹³ Zorobabel ooj Abiud. Abiud ooj Eliakim. Eliakim ooj Azor.
- ¹⁴ Azor ooj Sadok. Sadok ooj Akim. Akim ooj Eliud.
- ¹⁵ Eliud ooj Eliɛzer. Eliɛzer ooj Matan. Matan ooj Yakub.
- ¹⁶ Yakub ooj Yusup. Yusup se 6o gaabm Mari ɔo Mari se 6o ooj Isan kɛn k'danɲ al-Masi se.
- ¹⁷ Metjilɛgen iɲ do Abraam ki bini aan do Daud ki se, aas metjili sik-kaar-ɔo. Kɛn iɲ do Daud ki bini k'tɔs k'baanden bulu taa naan Babilon ki se, aas metjili sik-kaar-ɔo. Kɛn naade 6aaan Babilon ki jaay bini aan do al-Masi ki se, kic 6o aas metjili sik-kaar-ɔo.

*Kooɲ Isa *al-Masi
(Lk 2.1-21)*

¹⁸ Te doobm gay jaay j'ooɲ Isa al-Masi: kon Mari se mend keesn Yusup, num kɛn naan 6aa te ron ki ey sum 6o, Mari tɛd mendkaama tun tɔɔɲ *Nirl Salal. ¹⁹ Gaabm keesiɲ Yusup se, debm kɛn lee tɛd nakge te doobiɲa ɔo je an kɔɔdn metiɲ naan jeege tu eyo. Taa naan se 6o naan je an rese taa nam 'booy taarde eyo.

²⁰ Kaad kɛn naan utu iɲg saap saap do taar kɛn se, gan *kɔdn Meljege Raa maakɲ niɲ ki se teec naaniɲ ki taadiɲ ɔo: «Yusup, naai se metjil *Daud, ɔntɛ beere Mari se ɔkiɲ 'tɛdn mendi,

* 1:2 Genaangen gaabgen se 6o kɛn 6aad tɛd taa 6ee gaan *Israɛlgen sik-kaar-dio. † 1:3 Naade se ronɔge. ‡ 1:11 Aak 2Gar 24.12-16.

taa Mari se aam te Nirl Salal. ²¹ Naan se utu 'koojn goon gaaba ð goon se naai an dan Isa Š, taa naan ðo debm utu kədn do jeenge maakn *kusiñ ki.»

²² Nakgen paacn tēd se, taa taar Meljege Raa taado do dakin ute taar debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi se aanga doobin ki ken ð: ²³ 'Booyki! Goon mēnd ken gaaba ðaa te ron ki eyo, utu 'tēdn mēndkaama ð koojn goono ð goon se jeege an dan Emanuel.' Ro Emanuel se je deekn ð: *Raa ute naajee.

²⁴ Ken Yusup jaay iin maakn bin ki se, naan took taar kədn Meljege Raa taadiño se. Gōtn se, Mari se naan əkin tēdn mēndina. ²⁵ Num gan naan baate ðaa ron ki bini Mari oojn maak ki. ð goon j'oojin se, Yusup əndin ron Isa.

2

Jee jeel k-dijge ðaado kaakn Isa

¹ Isa se j'oojin maakn geger ken Betleem ken taa naan Jude ki, do Gaar *Erōd ki. Ken Isa jaay j'oojin se, jee jeel k-dijge iin kaam kaada tookno ð ðaa aan maakn geger ken Jeruzalem ki. ² Ken naade jaay aan se, naade tōnd metn jeege ð: «Goon k'j'oojin jaay ute kəsn gaar Yaude se tap ðo, gayo? Taa naaje se j'aako k-dijin kaam kaada tookno ð naaje k'ðaado kergn naanin ki.»

³ Ken Erōd jaay booy taar se, nirlin teece taa gaarina; bin se əl jee Jeruzalem ki paac se beere əkde. ⁴ Gōtn se Gaar Erōd dan tus magal *jee tēdn serke Raage tu paac ð ute jee jeel taadn tokn metn Ko Taar Raa paac ken maakn jeenge tu ð naan tōnd metde ð: «*Al-Masi do dakin Raa taad taa koojin se tap ðo, j'an koojn gayo?»

⁵ Gōtn se, naade terlin ð: «Naan se j'an koojn maakn geger ken Betleem ken taa naan Jude ki, aan gōd ken do dakin debm taad taar teeco taar Raa ki raanin ðo:

⁶ *Geger ken Betleem ken taa naan Jude ki se, naai kic le maakn gegerge tun magal magal ken taa naan Jude ki. Taa maakn naan ki se ðo utu ade teecn magal ken utu 'tədn *Israel*

*jeemge aan gōd debm gaama se *.*»

⁷ Gōtn jaay Erōd dan jee jeel k-dijge kalde ki se, nam kic ðo jeel eyo. Ken naade aan ənin se, naan tōnd metde ð: «Ken tap ki se, k-dijn se tap ðo naase aakin ki nuñ ki?» ⁸ ð naan deekden ð: «'Baaki Betleem ki je ənumkiro gōtn goono se tak. Ken jaay ənin ki roga num, 'terl 'ðaa ki ro 'taadumki gōtina taa maam kic ðo m'ðaa kergn naanin ki.»

⁹ Ken naade jaay booy taar gaarge aas sum se, gōtn se naade iin ðaa, ð ken naade ðaa ðaa se, k-dijn ken naade aakin ðo kaam gōtn kaada tookno se, ter teec naade ki daala. K-dijn se tōdde bini ðaa ðaar do ðee ken goon maak ki se. ¹⁰ Ken naade aak k-dijn se maakde raap sakan.

¹¹ Ken naade aan se, ənd maakn ðee ki ðo əñ goono ute kon Mari. Naade erg naan goon ki ðo tōmin jaay ðo naade tōd taa ðəndeege ðo ədin nakgen ðee ðee: daab, nakn ooto, ute uubm ootn k'danin mir se†.

¹² Ken naade iin əñ Mari sum se, *Raa əjde maakn nide ki ðo j'ənten terl kaal gōtn Gaar Erōd ki. Taa naan se ðo naade uun doobm kuuy ðo terl ðaa taa naan ðe ki.

Yusup ute mēdin Mari ðo goonde aan ðaa Masar ki

¹³ Ken jee jeel k-dijge jaay iin ðaa sum se, kədn Meljege Raa kalan ðaado taad Yusup ki maakn nin ki ð: «Inn ute mēdi ðo uun goono aan 'ðaa ki taa naan Masar ki. Inñ gōtn naane bini maam m'ai taad jaay ðo sōm naai ade terle. Bere, Gaar *Erōd se je je goono taa an tōd.»

¹⁴ Maakn nōr ki se sum ðo, Yusup iin ute mēndina uun goono ðo aan ðaa taa naan Masar ki. ¹⁵ Naan tin gōtn naane bini Gaar Erōd ooyo. Nakn se aan doobin ki aan gōd ken Meljege Raa taado ute taar debm taad taar teeco taar Raa ki do dakin ð: *Maam m'dan m'ðado goonm gaaba naatn taa naan Masar ki.‡*

**Erōd tōd gaan seemgen maakn naan ken Betleem ki*

¹⁶ Kaad ken se Erōd utu zere; ð naan ken se naan ðaado jeel əkga metina ken jee jeel k-dijge derlin derl se, gōtn se naan maakin taarin makno. Naan und kulu ðo num gaangen gaabgen əndo do ðaar di ki jaay ðəy ðəy paacn ken maakn geger ken Betleem ki ute maakn naangen cees ki cees ki se, k'tōlde paac. Taa ðaar di ese se tum te kaadn ken jee jeel k-dijge taad Erōd ki gen k-dijn naade aakin ðo. ¹⁷ Bin ðo, nakn se aanga doobin ki aan gōd ken debm taad taar teeco taar Raa ki, ron Jeremi, taaddeno do dakin ð:

¹⁸ *K'booy nō eem maakn naan Rama ki jeege tōy ðo eem nō ðena.*

Š 1:21 Ron Isa je deekn ð: Meljege aaj jeege. * 1:23 Aak Eza 7.14. * 2:6 Aak Mis 5.1. † 2:11 Mir se kaagn k'tēdn uubm ooto ðo ənno j'ot ro deb ken ooyga kooyo taa ruum eyo. ‡ 2:15 Aak Oz 11.1.

*Kese Rasel bo eem taa geninge,
naañ k'selin kic bo daar eyo gen tayo,
taa geninge utga.Š*

Yusup ute mendina do goonde deet an taa naan Masar

¹⁹ Ken Gaar *Erod jaay ooy sum se, kodn Meljege Raa taad Yusup ki maakn nin ki kaad ken naan utu taa naan Masar ki. ²⁰ Naan taadin do: «iin ute mendi do uun goono ok 'terl '6aaki taa naan *Israel ki taa jeege ken je tool goono se, naade ooyga.» ²¹ Jo Yusup iin ute mendina, uun goono do ok terl taa naan Israel ki. ²² Anum ken naan booy do Arkelos sga gaar gen taa naan Jude goo bubin Erod ki se, gotn se Yusup beere akin gen terl baa taa naan Jude ki. Jo Meljege Raa taadin maakn nin ki do n'iin baa taa naan Galile ki. ²³ Naan iin baa ing maakn geger ken k'danin Nazaret. Nakgen se aan doobin ki aan goo ken jee taad taar teeco taar Raa ki taado do dokin do: *Naan se j'an danin kod Nazaret.*

3

*Jan-Batist *batiz jeege*

(Mk 1.2-8; Lk 3.1-20)

¹ Ken kaadin jaay aan sum se, Jan-Batist naar teec naan jeege tu do baag taadn taar *Raa do kod-baar ken taa naan Jude ki. Naan taad jeege tu do: ² «Terlki maakse taa *maakn Gaar Raa se doypga gooro!» ³ Taa Jan se bo, debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi taado taarin do dokin ken do:

K'booy mind deba taad makon do kod-baar ki do:

*'Daapn doobm Meljege do tedinsiniki jiga 'toodn tal.**

⁴ Jan uuso kal k'daapin ute beekn ginji do dokk maakin te kol daara; nakn kosin iimi ute teeje. ⁵ Gotn se jeegeen iino maakn geger ken Jeruzalem ki ute kengen taa naan Jude ki paac do ute kengen iino taa ool Jordan ki paac, naade baado gotn Jan ki. ⁶ Naade tood metn *kusindege naan jeege tu do Jan-Batist batizde maakn ool magal ken k'danin Jordan se.

⁷ Ken Jan aak *Parizige ute *Sadusege dena baado onin taa naan aden batiz se, naan deekden do: «Aakumki tu woogjen ara! Naan jaay bo dejseno taa aki kaan kotn maak-taar Raa ken utu booy do jeege tu se? ⁸ Naan ki se, 'tedki nakgen jiga ken 'taadn jeege tu do naase se 'terlkiga maakse, ⁹ do onte 'taadki doki: naaje se le k'gaan *Abraamge. 'Booyki m'asen deeke, kogen ese se ken Raa je kic bo an delin 'tedn gaange Abraam ki. ¹⁰ Bere, alpasa se le k'daaringa metn ko kaag ki. Ko kaaggen paacn jaay ooy jig ey se, j'aden togn tuun naatn do j'aden toon poodn.

¹¹ «Maam se, m'asen batizn ute maane do kese je deekn do naase 'terlkiga kingse; num gan debm utu baado metum ki se, naan magal ciruma. Maam se saa jen ki kic bo m'aas gen kodin eyo. Debm ese se bo utu asen *batizn ute Nirl Salal do ute poodo. ¹² Ute gert magalin se naan utu tuuy teenina do ken naan jaay tuuy aasga num, kaam teenin se naan utu an tosn komb maakn giijin ki; num tesin se, naan utu an komb maakn pood ken ooy eyo.»

*Isa *k'batizina*

(Mk 1.9-11; Lk 3.21-22; Jn 1.32-34)

¹³ Gotn se Isa iin taa naan Galile ki do baado maakn ool magal gen Jordan ki, baado on Jan taa an batizina. ¹⁴ Num Jan se baate tooko, deek Isa ki do: «Maam se, naai bo am batiz ey bo, ter naai bo baado gotn maam ki la!» ¹⁵ Isa terlin do: «Borse se naai 'tooko, taa naajege se j'aki tedn nakn ken Raa maakin jen ro ki ute doobina.» Gotn se Jan tooko. ¹⁶ Ken Isa k'batizin jaay ooko maakn maane ki sum se, naan ken se sum bo maakn raa doo waj do naan aak *Nirl Raa booyo don ki tec aan goo deere. ¹⁷ Jo gotn se k'booy mind deba taad maakn raa ki do: «Naan se Goon maak-jema. Maam bo m'beer m'odino taa naan toolumi.»

4

**Bubm sitange naam Isa*

(Mk 1.12-13; Lk 4.1-13)

¹ Gotn se *Nirl Raa tood baan ute Isa do kod-baar ki, taa Bubm sitange an baa naama. ² Maakn giige tun si-sao se, nooro katara se Isa os te dim eyo do ken bii si-sao jaay aas se, naan bo toolina. ³ Bubm sitange, naan debm naam jeege se, baado on Isa deekin do: «Ken naai 'Goon *Raa deer num, 'taad koge tun se ai del nakn kos.» ⁴ Isa terlin do: «Taar se k'raananga raan do dokin ken do: *Ken ted debkilimi ing se kosso kalin ki sum eyo, num ute taargen paacn ken teeco taar Raa ki.**»

⁵ Ter Bubm sitange baan ute Isa maakŋ geger ken *salal Jeruzalem ki, 6aa uun ɔlin do *Bee Raa ki raan leŋ leŋ, ⁶ ɔo deekiŋ ɔo: «Ken naai 'Goon Raa deer num, do bee ki ara se, iin aal naan ki. Taa taara se k'raanŋinga raan do dokiŋ ken ɔo: Raa 'kund 'kulu kodiŋge tu ɔo naade ai caapm kokiŋ jidege tu,

taa jɛsiŋge se 'kɔŋ rɔɔkiŋ ro ko ken gam eyo.†»

⁷ Isa terlin ɔo: «Taar se kic k'raanŋinga raan do dokiŋ ken ɔo: *Bere, naai se 'kɔŋ 'naam Mɛli Raa eyo.»* ⁸ Ter Bubm sitange tɔɔd baansin do ko ken jerle ɔo taadin taa naan gaaringen do naan ki paac ute nakŋ kaakŋ beedege. ⁹ Gotn se naan deekiŋ ɔo: «Ken naai jaay 'baado ɛrgga naanum ki ɔo 'daanunga num, nakgen se paac maam m'aisin keɔa.» ¹⁰ Anum Isa terlin ɔo: «Iik naatn ceem ki Bubm sitange! Taa taar se k'raanŋinga raan do dokiŋ ken ɔo: *Mɛli Raa kalar tak se 6o naai 'kerŋŋ naanin ki ɔo an 'tedn naabiŋa.‡»*

¹¹ Gotn se Bubm sitange iin ɔniŋa ɔo *kɔdn Raage baado aakiŋ don ki.

Isa baag tedn naabiŋ taa naan Galile ki (Mk 1.16-20; Lk 4.14-15; Jn 1.35-43)

¹² Jan-Batist se k'j'ɔkinga dangay ki ɔo ken Isa jaay booy ɔo Jan j'ɔkinga dangay ki se, naan iin terl 6aa taa naan Galile ki. ¹³ Ken naan aan sum se, ɔn gegerin Nazaret ɔo 6aa ting maakŋ geger ken Kaparnayum ki ken taa baar ki, taa naan Zabulon ki ute gen Neptali ki. ¹⁴ Taa naan se 6o nakŋ ken debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi taadno do dokiŋ se, aanga doobiŋ ki ken ɔo:

¹⁵ Naase jee taa naan Zabulon ki ute jee taa naan Neptali ki ken sak kaam aak baar, naase 6o jee ken ingki jɛŋ ool Jordan kaam naane ken taa naan Galile ken jeenge Yaudge ey se; ¹⁶ naase jeegen ken ingki maakŋ gat ken ɔɔɔ utu aki kaakŋ gatɔ asen wɔɔr kelɛŋ! Naasen ken ingki taa naan ken ɔɔɔ aan gɔɔ jee ooyga kooy se,

gotn wɔɔr; bere, aanga.§

¹⁷ Kaad ken se sum 6o Isa baag taadn taar Raa jeege tu ɔo: «'Terlki maakse taa *maakŋ Gaar Raa se ɔɔpga gɔɔɔ!»

Jee ɔɔ deet deetn ken iin ɔk metn Isa

¹⁸ Isa jaay aan taa naan Galile ki se, naan 6aa lee taa baar ki ɔo gotn se naan aak genaage dio: deb kalar ron Simon ken k'danŋin ute ro Pier kici ɔo genaan se ron Andre, tund tund gendde maan. Naade se jee toocŋ kenŋge. ¹⁹ Naan deekden ɔo: «'Baado daanumki! Bɔrse maam m'asen tedn naase jee 6aa 'je jikilimge ade 6aa doobm Raa ki.» ²⁰ Naade naar ɔn genddege ɔo daaniŋa.

²¹ Utu iik naan ki ɔkɔ se, naan aak genaage di kuuy, Jak te genaan Jan, gaan Zebedege, naade ute bubde se ing king maakŋ markabde ki daap daap genddege ɔo gotn se Isa danŋe. ²² Naade naar iin ɔn bubde te markabde ɔo naade daan Isa.

Isa dooy jeege ɔo ed'lapia jee kɔɔnge tu

²³ Ter Isa lee dɔɔd taa naan Galile se paac dooy jeege maakŋ *beedege tun Yaudge lee tusn maak ki gen keem Raa. Naan taadden Labar Jiga gen *maakŋ Gaar Raa ɔo jeegen ɔk kɔɔnge paac ute jeegen ken kɔɔnge tujdenga tuju maakde ki se, naan edden lapia. ²⁴ Gotn se *nookin eem dɔɔd taa naan Siri se paac. ɔo jeege baano ute jee kɔɔnge paac ken dɔɔl kɔɔndege kaam kalar eyo ɔo lee dabarde aan gɔɔ: jee ɔk kɔɔŋ sitange, jee ɔk kɔɔŋ puputu ɔo jee k'runŋuyge, paac se, naan edden lapia. ²⁵ Jeege dɔɔɔ dena ɔk metn Isa: naade se iino taa naan Galile ki, jeegen iino taa naan ken k'danŋin te ro Gegergen Sik, kengen iino maakŋ geger ken Jeruzalem ki ute kengen taa naan Jude ki ɔo jeegen iino jɛŋ ool Jordan ken kaam kaada tookŋo.

Isa dooy jeege do kɔs ki

5

Jee maakde-raap naan Raa ki (Lk 6.20-26)

¹ Ken Isa aak dɔɔl jeegen den ese se jaay baado ceɛŋ ki se, naan ookŋ ing do kɔs ki ɔo jeegen metin ki baado ɔniŋa. ² Gotn se Isa uun taara ɔo baagdɛn dooyo deekden ɔo:

³ «Maak-raapo jeege tun jeel rode ki naade se jee daayge naan *Raa ki, taa *maakŋ Gaar Raa se naade ki!

⁴ Maak-raapo jeege tun ing eem keeme, taa Raa utu aden sele.

⁵ Maak-raapo jeege tun dalul, taa do naanŋa se Raa utu adesin kɛdn naade ki.

⁶ Maak-raapo jeege tun ken je nakŋ ken tɔɔl Raa ki ute maakde paac taa nakŋ naade je se, Raa utu adesin kɛdn ute maraadiŋa.

† 4:6 Aak KKR 91.11-12. ‡ 4:10 Aak Dt 6.13-14. § 4:16 Aak Eza 8.23-9.1.

7 Maak-raapo jeege tun ken eej do jeege tu, taa naade kic Raa utu aden keejn dode ki.

8 Maak-raapo jeege tun maakde *salal taa naade utu kaakj Raa.

9 Maak-raapo jeege tun je ano 6aa ute toose, taa naade se Raa utu aden dan oo: geninge.

10 Maak-raapo jeege tun k'dabarde taa nakj ken naade lee ted jaay taal Raa ki, taa maakj Gaar Raa se naade ki.

11 Maak 'raapo naase ken jeege jaay naajse, dabarse oo tolsen taar jig eyo ute taargen met ki eyo dose ki, taa naase 'tedkiga jee maamge. 12 Onki maakse 'raapm den aak eyo, taa maakj raa ki se, Raa utu asen kogj bedse den aak eyo. Bin 6o jee taad taar teeco taar Raa ki do dakin baado naanse ki se kic, k'dabardeno bin kici.»

Naase 6o kaata oo gotn woor gen do naanja

13 «Naase se 6o aan goo kaatn gen do naanja. Num ken kaata jaay kingin nijim se gotoga num, j'an tedn j'oo di jaay 'tedn nijim gotin ki se? Ken nijimin se jaay gotoga num, naan se tedga nakj cere, j'an 6aa si naata oo jeege lee do ki.

14 «Naase se 6o gotn woor gen *dunia. Geger ken jaay j'onidin do kos ki raan se, j'aakin tal.

15 Ken j'oo loomp se taa j'an deebm dugul don ki eyo, num j'an kuun kol ro kaag ki raan taa woor goto jeege tun maakj bee ki se paac. 16 Bin num onki gotn woorse se woor naan jeege tu paac, taa naan se 6o jeege kaakj naabsen jigan ken 'lee tedki se, naade *nookj Bubsen maakj raa ki.»

*Isa dooy jeege do *Ko Taar ken Raa edo *Musa ki
(Lk 16.17, 12.58,59, 16.18)*

17 «Maakj Ko Taar ken Raa edo Musa ki ute taar jee taad taar teeco taar Raa ki raano oo dooyno jeege do dakin se, onten 'saapki oaki maam m'baado se taa Ko Taar se tedn goto, na6o maam m'baado se taa m'an tedn 'kaasn doobin ki. 18 'Booyki bee m'asen taada: kaad ken maakj raa ute do naanja utu deel te ey 6ort se, taar k'raanjin do Ko Taar ken Raa edo Musa ki jaay naase injki do ki se, maakj taar ki se dimin coko kic 6o, 'kon 'kut eyo bini, nakgen se paac kaan doobin ki. 19 Taa naan se 6o, maakj Ko Taarge tun ken Raa edo Musa ki taad oo gen teda jaay debm baate tedn ken kalan coko aan goo di kic 6o oo dooy jeege 'tedn aan goo ken naan ted se, debm bin se, 'looppm debm baata *maakj Gaar Raa ki. Num debm took do taarge tun se, tedn paac te doobina oo dooy jeege 'tedn aan goo naan se, debm bin se utu 'tedn magala maakj Gaar Raa ki. 20 'Booyki m'asen taada: ken nakj naase 'tedki jaay taal te Raa ki cir te gen jee taadn tookj metn Ko Taar Raage ute *Parizige ey se, naase aki kon kend maakj Gaar Raa ki eyo.»

Isa dooy jeege do taar maak-taar ki

21 «Naase 'booykiroga taar ken k'taado busege tu do dakin ken oo: Onte taal nam murs, oo debm jaay taalga nam murs se j'an kokj kolin gotn kajj boor ki.* 22 Num maam se, m'deesen m'oo: debm ken jaay ted taamooyo ro genaani ki se j'utu j'an kojn booro don ki. Oo debm jaay naaj genaani oo: «Naai se 'dala» debm bin se, beeki num, j'an kol naan Yaudge tun *jee kaakj metn taarge se. Oo ter debm jaay naaj genaani oo: «Naai se debm derle» debm bin se, beeki num, j'an kokj kol poodn, gotn dubar ken gen daayum.

23 «Ken naai jaay '6aa 6aa kedn *serki gotn ken k'l'in gen lee tedn serke Raa ki se oo gotn ese se naai 'saap jaay ok taara ute genaani num, 24 on serki naai '6aan 6aa keda se ram oo ok terl 6aa ok taasa te genaani jaay 6o 'baado kedn serki se Raa ki.

25 «Ken naai jaay ok taar dim te debm taamooyi se, ken utu '6aaki 6aa doob ki sum 6o, 'naar 'daapinki tarse se ute naapa; ey num, bere, debm taamooyi se ai 6aa kali gotn debm kojn boor ki oo debm kojn booro se le ai kokj kedi ji magal asarge tu oo naan ai kali dangay ki. 26 'Booy bee m'ai taada: nakj doi ki paac se, bini koboro kic 6o og nanjin te ey se, naai 'kon teecn maakj dangay ki eyo.»

Isa taad te jee ken lee ees mend jeege

27 «Naase 'booykiga ken *Ko Taar ken Raa edo Musa ki taad oo: Onte 'keesn mend nam, onte 'keesn gaaba nam.† 28 Num garj maam se m'deesen m'oo: debm ken jaay aak mend nam oo donjin te maakin se, debm bin se aan goo toodnsinga. 29 Num ken 'kaami do ji daama 6o ai koli maakj *kusiin ki num, kaami se ood und naatn. Roi kaam kalan se jaay goto num, bee cir ken roi paac 6o '6aa maakj pood ken gen daayum. 30 Num ken naai aak ji daami jaay 6o ai koli maakj kusiin ki num, naai 'gaan undin naatn. Ken roi kaam kalan se jaay goto num, bee cir ken roi paac 6o '6aa maakj pood ken gen daayum.»

Isa taad taar piir gen gaaba te menda

* 5:21 Aak Ekz 20.13. † 5:27 Aak Ekz 20.14.

³¹ «ΤΕΤ *Κο Ταρ κεν Ραα εδο Μυσα κι τααδσενγα daala oo: *Debm ken jaay piir mendin se an kedn maktubm gen piirin jaayo.*[†] ³² Num gan maam se m'deeksen m'oo: debm jaay an piir te mendin se, ken mendin ees kees gaabge jaayo. Ey num debm jaay piir mendin se, keese goo doodin kood doobm gen keesn gaabm nam. Oo debm ak mend nam k'piiringa piir se le, keese naan aan goo debm ees mend nam kici.»

Isa taad ute jeegen naam taarde

³³ «Daala, naase 'booykiga taar ken k'taado busege tu ken oo: «Taar naai naam taari ro ki naan Raa ki gen teda se, onte kuum kaalin naan ki. Num gan do nakge tun paacn naai 'naamga naam taari naan Meli Raa ki se, naai an tedina.» ³⁴ Num gan maam se m'deeksen m'oo: onten 'naamki rose. Onten 'naamki rose ute maakn raa, taa maakn raa se go gotn kaag do Raa ro ki; ³⁵ onten 'naamki rose ute do naanja, taa do naanja se gotn toobm je Raa; onten 'naamki rose ute Jeruzalem, taa Jeruzalem se geger gen Gaar Magala[§]. ³⁶ Onten 'naam roi ute daan doi, taa beeki doi ki se kalan tap bo, naai an kon tedin raap eyo ey le ilim eyo. ³⁷ Ken taarse bo met ki le ooki: yee met ki; ken met ki ey le ooki: goto, met ki eyo. Ey num taar ken k'ziidin ziid do ki se iino gotn *Bubm sitange tu.»

*Isa taad ute jee ken k'teddega *kusin num, je kogh seede*

³⁸ Isa taadden daala oo: «Naase 'booykiga ken *Κο Ταρ Ραα taad oo: *debm ken tookga kaam nam j'an tookn kaam naan kici, oo debm ken jaay tedeega naan nam le, j'an terecn naan naan kici.*^{*} ³⁹ Num maam se m'deeksen m'oo: debm jaay tedsenga kusin num onten 'terlin ki kusina. Taa naan se bo ken nam jaay ondiga metn bi ken do ji daama num, 'terlin ken do ji jeele ki se kici. ⁴⁰ Ken nam jaay baansiga naan debm kon boor ki taa 'kuun kali baat se num, kali magal se kic, oninsina. ⁴¹ Ken debm jaay oli taa toogo oo 'lee kilometir kalan se†, naai 'leen kilometir dio sorok ute naana. ⁴² Debm ken jaay tond metn dim goti ki num, edin oo debm jaay je dem dimi num, onte 'koozina.»

Isa dooy jeege oo 'je debm taamooyi

⁴³ «Naase 'booykiga ken *Κο Ταρ Ραα taad oo: *Naai 'je naapi*[†] oo naase ooki: «Debm taamooyi se ood undina.» ⁴⁴ Num gan maam se, m'deeksen m'oo: 'jeki jee taamooyege oo eemki Raa taa jeegen ken dabarse se. ⁴⁵ Bin jaay bo aki tedn gaan Bubsen maakn raa ki. Taa Raa se naan bo debm lee ooko kaadin do jee kusinge tu oo do jeege tun bee. Oo naan bo lee eed maane do jeege tun tedn nakgen ute doobina oo do jeege tun ken tedn nakgen ute doobin ey se kici. ⁴⁶ Oo ken naase jaay 'jeki jeegen jese sum num, ute naan se 'saapki oo aki kon bedse naan Raa ki ne? Ken bin num *jee tokn mirge kic bo on ted bin kici. ⁴⁷ Num ken naase jaay 'lee 'tedki toose genaase tu sum num, dim jaay naase 'tedki jaay 'cir jeege se tap bo ne di? Taa jeegen Yaudge ey kic le lee ted toose ute naapa kici. ⁴⁸ Bin num aan goo Bubsen maakn raa ki debm mec se, naase kic 'tedki jeegen mec.»

6

Isa dooy jeege gen metn taar kedn dim jee daayge tu (Lk 11.2-4)

¹ ΤΕΤ Isa deek daala oo: «Ken aki 'tedn naabm *Ραα num, onten 'tedinki naan jeege tu taa naade asen kaaka. Ey num naase aki kon bedse gotn Bubse ken maakn raa ki eyo. ² Ken naai 'je kedn dim jee daayge tu num, onten 'tedin naan jeege tu taa naade ai kaaka aan goo gen jeegen ted rode jee bee jaay lee ted maakn *bee ken Yaudge lee tusn maak ki oo daan doobge tun gotn jeege lee tusn, taa jeege jaay aakdega num aden toom se. 'Booyki bee m'asen taada: naade se onga bedde do naan ki ara sum. ³ Num gan ken naai se jaay 'je kedn dim jee daayge tu ute ji daama num, onte kon ji jeeli 'jeele*. ⁴ Bin num nakn naai ed nam ki jaay onin kon k'jeel gotin ey se, Raa Bubi se aak nakn naai tedin se, naan bo utu ai kedn bedi.»

Isa dooy jeege gen tond metn Raa

⁵ «Ken naase jaay aki tond metn Raa num, onten 'tedki aan goo gen jeegen ted rode aan goo naade bo jee bee se. Taa ken naade jaay baaga maakn *bee ken Yaudge lee tusn maak ki, ey le daan doobge tu se, naade daar daar jaay eem Raa taa je jeege aden kaaka. 'Booyki bee m'asen taada: jee bin se naade onga bedde bore do naan ki ara. ⁶ Num gan ken naai 'je keem Raa num, end maakn pakar toodi ki, 'gaas kaam taara doi ki oo gotn se 'tond metn Bubi Raa

[†] 5:31 Aak Dt 24.1. Maktubm j'edin se je taadin oo j'undin kulu gen konn gaabm kuuy. § 5:35 Gaar Magala gotn ara se je taadin ute Raa. * 5:38 Ekz 21.24; Lb 24.20; Dt 19.21. † 5:41 Do dakin se asgar *Romege se naade ak doobo gen tond metn debm gay kic bo taa aden kuun daamde oo an baa gen kilometir kalan. † 5:43 Aak Lb 19.18. * 6:3 Do ji jeele se je deekn oo: bee naai ted se, debm goor ute naai kic bo onte booyo.

ken ing ceei ken naai on aakin ey se do Bubi Raa se, aak nakn ken naai 'tedn onin koy jaay nam jeel gotin ey se, utu ai kedn bedi.

⁷ «Ken naase aki tond metn Raa num, onten 'doolki taargen ren ren se cok cok aan goo jeegen Yaudge ey lee ted se. Naade saap do ute taargen naade doolden cok cok se sum bo Raa aden booyo. ⁸ Anum naase onte 'tedki aan goo gen naade se, taa Bubsen Raa se jeele nakn naase 'jeki ken naase utu 'tondki te metin ey kic num. ⁹ Bin num ken naase jaay aki keem Raa num, 'deekki ooki:

Bubjen maakn raa ki,
on jeege paac ai jeeli naai kali ki sum bo Raa.

¹⁰ On naai bo kosn gaara do jeege tu paac.

On jeege do naan ki ara paac se,
ai tedn maak-jei aan goo gen jeege maakn raa ki.

¹¹ Edjeno kosn ken ajen kaasn jaaki.

¹² 'Tooljen *kusinjen naaje k'tujn naani ki,
aan goo naaje kic bo k'tedn kald jeege tun ken tujjenga naaje ki kici.

¹³ On te 'konje k'kend maakn nakn naam ki,
num doofen doje maakn ji *Bubm sitange tu.

[Taa gaara, toogo do *nooko se gen naai gen daayum daayum. *Amin.]†

¹⁴ Ken Isa jaay dooyden gen keem Raa aas se, ter naan taadden do: «Ken naase jaay 'tedki kald jeege tun tujsen rose ki se, Bubsen maakn raa ki asen tool kusin naase kici. ¹⁵ Num gan ken naase jaay 'baateki 'tedn kald jeege tu le, Bubsen maakn raa ki se asen tool kusinse ey kici.»

*Isa taad metn taar kuun *siam*

¹⁶ «Ken naase uunki kuun siam num, onte dookki naanse aan goo jeegen ted rode aan goo jee bee se. Ken naade jaay uunga siam num, ted daan-kaamde taa jeege aakdega num 'deekn do: jee se uun kuun siam. Anum 'booyki bee m'asen taada: naade se borse onga bedde do naan ki ara. ¹⁷ Num naai, ken 'kuun siam num, 'tug daan-kaami do 'ted uubu roi ki. ¹⁸ Bin bo jeege kaakn jeel eyo ken naai uun kuun siam. Num Bubi Raa kalin ken ing ceei ken naai on aakin ey se bo, 'jeel sum. Do Bubi Raa ken aak nakn ken naai 'tedn onin koy nam jeel ey se bo, utu ai kedn bedi.»

Isa taad do 'tuski maalse maakn raa ki

(Lk 11.34-36, 12.15-34; 1Tim 6.9-10)

¹⁹ «On ten 'dabarki rose gen 'tush maalse do naan ki ara, taa maalsen 'tusin ki do naan ki ara se, k-ndoge ute kuurge an kon tujn naatn do jee boogge kic le 'kend beene do an kon boogo. ²⁰ Bin num 'tuski maalse maakn raa ki, gotn ken k-ndoge ute kuurge aden kon tuj eyo do jee boogge kic kon 'kend jaay an boog eyo. ²¹ Taa gotn maali ro ki se, gotn ese bo maak-saapi ing ro ki kici.»

Kaama se naan bo aan goo loompohn roa

(Lk 11.34-36, 12.22-31)

²² «Kaama se naan bo loompohn gen roa. Bin num ken kaami jaay lapi se, roi te denin paac se, ing maakn got ken wooro. ²³ Num ken kaamige jaay lapi ey se, roi paac bo ing maakn got ken doo. Ken nakn ken ai woor goto se jaay tedga doof dorod num, goto ai kilim doi ki dib!»

Raa ey le gurs

²⁴ «Deb kalan se 'kon tedn naaba gotn melge tu di eyo. Ken naan bo tedn naaba goto kaam di num, deb kalan naan an doodn kundu do deb kalan naan an 'jea; ey le deb kalan se, naan an kokn ondo do ken guus se, naan an kaal maak ki eyo. Taa naan se bo naase aki 'kon tedn naabm Raa do ute gen gurs taa naapki eyo.»

Isa deek do onten 'kuunki nirlse

²⁵ «Taa naan se bo maam m'deeks m'oo: taa kose se onten 'kuunki nirlse taa nakn naase aki koo, aki kaaye do taa rose se onten 'kuunki nirlse do kal ken naase aki tuusu. Taa kose se, naan cir nakn koo do rose se le, naan cir kala. ²⁶ Aakki tu yeelge se, naade le do eyo do ok teen gen koj eyo do giiji le, naade ok eyo do omb dim maak ki eyo. Ute naan se kic bo Bubsen maakn raa ki ulde. Num naase se met kando yeelge se, naase 'cirdeki? ²⁷ Maakse ki se, nanja jaay ute kuun nirlin sum bo 'kon ziidn bii kingin do naan ki ne? ²⁸ Num gen di jaay naase uunki nirlse do kalge tun aki tuus se? Aakki tu poon nakgen taak bee maakn kaag ki se; naade se do kuub eyo do ond cok eyo. ²⁹ 'Booyki m'asen taada: Gaar Salomon do dakin se ute maalin den paac se kic bo, bii kalan on uus te kal aak bee tec aan goo gen naade se eyo. ³⁰ Mu jaaki daar maakn kaag ki do metbeeki sum bo 'utu j'an tooc se kic Raa tamarin aak

† 6:13 Taara ara se, maakn Kitapge tun do dokin se, metinge maakde ki se goto.

bɛɛ bɛɛ se ɓo, mɛt kando asen kɔŋ kɛɗn kal tuusu naase ki ey ne? Bɛɛɛ, naase se jee ken aalki te maakse paac do Raa ki eyo! ³¹ Bin num ɔŋte 'kuunki nirlse ɔki: naaje tap ɓo j'kɔsn dɪ, j'kaay dɪ, ey lɛ j'tuusun dɪ? ³² Nakgen bin se paac jee jeel Raa mal ey se ɓo daayum ɪŋg saap do ki. Ey num Bubsen maakŋ raa ki se jeele nakŋ ken naase 'jeki. ³³ Ken deet deet se, 'jeki ɓo Raa kɔsn gaara dose ki ute nakŋ ken tɔɔlɪŋ ɔɔ nakgen ɔɔp paac se, naan asesiŋ kɛɗn do ki. ³⁴ Bin num ɔŋten 'kuunki nirlse do nakge tun 'tɛɗn mɛtbeeki: taa nakŋ 'tɛɗn mɛtbeeki se, naase 'jeelki eyo. Dubar aan jaaki se ɓo aasga gen bii se sum.»

7

Ɔŋte 'kɔjki bɔɔrɔ do jeege tu
(Lk 6.37,38,41,42, 11.5-13)

¹ Ter Isa deekden daala ɔɔ: «Ɔŋten 'kɔjki bɔɔrɔ do jeege tu, bin se naase kic ɓo j'asen kɔjŋ bɔɔrɔ dose ki eyo. ² Taa *Raa se utu asen kɔjŋ bɔɔrɔ dose ki aan gɔɔ ken naase 'lee ɔjki do jeege tu, ɔɔ bin ɓo nakŋ naase 'lee 'dɔɔjŋki nakge jeege tu se, naase kic j'utu j'asesiŋ dɔɔjŋ bin kici. ³ Mu cɔkɔn ken kaam genaai ki ɓo naai ɔŋ aakiŋa. Num gen dɪ jaay naai ɔŋ aak gudum kaagŋ kaami ki ey se? ⁴ Ute naan se ɓo naai 'kɔŋ deekŋ genaai ki ɔɔ: Genaaama, 'ɓaado m'ai kɔɔɗn mu kaami ki. Ey num naai ɔk mɛt-gudum kaaga kaami ki se kici! ⁵ Nakŋ naai 'tɛɗŋ se, mɛt ki eyo. Bɛɛki num, ɔɔɗ mɛt-gudum kaagŋ kaami ki se ram, jaay naai 'kaakŋ jiga ɔɔ ter kɔɔɗn mu cɔkɔn ken kaam genaai ki kici!

⁶ «Ɔŋten 'kɛɗki nakŋ *salal gen Raa se besge* tu, bɛɛɛ sɔm ɓaa naade asen terl dose ki ɔɔ asen doŋ nɛɛpm cɛɛk cɛɛk. Ɔɔ meedgen te rode se ɔŋte sideki kiŋzirge tu, sɔm ɓaa naade lee do ki cɛɛɛ.»

'Tɔndki mɛta, 'jeki, 'tɔndki kaam-taara
(Lk 6.31,43-49)

⁷ «Lee 'tɔndki mɛta ɔɔ j'asen kɛɗa, 'lee 'jeki ɔɔ naase aki kɔŋɔ, 'lee 'tɔndki kaam-taara ɔɔ j'asen kɔɔɗ. ⁸ Deere, debm tɔnd mɛta se j'an kɛɗɛ, debm je se 'kɔŋɔ ɔɔ debm tɔnd kaam-taara se lɛ, j'utu j'an kɔɔɗ. ⁹ Saapki tu, ken gooni jaay tɔnd mɛtn mappa gɔti ki se, maakse ki se nana jaay an kɛɗn koa? ¹⁰ Lɔɓu ken gooni jaay tɔnd mɛtn kenje num, maakse ki se nana jaay an kɛɗn wɔɔjɔ? ¹¹ Naasen jeegen ken jig ey se kic ɓo 'jeelki kɛɗn nakŋ bɛɛ gensege tu. Num mɛt kando Bubsen maakŋ raa ki 'kɛɗn nakgen jiga jeege tun tɔnd mɛtin ey ne!

¹² «Taa naan se ɓo, nakŋ paacŋ jaay naase 'jeki jeege asen tɛɗn naase ki se, naase kic 'tɛɗki jeege tu bin kici. Kɛse ɓo *Ko Taar ken Raa ɛɗo Musa ki ute jee taad taar teeco taar Raa ki dooyno jeege do dɔkiŋa.»

Taa doobge kaam dio

¹³ Ter Isa aal naagŋ taara deek ɔɔ: «Ɛndki ute taa doobm baata! Taa taa doobm magal budul se, naan ɓo ken ɔl jeege gɔtn kut ki ɔɔ jeege dɛna aal te doobm magal ese se. ¹⁴ Gaŋ taa doobm ken ɔl jeege gɔtn kaaj ki se, naan se baata ɔɔ doobiŋ kic baat nɛlɛl, bin num jeegen jaay ɛnd te taa doobm ese se, naade baata.»

Kaaga se k'jeeliŋ ute koojiŋa

¹⁵ «Ɔndki kond te jeegen jig eyo tɛɗ rode aan gɔɔ jee taad taar teeco taar Raa ki se. Naade ɓaado ɔŋse ɔɔ tɛɗ rode dalul aan gɔɔ baatge, num gaŋ te maakde se naade jee *kusin aan gɔɔ k-sogsogige. ¹⁶ Naase adeki kaakŋ jeel ro naabde ki aan gɔɔ k'j'aak k'jeel ko kaaga ute koojiŋ se. 'Jeelki, koojiŋ mɔŋɔ se j'an tuugn do tɔndam ki eyo. Ɔɔ koojiŋ goyab se j'an tuugn do mɛɛɛŋ ki eyo. ¹⁷ Kaagŋ jaay jiga se ooj koojiŋ kic ɓo jiga, ɔɔ kaagŋ jaay kɔɔŋ† se, ooj koojiŋ kic ɓo jig eyo. ¹⁸ Kaagŋ jaay jiga se, k'kɔŋ koojiŋ kaagŋ jig ey se do ki eyo. Ɔɔ kaagŋ jaay kɔɔŋ se lɛ k'kɔŋ koojiŋ kaagŋ jiga se do ki eyo. ¹⁹ Kaagŋ paacŋ ken ooj koojiŋ jig ey se, j'an gaana ɔɔ j'an toocŋ naata. ²⁰ Bin num, jeegen jig ey jaay tɛɗ rode aan gɔɔ jee taad taar teeco taar Raa ki se, ute naabden naade tɛɗ se ɓo, naase adeki kaakŋ jeel ro ki bin kici.»

Jee mɛtn Isa ken mala mala

²¹ «Jeegen ken danum ɔɔ: Mɛluma, Mɛluma se, naade se paac ɓo kɔŋ kɛnd *maakŋ Gaar Raa ki eyo, num jeegen ken tɛɗ maak-je Bubum ken maakŋ raa ki se sum ɓo 'kɛndde. ²² Bii ken kaam mɔɔtn se jeege dɛna am deekŋ ɔɔ: «Mɛluma, Mɛluma, ute ro naai se ɓo naaje k'taado taar Raa, ute ro naai se ɓo naaje k'tuuro sitange ro jeege tu, ɔɔ ute roi naai se ɓo, naaje k'tɛdo nakŋ-kɔɔɓge dɛna!» ²³ Bii ken se maam m'aden taadŋ m'ɔɔ: naase se, maam m'jeelseno te eyo. liikki naatn cɛɛm ki dɔkɔ, naasen paacŋ jee tɛɗn kusinge se!»

Beege dio

* 7:6 Besge ute kiŋzirge se, Yaudgen ken ɪŋg do Ko Taar ken Raa ɛɗo Musa ki se, yeɛmde yeɛme taa daagen se salal eyo naan Raa ki ɔɔ jeegen baate tookŋ taar Raa se, naade se kic tec aan gɔɔ besge ute kiŋzirge. † 7:17 Kɔɔŋ ara se taad ute dim endga roŋ ki.

24 Ter Isa aal naagŋ taara ɔ: «Debm ken jaay booy taaruma ɔ ing do ki se, naan se tec aan gɔɔ debm metekŋ ken iin been do ko ki. 25 Bee se, ken maane eede ɔ oolge kic ɔ dooco ɔ kuul ɔ makɔŋɔ ɔ baado deeb bee se bat naɔo, ɔŋ ruin te eyo, taa bee se k'i'iinin do ko ki. 26 Num gan debm booy taaruma ɔ ing do ki ey se, naan se tec aan gɔɔ debm derl ken iin been do kees ki. 27 Bee se ken maane eede, oolge kic ɔ dooco ɔ kuul ɔ makɔŋɔ ɔ baado deeb bee se bat, ɔ bee se ru nan tak.»

Isa dooy jeege ute ɔogina

28 Ken Isa jaay taad nan taaringe sum se, jee dengen tus se jaay booy taar naan dooyden se, ɔkden taad eyo. 29 Taa dooy naan se ɔk ɔɔgɔɔ† ɔ tec aan gɔɔ gen jeedegen jeel taadn ɔɔkŋ metn Ko Taar Raage se eyo.

8

Isa ed lapi debm bikid ki

(Mk 1.40-45; Lk 5.12-14)

1 Ken Isa booyo do kos ki se doal jeege dena ɔk metina. 2 Gɔtn se gaaba kalan ɔk kɔŋ bikidɔ baado ceɛ Isa ki, erg naanin ki tonɔ metin ɔ: «Melje, ken naai 'je num, edum lapia taa rom se daapm 'toodn kɔŋ kɔŋ.» 3 Isa ɔ jin utina ɔ deekin ɔ: «Yeɛ, maam m'jea, ɔŋ roi 'daapm 'toodn kɔŋ kɔŋ!» Gɔtn se sum ɔo, debm kɔŋ bikidn se ɔŋ lapia ɔ roŋ daap tood kɔŋ kɔŋ. 4 Ter Isa deekin ɔ: «Iin 'baao, naɔo ɔŋte ɔaa taadn nam ki; num 'baa 'taad roi *debm tedn serke Raa ki se ɔ 'baa ed *serke Raa ki aan gɔɔ ken *Musa taadino maakŋ Kitap ki. Bin ɔo jeege paac 'jeele, naai se ɔŋga lapia.»

Isa ed lapi debm tedn naabm bubm asgarge tu kalan

(Lk 7.1-10)

5 Ken Isa jaay end kend maakŋ geger ken Kaparnayum ki se ɔo gɔtn se bubm asgarge kalan baado ɔŋina ɔo eemɔn ɔo ɔ: 6 «Melje, maam se m'ɔk debm tedn naabum kalan se kɔŋɔ dena tood tood beene. Kɔŋin se terecin k'runɔyuu ɔo dabarin den aak eyo.» 7 Gɔtn se Isa terlin ɔ: «Maam m'baa bei ki ɔo m'an ɔaa kedn lapia.»

8 Gɔtn se bubm asgar *Romɛge se deekin ɔ: «Melje, ɔere, maam se m'aas te debm naai 'baa beem ki eyo. Num gɔtn daari ki se, naai 'taad ute taari sum ɔo, debm tedn naabum se 'kɔŋ lapia. 9 Taa maam se, kic m'kaam ji deb kuuy, naɔo m'ɔk asgarge kaam ji maam kici. ɔo ken maakde ki se jaay m'deek deb kalan ki m'ɔ: «'Baa se» naan iin 'baa. ɔo m'deek deb kuuy ki m'ɔ: «'Baado se» naan iin baado. ɔo bulum ki se jaay, m'deekin m'ɔ: «'Ted nakŋ ese se» naan iin tedina.»

10 Ken Isa jaay booy taar gaabm ese se, taara se ɔkin taad eyo. Naan deek jeege tun daanin se ɔ: «Naase 'booyki bee m'asen taada: maakŋ gaan *Israelge tun ute denɔ se kic ɔo, maam m'ɔŋ te nam jaay aal maakin do *Raa ki aan gɔɔ gaabm ara se eyo. 11 Anum m'deeksen m'ɔ: jeege dena utu ade kin ɔaa gɔtn kaam kaada tookŋo, ɔo kaam kaada toocŋ ni, naade ade ɔaa utu tusn 'king kosn ɔii laa ki ute maak-raapo ute ɔugjege *Abraam, Isaka ɔo *Yakub *maakŋ Gaar Raa ki tele. 12 Num gaangen gen maakŋ Gaar Raa tap ɔo, naade se ɔo j'utu j'aden kɔɔɔ ɔo j'utu j'aden kɔmb naatn maakŋ gɔt ken ɔɔɔ dɔɔɔ. Gɔtn se ɔo naade ɔaa keeme ɔo taan naanɔe.» 13 Ter Isa deek bubm asgar *Romɛge tu se ɔ: «ɔk 'terl 'baa bei ki. Ute kaal maaki naai aal dom ki paac se, nakŋ naai 'tonɔ meta ro ki se 'kɔŋ tɛda.» ɔo kaad ken se sum ɔo, debm tedn naabin se ɔŋ lapia.

Isa ed lapi jee kɔŋge tu dena

(Mk 1.29-34; Lk 4.38-41)

14 Ter Isa iin ɔaa bee Pier ki. Ken naan jaay aan sum se, ɔŋ moom Pier mɛnda se kɔŋɔ tood tood daral ki ɔo naan roŋ ɔŋ kedɛk. 15 Gɔtn se naan ɔl jin utina ɔo roŋ ɔŋ kedɛk se terec urlu ɔo gɔtn se naan iin daara ɔo baag tedn kɔo Isa ki.

16 Ken kaada ooc jaay gɔto ted ilim se, jeege baano ute jee kɔŋ sitange se dena gɔtn Isa ki. Ute taarin se sum ɔo, naan tuur sitange naatn ro jeege tu ɔo jee kɔŋge se paac naan edden lapia kici. 17 Nakŋ Isa ted se aanga doobin ki aan gɔɔ taar ken debm taad taar teeco taar Raa ki roŋ Ezayi taadno do ɔokin ken ɔo:

*Kɔŋjegen tujjeki rojege se, naan uuninga paac don ki.**

Jeege ken je daan Isa

(Lk 9.57-62)

18 Ken Isa jaay aak jee denge ɔl gurugin se, gɔtn se naan deek jeege tun metin ki ɔo k'gaan k'baaki jen baar ken kaam naane. 19 Gan maakŋ jee jeel taadn ɔɔkŋ metn Ko Taar Raage

† 7:29 Dooy naan ɔk ɔɔgɔ se je taadn ɔo naan tuun tal taar nam gam eyo. * 8:17 Aak Eza 53.4.

se, deb kalan iiko ceeñ ki deekiñ do: «Debm dooy jeege, gōtn naai '6aa gay gay kic 6o, maam m'ai daana.»²⁰ Isa terliñ do: «'Booyo! K-bukumbōoge kic 6o ak 6ee tooddege, do yeelge kic le ak kujdege. Num ganj maam *Goon Deba se m'ok gōtn maam m'an kol dom eyo.»²¹ Maakñ jeege tun metiñ ki se, deb kalan kuuy se deekiñ do: «Mēlje, onum m'ade 6aa duubm bubum jaayo.»²² Ganj Isa terliñ do: «Onj jeegeen aan goo ooyga kooy naan Raa ki se 'duubm naapa, num naai se, '6aado 'daanuma.»

Isa ak daar kuulu

(Mk 4.35-41; Lk 8.22-25)

²³ Gōtn se Isa ook maakñ markab ki doo jee metiñ ki 6aa ute naana. ²⁴ Gōtn se sum 6o kuulu doobo do ol makōno do baar ki. Kuulu se ted maane aal walak walak do iin 6aa 6aa doocñ markaba. Num naan ken se, Isa tood tood bia. ²⁵ Jee metiñ ki iiko ceeñ ki tond durina do deekiñ do: «Mēlje, naakje! Ey num 6ere, naajeege j'aki kutu.»²⁶ Isa deekden do: «Gen di jaay naase 'beerki bin se? Naase se aalki te maakse paac do Raa ki eyo.» Gōtn se naan iin daara, aac kaama kuul ki ute maane ki do naan ken se, gōto 6aa tood dil. ²⁷ Ken naade jaay aak nakñ ese se, paac okden taafeyo do deek do: «Aakki tu nakage! Kese tap 6o nana bini ken taadkuulu ute maane ki kic 6o tookiñ taariñ se?»

Isa ed'lapia gaabge tu dio ken ok kōñ sitange

(Mk 5.1-20; Lk 8.26-39)

²⁸ Ken Isa jaay aan jey baar ken kaam naane, taa naan jee Gadarge tu se, gōtn se gaabge dio ok kōñ sitange teeco maakñ iibege tun Yaudge tedino gen tol taal yodege se, 6aado doodina. Gaabgen di se naade kusina do gōtn naade ing se nam onj aal te doobm se eyo. ²⁹ Ken naade jaay aakiñ se, gōtn se naade baag tōdn tōyo do: «Goon Raa, naai 'je di roje ki? Ken kaadn Raa ondin se aas te ey bōrt sum 6o, naai '6aado 'je ajen dabar la?»³⁰ Naande ki dok coko se ok dool kinzirgen dena k'gaamde gaama. ³¹ Sitange se eem nō metn Isa ki, deekiñ do: «Ken ajen tuur num, olje naaje k'6aa kēnd maakñ dool kinzirge tu se.»³² Isa deekden do: «'Teec '6aaki.» Gōtn se sitange se teeco ro gaabge tun di se do 6aa end maakñ kinzirge tu. Naan ken se sum 6o dool kinzirgen te dende se doob rus do naar aano girdi girdi booy 6aa si maakñ baar ki do naade ooy ut kap. ³³ Ken jee gaam kinzirge jaay aak nakñ ted se, naade doob aan 6aa maakñ geger ki do 6aa taad metn taar nakgen deel se paac jeege tu nakñ aan do gaabge tun di ken ok kōñ sitange se. ³⁴ Gōtn se jee maakñ geger ki se paac teec 6aado onj Isa. Ken naade 6aado onj sum se, naade seliñ metina do deekiñ do: «Naai se iin 'teec onjen naanje!»

9

Isa ed'lapi debm k'runGuy ki

(Mk 2.1-12; Lk 5.17-26)

¹ Ter Isa ook maakñ markab ki, gaanj baar 6aa maakñ gegerin* ki. ² Gōtn se jeege uuno debm k'runGuy do nakñ toodin ki, do baano gōtn Isa ki. Ken Isa jaay aak naade aal maakde don ki se, deek debm k'runGuy ki se do: «Aay kaami goonuma! *Kusiñige se, maam m'toolisinga naatn.»³ Ganj jee jeel taadn tōkñ metn Ko Taar Raage kandum se baag taadn ute maakde do: «Gaabm ese se naan naaj naaj *Raa.»⁴ Ken Isa jaay jeel saapde sum se, deekden do: «Taa di jaay naase 'saapki nakñ jig eyo ute maakse bin se?»⁵ Gen naase ki num ken gay 6o onj ciri ken m'deekñ m'oo: «Kusiñige se, maam m'toolisinga naatn» lōbu ken m'deekñ m'oo: «Iini do 'lea» se 6o onj cir le? ⁶ Bin num, naase aki 'jeele maam *m'Goon Deba se, do naan ki ara se, m'ok tōgo gen tōol kusiñ jeege.» Gōtn se, Isa deek debm k'runGuy ki do: «Iini, uun nakñ toodi se do '6aa bei ki!»⁷ Gōtn se gaaba se iini do 6aa been ki. ⁸ Ken dool jee denge jaay aak nakñ ese se, beere 6aa okde do gōtn se naade tōom Raa ken ed tōogñ bin se jikilimge tu.

Isa danj Matiye

(Mk 2.13-22; Lk 5.27-39)

⁹ Ken Isa jaay deel deel naane se, naan aak gaaba kalan k'danjin Matiye *debm tōkñ miiri ing kinj gōtn tedn naabin ki. Naan deekiñ do: «Iini 'daanuma!» Gōtn se sum 6o Matiye iini do daanina.

¹⁰ Bii kalan Isa ute jee metiñ ki ing os kos 6ee Matiye ki se, *jee tōkñ miirge† dena te jee kusiñge se baado ing os te naade kici. ¹¹ Ken *Parizige jaay aak nakñ ese se, naade deek jeege tun metn Isa ki do: «Gen di jaay Debm dooyse se ing os te jee tōkñ miirge do jee tedn kusiñge se?»¹² Ken Isa jaay booy taarde se, deekden do: «Jee rode kiji se, naade je daptor eyo, num ken je daptor se, jee kōñge. ¹³ Bin num '6aa 'saapki do taar ken Raa taadno se ken do: *Maam m'je amki tajñ *serke sum eyo, num nakñ maam m'je se, 'tedki be 6o jeege tu.*† Maam m'6aado

* 9:1 Gegerin ara se, taad ute Kaparnayum. † 9:10 Jee tōkñ miirge se Yaudge aakden aan goo jee kusiñge. ‡ 9:13 Aak Oz 6.6.

se gen dan jee ken saap ð naade aak bæe naan Raa ki se eyo, num maam m'baado se gen jee jeel rode ki, naade jee kusinge se.»

*Isa taad taar kuun *siam*

¹⁴ Gotn se jee metn Jan-Batist ki baado tond metn Isa deekiñ ð: «Naaje j'ute *Parizige se k'lee k'tuun siam; anum gen di jaay jee metn naai ki uun siam ey se?» ¹⁵ Isa terlden ð: «Jeegeen baado kəkñ menda jaay gaabm menda utu se, naade 'kəñ king maak-tuj ki la? Met ki eyo. Naade se kəñ kuun siam eyo ken mel menda jaay utu te naade se. Num gan bii kalan kaadiñ utu 'kaana gaabm menda j'an kəddñ naatn se jaay 60 mēdinge se 'kuun siam.

¹⁶ «'Booyki: nam kəñ kaal kal kiji ro kal ken koon eyo. Ey num kal kiji se an nεεpm ute kal koono. Ðo gotn nεεpiñ se 'teđn magal cir ken do dəkina. ¹⁷ Ðo tətn koojñ biñ utu iñ kiñ se j'an kəñ maakñ k-leeťerge tun koon eyo. Ey num tətn koojñ biñ utu iñ kiñ se an dəobm ute k-leeťerge. Ðo təto se le kooy naan ki cεre, ð k-leeťerge se le tujñ kici. Bin num, tətn koojñ biñ utu iñ kiñ se j'an kəmbiñ maakñ k-leeťerge tun kiji; taa bin se, tətn maak ki se le tuj eyo ð k-leeťerge se le kəñ 'dəob eyo.»

Isa ed lapi mend ki ð dur goon mēnda daan yoge tu
(Mk 5.22-43; Lk 8.40-56)

¹⁸ Kaad ken Isa utu taadden taad bərt sum 60, maakñ magal Yaudge tu se deb kalan baado əñina, erg naaniñ ki deekiñ ð: «Goonum mēnda se te ooy kooy bərise sum, 'baado kənd ji don ki taa naan duru.» ¹⁹ Gotn se Isa ute jee metiñ ki iñ ək metina. ²⁰⁻²¹ Ken naade utu 6aa 6aa dəob ki se, gotn se, mēnda kalan bin se gotn moosiñ aan sum se əñ daar eyo bini tēd baar sik-kaar-dio, naan əko metn Isa ð taad te maakiñ ð: «Ken maam m'6aa jaay m'utga taa kaliñ sum 60, m'utu m'kəñ lapia.» Gotn se naan baado naagñ Isa ki ut taa kalina ð naar əñ lapia. ²² Isa ək terl aakiña ð deekiñ ð: «Aay kaami goonuma! Taa naai aalga maaki dom ki se, kaal maaki se aajiga.» Ðo kaad ken se sum 60, mēnda se əñ lapia.

²³ Ken Isa jaay aan bee gaab ken magal Yaudge se, naan əñ jee tuuy kaage ð jee denge se le daar təy təy makəñ. ²⁴ Naan deekden ð: «'Teecki naatn! Bεre, goon mēnda se le ooy te eyo, naan tood tood bi sum.» Gan gotn se naade ooyiñ koogo metiñ ki. ²⁵ Ken jee den jaay j'əddəno naatn se, Isa end maakñ bee ki ðo ək ji goon mēnda ð gotn se goon mēnda se iñi. ²⁶ Gotn se labariñ se woak dəod taa naan gotn ese paac.

Isa əd kaam jee kaam-təokge dio

²⁷ Ken Isa iñ gotn se jaay 6aa 6aa se, gotn se jee kaam-təokge dio ək metina ð təod təy ð: «'Ejjen doje ki, naai *Goon Daud!» ²⁸ Ken Isa jaay aan been se, jee kaam-təokge se baado əñina ð naan deekden ð: «Naase 'took aalki maakse dom ki la ken maam m'ək təog gen tēdn nakñ ese se?» Naade terlin ð: «Yεε Melje, naaje k'tooko.» ²⁹ Gotn se Isa uun jiñ tədden kaamdege tu ð deekden ð: «Aan gəo naase aalkiga maakse dom ki se, nakñ naase 'jeki se 'kaan kaama.» ³⁰ Naan ken se sum 60, kaamdege naar təod taaka. Num gotn ese se Isa aacden kaama ð deekden ð: «Dndki kəndo: taar se, əñte '6aa taadiñki nam ki.» ³¹ Num gan ken naade jaay iñ 6aa 6aa sum se, nakñ Isa tēdden se, naade 6aa woakiñ taa naan ken ese paac.

Isa ed lapi debm ken əñ taad taar eyo

³² Gan ken jee kaam-təokgen di se jaay teec 6aa 6aa sum se, naan ken se, naade baano gotn Isa ki ute gaaba kalan bin se, ək kəon sitan ken əlin əñ taad taar eyo. ³³ Gotn se Isa tuur te sitan ro gaab ken ese se, ð gaabm əñ taad taar ey se, baag taadn taara cεy. Ðo ken jee denge aak se nakñ se deel dode ð əkden taad eyo ð deek ð: «Maakñ *Israel ki paac se, nakñ bin se bii kalan k'j'aak te eyo!» ³⁴ Gan *Parizige se deek ð: «Ute *Bubm sitange se 60 naan tuur sitange ro jeege tu.»

Isa εej do jee denge tu
(Mk 3.6-19; Lk 6.12-16, 10.2)

³⁵ Isa lee 6aa maakñ gεgerge tu ðo maakñ naanje tu paac, lee dooy jeege maakñ *beege tun Yaudge lee tusn maak ki. Naan lee taadden Labar Jiga gen *maakñ Gaar Raa ð lee ed lapi jee kəonje tu paac ð jeegeen paacñ kəonje tujdenga tuju. ³⁶ Ken naan aak jee denge se, naan εejden dode ki taa naade se ərga ðo maakde tujga aan gəo baatgen ək debm gaam eyo. ³⁷ Gotn se Isa deek jeege tun metiñ ki ð: «Maakñ-gətn tēdga gen kəjo se dēna, nabo jee tēdn naabge se, baata§. ³⁸ Bin num, 'təndki metn Mel maakñ-gəto taa adε kol jee tēdn naabge do ki gen kojñ maakñ gətiña.»

10

**Jee kaan naabm Isagen sik-kaar-dio*

§ 9:37 Ara se Isa taad te jeegeen ing aak kaak kaama j'aden taadn labariñ ken jiga se na6o jeegeen 6aa taad se, naade baata.

¹ Ter Isa danjo jee metin ken sik-kaar-dio. Naan edden tooɔo gen tuur sitange ro jeege tu oo gen kedn lapi jee koonje tu paac oo jeegeen paacn ken koono tujdenga tuju. ² Ken ara oo ro jee kaan naabm Isagen sik-kaar-dio: ken deet se, Simon k'danjin Pier se ute genaana Andre; Jak ute genaana Jan, naaden di se gaan Zebedege; ³ Pilip oo Bartelemi; Toma oo Matiye ken naabin toknj miiri se; Jak goon Alpe oo Tade; ⁴ Simon debm je kujn naanjina* oo Judas Iskariot, naan oo debm utu kutn Isa se.

*Isa ol *jee kaan naabingon sik-kaar-di se naaba
(Mk 6.7-12; Lk 9.1-6)*

⁵ Naade se oo jee kaan naabm Isagen sik-kaar-di ken naan olden naaba. Ken olde kol se, naan dejde oo taadden oo: «Onje 'baaki maakn naange tun melinge Yauidge eyo oo maakn geger *Samarige tu se kalan kic oo onje 'kendki maak ki. ⁶ Num 'baaki gotn gaan *Israelge tu, naaden tec aan goo baatgen igga kiig se. ⁷ Ken 'baaki baa doob ki se 'taaddeki taar *Raa oo: «Berε, *maakn Gaar Raa se oopga gooro!» ⁸ Edki lapi jee koonje tu, 'durki jeegeen ooyga kooyo, edki lapi jee bikidje tu taa rode 'daapm tedn aak bee naan Raa ki oo 'tuurki sitange ro jeege tu. Taa naase le onki cere dey se, naase kic oo edinki jeege tu cere.

⁹ «Ken naase 'baaki baa se, onje 'kuunki daab, pudda ey le gurs maakn pos ki. ¹⁰ Oo ken 'baaki baa doob ki se onje 'kuunki doono, onten 'toski kalge di dio, saage oo onten 'kuunki sirfi. Taa debm tedn naaba se, beeki num, j'an kedn kosina.

¹¹ «Ken naase jaay aki kend maakn geger ki ey le maakn naan ki se, 'jeki debm bee ken asen doonk kobj jiga. Naase ingki gotn deb ken ese sum bini anki kiinj baa maak ki. ¹² Maakn bee ken jaay naase endkiga maak ki se, 'teddeki toose. ¹³ Ken jee maakn bee ki se jaay dood oksenga le, on toose se king te naade. Num ken naade jaay dood oksen te ey le, on toose se asen terl kon gotin ki. ¹⁴ Ken maakn geger ki ey le maakn bee ken naase aki kend maak ki jaay, naade baate doonk kakse se, oo baate booy taarse num, naase 'teec ondenki beede ey le maakn gegerde oo ken teec 'baaki baa se, kudn jesege tu se kic oo 'tupdeki naatn. ¹⁵ 'Booyki bee m'asen taada: bii ken Raa 'kobjn booro do jeege tu se, jee maakn geger ken ese se boor koocn do naade ki se aden tedn on cir gen jee taa naan Sodom ute gen Gomar†!»

*Dubar utu kaan do jeege tun metn Isa ki
(Mk 13.9-13; Lk 21.12-17; Lk 12.2-9)*

¹⁶ «'Booyki! Maam m'alse aan goo baatge maakn k-sogsogige tu; naoo naase se ingki do metekse ki aan goo woojge oo 'tedki rose miskinge aan goo deerge. ¹⁷ Ondki kondoo, taa jeege utu asen toknj baa gotn kobjn boorge tu, naade asen tond ute meeje maakn *beege tun Yauidge lee tusn maak ki. ¹⁸ Taa maam se naade asen toknj baa naan magalge tu oo naan gaaringe tu, taa bin se naase aki tedn saadumge naan naade ki oo naan jeege tun Yauidge ey se kici. ¹⁹ Ken jaay j'ok k'baansinga naan toogge tu num, gotn naane se onje 'beerki do taar ken naase aki baa taada oo ute raay naase aki kon jaay anki taadn taar se. Taa kaadken se, Raa oo asen kedn taar ken naase adeki taada. ²⁰ Taa taar naase aki taad se, gen naase malinge eyo, num taar se Nirl gen Bubse Raa oo asen kol naase aki taada. ²¹ Naan ken se, genaau utu kol genaau j'an baa toooo oo bubu kici utu kol goonina j'an baa toooo. Gaange utu terl naaga bubdege tu oo je yode. ²² Taa maam se jeege paac utu asen koonkundu; naoo debm jaay aayga kaamin bini aanga do taar tooon ki num, naan se utu 'kon kaaja.» ²³ Ken jaay k'dabarse maakn geger ken kaam kalan num, aan 'baaki maakn geger ken kuuyu. 'Booyki bee m'asen taada: gegergen maakn naan *Israel ki se, naase adeki lee dood ey sum oo, maam *Goon Deba se m'kaan ro ki.

²⁴ «Debm lee metn deb ken dooyin se, 'kon cir debm dooyin eyo; oo debm tedn naaba gotn deb ki se, naan se 'kon cir melin eyo. ²⁵ Anum debm lee metn deb ken lee dooyin se n'ted aan goo debm dooyin se. Oo debm 'ted naaba gotn deb ki se kic le, n'ted aan goo melin se. Taa debm ken mel bee se kic naade naajina oo naan oo Belzebul†, bin num met kando k'naajn jeegeen maakn been ki se cir gen naan se daala!»

Onje 'beerki jeege tu

²⁶ «Taa naan se oo jeege se, onten 'beerdeki! Taa kaadin jaay utu 'kaan se, nakn paacn j'oyinga koy se, utu 'toodn tal. Oo nakn borse k'jeelki metin ey se, j'utu j'anji jeele. ²⁷ Nakn paacn maam m'taadsesin maakn noor ki se, 'baa 'taadinki jeege tu ute kaam kaada. Nakn ken naase 'booyinki k'taadsen naan ki metn bisege tu se 'wookinki do beege tu kici. ²⁸ Onje 'beerki jeege tun 'too daa roa, ey num kon too ko ey se; num 'beerki oo Raa ki, naan oo debm ken ok toooo ken too daa rose oo too kose maakn pood ken gen daayum se. ²⁹ Yeelge

* 10:4 Debm je naajin ara se je deekj oo: debm je kuun naajin kaam ji jee wooydege tu. Jee wooydegen ara se je taadn ute *Romge, taa kaad ken ese se taa naan *Israel se kaam ji Romge. † 10:15 Aak Jen kon 13, 18 oo 19. ‡ 10:25 Belzebul se ro *Bubm sitange kici taa maakn Kitap ki se Bubm sitange se ok ro dena.

seem seem di se k'dugin ute kaboro kalan sum ey la? Ute naan se kic bo ken maakde ki se jaay kalan 'kooon naan ki se ken Bubsen Raa tookga jaayo. ³⁰ Num gan naase se beekn dosege kic bo Raa jeelin kalan kalan. ³¹ Bin se, onte 'beerki! Naan Raa ki se, naase se 'cirki yeelge se dako. ³² Debm jaay taad naan jeege tu oo naan debm maam se, maam kic m'taadn naan Bubum ken maakn raa ki m'deekn m'oo: naan se debm maama. ³³ Num debm ken baatum naan jeege tu se, maam kic m'utu m'an baatiñ naan Bubum ken maakn raa ki kici.»

Isa se baano ute taaSe bo do naan ki eyo num boro
(Lk 12.51-53, 14.26-27)

³⁴ Isa taad oo: «Onen 'saapki ooki maam se m'baano ute lapia bo do naan ki. Maam se m'baano bo ute lapi eyo, num m'baano ute boro. ³⁵ Deere, maam se m'baado gen: *gaan goon gaaba ute bubina,*
goon menda ute kona,
moom menda ute mend gooniña.

³⁶ *Jeegeen maakn bei ki se bo utu 'tedn jee woyige.* §

³⁷ «Debm jaay je bubin ute kon cirum maam se, naan se aas te gen tedn debm maam eyo. Oo debm jaay je goonin gaaba ute goonin menda cirum maam se, naan se aas te gen tedn debm maam eyo. ³⁸ Oo debm jaay baate kuun kaagn j'ansin tupm ro ki oo ak metum ey se, naan se aas te gen tedn debm maam eyo. ³⁹ Debm jaay je kaajn kon se, naan utu an kutu, oo debm jaay ut kona taa maam se, naan utu an kaaja.»

Debm aksen naase se aan goo okum maama

⁴⁰ «Debm jaay dood aksen naase se, aan goo naan dood okum maama oo debm dood okum maam se le, aan goo naan dood ok debm ken olumo. ⁴¹ Debm ken jaay dood ok debm taad taar teeco taar Raa ki, taa naan jeelin naan se debm taad taar teeco taar Raa ki se, naan 'kon bedina aan goo gen debm taad taar teeco taar Raa ki se kici. Debm jaay dood ok debm ken ted naka ute doobina, taa naan jeelin naan debm daan ki se, naan se 'kon bedina aan goo gen debm daan ki se kici. ⁴² 'Booyki bee m'asen taada: maakn gaange tun seem seem se, debm jaay edga maan kurlu coko deb kalan ki, taa naan jeelin naan debm maam se, debm bin se, bee naan ted se 'kutn cer eyo, num naan utu 'kon bedina.»

11

Isa ute Jan-Batist
(Lk 7.18-35)

¹ Ken Isa jaay dooy jee metin ken sik-kaar-di aas sum se, naan iin on gotn ese oo baa lee taad taar *Raa jeege tun maakn gegerge tun gen taa naan gotn ese oo dooyde.

² Kaad ken Jan-Batist utu maakn dangay ki se, naan booyga nakn paacn ken *al-Masi ted se. Oo naan danj maakn jeege tun metin ki se jeege kandum oo olde gotn Isa ki. ³ Naade baa tond metin oo: «Naai bo debm ken jeege inj aak kaama j'oo utu ade baa se lobo, k'booy nam kuuy ne?» ⁴ Isa terlden oo: «'Baa taadki Jan ki nakn naase mala aakiñi ute kaame se oo booyinki ute bise se: ⁵ jee kaam-tokge le, kaamdege tood taakga, jee cekedje le, leega talam talam, jee bikidje le, onga lapia oo rodege toodga kolon kolon, jee duguyge le, borse booy booyo, jee ooyga kooy kic le, duroga daan yoge tu oo Labar Jiga se le, k'taadinga jee daayge tu. ⁶ Maak-raapo deb ken jaay ai kaamin onte doobm gen kaal maakin do maam ki eyo.»

⁷ Ken jee Jan olfeno naaba jaay ok terl baa se, Isa baag taadn taar Jan se jee denge tu oo: «Do kod-baar ki se, naase tap bo ingkiro kaakn naja? Lobo ingkiro kaakn mu taa baar ken kuul teen baansin kaam ara kaam ara se la? ⁸ A-a! Bin num naase ingkiro kaakn naja? Lobo ingkiro kaakn gaabm ken tus kal aak bee se ne? Goto. Jee lee tus kalgen aak bee gen koono se ting maakn bee gaaringe tu. ⁹ Lobo naase tap bo ingkiro kaakn naja? Naase se ingkiro kaakn debm taad taar teeco taar Raa ki se la? Deere, 'booyki m'asen taada: naan se debm taad taar teeco taar Raa ki na6o naan magal cir debm taad taar teeco taar Raa ki se daala. ¹⁰ Naan se bo debm ken k'raano metn taarin do dakin j'oo: *'Booyo, maam m'ai kol debm kaan naabum naani ki,*
*taa ai daapm doobi.**

¹¹ 'Booyki bee m'asen taada: maakn jeege tun mendge toojden do naan ki ara bini aan do Jan-Batist ki se, debm ken magal cirin Jan se, goto. Anum debm *maakn Gaar Raa ki se baat aan goo di kic bo, naan se bo magal cir Jan. ¹² Kaad ken Jan-Batist lee taado Taar Raa jeege tu bini aan borse se, maakn Gaar Raa se jeege je kend ute taa toogo. Oo jeege ted naka ute taa toogo se, je an kuun maakn Gaar Raa se kaam jide. ¹³ Taar ken jee taad taar teeco taar

§ 10:36 Aak Mis 7.6. * 11:10 Aak Mal 3.1. † 11:11 Ken baano ute maakn Gaar Raa se, Isa. Taa naan se bo Matiye taad oo jee ken maakn Gaar Raa ki se naade cir Jan-Batist ken baado naan Isa ki gen daapm doobina.

Raa ki taado ute *Ko Taar ken Raa edo Musa ki do dokin se, paac, bini aan do Jan ki se, taado metn taar Gaar Raa ken utu ade baa se. ¹⁴ Ken naase jaay 'je aki booy kokn num, *Eli ken naase ooki utu ade baa se, Jan se bo naana. ¹⁵ Debm jaay ak bi booyo num, booy ak taar se! ¹⁶ Jeegeen borse tap bo m'aden kamb beye ute nanje? Naade tec aan goo gaangen inj boor ki jaay taad ute naapa oo:

¹⁷ Naaje k'tuuyesen kaa nabo naase 'baate daamki. Naaje k'jaarsen kaa yoa nabo naase 'baate keemki.

¹⁸ «Ey num ken Jan baado se, naan je kos den eyo oo aay totn⁺ koojn bin eyo oo jeege deek oo: naan se debm sitan! ¹⁹ Ken *Goon Deba jaay baado se oso oo aaye, nabo jeege deek oo: naan se debm kaam-koso oo debm kaay-koono oo ak mæde ute *jee tokn miirge oo ute jee *kusinge! Num jeel-taar gen Raa se j'aak k'jeelin naan met ki se ute nakgen jikilimge tæda, taa naade se took aalga maakde do Raa ki S.»

*Jee maakn gegerge tun ken baate tookn kaal maakde do Isa ki
(Lk 10.13-16)*

²⁰ Gotn se Isa mooy jeegeen maakn gegerge tun ese dena taa naade baate 'terl kingde, ey num gotn ese se bo, gotn naan tedno nakn-kooŋinge dena. ²¹ Naan deekden oo: «Utu asen kooŋ aak eyo naasen jee maakn geger ken Korozin ki! Utu asen kooŋ aak eyo naasen jee maakn geger ken Betsaida ki! Taa nakn-kooŋgen ted gotse ki se jaay 'tedoga ted maakn gegerge tun Tir ki ute ken Sidon ki num, kaadn do dokin naade terloga maakde do Raa ki, naade tuusn kal kol doa oo booy burku dodege tu oo kon kusiŋdege. ²² 'Booyki, m'asen taada: bii ken Raa utu 'koin booro do jeege tu se, nakn utu 'kaan dose ki se utu 'kooŋ cir ken aano do jeege tun Tir ki ute ken Sidon ki se daala. ²³ Oo naase, jee maakn geger ken Kaparnayum ki, gen naase ki num, ooki nookse se 'keem kaan maakn raa ki la? Goto! Naase se utu aki kooy 'baa gotn jee ooyga kooy tusn ro ki se. Taa nakn-kooŋgen tedo goti ki se jaay bo tedoga ted Sodom ki num, kaadn naane geger Sodom se borse kic tedn utu*. ²⁴ Taa naan se bo, 'booyki m'asen taada: bii koin boor ki se, nakn utu 'kaan dose ki se utu 'cir nakn ken utu kaan do jeege tun taa naan Sodom ki se.»

Isa toom Raa

(Lk 10.21-22; 1Kor 1.26-29)

²⁵ Kaad ken se Isa deek oo: «Bua, naai bo Mel maakn raa ute gen do naana, maam m'toomi taa nakgen se naai oyinga koyo jee jeel-taarge tu ute jee metekge tu, oo borse naai 'taadga metina gaan seemge tu. ²⁶ Deere, Bua, kese bo nakn jigan ken naai maaki 'jen ro ki.

²⁷ «Nakge paac se Bubum edumsinga kaam jima. Ey num Goono se nam tap bo jeelin eyo; ken jeelin se Raa Bubu kaliŋ ki sum. Oo Raa Bubu se kic ey num, nam tap bo jeelin eyo num ken jeelin se, Gooniŋ kaliŋ ki sum oo Gooniŋ se bo baado taad Raa Bubu se jeege tu taa an jeele.

²⁸ «'Baakiro gotum ki, naasen paacn ken orkiga koro oo daamse deerse se oo maam m'asen kedn gotn tool maaka. ²⁹ Uunki daamum se dose ki oo 'booy uunki taaruma. Taa maam se m'ooŋ rom baata oo m'dalul. Ute maam se, naase aki kon gotn tool maakse. ³⁰ Deere, taarum m'ooŋ aki kuun se le, naan oon eyo, oo daamum m'ooŋ aki kuun se kic le, naan ceŋe.»

12

*Isa se naan bo Mel *bii sebit*

(Mk 2.23-28, 3.1-6; Lk 6.1-11)

¹ Kaad ken se Isa deel maakn gotn gem ki bii sebit* ki ute jee metin ki. Ken naade deel deel se, jee metin ki jaay, bo toalde se baag teracn do gemge oo oso. ² Ken *Parizige jaay aak nakn ese se, naade deek Isa ki oo: «Aaka, jee meti ki se ted nakn ken j'und te kulu gen ted eyo bii sebit ki!» ³ Isa terlden oo: «Naase 'dooyinki te ey la, nakn ken *Daud ted ute jeenge kaad ken naade bo toalde se? ⁴ Gotn se Daud endo maakn *koror magal gen *Raa ki oo tos mappan j'edinga ked *serke Raa ki, oso oo ed jeenge tun metin ki kici. Ey num mappan se naade kon kos eyo; ken 'kos se, *jee tedn serke Raage tu kalde ki sum. ⁵ Lobo naase 'dooyinki te ey la, maakn *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se, bii sebit ki se jee ted serke Raage tu ken ted naaba maakn koror magal gen Raa ki kic bo uum aal te bii sebit se naan ki eyo. ⁶ 'Booyki m'asen taada: nam utu gotn ara se, magal cir *Bee Raa se daala. ⁷ Taar ken taad oo: *Maam se m'je amki tojn serke eyo, num m'je se naase aki 'keejn bo do naape tu*[†] oo ken taar se jaay 'booy okkiga metin num, jee

† **11:18** Maakn taa naan *Israelge tu se jeege ted tooto ute teen eyo num ute koojn bin sum. **S 11:19** Jeel-taar gen Raa se: naan olo Gooniŋ do duni ki. * **11:23** Aak Jen 13. * **12:1** Bii sebit se bii ken Yaudge lee jamakn ro ki. † **12:7** Aak Oz 6.6.

se, naase adeki tɔkɔ mindde eyo, taa naade se tuj te dim eyo. ⁸ Taa *Goon Deba se le, naan bo Mel gen bii sebit.»

Isa ed lapi gaab ken jin ooyga kooyo

⁹ Isa iin on gotn se do baa end maakɔ *6ee ken Yaudge lee tusn maak ki. ¹⁰ Gotn ese, naan on gaaba kalan jin ooyga kooyo. Taa *Parizige je doobm an kɔkɔ mind Isa se, tond metin do: «Doobm naajege tu se, *6ii sebit ki nam ok doobo ken kedn lapia debm kɔon ki la?» ¹¹ Isa terlden do: «Maakse ki se nam ok baata kalan sum, do baatin se jaay ooc maakɔ gɔo ki bii sebit ki num, an baa kɔon ey ne? ¹² 'Booyki, debkilimi se naan on cir baata! Bin num bii sebit ki se, jeege ok doobo gen tedn bee jeege tu.» ¹³ Gotn se Isa deek gaab ken se do: «'Seej jii!» Gotn se naan seej jina do gotn ese sum bo jin se on lapia aan gɔo naapin se.

¹⁴ Gotn se Parizige teeco naatn maakɔ bee ken Yaudge lee tusn maak ki se, baa tus dook taarde gen je doobm an 'kutn Isa.

Isa se naan bo debm tedn naabm ken Raa beer doonjo

¹⁵ Ken Isa jaay booy do naade dookga taarde gen toolin se, naan iin on gotn ese se do jeege dena ok metina do naan ed lapi jee koonge tu paac. ¹⁶ Num naan aacden kaama do j'onte taadn jeege tu an jeele. ¹⁷ Bin bo taar ken debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi taadno do dokin se aanga doobin ki, ken do:

¹⁸ «Ken ara bo debm tedn naabum ken maam Raa m'beer m'doonjo.

Naan bo debm maak-jema do toolum jaay maam m'beer m'doonjo.

Maam m'an booy Nirlum se don ki do doobm maam daan ki se, naan an taadin jikilimge tu paac.

¹⁹ Naan se le mooy te nam eyo do taad te makon eyo.

Taar naan se j'an booyin doobge tun kaam ara kaam ara se eyo.

²⁰ Mu taa baar ken dug dug se kic bo, naan an terɛc eyo.

Do bampɔn poodin baa baa kooyo se kic le, naan an toal eyo.

Naan ted nakge ute doobin se bini 'cir nakgen bee ey se paac.

²¹ Do jee do naan ki se paac kɔnd dode do naan ki.†»

*Isa ute *Bubm sitange se taarde kalan la?*

(Mk 3.20-27; Lk 11.14-23)

²² Gotn se jeege ok baano gotn Isa ki ute gaaba kalan ok koon sitan do koon sitan se tedn gaabm se ted kaam-tooko do on taad taar eyo. Gaabm se Isa edin lapia, kaamin doof aaka do naan baag taadn taara ceɣ. ²³ Do gotn se jee denge paac aak nakɔ se, deel dode do okden taad eyo, deek do: «Gaabm ese se, teeco matjil Gaar *Daud ki ey la?» ²⁴ Num gan ken *Parizige jaay booy taar se, naade deek do: «Gaabm se tuur sitange ro jeege tu ute toogɔ Belzebul^S, naan ken Bubm sitange se.» ²⁵ Gan Isa jeel maak-saapde dey se deekden do: «Maakɔ taa naan gaar ken jeenge taarde ok metn naap eyo do baagga tedn booro ute naapa se, naan se utu terɛcɛ. Maakɔ gɛgɛɛ, ey le maakɔ bee ken malinge ted taara ute naapa se kic bo, malinge 'kon king eyo. ²⁶ Ken Bubm sitange jaay tuur naapin Bubm sitange se, kese aan gɔo naan ted booro ute ro naan malina do bin se naan topa rona. Ken bin num, gaarin se naan an kɔkɔ do dio? ²⁷ Naase doki maam m'tuur sitange ute ro Belzebul se; num jee metse ki se, ken edden toogɔ jaay tuur sitange se, nanja? Bin num naade mala se bo asen kɔn booro dose ki. ²⁸ Ken deer num, maam se m'tuur sitange ute *Nirl Raa, bin se 'jeelki, *maakɔ Gaar Raa se aanga gotse ki. ²⁹ Ken nam jaay je kend kosn bee debm toog se, debm se naan ok dookinga jaay bo, kosn beena. ³⁰ Debm jaay ute maam ey se, naan se debm taamooyuma do debm jaay noogum gen tusn jeege ey se, debm bin se waokden waoko.

³¹ «Taa naan se bo 'booyki m'asen taada: *kusiɔ paacɔ ken jikilimge tɛda ute naajn ken naade lee naaj Raa se kic bo, Raa adesiɔ kon tolo. Num debm jaay naaj Nirl Raa se, kusiɔ naan se Raa ansin toal eyo. ³² Anum debm jaay taad taar ing kus ro maam *Goon Deb ki kic bo, Raa an toal kusiɔna. Num gan debm jaay taad taar ing kus ro *Nirl Salal ki se, Raa an toal kusiɔn do naan ki ara ki eyo do bii ken kaam moon se ey kici.»

Ko kaaga ute koojina

³³ Isa deekden do: «'Booyki. Kaagɔ jiga se ooj koojin kic bo jiga, num kaagɔ ken koono se, ooj koojin kic bo jig eyo. Taa kaaga se j'aak k'jeelin ute koojina. ³⁴ Aakumki tu woojgen ara! Naase le jee beeki eyo, num te doobm gay jaay naase aki taadn nakɔ bee se? Taa taar ken jikilimge lee taad paac se iino maakde ki. ³⁵ Debm bee se, beɛn se iino maakin ki do taar ken teec taarin ki kic bo bee, do debm *kusiɔn se, kusiɔn se kic bo iino maakin ki do taar ken teec taarin ki kic bo ing kusu. ³⁶ 'Booyki m'asen taada: biin Raa kɔn booro do jeege tu se, taargen

† 12:21 Aak Eza 11.12. § 12:24 Aak Mt 10.25.

jeege taadin ren ren paac se, Raa utu baa tond metde. ³⁷Taa ute taar ken 'teec taari ki se jaay bo ai daapa ey le ai kutu.»

Jeege je kaakj nakj-kooḅo
(Lk 11.24-32)

³⁸ Gan gōtn se jee jeel taadn tōokj metn Ko Taar Raage kandum ute *Parizige naade deek Isa ki ɔ: «Debm dooy jeege, naaje k'je j'ai kaakj naai ajen tēdn nakj-kōoḅm ken j'an kaakj jeel ro ki naai se iino gōtn Raa ki.» ³⁹ Naan deekden ɔ: «Jee bōrse jig eyo ɔ 'tuj ōrmdē naan Raa ki se je kaakj nakj-kōoḅo, naḅo nakj-kōoḅm naade an kaakj jeel ro ki se, tecj an gōo ken gen debm taad taar teeco taar Raa ki ken k'danjin Yunus * se sum. ⁴⁰ Aan gōo Yunus tēdo bii mōtō maakj kenj ken magal se, *Goon Deba se kic ḅo 'tēdn bii mōtō maakj naan ki. ⁴¹ Bii ken jaay Raa an kōjn bōoḅo do jeege tu se, jeegen Ninib ki se kic utu 'kōkj mind jeegen duni ken bōrse. Taa naade se booy uunga taar Yunus ɔ terlga maakde do Raa ki, naan 'booyki debm ara se, cir Yunus se daala. ⁴² Bii ken Raa an kōjn bōoḅo do jeege tu se, nēelgen iino kaam kaam bōoyō† gōtn duni daar ro ki se utu kōkj mind jeegen duni ken bōrse se. Taa naan iino gōtn dako gen booy taar Gaar Salomon debm jeel-taara se, ɔ 'booyki, debm jeel-taar ara se, cir Salomon se daala.»

Sitan ɔk terlo gōtin ki

⁴³ Ter Isa taadden ɔ: «Ken sitan jaay teec ɔnga nam se, naan baa leedo do kōd-baarge tu je gōtn kingi, naḅo naan ɔjo te eyo. ⁴⁴ Ken naan jaay ɔj te ey num, baag taadn ute maakin ɔ: maam se m'kōkj m'terl gōtn ken m'iino ro ki. Ken naan jaay ɔk terl aan se, ɔj bēe se k'daapinga aak bēe aac walak ɔ nam maak ki se gōtō. ⁴⁵ Gōtn se naan ɔk terle ɔ baa ɔjo sitangen kuuy cili ken kusin cirin naan se daala. Naade baado tele end injg maakj gaab ken se ɔ king gaabm se terl baa tēd kusin cir ken deet se daala. Deere, naan se ḅo nakj ken utu kaan do jeegen do duni ken bōrse jig ey se.»

Gēnaa Isage ute kōndē
(Mk 3.31-35; Lk 8.19-21)

⁴⁶ Kaad ken Isa utu taad taad jee denge tu bōrt sum ḅo, gōtn se gēnaange ute kōndē daar naatn je taadn te naana. ⁴⁷ [Deb kalan baado taadin ɔ: «'Booyo! Koi ute gēnaaige se utu naatn ɔ naade se je ai kaaka.»]† ⁴⁸ Gan Isa terl deb ken j'ōlino se ɔ: «Koyuma ute gēnaamge se tap ḅo nanje?» ⁴⁹ Ter gōtn se, naan uun jin tōj ro jeenge tun metin ki ɔ deekden ɔ: «Aakki jee se ḅo koyumge ute gēnaamge. ⁵⁰ Taa debm jaay tēd nakj Bubum maakj raa ki maakin jen ro ki se, naan se ḅo gēnaam gaaba, ken mēnda ɔ koyuma.»

13

*Kaal naagj taar gen debm kōnd buru **
(Mk 4.1-20; Lk 8.4-15)

¹ Bii ken se sum ḅo, Isa teec ɔj bea ɔ baa injg taa baar ken Galile ki. ² ɔ gōtn se dōal jeege dēna tus cēen ki ɔlin naan iin ook injg maakj markab ki ɔ jee ute dēnde se daar do jen baar ki. ³ Gōtn se naan taaddenga taarge dēna ute dōobm kaal naagj taara deekden ɔ: «'Booyki, deb kalan tōs kupina ɔ teec baa kōnd buru. ⁴ Ken naan jaay ɔnd kōnd burin se, kupm metin si jen doob ki ɔ yeelge bōoy baado tuun ɔsin naatn paac. ⁵ Kupm metin si do naan ken gōtin ɔk koa. Kupm se naar teeco yōkōdō taa gōtn se, naanjin cēere. ⁶ Num gan ken kaada jaay baag tōngō se, naan lawaka ɔ tuutu, taa gōtn se iirin ɔj end baa te dōk eyo. ⁷ Kupm metin se si maakj ji kaag ken ɔk kōrōndō. Ji kaagj ute kōrōndō se teepe ɔ aayin taara. ⁸ Kupm metin si do naan ken jiga. Kupm se am tōok doa ɔ ɔk kaama. Kengen metinge se ɔk kaama bēe bēe, kengen kuuy ɔk kaama dēna ɔ kengen kuuy se ɔk kaama dēn ciri.» ⁹ Gōtn se Isa deekden ɔ: «Debm jaay ɔk bi booyo num, booy ɔk taar se.»

Gēn di Isa taadden ute kaal naagj taara

¹⁰ Jee metn Isa ki baado ɔnjina ɔ tōnd metin ɔ: «Gēn di jaay naai 'taad jeege tu ute dōobm kaal naagj taara se?» ¹¹ Naan terlden ɔ: «Nakj j'oyinga koy maakj *Gaar Raa ki se, naase se *Raa taadsenga naase 'jeelinkiga. Gan jee kuuy se, nakj se Raa ɔj taadden te metin eyo. ¹² Taa naan se debm ken ɔk se j'an komb do ki 'tēdn dēna, num debm ken ɔk ey se le, ken cōkōn naan ɔk se kic ḅo j'an tōsn naatn. ¹³ Taa naan se ḅo, maam m'taadden ute kaal naagj taara se:

taa naade aaka ɔ ɔj aak ɔk eyo,
naade booyo ɔ ɔj booy ɔk taar se eyo.

* 12:39 Aak Yunus 3.3-5. † 12:42 Aak 1Gar 10.1-13. ‡ 12:47 Bersen ara se, maakj Kitapge tun do dōkin se, metinge maakde ki se, gōtō. * 13: Taa naan Yaudge tu se gēme se naade ɔcin se naade sin aan gōo kōnd buru.

14 Bin 60 taar ken debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi taadden do dakiin se aanga doobin ki ken oo:

Taar se naase utu aki booy ute bise, nabo aki booy kək eyo
oo naase utu aki kaakj ute kaamse, nabo aki kaakj kək eyo.

15 *Deere, jee se maakde mɔŋɔ,*
naade tolga kamba bidege tu oo turumga kaamdege,
ey num naade 'kɔŋ kaaka, 'kɔŋ booyo,
oo ute maakde kic naade 'kɔŋ booy kuun jaay ade terl ro maam ki,
oo kaadn naane se, maam Raa m'aden kaaja.[†]

16 Isa taad oo: «Gan naase maakse raapo taa kaamsege le aak kaaka oo bisege le booy booyo!
17 'Booyki beɛ m'asen taada: jee taad taar teeco taar Raa ki dena ute jeegen ted nakj ute doobin se, je oo ade kaakj nakj borse naase aakki se, nabo on aakin te eyo, oo je oo ade booy nakj borse naase 'booyki se, nabo on booyin te eyo.»

Isa taad tok metn kaal naagj taar gen debm kond buru

18 «Naase 'booyki metn taar gen kaal naaj taar gen debm kond buru se. 19 Jeegen booy metn taar Gaar Raa jaay on booy okin ey se, tec aan goo kupm ken si jeh doob ki se. Taar naade booyga se, *Bubm sitange baado oddesin naatn maakde ki. 20 Num jee metinge se tec aan goo kupm si do naaj ken maakin ok ko se; naade se ken booyga taar Raa se, naar okin maakde ki ute maak-raapo. 21 Nabo naade se on on taar Raa ol iiri maakde ki eyo, taa naade on on te maakde kaam kalan eyo. Ken dubar ondenga ey le k'baagdenga dabar gen taar Raa sum 60, naade naar resn ute kaal maakden do Raa ki se naatn. 22 Kupm si maakj ji kaag ki se tec aan goo jeegen booy taar Raa, nabo uun nirlde do nakge tun do duni ki ute je maala. Nakgen se 60, baado maakj saapde ki oo gaasin taar Raa se on ted naaba maakde ki eyo. 23 Kupm si do naaj ken jiga se tec jeegen booy taar Raa oo took aal maakde do ki. O taar Raa se alde naade tedn nakgen beɛ beɛ. Jee metinge se tec aan goo gem ken ok kaama beɛ beɛ, kengen metinge tec aan goo gem ken ok kaama dena oo kengen kuuy se tec aan goo gem ken ok kaama den cir se.»

Isa aal naagj taara ro derɛŋgeɩ ki

24 Ter Isa taadden ute kaal naagj taar kuuy daala oo: «*Maakj Gaar Raa se tec aan goo gaabm tos kupm jiga oo baa koonj maakj-gotin ki se. 25 Num kaad ken jeege tood tood bi noor se, debm woyin baado ooc derɛŋgeɩ maakj teen ken naaj oocin se oo naaj teec baa. 26 Ken teene jaay baa teepe oo tok do se, gotn se derɛŋgeɩ kic baa tok kici. 27 Gotn se jee tedn naabge se baado on melde oo deekin oo: «Melje, naai ooco kupm jiga 60 maakj-goti ki ey la? Num derɛŋgel maak ki se tap 60 iinɔ gay?» 28 Naaj terlden oo: «Kese debm woyoo 60 tedn naaj se.» Jee tedn naabge se tonnd metn melde oo: «Je derɛŋgelge se j'aden baa toadn si naatn la?» 29 Melde deekden oo: «Derɛŋgelge se onte 'tooddeki, ey num som aki toadn teengen maak ki se, cere. 30 Ondeki naade teepm kalan bini kaan kaadn koj ki, oo ken kaadn kojɔ aanga jaay 60 maam m'taadn jee kojge tu m'oo: Deet deet se derɛŋgelge se 'dook 'tusdeki kaam kalan taa adeki toonj poodo. O teene se le on 'tusdeki kaam kalan 'baado 'tond ombin ki maakj giijum ki.»

Isa aal naagj taar ute kaam nakj k'danjin mutard
(Mk 4.30-32; Lk 13.18-21)

31 Ter Isa taadden ute kaal naagj taara kuuy daala oo: «*Maakj Gaar Raa se tec aan goo kaam nakj k'danjin mutard, ken gaaba kalan uun oocin maakj-gotin ki. 32 Kaam nakj k'danjin mutard se, naaj baat cir kaam nakgen do naaj ki se paac. Num ken j'ooocinga teecga se, naaj teepe ted magal cir nakgen teec maakj bar ki se paac bini yeelgen kic 60 baado uj kujdege teletinge tu.»

Isa aal naagj taara ute ɔromɔ

33 Ter Isa taadden ute kaal naagj taar kuuy daala oo: «*Maakj Gaar Raa se tec aan goo ɔrom ken menda jaay tosga rujn gemɛ dooc gorn magala oo ken naaj jaay deepinga oo ombinga maak ki num, iinin paac se.»

Taa di jaay Isa taadden ute kaal naagj taara

34 Taargen paac se Isa dooy jee denge ute kaal naagj taara. O dim jaay naaj dooyden ute kaal naagj taar ey se, gotɔ. 35 Bin 60 taar ken debm taad taar teeco taar Raa ki taado do dakiin se aanga doobin ki, ken oo:

Maam m'utu m'aden taadn ute kaal naagj taara,
do nakge tun ko k'oyina do dakin kaad ken Raa utu aalo kaal do naaja se. §

Isa taad tóok metn taar kaal naagñ taar ro dɛrɛŋgɛl ki

³⁶ Gañ gótn se Isa iin òñ jee denge ò òk tɛrl ɓaa ɓeene. Jee metin ki ɓaado ɔñja tɔnd metin ò: «'Taad tóokjen tu metn taar kaal naagñ taar ro dɛrɛŋgɛl kɛn maakñ-got ki se?» ³⁷ Isa deekden ò: «Debm òc kupm jiga se, kɛse maam *Goon Deba. ³⁸ Maakñ-got se ɛ do naanja ò kupm jiga se ɛ, kɛse jeegen gen *maakñ Gaar Raa, dɛrɛŋgɛl se ɛ taadn ute jee *Bubm sitange. ³⁹ Debm wóoy òc dɛrɛŋgɛl se, kɛse Bubm sitange*, kɔjɔ se ɛ taad te ɓiin dunia an nanja, ò jee kɔjge se ɛ *kɔdn Raage. ⁴⁰ Aan gɔ dɛrɛŋgɛl se k'tusin jaay k'tɔɔɔin poodn se, ɓiin dunia nanj se kic ɓo utu tɛdn bin kici. ⁴¹ Bin ɓo maam Goon Deba m'ade m'kɔl kɔdumge ò jeegen jaay òl jeege òñ doobm Raa, ò òlde tɛd *kusiŋa se, kɔdn Raage aden tuur naatn maakñ gaarin ki. ⁴² Kɔdn Raage aden tɔsn kɔmb maakñ baal pood ki, ò gótn se ɓo gótn naade tɔyɔ ò taan naandɛge. ⁴³ Anum jeegen jaay tɛd naka ute doobin naan Raa ki se, naade se wɔar aan gɔ kaada maakñ gaar Bubde ki. Debm òk bi booyo num booy òk taar se jiga!»

Isa aal naagñ taara ro kɔrbɔt ki ute meede

⁴⁴ «*Maakñ Gaar Raa se tec aan gɔ kɔrbɔtn k'j'oyin maakñ-got ki ò deba ɓaado rek ɔñja ò naan ɔyin gotin ki ò iin ɓaa. Ute maak-raapm naan òk se, naan ɓaa dugñ ute nakñ naan òk se paac, ò òk tɛrl ɓaado dug maakñ-gotn ese se.

⁴⁵ «Tɛr maakñ Gaar Raa se tec aan gɔ debm tɛdn suukñ kɛn je meedgen zode òñ. ⁴⁶ Kɛn naan je òñ meedn zɔñ òñ se, naan òk tɛrl ɓaa dugno ute nakñ naan òk se paac, ò ɓaado dug meedn ese se.»

Isa aal naagñ taara ute gɛnde

⁴⁷ «Tɛr *maakñ Gaar Raa se tec aan gɔ gɛnd j'undin maakñ baar ki ò tɔso napar kɛnjge dɛna. ⁴⁸ Kɛn gɛnde jaay tɔso kɛnjge dooc se, naade iik teecin taar ki, inɓ naan ki, ɓɛɛr kɛngen jiga jiga ɔmb maakñ ɛs ki ò kɛngen naapak ey se naade sin naatn. ⁴⁹ Bin ɓo ɓiin dunia an nanj se tecñ bini. *Kɔdn Raage utu ɓaa niɓn jeege kaam dio: jee *kusiŋge gen dode ò jee tɛd nakñ ute doobin se tɛdn gen dode kici. ⁵⁰ Jee kusiŋge se kɔdn Raage aden si maakñ baal pood ki ò gótn se ɓo, gótn naade tɔyɔ ò taan naandɛge.»

⁵¹ Isa tɔnd metn jee metin ki ò: «Taar se, naase 'booy okkiga la?» Naade tɛrlin ò: «Yɛɛ, k'booy j'ɔkga.» ⁵² Isa deekden ò: «Debm jeel taadn tóokñ metn Ko Taar Raa jaay k'dooyinga ute nakgen gen maakñ Gaar Raa se, naan se tec aan gɔ mɛl ɓee kɛn ɔod taa kɔrbɔtin num ɔñ nakgen kiji maak ki ò kɛngen do dɔkin se kici.»

Jee Nazaret ki baate tookñ kaal maakde do Isa ki (Mk 6.1-6; Lk 4.16-30)

⁵³ Kɛn Isa jaay dooy jee metin ki ute kaal naagñ taarge aas se, naan iin òñ gótn se. ⁵⁴ Gótn se naan iin ɓaa maakñ naanin ki† ò kɛn naan aan se, baag dooy jeege maakñ ɓee kɛn Yaudge lee tus maak ki. Ɔ kɛn jee se jaay booy taar kɛn naan dooyde se, tap ɓo ɔkden taad eyo deek ò: «Jeel-taara ute nakñ-kɔɔɓgen naan tɛd se tap ɓo, ɔñjino gayo? ⁵⁵ Naan ɓo goon debm tirdn lee ɔɔc daap nakge se ey la? Kon roñ Mari ey la? Gɛnaange ɓo Jak, Yusup, Simon ò Jud se ey la? ⁵⁶ Gɛnaangen mɛndge ɓo utu ting ute naajɛge ara ki ey la? Anum tap ɓo tɔɔɓɓɓ se paac naan ɔñjino gayo?» ⁵⁷ Kɛse ɓo nakñ kɛn tɛdden naade ɔñ aal maakde don ki ey se. Gótn se Isa deekden ò: «Debm taad taar teeco taar Raa ki se jeege paac aalin maak ki; anum jee maakñ naanin ki ute jee maakñ ɓeɛn ki se ɓo aalin maak ki eyo.» ⁵⁸ Taa naan se ɓo, gótn se, Isa ɔñ tɛd te nakñ-kɔɔɓge dɛn eyo taa naade baate tookñ kaal maakde don ki.

14

Kooy Jan-Batist

(Mk 6.14-29; Lk 9.7,9)

¹ Kaad kɛn se, Gaar *Erod Antipas naan ɓo magal taa naan Galile se, booy jeege ɔs kɔɔs maan Isa. ² Naan deek jee tɛdn naabinge tu ò: «Kɛse Jan-Batist ɓo duroga daan yoge tu! Taa naan se ɓo *Raa ɛdɛŋga tɔɔɔ gen tɛdn nakñ-kɔɔɓge se.»

³ Jeelki do dɔkin se, Erod òl k'j'ɔk k'dɔɔko Jan ute zinziri ò òl k'ɓaa k'j'olin maakñ dangay ki, taa Erod diad mɛnd genaay Pilip kɛn naan ɔkin mɛnda se. ⁴ Taa Jan taadɛŋga taad ò genaai utu te kaamin se, naai òk doobm jaay an kɔkñ mɛndin eyo. ⁵ Erod se je tɔl Jan, naɓo beer jee denge tu taa jee denge se, Jan se naade aakin aan gɔ debm taad taar teeco taar Raa ki. ⁶ Bii kalan gaar Erod tɛd tɛd maak-raapm gen ɓii koojin se, goon Erod diad mɛnda se daam naan jeege tun k'dandɛno ɓaado gótn tɛdn maak-raap ki se ò daamin se tɔl Gaar Erod ki. ⁷ Gótn se Gaar Erod naam taarin naan jeege tu ò deekin ò: «Nakñ paacñ naai tɔndga meta ro ki ɓo, maam m'ai kɛda.» ⁸ Kon òlin metin ò ɓaa deekin ò: «'Gaan ɛdumo maakñ supura ki ara, do Jan-Batist.» ⁹ Do taar kɛn se gaarge maakin tuju, naɓo naan ɛ naamga naam taarin naan

* **13:39** Ara se ɓo Bubm sitange roñ Iblis kici. † **13:54** Maakñ naanin ki se roñ Nazaret, gotn kɛn naan teepmno maak ki.

jeege tu se, naan took ol k'gaanjo do Jan j'ed goon mend ki se. ¹⁰ Gotn se naan ol deba baa maakj dangay ki baa gaanjo do Jan. ¹¹ Do Jan se k'gaanj k'jaalino maakj supura ki, j'edfin goon mend ki se, oo goon mend se uun baa edfin kon ki. ¹² Jee metn Jan ki baado uun baa duubina, jaay bo baa taad metn taar nakj deel se Isa ki.

Isa edkoso gaabge tu dupu-mii
(Mk 6.30-44; Lk 9.10-17; Jn 6.1-14)

¹³ Ken Isa jaay booy naan se, naan iin ook maakj markab ki oo gaan baa do kod-baar ki kalin ki. Ken jee denge jaay booy labar se, naade teeco maakj gegerge tun cees ki cees ki oo uun jena aal te taa baar. ¹⁴ Ken Isa aan jaay booyo maakj markab ki se, naan aak jee denge se, naan ejden dode ki oo jee koondege se naan edden lapia. ¹⁵ Aan teger se jee metn Isa ki baado onina oo deekin oo: «Berε, kaada se baaga, goto se kic le daanin kod-baara dok ute bea. Jee denge se onde wookj baa maakj naanje tun cees ki cees ki baa dugj nakj koso.» ¹⁶ Ganj Isa terlden oo: «Jee se baa eyo, naase mala bo eddeki koso.» ¹⁷ Gotn se naade terlin oo: «Naaje se j'ok bo mappa mii oo kenjge di sum.» ¹⁸ Isa deekden oo: «Baandekiro naanum ki ara ki.» ¹⁹ Ter Isa deek jee denge tu se oo j'ing naan ki do mu ki oo gotn se, naan tos mappan mii ute kenjgen di se jin ki, uun kaamin raan, toom Raa, dup mappa oo edfin jeege tun metin ki oo jee metin ki nigin jee denge tu. ²⁰ Naade paac os deren te maraafde oo togj oop se k'tuunin se dooc gorno silk-kaar-dio. ²¹ Jeegen os paac se gaabge kalde ki sum bo baa baa nakj dupu-mii. Mendge ute gaange se maak ki eyo.

Isa lee do maane ki
(Mk 6.45-56; Jn 6.15-21)

²² Naan ken se, Isa naar deek jeege tun metin ki oo k'l'ook maakj markab ki, k'gaanj k'deel k'baa naan ki jey baar ken kaam naane kor naan utu wook wook jeege bort se. ²³ Ken naan jaay wook jee denge aas sum se, naan iin baa ook do kos ki kalin ki gen keem Raa. Ken kaada ooc sum se, Isa oop kalin ki sum. ²⁴ Markabm jee Isage maak ki se baaga daan maan ki dokoo oo ken kuulu jaay ol deeb dode ki se, uuno maane undin ro markaba ki se das das. ²⁵ Ken goto oopga baata aki kiip se, Isa baa kon jeeenge se, leedo do maane ki. ²⁶ Ken jee metin ki jaay aakin naan leedo do maane ki se, naade nirlde teede deek oo: «Kese nirl nam!» Ken naade jaay beere okden sum se, gotn se naade baag toodn tooyo. ²⁷ Ganj Isa naar taadden oo: «Okki maakse toogo. Onte 'beerki, kese maama!» ²⁸ Gotn se Pier terlin oo: «Meluma, ken deer naai num, onum m'lee do maane ki m'ai baa konjo.» ²⁹ Isa deekin oo: «'Baado.» Pier iin booyo maakj markab ki oo lee do maane ki sak Isa. ³⁰ Ganj ken naan jaay aak kuulu ol dena oo ken beere baa okin sum se, naan baag booy maan. Gotn se naan ood ooy oo: «Meluma 'naakuma!» ³¹ Ganj Isa naar ol jin okina deekin oo: «Gen di maaki naaja? Ken bin num naai aal te maaki paac dom ki eyo.» ³² Gotn se naade di paac ook maakj markab ki oo kuulu daara. ³³ Jeegen paacj maakj markab ki se erg naanin ki oo deekin oo: «Deere, naai se 'Goon Raa!»

Isa edlapi jee koonge tun taa naan Genezaret ki

³⁴ Ken Isa ute jee metin ki gaan baar jaay aan taa naan Genezaret ki se, naade baa daar jey ki. ³⁵ Jee gotn se baa aak jeel Isa, oo taa naan ken se paac, naade taad labarin jeege tu oo jeege baano ute jee koonge paac gotn Isa ki. ³⁶ Gotn se naade eem noo metn Isa ki oo n'ondde naade kutn taa kalin sum. Oo jeegen paacj ut taa kalin se on lapia.

15

Isa taad te nakj bubgen do dokina
(Mk 7.1-23)

¹ *Parizige metinge ute jee jeel taad tookj metn Ko Taar Raagen metinge iino Jeruzalem ki baado on Isa oo deekin oo: ² «Gen di jaay jee meti ki baate tookj gen tedn nakj bubjegen do dokin se? Taa naade tug te jidege aan goo gen bubgen do dokin ey sum bo ooo.» ³ Isa terlden oo: «Nakj ken *Raa taad oo gen teda tap bo, naase oninki oo 'tedki nakj bubsege bo cir se, gen di? ⁴ Ey num Raa se taadga taada oo: 'Sook koi ki te bubin ki* oo *Debm jaay naam kon te bub se j'an toob.* ⁵ Num ganj naase se, 'taadki okki: «Debm jaay deek kon ki ey le bubin ki oo: nakj maam m'ai kedj jaay ai noog se, maam m'edinga *serke Raa ki.» ⁶ Naase okki debm bin se kon sookj kon ki te bubin ki eyo. Bin bo naase 'resnki ute doobm taar Raa oo 'tedki nakj bubsege bo ciri. ⁷ Naase maa jee maakse dio! Ezayi debm taad taar teeco taar Raa ki se taadga taad taar se ro naase ki oo:

⁸ *Jeegen ese se toomum ute taarde sum, ey num maakde se dom ki eyo.*

⁹ «Ken naade baadoga kergj naanum ki gen keemum kic bo, cer sum, taa nakj ken naade lee dooy jeege se le, dooyde ute nakj ken jikilimge lee ted se sum. †»

* 15:4 Aak Ekz 20.12 oo Dt 5.16. † 15:4 Aak Ekz 21.17. ‡ 15:9 Aak Eza 29.13.

¹⁰ Gōtn se Isa danjo jee denge do deekden do: «Udki bia do 'booyki bee! ¹¹ Ken tuj debkilimi naan Raa ki se, nakj ken naan do jaay booy maakin ki se eyo, num ganj nakj ken naan saapina do teec jig eyo taarin ki se bo, tujina.» ¹² Ganj gotn se jee metn Isa ki baado onjina do tond metin do: «Naai 'jeele ute taar naai 'taad se, Parizige maakde tujga daamo?» ¹³ Isa terlden do: «Kaaggen paacj Bubum maakj raa ki bo duubden ey se, j'utu j'aden tōdn naatnS. ¹⁴ Ondeki naade se jee kaam-tookge do tōdj jee kaam-tookge. Ken debm kaam-tooko jaay tōdj naapin se, naaden di paac se 'si maakj go do ki!»

¹⁵ Gōtn se Pier tond metn Isa do: «'Taad tookjen tu metn kaal naagj taar se.» ¹⁶ Isa terlden do: «Naase kic taar se 'booy okki metin ey ne? ¹⁷ Naase 'jeelki ey la nakj ken debkilimi do paac jaay booy baa maakin ki se, tedga num, naan baa naamin ci naagj boog ki naatn. ¹⁸ Num ganj nakj iino saapin ki jaay teecga taarin ki se bo, ken tuj debkilimi naan Raa ki. ¹⁹ Saapgen jig ey paac se iino maak ki. Kese bo ken ol jeege tōdj jeege, lee ees naapa ren ren, lee ees mend jeege do gaabm jeege, boogo, taad taargen met ki eyo ro jeege tu do naaj jeege. ²⁰ Kese bo nakj ken tuj debkilimi naan Raa ki. Ey num ken baa baa koso jaay tug te ji ey kic num, an konj tujj naan Raa ki eyo.»

*Mend se mend Yaud eyo do aal maakin do Isa ki
(Mk 7.24-30)*

²¹ Isa iin onj gotn se, do baa taa naan ken Tir ute gen Sidonj ki. ²² Gōtn se menda kalan mend *Kanan ingj taa naan ken se baado onj Isa do baag tōdj metin ki do: «Eejum dom ki Meluma *Goon Daud! Goonum menda se ok kōonj sitan do sitan se dabarin dena.» ²³ Ganj Isa terlin taar eyo. Jee metin ki iiko ceej ki do deekin do: «Mend se 'tuurin naatn, taa naan le tōdj onj eyo do ok metjege tak kaam mōotn.» ²⁴ Isa terlden do: «Maam se, Raa alumo taa gaan *Israelge jigga kiig aan goa gaan baatge se.» ²⁵ Ganj menda se baado erg naanin ki do deekin do: «Meluma, 'naakuma!» ²⁶ Isa terlin do: «Met ki eyo ken gaange do derenj te ey sum bo k'tosn kēdn kōsn se gaan besge tu.» ²⁷ Menda terlin do: «Meluma, taari met ki, nafo gaan besge kic bo do kōsgen si metn tabil meldege tu.» ²⁸ Ganj Isa terlin do: «Menda, naai se aalga maaki paac dom ki! Onj Raa ai kēdn nakj maaki jea.» Do kaad ken se sum bo goonin se onj lapi.

*Isa ed lapi jee kōonge tu dena
(Mk 7.31-37)*

²⁹ Isa iin gotn se do baa taa baar ken k'danjin Galile. Do gotn se naan ook baa ingj do kos ki. ³⁰ Dool jeege dena baado onjina. Naade baado ute jee cekēdge, jee kaam-tookge, jee dukurge, jee onj taad taar eyo ute jee kōonjegen kuuy kic dena. Naade baandeno naan Isa ki do naan edden lapi. ³¹ Gōtn se dool jeege se jaay aak nakj se, paac bo okden taad eyo, ken naade jaay aak jee onj taad taar eyo baag taada, do jee dukurge onj lapi, jee cekēdge baaga lee talam talam do jee kaam-tookge baaga kaaka. Gōtn se naade *nook Raa gen *Israel.

*Isa ed koso gaabge tun dupu-do
(Mk 8.1-10; Mt 14.25-31)*

³² Isa danjo jee metin ki do deekden do: «Jee se maam m'aakde do m'ejdenga dode ki, taa naade tedga bii mōto ute maama do dim kosde gotoga. Maam m'ade konj naade baa te bode se eyo, ey num naade baa baatn doob ki.» ³³ Jee metin ki deekin do: «Do kōd-baar ken ara j'akiro konj mappa gay jaay j'aki kēdn jeege tun den se kosn derenj se?» ³⁴ Isa tond metde do: «Naase okki mappa kando?» Naade terlin do: «'ok cili ute kenjge seem seem kandum.» ³⁵ Gōtn se Isa deek jee denge tu do j'ing naan ki. ³⁶ Naan tos mappan cili se ute kenjge se jin ki, toom Raa, dup edin jeege tun metin ki do jee metin ki nigin jee denge tu. ³⁷ Do gotn se jeege paac se do derenj ute maraadde. Do jee metin ki se tos togn doop se, dooc gorno cili. ³⁸ Jeegeen do paac se gaabge kalin ki dupu-do do mendge ute gaange maak ki eyo. ³⁹ Ken Isa jaay ol jee denge baa sum se, naan ook maakj markab ki do omb gaanj baar baa taa naan Magadan * ki.

16

**Parizige ute *Sadusege tond metn nakj-kōobm ade kiin maakj Raa ki
(Mk 8.11-21; Mt 12.38-42)*

¹ Parizige ute Sadusege baado onj Isa. Naade je anj goom kok se tond metin do: «Naaje k'je ajen tēdn nakj-kōobm ken j'an kaakj jeel ro ki, ken iino maakj *Raa ki.» ² Naan terlden do: «Ken aanga tegej kaada aki kooc jaay, naase aakki maakj raa aac aan goa poodo se, naase 'taadki doki gōto tēdn jiga. ³ Do tanōrinj jaay naase aakkiga maakj raa se aac ilim zum zum se, naase 'taadki doki: 'Jaaki se gōto tēdn jig eyo.» Ute nakgen tēd maakj raa ki se bo naase 'jeelki nakgen utu tēda. Anum gen di jaay naase aak 'jeelki nakgen aan borse ey se? ⁴ Jee borsen jig eyo do 'tuj ormdē naan Raa ki se. Naade je do kaakj nakj-kōobm, nafo nakj-kōobm

§ 15:13 Ara bo Isa taad taa Parizige. * 15:39 Taa naan Magadan se borse jeege jeel gotin eyo le daam, tēdn Magdala.

naade an kaakŋ jeel ro ki se, tecŋ aan gɔɔ ken gen Yunus se sum.» Gɔtn se ter Isa iŋ ɔnde ɔɔ ɓaa.

*ɔndki kɔndɔ ute dooy gen *Parizige ute gen *Sadusege*

⁵ Ken jee metŋn Isa ki jaay gaan ɔmb baar ɓaa jɛŋ ken kaam naane se, ken naade ɓaa ɓaa se dirigo tɔso te mapp eyo. ⁶ Gɔtn se Isa deekden ɔɔ: «ɔɔdki dose ɔɔ ɔndki kɔnd ute ɔrɔm* Parizige ute gen Sadusege se!» ⁷ Jee metŋn ki baag taadn ute naapa ɔɔ: «Naan taad bin se taa naaje k'tɔskiro te mappa eyo.» ⁸ Gaŋ Isa se jeelga saapde ɔɔ deekden ɔɔ: «Naase aalki te maake paac dom ki eyo, ey num gen di jaay naase 'taadki ute naapa ɔɔki: «Naan taad bin se taa naaje k'tɔskiro te mapp ey se?» ⁹ Bɔrse kic naase 'booy ɔkki te ey rɔk la? Naase 'saapinki tu, ken ute mappa mii sum ɓo gaabge dupu-mii ɔso ɔɔ met kɔɔpiŋ se, naase 'tɔskiro gornɔ kando? ¹⁰ ɔɔ gen mappan cili jaay gaabge dupu-ɔɔ ɔso se, met kɔɔpiŋ se naase 'tɔskiro gornɔ kando? ¹¹ Taar maam m'taadŋen m'ɔɔ: ɔndki kɔnd ute ɔrɔm Parizige ute gen Sadusege se, maam m'je m'taad te mappa eyo. Anum gen di jaay naase 'booy ɔkumki ey se?» ¹² Gɔtn se jee metŋn Isa ki se ɓaa booy ɔkga taar Isan taadden se taa j'an kɔnd ɓo ute ɔrɔm k'ted mappa se eyo, num j'an kɔnd ɓo ute dooy gen Parizige ute gen Sadusegen lee dooy jeege se.

*Pier taad ɔɔ Isa se naan ɓo *al-Masi (Mk 8.27-30; Lk 9.18-21)*

¹³ Ken Isa jaay aan taa naan Sezare ken gen Pilip ki se, naan tɔnd metŋn jee metŋn ki ɔɔ: «Gen jeege tu num, *Goon Deba se tap ɓo naŋa?» ¹⁴ Naade terliŋ ɔɔ: «Jee metŋnge ɔɔ naai Jan-Batist, jee metŋnge ɔɔ naai *Eli, kengen metŋnge ɔɔ naai Jeremi ey le debm taad taar teeco taar Raa ken gam.» ¹⁵ Isa tɔnd metde ɔɔ: «Gen naase ki num, ɔɔki maam tap ɓo m'naŋa?» ¹⁶ Simon Pier terliŋ ɔɔ: «Naai se al-Masi, Goon Raa zere.» ¹⁷ Gaŋ Isa deekiŋ ɔɔ: «Simon goon Jan, naai maaki raapo taa taar naai taad se, debkilimi ɓo taadio metŋn eyo, num Bubum maakŋ raa ki ɓo taadio taar se. ¹⁸ Bin num 'booyo Pier: roi Pier se je deekiŋ ɔɔ *delbe* ɔɔ do deleb ken ese ɓo, maam m'kiin *eglizuma ɔɔ yoa ute tɔɔgiŋ se kic ɓo an kɔŋ tɔdn dim eyo. ¹⁹ Maam m'ai kedn lekerlegen gen *maakŋ Gaar Raa. Nakŋ paacŋ jaay naai 'dɔɔkinga do naan ki se, maakŋ raa kic ɓo Raa dɔɔkinga. ɔɔ nakŋ paacŋ jaay naai 'tuutinga do naan ki ara ki se, maakŋ raa ki kic ɓo Raa an tuutu.» ²⁰ Gɔtn se jee metŋn ki naan aacden kaama ɔɔ taar ken naan ɓo al-Masi se ɔɔ j'ɔŋte taadn nam ki.

Isa taad ɔɔ naan utu 'kooyo ɔɔ duru

²¹ Naan ken se, Isa baag taadn jeege tun metŋn ki tal ɔɔ: «Maam se, beeki num m'ɓaa Jeruzalem ki, ɔɔ magal taa ɓee Yaudge, magal jee tedn *serke Raage tu, ute jee jeel taadn tɔɔki metŋn Ko Taar Raage se, naade se utu am dabar dena, am tɔɔɔ ɔɔ bii k-mɔtɔge tu se m'ade 'dur daan yoge tu.» ²² Pier dan ɓaansin cɛs ki ɔɔ baagiŋ mooyo ɔɔ: «Meluma, Raa ai ɓɔɔɔ! ɔŋ nakŋ se 'kaan doi ki eyo! ɔŋ Raa ai ɓɔɔɔ!» ²³ Num gaŋ Isa terl aak Pier ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «*Bubm sitange iik naatn cɛm ki gam naane! Taa naai se 'je am gaasn naabm ken Raa je ɔɔ m'an ted se ɔɔ saapm naai se gen Raa eyo, kese saapm jikilinge.»

Isa se j'an daan j'ɔɔ di

²⁴ Ter Isa deek jeege tun metŋn ki daala ɔɔ: «Debm jaay je am daan num, 'baatn ron mala, 'kuun kaagŋ yona† jaay ɓo am daana. ²⁵ Taa debm je kaajŋ koŋ se utu an kutu naan Raa ki ɔɔ debm ut koŋa taa maam se, utu an kaaja. ²⁶ Ken debm jaay *duni ute magaliŋ ɓo kaam jiŋ kic num, ken naan kutn koŋ naan Raa ki se, naan an koŋ di ro ki? Lɔ debkilimi se koŋa se, naan an dugin ute dio? ²⁷ Taa naan se ɓo, *Goon Deba utu ade ɓaa maakŋ gaar Bubiŋ ki ute kodiŋge ɔɔ naŋa naŋa kic ɓo naan an kedn beɔna ro naabiŋ ken naan tɛda. ²⁸ Deere, 'booyki beɛ m'asen taada: maakŋ jeege tun ɓɔrse utu ara se, metŋnge se kooy ey sum ɓo utu kaakŋ Goon Deba ade ɓaa maakŋ gaariŋ ki.»

17

**Raa ooj ro Isa*

(Mk 9.2-13; Lk 9.28-36; 2Pr 1.16-18)

¹ Ken bii mece jaay deel se, Isa dan Pier, Jak ute genaŋ Jan. Naade ɓaa do ko ki jerle kalde ki. ² Ken naade aan se, gɔtn se Raa ooj terliŋ ron naande ki. Daan kaamin se ɓaa ted raap aan gɔɔ kaada ɔɔ kalinge kic ɓaa ted raap lak lak aan gɔɔ gɔtn wɔɔɔ. ³ Gɔtn se jee metŋn ken mɔto se naar aak *Musa ɔɔ *Eli, teec naande ki. ɔɔ ken naade aakde se, naade daar taad taad ute Isa. ⁴ Gaŋ Pier deek Isa ki ɔɔ: «Meluma, beeki num, j'aki king gɔtn ara. Maam m'taal daabge mɔto: kalan naai ki, kalan Musa ki ɔɔ ken kalan Eli ki.» ⁵ Kaad ken naan utu taad taad ɓɔrt sum ɓo, gapar wɔɔɔ gɔto se ɓaadɔ naar deebde bat. ɔɔ maakŋ gapar ki se k'booy mind deba

* 16:6 Ara se ɔrɔm se je taad ute dooy ken Parizige ute Sadusege lee dooy jeege se. † 16:24 Kɛse je deekiŋ ɔɔ an roi dabara bini kooy taa Isa.

taad̄ ɔ: «Naan̄ se Goonuma, Goon maak-jema ɔ naan̄ ɔolum jaay maam m'beer m'ɔɔd̄iŋo, 'booyi uunki taariŋa!» ⁶ Ken̄ jee metiŋ ki jaay booyi taar se, nird̄e teece, beere okde se ɔ naade taal tooco ɔ tond̄ naandege naan̄ ki. ⁷ Isa baado iiko ceede ki ɔ jin̄ tuutde ɔ deekden ɔ: «Iin̄ 'daarki! Naase ɔnte 'beerki!» ⁸ Ken̄ jee metiŋ ki jaay uun kaamde aak se, ɔp̄ Isa kaliŋ ki sum, nam kuuy goto. ⁹ Kaad̄ ken̄ naade utu booyi booyi kon se, Isa dejde ɔ: «Beere, nakŋ naase aakkiro se, ɔnte 'taadki nam ki, bini *Goon Deba se ade dur daan yoge tu jaayo.»

*Jee metn̄ Isa ki tond̄ metiŋ taa *Eli*

¹⁰ Gan̄ jee metn̄ Isa ki tond̄ metiŋ ɔ: «Gen̄ di jaay jee jeel taad̄n̄ ɔokŋ metn̄ Ko Taar Raage taad̄ ɔ Eli ade baa jaay *al-Masi ade baa se?» ¹¹ Naan̄ terlden ɔ: «Deere, Eli utu ade baao ɔ naan̄ ɔo utu tond̄ daapm nakge paac ute doobiŋa. ¹² Num 'booyki m'asen taada: Eli se le baadoga, naɔo jeege jeeliŋ te eyo, teɔdinga nakŋ maakde je doŋ ki. ɔ bin̄ ɔo *Goon Deba kic naade utu aŋ dabar bini.» ¹³ Do taar ken̄ se jaay jee metiŋ ki se baa booyi okga taar Isa taadden se, naan̄ taad̄ ute Jan-Batist.

Isa ed̄ lapija goon ken̄ ok̄ kooŋ puputu
(Mk 9.14-32; Lk 9.37-45)

¹⁴ Ken̄ Isa ute jee metiŋ ki jaay aan̄ ceɛ jee denge tu se, gaaba kalan̄ baado erg naan̄ Isa ki, ¹⁵ ɔ deekiŋ ɔ: «Mɛluma, goonum se eejin̄ doŋ ki. Naan̄ se ok̄ kooŋ puputu ɔ lee dabariŋ dena, daayum ɔlin̄ naan̄ tooc maakŋ pood̄ ki ey le maakŋ maane ki. ¹⁶ Maam m'baansiŋo gotn̄ jeege tun̄ meti ki, naɔo naade ɔn̄ ed̄iŋo te lapi eyo.» ¹⁷ Isa eeɛ taariŋa ɔ deek ɔ: «Jee do naan̄ ken̄ boore se, jee naaj taarge ɔ jee beeki eyo. Maam tap̄ ɔo m'kinḡ ute naase bini nuŋ ki? Maam tap̄ ɔo m'asen serkŋ bini nuŋ ki? Goono se ok̄ 'baamsinkiro tu ara!» ¹⁸ Isa aac kaama sitan̄ ken̄ ted̄ goono puputu se ɔ n̄'teɛ naatn̄ ro goon ki se. ɔo kaad̄ ken̄ se sum ɔo goono se ɔn̄ lapija. ¹⁹ Ter̄ jee metn̄ Isa ki dan̄ baansiŋ ceɛs ki ɔ tond̄ metiŋ ɔ: «Gen̄ di jaay ɔo sitan̄ se naaje k'j'ɔn̄ k'tuuriŋ te ey se?» ²⁰ Isa terlden ɔ: «Taa naase kaal maakse baata. 'Booyki beɛ m'asen taada: ken̄ naase jaay okki kaal maakŋ do Raa ki magal aan̄ goo kaam koobi se num, naase aki deekiŋ ko ken̄ ese se ɔ iin̄ deete ɔo ko se kiin̄ deete. Nakŋ jaay asen cir se goto.» ²¹ [Ter̄ Isa deekden ɔ: «Napar sitan̄ bin̄ se ken̄ naase jaay ɔn̄ uunki te *siam gen̄ tond̄ metn̄ Raa ey num, naan̄ se 'kɔn̄ teɛ eyo.»]*

Isa taad̄ daala ɔ naan̄ utu kooyo ɔo duru

²² Bii kalan̄ jee metn̄ Isa ki tus paac taa naan̄ ken̄ Galile ki ɔo gotn̄ se, Isa deekden ɔ: «*Goon Deba se j'utu j'an̄ kɔkŋ kɔl ji jeege tu. ²³ Naade utu aŋ ɔo ɔo bii k-motoge tu se naan̄ ade dur daan yoge tu.» Ken̄ jee metiŋ ki jaay booyi taar se, naade rode oojde walak.

*Isa ute Pier ɔg miir gen̄ *Bee Raa*

²⁴ Ken̄ Isa ute jee metiŋ ki jaay aan̄ maakŋ geḡer ken̄ Kaparnayum ki se, jeegeen lee ɔk̄ gursn̄ miir gen̄ Bee Raa se baado ɔn̄ Pier ɔo tond̄ metiŋ ɔ: «Mɛlse tap̄ ɔo, lee ɔg miir taa gen̄ Bee Raa loɔu goto?» ²⁵ Pier terlin̄ ɔ: «Yeɛ naan̄ ɔo.» Ken̄ jaay Pier baa been se, Isa ɔo uun taara deete ɔo deekiŋ ɔ: «Gen̄ naai ki num saap̄ ɔo di, Simon Pier: gaaringen do naan̄ ki se, ken̄ lee ɔgden miiri tap̄ ɔo nan̄ge? Jee maakŋ naandege tu loɔu mertge?» ²⁶ Pier terlin̄ ɔ: «Mertge.» Isa kic terlin̄ ɔ: «Ken̄ deer num, gaan naan̄ge se lee ɔg miiri eyo! ²⁷ Naɔo, naaje se k'je jee se maakde tuj eyo, taa naan̄ se ɔo Pier, 'baa taa baar ki und kuuyi maan, ɔo ken̄j ken̄ naai aŋ kɔkŋ deet deet se, eeɛpiŋ taariŋa ɔo kɔn̄ tamma kalan̄ aas kɔgŋ miir jeege dio. Uuniŋa ɔo 'baa edden taa ɔo ɔo bed̄ gen̄ miir maama ɔo gen̄ naai.»

18

*Maakŋ *Gaar Raa ki se nan̄a ɔo ted̄n̄ magala*
(Mt 5.29-30; Mk 9.33-50; Lk 9.46-50)

¹ Kaad̄ ken̄ se jee metn̄ Isa ki baado ɔn̄jina ɔo tond̄ metiŋ ɔ: «Nan̄a ɔo 'ted̄n̄ magal cir jeege paac *maakŋ Gaar Raa ki?» ² Isa dan̄o goon ɔok̄o baado daar daande ki, ³ ɔo deekden ɔ: «'Booyki beɛ m'asen taada: ken̄ naase 'terlki te maakse te eyo ɔo 'ted̄ki te rose aan̄ goɔ gen̄ gaangen seɛm ey se, naase aki kɔn̄ kend̄ maakŋ Gaar Raa ki eyo. ⁴ Taa naan̄ se ɔo debm̄ jaay ɔo ron̄ baat aan̄ goɔ goon ɔok̄on̄ ese se, naan̄ ɔo debm̄ 'ted̄n̄ magal cir jeege paac maakŋ Gaar Raa ki. ⁵ Taa maam jaay, debm̄ okga goon ɔok̄o jiga aan̄ goɔ goon ese se, kese aan̄ goɔ naan̄ okum maam mala.»

*ɔnte kɔl gɛnaai maakŋ *kusin̄ ki*

⁶ «Gan̄ maakŋ gaange tun̄ seɛm ken̄ aalga kaal maakde dom ki se jaay, nam ɔlga deb kalan̄ maakŋ kusin̄ ki se, debm̄ ken̄ ɔlin̄ se ɔn̄ beeki num, j'uuno ko tootn̄ magala ɔo k'doekiŋ mindin̄ ki ɔo j'uun̄ j'undin̄ maakŋ baar ken̄ jerle. ⁷ Jeegeen do duni ki se utu aden̄ ted̄n̄ ɔoŋ aak

* 17:21 Taargen ara se maakŋ Kitapge tun̄ do dakin̄ se, metinge maakde ki se, goto.

eyo taa nakgen ken utu kol jeege maaknj kusin ki se utu 'tedn den aak eyo. Deere, nakgen bin se utu tap, nafo onjo deb ken 'kol jeege maaknj kusin ki se. ⁸ Ken jii ey le jei jaay bo ai kol maaknj kusin ki num, gaan siden doko. Ken oopi jii kalan ey le jei kalan jaay kon kaaja se, be e cir ken 'king te jige dio ey le jeige dio so baa maaknj poof ken gen daayum. ⁹ Ken kaami jaay bo ai kol maaknj kusin ki num, kaami se so und naata. Ken oopi kaami kalan jaay kon *kaajn gen daayum se, be e cir ken 'king te kaamige dio so baa maaknj poof ken gen daayum.»

Metn taar baatn iig jaay j'ohina

¹⁰ «Dndki kondoo gaan seengen ese se, nam kalan kic bo onte aakiniki aan goo nakj cere! Anum 'booyki m'asen taada: koddegen ing ce e Bubum ki maaknj raa ki se, daayum utu aakden dode ki. ¹¹ [Taa maam *Goon Deba m'baado se taa kaajn jeegeen iigga kiigi.]*

¹² «Naase tap bo 'saapinki ooki di? Ken deba jaay ok baatge kaaru so maakde ki se ken kalan iigga num, baatgen sik-jernan-kaar-jernan kuuy se naan ade kon maaknj ko ki taa 'baa je ken kalan iig kiigi se ey la? ¹³ 'Booyki be e m'asen taada: ken naan jaay je ohinga se, naan maakin raapm dena do baat ken se cir do kenge tun si-jernan-kaar-jernan ken iig te ey se. ¹⁴ Taa naan se bo Bubsen maaknj raa ki kic num, je so maaknj gaange tun seem se, nam kalan tap bo kut eyo.»

'Tedki kald e naapge tu

¹⁵ «Ken genaai jaay tediga *kusiina num, 'baa ohin kali ki so 'mooyina. Ken naan jaay booy uunga taari num, kese naai 'daapinga. ¹⁶ Ken naan jaay baate booy kuun taari se, ok 'terl 'baa ohjo deb kalan ey le jeege dio taa naan jeege tun dio ey le mota se bo, ai tedn saadige so ute naade se bo, naase aki nanj taarse†. ¹⁷ Ken jee se jaay naan baate booyde taarde kic num, 'baa 'taadn metn taar se *egliz ki. Jo ken jee egliz ki baa ohin jaay naan baate booy kuun taarde daal num, naai aakin aan goo debm jeel *Raa mal eyo ey le aan goo *debm tokj miiri. ¹⁸ 'Booyki be e m'asen taada: nakj paacnj jaay naase 'dookinkiga do naan ki se, maaknj raa kic bo Raa an doko. Jo nakj paacnj jaay naase 'tuutinga do naan ki ara ki se, maaknj raa ki kic bo Raa an tuutu.

¹⁹ «'Booyki m'asen taadn daala: do naan ki ara jaay jeege dio maakse ki taarde kalan so tand metn dim se, nakj naade je se, Bubum ken maaknj raa ki adesin keda. ²⁰ Deere, taa gotn jaay jeege dio ey le mota jaay tus ute ro maam se, maam m'utu daande ki.»

²¹ Ganj Pier baado oh Isa so tand metin so: «Meluma, ken genaam jaay tedumga kusiina num, m'an tedn kald e met kando? Bin num m'an tedn dool cili ne?» ²² Isa terlin so: «Maam m'deeki m'oo: dool cili sum eyo, num sik-cili-cili met cili.»

Metn taar debm see baate tedn kald e genaah ki

²³ «Taa naan se bo 'booyki m'oo: *maaknj Gaar Raa se tec aan goo gaar ken tus jee tedn naabinge taa kaaknj seen do jeege tu. ²⁴ Ken naan utu baag baag kaaknj gursin sum bo, j'ok k'baano ute gaaba kalan ken an kogj gurs dupu-kaar kando kando‡. ²⁵ Aan goo gaabm se ok dim naan an kogj seen gota dey se, gaarge deek so: «'Baa 'duginiki naana, mendina, geninge so nakj naan ok paac se, k'dugiina so gursin se k'baado k'j'ogum seema.» ²⁶ Gotn se gaabm ese se baado ooc metn jen ki so erg naan melin ki so deekin so: «Aay kaami, udum bia, seei se paac m'utu m'aisin kogol!» ²⁷ Gotn se melin esjin don ki, so taal te seen se naata so ohin iin baa. ²⁸ Ken gaabm ese jaay teec baa baa se, baa doof ute medin kalan ken naade ted naaba kalan. Debm se okoga kokj seen tamma kaaru§. Gotn se naan okin borlin ki ai karat so deekin so: «Jgumo seema!» ²⁹ Gotn se medin se ooc metn jen ki so eemin noo metin ki so: «Aay kaami, udum bia, seei se maam m'utu m'aisin kogol!» ³⁰ Gaabm se baate, ok medin se baa olin dangay ki kor naan an kogj nanj seen se. ³¹ Meddegen k'ted naaba kalan jaay aak nakj ken gaabm ese ted se, naade paac maakde tuju so baa taad taar se melde ki. ³² Gotn se melde se ol k'dano gaabm ese se so deekin so: «Naai se debm jig eyo! Ey num naai eemum noo sum bo seige se, maam m'oolinsino naatn. ³³ Aan goo maam m'eeji doi ki se, naai kic eej do madi ki ey la!» ³⁴ Ken melin jaay maakin tuj se, gaabm se naan ok olin dangay ki taa j'an baa dabara bini kogj nanj seen se maak ki.» ³⁵ Gotn se Isa deekden so: «Ken naase jaay debm oh ted te kald e genaah ki te maakin paac ey se, Bubum maaknj raa ki kic an tedn kald e ey bin kici.»

19

Isa taad metn taar piiri

(Mk 10.1-12; Dt 24.1-4; Mt 5.31-32)

* 18:11 Bersen ara se, maaknj Kitapge tun do dokin se, metinge maakde ki se, gota. † 18:16 Aak Dt 19.15. ‡ 18:24

Gurs naan an kog se aas gen kogj debm ted naaba gen gaara sik-kaar-mii. § 18:28 Gurs naan an kog se aas gen kogj debm ted naaba gen gii kaaru.

¹ Ken Isa taad nanj taarin se, naan iin on Galile oo baa taa naan Jude ki, kaam aak jey ool k'darjij Jordan ken kaam naane. ² Dool jeege dena ok metina oo gotn se naan edden lopia. ³ *Parizige metinge se baado on Isa je doobm an goom kok se, naade tond metin oo: «Deba se, do taar dim ken gay kic bo, naan ok doobo ken 'piir mendin la?» ⁴ Isa terlden oo: «Naase 'dooyinki te ey la, taar k'raanjino maakn Kitap ki se? Do kupm met ki se, *Raa Mal Kaala aalo gaaba ute menda, ⁵ oo deek oo: *Taa naan se bo gaaba teecn kon kon te bubina, baa tum te mendina, oo naaden di se tum tedga daa ro kalan.*» ⁶ Bin se naade se tedga aan goo jee di eyo, num aan goo deb kalan sum. Nakn jaay Raa dookinga dook se, debkilimi onte tuutina!»

⁷ Parizige tond metin oo: «Gen di jaay *Musa deek oo gaaba raan maktubm gen piiri, kedn mendin ki jaay an piir se?» ⁸ Isa terlden oo: «Kese taa do-mongse bo, Musa dooden doobm piir mendsege. Ey num do kupm met ki se bin eyo. ⁹ 'Booyki m'asen taada: nam jaay 'piir mendin se, ken mendin ees kees gaabge jaayo, oo ken naan jaay okga mend kuuy se, naan se aan goo debm ees mend nam.»

¹⁰ Jee metn Isa ki deekin oo: «Ken daan gaaba ute menda jaay kingde bin num, naan se ken debm ok te menda ey kic num bee kaca!» ¹¹ Isa terlden oo: «Jeege paac se kon booy kokn taar se eyo. Jeege an booy kok se, jeege ken Raa eddenga jeele gen booy kokn metn taar se jaayo. ¹² Deere, doobm jaay gaasn gaabge gen tokn mendge se dena: jee metinge se j'oojde bo rode goto, jee metinge se le jikilimge bo tedde rode ted goto, oo kengen metinge se taa taar Raa bo naade baate tokn mendge. Debm kon booy kokn taar se num, onin an booy koko!»

*Isa ood booro gaange tu
(Mk 10.13-16; Lk 18.15-17)*

¹³ Gotn se jeege baano ute gaangen seeme gotn Isa ki taa naan aden tond jin dofe ki oo tond metn Raa taa naade, nabo jee metin ki uunde kaamde naatn. ¹⁴ Gan Isa deekden oo: «Ondeki gaangen seem se ade baa gotum ki, onte 'gaasdeki, taa *maakn Gaar Raa se gen jeege tec aan goo gaangen seem se.» ¹⁵ Ken naan jaay tond jin dofege tu aas se, naan iin on gotn se, oo baa.

*Isa ute debm maala
(Mk 10.17-31; Lk 18.18-30; 1Tim 6.9-10)*

¹⁶ Gan gaaba kalan baado on Isa oo deekin oo: «Debm dooy jeege, bee maam m'ted jaay am kedn *kaajj gen daayum se, ken gay?» ¹⁷ Isa terlin oo: «Gen di 'tond metum ro nak ken bee se? Ken bee se, Raa kalin ki sum. Ken naai jaay 'je 'kon kaajj gen daayum num, 'tedn nakn ken Raa taad oo gen teda se.» ¹⁸ Gaaba se deekin oo: «Ken gayo?» Isa terlin oo: «Onte 'taal nam, onte 'keesn mend nam, onte 'keesn gaabm nam, onte 'boogo, onte 'tokn taar-koo do nam ki, ¹⁹ 'sook koi ki te bubi ki' oo 'je naapi aan goo ro naai mala.»

²⁰ Gaaba se terlin oo: «Nakgen se maam m'lee m'tedfino ted paac tap, anum oopum ken gay daala?» ²¹ Isa deekin oo: «Ken naai jaay je tedn debm bee mala naan Raa ki num, maali naai ok paac se, 'baa 'dugin naatn oo gursin se 'nigin jee daayge tu. Ken tedinga bin se, ai toodn korboto maakn raa ki. Jo naai le, 'baado 'daanuma.» ²² Ken goon kodoo se jaay booy taar ken Isa taadin se, ok terl baa baa se maakin tuj kasak kasak, taa naan debm nak dena. ²³ Isa deek jeege tun metin ki oo: «'Booyki bee m'asen taada: debm nak dena se kendin koono *maakn Gaar Raa ki. ²⁴ M'deek m'doolsen daala: ken ginji jaay deel ute bee luppaa se oono; nabo debm nak dena jaay 'kend maakn Gaar Raa ki se, onn cir naan se daala!» ²⁵ Ken jee metin ki jaay booy taar se, okden taad eyo deek oo: «Ken bin num nanja jaay 'kon kaaja?» ²⁶ Isa uun kaamin aakde oo deekden oo: «Gen jikilimge tu sum num nakn se oono, num Raa ki se, ne dim onnin goto.»

²⁷ Gotn se Pier deek Isa ki oo: «'Booyo, naaje se k'l'onoga nakge paac taa j'ai daan naai, num naaje tap bo j'kon di?» ²⁸ Isa terlden oo: «'Booyki bee m'asen taada: kaad ken Raa utu tedn nakge paac 'tedn kiji se, maam *Goon Deba m'utu m'king do kaag do ken iino gotn Raa ki oo naasen sik-kaar-di ken lee daanumkiro se, utu aki king do kaag do ken sik-kaar-dio gen konn booro do taa bee gaan *Israelge tun sik-kaar-di se. ²⁹ Jo debm jaay ono beenge, genaangen gaabge ute kengen mendge, bubina, kona, geninge ey le maakn-gotinge taa maam se, nakgen se paac se naan utu aden kon den cir ken naan ono, oo 'kon kaajj gen daayum. ³⁰ Num maakn jeege tun borse naan ki se, denin utu kooom mootn. Jo maakn jeege tun borse mootn se, denin utu tedn jee naan ki.»

20

Isa aal naagj taara ute mel jinene oo jee tedn naabinge

* 19:5 Aak Jen 2.24. † 19:19 Aak Ekz 20.12-16 oo Dt 5.16-20. ‡ 19:19 Aak Lb 19.18.

¹ Ter Isa deek daala oo: «*Maaknj Gaar Raa se tec aan gaa mel bee ken iin tanooirin noorinj je jeege taa aden kol baa tedn naaba maaknj jinenin ki. ² Mel jinene se taad dook taarinj ute jee tedn naabge se ken naade ted naaba lekga se, deba kic bo naan an kedn tamma* kalanj kalanj. Bin jaay bo naan olden maaknj jinenin ki. ³ Ken aan kaadn mes ki se, naan teeco been ki on jeege ing king cere. ⁴ Gotn se naan deekden oo: «Naase kic 'baa 'tedki naaba maaknj jinenum ki oo maam m'asen kognj te doobina.» ⁵ Gotn se jee tedn naabge se iin baa maaknj jinene ki. Ken aan katar ki tir se, ter naan teeco oo katar do teger ki kic naan teeco. Oo ken naan teeco jaay on jeegeen kuuy ing king cere daal se, naan olden oo k'baa tedn naaba maaknj jinenin ki kici. ⁶ Ken aan teger se, naan teeco daala oo on jeegeen ing king cer se, naan deekden oo: «Gen di jaay naase ing 'lekki cer se?» ⁷ Naade terlinj oo: «Nam ajen kuun gen naaba bo goto.» Naan deekden oo: «Naase kic 'baa 'tedki naaba maaknj jinenum ki.» ⁸ Ken aan teger kaada baa baa kooco se, mel jinene se deek debm tedn naabin ki oo: «'Baa 'danjo jee tedn naabge se paac oo nanja nanja kic bo agin nakin nakiina. 'Baag do jeege tun kaam mooton bini 'kaan do jeege tun ken baado deete.» ⁹ Gotn se jeegeen jaay baag tedn naaba kaam mooton des se, baado oo nanja kic bo j'edinj tamma kalanj kalanj. ¹⁰ Ken gen kognj jeegeen baag naaba deet se, naade saap oo kaadn naane, naade 'konj cir naapdege. Nafo deba kic bo on tamma kalanj kalanj sum. ¹¹ Ken naade jaay aak bedden j'edden se, maakde taarde mooy naan ki dir dir do mel bee ki se. ¹² Oo deekinj oo: «Jee se baado kaam mooton oo naaba kic bo naade ted ler kalanj sum, oo naai ogden aas kaas ute naaajen ken k'dabar k'lek tec maaknj kaadki.» ¹³ Ganj mel jinene se deek deb kalanj ki oo: «Meduma, maam m'tuji te dim eyo oo taarje se le k'taad k'toolinoga toolo m'oo ken jaay naai 'tedn naaba lekga num, m'ai kognj tamma kalanj se, naai 'tookoga took ey la? ¹⁴ Borse, ok bedi oo 'baa bei ki. Oo debm tedn naabm baag kaam mooton se, ken maam m'je se maam m'an kedn bedin aan gaa gen naai se sum kici. ¹⁵ Ute gursum se, naknj maam m'je bo m'an tedn ro ki ey la? Lobo do bee ken maam m'ted se, naai 'maaki ilim ro ki la?» ¹⁶ Taa naan se bo Isa deek oo: «Jeegeen kaam mooton se, utu tedn jeegeen naan ki. Oo jeegeen naan ki se le, utu koopm kaam mooton.»

Isa taad gen k-motoge tu oo naanj utu kooyo oo ade dur daan yoge tu
 (Mk 10.32-34; Lk 18.31-34)

¹⁷ Isa ook baa Jeruzalem ki oo ken naade baa baa doob ki se, naan danj jee metinj sik-kaar-di kalde ki oo deekden oo: ¹⁸ «Booyki, borse naaje k'j'ook k'baaki baa Jeruzalem ki oo *Goon Deba se, j'utu j'anj kobj kol ji *magal jee tedn serke Raage tu ute jee jeel taadn toojnj metn Ko Taar Raa. Naade utu an kojnj booro donj ki oo an kol j'anj baa toolo. ¹⁹ Naade an kobj kol ji jeege tun Yaudge eyo, utu an tooy koogo metinj ki, an tond te meeje jaay an tupm tool ro kaag ki. Oo bii k-motoge tu se, naan ade dur daan yoge tu.»

Jak te genaaj Jan konde tondde meta gotn Isa ki
 (Mk 10.35-45; Lk 22.24-47)

²⁰ Gotn se gaan Zebedege baado ute konde naan Isa ki. Konde se erg naan ki taa tond metina. ²¹ Ken Isa aakinj se deekinj oo: «Naai tap bo 'je di?» Menda se terlinj oo: «Onj genumgen di naani ki se maaknj gaari ki se, onj deb kalanj 'kingj do ji daami ki oo ken kalanj do ji jeeli ki.» ²² Isa terlden oo: «Naknj naase 'tondki meta ro ki se, naase 'jeel okki te metinj eyo. *Koopm dubar maam m'utu m'kaay se, naase anki konj kaasn gen kaayinj la?» Naade terlinj oo: «Yee, naaje j'anj konj kaasa.» ²³ Isa deekden oo: «Deere, koopm dubarum se naase anki kaayina, nafo gen gotn king jaay do ji daamum ki ey le do ji jeelum ki se, olum maam eyo. Gotn se Bubum daapinga daap malinj tu.»

²⁴ Ken jee metn Isa ken sik jaay baa booy taar ese se, naade maakde tuj do genaaj naapge tun di se. ²⁵ Ganj gotn se Isa danjeno paac oo deekden oo: «'Jeelki, jeegeen k'talde gaarge se ing do jeege tu oo magalgen k'tondde se ted jeege te taa toogo. ²⁶ Num naase se onte 'tedki bini. Ken maakse ki jaay nam je tedn magalse se, onj ronj tedn debm kaan naabse. ²⁷ Ken maakse ki se jaay nam je tedn naanse se onj ronj asen tedn bulse. ²⁸ Taa *Goon Deba baado se, taa jeege bo an tedn naab eyo, num naan baado se taa naan bo tedn naaba jeege tu oo kedn konj gen dugnj do jee dena.»

Isa ed lapi jee kaam-tookge tu dio
 (Mk 10.46-52; Lk 18.35-43)

²⁹ Ken Isa ute jee metinj ki jaay teec teec maaknj geger ken Jeriko ki se, jeege dena ok metina. ³⁰ Gotn se naade onj jee kaam-tookge di ing king jen doob ki. Ken jee kaam-tookge se booy jaay oo Isa bo deel deel se, naade baag toadn tooyo oo: «Melje, *Goon Daud eejjen doje ki!» ³¹ Gotn se jee denge uunde kaamde oo deekden oo: «'Doki!» Ganj jee kaam-tookgen se ter tood tooy makonj daala oo: «Melje, Goon Daud eejjen doje ki!» ³² Gotn se Isa ok daara, danjeno oo deekden oo: «Naase 'jeki m'asen tedn di?» ³³ Naade terlinj oo: «Melje, onj kaamjege 'toadn taaka!» ³⁴ Gotn

* 20:2 Tamma kalanj se aas kognj debm ted naaba gen bii kalanj.

se Isa eɣɣden dofe ki, uun jin tɔndden kaamdege tu ɔɔ kaamdege naar tɔɔd taaka ɔɔ naade ɔk metiŋa.

21

Isa end Jeruzalem ki aan gɔɔ gaarge
(Mk 11.1-10; Lk 19.28-44; Jn 12.12-19; Eza 12.6)

¹ Kɛn Isa ute jee metiŋ ki jaay aan gɔɔr ute Jeruzalem, cɛɛ naar kɛn k'danɛ Betpaje do *kɔsn ɔlib ki se, gɔtn se, maakɛ jeege tun metiŋ ki se, Isa ɔl jeege di naaba. ² Naan deekden ɔɔ: «'Baaki maakɛ naar kɛn naanse ki se, ɔɔ naase aki ɓaa naar kɔŋ ko buuru k'dɔɔkinga dɔɔkɔ ute gooniŋ cɛɛŋ ki. Koŋ se 'tuutiŋkiro ɔɔ naade di paac 'ɓaamdɛkiro. ³ Kɛn nam jaay deeksenga taar dim num, 'terliŋki ɔɔki: Kese Melje ɓo jede. Ɔɔ naar asesiŋ naar kɔŋɔ naase andɛkiro 'ɓaa.» ⁴ Nakɛ se paac jaay aan se taa taar kɛn debm taad taar teeco taar Raa ki raanɛ do dakiŋ se kaan doobiŋ ki, kɛn ɔɔ: ⁵ 'Deekki jeege tun maakɛ geger kɛn Sion* ki ɔɔki: *Aakki, gaarse te baaseno kɔŋɔ, naar se debm dalul ooko do ko buur ki,*

ɔɔ do gooniŋ ki kɛn koŋ k'lee k'j'uun daama se.†

⁶ Gɔtn se jee metn Isa ki iin ɓaa ɔɔ ɓaa tɛdiŋ aan gɔɔ kɛn Isa taaddeno ro ki. ⁷ Naade tuut ko buuru ute gooniŋa ɔɔ ɓaandeno. Gɔtn se naade tɔɔd taal kal magaldege do buurge tu† se jaay Isa ing do ki. ⁸ Jeege dena tɔɔd taal kal magaldege doob ki ɔɔ jee metiŋge gaŋɔ doomo ɓaado tɔmbiŋ doob ki. ⁹ Jee te dɛnde paacɛ daaniŋ se, jee naar ki, jee mɔɔtn dɔɔb ɔɔy ɔɔ: «Ozaana *Goon Daud!»

«*Raa tɛdn beɛŋ do deb kɛn ɓaado te ro Meljege Raa!»

«Ozaana Raa kɛn raan maakɛ raa ki!»

¹⁰ Kɛn Isa jaay end maakɛ geger kɛn Jeruzalem ki se, jee maakɛ geger ki se paac taad gajalan ɔɔ taad ute naapa ɔɔ: «Naan se tap ɓo naŋa?» ¹¹ Jee dengen ɔko metiŋ se terliŋ ɔɔ: «Kese Isan debm taad taar teeco taar Raa ki, kɛn iinɔ Nazaret kɛn taa naar Galile ki.»

*Isa tuur te jee lee tɛdn zogen daan bɔɔr *Bee Raa ki*
(Mk 11.15-19; Lk 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹² Naan kɛn se Isa ɓaa end daan bɔɔr Bee Raa ki ɔɔ gɔtn se naar ɓaag tuur jeege ɓaano te nakdege gen zoa ute jeege ɓaado dugu. Naan tot tal tuun te tabil jee pelekɛ gursge naatn ɔɔ tot tal te nakgen jee tɛdn zo dɛerge lee tiŋg do ki se kici. ¹³ Ɔɔ deekden ɔɔ: «Taar se k'raanɛŋga raan maakɛ Kitap ki j'ɔɔ: *Bee maam se tɛdn bee kɛn jeege ansum keeme,*§ num gaŋ naase 'tɛdɛŋki tɛdga gɔtn jee ɓoogge!*

¹⁴ Gɔtn se jee kaam-tɔɔkge ute jee cɛkɛdɛge ɓaado ɔŋ Isa daan bɔɔr Bee Raa ki ɔɔ naar eɣɣden lapi. ¹⁵ Kɛn *magal jee tɛdn serke Raage tu, ute jee jeel taadɛ tɔɔkɛ metn Ko Taar Raage jaay aak nakɛ-kɔɔɓgen Isa tɛdo se, ɔɔ booy gaangen jaay tɔɔd tɔɔy daan bɔɔr Bee Raa ki ɔɔ: Ozaana, *k'nookki *Goon Daud se; gɔtn se naade maakde tuj aak eyo. ¹⁶ Ɔɔ naade taad Isa ki ɔɔ: «Taar gaangen taad se, naai utu 'booy dey?» Isa terlden ɔɔ: «Yɛɛ, m'utu m'booyo. Num naase tap ɓo 'dooyiŋki te ey la, taar kɛn Kitap ɔɔ:

Ute taar gaangen seɛme ɔɔ kɛngen k'taacege se ɓo,

naai 'nook roi aan gɔɔ kɛn naai maaki jen ro ki?†»

¹⁷ Gɔtn se Isa iin ɔɣde ɔɔ ɓaa tood naar kɛn Betani ki.

Isa naam ko ba
(Mk 11.12-14,19-26; Lk 13.6-9)

¹⁸ Metbeenki tanɔɔriŋ kɛn Isa iin Betani ki jaay ɔk terlo ɓaado ɓaa Jeruzalem ki se, naar naam ɓo tɔɔliŋa. ¹⁹ Naan aak ko ba se daar daar cɛɛ doob ki. Naan ɓaado metn ko ba ki se, nafo ɔŋ kamba sum. Gɔtn se naar taad ko ba ki se ɔɔ: «Naan ki se, mɔɔtn naai kooy ey sum!» Ɔɔ gɔtn se sum ɓo ko ba se naar tuutu. ²⁰ Kɛn jee metiŋ ki jaay aak nakɛ Isa tɛd se, ɔkden taad eyo, deek ɔɔ: «Tɛd ɔɔ di jaay ko ba se naar tuut yɔkɔd bin se?» ²¹ Isa terlden ɔɔ: «'Booyki beɛ m'asen taada: kɛn naase jaay aalki maakse do Raa ki ɔɔ ɔkki naaja maakse ki ey se, naase aki kɔŋ tɛdn nakɛ maam m'tɛd do ko ba ki se sum eyo, num aki deekɛ kas ki ɔɔki: 'Iiŋ ooc maakɛ baar ki» ɔɔ naar 'kiin koooc. ²² Kɛn nakɛ paacɛ naase 'tɔndki meta ro ki jaay aalki maakse paac do Raa ki se, naase utu anki kɔŋɔ.»

Magal Yaudge dem tɔŋŋ Isa
(Mk 11.27-33; Lk 20.1-8)

* 21:5 Sion se ro Jeruzalem kici. † 21:5 Aak Zak 9.9. ‡ 21:7 Deere maakɛ Matiye ki se taad ɔɔ Isa ook do buur ki ute do gooniŋ ki num maakɛ Kitapɛ Mark ki se, 11.2 taad ɔɔ Isa se ooko do goon buur ki sum. § 21:13 Aak Eza 56.7.

* 21:13 Aak Jer 7.11. † 21:16 Aak KKR 8.3.

²³ Isa baado end daan b^oor *Bee Raa ki ^o baag dooy jeege. Gaŋ *magal jee teɗn serke Raage tu ^o magal taa bee Yaudge baado ^oŋiŋa ^o tond metiŋ ^o: «Naai tap ^o t^ogi se ^oŋiŋo gay jaay ^oli 'ted nakgen bin se? Ken undi kulu ted nakgen se tap ^o bo naŋa?» ²⁴ Isa terlden ^o: «Maam kic m'ok taara kalan m'je tond metse. Ken naase jaay ^o 'terlumkiga num, maam kic m'asen taadn debm ken undum kulu gen teɗn nakgen se. ²⁵ 'Taaɗumki tu: ken ^olo Jan-Batist *batiz jeege se, Raa loɓu jikilimge le?» Naade baag taad ute naapa ^o: «Ken k'taadkiga j'ooki: Raa ^o bo ^oliŋo le, naan ajeki deekŋ ^o: Gen di jaay 'baate 'kuunki taar Jan se? ²⁶ Ken k'deekkiga j'ooki: «Jikilimge ^o bo ^oliŋo le, jee denge ajeki koŋ eyo, taa naade jeel Jan se debm taad taar teeco taar Raa ki.» ²⁷ Goŋn se naade terl Isa ki ^o: «Naaje se k'jeel eyo.» Ter Isa kic deekden ^o: «Maam kic num, m'asen ken num, m'asen ken undum kulu gen teɗn nakgen se eyo.»

Isa aal naagŋ taara ro gaange tu dio

²⁸ Ter Isa deekden daala ^o: «Saapm naase ki num ^ooki di: gaaba kalan ok gaangen gaabge dio. Naan ^obaa ^oŋ gooniŋ deet se ^o deekiŋ ^o: «Goonuma, jaaki se 'baa teɗo naaba maakŋ jineŋe ki.» ²⁹ Gooniŋ terliŋ ^o: «Maam m'baa eyo.» Naan iŋg ^ook^o se taar naan taad se saapiŋ jig eyo, ^o naan iin ^obaa maakŋ jineŋe ki. ³⁰ Ter bubde baado ^oŋ gooniŋ kuuy se taadiŋ aan ^o go ken naan taado gooniŋ ken deet se kici. Gooniŋ se terliŋ ^o: «Ye, maam m'baao naɓo gaŋ baate ^obaa. ³¹ Maakŋ gaange tun di se ken gay ^o bo took uunga taar bubina?» Naade terliŋ ^o: «Goon deete.» Isa taadden ^o: «'Booyki be m'asen taada: *jee tokŋ miirge ute mend keesn gaabge se, kend *maakŋ Gaar Raa ki dose ki. ³² Deere, Jan-Batist se baado taadsenga doobm gen teɗn nakgen ute doobina, naɓo naase 'tookkiro te taariŋ eyo. Ey num *jee tokŋ miirge, ute mend keesn gaabge se kic ^o bo, tookga taariŋa. Gaŋ naase se, ken aakdeki naade took taariŋ se kic ^o bo, naase 'baate 'terlki maakse ^o ^oŋ 'tookki te taariŋ eyo.»

Isa aal naagŋ taara ute jee teɗn naabgen jig eyo
(Mk 12.1-12; Lk 20.9-19; Eza 5.1-7)

³³ Ter Isa taadden ^o: «'Booyki kaal naagŋ taar kuuy daala! Gaaba kalan ted jinen bin, iin gurugiŋ te durdur, naan uf ^o go do ko ki gen rii koojŋ biŋiŋa ^o iin ^og^ota jerle gen king baobm jineniŋa. Goŋn se maakŋ jineniŋ se, naan ^oŋiŋ kaam ji jee teɗn naabge tu ^o naan iin ^obaa merte. ³⁴ Ken kaadn kugŋ koojŋ biŋ jaay aan se, naan ^ol jee teɗn naabinge se goŋn jeege tun naan ^onde jineniŋ kaam jide se, taa ^ono ^okoŋ beɗina. ³⁵ Num gaŋ jee ken naan ^onde jineniŋ kaam jiŋ se tok jee ken naan ^oldeno se. Deb kalan naade tond deriŋiŋa ^o deb kalan kuuy se naade ^oliŋa ^o ken kuuy kalan se, kic naade tund ^oliŋ se koa. ³⁶ Ter naan ^ol jee teɗn naabgen kuuy den cir jeegen deet se daala, naɓo naade se kic ^o bo, naade tedden bini. ³⁷ Bin num kaam maotn se naan ^oldeno gooniŋa, taa naan saap ^o: «Goonum mala se naade utu tookŋ kuun taariŋa.» ³⁸ Gaŋ ken naade jaay aak gooniŋ se, naade taad ute naapa ^o: «Naan se ^o bo ken bubin ooyga num utu 'teɗn mel jineŋe se! Bin num 'baakiro k'tooliŋki ^o jineŋe se le, ajenki kooɓm naajege tul!» ³⁹ Goŋn se naade ok ^oado goono se maakŋ jinen ki se naata ^o baad ^oliŋa.» ⁴⁰ Goŋn se Isa tond metde ^o: «'Booyki metn taar se: ken mel jineŋe se jaay baadoga num, jee teɗn naabgen maakŋ jinen ken ese se naan ^oaden teɗn ^o di?» ⁴¹ Naade terliŋ ^o: «Jee ted beey bin se, naan ^oaden keeŋŋ dode ki eyo ^o aden ^oliŋ naatn ^o jineŋe se le, naan ^oan ^okedn ji jeege tun kuuy taa anŋiŋ kaaka. ^o ken aanga kaadn koojŋ biŋ ki se, jee se ^ono ^okoŋ beɗina.»

⁴² Isa terlden ^o: «Naase 'dooyiŋki te ey la taar ken Raa taad maakŋ Kitap ki se ^o:
Ko ken jee kiin beege baatiŋ se, naan se bo tedga ko ken 'gakŋ bea;

ke se bo naabm Meljege Raa ^o naajege tu se j'aakiŋki se akjeki taad eyo.†

⁴³ «Taa naan se ^o bo 'booyki m'asen taada: *maakŋ Gaar Raa se j'utu j'asesin kooɓ naatn jise ki ^o Raa utu an ^okedn jeege tun anga teɗn naabiŋa. ⁴⁴ Nam jaay oocga do ko ken jee kiin beege baatiŋ se le, 'terere ^o debm ken ko se oocga don ki le, an daala.» ⁴⁵ Num *magal jee teɗn serke Raage tu ute *Parizige booy kaal naagŋ taar ese se, naade ^obaa jeel okga rode ki kaal naagŋ taar se taad ute naade se. ⁴⁶ Goŋn se naade je doobm an ^oko, naɓo naade beer jee denge tu, taa jee denge se jeel Isa se, naan debm taad taar teeco taar Raa ki.

22

Isa aal naagŋ taara ute jee k'danɗe goŋn koo ki bii koŋ m'end ki
(Lk 14.16-24)

¹ Ter Isa baagden taadn ute kaal naagŋ taara daala ^o: ² «*Maakŋ Gaar Raa se tec aan ^o go gaar ken ted kooɓ dena bii koŋ m'end gooniŋ ki. ³ Naan ^ol jee teɗn naabinge taa ade ^obaa dan jeegen k'danɗeno goŋn koŋ m'end ki se, naɓo jee se baate baado. ⁴ Ter naan ^ol jee teɗn naabgen kuuy ^obaa deek jeege tun k'danɗeno se ^o: «'Borse kooɓ se beega, koo taarumge ute maalumgen teer se m'toaldenga. ^o beere, koo se ooyga, 'baakiro aki kooɓ!» ⁵ Naɓo jee se taar se naade an ^odim eyo ^o wook ^obaa naabdege tu. Deb kalan ^obaa maakŋ-goŋiŋ ki ^o ken

† 21:42 Aak KKR 118.22-23.

kalan baa gōtn tēdn zo nakinge tu. ⁶ Jeegen kuuy se kic iin tōk jee tēdn naabge se dabarde ɔɔ tōldē naatn. ⁷ Gōtn se gaarge maakin taariŋa, ɔl asgaringe gēn baa tōl jeegen tōlo jee tēdn naabinge se ɔɔ tōɔɔŋ gegerde se naatn. ⁸ Gōtn se naan deek jee tēdn naabinge tu ɔɔ: «Kɔɔ se ooyga, nafo jeegen k'dandeno se ɔŋ aasiŋ te gēn kōsn kōsn ese se eyo. ⁹ 'Baaki gōtn jeege tun lee tusn daan doobge tu se, jeegen paacŋ naase ɔŋdekiga 60 'dandekiro adē baa gōtn kōkŋ mēnd ki se.» ¹⁰ Jee tēdn naabge se baa daan doobge tu ɔɔ dan tuso jeegen naade ɔŋdeno paac se kaam kalan, kēn jee bēe, kēn jee bēe eyo; ɔɔ baandeno maakŋ bēe kēn jeege utu an kōsn maak ki se ɔɔ maakŋ bēe se jee kēn k'dandeno se baado doociŋ tal. ¹¹ Gōtn se gaarge ɛnd maakŋ bēe ki gēn kaakŋ jeegen maak ki se, gaŋ aak deb kalan se uuso kal tec gēn jeegen baado gōtn kōkŋ mēnd ki se eyo. ¹² Gōtn se gaarge deekiŋ ɔɔ: «Mēduma, tēd ɔɔ dī jaay naai endo gōtn ara? Naai lē ɔk kal tec aan gōɔ jeegen baado gōtn kōkŋ mēnd ki ey se.» Num gaabm se ɔk taar kēn an tērl eyo. ¹³ Gōtn se gaarge deek jee tēdn naabinge tu ɔɔ: «Gaabm se, 'dōokinki jinge ute jenge ɔɔ uun undiŋki naatn maakŋ gōt kēn ɔɔdɔ, ɔɔ gōtn se 60 gōtn naan an tōɔyɔ ɔɔ an taan naariŋa.» ¹⁴ Tēr Isa deek ɔɔ: «Deere, *Raa se danga jeege dena, nafo jeegen naan bēer tōɔdɔdenga tōɔd se baata.»

Mētn taar kōgŋ miiri

(Mk 12.13-17; Lk 20.20-26)

¹⁵ Gōtn se *Parizige baa tus dōok taarde gēn goom kōkŋ Isa do taariŋ ki. ¹⁶ Naade ɔl maakŋ jeege tun mētn Parizige tu ute jee *Erdge kandum se gōtn Isa ki ɔɔ naade baa deekiŋ ɔɔ: «Debm dooy jeege, naaje k'jele naai se taad taar mēt ki. ɔɔ doobm Raa se naai 'dooy jeege ute kēn mēt ki ɔɔ naai lē taar jeegen kuuy se naai 'tēdn naaba ro ki eyo. ¹⁷ Maak-saapm naai ki num, taadŋn tu Sezar se j'ɔk doobm j'aŋ kōgŋ miiri lōbɔ gōtɔ?» ¹⁸ Num gaŋ Isa se jeel saapden jig ey se deekden ɔɔ: «Naase se jeegen 'tēdki rose aan gōɔ jee taad taar mēt ki se. Gēn dī naase oomumki bin se? ¹⁹ 'Taadumki tu tamman gēn kōgŋ miiri se, m'aŋ kaaka.» Gōtn se naade uun taadiŋ tamma kalan. ²⁰ Naan tōnd mētdē ɔɔ: «Kaam-niri! doa te ro kēn k'raaniŋ ro ki se tap 60 gēn nariŋa?» ²¹ Naade tērlin ɔɔ: «Gēn Sezar.» Gōtn se Isa deekden ɔɔ: «Kēn bin num, nakŋ taar Gaar Sezar se ɛdiŋki nakiŋa ɔɔ gēn Raa lē ɛdiŋki nakiŋ kici.» ²² Kēn naade jaay booy taar Isa taad se, taar se ɔkden taad eyo. Gōtn se Isa se naade ɔŋiŋa ɔɔ iin baa.

Jee naaj mētn taar jeegen adē duru daan yoge tu

(Mk 12.18-27; Lk 20.27-40)

²³ Bii kēn se sum 60, jeegen k'dandē *Sadusege kēn taad ɔɔ jeege ooyga num dur ey sum se baado ɔŋ Isa ɔɔ tōnd mētn ɔɔ: ²⁴ «Debm dooy jeege, *Musa se taadjenga taad maakŋ Kitap ki ɔɔ: kēn deba jaay ɔk mēnda ɔɔ ooy ɔŋ te goon ey se, ɔŋ genaŋ kōkŋ mēndiŋa ɔɔ koojŋ mētjili genaŋ kēn ooy se. ²⁵ Gaŋ maakjege tu se genaage cili kōndē kalan. Debm deet deet se ɔk mēnda nafo ooy ooj te goon eyo, ɔɔ mēnda se ɔɔp genaŋ gōosiŋ ki. ²⁶ Gōosiŋ kic baado ɔk mēnd se ɔɔ naan kic ooy ooj te goon eyo. Ter debm gēn k-mōtoge tu se kic 60 baado ɔk mēnd se ɔɔ naan ooyo ooj te goon eyo; bini aan do deb kēn gēn k-cilige tu. ²⁷ Kēn naaden cili se jaay ooy paac se, kaam mōtn se mēnda se kic baado ooyo. ²⁸ Bin num bii kēn jaay jeegen ooyga kooy adē dur daan yoge tu se, maakŋ gēnaage tun cili se, mēnd se tap 60 'tēdn mēnd nariŋa? Taa naade paac lē tōk naaminga naam mēnd se.» ²⁹ Isa tērlēn ɔɔ: «Naase se, bēre, iigkiga, taa taar Raa se lē 'jeelki eyo ɔɔ tōɔgŋ Raa kic lē naase ɔndki te mētiŋ eyo. ³⁰ Taa bii kēn jaay jeegen ooyga kooy adē dur daan yoge tu se, gaabge te mēndge se 'tōkŋ naap ey sum. Num naade se tecŋ aan gōɔ *kōdn Raagen maakŋ raa ki. ³¹ Gēn jeegen ooyga kooy jaay utu dur daan yoge tu se, taar Raa taadsen maakŋ Kitapiŋ ki se, naase 'dooyiŋki te ey la kēn ɔɔ: ³² *Maam se m'Raa gēn *Abraam m'gēn Isaka ɔɔ m'gēn *Yakub.* * Raa se, naan Raa jeegen ooyga kooy eyo, num naan se, Raa jee zēre.» ³³ Kēn jee dēnge jaay booy taar kēn Isa dooyde se, taar se tap 60 ɔkden taad eyo.

*Kese taar magal cir paac maakŋ *Ko Taar Raa ki*

(Mk 12.28-34; Lk 10.25-37)

³⁴ Kēn *Parizige jaay booy ɔɔ *Sadusege ɔŋ aasiŋ te ro Isa ki ey se, naade dan tus naapa. ³⁵ Maakde ki se, deb kalan se debm jeel taadn tōkŋ mētn Ko Taar Raa, je doobm an goom kōkŋ Isa se, baado tōnd mētiŋ ɔɔ: ³⁶ «Debm dooy jeege, maakŋ Ko Taar kēn Raa ɛdo Musa ki se taar gēn tēda kēn cirde paac se, kēn gay?» ³⁷ Isa tērlin ɔɔ: «*Meli Raa se, 'jēn ute maaki paac ute roi paac ɔɔ ute saapi paac.*† ³⁸ Kese 60 taar deet deetn gēn tēda kēn cirde paac paac. ³⁹ Tēr kēn mētiŋ ki tecin tec se kēn ɔɔ: *'Je naapi aan gōɔ ro naai mala.*‡ ⁴⁰ Maakŋ Ko Taar Raa ki ey te taargen jee taad taar teeco taar Raa ki taado paac se, don 60 ɔɔs do taarge tun di ese sum.»

**Al-Masi ute *Daud*

(Mk 12.35-37; Lk 20.41-44)

* 22:32 Aak Ekz 3.6. † 22:37 Aak Dt 6.5. ‡ 22:39 Aak Lb 19.18.

41 Aan gɔɔ *Parizige le tusga dey se, Isa tond metde ɔɔ: 42 «Gen naase ki num, al-Masi se tap 60 nanja? Naan tap 60 goon nanja?» Naade terlin ɔɔ: «Naan se metjil Daud.» 43 Isa deekden ɔɔ: «Num ted ɔɔ di jaay *Nirl Raa ɔl Daud danj ɔɔ: Meluma? ɔɔ naan mala taadga taad maakj Kitap ki ɔɔ:

44 *Meljege Raa taado Melum ki ɔɔ:*
'Baado inj do ji daamum ki

binijee taamooyige se m'aden tedn naai utu 'kinj dode ki.§

45 Ken Daud jaay danj al-Masi ɔɔ Meluma, anum ted ɔɔ di jaay Melin 'tedn goon Daud se?»

46 Maakde ki se, nam jaay anj terl taara kalanj Isa ki kic 60 gɔɔ ɔɔ naan ken se mɔɔtn nam tond te metinj do taar dim ken kuuy ey sum.

23

*Isa deek ɔɔ j'ɔnd kɔnd ute jee jeel taadn tɔɔkij metn taar Raage te *Parizige*
(Mk 12.38-39; Lk 11.39-52, 20.45-46)

1 Isa deek jee denge tu ute jeege tun metinj ki ɔɔ: 2 «Parizige ute jee jeel taadn tɔɔkij metn Ko Taar Raage se, naade se 60 ken lee dooy jeege ute *Ko Taar ken Raa edo Musa ki. 3 Ken bin num 'tookdeki taarde ɔɔ 'tedki nakgen paacɔ naade lee taadsen se. Naɔo ɔnten 'tedki aan gɔɔ naade, taa naade nakgen naade taad paac se, naade ɔj tedinj eyo. 4 Naade dɔɔk daam deere ɔɔ tond do jeege tu ɔɔ naade malinge tap 60 baate kutinj te goon jide. 5 Naabden naade ted paac se je taa jeege aden kaaka. ɔɔ taar Raagen metingen k'raanj jaay naade ɔɔsinj aan gɔɔ laaye ɔɔ lee dɔɔk do naandega tu ey le keydege tu se, naade tedinj magal magal cir gen jeege. ɔɔ taa kaldege se, naade tɔɔs ziidinj taar ki tedn jerl cir gen jeege*. 6 Ken k'dandenga gotn kos ki se, naade je gotn kinj naan ki. ɔɔ ken baaga maakj beege tun Yaudge lee tusn maak ki se, naade je gotn kinj naan ki kici. 7 Ken aanga boor ki kic le, naade je j'aden tedn tɔɔse naade ki 60 deete ɔɔ je j'aden danj: jee dooy jeege. 8 Num naase ɔnten 'kɔnki j'asen danj *jee dooy jeege* taa naase 'paacki se genaage ɔɔ debm dooyse le kalanj sum. 9 Do naanj ki ara se ɔnten 'danji nam ɔɔki: *Bubje*, taa naase ɔkki Babu kalanj sum ɔɔ naan ken inj maakj raa ki. 10 ɔnten 'kɔnki j'asen danj *Debm dooy jeege*, taa naase mel dooyse se *al-Masi kalinj ki sum. 11 Debm jaay tedn magala maakse ki se, ɔj ronj tedn debm tedn naabse. 12 Taa debm magal ronj se utu koorm baata, ɔɔ debm jaay ɔɔp ronj baat se, ronj utu kookj raan.

13 «Naasen jee jeel taadn tɔɔkij metn Ko Taar Raage ute Parizigen ken 'tedki rose aan gɔɔ jee taadn taar met ki se utu asen tedn ɔɔnj aak eyo; taa naase 'gaaski doobm *maakj Gaar Raa jeege tu. ɔɔ naase mala kic le baate kendki, ɔɔ jeegeen je kende se le, naase 'gaasdeki doobo.

14 [Naasen jee taadn tɔɔkij metn taar Raage ute Parizigen ken 'tedki rose aan gɔɔ jee taadn taar met ki se utu asen tedn ɔɔnj aak eyo! Taa naase ɔski ji mend daayge ɔɔ tondki metn *Raa ɔnki eyo taa jeege asen kaaka. Taa naan se 60 booro utu kooch dose ki se utu asen tedn ɔɔnj aak eyo.]† 15 Naasen jee jeel taadn tɔɔkij metn Ko Taar Raage ute Parizige se, naasen ken 'tedki rose aan gɔɔ jee taad taar met ki utu asen tedn ɔɔnj aak eyo. Naase 'leeki do baarge tu ɔɔ gɔɔ baa se paac ɔɔ jeki aki tedn jeege 'tedn Yaudge aan gɔɔ naase se ɔɔ ken naase ɔnkiga deb kalanj jaay uunga doobse se, debm se naase 'tedinji debm aas gen baa maakj poof ki met dio cirse naase se.

16 «Naasen jee kaam-tɔɔkgen jee tɔɔdn jeege utu asen tedn ɔɔnj aak eyo! Naase taadki ɔɔki: «Ken nam jaay naam te ro *Bee Raa se ted dim eyo. Num nam jaay naam te ro daabm maakj Bee Raa ki se, kese 60 ken ɔɔnj.» 17 Naase jee kaam-tɔɔkgen jee derlge ara! Ken gay 60 ɔɔnj ciri? Daab lɔbu Bee Raa ken k'baanoga te daab maak ki jaay daabm se, tedf gen Raa se ne? 18 Ter naase 'deeki ɔɔ: «Ken nam jaay naam ronj te *gotn k'jiinj k'daapinj gen tedn serke do ki se, tedf dim eyo, num ken naanj jaay naam ronj te nakj k'baano do ki gen tedn *serke Raa ki se, kese 60 ken ɔɔnj.» 19 Jee kaam-tɔɔkge 'taadumki tu: nakj k'baano gen tedn serke se 60 cir lɔbu, gotn k'jiinj k'daapinj gen tedn serke ɔɔ serknj k'j'ombinga do ki num, taad ɔɔ serknj se tedga gen Raa se 60 cir ne? 20 Bin num debm jaay naam ronj te gotn k'jiinj daapinj gen tedn serke do ki se, kese naanj naam te ro nakgen paacɔ k'baano gen tedn serke do ki se kici. 21 Debm ken naam ronj te Bee Raa se, kese naanj naam ronj te ro melinj Raa ken inj maak ki se kici. 22 Debm jaay naam ronj te maakj raa se naanj naam ronj ute kaag do Raa ɔɔ ute melinj ken inj do ki.

23 «Naasen jee jeel taadn tɔɔkij metn Ko Taar Raage ute Parizigen ken tedki rose aan gɔɔ jee taadn taar met ki se, utu asen tedn ɔɔnj aak eyo! Nakgen naase ɔkki serm serm ken 'lee 'tombki maakj taadsege tu ken tedinj nijim se kic 60, naase 'lee 'niginji gɔɔ kaam sik ɔɔ ken

§ 22:44 Aak KKR 110.1. * 23:5 Nakj naade ted se k'raanjnoga raanj maakj Ko Taar ken Raa edo Musa ki naɔo naade se tedinj magal magal ɔɔ jerle taa jeege aden kaaka aan gɔɔ naade 60 jee daan Raa cir jeege. † 23:14 Bersen ara se, maakj Kitape tun do dokinj se, metinge maakde ki se, gɔɔ.

kaam kalan se edki Raa ki. Na6o taargen maaknj Ko Taar ken Raa edo *Musa ken bee bee tap 6o, naase aalinki maak ki eyo ken taadsen do 'tedki naknj ute doobiina, keejn do jeege tu do gen tujnj orm eyo. Kесе 6o nakgen, beeki num, anki lee tеda do nakgen ken naase lee gaanjeki gоto kaam sik jaay ken kalan edki Raa ki se kic 6o onten 'diriginjki kici. 24 Jee kaam-tookgen 'lee toodki jeege! Naase ooyki maanse te reese taa botor kalan booy maak ki eyo, ganj naase tap 6o tulki ginjge†.

25 «Naasen jee jeel taadn tooknj metn Ko Taar Raage ute Parizigen 'tedki rose aan goo jee taad taar met ki se, asen 'tedn onj aak eyo! Taa naase 'tugki naagnj nakgen naase 'lee aayki do onki se aac walak, num ganj maaknj tap 6o, naase 'doocinji ute nakgen naase 'boogkiro do 'tujkiro gen jeege. 26 Kod Parizi naai se debm kaam-took! 'Tug 'daap maaknj naki ken naai lee aay maak ki se jaay 6o naaginj kic 'tedn aak bee.

27 «Naase jee jeel taadn tooknj metn Ko Taar Raage ute Parizigen ken tedki rose aan goo jee taad taar met ki se, asen tedn onj aak eyo! Taa naase 'tecki do baadgen k'tedden raap kaar kaar aak bee kaam ki, ganj maakdege dooc te cenj jeegeen ooyga kooyo do ruumga ruumu maak ki se paac. 28 Naase kic 'tecki bini, taa naan jeege tu se, naase 'tedki rose jee bee, ganj maakse dooc te taar met ki eyo do te *kusina.

29 «Naasen jee jeel taadn tooknj metn Ko Taar Raage ute Parizigen ken tedki rose aan goo jee taad taar met ki se, asen tedn onj aak eyo! Naasen 'lee inj 'daapki do baadn jee taad taar teeco taar Raa ki do dokina, do jeegeen ken leedo ute ken met ki se, naase 'tamardeki do baaddege aak bee bee. 30 Jo ter naase 'deekki oaki: Ken do bubjege tu naane jaay naaje j'utu num, naaje k'tookde taarde eyo gen tool jee taad taar teeco taar Raa ki. 31 Ken bin num naase mala 6o 'taadki oaki naase se 6o metjil jee ken toolo jee taad taar teeco taar Raa ki. 32 Ken bin num 'baaki ute naan se, naabm hubsege lee tedo se, naase 'tdn nanjinki sorok cir naade se.

33 «Aakumki tu woajgen ara do metjil k'moropogen ara! Naase aki konj kaan kotn dubar poof ken gen daayum se do di? 34 Taa naan se 6o 'booyki m'deekseni: maam m'aseno kal jee taad taar teeco taar Raa ki, jee jeel-taarge ute jee jeel taadn tooknj metn Ko Taar Raage. Num jee metinge utu adeki toolo do jee metinge adeki tupm tool ro kaag ki, jee metinge utu adeki toond te meeje maaknj *beege tun naase lee tusnki maak ki. Jo kengen metinge adeki tuuru do adeki lee je maaknj gegerge tu. 35 Jo jee ken lee ute ken met ken naase tooldeki jaay moosde ooy do naan ki se, ken ino do yo Abel ki bini aan do yo Zakari ken goon Baraci, ken naase 'taolinjki daan 'Bee Raa ute *gotn ken k'lee k'tedn serke Raa ki se asen koopm mindse ki. 36 'Booyki bee m'asen taada: moosn jeegeen k'tooldе paac se utu koopm do jeege tun borse utu se.»

Isa eem nao taa Jeruzalem

37 Isa deek do: «Waay Jeruzalem, waay Jeruzalem, naai ken debm tool jee taad taar teeco taar Raa ki do jee ken Raa aldeno goti ki kic 6o, naai 6o debm tun tooldе! Met kando, maam m'je m'tusn genige aan goo ko koronj ken lee tus geninge taa beeknj keyin ki tu, na6o naase 'jeki te eyo. 38 'Booyki, ken bin num *Bee Raase se utu 'toodn kuudu. 39 Taa naan se 6o 'booyki m'asen taada: naan ki se moosn naase amki konj kaak ey sum, bini kaan kaad ken aki deeknj oaki: *On Melje Raa tedn beenna do deb ken utu baado ute ro naana!S*»

24

*Isa taad do *Bee Raa se jeege utu anj tooko
(Mk 13.1-37; Lk 21.5-30, 17.22-37)*

1 Kaad ken se Isa teecoga naatn maaknj 'Bee Raa ki do ken baa baa se, jee metin ki baado onjina taa anj taadn 'Bee Raa ken k'l'ijininga aak bee se. 2 Isa terlden do: «Bee se paac aakinjki se jiga daamo? Na6o 'booyki bee m'asen taada: bee daar aak bee se jeege utu anj ru nanj tak. Kongen rees aak bee bee se, utu wooknj kalan kalan do ko tap 6o 'konj toodn do naapin ko ki eyo.»

Dubar utu kaan do jeege tu

3 Naan ken se, Isa inj do *koon olib ki. Gotn se jee metin ki baado onjina do toond metin do: «'Taadjen tu nakgen se 'kaan nanj ki? Jo naan se 'tedn do di jaay 6o naaje j'an kaaknj jeel ro ki gen bii kaani do biin dunia an nanj se?» 4 Isa terlden do: «Ondki kondo nam onten 'derlse!» 5 Taa jeege dena utu ade baa ute roma do nanj kic utu asen taadn do: maam 6o *al-Masi! Jo ken naade 'ted bin se utu 'derl jeege dena. 6 Naase utu aki booy gotn booro do jeege utu asen koonn maan booro, anum bere, ondko kondo, onten 'beerki! Taa nakgen se utu 'kaana, na6o duni se 'konj nanj ey booro. 7 Jee taa naan kaam kalan utu kiin booro ute jee taa naan kuuy. Taa naan gaar kaam kalan utu kiin booro te taa naan gaar ken kuuy. Maaknj naanje tun

† 23:24 Maaknj nakge tun seem seem ken Yaudge lee yeemde se botoro se 6o ken baat cirde do maaknj daage tun magal magal ken Yaudge lee yeemde se ginji se 6o ken magal cirde. § 23:39 Aak KKR 118.26.

metiñ naaña utu 'tea ðo götn metiñ 6o utu tðol jeege. ⁸ Aan gðo mënd ken maakiñ tuuniñ gen koojo se, nakgen se paac kic 6o baaga kaana num, kесе je taadn ðo dunia ðo pga gðoð.

⁹ «Kaad ken se j'utu j'asen dabar dena ðo j'asen tðol. Ðo taa maam se jee do naañ ki se paac utu asen kòðdn kundu. ¹⁰ Ganj kaad ken se jeege dena utu an resn ute kaal maakden do *Raa ki. Naade kutn naapge naan tðogge tu ðo tðodn tund naapa. ¹¹ Jee ted rode aan gðo jee taad taar teeco taar Raa ki se, utu ade 6aa dena ðo ðerl jeege dena. ¹² *Kusin se ziidn 6aa ute naaniña ðo jeege dena maakjedeege utu tedn baata do naapge tu. ¹³ Nafo debm jaay aayga kaamiñ bini aanga do taar tðoliñ ki num, naañ se utu 'konj kaaja. ¹⁴ Labar Jigan gen *maakñ Gaar Raa ese se j'utu j'an taadn jeege tun do naañ ki paac, kесе tedn saada jeege tun 6aa se paac jaay 6o sòm kaam mòðtn duni naña.»

Dubar ðoñ utu 6aado

¹⁵ «Naase utu aki kaakñ Deb tuj deelga te götiñ se utu kænd king maakñ *Bee Raa ki, göt ken *salal se, aan gðo debm taad taar teeco taar Raa ki, ronj Daniel, taado do dakiñ se. Bin num debm jaay dooy taar ese se n'booy n'òkiñ jiga jaayo! ¹⁶ Kaad ken se oñ jee ken ingj taa naañ Jude ki se, k'l'aañ j'ook maakñ koge tu. ¹⁷ Debm ingj king do been ki raan se, n'ònte bðoyy naañ ki gen tðsn nakiñgen maakñ been ki. ¹⁸ Debm jaay 6aaga maakñ-gotiñ ki kic le, n'ònten terlo beene gen kuun kaliña. ¹⁹ Bii ken se, mëndgen mëndkaamge ute ko gaangen gendege aay kaay si se, aden tedn ðoñ aak eyo. ²⁰ Eemki Raa taa nakgen se 'kaan kaadn kuul ki eyo ey le *bii sebit ki eyo. ²¹ Kaad ken se jeege utu dabar dena ðo dubar se götn Raa aal dunia tap 6o nam naam te eyo, ðo mòðtn dubar naan ki jaay 'kòðñ cir naañ ese se göto. ²² Num Raa se bii dubar ese se, naañ gaanñga duuku taa jeege naañ beer tðodde se. Ken biigen se jaay naañ gaandn te duuk ey num, nam 'konj kaaja tap 6o göto. ²³ Kaad ken se jaay nam taadsenga ðo: 'Baado aakki, *al-Masi utu ara ey le taadsen ðo: Naañ utu naane! Önten 'tookki taariña. ²⁴ 'Booyki! Jeege ken ted rode ðo naade 6o al-Masige ute jeege ted rode ðo naade jee taad taar teeco taar Raa ki se utu ade 6aao. Naade utu 'tedn nakñ-kòðge ute nakgen deel doa, taa 'kaañ jeege dala. Ðo jee ken Raa beer tðoddena tðod se ken naade oñga doobo num, aden kaan dal kici. ²⁵ 'Booyki! Bere, taar se le, maam m'aalsenga kaal bise ki.

²⁶ «Ken k'taadsenga j'ðo: Al-Masi utu do kòd-baar ki naane num, önten 6aaki. Ey le ken j'ðo: naañ utu oom ara! Num önten 'tookki taarde. ²⁷ Taa bii ken *Goon Deba ade 6aa se tecñ aan gðo maan aalo kaam kooko wusuk bini dðak te götn kaada toocñni. ²⁸ Bii kaanum kic tecñ aan göt götn daa ðim gam ooyga jaay 6o marlge kic lee bðoy tus ro ki se.

²⁹ «Ken biigen gen dubarge se jaay naar deelga num, kaada se utu 'tedn ilim dib

ðo laapa se le wðor eyo.

K-dijgen maakñ raa ki ade si naañ ki

ðo nakgen ðk tðogð maakñ raa ki se utu 'tea.*

³⁰ «Götn se jeege an kaakñ nakñ jeel maakñ raa ki ken taad ðo Goon Deba utu 6aado ðo jeege do naañ ki paac keem nðo an kaakñ Goon Deba ade bðoy maakñ gapara ki ute tðogñ Raa ðo göto wðor kelenj. ³¹ Pulu 'keem makòñðo maakñ raa ki ðo Goon Deba ade kol kòðinge taa te 'tusn jee ken naañ beer tðodde metn naañ ken kaam sðo ðo ken ingj metn raa ken kaam gay gaci.»

Isa aal naagñ taara ute ko ba

³² «Naase andki doa te ko ba: ken naañ jaay baaga kòðdn taa-oomo ðo dðob kamba se, naase 'jeelki ðkki met-kijiri aanga ðo bara ðo pga gðoð. ³³ Bin num naase kic 6o, ken aakkiga nakgen se paac jaay aanga num, 'jeelki *Goon Deba se naañ aan oñsega gðor kaam taarse ki. ³⁴ 'Booyki beere m'asen taada: jee duni ken ðorse se 'kooy nañ ey sum 6o nakgen se paac utu 'kaana. ³⁵ Maakñ raa ute do naaña se utu 'deele, num taar maam se 'konj deel eyo.

Nam jaay jeel bii kaan Isa se göto

³⁶ «Num ganj ken gen kaadn ute biin *Goon Deba ano 6aa se, nam tap 6o jeel eyo. *Kòdn Raage maakñ raa ki kic le jeel eyo, ðo Goono kic le jeel eyo. Nam jeel biin se, göto. Ken jeel se, Bubu kalin ki sum. ³⁷ Bii ken Goon Deba ade 6aa se, 'tecñ aan gðo nakgen deelo do Noe[†] ki. ³⁸ Naañ ken naane se, kaad ken maan magala bðoyy gðob te jeege ey ðort se, jeege ðo, aaye, tðk mëndge, tðk gaabge ðo ðl gendege kic 6o tðkj naapge bini aan bii ken Noe end maakñ markab ken magala. ³⁹ Götn se jeege se, nakñ utu kaan dode ki se, naade and eyo bini maan magala 6aado gðob tðolde paac. Ken Goon Deba ade 6aa se kic 6o 'tecñ bini. ⁴⁰ Bii ken se gaabge dio ted ted naaba maakñ-gotde ki se, deb kalan j'an kuunu ðo deb kalan 'kòðo. ⁴¹ Ðo mëndgen di ðaar uus kuus do toot ki se kic, deb kalan j'an kuunu ðo deb kalan 'kòðo. ⁴² Ingki zere daayum, taa naase kic 6o 'jeelki eyo biin Melse ade 6aa se. ⁴³ Naase 'jeelki ken mel bee

* 24:29 Aak Eza 13.10 ðo 34.4. † 24:37 Aak Jen konj 6-8.

jaay jeel kaadn debm boogo ano baa naor num, naan toodn bi eyo oo kon debm boogo an teresn been eyo. ⁴⁴Taa naan se bo naase kic 'daapki rose, injki do metekse ki, taa Goon Deba jaay ade baa se le, kaad ken naase 'jeelki eyo.»

Debm tedn naabm meteke oo tuj ormin eyo (Lk 12.41-48)

⁴⁵ Isa deek oo: «Debm tedn naabm meteke oo tuj ormin ey se ken gay? Naan bo debm ken melin onin jee tedn naabgen kuuy kaam jina, oo ken aanga kaadn ki num, lee edden kaso. ⁴⁶ Maak-raapo debm tedn naabm ken melin aan jaay onin naan utu tedn tedn naabm ken naan oninsin kaam jin se. ⁴⁷ 'Booyki bee m'asen taada: debm tedn naabm bin se, melin utu an kon nakinge paac kaam jina. ⁴⁸ Num gan ken naan bo debm tedn naabm jig eyo oo taad ute maakin oo: Melum se ade kon terl yokod eyo, ⁴⁹ oo gotn se iin baag tond jeengen k'ted naaba tel se, naan aso oo aay te jee kaay koonge. ⁵⁰ Gan mel gaabm ese se, biin jaay naan ano terl se, naan ond eyo oo kaad ken naan aan kaan kic le, naan saap do ki eyo. ⁵¹ Debm tedn naabm bin se, ken melin jaay aanga num, utu an tuur naata oo an kolin 'dabar ute jeegen ted rode aan goo jee taad taar met ki. Oo gotn se bo gotn naade tooyo oo taan naandje.»

25

Isa aal naagj taara gen gaan mendgen sik

¹ Ter Isa aal naagj taara deek oo: «Maakj *Gaar Raa se, naan tec aan goo gaan mendgen sik tas loompdege oo teec baa doodn gaabm baa kokj menda* . ² Num maakj gaan mendge tun sik se, jee mii se mend derlge oo kengen kuuy mii se mend metekge. ³ Mend derlge se, tas baan te loompdege ok uubu maak ki, nafo uun te zaadn uubm kuuy ey sum. ⁴ Gan mendgen mii mend metekge se tas baan te loompdege ok uubu maak ki oo ter ok maakj nakge tun kuuy do ki. ⁵ Aan goo gaabm menda le aan yokod ey dey se, gaan mendgen se bi baa toolde oo naade paac tood bia. ⁶ Ken aan daan bee se k'booy nam baag taadn makon oo: 'Booyki! Gaabm menda se, bere, aanga. 'Teec baa 'doodnki! ⁷ Gotn se gaan mendgen sik se paac iin duru oo tooc tal tond daap loompdege. ⁸ Num gan mend derlge se tond metn mend metekge se oo: «Edjekiro uubsege se coko, ey num loompjege se uubin baa baa naja.» ⁹ Gan mend metekge se terlden oo: «A-a, uubu se ajenki kon kaasn k'paacki eyo! Naase 'baa 'dugkiro gotn jee zoge tu.» ¹⁰ Kaad ken mend derlge se iin baa gen dugj uubu se, gan gaabm menda se iin aana. Oo naan oj gaan mendgen mend metekge se inj aak kaak kaamina. Naan end ute naade maakj bee mend morob ki se oo ken naade jaay end se, kaam-taara se k'gaasina. ¹¹ Coko se, mend derlge se aana oo baag tond kaam taara deek oo: Melje, Melje, oodjen kaam taara! ¹² Gan naan terlden oo: 'Booyki bee m'asen taada: bere, maam se m'jeelsen eyo.» ¹³ Ter Isa taadden oo: «Taa naan se bo, injki zere! Taa bii ute kaadn maam m'ano baa se, naase 'jeelki eyo.»

Isa aal naagj taara ute jee tedn naabgen mato (Lk 19.12-27)

¹⁴ «Ter daala, kese tec aan goo debm baa baa merte jaay dan tus jee tedn naabinge oo onden maalin paac se kaam jide. ¹⁵ Deb kalan naan edin gokol† daab magal magal mii, debm kuuy naan edin gokol daab magal magal dio, oo ken kuuy naan edin gokol daab magal kalan. Naja kic bo naan edin kaam do ron rona, jaay bo naan naar iin baa gotn mertin ki. ¹⁶ Debm j'edin gokol daab magal magal mii se, naan naar baa tedn ojo gokol daab magal magal kuuy mii do ki. ¹⁷ Debm j'edin gokol daab magal magal di se, naan kic baa tedn ojo gokol daab magal magal kuuy di do ki. ¹⁸ Nafo debm ken melin edin gokol daab magal kalan se, naan baa ud oo duubin naan ki, nam jeel gotin eyo.

¹⁹ «Gotn mertin ki se, melde se baa injoga den jaay ok terl baado. Oo ken naan jaay aan se, dan tond metde do gokol daabge tun magal magal ken naan nigdesin se. ²⁰ Debm ken j'edin gokol daab mii se iiko ceen ki oo deekin oo: «Meluma, naai edumo gokol daab mii oo maam m'tedin oojga ken kuuy mii do ki daala.» ²¹ Melin deekin oo: «Kese jiga. Naai se debm tedn naabm bee oo tuj ormi ey se. Ute nakj maam m'edi coko se kic, naai tuj te ormi ey se; bore maam m'ai kedn nakge dena kaam ji. 'Baado 'ted maak-raapo ute maama.» ²² Debm ken j'edin gokol daab di se kic iiko ceen ki oo deekin oo: «Meluma, naai edumo gokol daab dio oo maam m'tedin oojga ken kuuy di do ki daala.» ²³ Melin deekin oo: «Kese jiga! Naai se debm tedn naabm bee oo tuj ormi ey se. Ute nakj maam m'edi coko se kic, naai tuj te ormi ey se; bore maam m'ai kedn nakge dena kaam ji. 'Baado 'ted maak-raapo ute maama.»

²⁴ Debm ken j'edin gokol daab kalan se, naan kic iiko ceen ki oo deekin oo: «Meluma, maam m'jeele naai se debm aali onno. Maakj-gotn naai ooc te ey kic bo, naai oj naai ki oo gotn naai duub te ey kic bo, naai oj.» ²⁵ Bin num maam se beere okuma. Taa naan se bo gokol daabi ken

* 25:1 Gaabm baa kokj menda se, mend naan baa koko se maakj gaan mendge tun sik se eyo. † 25:15 Gokol se onn dena kaam kokj deba laapa kando kando.

naai eɔdumsin se, maam m'6aa duubiŋo naan ki ɔ borse ara ɔk naki.» ²⁶ Ganj melin terlin ɔ: «Naai se debm teɔn naabm jig eyo ɔ debm kaar naaba! Naai jeelum maam se maakŋ-gɔtn maam m'ɔɔc te ey kic 6o, maam m'ɔjɔ ɔ gɔtn maam m'duub te ɔim ey kic le, maam m'ɔj maam ki. ²⁷ Bɛeki num, gɔkol daabum se, naai aŋo komb maakŋ banki ki; ɔ kor maam m'ade terl se, m'an kɔŋin am koojn ziɔdn do ki. ²⁸ Gɔkol daabm jin ki se, uuniŋki ɔ ɛɔdnki deb ken ɔk gɔkol daabge sik se. ²⁹ Taa, debm ken ɔk se, j'an keɔn do ki, taa nakiŋ aŋ ziɔdn teɔn ɔna. Num ganj debm ɔk ey se le, ken naan ɔk cɔkɔn se kic 6o, j'an kuun naatn. ³⁰ Num debm teɔn naabm jaay ɔol ser ey se, ɔk undiŋki naatn maakŋ got ken ɔɔɔ. ɔ gɔtn se 6o gɔtn ɔɔyɔ ɔ gɔtn taan naana.»

Bii kɔjn bɔɔr kaam mɔɔtn

³¹ Isa deek daala ɔ: «Bii ken maam *m'Goon Deba m'ade bɔy maakŋ gaarum ki ute kɔdunge paac se, maam m'utu m'king do kaag do gaarum ki. ³² Jee do naan ki paac tus naanum ki ɔ maam m'aden nigŋ aan gɔɔ debm gaam nigŋ baatinge ute beŋinge se. ³³ Baatge se, maam m'aden kol do ji daamum ki ɔ beŋge se le, do ji jeelum ki. ³⁴ Gɔtn se maam gaarge m'deekŋ jeege tun do ji daamum ki m'ɔ: «!Baakiro, naasen ken Bubum teɔsenga teɔn beɛŋ se; ɛndki maakŋ gaarin ken naan daapsesinga daap do ɔkiŋa, kaaf ken naan utu aalo kaal do naana se. ³⁵ Taa maam 6o ɔɔlumɔ ɔ naase eɔdumkiroga kɔɔ; maane ɔɔlumɔ ɔ naase eɔdumkiroga m'aayga; m'ingoga merte gɔtse ki ɔ naase ɔkumkiroga jiga. ³⁶ Ken maam met-beere, naase eɔdumkiroga kal kuusu. Ken maam m'kɔɔŋo naase '6aa aakumkiroga. Ken maam j'ɔkum dangay ki, naase '6aa aakumkiroga.»

³⁷ «Ganj jeege teɔo nakŋ ute doobiŋ se utu an terl ɔ: «Melje, nun ki jaay naaje k'j'aakio naai 6o ɔɔlio jaay k'j'eɔio kɔɔ se? Ey le ken maane ɔɔlio jaay k'j'eɔio maan kaaye se? ³⁸ Naai ingo merte gɔtje ki nun ki jaay naaje k'j'ɔkkio jiga se? Ey le nun ki jaay naaje k'j'aakio naai 'met-beere jaay naaje k'j'eɔio kal tuusu se? ³⁹ Nun ki jaay naai ɔoɔ kɔɔŋo ey le maakŋ dangay ki, jaay naaje k'6aado k'j'aakkiga se?» ⁴⁰ Gɔtn se gaarge aden terl ɔ: «!Booyki beɛ m'asen taada: maakŋ genaamge tun se debm baat aan gɔɔ ɔi kic jaay, naase 'teɔdnkiroga beɛ se, keɛe gɔɔ 'teɔdnkiro maam ki.»

⁴¹ «Ter gaarge utu deekŋ jeege tun do ji jeelin ki se ɔ: «Iikki naatn cɛem ki ɔkɔ, naasen jee *Raa naamsenga naam se! 'Baaki maakŋ poof ken gen daayum ken Raa teɔn gen *Bubm sitange ute kɔdunge. ⁴² Taa maam 6o ɔɔlumɔ ɔ naase eɔdumkiro te kɔs eyo; maane ɔɔlumɔ ɔ naase eɔdumkiro te maan kaay eyo. ⁴³ Maam m'ingɔ merte gɔtse ki ɔ naase ɔɔɔ ɔkumkiro te eyo. Maam met-beere ɔsumo kic 6o, naase eɔdumkiro te kal kuus eyo; ken m'ooɔ kɔɔŋo ɔ j'ɔkumo dangay kic 6o, naase '6aa aakumkiro te eyo.»

⁴⁴ «Ganj jee do ji jeelin ki utu an terl ɔ: «Melje, nun ki jaay ken naaje k'j'aaki naai 6o ɔɔlio, ey le maane ɔɔlio, ken merte, ken met-beere, kɔɔŋo ey le maakŋ dangay ki, jaay naaje k'6aado k'naaki te ey se?» ⁴⁵ Gɔtn se naan utu aden terl ɔ: «!Booyki beɛ m'asen taada: maakŋ gaange tun seɛm se, debm baat aan gɔɔ ɔi kic jaay naase 'teɔdnkiro te beɛ ey se, keɛe gɔɔ naase 'teɔdumkiro te maam ki eyo.» ⁴⁶ Jee do ji jeelin ki se utu 6aa ting maakŋ dubar ki gen daayum, ɔ jeege ken teɔ nakgen ute doobiŋ se le, kɔŋ *kaajŋ gen daayum.»

26

*Jee magalge ɛnd tel kutn Isa
(Mk 14.1-2; Lk 22.1-2)*

¹ Ken Isa jaay dooy jeege aas sum se, naan taad jeege tun metin ki ɔ: ² «!Jeelki *Iaa Paak gen Yaudge se ɔɔpga bii di sum 6o 'kaana ɔ *Goon Deba se j'utu j'an kɔkŋ kol ji jeege tu ɔ naade an 6aa tupm ɔol ro kaag ki.» ³ Gɔtn se *magal jee teɔn serke Raage tu ɔ magal taa 6ee Yaudge tus maakŋ 6ee magal debm teɔn serke Raa ki ken ron Kayip se, ⁴ naade tus ɔɔk taarde je doobm an goon kɔkŋ Isa taa an 6aa ɔol. ⁵ Naade taad ute naapa ɔ: «J'ɔnte kɔkiŋki bii laa ki, ey num jeege kiin gen teɔn taara ɔ gɔtɔ tuju.»

*Menda 6aado ɔy itir do Isa ki
(Mk 14.3-9; Jn 12.1-8; Lk 7.36-50)*

⁶ Kaad ken Isa Betani ki maakŋ 6ee Simon ken k'danin debm bikidi se, ⁷ menda kalan 6aado ɔŋina. Naan se ɔk naka kalan aan gɔɔ k-bɔkɔlɔ, nakŋ se ko 6o k'cɔɔc k'daapina. K-bɔkɔl se k'danin *albatir*. ɔ itir maak ki se itir salal ɔ ɔɔŋɔ. Naan 6aado ɔyŋin do Isa ki, kaad ken Isa ing ɔs kɔɔ. ⁸ Ken jee metin ki jaay aak nakŋ mend se teɔ se, maakde tuju ɔ baag taadn ute naapa ɔ: «Gen di jaay itir se naan tujin bin se? ⁹ Itir se j'an dugin te zo ɔɔŋo ɔ gursin se j'an nigŋ jee daayge tu.» ¹⁰ Ken Isa jaay booy taarde se, naan deekden ɔ: «Gen di jaay naase 'terɛcki mind menda se? Nakŋ naan teɔdum maam ki se, keɛe nakŋ jiga. ¹¹ Jee daayge se daayum utu te naase. Num ganj maam se, daayum m'kɔŋ king te naase eyo. ¹² Itir mend ɔyŋum rom ki se, daapumga roma gen kend maakŋ 6aad ki. ¹³ Booyki beɛ, m'asen taada: do

naanja ute magalin se gōtn gay gay kic 60, ken jeege utu 'taadn Labar Jiga se, nakn ken mēnd se jaay tēdum se, jeege paac utu kōosn maanina ɔɔ saapm do nak ken naan tēd ese se.»

Judas ut Isa

(Mk 14.10-11; Lk 22.3-6)

14 Ter Judas Iskariot, naan maakn jee mētn Isa ken sik-kaar-di se, 6aa ŋo *magal jee tēdn serke Raage tu, 15 ɔɔ deekden ɔɔ: «Ken maam m'ok m'edsenga Isa num, naase amki kēdn dio?» Gōtn se naade med eđin gurs tamma si-mōtɔ. 16 Naan ken se sum 60 Judas baag je doobm an kutn Isa.

*Isa tēd *laa Paak gen Yaujge ute jee mētn ki*

(Mk 14.12-31; Lk 22.7-34; Jn 13.1-38; 1Kor 11.23-25)

17 Bii deet deetn gen laa mappan ɔk ɔrom ey se, jee mētn Isa ki 6aado tōnd mētn ɔɔ: «Kōsn gen laa Paak se, naai 'je j'aisin tēdn kaam gay?» 18 Isa deekden ɔɔ: «'Baaki maakn geger ki, gōtn gaab ki kalan bini ɔɔ deekinki ɔɔki: «Debm dooyje deek ɔɔ bere, kaadn ɔɔpga gōɔɔ ɔɔ naan ute jee mētn ki se je 6aa tēdn laa Paak se bei ki.» 19 Jee mētn ki 6aa tēdn aan gōɔ ken Melde taaddeno ɔɔ naade 6aa tēd kōsn gen laa Paak se gōtn ese.

Isa taad jeege tun mētn ki ɔɔ deb kalan utu an kutu

20 Ken aan do teger gōtɔ 6aa ɔk jin se, Isa ute jee mētn ken sik-kaar-di se 6aado inɔ ɔɔ do tabil ki. 21 Kaad ken naade inɔ ɔɔ kōs se, Isa deekden ɔɔ: «'Booyki bere m'asen taada: maakse ki se, deb kalan utu am kutu.» 22 Gōtn se jee mētn ki se maakde tuj kasak kasak ɔɔ nanja nanja kic 60 baag tōnd mētn Isa ɔɔ: «Meluma, lo nakn se tēdn maam le?» 23 Isa terlden ɔɔ: «Debm ken ɔl jin maakn baay ki ute maam se, naan 60 debm utu am kutu. 24 Deere, *Goon Deba se, utu 'kooy aan gōɔ ken *Raa taadno maakn Kitap ki, num gan ɔɔn deb ken an kut se! Debm bin se ken j'oojin te ey kic 60 bere kaca.» 25 Judas, naan 60 debm ken utu kutn Isa se, tōnd mētn ɔɔ: «Debm dooyje, lo nakn se tēdn maam le?» ɔɔ Isa terlin ɔɔ: «Aan gōɔ ken naai deekin se.»

Isa edden kōsn taad mētn taar yona

26 Kaad ken naade ɔɔ kōs se, Isa uun mappa jin ki, tōom Raa ɔɔ dup eđin jeege tun mētn ki deekden ɔɔ: «ɔk aski, kese roma.» 27 Ter naan uun *kōɔp dōoc te totn koojn kaagn k'danjn bin se jin ki, tōom Raa ɔɔ eddesina, deekden ɔɔ: «Paacki se, nanja nanja kic 60 ɔk aaye aaye, 28 kese moosuma ken taad ɔɔ *Raa dōokga ute naase. Moosn se ɔɔy taa jee dena, taa Raa aden tōol *kusiŋdege. 29 'Booyki m'asen taada: totn ese se, mōɔtn maam m'kaay ey sum, bini m'6aa kaay totn koojn bin kiji ute naase se maakn gaar Bubum ki jaay sum.»

Isa taad ɔɔ Pier utu an baate

30 Ken naade aar kaa gen keem Raa aas se, naade teec 6aa ook do *kōsn ɔlib ki. 31 Ken naade utu 6aa 6aa sum 60, Isa taad jeege tun mētn ki ɔɔ: «Maakn nōɔr ken jaaki se, naase paacki utu amki kaan rese. Taa Raa taadga taad maakn Kitapin ki ɔɔ: *Maam m'utu m'tōol debm gaam baatge, ɔɔ baatinge se le utu 'kaan wōokɔ.* 32 Num ken maam jaay m'oooy m'duroga num, maam m'kōnd naana m'asen 6aa booy taa naan Galile ki.» 33 Gōtn se Pier deekin ɔɔ: «Ken jee meti ki jaay resi paac kic 60, maam se m'ai kōn res eyo!» 34 Isa terlin ɔɔ: «'Booy bere m'ai taada: maakn nōɔr ken jaaki se, kōr kōrŋjɔ 'kōɔy ey sum 60, naai am 'baatn dōol mōtɔ 'deekn ɔɔ 'jeelum eyo.» 35 Pier deekin ɔɔ: «Maam se ken am kaan te yoa kic 60, m'ai baati eyo!» ɔɔ jee mētn ken kuuy se kic 60 paac taad aan gōɔ gen Pier se.

Isa tōnd mētn Raa Getsemene ki

(Mk 14.32-42; Lk 22.39-46; Eb 5.7)

36 Gōtn se Isa ute jeege mētn ki aan gōt ken k'danjn Getsemene ki se ɔɔ naan deekden ɔɔ: «Inɔki gōtn ara, kōr maam m'kiikn cōkɔ m'ade 6aa tōnd mētn Raa se.» 37 Naan ɔk 6aan ute Pier ɔɔ gaan Zebedege dio, gōtn se maakin baag tuju ɔɔ taar maakn ki nanj tak. 38 Gōtn se naan deekden ɔɔ: «Maam se maakum tujga ɔɔ nirlum teecga aan gōɔ m'aki kooyo. Anum naase se inɔki gōtn ara; ɔɔ ɔnten 'toodki bia, inɔki zere ute maama.» 39 Naan iin iik naan ki cōkɔ se, 6aa erg ɔnd naanin naan ki ɔɔ baag tōnd mētn Raa deek ɔɔ: «Bubuma, ken naai 'je num iikum *kōɔpm dubar se† rom ki naata! Na6o 'tēd aan gōɔ ken naai maaki jea, num aan gōɔ ken maam 60 m'je se eyo.»

40 Ken naan ɔk terl 6aado ŋj jee mētn ken mōtɔ se, tood tood bia, ɔɔ naan deek Pier ki ɔɔ: «'Ler kalan kic 60 naase ŋj aasiŋki te gen kinɔ zere te maam ey ne? 41 Naase inɔki zere, 'tōndki mētn Raa, taa naase aki kooɔn maakn nakn naam ki eyo. Maakn debkilimi se je tēdn nakn bere, na6o daa roŋ 60 ŋj aasiŋ eyo.»

42 Ter naan ɔk terl gen k-dige iik naan ki cōkɔ daala ɔɔ 6aa tōnd mētn Raa ɔɔ: «Bubuma, kōɔpm dubar se jaay naai aasiŋ kiik eyo ɔɔ ken m'an kaay tak num ŋj maakje naai 60 'tēda!» 43 Ken

* 26:31 Aak Zak 13.7. † 26:39 Kōɔpm ara taadn ute kaadn ken naan utu dabara dena do kaag ki aan gōɔ debm kusiŋa.

naan ok terlo daal se, baado on jee metin ki tood tood bia oo ken bi okde se, kaamde kic on aak eyo. ⁴⁴ Isa iin onde ken naan iik naan ki coko se, naan baag tond metn Raa gen k-motoge, oo maakj tond metin ki se naan ing dool taar ese sum. ⁴⁵ Ter naan ok terl baado on jee metin ki oo deekden oo: «Maakj toodn bise ki se naase utu 'tood' 'taolki taal koorse rok la? Bere, beega, kaadin aasga oo *Goon Deba se j'an kokj kol ji jee tedn kusinge tu. ⁴⁶ Iinki, k'baaki! Aakki, debm am kut se aanga.»

Isa jeege okina

(Mk 14.43-50; Lk 22.47-53; Jn 18.3-11)

⁴⁷ Kaad ken Isa utu taad nanj te taarin ey sum oo, ganj maakj jeege tun metin ken sik-kaar-di se, debm ron Judas se aana. Naan baado ute dool jeege dena metin ki ken ok gord-jerldege oo te sirddege. Jee se *magal jee tedn serke Raage tu ute magal taa bee Yaudge oo oldeno. ⁴⁸ Judas, naan oo debm utu kutn Isa se, taadoga taad jeege tun ese se oo: «Debm jaay maam m'an baam kokoo oo m'kaay ciilin se, kese oo naana! Okinki.» ⁴⁹ Judas naar baado ce'e Isa ki oo deekin oo: «Debm dooyje, taas!» Gohn se naan baam okina oo aay ciilina. ⁵⁰ Oo Isa terlin oo: «Meduma, nakj naai 'baado teda se, 'tedina.» Gohn se jee denggen k'baado tel se, iij-okina. ⁵¹ Ganj ken Isa jaay j'okinj se, maakj jeege tun metin ki se, deb kalan oo doo gord-jerlina oo og gaanj te bi debm tedn naabm magal debm tedn serke Raa ki. ⁵² Gohn se Isa deekin oo: «Gord-jerli se 'terl olin maakj saapin ki gotin ki. Taa jeegeen taal jeege ute gord-jerldege se, naade j'utu j'aden taal ute gord-jerldege kici. ⁵³ Naai 'jeel ey la, ken maam jaay m'tondga metn Bubum num, naan am naar naakj ute dool kodinge sik-kaar-di se? ⁵⁴ Ken bin ey num taar Kitap taad se 'kaan doobin ki oo dio?» ⁵⁵ Naan ken se Isa deek jee denge tu se oo: «Naase 'teeckiro ute gord-jerlsege oo te sirdsege jaay, 'baamkiro kokoo aan goo debm boogo se. Ey num bii-raa maam m'lee dooy jeege daan boor *Bee Raa ki se, naabo naase on okumkiro te eyo. ⁵⁶ Num ganj nakj se jaay aan se, taa taar ken jee taad taar teeco naar Raa ki raaning maakj Kitap ki do dakin se, 'kaan doobin ki.» Ganj gohn se, jee metin ki paac baatina oo aan resina.

*Isa j'ok k'baansin naan Yaudge tun *jee kaakj metn taarge*

(Mk 14.53-65; Lk 22.54,63-65; Jn 18.12,13,19-24)

⁵⁷ Jee oko Isa se baansino bee Kayip ki, naan oo *magal debm tedn serke Raa ki. Oo maakj bee naan ki se oo jee jeel taadn tokj metn Ko Taar Raage ute magal taa bee Yaudge baado tusn maak ki. ⁵⁸ Pier oko metn Isa daande goon doko, daaningo bini aan daan boor bee magal debm tedn serke Raa ki. Pier endo baa ing ute jee tedn naabge, taa kaakj nakj ken utu 'kaan doo Isa ki.

⁵⁹ Anum magal jee tedn serke Raage tu, ute magal Yaudgen kuuy paacj jee kaakj metn taarge se, naade je tol taara doo Isa ki taa an kokj mindin num j'an baa taal, ⁶⁰ naabo naade on te taar dim eyo. Ey num saadge dena baado talin taar-kooboo donj ki taa an kokj mindina.

Coko se maakj naade ki se jeege di baado, ⁶¹ oo taad oo: «Naaje k'booyga gaabm ese se taado oo: *Bee Raa se maam m'an tokj naatn oo maakj biige tun moto sum oo m'an kiinin gotin ki.»

⁶² Gohn se magal debm tedn serke Raa ki se iin daara oo deek Isa ki oo: «Naai tap oo 'terlden taar dim ey la do taarge tun naade tali doi ki se?» ⁶³ Ganj Isa do dek oo terlin taar dim eyo. Ter magal debm tedn serke Raa ki se taadin daala oo: «Ute ro Raa zee'e m'tond meti, 'taadjen tu naai oo *al-Masi, Goon Raa se la?» ⁶⁴ Isa terlin oo: «Kese naai oo 'deekina. Naabo 'booyki m'asen taada: naan ki se, naase utu aki kaakj *Goon Deba se, ing king doo ji daam Sidburku ki oo ken naan ade booy se ade king doo gapar ki.» ⁶⁵ Gohn se magal debm tedn serke Raa ki iin neepm te kalina oo deek oo: «'Booyki! Gaabm se naan naaj Raa! Naase nakage k'jeki saadn nam kuuy se, gen di daala! Naase le 'booykiga te bise ken naan naaj Raa se. ⁶⁶ Anum naase 'saapki oki di?» Jee den se terlin oo: «Deere, naan se nakin yo!» ⁶⁷ Gohn se naade tupin booro daan-kaamin ki oo tondina. Jee kuuy se tondin metn bin ki, ⁶⁸ deekin oo: «Naai al-Masi, debm ken taad taar teeco naar Raa ki se, 'taadjen tu: debm ken tondi se, nanja?»

Pier naaj oo naan jeel Isa eyo

(Mk 14.66-72; Lk 22.55-62; Jn 18.15-18,25)

⁶⁹ Naan ken se, Pier oop ing naata daan boor ki. Gohn se menda kalan, mend tedn naaba, baado onjina oo deekin oo: «Bere, naai kic oo debm Isan kod Galile.» ⁷⁰ Ganj naan jeege tu paac se, naan naaja deek oo: «Taar naai 'taad se le, maam m'booy m'ok metin eyo.» ⁷¹ Ter Pier iin on gotn se oo baa baa kaam taa doob ken magal se, mend tedn naabm kuuy aakina oo deek jeege tun gohn ese se oo: «Bere, gaabm ese kic debm Isan kod Nazaret se!» ⁷² Gohn se Pier baag naaja daala oo naam taarin oo: «Bere, gaabm se maam m'jeelin eyo!» ⁷³ Ken naade jaay ing coko se, jeegeen paacj ing gohn ese se iiko ceen ki deekin oo: «Deer deer, naai se metn naade, taa taari taad se kic oo tec gen naade!» ⁷⁴ Gohn se Pier baag naam taarin oo: «Bere, maam

m'naam rom te Raa, m'taadsen m'oo: gaabm se maam m'jeeliñ eyo!» Gañ goṭn se sum 60 koronjo naar ood ooyo. ⁷⁵ Goṭn se, Pler naar saap do taar ken Isa taadino oo: «Kor koronjo too ey sum 60, naai am baatn dool mato.» Goṭn se naan teeco oo baag keem gab gab.

27

*Isa j'ok k'baansin naan tooḡ ki ron Pilat
(Mk 15.1; Lk 22.66-71, 23.1)*

¹ Tanoorin noorin se, *magal jee tedn serke Raage tu paac, ute magal taa bee Yaudge tus dook taarde kalan gen too Isa. ² Goṭn se naade ol j'ok k'dook Isa oo naade baa edin magal *Romege tu, ron Pilat.

*Kooy Judas
(NJKN 1.16-20)*

³ Judas, debm ken ut Isa se, ken naan jaay aak Isa j'okinga gen baa kutu se, goṭn se naan niriñ teece. Gursn tamman si-moto ken j'edin se, naan ok terl baa edin *magal jee tedn serke Raage tu ute magal taa bee Yaudge tu gotin ki. ⁴ Naan deekden oo: «Maam se m'tujga naan *Raa ki, ken m'kutn debm ken tuj te dim ey se!» Gañ naade terlin oo: «'Baa tedn gam naane, kese oljen naaje eyo!» ⁵ Goṭn se Judas baa sin te gurs se maakj *Bee Raa ki oo naan maliñ baa aal ooc ooyo. ⁶ Magal jee tedn serke Raage tu tas gursn se oo deek oo: «Gursn se naaje j'okki doobm jaay j'an ki komb maakj Bee Raa ki eyo, taa gursn se, gursn ut ko debkilimi.» ⁷ Naade tus dook taarde kalan oo gursn se naade baa dugñ maakj-goṭn debm koḡm dukulge oo maakj-goṭn se naade onin goṭn duubm mertge. ⁸ Taa naan se 60 maakj-goṭn se borse kic naade utu danjin *Maakj-goṭn ut ko debkilimi*. ⁹ Bin 60 taar ken debm taad taar teeco taar Raa ki ron Jeremi taadno do dookin se, aanga doobin ki ken oo: *Naade took aka tamman si-moto se, kese 60 zo ken gaan *Israelge jen ro ki*, ¹⁰ oo gursn se naade dugñ maakj-goṭn debm koḡ dukulge oo kese 60 taar *Meljege Raa dum oo m'aden taada*.*

*Pilat tond metn Isa
(Mk 15.2-20; Lk 23.1-4,13-25; Jn 18.28-19.16)*

¹¹ Isa k'j'ok k'baansin naan magal *Romege tu ron Pilat oo naan tond metin oo: «Naai 60 Gaar Yaudge la?» Isa terlin oo: «Aan goo ken naai 'deekin se.» ¹² Goṭn se *magal jee tedn serke Raage tu ute magal taa bee Yaudge okin mindina, na6o naan terlden taar dim eyo. ¹³ Goṭn se Pilat se deekin oo: «Naai 'booy ey la taar naade toli doi ki taa ai kokj mindi se?» ¹⁴ Na6o do taarge tun k'tolin don ki se, taar dim tap 60 Isa terlin te eyo. Ken magal Romege jaay aakin se paac 60, okin taad ey paac paac.

Jeege jeyo Isa

¹⁵ Ken aanga *laa Paak gen Yaudge se tak 60, magal *Romege se lee tooḡ talden tol debm dangay kalan ken jee denge jenga ro ki. ¹⁶ Kaad ken se, naade ok debm dangay kalan ken jeege jeelin paac, ron Isan Barabas. ¹⁷ Goṭn se Pilat tond metn jee denggen tus se oo: «Naase 'jeki m'asen koḡdn kol nana: Isan Barabas l6bu Isan k'danjin *al-Masi se?» ¹⁸ Taa Pilat se jeele ken naade ok baano ute Isa se, naade ted ted maak-kilimi 60 ron ki.

¹⁹ Kaad ken Pilat utu goṭn kojñ boor ki se, mendin olo jeege baado taadin oo: «Gaabm ese se naan debm be e oo tuj te dim eyo! Bere, onten kol doi maakj taarin ki taa maakj noor ken deel se, maakj nim ki se, maam m'dabarga dena taa naana.»

²⁰ Gañ *magal jee tedn serke Raage tu ute magal taa bee Yaudge ol metn jee denge oo k'tond metn Pilat num aden koḡdn kol Barabas oo Isa se le, k'tolin naatn. ²¹ Magal Romege se eep taarin daala oo: «Maakj naade ken di se, 'jeki m'asen koḡdn kol nana?» Naade terlin oo: «Barabasi.» ²² Pilat tond metde oo: «Num debm k'danjin Isa al-Masi se m'an tedn m'oo di?» Naade paac terlin oo: «K'tup k'tolin ro kaag ki!» ²³ Pilat tond metde oo: «Naan tap 60 tujga di?» Ter naade doob oyo makon cir daala oo: «K'tup k'tolin ro kaag ki!» ²⁴ Ken Pilat jaay aak naan 'kon tedn dim eyo, oo jeege le tooy dook taara on ey se, naan uun maane, tug jin naan jee denge tu oo deekden oo: «Yo gaabm se o lum maam eyo. Kese naase mala aakin ki!» ²⁵ Jeege paac se terlin oo: «On moosn naan se ajen koḡpm mindje ki oo mind genjege tu!» ²⁶ Goṭn se Pilat ol k'6aa k'j'ood j'olden Barabas. Gañ gen Isa se, naan ol k'j'ondin ute mejeje oo ok olin ji jeege tu taa j'an baa tupm too ro kaag ki.

Asgarge tooy koogo metn Isa ki

²⁷ Goṭn se asgargen gen magal *Romege ok baan te Isa maakj bee magalde ki maak ki naane, oo goṭn se dool asgarge paac baado tus ol gurugiña. ²⁸ Naade tooḡn te kalinge naata oo uun uusin kal kuuy aac bon†. ²⁹ Ter naade uj daapo jekke gen korondo baado ondin don ki

* 27:10 Aak Zak 11.12-13 oo Jer 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15. † 27:28 Kal aac bon j'uusin se kese kal gaaringe.

oo eđin naka aan goo naala ji daamin ki. Gōtn se naade erg naanin ki oo tooyin koogo metin ki oo: «'Tōose naai ki, Gaar Yaudge!»³⁰ Naade tupin booro ron ki oo uun kaagn tec naala se, tōndin don ki.³¹ Ken naade tooyin koogo metin ki aas se, naade ok oōdn naatn te kal aac bonj ken naade uusino se, oo tuusin kal naange gōtin ki, jaay ok baansin naata taa j'an baa tupm tōl ro kaag ki.

Isa k'tupinga ro kaag ki

(Mk 15.21-41; Lk 23.26-49; Jn 19.16-30)

³² Ken asgarge oko Isa teecnsino teec naatn maakj geger ki se, naade dood ute gaaba kalan kod Siren k'danjin Simon. Naade okin taa tōgo gen kuun kaagn j'an tupm Isa ro ki.³³ Naade ok baansin got ken k'danjin Golgota; Golgota se je deekj oo: gotn kaadn do deba.³⁴ Gōtn se naade eđin n'aay tōtn koojn bin deep te yorlo, nabo ken Isa jaay uum naamin se, baate kaaye.³⁵ Ken naade jaay tup tōlo Isa ro kaag ki oo uun daarin raan se, kalinge se naade tedin salatia jaay bo nigina oo debm oocinga bo uunu uunu.³⁶ Ter naade inj naan ki gotn ese oo bōob Isa.³⁷ Naade raan olin kaam don ki metn taar ken naade tōlsin ro ki oo: Kese bo Isan, Gaar Yaudge se.³⁸ Gōtn se asgarge tup jee boogge dio ro kaagge tu ce Isa ki se kici, deb kalan k'j'uun k'daarin do ji daamin ki oo deb kalan k'j'uun k'daarin do ji jeelin ki.

³⁹ Jee deel deel gotn se jaay daar aakin se, naade siik dode oo naajina,⁴⁰ deek oo: «Naai bo ken oo tōokj *Bee Raa oo an kiin kuuy daan biige tun mōto se, aaj roi mala. Ken naai jaay Goon Raa num, 'bōoyo do kaag ki se naata!»⁴¹ *Magalgen jee tedn serke Raage tu, jee jeel taadn tōokj metn Ko Taar Raage ute magal taa bee Yaudge se kic, tooyin koogo metin ki oo deek oo: ⁴² «Jee kuuy se, naan aajdenoga num on aasin gen kaajn ro naan malin eyo! Naan Gaar *Israelge dey se, n'booyo naatn borse ro kaag ki oo naaje j'tookj kaal maakje don ki.⁴³ Naan oo aal maakin do Raa ki, oo ken Raa jaay bo jen deer num, on borse an kaaja! Taa naan taadga taad oo: Maam se m'Goon Raa.»⁴⁴ Jee booggen k'tup tōlde do kaagge tun ceen Isa ki se kic bo naajin bin kici.

Kooy gen Isa

⁴⁵ Aan katar tir se, do naanja te magalin se goto baa ted ilim dib bini aan katar do teger ki.⁴⁶ Aan katar do teger ki se, Isa ood ooy makon ute taar naanina oo: «Eli, Eli†, lema sabaktani?» Taar se je deekj oo: Raama Raama, naai 'resum gen diS?⁴⁷ Maakj jeege tun daar gotn ese se ken booyin naan taad bin se, jee metinge taad ute naapa oo: «'Booyi tu, naan dan danj *Eli.»⁴⁸ Deb kalan naar aan baa uuno naka kalan ken uun maane, olin maakj tōtn koojn bin ken mooyo jaay uun olin taa gard ki oo uun olin taar Isa ki taa n'suubu.⁴⁹ Jee metinge oop se taad oo: «Onki jaay som j'utu j'an kaaka ken Eli jaay utu ade baa an kaajin se!»⁵⁰ Gōtn se Isa ood ooy makon daala oo on kon teece.⁵¹ Gōtn se, kal deer k'gaan maakj *Bee Raa se neepo raan bini aan naar ki tak. Naanja tea oo linje top pak pak.⁵² Taa baadn jeegen *salal ooyga kooy do dokin se tōodkalde ki oo naade duro daan yoge tu,⁵³ oo teeco maakj baaddege tu. Oo ken Isa jaay ooy duro se, naade baa end maakj geger ken salal Jeruzalem ki, oo jeege dena aakdenga.⁵⁴ Ken bubm asgarge ute asgargen kuuy ken daar bōob Isa se, aak naanja tea ute nakgen deel paac se, beere okde taad oo: «Deer deer, gaabm ara se Goon Raa!»

Isa j'olinga maakj baad ki

(Mk 15.42-47; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁵ Gōtn se mendge dena daar dokoo aak Isa. Mendgen se, baago kōkj metin taa naan Galile ki oo naade tedino naaba.⁵⁶ Maakde ki se Mari ken iino Magdala ki, Mari ko Jak ute gen Yusup oo ko gaan Zebedege.

⁵⁷ Ken kaada baa baa kooco se, gaaba kalan debm maala, kod Arimate ron Yusup baado. Naan kic debm maakj jeege tun metn Isa ki.⁵⁸ Gaabm se baa on Pilat oo tōnd metina taa an kon ro Isa se naan an baa kol maakj iib ki. Gōtn se Pilat tooko undin kulu oo k'bōoyinsino.⁵⁹ Yusup uun ro Isa se oo teelin ute kal duubm kiji.⁶⁰ Naan uun baa ol aalin maakj iib ken j'on ko sum bo j'ud* k'daapina oo baadn se le kiji, oo dircil aalin ko magal taar ki jaay bo naan baa.⁶¹ Mari ken iino Magdala ki ute Mari kuuy se, naade utu inj dok coko ute taa baada.

Asgarge bōob do baadn Isa

⁶² Bii ken Yaudge daap daap rode gen *gii sebit jaay deel se, matbeenki se, *magal jee tedn serke Raage tu ute *Parizige tuso naapa baado on Pilat,⁶³ oo deekin oo: «Jaamus, naaje k'saap j'onga taar ken debm taar-kōobm se taado kaad ken naan utu zeer se oo: «Maakj biige tun mōto se maam m'utu m'ade dur daan yoge tu.»⁶⁴ 'Deek asgarge tu se, 'bōobm taa baada se bini kaan bii k-mōtoge tu, ey num som jee metin ki se ade baa te an boogo oo taadn jeege tu oo:

† 27:46 Maakj kitapgen kuuy se: Eli, Eli. Ara se Isa taad ute taar naanina ken k'danjin Aramayik. S 27:46 Aak KKR22.2.
* 27:60 Yaudge se ud baada maakj koge tu se.

«Naan duroga daan yoge tu!» Ken bin num taar-kooḅm naade tedf se 'cir ken deete†.»⁶⁵ Pilat deekden do: «Naase kic okki asgarge kaam jise. Bin num oldeki asen boḅbm do baada aan goḅ ken naase 'jenki ro ki.»⁶⁶ Naade baa daap rode gen boḅbm do baada se, do ko magal ken naade dircil aaliḅ taa baad ki se, naade gaasn taa baada tak tak tedḅn nakḅ kaakḅ jeele ro ko ken naade gaasiḅ se do ol asgarge daar boḅbiḅa.

28

Isa duroga daan yoge tu

(Mk 16.1-8; Lk 24.1-12; Jn 20.1-20; 1Kor 15.4-7)

¹ Ken *ḅii sebit jaay deel se, ḅii dumas ki tanḅoriḅ nḅoriḅ se, Mari ken iḅo Magdala ki ute Mari ken kuuy se, naade baa gen kaakḅ taa baada. ² Gotn ese sum bo naaḅa naar te makḅḅ do kḅḅn Meljege boḅyo maakḅ raa ki baado dircil ko taa baad ki se do iḅḅ do ki. ³ Naan se ron wḅor goḅo aan goḅ maan aal wusuk wusuk do kalḅn kic bo raap lak lak aan goḅ kuubu. ⁴ Anum asgargen daar boḅb do baada goḅn ese se, ken naade aakiḅ se, beere okde se, rode ook marga jeg jeg do si naan ki aan goḅ jee ooyga kooyo. ⁵ Gan *kḅḅn Raa se deek mendge tu se do: «Naase se, ḅnten 'ḅeerki. Maam m'jeele naase 'jeki je Isan ken k'tup k'tḅḅliḅ ro kaag ki se. ⁶ Bere, goḅn ara se naan goḅo! Naan se duroga daan yoge tu aan goḅ ken naan mala taado. 'Baado aakki goḅn ken j'ol j'aalsiḅa. ⁷ 'Naar 'ḅaa 'taadki jeege tun metḅn ki doki: naan se duroga daan yoge tu do ḅndga naana asen baa booy taa naan Galile ki. Goḅn naane se bo naase aḅki 'ḅaa kaaka.» Kese bo taar m'taadseno.

⁸ Ey num mendge beere okdega, naḅo maakde raap aak eyo. Naade iḅn taa baad ki naar aan baa taad labar se jeege tun metḅn Isa ki. ⁹ Ken naade jaay baa baa se, naade aak Isa naar teeco piris naande ki, deekden do: «'Tḅḅse ki.» Goḅn se, naade iiko ceḅḅn ki, baam ok jena do erg naaniḅ ki. ¹⁰ Goḅn se, Isa taadden do: «ḅnte 'ḅeerki! 'Baa 'taadki genaamge tu k'ḅaa taa naan Galile ki. Goḅn naane bo, naade utu am kaakḅ te kaamde.»

Magal Yaudge rej asgargen boḅb do baada

¹¹ Kaad ken mendgen ese iḅo taa baad ki jaay ok terlo terle aan te ey sum bo, gan asgargen jee boḅbm do baada se, metḅnge baa maakḅ geger ki, do baa taad *magal jee tedn serke Raage tu nakgen deel paac se. ¹² Ken magal jee tedn serke Raage tu jaay booy taar se, dan tuso magal taa bee Yaudge. Naade doḅk taarde kalan, uun gurs dena do edf asgarge tu, ¹³ dejde do: «'Baa 'taadki doki num: 'Nḅor kaamje ok bi sum bo, jee metḅn ki baado boog doḅ uun baansinga.» ¹⁴ Do ken taar se jaay ooga bi magal *Rḅmḅge tu kic bo, naaje j'an kurl maakiḅa do taar dim tap bo 'kooḅn dose ki eyo.» ¹⁵ Goḅn se asgarge took uun gurs do baa taad jeege tu aan goḅ taar k'dejdeno se. Anum taar se Yaudge paac baa booyiḅa do borse kic bo taar se j'utu k'lee k'taadiḅn taada.

Isa ol jee metḅn ki naaba

¹⁶ Anum jee metḅn Isa ken sik-kaar-kalan se, naade iḅn baa taa naan ken Galile do baa ook do ko ken Isa taadden do k'ḅaa do ki se. ¹⁷ Ken naade jaay aan do ko ki se, goḅn se naade aak Isa do erg naaniḅ ki. Naḅo maakde ki se, jee metḅnge maakde naaja. ¹⁸ Goḅn se, Isa iiko ceḅḅde ki do deekden do: «*Raa edumga doḅḅo do nakge tu paac ken maakḅ raa ki do ken do naan ki. ¹⁹ 'Baa 'taadki metḅjil jeege tun do naan ki se paac do 'teddeki naade tedn jee metum ki. *Batizdeki ute ro Bubu, Goono, te *Nirl Salal. ²⁰ 'Dooydeki naade tookḅ kuun taar ken maam m'dooysono paac se do king do ki. Maam se, daayum m'utu te naase, bini ḅii ken dunia an nan ro ki.»

† 27:64 Isa tedf ron do naan bo *al-Masi ken utu ade baa. Kese bo taar-kooḅm ken Yaudge saap do Isa taad jeege tu deet deet se.

Labar Jigan gen Isa al-Masi gen Mark Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy Labar Jigan gen Isa al-Masi gen Mark

Labar Jiga gen Isa al-Masi ken Mark raanjo se, jee ken naan raanden se, naade paac Yaudge eyo. Labar Jigan gen Isa ken jee kuuy raanjo se, Labar Jigan ken Mark raanjo se, naan duuk cirde paac. Taa naan se 60 maakn kitapin ki se, naan taad te metn taar Isan utu baat se eyo. Metn taar Isan ken lee dooy jeege jerl jerl se kic 60 gots maakn kitapin ki. Num gan j'oj 60 metn taargen ken naan ed'lapia ute naajn ken naan naajo ute jeege se gots kaam dena. Jo gots metin se, taar ken naan taad se, maakn labarge tun jiga got kuuy se, gots. Metn taar ken Mark raanjo se, taad jeege tu oo: «Isa se tap 60 naaja?» Mark noog jeege coko coko bini 'jeel kokn Isa. Gan Isa jaay taad ute ro naan malin se, naan taad oo naan *Goon Deba*. Jo ro goon deba se je taadn oo Raa edinga too go do nakge tu paac oo gen kojn booro do jeege tu oo gen taal kusin jeege kici. Ter Goon Deba se je deekn oo Isa se, debkilim mala mala. Kese je taadn ute nakgen k'jeel metin eyo ken taad ro Isa ki oo naabin ki. Mark taad jeege tu oo Isa se naan Goon Raa (kon 1.1) oo do taar taal taarin ki se, naan raaj oo Goon Raa ooy se, k'tup k'toolin ro kaag ki (kon 15.39).

*Jan-Batist *batiz jeege
(Mt 3.1-12; Lk 3.1-18)*

¹ Kupm metn Labar Jiga gen Isa *al-Masi, Goon *Raa. ² Aan goo ken Ezayi debm taad taar teeco taar Raa ki taadno maakn Kitapin ki do dokin ken oo:

*'Booyo, maam m'ai kol debm kaan naabum naani ki
taa ai daapm doobi.*

³ Ter Ezayi deek oo:

K'booy mind deba taad makon do kod-baar ki oo:

*'Daapki doobm Meljege oo 'tedinsinki jiga 'toodn tal.**

⁴ Debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi taadn se, naan 60 Jan-Batist. Naan naar teec naan jeege tu do kod-baar ki se. Gots se naan taadden oo: «'Terlki maakse oo on j'asen batizi oo Raa asen taal *kusinsege.» ⁵ Jee taa naan Jude ki paac ute jee paacn iino maakn geger ken Jeruzalem ki se, naade baado gots Jan ki. Naade taad metn kusindege naan jeege tu oo Jan-Batist batizde maakn ool magal ken k'danjin Jordan se.

⁶ Jan uuso kal k'daapin ute beekn ginji oo dook maakin te kol daara; nakn kosin iimi ute teeje. ⁷ Naan taad jeege tu oo: «Debm utu ade baa metum ki se, naan magal ciruma. Maam se kol saan kic 60 m'aas gen no tuutin eyo. ⁸ Maam se m'batizsenga ute maane, num gan naan se loo utu asen *batizn ute Nirl Salal.»

*Isa k'batizina oo *Bubm sitange naamina
(Mt 3.13-17, 4.1-11; Lk 3.21-23, 4.1-13)*

⁹ Anum, maakn biige tun se, Isa iino maakn geger ken Nazaret, ken taa naan Galile ki, baa on Jan-Batist oo Jan *batizin maakn ool Jordan ki. ¹⁰ Ken Isa jaay teeco naatn maakn maane ki sum 60, aak maakn raa ood wan oo *Nirl Raa booyo don ki tec aan goo deere. ¹¹ Naan booy mindi taad maakn raa ki, deek oo: «Naai se 'Goon maak-jema, m'beer m'oodio taa naai 'taolumi.»

¹² Gots se Nirl Raa naar taad olin do kod-baar ki. ¹³ Naan tinj bii si-oo do kod-baar ki. Maakn biige tun se, Bubm sitange baado naamina. Naan injg ute daagen maakn kaag ki oo *kodn Raage baado onina oo naade aakin don ki.

*Isa beer taad jee metin ki oo
(Mt 4.12-22; Lk 4.14-15, 5.1-11; Jn 1.35-43)*

¹⁴ Ken Jan-Batist k'jokinga dangay ki jaay 60 Isa iin baa taa naan Galile ki oo baag wookn Labar Jiga gen Raa se jeege tu ¹⁵ oo: «Kaadin aasga, Gaar Raa se baadoga gooro. 'Terlki maakse oo aalki maakse do Labar ken Jiga.»

¹⁶ Kaad ken Isa deel deel taa baar ken Galile ki se, aak Simon ute genaaj Andre tund tund gendde maan. Naade se jee toocn kenjge. ¹⁷ Isa deekden oo: «'Baakiro 'daanumki! 'Borse maam m'asen tedn naase jee baa 'je jikilimge ade baa doobm Raa ki.» ¹⁸ Naade naar on genddege oo daanina. ¹⁹ Utu iik naan ki coko se, naan aak Jak te genaaj Jan; naade se gaan Zebedege injg kinjg maakn markabde ki, daap daap genddege. ²⁰ Gots se Isa naar dangde.

* 1:3 Aak Eza 40.3.

Naade iin on bubde Zebede maakj markab ki ute jee tedn naabinge do naade 6aa metn Isa ki.

*Gaaba kalan ak koon sitan
(Mt 8.14-17; Lk 4.31-44; NJKN 10.38)*

²¹ Isa end maakj geger ken Kaparnayum ute jee metin ki. Do ken *6ii sebit jaay aan se naan end maakj *6ee ken Yaudge lee tusn maak ki do baag dooy jeege. ²² Jeegen booy taar ken naan dooyde se, odken taad eyo. Taa dooy naan se ak toogo do tec aan goo gen jee jeel taadn tookj metn Ko Taar Raage se eyo. ²³ Maakj 6ee ken Yaudge lee tusn maak ki se, debm ak koon sitan naar endo gotn se do dood doyo, ²⁴ do: «Naai Isan Nazaret. Naai tap 6o naaje j'on di ute naai? Naai se '6aado gen kutje la? Maam se m'jeeli, naai se Debm *Salal ken Raa 6o alio.» ²⁵ Ganj Isa aacin kaama do: «'Doa! 'Teec naatn ro gaab ken sel!» ²⁶ Gotn se sitan baag tiikj gaaba se zak zak, dood dooy makono do teec naatn ron ki. ²⁷ Jeege paac taar se odken taad eyo do naade tonnd metn naapa do: «Kese tap 6o taar do dio? Kese dooy kiji do naan dooy jeege ute toogin mala. Naan taad sitange tu do sitange kic 6o tookin taarina.» ²⁸ Gotn se nookin naar eem dood taa naan Galile ute magalina.

Isa aaj jee koonge dena

²⁹ Ken naade iin teec naatn maakj *6ee ken Yaudge lee tusn maak ki se sum 6o, Isa 6aa 6ee Simon te gen Andre ki. Jak do Jan daanina. ³⁰ Gotn se moom Simon menda se koono, tood tood danal ki, naan ron on kedek. Ken Isa jaay aan se, jeege naar taadin taa mend se. ³¹ Naan iik cee ki, ak jina, uun daarina. Gotn se ron ken onjg kedek se terec urlu, naan iini do baagden tedn koso.

³² Ken kaada ooc jaay goto tedilim se, jeege baag 6aano te jee koonge ute jee ak koon sitange paac. ³³ Jeegen maakj geger ki se paac tus taa 6ee ken ese. ³⁴ Gotn se Isa ed lapia jee koonge tu dena do koondege se naporin dena. Do naan tuur sitange dena ro jeege tu. Ganj sitange se Isa onden doobo gen taadn taar eyo, taa naade se jeelina.

Isa lee taa naan Galile ki

³⁵ Metbeenki tanorin-norin got utu ilim sum 6o, Isa iin teec naatn maakj naan ken se, 6aa do kod-baar ki goto kaam kalan. Gotn se, naan ing eem *Raa. ³⁶ Simon ute medinge teec 6aa lee jena. ³⁷ Ken naade jaay onjin se, deekin do: «Jeege paac jei jea.»

³⁸ Isa deekden do: «K'6aaki maakj naange tun kuuy ken cees ki cees ki, m'6aa taadn Labar Jiga gotn naane kici. Anum, taa naan se 6o maam m'teecn m'6aado se.» ³⁹ Naan lee dood taa naan Galile ute magalina, taadden taar Raa maakj *6eedege tun ken naade lee tusn maak ki do naan tuur sitange ro jeege tu.

*Isa ed lapia debm bikid ki
(Mt 8.2-4; Lk 5.12-16, 17.12-19)*

⁴⁰ Gaaba kalan ak koon bikidi 6aado cee Isa ki, erg naanin ki, eemin noo do deekin do: «Ken naai 'je num, edum lapia taa rom se daapm 'toodn kolon kolon.» ⁴¹ Isa aakin se, esjin don ki, ol jin utina do deekin do: «Yee, maam m'jea, on roi daapm 'toodn kolon kolon!» ⁴² Gotn se sum 6o, gaabm se bikidin onina do ron daap tood kolon kolon. ⁴³ Gotn se, Isa aacin kaama do naar tuarina, ⁴⁴ do deekin do: «'Booy 6ee: onte 6aa taadn nam ki. Num ganj '6aa 'taad roi *debm tedn serke Raa ki do ed *serke Raa ki aan goo ken *Musa taadino maakj Kitap ki, taa naai roi daappa toodga kolon kolon se. Bin 6o jeege paac 'jeele, naai se onga lapia.»

⁴⁵ Num ken gaabm se jaay iin 6aa se do goto 6aa se paac naan baag taadn labar nakj aanin don ki se jeege tu. Taa naan se 6o, naan jeege tu se Isa on end te maakj geger ki eyo, num 6aa ting do kod-baar ki do jeege iino goto 6aa se paac, 6aado onina.

2

*Isa ed lapi debm k'runGuy ki
(Mt 9.1-8; Lk 5.17-26)*

¹ Ken ted 6ii kandum se, Isa ak terl maakj geger ken Kaparnayum ki, k'booy j'oo naan utu 6eene. ² Jeege 6aado tus dena end dooc maakj 6ee se tak, bini aan kaam taar ki kic 6o goto goto. Gotn se Isa taadden taar *Raa. ³ Kaad ken Isa utu taad taad 6ort se, jeege 6aano ute debm k'runGuy. Daande ki se gaabge soo 6o uunino. ⁴ Taa jeegen den den se, naade on 6aansin te gotn Isa ki eyo. Gotn ese naade ook do 6ee ki, ud'buut do 6ee ken Isa ing maak ki do uun booyo debm k'runGuy do nakj toodin ki. ⁵ Ken Isa jaay aak naade aal maakde don ki se, deek debm k'runGuy ki do: «Goonuma, *kusinige se, maam m'toolisinga naatn.» ⁶ Gotn se jee jeel taadn tookj metn Ko Taar Raage kandum utu ing gotn ese jaay booy taar Isa taad se, naade taad ute maakde do: ⁷ «Gaabm se, je taadn do dio? Naan naaj naaj Raa. Ken 'kon tool kusiin deba se Raa kalin ki sum ey la?» ⁸ Num ganj taar naade taad ute maakde se, Isa naar jeelga do deekden do: «Taa di jaay naase 'taadki ute maakse bin se? ⁹ Gen naase ki num, ken gay 6o

ɔɔn cir: ken m'deekj debm k'runḡuy ki m'ɔɔ: «Kusiḡe se, maam m'toolisinga naatn» ɔɔbu m'deekj m'ɔɔ: «iini, uun nakḡ toodi se ɔɔ 'lea» se 60 ɔɔn cir ɛ? ¹⁰ Bin num, naase aki 'jeele maam *m'Goon Deba se m'ɔk tɔɔgo gen tɔol kusiḡ jeege do naan ki ara.» Gɔtn se, Isa deek debm k'runḡuy ki ɔɔ: ¹¹ «M'deeki m'ɔɔ: iini, uun nakḡ toodi ɔɔ '6aa 6ei ki.» ¹² Gaaba se naar iin uun nakḡ toodiŋa ɔɔ teec naan jeege tun te deɔde se. Jeege inḡ aakiḡ se, nakḡ se ɔkden taad eyo. Naade tɔom Raa deek ɔɔ: «Nakḡ bin se 6ii kалан j'aak te eyo.»

Isa dan Lɛbi
(Mt 9.1-17; Lk 5.27-39)

¹³ Isa ɔk tɛrl jɛŋ baar ken Galile ki daala. Jeege deɔna baado ɔɔna ɔɔ naan dooyde ute taar Raa. ¹⁴ Ken naade deel deel gɔtn ese se, Isa uun kaamin aak Lɛbi goon Alpe, *debm tɔkḡ miiri, inḡ king gɔtn teɔn naabiḡ ki. Naan deekiḡ ɔɔ: «iini 'daanuma.» Gɔtn se sum 60 Lɛbi iini ɔɔ daaniŋa.

¹⁵ Bii kалан Isa ute jee meɔin ki inḡ ɔs kos 6ee Lɛbi ki se; *jee tɔkḡ miirge deɔna te jee *kusiḡe se baado inḡ ɔs te naade, taa jeege deɔna ɔko meɔn Isa. ¹⁶ Jee jeel taadn tɔkḡ meɔn Ko Taar Raagen maakḡ *Parizige tu se aakiḡ naan inḡ ɔs kos ute jee kusiḡe ɔɔ te jee teɔn miirge se, deek jeege tun meɔin ki ɔɔ: «Aakki tu naan inḡ ɔs kos te jee tɔkḡ miirge ute jee kusiḡe!» ¹⁷ Ken Isa jaay booy taarde se, deekden ɔɔ: «Jee rode kiji se, naade je daptor eyo, num ken jee je daptor se, jee kɔɔnge. Maam m'baado se gen dan jee ken saap ɔɔ naade aak beɛ naan Raa ki se eyo, num maam m'baado se gen jee jeel rode ki, naade jee kusiḡe se.»

*Dooy Isa se tec aan gɔɔ dooy *Parizige eyo*

¹⁸ Bii kалан se jee meɔn Jan-Batist ki ute Parizige uun kuun *siam. Naade baado tɔnd meɔn Isa ɔɔ: «Jee meɔn Jan ki ute gen Parizige se uun siam; anum gen di jaay jee meɔn naai ki uun ey se?» ¹⁹ Isa tɛrlɛn ɔɔ: «Jeege baado ɔkḡ mɛnda jaay gaabm mɛnda utu se, naade kuun siam ɔɔ ɔio? Met ki eyo. Naade se kɔj kuun siam eyo ken mel mɛnda jaay utu te naade se. ²⁰ Num gan 6ii kалан kaadiḡ utu 'kaan se gaabm mɛnda j'utu j'aḡ kɔɔdn naata. Kaad ken se jaay 60, mɛdiḡe se 'kuun siam.

²¹ «Booyki, nam 'kɔj kaal kal kiji ro kal ken koono eyo. Ey num kal kiji se an neɛpm ute kal koono ɔɔ gɔtn neɛpiḡ se 'teɔn magal cir ken do dɔkiŋa. ²² ɔɔ tɔn koojn biḡ utu iin kiḡ se, j'ombiḡ maakḡ k-leɛterge tun koono eyo. Ey num tɔn koojn biḡ se an dɔobm ute k-leɛterge se naatn. Tɔtn se ɛ 'kɔy naan ki ceɛ ɔɔ k-leɛterge se ɛ, 'dɔobm tuju. Num gan beeki num, tɔtn koojn biḡ utu iin kiḡ se, k'j'ombiḡ maakḡ k-leɛterge tun kiji.»

*Isa taad taa *6ii sebit*
(Mt 12.1-4; Lk 6.1-11)

²³ Bii kалан 6ii sebit ki se, Isa ute jee meɔin ki deel maakḡ gɔtn gem ki. Ken naade deel deel se jee meɔin ki baag tɛɛɛɔn do gemge. ²⁴ Ken *Parizige aak nakḡ ese se, taad Isa ki ɔɔ: «Aaka, jee meɔi ki teɔn nakḡ ken j'und te kulu gen teɔn eyo 6ii sebit ki!» ²⁵ Isa tɛrlɛn ɔɔ: «Bii kалан naase 'dooyiḡki te ey la, nakḡ ken *Daud teɔn ute jeenge kaad ken naade ɔk nakḡ kos eyo ɔɔ 60 tɔolde se? ²⁶ Kaad ken se, Abiatar 60 *magal debm teɔn serke Raa ki. Gɔtn se Daud endo maakḡ *kɔrɔr magal gen Raa ki, tɔs mappan j'ediḡa keɔ *serke Raa ki se ɔɔ ɔɔ. Ey num, ken ɔk doobm 'kos se jee teɔn serke Raa ki sum. Gan Daud tɔs ɛd jeege tun meɔin ki se kici.» ²⁷ Tɛr Isa deekden daala ɔɔ: «Bii sebit se, Raa teɔn taa debkilimi ey num debkilimi 60 Raa teɔn taa 6ii sebit eyo. ²⁸ Taa naan se 60 *Goon Deba se, naan 60 Mel gen 6ii sebit.»

3

Isa ɛd lapi gaab ken jin ooyga kooyo

¹ Bii kалан Isa 6aa end maakḡ *6ee ken Yaudge lee tusn maak ki se daala. Gɔtn ese, ɔk gaaba kалан jin ooyga kooyo. ² Jee inḡ gɔtn se ɔnd kaama Isa ki tak, taa naade je an kaaka ken n'keɔn lapi gaab ken se *6ii sebit ki num, taa naade an ɔkḡ miiriŋa. ³ Isa taad gaab ken jin ooyga kooy se ɔɔ: «iini, 'daar naan jeege tu.» ⁴ Isa tɔnd meɔn jeege inḡ aakiḡ se ɔɔ: «Bii sebit ki se, j'undsenga kulu gen teɔn beɛ ɔɔbu, gen teɔn *kusiḡ ɛ? ɔɔ ɔn deba num an kaaj, ɔɔbu an tɔol ɛ?» Gan naade se do dek. ⁵ Gɔtn se Isa uun kaamin aak dɔobde paac. Naan maakiḡ taariḡ dode ki ɔɔ bɔobde makɔnɔ. Ute do-mɔngde se, naade tuj nanjin maakiḡ tak tak. Naan deek gaab ken jin ooyga kooy se ɔɔ: «'Seɛ jii!» ɔɔ gaabm se seɛ jiiŋa ɔɔ gɔtn ese sum 60 jin ɔn lapi. ⁶ Ken *Parizige jaay teeco maakḡ 6ee ken Yaudge lee tusn maak ki sum se, naade naar baado tus dɔob taarde ute jee *Eɔdge taa naade je doobm an 'kutn Isa.

Jeege deɔna ɔk meɔn Isa
(Mt 10.1-15; Lk 6.12-19; NJKN 1.13)

⁷⁻⁸ Isa iik tɔk 6aa te jee meɔin ki jɛŋ baar Galile ki. Gɔtn se jeege dɔol deɔna ɔko meɔina. Naade se iino taa naan ken Galile. Ken dɔol jeege jaay booy nakgen naan lee teɔn se, jee meɔinge iino taa naan Jude ki kengen meɔinge iino maakḡ geger ken Jeruzalem ki, kengen

se iino taa naan Idume ki, oo kengen kuuy se iino jen ool Jordan ken kaam naane oo kengen kuuy se iino taa naan Tir ute gen Sidon ki. Naade baado onina. ⁹ Gotn se naan taafjeege tun metin ki oo k'daapiin markaba kaam jina taa jee denge se an kotn kol kund eyo. ¹⁰ Isa se edga lapia jee koonge tu dena. Taa naan se bo, jeegen paach ok koonge se baado tooc ron ki je an kutn te jide. ¹¹ Ken jee ok koon sitange jaay aakin se, naade taal tooc metn jen ki tood tooy oo: «Naai se Goon *Raa.» ¹² Gan Isa aacden kaama makoo oo j'onte taadn jeege tu an jeele.

Isa beer toodjee kaan naabinge sik-kaar-dio

¹³ Gotn se, Isa baa ook do kos ki oo dan jee ken naan jede oo naade baado onina. ¹⁴ Maakde ki se naan beer tood gaabge sik-kaar-dio, ken naan danje jee kaan naabinge, taa 'king te naana oo aden kol gen lee taadn taar Raa jeege tu, ¹⁵ oo naan edden too go gen tuur sitange. ¹⁶ Kese bo ro jee sik-kaar-di ken naan beer toodde: Simon naan ondin ron Pier*, ¹⁷ Jak te genaana Jan, naade se gaan Zebedege ken Isa danje ute ro Bonerges ken je deekn oo: jeegen se tec aan go raa taata. ¹⁸ Kengen kuuy se, Andre, Pilip, Bartelemi, Matiye, Toma, Jak goon Alpe, Tade, Simon debm je kujn naanina, ¹⁹ oo Judas Iskariot, naan bo debm utu kutn Isa.

*Isa taasinge baano jea
(Mt 12.22-37; Lk 11.14-23)*

²⁰ Isa terl baa beene. Gotn se jeege baado tus den daala, bini naan ute jee metin ki se gotn naade 'kon jaay an kos kic bo goto. ²¹ Ken taasinge jaay booy bin se, naade je ansin kohn baa beene, taa naade taad oo: «Isa se don biga.»

**Bubm sitange ute Isa taarde baa eyo*

²² Jee jeel taadn toon metn Ko Taar Raagen iino Jeruzalem ki se, naade taad oo: «Naan se ok Belzebul†.» Oo: «Ute Bubm sitange se bo naan tuur sitange ro jeege tu.» ²³ Ken Isa jaay booy taarde se, naan danjeno ceen ki oo taadden ute kaal naagn taara oo: «Bubm sitange jaay tuur ron mala se, an tuur oo fio? ²⁴ Ken maakn taa naan gaar ken jeenge taarde ok metn naap ey se, naade 'kon king kalan eyo. ²⁵ Jee maakn bee ki jaay taarde ok metn naap ey se, jil jee se kingde kon baa eyo. ²⁶ Ken Bubm sitange jaay baagga tedn booo ute ro naan malin se bin se naan topga rona, naan se too gin tedn goto oo gaarin kic le 'tedn goto.

²⁷ «Ken nam jaay je kend kosn bee debm too se, debm se naan ok dookinga jaay bo, 'kosn beena. ²⁸ 'Booyki bee m'asen taada: *kusiin ken jikilinge ted paac ute naan ken naade naaj Raa se kic bo, Raa adesiin too. ²⁹ Num gan debm jaay naaj *Nirl Salal se, kusiin naan se moon Raa ansin too eyo, anum kusiin naan se, an ting yemina.» ³⁰ Isa taadden bin se taa naade taadga taada oo naan n'ok sitan.

*Gena Isage ute konde
(Mt 12.46-50; Lk 8.19-21)*

³¹ Gotn se gena Isage ute konde jaay aan se, naade daar naatn oo se k'dandeno Isa. ³² Gotn ese jeege dena ing gurug Isa, k'deekin j'oo: «'Booyo! Koi ute genaaign mendge ute ken gaabge utu naatn, je ai kaaka.» ³³ Isa terlden oo: «Koyuma ute genaamge se tap bo nange?» ³⁴ Oo naan uun kaamina aak jee ing gurugin se, deek oo: «Aakki, jee se bo koyuma ute genaamge. ³⁵ Taa debm jaay ted nakn Raa maakin jen ro ki se, kese bo genaam gaaba, ken menda oo koyuma.»

4

*Kaal naagn taar gen debm kond buru
(Mt 13.1-23; Lk 8.1-15)*

¹ Ter daala Isa baag dooy jeege taa baar ken Galile ki. Taa jeegen tus ron ki den se bo, olin naan ook ing maakn markab ken do maane ki. Oo jee ute dende se le, daar do jen baar ki. ² Gotn se naan dooyden te nakge dena ute doobm kaal naagn taara. Maakn dooyin ki se, naan deekden oo: ³ «'Booyki! Deba kalan tos kupina oo teec baa kond buru. ⁴ Num ken naan jaay ond kond burin se, kupm metin si jen doob ki oo yeelge booy baado naan tuun onin naatn. ⁵ Kupm metin si do naan ken gotn maakin ok koa. Kupm se naar teeco yoko do taa gotn se, naanin cepe. ⁶ Num gan ken kaada jaay baag tongo se, naan lawaka oo tuutu, taa gotn se iirin on end baa te dok eyo. ⁷ Kupm metin se si maakn ji kaag ken ok korondo. Ji kaagn ute korondin se teepe oo aayin taara oo bur se, on ooj te eyo. ⁸ Num kupm metin se si do naan ken jiga. Gotn se naan teece, teepe, am tok doa oo ok kaama. Do kalan ok kaama bee bee, kengen kuuy ok kaama dena oo kengen kuuy se ok kaama den ciri.» ⁹ Gotn se Isa deekden oo: «Debm ok bi booyo num, booy ok taar se!»

* 3:16 Pier se je deekn oo: delbe. † 3:22 Belzebul ro kuuy gen Bubm sitange l'bu Iblis, naan ken tok mind jeege.

¹⁰ Ken Isa iik tok naatn ceɛ jee denge tu se, jee ceɛn ki ute jee metin ken sik-kaar-di se tond metin ɔɔ n'aden taadn tɔɔkn metn kaal naagɔn taargen se. ¹¹ Naan terlɔden ɔɔ: «Nakɔn j'ɔyinga kɔy maakɔn *Gaar Raa ki se, *Raa taadsenga metin naase ki. Num gan jee kuuy se taargen se paac, naade booyin aan gɔɔ kaal naagɔn taara, ¹² taa naan se ɔɔ:

Naade aaka nabo ɔɔ aak ɔk eyo,

naade booyo nabo ɔɔ booy ɔk eyo.

Ken naade booy ɔkga num, daan naane,

*naade terlga maakde do Raa ki ɔɔ naan aden tɔɔl *kusinde.* »*

Isa tɔɔk metn kaal naagɔn taar gen debm kɔnd buru

¹³ Gotn se, Isa deekden ɔɔ: «Kaal naagɔn taar maam m'taadsesin ese se jaay naase 'booy ɔkɔnki ey se, num kaal naagɔn taar ken kuuy paac se, anki 'booy kɔnki ɔɔ di? ¹⁴ Debm kɔnd buru se le tec aan gɔɔ debm taad taar Raa, ¹⁵ Jee metinge se tec aan gɔɔ kupm ken si jɛn doob ki se. Ken naade jaay booyga taar Raa se, *Bubm sitange naar ɔaado ɔɔd taar se maakde ki naatn. ¹⁶ Num jee metinge se, tec aan gɔɔ naan maakin ɔk koa. Jee se jaay booyga taar Raa se, naar ɔkin maakde ki ute maak-raapo. ¹⁷ Nabo naade se ɔɔn ɔkin tɔɔg eyo, ɔɔn taar Raa ɔl iiri maakde ki eyo, taa naade ɔɔn te maakde kaam kalan eyo. Ken dubar ɔɔndenga ey le k'baagdenga dabar gen taar Raa sum ɔɔ, naade naar resn ute kaal maakden do Raa ki se naatn. ¹⁸ Jee metinge se, tec aan gɔɔ gotn ɔk jii kaagɔn ute kɔrɔndina. Naade se booyga taar Raa, ¹⁹ nabo naade uun nirlde do nakge tun do *duni ki, jee maala ute nakgen jeege lee dɔn se. Nakgen se ɔɔ, ɔaado maak-saapde ki ɔɔ gaasin taar Raa se ɔɔn ted naaba maakde ki eyo. ²⁰ 'Booyki, kupm si do naan ken jiga se tec aan gɔɔ jeegeen booy taar Raa ɔɔ took aal maakde do ki. ɔɔ taar Raa se ɔlde naade tedn nakgen beɛ beɛ. Jee metinge se tec aan gɔɔ gem ken ɔk kaama beɛ beɛ, kengen metinge tec aan gɔɔ gem ken ɔk kaama dena ɔɔ kengen kuuy se tec aan gɔɔ gem ken ɔk kaama den cir se.»

Kaal naagɔn taar gen lɔampɔ

(Lk 8.16-18)

²¹ Ter Isa deekden daala ɔɔ: «Nam ɔɔcga lɔampin num, deebin dukulu don ki ne? Lɔ ɔndin metn danal ki la? Beeki num, an kuun kɔl raan ey la, taa wɔɔr gɔtɔ? ²² Taa di nakɔn ko k'koyin se utu toodn tal, nakɔn jeege jeel metin ey se, jeege utu 'jeel metin paac. ²³ 'Booyki beɛ. Debm ɔk bi booyo num, booy ɔk taar se!» ²⁴ Isa terl deekden daala ɔɔ: «ɔndki kɔndɔ ute taar naase 'lee 'booyki se. Taar ken Raa edsesin se, utu asesin dɔɔjɔ, ute nakɔn ken naase 'lee 'dɔɔjɔnki nakge jeege tu se, naase kic j'utu j'asesin dɔɔjn dɔocɔn cirr cirr daala. ²⁵ Taa debm ɔk se j'an kɔmb do ki, num debm ɔk ey le, ken cɔkɔn naan ɔk se kic ɔɔ, j'an tɔsn naatn.»

Kaal naagɔn taar gen nakɔn teec kalin ki

(Mt 13.31,32; Lk 13.18,19)

²⁶ Isa terl taad daala ɔɔ: «*Maakɔn Gaar Raa se tec aan gɔɔ nakɔn ese: deba kalan ɔaa kɔnd buru maakɔn gɔtin ki. ²⁷ Ken maakɔn nɔɔr ken naan tood toodo lɔ, katar ken lek leke, gɔtn se kupu teec kalin ki ɔɔ teepe, gan naan jeel metin eyo. ²⁸ Naan se, ted kupu teec kalin ki, teepe, am tɔɔk doa ɔɔ do se ɔk kaama jiga. ²⁹ Ken debm maakɔn-gɔtɔ jaay aak nakin aacga se, naan uun gɔrdɔ, baag kɔjn nakiɔna, taa kaadn kɔjɔ se aanga.»

Kaal naagɔn taar gen kaam nakɔn k'danin mutard

³⁰ Ter Isa taad ɔɔ: «*Maakɔn Gaar Raa se maam m'an kɔmb beye ute di? ɔɔ ute kaal naagɔn taar gay jaay maam m'an taadin jeege tu se? ³¹ Maakɔn Gaar Raa se tec aan gɔɔ kaam nakɔn k'danin mutard. Ken j'utu j'ɔɔcin kɔɔc naan ki se, naan baat cirr kaam nakgen do naan ki se paac. ³² Num gan k'j'ɔɔcinga num, naan magal cirr nakgen teec maakɔn ɔar ki se paac. Naan teep ted magala, tɔp ted lete ɔɔ bini yeelge kic ɔɔ ɔaado uj kujdege do ki.»

³³ Isa dooy jeege ute kaal naagɔn taarge dena tec aan gɔɔ napan naagen ese se ɔɔ naan taadden Taar Raa ken naade an kɔn kaasn gen booy kɔkɔ. ³⁴ Naan dooy jeege ute kaal naagɔn taara salal. Num ken naan ɔɔpga kalin ki ute jee metin ki num, naan ing tɔɔkden metina.

Isa ɔk daar kuulu

(Mt 8.18-27; Lk 8.22-25)

³⁵ Bii ken se sum ɔɔ, aan tege se, Isa deek jee metin ki ɔɔ: «K'gaan k'baaki jɛn baar ken kaam naane.» ³⁶ Jee metin ki se iin ɔɔn jee den se ɔɔ naade uun markabm ken Isa ing maak ki se ɔɔ baansina. Gotn se markabgen kuuy kic ɔɔ ɔaa te naade. ³⁷ Gotn se kuulu dɔɔbɔ makɔnɔ, ɔl maane aal walak walak ɔɔ iin dɔoc dɔoc maakɔn markaba. ³⁸ Gan Isa aal don do wasad ki tood tood bia kaam mɔɔtn maakɔn markab ki. Jee metin ki tond durina deekin ɔɔ: «Debm dooyje, ɔere, naajege j'aki kutu ɔɔ naai 'tɔnd met ey bin se gen diɔ?» ³⁹ Isa jaay dur se, iin aac kaama kuul ki ɔɔ deek maane ki ɔɔ: «'Doa, 'tood kaam kalan!» Gotn se kuulu daara ɔɔ gɔtɔ do

* 4:12 Aak Eza 6.9-10.

dil. ⁴⁰ Isa deekden do: «Gen di jaay naase 'beerki bin se? Borse kic bo onj aalki te maakse dom ki ey la?» ⁴¹ Naade aak nakn Isa ted se, nirlde teece do gotn se naade baag taadn ute naapa do: «Kese tap bo nanja bini, ken kuulu ute maane ki kic bo tookin taarin se?»

5

*Isa ed lopia debm koon sitan ki
(Mt 8.28-34; Lk 8.26-39)*

¹ Gotn se naade aan taa baar Galile ken kaam naane taa naan jeege tun k'dandn Gerazenige. ² Ken Isa ute jee metin ki jaay booyo naatn maakn markab ki sum se, gotn se gaaba kalan teeco maakn iibege tun Yaudge tedino gen tol taal yodege se do naan baa dood Isa. Gaabm se ok koon sitan. ³ Naan ting maakn iibege tun se do gaabm se k'dookin ute zinziiri kic bo, onj okin eyo. ⁴ Daayum j'aalin dokodom maala jen ki do jin k'dookin te zinziiri, num gan naan ganj ute dokodom maala do tond terecnj ute zinziiri se naatn. Nam nam tooj jaay anj kokn daar se goto. ⁵ Nooro katara, daayum, naan ting maakn iibege tu do do kooje tu, naan dood toojo do tond ganj ronj ute koge. ⁶ Ken naan aak Isa met dok se, naan aaj baa erg naanin ki, ⁷ do naan doo dooy makono do: «Isa Goon *Raa Taaro, j'on di ute naai? Bere, m'aali Raa mindi ki, onte 'dabaruma.» ⁸ Ken naan taad bin se taa Isa taadina taada do: «Sitan, teec naatn ro gaab ken se!» ⁹ Ter Isa tond metn gaaba se do: «Naai roi nanja?» Jo naan terlin do: «Maam se rom Dool asgarre, taa naaje k'ro naap ki.» ¹⁰ Naan eemin noo metin ki koni koni do n'onte tuurde naatn maakn taa naan ken ese se.

¹¹ Kaam metn kos ki se ok dool kinzirge dena gaam gaama. ¹² Gotn se sitange eem noo metn Isa ki deekin do: «Onje naaje se k'baa kend maakn kinzirge tun ese se.» ¹³ Jo naan undden kulu. Gotn se sitange se teeco ro gaab ken se do baa end maakn kinzirge tu. Dool kinzirgen te dende se dooba rus do naar aano girdi girdi booy baa si maakn baar ki do paac maane osde. Kinzirge se baa baa nakn dupu-dio. ¹⁴ Ken jee gaam kinzirge jaay aak nakn ted se, naade doob anj baa taad nakn se jeege tun maakn geger ki ute jeegen ing bee naatge tu. Jo jeege se baado aak nakn ken ted se. ¹⁵ Ken naade aan onj Isa se, naade aak gaabm ken dool sitange ingo ronj ki se, naan metekga do ing kinj ute kalin ronj ki. Ken naade aakin se, beere baa okde. ¹⁶ Jee ken aako nakn aan do gaab ken ok sitange ute gen kinzirge se, naade doos maanin jeege tu, ¹⁷ do jee se baa eem noo metn Isa ki do n'iin n'onnden taa naandje.

¹⁸ Ken Isa ook maakn markab ki baa baa se, gaabm tedo koon sitange se eemin noo metin ki do baa te naana. ¹⁹ Gotn se Isa undin te kul eyo, gan naan deekin do: «'Baa bei ki onj jeeje se, taadden nakgen paacn Raa tedi naai ki se, do keejn ken naan eji doi ki se.» ²⁰ Ken naan jaay baa baa se, baag taadn jeege tun taa naan ken k'dandn Gegergen-Sik taa bee paacn ken Isa tedin naan ki se. Jo jeegen booy taar se, paac se, okden taad eyo.

*Isa tooj cir koon ute yoa
(Mt 9.18-26; Lk 8.40-56)*

²¹ Isa iin gotn se ook maakn markab ki do ok terl baado jen baar ken kaam naane. Ken naan jaay aan se, jee denge se baado tus ceej ki. ²² Gotn se gaaba kalan k'dandn Jayrus, naan se magal gen bee Yaudgen lee tusn maak ki, baado jaay aak Isa se, erg metn jen ki. ²³ Naan eemin noo metin ki koni koni do deekin do: «Maam se, goonum mend baat se baa baa kooyo. 'Baado ond ji ronj ki, taa naan 'konj lopia do 'kiini.» ²⁴ Isa tooko do baa te naana. Jo jee te dende se ok metina do tuurin kaam ara kaam ara.

²⁵ Gotn se menda kalan bini, gotn moosin aan sum se onj daar eyo. Moosin se, okga baara sik-kaar-dio ronj ki. ²⁶ Naan lee dabarga ron dena gotn jee dawage tu do utga jin paac nafo onj te lapi eyo. Num gan koonin se cirin cir do ki daala. ²⁷⁻²⁸ Num naan booyga ken j'os maan Isa se, taa naan se bo, naan taad ute maakin do: «Ken maam m'baa jaay m'utga kalin sum bo, m'utu m'konj lopia.» Naan end daan jeege tu, baado naagj Isa ki do ut kalina. ²⁹ Naan ken se sum bo, moosin onj daara do naan naam ok rona. ³⁰ Gotn se Isa naar naam toojo teec ronj ki se, naan terl aak jee denge do tond metde do: «Nanja jaay ut kalum se?» ³¹ Ganj jee metin ki terlin do: «Aaka, jeege bo tuuri kaam ara kaam ara, jaay terl naai tond meta do: «Nanja bo utum se? Gen di?» ³² Num ganj Isa terl aak jeegen gurugin se, taa kaakn nam jaay utin se. ³³ Gotn se menda se beer baa okina do ronj ook marga, taa naan jeel nakn aan ronj ki se. Naan baado ooc metn jen ki do taadin nakn ken aan donj ki se paac. ³⁴ Isa deekin do: «Goonuma, taa naai aalga maaki dom ki se, kaal maaki se aajiga. 'Baa ute lopia; kooni se ai tedn dim ey sum.»

³⁵ Ken Isa utu daar taad taad bort se sum bo, jeegen iino bee Jayrus ki, naan ken magal *bee ken Yaudge lee tusn maak ki se, baado taadin do: «Bere, gooni menda se le, ooyga; Debm dooy jeege se onj kaam kalan.» ³⁶ Ganj taar naade se Isa tond met eyo. Naan deek Jayrus ki do: «Onje 'beere; ond maaki kaam kalan.» ³⁷ Isa onj nam ok metin eyo doo Pier, jee, ute genaaj Jan sum. ³⁸ Ken naade jaay aan maakn bee ken gen magal bee ken Yaudge lee tusn maak ki se,

Isa aak jeege se tɛd gaaja gaaja, jee mɛtinge eem keeme, kɛngen mɛtinge tooy tooyo se. ³⁹ Isa ɛnd maakj ɓee ki se deekden ɔ: «Gen di jaay naase eemki ɔ tɛdki gaaja gaaja se? Bɛɛ, goon se ɛ ooy te eyo; naan toof toof bi sum.» ⁴⁰ Gɔtn se naade baagin tooy koogo mɛtin ki. Ganj Isa tuur ɔd jee se paac naatn, ɔp bubm goono ute kɔna ɔ jeegeen ɓaado ute naan se. Gɔtn se, Isa ɛnd maakj ɓee ken j'aal goono maak ki se. ⁴¹ Naan ɔk ji goono ɔ deekin ɔ: «*Talita kuum!*» Taar se je deekj ɔ: m'deeki m'ɔ goon mɛnda, iini!

⁴² Gɔtn se goon mɛnda naar iini ɔ baag lea. Goon mɛnda se goon ɓaara sik-kaar-dio. Ken jeege jaay aak nakj se, ɓaa deel dɔde ɔ ɔkden taad eyo. ⁴³ Ganj Isa deɓden ɔ: «Nakj se, j'ɔnte taadn nam ki.» Ter deekden ɔ: «Goon mɛnda se j'ɛdin kɔsɔ.»

6

Jee Nazarɛt aal Isa maak ki eyo (Mt 13.54-58; Lk 4.16-30)

¹ Isa iin ɔn gɔtn se ɓaa maakj naanjin ki ɔ jee mɛtin ki ɓaa te naana. ² *Bii sebit jaay aan se, naan ɛnd maakj *ɓee ken Yaudge lee tusn maak ki ɔ baag dooy jeege. Jee den ing booy taar naan ing taad se, taar se tap ɓo ɔkden taad eyo. Naade taad ɔ: «Nakgen se tap ɓo naan ɔjino gay? ɔ jeel-taar se naɓa ɓo taadino, jaay ɔlin tɛd nakj-kɔɔɓgen bin se? ³ Naan se debm tirdn goon Mari, ken lee ɔɔc daap nakge se ey la? Naan se genaɓ Jak, gen Joos, gen Jud, ute gen Simon ey la? ɔ genaangen mɛndge ɓo utu ting te naajee ara ki ey la?» Kɛse ɓo nakj ken tɛdden naade ɔn aal maakde don ki ey se. ⁴ Gɔtn se Isa taadden ɔ: «Debm taad taar teeco taar Raa ki se, jeege paac aalin maak ki, num ken aalin maak ki ey se, jee maakj naanjin ki, taasinge, ute jee ken maakj ɓeen ki.» ⁵ Gɔtn se Isa ɔn tɛd te nakj-kɔɔɓm gam eyo, naɓo tɔnd jin ɓo do jee kɔɔnge tu kandum bin sum ɔ naade se ɔn lapi. ⁶ Ken Isa jaay aakde naade baate tookj kaal maakde don ki se, tap ɓo, ɔkin taad eyo.

Isa ɔl jeeengen sik-kaar-di se naaba (Mt 10.5-14; Lk 9.1-6, 10.1-20)

Gɔtn se Isa iin ɓaa lee dooy jeege maakj naanje tun ɔɛɛ gɛgɛr Nazarɛt ki. ⁷ Naan danjo jee mɛtin ken sik-kaar-di se baagde tal naaba jeege di dio. Gɔtn se naan ɛdden tɔɔgo gen cir sitange, ⁸ ɔ deɓden ɔ: «ɔnte 'kuunki dim gen kɔkɔ doobo; ɔnte 'kuunki kɔsɔ, ɔnte 'kuunki ɓɔɔɔ, ɔnte 'kuunki gurs, num ken 'ɓaaki ɓaa se, 'tɔski sirdge ɓo jisege tu sum. ⁹ Tolki saasege jesege tu num ganj ɔnte 'tɔski kalge di dio.»

¹⁰ Ter naan deekden daala ɔ: «Ken naase aankiga jaay, endkiga ɓee nam ki num, ingki gɔtn ese sum bini anki kiin ɓaa maak ki. ɔnte ɓaaki ɓee nam ken kuuyu. ¹¹ Gɔtn naase 'ɓaaki jaay jeege baate dɔɔdn kɔkse se ɔ baate booy taarse num, naase 'teec ɔndeki naande ɔ ken 'teecki teec se, 'kuɔn jesege tu kic ɓo 'tupdenki naatn. Taa kɛse aden tɛdn saada.» ¹² Ken naade jaay ɓaa se taad taar *Raa jeege tu deekden ɔ k'terl maakde. ¹³ Naade tuur sitange dena ro jeege tu ɔ jee kɔɔnge dena naade ɔden uubu rode ki ɔ naade ɛdden lapia.

**Erod tɔl Jan-Batist (Mt 14.1-12; Lk 3.19-20, 9.7-9)*

¹⁴ Gaar Erod se booy jeege ɔɔs maan Isa, taa nookin eem dɔɔd gɔto ɓaa se paac. Jee mɛtinge ɔ: «Jan-Batist ɓo duroga daan yoge tu. Taa naan se ɓo Raa ɛdinga tɔɔgo gen tɛdn nakj-kɔɔɓge.» ¹⁵ Jee mɛtingen kuuy se deek ɔ: «Naan ɓo *Eli*.» ɔ jeegeen kuuy daala deek ɔ: «Naan se debm taad taar teeco taar Raa ki tec deb kalan maakj jeejege tun taad taar teeco taar Raa ken do dakin se.» ¹⁶ Ganj ken Erod booy j'ɔɔsin maan Isa se, deek ɔ: «Kɛse Jan-Batist ken maam m'ɔl k'gaan don se ɓo duroga daan yoge tu.»

¹⁷⁻¹⁸ Ken naan taad bin se taa naan ɔkga kɔk Erodiaɔ, mɛnd genaɓ Pilip. Num ganj Jan ɓaado deekin ɔ: «Kɔkɔ naai ɔk mɛnd genaai se doobin eyo.» Taa naan se ɓo, Erod ɔl k'j'ɔk k'dɔɔko Jan ɔ ɔl k'ɓaa k'j'ɔlin maakj dangay ki. ¹⁹ Taa naan se ɓo, Erodiaɔ kic ɓo ɔk Jan ute taar-maaka. Naan je doobm an tɔl ɓo, ganj ɔn eyo. ²⁰ Erod se aal Jan maak ki taa naan jeele Jan se tɛd nakge te doobina, naan se debm *salal. Taa naan se ɓo, Erod aakin don ki. Ken Jan jaay baaga taadn taara num, doobm ron tap ɓo, naan jeel eyo. Ute naan se kic ɓo, ken Jan jaay baaga taadn taara num, Erod booy se, maakin raapo. ²¹ Ganj bii kalan se, Erodiaɔ ɔn doobm gen tɛdn nakj ken naan maakin jen ro ki, kaad ken Erod tɛd tɛd maak-raapm bii koojin se. Erod tɛd kɔsɔ te kaaye dena, danjo jee magalgen ɔɛɛn ki, magal asgaringe ɔ magalgen taa naan Galile ki kici. ²² Ken jeege jaay tus maakj ɓee ki gen tɛdn maak-raapde se, gɔtn se goon Erodiaɔ mɛnda se, ɓaado ɛnd ɔnde ɔ baag daama. Ken Erod te jeege jaay aakin naan daam daama se, naade paac maakde raapo. Taa naan se, gaarge taadin ɔ: «Nakj naai maaki je se, 'tɔnd mɛtuma, m'aisin kɛda.» ²³ Naan deekin ɔ: «Maam se m'naam roma, nakj naai 'je

* 6:15 *Eli se debm taad taar teeco taar Raa ki do dakiɓa ɔ naan se Raa uun ɓaansinga maakj raa ki, ooy te eyo. Aak 2Gar 2.11.

di di bini ceesn taa naanum kic 6o, m'aisin keda.» 24 Ɔo goono se teec baa tond metn konɔ ɔo: «Kaaya, maam se m'tond metn nakn gay?» Gan kon terlin ɔo: «'Baa 'deek ɔo: maam se m'je do Jan-Batist.» 25 Gotn se, goono naar end baa ɔn gaarge, deekin ɔo: «'Gaan edumo yokɔdo do Jan-Batist se maakn supura ki.»

26 Ken gaarge jaay booy taar se, maakin tuju. Nabo aan goo naan naamga naam taarin naan jeege tu se, doobm naan an koodn donɔ se, gotɔ. 27 Gotn se sum 6o, gaarge naar ol asgar taa ano baa ute do Jan-Batist. Asgar se iin baa gaanjo do Jan-Batist maakn danggay ki. 28 Naan uuniɔo do Jan se maakn supura ki, baado edin goon mend ki ɔo goon mend se uun baa edin kon ki. 29 Ken jee metn Jan jaay booyo ɔo melde ooyga se, naade uun baa duubiɔaʼ.

Isa ed kɔso jeege tun dupu-mii
(Mt 14.13-21; Lk 9.10-17; Jn 6.1-14)

30 *Jee kaan naabm Isage baado tus ceen ki ɔo taadin nakgen paacn naade tedo ɔo dooy ken naade dooyo jeege. 31 Gotn se ok jeege dena, jee baa baao, jee terlo terle, gotn naade an kos kic 6o gotɔ. Taa naan se, Isa deekden ɔo: «Naase se, iik 'tok 'baaki do kod-baar ki taa aki baa tol kor se cokɔ.» 32 Gotn se naade ook maakn markab ki ɔo gaan baa do kod-baar ki kalde ki. 33 Gan naade jaay baa baa se, jee den se aak jeeldega. Gotn se naade naar teeco maakn gegerge tu paac, naade aan deel naan ki te jede. Gotn naade baa baa se, naade 6o non aan deete.

34 Ken Isa aan jaay booyo maakn markab ki se, naan aak jee denge se, naan eejden dode ki, taa jeege se tec aan goo baatgen ok debm gaam eyo ɔo gotn se naan baagde dooy ute taarge dena. 35 Gotn se, jee metin ki aak kaada baa se, baado onina deekin ɔo: «Bere, gotn ese daanin kod-baara, dok ute bea ɔo kaada le kic 6o baaga. 36 Jeege se onde wookn baa bee naatge tu ute maakn naange tun goor goor ute gotn ese se, gen baa je dugn nakn koso.» 37 Gan Isa terlden ɔo: «Jeege se, naase mala eddeki koso!» Gotn se naade deekin ɔo: «'Je j'ade baa dugn mappa gen tamma kaaru diʼ jaay j'aden kedn naade kos la?» 38 Isa deekden ɔo: «Naase okki mappa kando? 'Baa aakinɔ ki tu!» Ken naade baa aakin se, terl baado taadin ɔo: «Naaje se j'ok mappa mii ute kenjge dio.»

39 Gotn se Isa taad jeege tun metin ki ɔo jee se paac gaandeki doolo doolo ɔo k'j'ing do mu zeeerge tu. 40 Naade ing recs se: jee metingen kaaru kaaru, jee metingen si-mii si-mii. 41 Gotn se Isa tos mappan mii ute kenjgen di se jin ki, uun kaamin raan, toom Raa, mappa se naan dupina ɔo edin jeege tun metin ki ɔo naade baa nigin jeege tu. Ɔo kenjgen di se kic, Isa gaan nigin jeege tu paac. 42 Ɔo gotn se naade paac os derenj ute maraade. 43 Togn mappan naade os ɔop se, k'tuunin se dooc gorno sik-kaar-dio ɔo kenjgen naade os se kic 6o ɔopga. 44 Jeegeen os paac se, naade gaabge dupu-mii.

Isa lee do maane ki
(Mt 14.22-36; Jn 6.15-22)

45 Naan ken se sum 6o, Isa deek jeege tun metin ki ɔo k'j'ook maakn markab ki, k'gaan k'deel k'baa do jen ken naane kaam aak geger Betsaida kor naan utu wook wook jeege se. 46 Ken Isa wook jeege aas se, naan iin baa ook do kos ki gen keem Raa. 47 Ken markaba jaay aan daan maane ki se, kaada baaga ɔo Isa ɔop do jen ki kalin ki. 48 Kaad ken Isa jaay aakde, naade dabar gen deepm maane taa kuulu ol deeb dode ki se. Ken gotɔ ɔopga baata aki kiip se, Isa baa kon jeenge se, leedo do maane ki, sakde omb beye aan goo adega deele. 49 Ken naade jaay aak Isa lee lee do maane ki se, naade aakin se saap ɔo nirl nam. Gotn se naade baag toadn toyo, 50 taa naade paac aakinga, kese 6o teecden nirlde. Gan Isa naar taadden ɔo: «Okki maakse toyo. Onje 'beerki, kese maama.» 51 Naan ook maakn markab ki ute naade. Gotn se kuulu daara, num nakn se deel dode ɔo okden taad eyo. 52 Taa nakn-kooɔm naan tedf ro mappa ki se, naade ond te metin eyo, taa bide on booy ok metn nakn se eyo.

Isa ed lapia jee koonge tun taa naan Genezaret ki

53 Ken naade gaan baar jaay aan taa naan Genezaret ki se, naade baa daar jen ki ɔo dook markabde. 54 Ken naade jaay booyo maakn markab ki naatn se, jee se naar baa aak jeel Isa. 55 Jeege se aan wook taa naan ken se paac ɔo tuuno jee koonge do nakn tooddege tu ɔo baano gotn naade booy j'ɔo Isa utu se. 56 Gotn naan aanga tak se, ken maakn gegerge tu, maakn naan baat ki, ken maakn naan magal ki, lo ken bee naat ki, jeege baano ute jee koondege boor ki. Ɔo naade sel metn Isa ɔo n'onde num naade kutn taa kalin sum. Ɔo jeegeen paacn ut taa kalin se, on lapia.

† 6:29 Yaudge se naade duub yodege naan ki eyo, num naade tol taalin maakn iioɔge tu. † 6:37 Tamman ken kaaru di se aas te gursn debm tedn naabm j'ogin gen 6ii kaaru dio.

7

Isa taad te nakŋ buŋŋ Yauŋde
(Mt 15.1-9; Lk 11.37-41)

¹*Parizige ute jee jeel taadŋ tɔkŋ metŋ Ko Taar Raage kandum iinɔ Jeruzalɛm ki, ɓaado tus ɔtŋn Isa ki. ²ɔtŋn se naade aak jee metŋn ken metiŋge se, tug te jidege aan ɔɔ ɓen buŋdege ey sum ɓo, baag kɔsɔ. ³Taa Parizige ute Yauŋde paac se uun nakŋ buŋdege. Ken naade jaay tug te jidege aan ɔɔ ɓen buŋdege ey se, naade ɔs dim eyo. ⁴Ken naade ɓaaga suuk ki jaay ɓaadoga num, naade tug rode jaay baag kɔsɔ. Num naan se sum eyo, tɛd nakŋ buŋdegen kuuy kic dɛna aan ɔɔ ken ɔp kɔɔpdege, nakŋ takŋ maandege ɔ gidirdɛge.

⁵Parizige ute jee jeel taadŋ tɔkŋ metŋ Ko Taar Raage se tɔnd metŋn Isa ɔɔ: «Taa di jaay jee meti ki baate kuun nakŋ buŋdege se? ɓen di jaay naade tug te jidege aan ɔɔ ɓen buŋdege ey sum ɓo, baag kɔsɔ se?» ⁶Isa tɛrlɛn ɔɔ: «Naase maa jee maakse dio! Do dɔkŋn kic se Ezayi debm taad taar teeco taar Raa ki se taadga taad taar se ro naase ki ɔɔ:

Jeegen ese se tɔmmum ute taarde sum,
ey num maakde se dom ki eyo.

⁷Ken naade ɓaadoga kerŋŋ naanum ki ɓen keemum kic ɓo, cɛr sum,
taa nakŋ ken naade lee dooy jeege se le,

*dooyde ute nakŋ ken jikilimge lee tɛd se sum.**

⁸Nakŋ ken *Raa taad ɔɔ ɓen tɛda tap ɓo, naase ɔŋki ɔɔ uunki nakŋ jikilimgen lee tɛd se ɓo ciri.»

⁹Tɛr Isa taadden daala ɔɔ: «Nakŋ ken Raa taad ɓen tɛda tap ɓo, naase 'rɛsinŋki naatn ɔɔ 'tɛdki ɓo nakŋ buŋsege. ¹⁰Ey num *Musa taad ɔɔ ne: 'Sook koi ki te bubɪ ki.† «Tɛr naan taad daala ɔɔ: *Debm jaay naam koŋ te bubɪn se k'tɔlɪŋa.‡*

¹¹⁻¹²«Num ɓan naase se, 'taadki ɔkŋ nakŋ ken deba keɔn koŋ ki ey le bubɪn ki se, jaay deekga ɔɔ: «Kese tɛdga korban.» Korban se je deekŋ ɔɔ: nakŋ se ɔɔpɓa ɓen Raa. ɔkŋ, debm bin se koŋ nooŋŋ koŋ ute bubɪn ey sum. Ken bin se naan je tɛdn bɛɛ koŋ ki ute bubɪn ki kic num, naase 'gaasinŋki. ¹³'Tɛdki bin se, naase 'tɔjki taar Raa, 'dooyki jeege ɓo ute nakŋ buŋsege. ɔ naase utu 'tɛdki nakgen kuuy dɛna tec napar nakgen se.»

Nakŋ tuj debkilimi naan Raa ki

¹⁴ɔtŋn se Isa danɔ jee dɛnge daala ɔɔ deekɔn ɔɔ: «Udki bia ɔɔ 'booy ɔkŋ taar ken maam m'asen taad se! ¹⁵Ken tuj debkilimi naan Raa ki se nakŋ naan uun ɔl taariŋ ki jaay ɓaa maakiŋ ki se eyo, num ɓan nakŋ iinɔ saapiŋ ki jaay teec taariŋ ki se ɓo, ken tuiŋ naan Raa ki. ¹⁶['Booyki bɛɛ, debm ɔk bi booyo num, 'booy ɔk taar se.‡]

¹⁷Ken Isa jaay iinɔ jee dɛnge ɔɔ ɓaa been se, ɔtŋn se jee metŋn ki tɔnd metiŋa ɔɔ: «'Taadjen tu metŋn kaal naaŋŋ taar se.» ¹⁸ɔ naan tɛrlɛn ɔɔ: «Naase kic taar se 'booy ɔkŋ metiŋ ey ne? Naase 'jeelki ey la nakŋ ken debkilimi ɔs jaay booy ɓaa maakiŋ ki se an koŋ tuiŋ naan Raa ki eyo. ¹⁹Taa nakŋ debkilimi jaay ɔs se, booy ɓaa maakiŋ ki ɔ tɛdga num, ɓaa naamin ci naatn.» Ken Isa taad bin se ɔ nakŋ kɔsɔ paac se ɔk taar eyo, debkilimi 'koŋ kɔsɔ. ²⁰Isa tɛrl taadden daala ɔɔ: «Nakŋ iinɔ saapm debkilim ki jaay teec taariŋ ki se ɓo, ken tuiŋ naan Raa ki. ²¹Taa saapgen jig ey paac se teeco maakŋ debkilim ki. Kɛse ɓo ken ɔl jeege lee ɛɛs naapa rɛŋ rɛŋ, ɓooŋo, tɔl jeege, ²²ɛɛs mɛnd jeege ɔɔ gaabm jeege, tɛd jee tamage, tɛd *kusiŋ ɓaa ute naande, aan jeege dala, tɛd nakŋ maakde jea, tɛd maak-kilimi ro jeege tu, naaj jeege, nook rode ɔɔ ɔlde naade tɛd jee dɛrlge. ²³Nakgen kusiŋ ese paac se teeco saapm debkilim ki, kɛse ɓo ken tuiŋ naan Raa ki.»

Mɛnd se mɛnd Yaud eyo ɔɔ aal maakiŋ do Isa ki
(Mt 15.21-28)

²⁴Ken Isa taad nan taariŋ se, naan iinɔ jee ɔtŋn se ɔɔ ɓaa taa naan Tir ki. Naan aan se, ɛnd maakŋ ɓee ki. Naan jee nam jeel ɔtŋn eyo, naɓo ɔŋ te ɔtŋn naan an koom eyo. ²⁵⁻²⁶ɔtŋn se mɛnda kalaŋ bini, mɛnd Yaud eyo. Naan se mɛnd Penisi tiŋŋ taa naan Siri ki ɔɔ naan ɔk goon mɛnda ɔɔ gooniŋ se ɔk kɔɔŋ sitan. Mɛnd se booyga j'ɔɔs kɔɔs maan Isa, ɔtŋn se naan naar ɓaado ɔŋŋa, ɛrg metŋn jɛŋ ki ɔɔ tɔnd metiŋ ɔɔ ŋ'tuuriŋ sitan ro gooniŋ ki se naatn. ²⁷ɓan Isa taadiŋ ɔɔ: «ɔŋ gaange se ɔs aasde jaayo. Met ki eyo ken gaange ɔs dɛrɛŋ te ey sum ɓo k'tɔsn keɔn kɔsn se gaan ɓesge tu.» ²⁸Num ɓan mɛnda se tɛrlɪŋ ɔɔ: «Deere Mɛluma, kɔsn si ji gaange* tu metŋn tabil ki se ɓo gaan ɓesge tuun ɔɔ.» ²⁹Isa tɛrlɪŋ ɔɔ: «'Baa, do taari ki se gooni sitan teec ɔŋŋa.» ³⁰Ken mɛnda jaay tɛrl aan been ki se, ɔŋ gooniŋ sitan teec ɔŋŋa roŋ tɔlɪŋa, tood tood danal ki.

* 7:7 Aak Eza 29.13. † 7:10 Aak Dt 5.16. ‡ 7:10 Aak Ekz 20.12, 21.17 ɔɔ Dt 5.16. § 7:16 Bersen ara se maakŋ kitapgen metiŋge se ɔtɔ. * 7:28 Gaan Yauŋde se naade tɛd rode aan ɔɔ gaangen maakŋ ɓee ki ɔɔ jee metjiŋ naade ey se naade aakde aan ɔɔ ɓesge.

*Isa ed lapia debm duguy ki
(Mt 15.29-31)*

³¹ Naan ken se, Isa iin on taa naan Tir oo terl baa taa naan Sidonj ki oo naan aal kaam taa naan ken k'danjin Gegergen Sik jaay ok terlo kaam aak taa baar Galile. ³² Gotn se j'ok k'baano ute debm duguy oo debm duguy se ken taad kic bo j'onj k'booy k'j'ok mac eyo, jeege eem noo metn Isa ki oo n'onnd jin donj ki taa an kedn lapia. ³³ Isa ok gaabm se, baansin dok ute jee denge, ol jina bin ki oo terl tup booro jin ki oo ut roonina. ³⁴ Gotn se naan uun kaamin raan oo ol konj piri oo naan deek gaab ken se oo: «Eppata!» Eppata se je deekj oo: adol! ³⁵ Gotn se gaaba naar booyo, roonin terle oo naan baag taadn cey. ³⁶ Isa taadden oo j'onje taadn nam ki. Ganj jee se taad jeege tu uun sird sird. ³⁷ Naade aak nakj se deel dode oo okden taad eyo, deek oo: «Naan se tedn nakgen paacn jig aak eyo. Ted jee duguyge booyo oo jee onj taad taar ey kic bo taada!»

8

*Isa ed kooj jeege tun dupu-oo
(Mt 15.32-39; Mk 6.35-44; 2Gar 4.42-44)*

¹ Maakj biige tun se, jeege baado tus den daala num dim naade kas kic bo goto. Gotn se Isa danjo jee metin ki oo taadden oo: ² «Jee den ese maam m'aakde se m'ejdenga dode ki, taa naade tedga bii moto ute maama oo dim kasde gotoga. ³ Ken m'onnden naade baaga ute bode num, naade baa baatan doob ki, taa jee metinge se iino gotn dokoo.» ⁴ Jee metin ki terlin oo: «Gata le dok ute bea; gotn ara se j'ade konj mappa gay jaay j'ade kedn naade kosn derenj se?» ⁵ Isa tonnd metde oo: «Naase tap bo okki mappa kando?» Jo naade terlin oo: «Naaje k'j'ok cili.» ⁶ Gotn se Isa deek jee denge tu oo k'j'ingj naan ki. Naan tos mappan cili se jin ki, toom *Raa aas se, naan dup edin jeege tun metin ki oo naade baa niginj jee denge tu. ⁷ Naade ok kenjge seem seem kandum bin kici. Taa naan se Isa toom Raa kici oo deek jee metin ki oo baa nigdesinji kici. ⁸ Gotn se jeege os derenj ute maraadede. Jo togn oop se, jee metin ki tos ombin maakj gorng tu cili. ⁹ Jeege os se baa baa nakj dupu-oo. Jaay Isa olden k'wook k'baa. ¹⁰ Gotn se naan naar ook maakj markab ki ute jee metin ki oo gaanj baa taa naan ken k'danjin Dalmanuta* .

*Isa ute magal Yaudge
(Mt 16.1-12, 12.38,39; Lk 11.16,29)*

¹¹ *Parizige baado baag naajn ute Isa. Naade je anj goom kokj do taarinj ki, tonnd metin oo n'tedden nakj-kooom ken iino gotn Raa ki. ¹² Isa ol konj piri, deek oo: «Jee duni ken borse jaay je nakj-kooobo se gen di? 'Booyki bee, m'asen taada, jee se j'aden tedn nakj-kooom gam eyo.» ¹³ Gotn se Isa ute jee metin ki iin onde, ook maakj markab ki oo gaanj deel baa jen ken kaam naane.

*Onjki kondoo ute dooy gen *Parizige ute gen *Erod*

¹⁴ Ken naade baa baa te markabde do maane ki se, jee metin ki aak se oopdenga mappa kalanj sum, taa naade dirigidnoga toso te mapp eyo. ¹⁵ Gotn se Isa baagde deje oo: «Dodka dose oo onjki kondoo ute orom Parizige oo ute gen Erod se.» ¹⁶ Gotn se jee metin ki baag naajn ute naapa se, taa naade toso te mapp eyo. ¹⁷ Ganj Isa jeelga maak-saapde se deekden oo: «Taa di jaay naase 'naajki ute naapa oo k'j'uunkiro te mapp ey se? Borse kic bo naase aak okki te eyo oo 'booy okki te ey rok la? Lobo 'booy okki te metn taar se ey le?» ¹⁸ Nakj maam m'ted se, naase aakinjiga nabo aak okin te eyo oo nakj maam m'taadsen se 'booyki nabo 'booy okin te eyo. Naase 'saapki tu, ¹⁹ ken m'dup mappan mii jaay m'ed gaabge tun dupu-mii os se, ken oop se naase 'tuun 'doockiro gorng kando?» Naade terlin oo: «Sik-kaar-dio.» ²⁰ «Jo ken m'dupo mappagen cili jaay m'ed jeege tun dupu-oo os se, met kooopin se naase 'tokooro gorng kando?» Naade terlin oo: «Cili.» ²¹ Gotn se Isa terl taadden daala oo: «Te naan se kic bo, naase 'booy okki te ey bort la?»

*Isa ed lapia debm kaam-took ki
(Mk 10.46-52; Jn 9.1-11)*

²² Isa ute jee metin ki jaay aan naan ken Betsaida ki se. Gotn se jeege ok baano ute debm kaam-tooko oo eeminj noo oo n'ol jin n'utinaj. ²³ Isa ok ji debm kaam-tooko oo tood teecnsin naata maakj naan ken se. Jo naan baaginj tupm booro kaaminj ki oo and jin donj ki oo tonnd metina oo: «Naai aak dim lobo goto?» ²⁴ Debm kaam-tooko se ood kaamina oo deek oo: «Yee, maam m'aak jeege lee lea, nabo m'aakden tec aan goo kaagge.» ²⁵ Gotn se, Isa terl and jinj kaam gaab ken se daala oo gaabm se onj lapia, kaaminj ood aak kelenj. ²⁶ Isa taadinj oo: «Onje 'kaal ute maakj bea oo uun doobi, 'baa bei ki.»

* 8:10 Dalmanuta se naan geger ute baar Galile ki se, naan sak kaam kaada toocnji.

*Pier taad ɔɔ Isa se naan 6o *al-Masi
(Mt 16.13-28; Lk 9.18-27)*

²⁷ Isa iin 6aa ute jee metin ki, 6aa maakn naange tun ɔɔ geger Sezare ken taa naan Pilip ki. Ken naade 6aa 6aa doob ki se, Isa tond metde ɔɔ: «Gen jeege tu num, maam se tap 6o m'nanja?» ²⁸ Naade terlin ɔɔ: «Jee metinge ɔɔ naai Jan-Batist, jee kuuy ɔɔ naai *Eli; kengen kuuy taad ɔɔ naai se deb kalan maakn jeege tun taad taar teeco taar Raa ki do dakin se.» ²⁹ Num Isa tond metde daala ɔɔ: «Gen naase ki num, ɔɔki maam tap 6o m'nanja?» Pier terlin ɔɔ: «Naai 6o al-Masi.» ³⁰ Gotn se Isa aacden kaama ɔɔ taar se j'ɔnte 6aa taadn nam ki.

Isa taad taa yona ute gen durina

³¹ Gotn se, Isa baag dooy jee metin ki ɔɔ beeki se, *Goon Deba se utu 'dabar kusin aak eyo. Magal taa bee Yaudge, *magal jee tedn serke Raage tu, ute jee jeel taadn toon metn Ko Taar Raage, naade se utu an koodn kundu ɔɔ utu an tolo. Naan ooy, tedga bii mota jaay 6o som, ade duru. ³² Taar se naan taaddesin tal tal. Gan gotn se Pier dan baansin ɔɔ ki ɔɔ baagin mooyo. ³³ Num gan Isa terl aak jee metin ki, aac kaama Pier ki, deekin ɔɔ: «*Bubm sitange, iik naatn ɔɔem ki gam naane! Taa saapm naai se gen Raa eyo, kese saapm jikilimge.»

Isa se j'an daan j'ɔɔ di

³⁴ Gotn se Isa danjo jee denge ute jee metin ki, taadden ɔɔ: «Debm jaay je am daan num, 'baatn ron mala, 'kuun kaagn yona† jaay 6o am daana. ³⁵ Taa debm jaay je kaajn kon se utu an kutu naan Raa ki, ɔɔ debm ut kona taa maama ɔɔ taa Labar Jiga se utu an kaaja. ³⁶ Ken debm jaay *duni ute magalin 6o kaam jin kic num, ken naan kutn kon naan Raa ki se, naan an kon di ro ki? ³⁷ Ey num debkilimi se kona se, naan an dugin ute dio? ³⁸ ɔɔ jee dunia ken forse tedga jee *kusinge ɔɔ tujga rmdɔde naan Raa ki se, naan naade ki se jaay debm ted sokonɔ taa maama ɔɔ taa taarum se, maam *Goon Deba kic 6o sokonɔ utu am tolo taa naan kici, 6iin m'ade 6aa maakn Gaar Bubum ki ɔɔ ute gen kodfingen *salal se.»

9

¹ Gotn se Isa deekden daala ɔɔ: «Deere, 'booyki beɛ, m'asen taada: maakn jeege tun forse utu ara se, metinge se kooy ey sum 6o utu kaakn maakn *Gaar Raa ken ade booy te toogina.»

**Raa ooj ro Isa
(Mt 17.1-13; Lk 9.28-36; 2Pr 1.16-18)*

² Ken bii mɛɛɛ jaay deel se, Isa dan Pier, Jak ute Jan ɔk baande do ko ki jerle kaldɛ ki. Ken naade aan se, gotn se Raa ooj terlin ronɔ naande ki. ³ Kalinge 6aa ted raap lak lak ɔɔ omb met ki birin birin. Debm do naan ki jaay keɔn koodn kalin aan goɔ naan se, goto. ⁴ Gotn se, jee metin ken moto se naar aak *Eli ute *Musa teec naande ki, daar taad taad ute Isa. ⁵ Pier deek Isa ki ɔɔ: «Debm dooyje, beeki num, j'aki king gotn ara ki 6o jiga; on j'asen taal daabge moto, kalan naai ki, kalan Musa ki ɔɔ kalan Eli ki.» ⁶ Ken naade beere jaay 6aa ɔkde se, taar ken Pier taad se kic 6o taad ren sum, jeel metin eyo. ⁷ Gotn se, gapara naar baado deebde bat. ɔɔ maakn gapar ki se, k'booy mind deba taad ɔɔ: «Naan se Goonuma, ken maam jɛna. 'Booy uunki taarina!» ⁸ Gotn se, jee metin ki naar terl aak ɔɔedɛ ki se, nam goto ɔɔp Isa kalin ki 6o ute te naade sum. ⁹ Kaad ken naade utu booyo booy kon se, Isa dejde ɔɔ: «Beɛ, nakn naase aakkiro se, ɔnte 'taadki nam ki, bini *Goon Deba se ade dur daan yoge tu jaayo.» ¹⁰ Gotn se naade uun taarina, gan naade naaj ute naapa do taar ken naan taad ɔɔ utu ade dur daan yoge tu se, taar se tap 6o, je taadn ɔɔ di?

¹¹ Gotn se naade tond metin ɔɔ: «Gen di jaay jee jeel taadn toon metn Ko Taar Raage taad ɔɔ Eli ade 6aa jaay *al-Masi ade 6aa se?» ¹²⁻¹³ Naan terlden ɔɔ: «Deere, Eli utu ade 6aa ɔɔ naan 6o utu tond daapm nakge paac ute doobin jaayo. Num 'booyki m'asen taada: Eli se le baadoga, nabo jeege tedfinga nakn naade maakde je don ki, aan goɔ ken Kitap taado do dakiɔna. Num ter maakn Kitap ki se, Raa taadga taad kic ey la ɔɔ Goon Deba se, utu dabar kusina ɔɔ jeege utu an baate.»

*Isa ed lapia goon ken ɔk koon sitan
(Mt 17.14-21; Lk 9.37-43)*

¹⁴ Ken Isa ute jee metin ken moto jaay baado on jee metingen kuuy se, naade aak jeege dena ing gurugde. Gotn se jee jeel taad toon metn Ko Taar Raage kic 6o utu daan jeege tun se. Naade ing naaj naaj ute jee metin ken se. ¹⁵ Ken jeege jaay aak Isa utu baado se, naade paac dɔrlɔ ɔɔ aan baado tedin toose. ¹⁶ Isa tond metde ki ɔɔ: «ɔɔki di jaay naase ing 'naajki taara ute naade se?» ¹⁷ Deb kalan maakn jee denge tu se deekin ɔɔ: «Debm dooy jeege, maam se m'baano ute goonum gaaba ɔɔ goonum se ɔk koon sitan gaasin on taad taar eyo. ¹⁸ Gotn metin se ken sitan okinga tak 6o, uun undin naan ki, tedin taarin tiin gupiyu, ɔlin taan naanina,

† 8:34 Kese je deekn ɔɔ naai 'tookn dabar bini gen kooy taa Isa aan goɔ ken Isa dabar ooy ro kaag ki taa naai se.

tédga num, ron buj bin. Maam m'tondo metn jee meti ki m'bo am tuur sitan ro goonum ki, nafo naade on asin te eyo.» ¹⁹ Isa deekden oo: «Naase jee do duni ken borsen aalki maakse do Raa ki ey se, maam tap bo m'king ute naase bini nun ki jaayo? Maam tap bo m'asen serkn bini nun ki? Goono se ok 'baamsinkiro!» ²⁰ Naade jaay ok baano baa ute goono se oo ken sitan jaay aak Isa se, baag tiikn goono, uun undin naan ki oo dircliina oo taarin tiin gupiyu. ²¹ Isa tond metn bubina oo: «Koonin se teesin nun ki?» Bubm goono se terlin oo: «Koonin se teesin baatin ki. ²² Gotn metinge sitan se iinga num olin naan tooc maakn pood ki ey le maakn maane ki taa je an taolo. Eejjen doje ki, 'noogje ken naai jaay an kaasin num.» ²³ Gan Isa terlin oo: «Gen di jaay naai taad oo: 'Ken an kaasin num' se? 'Booyo, ne dim on cir deb ken aal maakin do Raa ki se goto.» ²⁴ Gotn se, bubm goono naar on oyo oo: «Maam m'aal maakuma nafo 'baado 'nooguma taa maam m'kaal maakum paac don ki.»

²⁵ Ken Isa jaay aak jeege dena aan baado onde kon se, naan aac kaama sitan ki oo: «Naai sitan debm tedn jeege duguyu oo gaasde on taad taar ey se, m'deeki: 'teec naatn ro goon ki se oo naotn 'baado eyo!» ²⁶ Num sitan se too makono, tiikin zak zak, jaay teece. Gotn se jeege baag taadn oo: «Goono se ooyga!» Taa naade aakin naan tood peyed. ²⁷ Gan Isa ok ji goono, uuniina oo goono se iin daar te jena. ²⁸ Ken Isa jaay ok terl baa been se, onpin kalin ki ute jee metin ki sum se, naade tond metina oo: «Gen di jaay bo sitan se naaje j'on k'tuurin te ey se?» ²⁹ Isa terlden oo: «Napar sitangen bin se, ken k'tond te metn Raa ey num, on teec eyo.»

*Isa taad taa yona oo taa durin daala
(Mt 17.22-23; Lk 9.43-45; Mk 8.31-33)*

³⁰ Naade iin on gotn se oo gaan baa taa naan Galile ki. Naan ken se, Isa je jeege 'jeel gotin eyo, ³¹ taa naan dooy dooy jee metin ki oo taadden oo: «*Goon Deba se j'utu j'an kolkol kol ji jeege tu. Naade utu an taolo oo bii k-motage tu se naan ade dur daan yoge tu.» ³² Num gan jee metin ki se, taar se, naade on booy ok te metin eyo, gan naade beere gen tond metina.

*Maakjege tu se nana bo magal ciri
(Mt 18.1-9, 5.29-30; Lk 9.46-50; Mk 10.35-45)*

³³ Naade aan Kaparnayum ki. Ken naade jaay end been se, gotn se Isa tond metde oo: «Taa di jaay naase 'naajkiro taara doob ki se?» ³⁴ Gan naade do dek, taa doob ki se, naade naajo ute naapa oo maakde ki se, nana bo magal ciri. ³⁵ Gotn se, Isa ing naan ki oo danj jee metin ken sik-kaar-dio deekden oo: «Debm jaay je tedn magal se, n'boon ron baata oo n'ted debm tedn naabm jeege paac.» ³⁶ Isa uuno goon oko baano daarin daande ki, uun okin kaadin ki deekden oo: ³⁷ «Taa maam jaay, debm okga goon oko jiga aan goo goon ese se, keese aan goo naan okum maam mala. Oo debm okum maam se, okum maam sum eyo, num ok debm ken olumo.»

Jee tedn naaba ute ro Isa

³⁸ Gotn se Jan deek Isa ki oo: «Debm dooyje, naaje j'onjo deb kalan bin se lee tuur tuur sitange ute rol. Num naaje k'je j'ano gaasa, taa naan le, lee ute naajege eyo.» ³⁹ Gan Isa terlden oo: «On te 'gaasin ki, taa debm jaay ted nakn-koo bo te rom se, kon naar terl taadn kusiin rom ki eyo. ⁴⁰ Debm jaay debm taamooyjege ey se, naan se debm naajege. ⁴¹ 'Booyki bee, m'asen taada: debm jaay tak edsenga maan kaaye oko taa naan jeelin naase 'tedkiga ted jee *al-Masige se, debm bin se, beee naan ted se 'kutn cer eyo, num naan utu 'kon bedina.»

*On te kol genaai maakn *kusiin ki*

⁴² «Gan maakn gaange tun seen ken aalga kaal maakde dom ki se jaay, nam olga deb kalan maakn kusiin ki se. Debm ken olin se, on beeki num, j'uuno ko tootn magala k'doonkin mindin ki oo j'uun j'undin maakn baar ki. ⁴³ Ken nakn naai 'ted te jii sum bo ai kol maakn kusiin ki num, jii se 'gaan und naata. Oopi jii kalan oo kon kaaja gen daayum, beee cir ken 'king te jii dio oo 'baa maakn pood ken gen daayum. ⁴⁴ [*] ⁴⁵ Ken nakn naai 'ted te jei jaay ai kol maakn kusiin ki num, jei se 'gaan und naata. Oopi jei kalan oo kon kaaja gen daayum se, beee cir ken 'lee te jei dio oo 'baa maakn pood ken gen daayum se. ⁴⁶ [*] ⁴⁷ Ken 'kaami jaay bo ai koli maakn kusiin ki num, kaami se ood und naata. Ai koo pm kaami kalan oo 'baa *maakn Gaar Raa ki beee cir ken 'lee te kaami dio oo j'ai 'baa kundi maakn pood ken gen daayum se. ⁴⁸ Oo gotn naane se: *kuurge lee tos daayum jee rode ting aan goo ruumga ruumu oo ing maakn pood ken gen daayum se.* ⁴⁹ Ey num aan goo poodo daap nakge se, Raa kic bo on dubar, taa daapm debkilimi tedn beee naanin ki.

⁵⁰ «Kaata se naan nakn jiga, num ken nijim kaata se nanja num, j'an tedn j'oo di jaay nijim gotin ki se? Bin se, naase kic bo 'tedki jee jiga aan goo kaatn ing beee se oo ingki lapia te naapa.»

* 9:44 Bersen ese se maakn Kitapgen metinge se, goto. «Gotn naane se, kuurge lee tos daayum jee rode ting aan goo ruumga ruumu oo ing maakn pood ken gen daayum.» † 9:46 Aak berse 44. ‡ 9:48 Aak Eza 66.24.

10

*Isa taad metn taar piiri
(Mt 19.1-12; Dt 24.1-4; Mt 5.31,32)*

¹ Ter Isa iin got ken se do baa taa naan Jude ki, kaam aak jeyn ool k'danjin Jordan ken kaam naane. Jee denge baado tus ceen ki daala do naan baagd'e dooyo aan goo ken naan lee dooy jeege. ² Gotn se *Parizigen metinge baado taa an naama. Naade tond metin do: «Deba se j'undinga kulu gen piir mendin la?» ³ Naan terlden do: «Do taar ken se, *Musa tap bo taadseno do di maakj Kitap ki?» ⁴ Naade terlin do: «Musa se uun kulu do k'raan maktubm gen piiri, j'ed mend ki jaay bo j'an piiri.» ⁵ Ganj Isa taadden do: «Taa do-mongse bo Musa raansjen taar se. ⁶ Ey num do kupm met ki se, *Raa aalo gaaba ute menda.* ⁷ Taa naan se bo gaaba teecn kon te bubina, baa tum te mendina, ⁸ do naaden di se tum tedga daa ro kalarj. ⁹ Bin se naade se tedga aan goo jee di eyo, num aan goo deb kalarj sum. ⁹ Nakj jaay Raa dookinga dook se, debkilimi onte tuutiina!» ¹⁰ Ken naade jaay aan been se, jee metin ki tond metin do taar ken se daala. ¹¹ Naan terlden do: «Ken deba jaay piir te mendina do ok mend kuuy se, aan goo debm teec on mendina do baa ees mend nam. ¹² Jo menda kic bo, ken piir te gaabina do ok gaabm kuuy se, naan se aan goo mend teec on gaabina do baa ees gaabm nam.»

*Isa doo booro gaange tu
(Mt 19.13-15; Lk 18.15-17)*

¹³ Gotn se, jeege baano te gaangen seeme gotn Isa ki, taa ade tond jin dode ki, nafo jee metin ki uunde kaamde naatn. ¹⁴ Ken Isa jaay aak nakj naade ted se, maakin tujj, deekden do: «Onki gaangen seem se ade baa gotum ki, onte 'gaasdeki. Taa jeejen tec aan goo gaangen se bo utu 'konj gots *maakj Gaar Raa ki. ¹⁵ 'Booyki bee, m'asen taada: debm jaay took te Raa kosn gaar don ki aan goo goon coko ey se, naan se 'konj kend maakj Gaar Raa ki eyo.» ¹⁶ Gotn se naan tuun tokde kaadin ki, tond jin dodege tu do dooden booro.

*Debm maala baado nj Isa
(Mt 19.16-30; Lk 18.18-30)*

¹⁷ Ken Isa jaay baa baa doob ki se, gaaba kalarj aan baado erg naanin ki do tond metina do: «Debm dooy jeege, naai debm bee se, maam tap bo m'tedn m'bo di jaay m'konj *kaajn gen daayum se?» ¹⁸ Isa terlin do: «Gen di jaay naai do maam debm bee se? Debkilim bee se tap bo gots; ken bee se, Raa kalin ki sum. ¹⁹ Naai le 'jeele nakj ken Raa taad gen ted se, ken do: Onte 'dol nam, onte 'keesn mend nam, onte 'keesn gaabm nam, onte 'boogo, onte 'tokj taar-koo do nam ki, onte 'kujun nam, 'sook koi ki te bubi ki.» ²⁰ Gaabm se terl Isa ki do: «Debm dooy jeege, nakgen se paac, gotn m'iin baatum ki tap bo, maam m'lee m'tedin ted tap.» ²¹ Isa jaay aak gaabm se, maakin jena do deekin do: «Dopiga naka kalarj sum. Nakj naai ok paac se, 'baa dugin naatn do gursin se 'baa 'nigin jee daayge tu, bin se ai toodn korbot maakj raa ki. Do naai le, 'baado 'daanuma.» ²² Num ganj ken gaaba jaay booy taar se, ronj terecin bardak, ok terl baa baa se maakin tuj kasak kasak, taa naan debm nak dena.

²³ Isa uun dona aak jee metin ken ing ceen ki se, deekden do: «Ken jee nak denge jaay, kend *maakj Gaar Raa ki se onj aak eyo!» ²⁴ Jee metin ki jaay booy taar se okden taad eyo, num Isa terl deekden do: «Genumge, kend maakj Gaar Raa ki se onj aak eyo! ²⁵ Deere, ken ginji jaay deel ute bee luppaa se onj; nafo debm nak dena jaay 'kend maakj Gaar Raa ki se, onj cir naan se daala!» ²⁶ Jee metin ki jaay booy taar se, okden taad eyo cir daala. Naade taad te naapa do: «Ken bin num, nanja bo 'konj kaaja?» ²⁷ Isa uun kaamin aakde do deek do: «Gen jikilimge tu sum num nakj se onj, num Raa ki se, ne dim onjin gots.» ²⁸ Gotn se Pier taadin do: «Anum 'booyo, naaje se k'l'ongoga nakge paac taa j'ai daan naai.» ²⁹ Isa terlin do: «'Booyki bee, m'asen taada. Ken nam jaay onj beege, genaagen gaabge ute kengen mendge, koa, bubu, gaange ey le maakj-gotinge taa maama do taa Labar Jiga se, ³⁰ nakgen se paac se, naan utu aden konj met kaaru beege, genaagen gaabge ute kengen mendge, koge, gaange, maakj gatge, do ute dubar ken jeege utu an dabar taa maam se. Jo ken kaadin jaay aanga num, naan 'konj kaajn gen daayum. ³¹ Maakj jeege tun borse naan ki se, denin utu koopm moon. Jo maakj jeege tun borse moon se, denin utu 'tedn jee naan ki.»

*Isa taad gen k-motoge tu do naan utu kooyo do ade dur daan yoge tu
(Mt 20.17-19; Lk 18.31-34; Mk 8.31-33)*

³² Naan ken se, naade uun doobo gen kookj baa Jeruzalem ki do ken naade jaay baa baa se, Isa deel naande ki. Jee metin ki se nakj se deel dode do jee den ok metin se le, beere okde. Gotn se naan dan jee metin sik-kaar-di kalde ki do baagden taadn nakj utu kaan don ki se daala. ³³ Naan deekden do: «'Booyki, borse naaje k'l'ook k'baaki baa Jeruzalem ki do *Goon Deba se, j'utu j'an kokj kal ji *magal jee tedn serke Raage tu ute ji jee jeel taadn tokj metn

* 10:6 Aak Jen 1.27. † 10:8 Aak Jen 2.24.

Ko Taar Raage. Naade utu an kojn booro don ki ken j'an baa taalo do utu an kakra kolin ji jeege tun Yaudge eyo. ³⁴ Naade se utu an tooy koogo metin ki, an tupm booro ron ki, an tond te meje do utu an taalo. Anum, ken ooy tedga bii mota se, naan utu ade dur daan yoge tu.»

*Jak ute genaana Jan tond meta gotn Isa ki
(Mt 20.20-28; Lk 22.24-27; Jn 13.3-17)*

³⁵ Jak te Jan gaan Zebedege baado on Isa do tond metina do: «Debm dooyje, beeki num, naku naaje k'je k'tond meti ro ki se, naai ajen tooko.» ³⁶ Isa terlden do: «Naase l'jeki m'asen tedn di?» ³⁷ Naade terlin do: «Ken naai ade terl maakn gaari ki se, onjen deb kalan king do ji daami ki do ken kalan do ji jeeli ki.» ³⁸ Gan Isa terlden do: «Nakn naase t'ondki meta ro ki se, naase l'jeel okki te metin eyo.» Gotn se naan deekden do: «*Koo pm dubar maam m'utu m'kaay se, naase anki kon kaasn gen kaayin la? Lo *batem maam m'utu m'ted se, naase anki l'kon kaasn gen tedn la?» ³⁹ Naade terlin do: «Yee, naaje j'an kon kaasa.» Nafo Isa deekden do: «Deere, naase utu aki kaay koo pm ken maam m'utu m'kaay se do utu aki tedn batem aan go do ken maam m'utu m'ted se. ⁴⁰ Nafo gen gotn king jaay do ji daamum ki, ey le do ji jeelum ki se, alum maam eyo. Gotn se Raa daapinga daap malinge tu.»

⁴¹ Ken jee metn Isa ken sik jaay baa booy taar ese se, maakde tuju do Jak te Jan ki. ⁴² Isa danjeno paac do deekden do: «Jeelki, jeege k'talde gaarge do metjil jeege tun baa se paac se, naade ing dode ki do magalgen k'tondde se ted jeege te taa taogo. ⁴³ Num daan naase ki se onte l'tedn bini. Ken maake ki jaay nam je tedn magalse se, on ron tedn debm kaan naabse. ⁴⁴ Jo maake ki se jaay nam je tedn naanse se on ron asen tedn bulse paac. ⁴⁵ Taa *Goon Deba baado se, taa jeege bo an tedn naab eyo; num naan baado se taa naan bo tedn naaba jeege tu do kedn kon gen dugn do jee dena.»

*Isa ed lapia debm kaam-took ken ron Bartime
(Mt 20.29-34; Lk 18.35-43)*

⁴⁶ Isa te jee metin ki aan maakn geger ken k'danjin Jeriko ki. Ken naade deel deel jaay aan taar ki se, jeege dena ok metde. Gotn se naade on debm kaam-tooko jen doob ki ing baay baaya ron Bartime, goon Time. ⁴⁷ Ken naan booy jaay j'oo Isan Nazaret bo deel deel se, naan baag taoy do: «Isa, naai *Goon Daud†, eejum dom ki!» ⁴⁸ Jeege dena uunin kaamina do n'doa, gan naan taod taoy makno cir daala do: «Goon Daud, eejum dom ki!» ⁴⁹ Isa ok daara do deek do: «Danjumsinkiro.» Naade baa onjina, deekin do: «Isa danj. Ok 'maaki taogo, iini.» ⁵⁰ Gotn ese debm kaam-tooko do und te kal magalina, naar iin kirit do baa gotn Isa ki. ⁵¹ Isa tond metin do: «Je m'ai tedn di?» Debm kaam-tooko terlin do: «Debm dooyje, do dum kaamuma.» ⁵² Isa taadin do: «'Baa. Taa naai aalga maaki dom ki se, onga lapia.» Gotn se kaamin naar doo aaka do naan ok doobo ute Isa tele.

11

*Isa end Jeruzalem ki aan go gaarge
(Mt 21.1-11,14-17; Lk 19.20-44; Jn 12.12-19)*

¹ Ken Isa te jee metin ki jaay aan goor te Jeruzalem se, naade aan do *koon alib ki ken cece naange tun k'dandje Betpaje te Betani. Gotn se maakn jeenge tun metin ki se, Isa ol jeege di naaba. ² Naan deekden do: «'Baaki maakn naan ken naanse ki se. Ken naase endki kend se, aki kon goon buuru k'dookinga dooko do nam bii kalan ook te do ki eyo. 'Tuut l'baansinkiro. ³ Ken nam jaay deeksenga do: gen di jaay naase l'tedki nakn se? 'Terlin ki okki: Melje bo jena do tedga sum bo, asesino naar terl gotin ki.» ⁴ Ken naade jaay baa aan se, on goon buuru doob ki k'dookinga dook taa bee ki do naade tuutino. ⁵ Jee ken naade onde gotn ese se, jee metinge aakde se deekden do: «Goon buuru se, l'tuutiŋki gen di?» ⁶ Naade terlden aan go do ken Isa taadeno do jee se onde naade tuuto goon buuru se. ⁷ Naade ok baansin Isa ki, taod taal kal magaldege do buur ki se jaay Isa ing do ki. ⁸ Jeege dena taod taal kal magaldege doob ki. Jo jee metinge gaano doomo maakn kaag ki, baado tambin doob ki se kici. ⁹ Jee deel naanin ki do jee ok metina doob taoy do:

«Ozaana! Ozaana!»*
«*Raa tedn been do deb ken baado te ro Meljege Raa!»
¹⁰ «Raa tedn been do deb ken as gaar gen bubjege *Daud!»
«Ozaana Raa ken raan maakn raa ki!»

¹¹ Isa end maakn geger ken Jeruzalem ki do naan baa end maakn *Bee Raa ki. Ken naan beer aak do doo nakge paac aas se, kaad ken se kaada baaga. Gotn se naan teec baa ute jee metin ken sik-kaar-di se Betani ki.

† **10:47** Goon Daud se goonin mal eyo, num taad taa *al-Masi ken ade teecn maakn metjilin ki. * **11:9** Ozaana se je deekn do: Raa aaja.

*Isa naam ko ba**(Mt 21.12-13,18-19; Lk 19.45-48; Jn 2.13-17; Lk 13.6-9)*

¹² Metbeenki, ken naade iino Betani ki se, Isa naam 6o tooḷiṇa. ¹³ Ken naan jaay uun kaamin aak ko ba daar daar te kambin dok naane se ɔo kaadn naane konj koojin kɔso. Nafo ken naan jaay 6aa metin ki se naan onj kamba sum taa kaadn koojn ko ba se ute ɔortɔ. ¹⁴ Gotn se Isa taad ko ba ki se ɔo: «Naan ki se moɔtn nam kɔsn naam kooji ey sum.» Ganj taar naan taad se jee metin ki se booyga.

*Isa tuur jee tɛdn zogen maakj *Bee Raa ki*

¹⁵ Naade aan Jeruzalem ki ɔo gotn se, Isa 6aa end daan boor Bee Raa ki ɔo naan baag tuur jeegen 6aano te nakdege gen zoa ɔo jeegen 6aado dugu gotn ese se. Naan tot tol tuun te tabil jee pelɛkn gursge naatn ɔo tot tol te nakgen jee tɛdn zo deerge lee ting do ki se kici. ¹⁶ Naan gaasde ɔo nam onte deel 6aano ute ne dim daan boor Bee Raa ki. ¹⁷ Gotn se naan dooyde, taadden ɔo: «Raa taad maakj Kitap ki ɔo:

Bee maam se tɛdn bee ken metjil jeegen 6aa se paac ansum keeme.†

Num ganj naase 'tɛdnki tɛdga gotn jee boogge!‡»

¹⁸ *Magal jee tɛdn serke Raage tu ɔo ute jee jeel taadn tokn metn Ko Taar Raage jaay booy nakn ken Isa ted se, naade je doobm an tooḷo. Nafo naade beerin beere, taa jee denggen tus se jaay booy taar Isa dooyden se, okden taad eyo. ¹⁹ Ken aan teger gotɔ ok jin se, Isa te jee metin ki teec naatn maakj geger ken Jeruzalem ki se.

Metn taar ko ba ken tuutu

²⁰ Metbeenki tanɔarin-ɔorina, ken naade terlo terl Jeruzalem ki se, naade aak ko ba ken Isa naamin se, tuutga nes. ²¹ Gotn se Pier saap do taar ken Isa taado se, deekin ɔo: «Debm dooyje, aaka! Ko ba naai 'naamin se, tuutga nes.» ²² Isa terl taad jeege tun metin ki ɔo: «Naase se aalki maakse do Raa ki! ²³ 'Booyki beɛ, m'asen taada. Ken deba jaay deek ko ki ɔo: «Iini ooc maakj baar ki» ɔo debm se jaay ok naaja maakin ki eyo ɔo aal maakin do taar ken naan taad se, nakn se Raa ansin konj tɛda. ²⁴ Taa naan se 6o, maam deeksen m'ɔo: nakn paacen naase 'je aki tond meta gotn Raa ki se, aalki maakse aan goɔ onjinkiga ɔo Raa asesin kɛda. ²⁵ Ken naase iin daarkiga raan '6aaki '6aa tond metn Raa jaay, okki taar te nam num, '6aa okinki naagin jaayo. Bin jaay Bubsen maakj raa kic 6o asen tooḷ *kusiṇsege.» ²⁶ [S]

*Magal Yaudge dem tooḷiṇa Isa**(Mt 21.23-27; Lk 20.1-8)*

²⁷ Isa ute jee metin ki terl 6aado Jeruzalem ki daala. Kaad ken naan lee 6aa kaam ara kaam ara daan boor *Bee Raa ki se 6o, *magal jee tɛdn serke Raa ki, jee jeel taadn tokn metn Ko Taar Raage ute magal taa 6ee Yaudge se 6aado onjina. ²⁸ Naade tond metin ɔo: «Naai tap 6o ken undi kulu gen tɛdn nakgen se tap 6o nanja? Ey le ken edi tooḷo gen tɛdn nakgen se, tap 6o nanja?» ²⁹ Isa terlden ɔo: «Maam m'je tond metse naka kalan sum. Ken naase jaay 'terlumkiga num, maam kic m'asen taadn debm ken undum kulu gen tɛdn nakgen se. ³⁰ 'Taadumki tu, nanja jaay ɔo Jan-Batist *batiz jeege se: Raa loḷu jikilimge le?» ³¹ ɔo gotn se naade baag saapa ɔo taad te naapa ɔo: «Naan se j'anki terl ɔo dio? Ken k'taadkiga j'ɔoki: «Raa 6o oḷiṇo» le, naan ajeki deekj ɔo: «Gen di jaay baate tookn kuunki taar Jan se?» ³² Anum ken k'taadkiga j'ɔoki: «Jikilimge 6o oḷiṇo» le? A-a.» Taa naade se beer beer jeege tu, taa jeege paac se jeel maakde ki Jan se debm taad taar teeco taar Raa ken mala mala. ³³ Gotn se naade terl Isa ki ɔo: «Naaje se k'jeel eyo.» Ter Isa terlden ɔo: «Maam kic num, m'asen konj taadn debm ken undum kulu gen tɛdn nakgen se eyo.»

12*Isa aan kaa taara ro magal Yaudge tu**(Mt 21.33-46; Lk 20.9-19; Eza 5.1-7)*

¹ Gotn se Isa baag taadn jeege tu ute kaal naagn taara ɔo: «Gaaba kalan tɛd jinen bin, iin gurugin te durdur, ud goɔ do ko ki gen rii koojn binina ɔo iin gotɔ jerle gen king boobm jinenina. Gotn se maakj jinenin se naan onin kaam ji jee tɛdn naabge tu ɔo jee tɛdn naabge se tɛdga num utu konj bedde ɔo gotn se naan iin 6aa merte. ² Ken kaadn kugn koojn bin jaay aan se, naan ɔl debm tɛdn naabin se gotn jeege tun naan ɔnde jinenin kaam jide se, taa ago kɔkn bedina. ³ Num ken debm tɛdn naabin jaay aan jinenɛ ki se, jee se ok tond dɛrenina ɔo tuurin onin 6aa jin sik. ⁴ Ken mel jinenɛ jaay aakin naan 6aado jin sik se, naan ɔl debm tɛdn naabm kuuy daala. Naan kic ken 6aa aan se, naade ok tondin don ki ɔo naajina. ⁵ Naan ken se, ter debm jinenɛ ɔl debm tɛdn naabm kuuy daala. Naan se naade ok tooḷiṇa. Ter debm jinenɛ

† 11:17 Aak Eza 56.7. ‡ 11:17 Aak Jer 7.11. § 11:26 Bersen ese se maakj kitapgen metinge se naan gotɔ. «Ken naase jaay 'baateki konj naagn naapge le, Bubsen maakj raa ki kic 6o asen konj tooḷ kusiṇsege eyo.»

se ɔlo jee tɛdn naabgen kuuy den daala. Naade se kic 6o jee mɛtinge naade tɔnd dɛrɛnjɛ ɔ kɛngɛn mɛtinge naade tɔldɛ. ⁶ Debm ken ɔpɪn se, kɛse goon maak-jɛna. Naan saap ɔɔ: <Goonum mala se naade utu tookɪ kuun taariɲa.> Taa naan se 6o, naan ɔliɲo kaam mɔɔtn. ⁷ Gan jee tɛdn naabgen ese jaay aakiɲ se, baag taadn te naapa ɔɔ: <Naaɲ se 6o ken bubiɲ ooyga num utu 'tɛdn mel jinɛnɛ se; ken bin num '6aakiro, k'tɔliɲki ɔɔ jinɛnɛ se ajeki kɔɔpɪm naajege tu.> ⁸ Gɔtn se naade ɔkiɲa, tɔliɲa ɔɔ maakɪ jiniɲ ki se, naade uun undiɲ naatn.»

⁹ Num Isa tɔnd mɛtɛde ɔɔ: «Ken mel jinɛnɛ jaay baadoga num, jee se naan adɛn tɛdn ɔɔ dɪ? Ken naan baadoga num, jee se naan adɛn tɔɔ naatn ɔɔ jiniɲiɲ se lɛ, naan aɲ kɛdn kaam ji jeege tun kuuy. ¹⁰ Naase 'dooyiɲkiga te ey la taar ken *Raa taadn maakɪ Kitap ki se ɔɔ:

*Ko ken jee kiɲ beege baatin se,
naan se 6o tɛdga ko ken 'gakɪ bea;*

¹¹ kɛse 6o naabm Mɛljege Raa

ɔɔ naajege tu se j'aakinki se ɔkɛki taad eyo! *»

¹² Num magal Yaudge se jeelga kaal naagɲ taar ken Isa taad se, taad te naade. Gɔtn se naade je doobm ken aɲ kɔkɔ, na6o naade beer jee dɛnge tu. Gɔtn se naade iɲ ɔɲiɲa.

*Mɛtn taar kɔgɪ miiri gɛn Gaar magal roɲ Sezar
(Mt 22.15-22; Lk 20.20-26)*

¹³ Magal Yaudge ɔl *Parizigen mɛtinge te jee *Erodgen mɛtinge, taa 6aa goom kɔkɪ Isa do taariɲ ki. ¹⁴ Naade baado taadiɲ ɔɔ: «Debm dooy jeege, naaje k'jele naai se 'taad taar mɛt ki ɔɔ taar jeegen kuuy se naai 'tɛdn naaba ro ki eyo ɔɔ jeegen jeege jeelde jee magalge se, taar naadege se naai ɔli dim maak ki eyo. Num naai dooy jeege te doobm taar Raa mɛt ki. Borse 'taadjen tu: j'ɔk doobo gen kɔgɪ miir Sezar ki lɔ6u gɔtɔ? J'aɲ kɔg lɔ6u j'aɲ kɔg ey lɛ?»

¹⁵ Num gan Isa jeele taar naade taad se, taar maakde eyo. Naan deekden ɔɔ: «Gɛn dɪ jaay naase oomumki bin se? Uun '6aankiro te tamma kalaɲ, m'aɲ kaak tu.» ¹⁶ Naade uun 6aano te tamma kalaɲ ɔɔ Isa tɔnd mɛtɛde ɔɔ: «Kaam-nirl doa te ro ken k'raaniɲ ro ki se tap 6o gen nana?» Naade tɛrliɲ ɔɔ: «Gɛn Gaar Sezar.» ¹⁷ Gɔtn se Isa tɛrlden ɔɔ: «Ken bin num, nakɪ gen Gaar Sezar se ɛdɲki nakiɲa ɔɔ nakɪ gen Raa lɛ, ɛdɲki nakiɲ kici.» Num ken naade jaay booy taar Isa taad se, ɔkden taad eyo.

*Jeege naaj mɛtn taar jeegen utu kooy duru
(Mt 22.23-33; Lk 20.27-40)*

¹⁸ Jeegen k'dandɛ *Sadusege ken taad ɔɔ jeege ooyga num dur ey sum se, baado gɔtn Isa ki ɔɔ tɔnd mɛtiɲ ɔɔ: ¹⁹ «Debm dooy jeege, *Musa raanjenɔ maakɪ Kitap ki ɔɔ: ken deba ɔk mɛnda jaay ooy ɔɲ te goon ey se, bɛɛki num, genaan se 'kɔkɪ mendiɲa taa koojɲ mɛtjili genaan ken ooy se. ²⁰ Num 'booyo, genaage cili, kɔndɛ kalaɲ. Debm deet deet se ɔk mɛnda na6o ooy ooj te goon eyo. ²¹ Debm mɛtiɲ ki baado ɔk mendiɲa ɔɔ naan kic ooy ooj te goon eyo. Debm k-mɔtɔge tu se kic 6o baado ɔk mɛnd se, naan kic 6o ooy ooj te goon eyo kici. ²² ɔɔ naaden cili se paac tɔkɪ naamga mɛnd se, na6o naade paac ooyo ɔɔ goono kalaɲ kic 6o nam ooj te eyo. ɔɔ kaam mɔɔtn se, mɛnda se kic baado ooyo. ²³ Bin num, 6ii ken jaay jeegen ooyga kooy adɛ dur daan yoge tu se, mɛnd se tap 6o 'tɛdn mɛnd nana? Taa naaden cili se lɛ, tak naaminga paac.» ²⁴ Isa tɛrlden ɔɔ: «Naase se, bɛrɛ, iigkiga, taa taar Raa se lɛ 'jeelki eyo ɔɔ tɔɔgɪ Raa kic lɛ, naase ɔndki te mɛtiɲ eyo. ²⁵ 'Booyki, 6ii ken jaay jeegen ooyga kooy adɛ dur daan yoge tu se, gaabge te mɛndge se tɔkɪ naap ey sum. Num naade se tecɲ aan gɔɔ *kɔdn Raagen maakɪ raa ki. ²⁶ Gɛn mɛtn taar jeegen ooyga kooy jaay utu dur daan yoge tu se, taar maakɪ Kitapm Musa ki se, naase 'dooyiɲki te ey la ken ɔɔ: Musa aako poodo ɔk kɔk maakɪ ji kaag ki ɔɔ maakɪ poof ken se Raa taadiɲ ɔɔ: *Maam se m'Raa gen *Abraam m'gɛn Isaka ɔɔ m'gɛn *Yakub?*† ²⁷ Raa se, naan Raa jeegen ooyga kooy eyo, num naan se, Raa jee zɛrɛrɛ. Naase se, bɛrɛ, deer deer iigkiga.»

*Maakɪ *Ko Taar Raa ki se kɛse 6o taar gen tɛda ken magal cir paac
(Mt 22.34-46; Lk 10.25-37; Rm 13.8-10)*

²⁸ Kaad ken Isa naaj naaj ute *Sadusege se, debm jeel taadn tɔkɪ mɛtn Ko Taar Raa kalaɲ bini utu te naade. Ken naan jaay booy Isa taad tɔk mɛtn taara nijim bin se, naan iiko cɛɛɲ ki ɔɔ tɔnd mɛtiɲ ɔɔ: «Maakɪ taarge tun ken Raa taad ɔɔ k'tɛd paac se, ken gay 6o cirde?» ²⁹ Isa tɛrliɲ ɔɔ: «Taar cirde paac se ken ɔɔ: 'Booyki gaan *Israɛlge, Mɛljege Raa se, naan kaliɲ ki sum 6o Raa. ³⁰ Naai 'je Mɛli Raa se ute maaki paac, ute roi paac, ute saapi paac ɔɔ ute tɔɔgi paac.†»

³¹ Tɛr ken mɛtiɲ ki ɔɔ: «*Je naapi aan gɔɔ je ro naai mala.*§ Maakɪ taarge tun ken Raa taad ɔɔ gen tɛda se, ken cir taargen ese se gɔtɔ.» ³² Debm jeel taadn tɔkɪ mɛtn Ko Taar Raa deek Isa ki ɔɔ: «Debm dooy jeege, kɛse jiga. Taar naai 'taad se taar mɛt ki. Raa se naan kaliɲ ki

* 12:11 Aak KKR 118.22-23. † 12:26 Ken Raa jaay deek bin se, je taadn ɔɔ naan naan ki se, jeegen do dɔkiɲ se utu zɛrɛrɛ. ‡ 12:30 Aak Dt 6.4-5. § 12:31 Aak Lb 19.18.

sum ð Raa kuuy se, gøtø. ³³ Debkilimi je Raa se, an je te maakin paac, ute saapin paac, ute taogin paac ð je naapin aan gø ro naan mala. Taargen se cir *serkjen ken naan ed Raa ki ð cir serkjen ken naan tajo ð taocin se.» ³⁴ Isa jaay booy taar gaabm terlin nijim bin se, naan deekin ð: «Naai se 'døk te *maakjen Gaar Raa eyo.» Gotn se naade moon nam tonð te metin gen taar dim kuuy ey sum.

**Daud danj *al-Masi ð: Meluma
(Mt 22.41-45; Lk 20.41-44)*

³⁵ Gan ken Isa dooy dooy jeege daan boor *Bee Raa ki se, naan tonð metde ð: «Gen di jaay jee jeel taadn taokjen metn Ko Taar Raage taad ð al-Masi naan goon Daud se? ³⁶ Daud mala kic 6o *Nirl Salal ðin deek ð:

*Meljege Raa taado Melum ki ð:
'Baado inj do ji daamum ki,*

*binijee taamooyige se m'aden tedn naai utu 'kinj dode ki.**

³⁷ Daud mala kic 6o danjen ð: Meluma, anum 'tedn goonin se, 'tedn ð di daala?»

Ken jee den jaay booy taar se edden maak-raapo.

*Isa deek jeege tu ð j'ond kond te jee jeel taadn taokjen metn Ko Taar Raage se
(Mt 23.1-14; Lk 20.45-47)*

³⁸ Ter Isa deek jeege tun naan dooyde dooy se ð: «Onðki kondø te jee jeel taadn taokjen metn Ko Taar Raage se, taa naade se je lee te kal magaldege gen magal rode ð ken baaga boor ki se, naade je jeege aden tedn toose naade ki. ³⁹ Jo ken naade jaay aanga maakjen *Bee Yaudge lee tusn maak ki se, naade je kinj gotn naan ki. Jo ken aanga gotn kos ki kic le, naade je gotn naan ki. ⁴⁰ Naade se 6o ken baagga keem Raa num, eem lek tec ted aan gø naade 6o jee bee taa jeege aden kaaka ð naade 6o jee ken os nanji mend-daayge. Num gan naade se, boor utu koocon dode ki se ðon aak eyo.»

*Mend-daaye ed *serke Raa ki
(Lk 21.1-4)*

⁴¹ Gotn se, daan boor *Bee Raa ki, Isa utu inj ceer tukul kaag ken jeege lee tomb serke maak ki ð naan aak jee dengen baado omb serke Raa ki maakjen tukul kaag ki se. Gotn se jee maalge ro naap ki baado omb gurs dena. ⁴² Gotn se, mend-daay kalan baado omb tammage seem seem dio ð tammagen se kaboro kic 6o aas eyo. ⁴³ Gotn se Isa danj jee metin ki ð deekden ð: «'Booyki bee, m'asen taada. Mend-daay ken daay nan takjen ese se, nakjen naan omb maakjen tukul kaag ki se den cir gen jee 6aa se paac. ⁴⁴ Taa jeege se ed do nak dendege tu, gan mend-daay se ute daayin se kic 6o, nakjen naan okjen ken an ting se 6o, naan baado ombin paac.»

13

*Isa taad ð *Bee Raa se jeege utu an taoko
(Mt 24.1-51; Lk 21.5-36; Mt 10.16-23; Lk 17.22-37)*

¹ Kaad ken Isa teeco teec maakjen Bee Raa ki se, maakjen jeunge tun metin ki se, deb kalan deekin ð: «Debm dooyje, aak tu kogen aak bee ken j'iin bee se! Aak tu bee se j'iininga aak bee aak eyo!» ² Isa terlin ð: «Aaka, 6ee magal daar aak bee bee ese se, jeege utu an ru nan tak. Kongen rees aak bee bee se, utu wooken kalan kalan ð ko tap 6o 'konj toodn do naapin ko ki eyo.»

Jee Raage j'utu j'aden dabara

³ Naan ken se, Isa ook inj do *koon olib ki ð ol kaamin aak kaam sak *Bee Raa. Gotn se jee metin ki se, Pier, Jak, Jan ð Andre naade se sum 6o ute te naana ð naade tonð metin ð: ⁴ «'Taadjen tu, nakgen se 'kaan nun ki? Jo naan se 'tedn ð di jaay 6o naaje j'an kaakjen jeel ro ki ken nakgen se jaay kaadin 'kaan se?»

⁵ Gotn se Isa baagden taada ð: «Onðki kondø, onte 'konki nam onten 'derlse. ⁶ Jeege dena utu ade 6aa ute roma ð asen taadn ð: «Maam 6o *al-Masi!» Jo ken naade 'ted bin se utu 'derl jeege dena. ⁷ Ken 'booykiga jeege jaay baaga koonn maan boorge, ken goor utu naase l6u 'doka, anum bere, onten '6eerki. Taa nakgen se utu 'kaana, nabo duni se 'konj nan ey borto. ⁸ Jee taa naan kaam kalan utu kiin booro ute jee taa naan kuuy. Taa naan gaar kaam kalan utu kiin booro te taa naan gaar ken kuuy. Maakjen naange tun metin naana utu 'tea ð gotn metin 6o utu taol jeege. Aan gø mend ken maakin tuunin gen koojo se, nakgen se kic 6o baaga kaana num, kese je taadn ð dunia oopga gooro. ⁹ Num naase jee metum ki se ingki do metek se ki. Taa jeege se utu asen kond booro ð asen 6aa tonð dengen maakjen *6eege tun Yaudge lee tusn maak ki. Taa maam se naade asen tokjen 6aa naan magalge tu ð naan gaaringe tu. Taa bin se, naase aki tedn saadumge naan naade ki. ¹⁰ Anum beeki se Labar

* 12:36 Aak KKR 110.1.

Jigan gen Isa al-Masi se, j'utu j'an taadn metjil jeege tun do naan ki se paac jaayo. ¹¹ Ken j'ok k'baanse baa gotn kojn boor ki se, nirlse onte kaay se do taar ken naase aki baa taada, taa taar ken naase aki baa taad kaad ken se naase mala eyo, num *Nirl Salal bo asen kol naase aki taada. ¹² Naan ken se genaa utu kol genaan j'an baa taala do bubu kici utu kol goonina j'an baa taala. Gaange utu terl naaga bubdege tu do je yode. ¹³ Taa maam se jeege paac utu asen kaadn kundu; nafo debm jaay aayga kaamin bini aanga do taar taolin ki num, naan se utu 'konj kaaja.»

Dubar on kusina utu baado
(Mt 24.15-51; Lk 21.20-36; Lk 17.22-37)

¹⁴ «Kaadin utu kaan se naase utu aki kaakj Debm tuj deelga te gotin se utu 'kend king maakj *Bee Raa ki, got ken *salal se, ken beeki num, naan kend eyo. Bin num debm jaay dooy taar ese se booy n'okinj jiga jaayo! Ken jaay aakkiga nakgen se num, on jee ken ing taa naan Jude ki se, k'j'aañ j'ook maakj koge tu. ¹⁵ Debm ing king do been ki raan se, ken naan booy jaay aan kaan se, n'onte booyo gen tosn nakingen maakj been ki. ¹⁶ Debm jaay maakj gotin ki kic le n'onte terlo beene gen kuun kal magalina. ¹⁷ Bii ken se, mendgen mendkaamge ute ko gaangen gendege aay kaay si se, aden tedn on aak eyo. ¹⁸ Eemki *Raa taa nakgen se 'kaan kaadn kuul ki eyo. ¹⁹ Kaad ken se jeege utu dabar dena do dubar se gotn Raa aal dunia tap bo nam naam te eyo do maotn dubar naan ki jaay 'kaon cir naan ese se goto. ²⁰ Num Meljege Raa, bii dubar se, naan gaanjiga duuku taa jeegen naan beer taodde se, ken biigen se jaay naan gaan den te duuk ey num, nam konj kaaja tap bo goto. ²¹ Kaad ken se jaay nam taadsenga do: 'Baado aakki, *al-Masi utu ara! Ey le taadsen do: 'Aakki! Naan utu naane! Naase, onten 'tookki taarina. ²² Booyki! Jeegen ken tedrode do naade bo al-Masige ute jeegen tedrode do naade jee taad taar teeco taar Raa ki se utu ade baao. Naade utu 'tedn nakj-kaodge ute nakgen deel doa, taa 'kaan jeege dala. Do jee ken Raa beer taodfenga taod se ken naade onga doobo num, aden kaan dal kici. ²³ Num, naase se ondki kondo! Bere, taar se le, maam m'aalsenga kaal paac bise ki.»

**Goon Deba utu ade terle*

²⁴ Ter Isa taadden daala do:
«Ken biigen gen dubarge se jaay deelga num,
kaada se utu 'tedn ilim dib
do laapa se le woor eyo.

²⁵ K-dijgen maakj raa ki ade si naan ki

do nakgen ak taogoo maakj raa ki paac se, utu 'tea.*
²⁶ «Gotn se j'kaakj *Goon Deba ade booy maakj gapara ki ute taogj Raa ken woor goto kelon. ²⁷ Do Goon Deba se ade kol *kaon Raage do naade utu 'tusn jee ken naan beer taodde, metn naan ken kaam soo, gotn do naanja iin ro ki bini daar ro ki do bini gotn metn raa daar ro ki.»

Isa aal naagj taara ute ko ba

²⁸ «Naase ondko doa te ko ba: ken naan jaay baaga kaadn taa-oomo do doob kamba se, naase 'jeelki okki met-kijiri aanga do bara dopga gooro. ²⁹ Bin num naase kic bo, ken aakkiga nakgen se jaay aanga num, 'jeelki *Goon Deba se, naan aan onsega goor kaam-taarse ki. ³⁰ Booyki bee, m'asen taada: jee duni ki borse se 'kooy nan ey sum bo, nakgen se utu 'kaana. ³¹ Maakj raa ute do naanja se utu 'deele, num taar maam se 'konj deel eyo.»

*Raa kalinj ki sum bo jeel bii kaan *Goon Deba*

³² «Num gan ken gen kaadin ute biin Goon Deba ano baa se, nam tap bo jeel eyo. Kadgen maakj raa ki kic le jeel eyo, do Goono kic bo, jeel eyo. Nam jeel biin se, goto. Ken jeel se, Bubu kalinj ki sum. ³³ Ondki kondo, onte 'toodki bia, taa kaadn Goon Deba ade baa se, naase 'jeelki eyo. ³⁴ Kese tec aan goo debm baa baa mertee. Naan on been kaam ji jee tedn naabinge. Nanja kic naan taadin naabin naabina do debm boobm taa doobo se naan taadin do n'onte toodn bia. ³⁵ Ingki zere daayum, taa naase kic bo 'jeelki eyo kaadn ken mel bee ade baa se, ken naan bo 'kaan tejer; daan bea, do-metbeeki, lo tanonina. ³⁶ Ondki kondo ey num som naan asen kaan konj pirsil kaad ken naase utu toodki tood bia. ³⁷ Taar ken maam m'taadsen se, m'taadin jeege tu paac: daayum ingki zere.»

14

Jee magalge end tel kutn Isa

¹ Dopga bii di sum bo, Yaudge 'tedn *laa Paak ute laa mappan ak onom eyo. Gotn se *magal jee tedn serke Raage tu ute jee jeel taadn taokj metn Ko Taar Raage je doobm an goon koku

* 13:25 Eza 13.10 do 34.4.

Isa taa an baa taalo. ² Naade taad oo: «J'ont'e 'kokiŋki bii laa ki, ey num jeege kiin gen tedn taara oo goṭo tuju.»

Menda baado ot itir ro Isa ki
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8; Lk 7.36-50)

³ Isa baa maakŋ naan ken Betani ki oo kaad ken naan ing os koso maakŋ bee Simon ken k'danjin debm bikidi se, menda kalan baado uuno naka aan goo k-bokolo kalan oo nakŋ se ko bo k'ococ k'daapiŋa. K-bokol se k'danjin *albatir*. Oo itir maak ki se itir salal oo doŋoo oo k'danjin *nard*. Mend se baado took k-bokolo se oo dooy itir maak ki se do Isa ki. ⁴ Jee metingen ing gotn se aak se, maakde tuju oo baag taadn te naapa oo: «Gen di jaay itir se naan tujin bin se? ⁵ Itir se jaay k'baa k'duginga num, ano baa te tamma cir kaar-moto oo gursn se j'an nigin jee daayge tu*!» Taa naan se bo naade taad taargen ing kusu ro mend ken se.

⁶ Gaŋ Isa deekden oo: «Menda se oninŋi jelek, onte 'terecinŋi mindiŋa. Nakŋ naan tedum maam ki se, nakŋ jig aak eyo. ⁷ Jee daayge se daayum utu te naase oo ken naase 'jeki num adeki koŋ tedn bee. Num gaŋ maam se m'koŋ king te naase daayum eyo. ⁸ Ey num, mend se naan tedga bee ken naan koŋ tēda. Oo itir naan otum se daapunga roma ken tedga num j'utu j'am kol maakŋ baad ki se. ⁹ Booyki bee, m'asen taada: do naaŋa ute magaliŋ se gotn gay gay kic bo, ken jeege utu 'taadn Labar Jiga se, nakŋ ken mend se jaay tedum se, jeege paac utu kooŋn maaniŋa oo saapm do nakŋ ken naan tedn ese se.»

Judas ut Isa
(Mt 26.14-16; Lk 22.3-6)

¹⁰ Judas Iskariot se, naan maakŋ jee metn Isa ken sik-kaar-dio. Naan iin baa taad *magal debm tedn serke Raage tu taa naan jee aden taadn doobm ken naade an kokoŋ Isa. ¹¹ Ken naade booy taar Judas se, maakde raapo oo naade taadŋa taad oo utu an kedn gurs. Naan ken se, Judas baag jee bo doobm an kutn Isa sum.

*Isa ol jee metin ki tedden kosn gen *laa Paak*
(Mt 26.17-36; Lk 22.7-18,21-39; Jn 13.1-38; 1Kor 11.23-25)

¹² Bii deet deetn gen laa mappan ok orom eyo jaay aan se, bii ken se bo k'tojn gaan baatge gen laa Paak gen Yauŋge. Jee metn Isa ki tond metin oo: «Kosn gen laa Paak se, naai 'je j'aisin tedn kaam gay?» ¹³ Gotn se Isa ol maakŋ jeege tun metin ki se jeege dio, deekden oo: «'Baaki maakŋ geger ki oo ken 'baaki baa se, naase aakki doodn ute gaaba uuno kooŋo dooc te maane se. Okki metiŋa, ¹⁴ oo gotn naan an kend maak ki se, 'taadki mel bee ki se okki debm dooy jeege oljeno, oo k'tond meti oo bee gay jaay bo naan an kosn kosn laa Paak te jee metin ki se? ¹⁵ Gotn se naan asen taadn bee magala ken do bee ki raan, oo maakŋ bee ki se, nakiŋge paac aas kart. Gotn ese bo ajeki tedn kosn gen laa Paak se.» ¹⁶ Ken jee metin ki jaay baa aan maakŋ geger ken ese se, naade on nakge se paac aan goo ken Isa taaddeno. Gotn se bo naade ted kosn gen laa Paak.

¹⁷ Ken aan teger goṭo baa ok jin se, Isa baado ute jee metin ken sik-kaar-dio. ¹⁸ Ken naade jaay ing gotn kos ki baag koso se, Isa deekden oo: «'Booyki bee, m'asen taada: maakse ki se, debm ing os kos te maam se bo utu am kutu.» ¹⁹ Ken naade jaay booy taar ese se, naade maakde tuju. Gotn se naaŋa naaŋa kic bo baag tond metn Isa oo: «Lo, nakŋ se tedn maam le?» ²⁰ Isa terlden oo: «Maakŋ naase ken sik-kaar-di se, debm ol kol jin maakŋ baay ki ute maam se bo, naaŋa. ²¹ Deere, *Goon Deba se, utu 'kooy aan goo ken *Raa taadno maakŋ Kitap ki, num gaŋ doŋ deb ken an kut se! Debm bin se ken j'oojin te ey kic bo, bee kaca.»

Isa ed kosn taadn metn taar yoŋa

²² Kaad ken naade os kos se, Isa uun mappa jin ki, toom Raa oo dup edin jeege tun metin ki deekden oo: «Ok oski, kese roma.» ²³ Ter naan uun *kooŋ dooc te totn koojin kaagŋ k'danjin bin se jin ki, toom Raa, eddesiŋa oo naade paac naaŋa kic bo ok aaye aaye. ²⁴ Isa deekden oo: «Kese moosuma ken taad oo *Raa dookga ute naase. Moosn se dooy taa jee dena. ²⁵ 'Booyki bee, m'asen taada: totn koojin bin ese se, moosn maam m'kaay ey sum, bini m'baa kaay totn koojin bin kiji se, *maakŋ Gaar Raa ki jaayo.»

²⁶ Ken naade aar kaa gen keem Raa aas se, naade teec baa ook do *kosn olib ki.

Isa taad oo Pier utu an baate

²⁷ Gotn se Isa taad jeege tun metin ki oo: «Naase 'paacki utu amki kaan rese, taa Raa taadga taad maakŋ Kitap ki oo:

Maam m'utu m'taal debm gaam baatge,
oo baatinge se le utu 'kaan wooko.†

* 14:5 Tamman kaar-moto se aas te gursn debm ken ted naaba on maakŋ baar ki. † 14:27 Aak Zak 13.7.

²⁸ Num ken maam jaay m'oooy m'duroga num, maam m'kond naana, m'asen baa booy taa naan Galile ki.» ²⁹ Gōtn se Pier deekiñ ɔɔ: «Ken jee meti ki jaay aan resi paac kic 60, maam se m'ai kōñ res eyo.» ³⁰ Ganj Isa terliñ ɔɔ: «'Booy bee, m'ai taada: maakñ nōor ken jaaki se, kor korōnjō 'kōoy dōol di ey sum 60, naai 'naajñ dōol mōto 'deekiñ ɔɔ naai 'jeelum eyo.» ³¹ Ganj Pier deekiñ ɔɔ: «Gōto! Maam se ken am kaan te yoa kic 60, m'ai baati eyo!» ɔɔ jee metiñ ken kuuy se kic 60 paac taad aan gōo gen Pier se.

*Isa tōnd metn Raa Getsemene ki
(Mt 26.36-46; Lk 22.40-46)*

³² Naan ken se, naade aan gōt ken k'danjñ Getsemene. Ken naade aan se, Isa taadñ jee metiñ ki ɔɔ: «Ingi gōtn ara, kor maam m'ade baa tōnd metn Raa se.» ³³ Naan ɔk 6aan te Pier, Jak ɔɔ Jan. Gōtn se nirlin baag teece ɔɔ taar maakiñ ki nanj tak. ³⁴ Isa deekden ɔɔ: «Maam se maakum tujga ɔɔ nirlum teecga aan gōo m'aki kooyo. Anum naase se ingki gōtn ara ɔɔ ɔnten 'toodki bia.» ³⁵ Naan iin iik naan ki cōkō, ooc naan ki ɔɔ baag tōnd metn Raa deek ɔɔ: «Ken naai 'je num, kaadñ dubar ken utu kaan dom ki se, iikiñ naatn dokō.» ³⁶ Naan terl taad daala ɔɔ: «Abba, Bua, nakñ ɔññ ciri naai ki se, gōto. Iikum *kōopm dubar se rom ki naata. Num ganj 'ted aan gōo ken naai maaki jen ro ki, aan gōo ken maam 60 m'je se eyo.» ³⁷ Ken naan terl 6aado ɔñ jee metiñ ki se, kaamde ɔkga bia. Naan deek Simon Pier ki ɔɔ: «Simon, naai 'tood tood bi la? Ler kalanj kic 60 naai ɔñ aasiñ te gen king zee ey ne? ³⁸ Naase ingki zee, 'tōndki metn Raa, taa naase aki kooçñ maakñ nakñ naam ki eyo. Maakñ debkilimi se je tedñ nakñ bee, na6o daa roñ 60 ɔñ aasiñ eyo.»

³⁹ Ter Isa iik naan ki cōkō daala, 6aa tōnd metn Raa, naan ing dōol taar ese sum. ⁴⁰ Ken naan ɔk terlo daal se, 6aado ɔñ jee metiñ ki tood tood bia ɔɔ ken bi ɔkde se, kaamde kic ɔñ aak eyo. Gōtn se taar naade anj taad kic 60 jeel eyo. Isa ɔk terl 6aa tōnd metn Raa daala. ⁴¹ Ken naan terl 6aado ɔñde gen k-mōtge se, deekden ɔɔ: «Maakñ toodñ bise ki se naase utu 'tood 'tōlki tōol kōorse rōk la? Bee ga, kaadñ aanga. 'Booyki, *Goon Deba se, j'utu j'anj kōkñ kōl ji jee tedñ *kusinge tu. ⁴² Iiñki, k'6aaki! Aakki, debm am kut se aanga!»

*Isa j'ōkinga
(Mt 26.47-56; Lk 22.47-53; Jn 18.2-12)*

⁴³ Ken Isa utu taad nanj te taariñ ey sum 60, gōtn se Judas aana; naan se maakñ jeege tun metn Isa ken silk-kaar-dio. Naan 6aado ute dōol jeege dēna metiñ ki ken ɔk gōrd-jerldege ɔɔ te sirddege. Jee se, *magal jee tedñ serke Raage tu, jee jeel taadñ tōkñ metn Kō Taar Raage ute magal taa 6ee Yaudge 60 ɔldeno. ⁴⁴ Judas, naan 60 debm utu kutn Isa se, taadga taad jeege tun ese se ɔɔ: «Debm jaay maam m'anj baam kōkō ɔɔ m'kaay ciiliñ se 60, keese 60 naana! ɔk '6aansiñki ɔɔ 'bōo biñki jiga.» ⁴⁵ Ken Judas jaay 6aado aan se, naar 6aa cee Isa ki ɔɔ deekiñ ɔɔ: «Debm dooyje!» Gōtn se naan baam ɔkiña ɔɔ aay ciiliña. ⁴⁶ Jee kuuy k'6aado tel se ɔɔ iij-ōkiña. ⁴⁷ Num maakde ki se, deb kalanj ɔɔdō gōrd-jerliña, ɔg gaan te bi debm tedñ naabm magal debm tedñ serke Raa ki se. ⁴⁸ Ganj Isa deekden ɔɔ: «Naase 'teeckiro ute gōrd-jerlsege ɔɔ te sirdsege se, aan gōo '6aakiro kōkñ debm 6oogo. ⁴⁹ Ey num 6ii-raa maam m'tingō ute naase daan bōor *Bee Raa ki m'lee dooy jeege, na6o naase ɔñ ɔkumkiro te eyo. Num jaaki jaay m'6aamkiro kōkō se, taa taar k'raanjō maakñ Kitap ki do dōkiñ se, 'kaan dōobin ki.» ⁵⁰ Ganj gōtn se, jee metiñ ki paac baatiña ɔɔ aan resiña. ⁵¹ Anum, gōtn se goon kōdō kalanj bini ɔk metn Isa ɔɔ naan aal kal kuulu sum 60 roñ ki. Jee se ɔkiña, ⁵² na6o naan anj ɔñde kalin jide ki, aan 6aa met-beere.

*Isa j'ōk k'6aansiñ naan magal Yaudge tun *jee kaakñ metn taarge
(Mt 26.57-68; Lk 22.54,63-65; Jn 18.13-24)*

⁵³ Naade ɔk 6aan te Isa 6ee *magal debm tedñ serke Raa ki. Gōtn se magal jee tedñ serke Raage tu, magal taa 6ee Yaudge ute jee jeel taadñ tōkñ metn Kō Taar Raage se, paac tus gōtn ese. ⁵⁴ Pier ɔko metn Isa daande goon dokō, end 6aa bini aan daan bōor 6ee magal debm tedñ serke Raa ki. Gōtn se naan ing riib riib pōdō te jee tedñ naabge.

⁵⁵ Anum magal jee tedñ serke Raage tu, ute magal Yaudgen kuuy paacñ jee kaakñ metn taarge se, naade je tōl taara do Isa ki taa anj kōkñ mindiñ num, j'an 6aa tōol, na6o naade ɔñ te taar dim eyo. ⁵⁶ Ey num saadge dēna 6aado tōlin taar-kō6ō doñ ki, na6o saaddege ɔk metn naap eyo. ⁵⁷ Jee metinge uun taar met ki eyo, ɔlin doñ ki taa anj kōkñ mindiña, deek ɔɔ: ⁵⁸ «Naaje k'booyo naan taad ɔɔ: *Bee Raa ken jeege 60 iiniñ te jide se, maam m'an tōkñ naatn ɔɔ daan 6iige tun mōto se, maam m'kiin ken kuuy gōtin ki. Bee maam m'an kiin se, jikilimge 60 anj kiin te jide eyo.» ⁵⁹ Ute naan se kic 60, saadgen 6aado taad taar se, taarde ɔk metn naap eyo. ⁶⁰ Gōtn se magal debm tedñ serke Raa ki se iin daar daan jeege tu ɔɔ tōnd metn Isa ɔɔ: «Naai tap 60 'terlden taar dim ey la do taarge tun naade tōli doi ki se?» ⁶¹ Ganj Isa do dek ɔɔ terliñ taar dim eyo. Ter magal debm tedñ serke Raa ki tōnd metiñ daala ɔɔ: «Naai 60 *al-Masi ken Goon Raa ken jeege lee tōmini se la?» ⁶² Isa terliñ ɔɔ: «Yee, keese maama. ɔɔ

naase utu aki kaakry *Goon Deba se, ing king do ji daam Sidburku ki oo ken naan ade booy se ade king do gapar ki.» 63 Gohn se magal debm tedn serke Raa ki, iin neepm te kalinge oo deek oo: «'Booyki! Naase nakage k'jeki saadn nam kuuy se, gen di daala! 64 Naase le 'booykiga te bise ken naan naaj naaj Raa se! Anum naase 'saapki ooki di?» Jee gohn ese paac ojn booro don ki oo: «Naan se nakin yoa!» 65 Jee metinge baagin tupm booro ron ki, teelin kaamina, tandin ute kutupu oo tand metin oo: «'Taadjen tu, debm taad taar teeco taar Raa ki, ken tandi se, nana?» Gohn se asgarge kic oo ok baansina oo tandin metn bin ki.

Pier baate Isa

(Mt 26.59-75; Lk 22.55-62; Jn 18.15-18,25-27)

66 Kaad ken Pier jaay utu ney daan boor ki se, maakry mendge tun jee tedn naabm *magal debm tedn serke Raa ki se, deb kalan baado. 67 Ken naan aak Pier ing riib rood se, gohn se naan ondin kaama tak, deekin oo: «'Bere, naai kic oo debm Isan kod Nazaret se.» 68 Gohn se Pier baag naaja deek oo: «Gaabm se maam m'jeelin eyo oo taar naai 'taad se le, maam m'booy m'ok metin eyo.» Gohn se Pier iin teec naatn baa maakry bee ken taa doob ki. [Gan gohn se sum oo koronjo ood oyo]†. 69 Num menda se terl aakina oo baag taadn jeege tun ing gohn ese oo: «Gaabm ese kic oo metn naade!» 70 Gan Pier terl naaj daala. Ter cako sum oo, jee ing gohn ese deekin daala oo: «Deer deer, naai se metn naade, taa naai kic oo kod Galile.» 71 Num Pier baag naam taarin oo: «'Bere, maam m'naam rom te Raa, m'taadsen m'oo: gaabm se maam m'jeelin eyo oo ken m'taadga taar-koo kic oo on Raa am naama.» 72 Gan gohn se sum oo koronjo ood oyo gen k-dige oo Pier naar saap do taar ken Isa taadino oo: «'Kor koronjo kooy dool di se, naai am baatn dool moto.» Gohn se naan saap do taar ken se, naar teeco oo baag keeme.

15

Isa j'ok k'baansin naan Pilat ki

(Mt 27.1-2,11-14; Lk 22.66-71, 23.1-5; Jn 18.28-38)

1 Tanorin noarin se, *magal jee tedn serke Raage tu, ute magal taa bee Yaudge oo jee jeel taadn toonj metn Ko Taar Raage, naade se oo magal Yaudgen *jee kaakry metn taarge, naade paac tus taad dook taarde kalan. Ken naade taarde ted kalan se, gohn se ol k'j'ok k'dook Isa oo ok baa edin Pilat ki. 2 Ken naade aan se, Pilat tand metn Isa oo: «'Naai oo Gaar Yaudge la?» Isa terlin oo: «'Yee aan goo ken naai 'deekin se.» 3 Magal jee tedn serke Raage tu se tolin taarge dena don ki taa an koonj mindina. 4 Ter Pilat tand metin daala oo: «'Naai 'terlden ey la? Naai 'booy ey la taar naade toli doi ki taa ai koonj mindi se?» 5 Num gan Isa terlin te taar dim eyo. Ken Pilat aakin se, okin taad eyo.

Isa j'utinga

(Mt 27.11-31; Lk 23.1-4,13-25; Jn 18.28-40, 19.1-16)

6 Ken aanga *laa Paak gen Yaudge se tak oo, jeege se baado tand metn Pilat oo j'ood j'olden debm dangay kalan ken naade jenga ro ki. 7 Naan ken se, gaaba kalan bini debm dangay k'danjin Barabas, j'okin dangay ki te sawarge. Kaad ken jeege teec sawar se, naade toлга deba. 8 Gan gii ken se sum oo, jeege doob ook on Pilat oo tand metin oo ade koodn debde kalan aan goo ken naan n'lee n'teda. 9 Pilat terlden oo: «'Jeki m'asen koodn kol Gaar Yaudge se la?» 10 Taa Pilat se jeele, ken *magal jee tedn serke Raage tu jaay ok baano ute Isa se, naade ted ted maak-kilimi oo ron ki. 11 Anum magal jee tedn serke Raage tu ol metn jee denge oo k'tond metn Pilat num, taa j'aden koodn kol Barabasi. 12 Oo jeege se, Pilat tand metde daala oo: «Num gaabm naase 'danjinki Gaar Yaudge se, m'an tedn m'oo di?» 13 Gohn se, ter jeege doob oyo caa oo: «Naan se, 'tup 'toolin ro kaag ki!» 14 Pilat terlden oo: «Naan tap oo tujga di?» Num gan jeege se tooy dook taara on eyo oo: «Naan se, 'tup 'toolin ro kaag ki!» 15 Pilat je rapm maakry jee denge se, ol k'baa k'j'ood j'olden Barabas. Gan gen Isa se, naan ol k'j'ondin ute meeye oo ok olin asgarge tu taa j'an baa tupm tool ro kaag ki.

Asgarge tooy koogo metn Isa ki

16 Asgarge ok baan te Isa daan boor bee ken maak ki oo bee se gen magal taa naan gohn ese. Gohn se naade danjo dool asgarge paac. 17 Naade uun uusin kal gaaringe aac bon oo uj daapo jek * gen korond, baado ondin don ki. 18 Naade baagin tedn toose oo: «'Toose naai ki, Gaar Yaudge!» 19 Gan gohn se, naade tandin don ki te kaagj tec naala, tupin booro ron ki, baado terge oo no naanin ki. 20 Ken naade tooyin koogo metin ki aas se, kal aac bon se naade oodin naatn oo tuusin kal naange gotin ki jaay ok baansin naata, taa j'an baa tupm tool ro kaag ki.

Isa k'tupinga ro kaag ki

(Mt 27.32-56; Lk 23.26-49; Jn 19.17-37)

† 14:68 Taara se maakry kitapge tun metinge se goto. * 15:17 Jek se laatin gaaringe.

²¹ Gōtn se, gaaba kalan k'danjin Simon kōd Siren. Naan se bubm Alekzander te gen Rupus. Naan iino naatn òo deel deel te doobm se. Asgarge òkin taa tōgo gen kuun kaagj j'an tupm Isa ro ki se. ²² Naade òk 6aan te Isa got ken k'danjin *Golgota*; Golgota se je deekj òo: gotn kaadn do deba†. ²³ Naade edin tōtn koojn bin deep te dawa k'danjin mir, ganj Isa baate kaaye. ²⁴ Gōtn se, naade tupin ro kaag ki òo uun daarin raan òo kalinge se, asgarge tedin salatia jaay 6o nigina òo debm oocinga 6o uunu uunu. ²⁵ Naade tup Isa ro kaag ki se kaadn mes ki. ²⁶ Naade tupin aas se, raan òlin kaam don ki metn taar ken naade ansin tōlo, naade raajj òo: Kese 6o Gaar Yaudge. ²⁷ Naade iinj tup jee 6oogge dio ro kaagge tu kici. Deb kalan k'j'uun k'daarin do ji daamin ki òo deb kalan k'j'uun k'daarin do ji jeelin ki. ²⁸ [‡]

²⁹ Jee deel deel gotn se jaay daar aakin se, naade siik dode òo naajin òo: «Waya! Naai 6o debm òo 'tōokj *Bee Raa òo an kiin kuuy daan 6iige tun mato se, ³⁰ aaj roi mala; 'Booy do kaag ki se naata!» ³¹ *Magalgen jee tedn serke Raage tu ute jee jeel taadn tōokj metn Ko Taar Raage se kici, taad te naapa òo tooyin koogo metin ki òo: «Jee kuuy se, naan aajdenoga num, oj aasin gen kaajn ro naan mal eyo. ³² Naan *al-Masi ken Gaar *Israelge dey se, n'booyo naatn borse ro kaag ki òo ken naaje jaay j'aakinga naan booyoga num, j'kaal maakje don ki.» Jee 6ooggen k'tup k'tōalde do kaagge tun ccesn Isa ki se kic 6o naajina.

Isa ooyga

³³ Ken kaada jaay aas katar tir se, do naana te magalin se goto 6aa ted ilim dib bini aan katar do teger ki. ³⁴ Aan katar do teger ki se, Isa òod òoy makon ute taar naajina òo: «*Eloyi, Eloyi, lema sabaktani?*» Taar se je deekj òo: *Raama, Raama, naai 'resum gen di?*§

³⁵ Maakj jeege tun daar gotn ese se ken booyin naan taad bin se, jee metinge taad ute naapa òo: «'Booyki tu, naan danj danj *Eli!» ³⁶ Gōtn se deb kalan aan 6aa uuno naka kalan ken uun maane, òlin maakj tōtn koojn bin ken mooyo jaay, uun òlin taa gard ki òo uun òlin taar Isa ki taa n'suubu. Ter deek òo: «Ōnki jaay som j'aakin ki, ken Eli jaay utu ade 6aa an booyin naatn ro kaag ki se num.» ³⁷ Gōtn se, Isa òod òoy makon òo kon teece.

³⁸ Naan ken se, kal deer k'gaanj maakj *Bee Raa se, neepo raan bini aan naan ki tak. ³⁹ Bubm asgarge kalan ken daar kaadn Isa ki se, jaay booy Isa òod òoyo òo kaakj naan aak kooyin se, deek òo: «Deer deer, gaabm ara se Goon *Raa!» ⁴⁰ Gōtn se mendge daar doko òo aakina. Maakde ki se Mari ken iino Magdala ki, Mari ko Jakj baata te gen Yoze òo ute menda ron Salome. ⁴¹ Ken Isa utu Galile ki se, naade leedo te naana òo tedino naaba. Gōtn se mendgen kuuy kic dena 6aadō te naana Jeruzalem ki tele.

Isa j'olin 6aadn

(Mt 27.57-61; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴² Bii ken se 6o, Yaudge daap daap rode gen *6ii sebitn ken 'baagn teger ken goto okga jin se. Ken kaadn teger jaay aan se, ⁴³ gaaba kalan bini kōd Arimate ron Yusup 6aadō. Maakj magal Yaudge tun jee lee kaakj metn taarge se, naan kic 6o debm k'jeel jeel gotina. Ōo naan kic inj aak kaak kaam *maakj Gaar Raa ken utu 'kaan se. Naan aay kaamin 6aa end oj Pilat òo tōnd metina taa an kon ro Isa se naan an 6aa kal maakj 6aad ki. ⁴⁴ Ken Pilat jaay booy j'ol Isa ooyga se, òkin taad eyo. Naan ol k'danjo bubm asgarge tōnd metin òo: «Isa ooy se daanin dokga la?» ⁴⁵ Ken bubm asgarge jaay deekin òo: «Yee» naan ken se jaay Pilat on Yusup 6aa òod ro Isa. ⁴⁶ Num Yusup iinj dugo kal duubu, booyo ro Isa naatn ro kaag ki òo teelin te kal se, uun òlin maakj 6aad ken j'on ko 6o j'ud k'daapina òo dircil aalin ko taar ki. ⁴⁷ Mari ken iino Magdala ki ute Mari ko Yoze, naade aak gotn j'ol j'aalsina.

16

Isa duroga daan yoge tu

(Mt 28.1-8; Lk 24.1-8; Jn 20.1-2)

¹ Ken *6ii sebit jaay deel se, Mari ken iino Magdala ki, Mari ko Jak ute Salome dugo nakj oot nijimi gen 6aa kōtn ro Isa ki aan go òo ken Yaudge lee tēda. ²⁻³ Num 6ii dumas* ki tanōrin nōrin, naade iinj 6aa 6aa taa 6aad ken j'ol j'aalo ro Isa maak ki se, taad te naapa òo: «Narja jaay ajeki dircil ko taa 6aad ki se?» Ken naade jaay aan taa 6aad ki se, kaada utu ooko kooko. ⁴ Ken naade jaay uun kaamde aak se, ko taa 6aad ki se nam dircilinga, ey num, ko se magal bee eyo. ⁵ Ken naade aan se, end maakj 6aad ki. Kaam do ji daamde ki se, aak goon kōdo inj ute kalin raap raapo. Ken naade aakin se, dōrl òo nirdle teece. ⁶ Ganj goon kōdo se taadden òo: «Ōnten '6eerki! Naase se 'jeki je Isan kōd Nazaretn ken k'tup k'tōolin ro kaag ki se; naan

† 15:22 Golgota se kōsn baata òo ken aakin num tec aan go òo kaadn do deba. ‡ 15:28 Kitap gen metinge ziidn naan se: Taa naan se 6o, taar ken Raa taadn maakj Kitap ki se aanga te doobina ken taadn òo: «Naan se, j'aakin aan go òo debm kusina daan jee kusinge tu.» Aak Eza 53.12 òo Luk 22.37 kici. § 15:34 Aak KKR 22.2. * 16:2-3 Maakj suuk kalan ki se 6ii dumas se 6o 6iin baag deet deet.

se duroga daan yoge tu; gōtn ara se, naan gōtō. Aakki tu, kēse 6o gōtn kēn j'ol j'aalsina. ⁷ Bin num, '6aa 'taadki Pier ki te jee metn Isa kēn kuuy se ɔki: naan se ɔndsenga naana, asen 6aa booy taa naan Galile ki. Gōtn naane se 6o, naase anki '6aa kaaka, aan gōɔ kēn naan taadseno.» ⁸ Naade teec aan ɔn taa 6aadā taa naade se nirdē teecga ɔ rode kic 6o ɔk marga jēg jēg. Kēn 6eere ɔkde se, taar dīm kic 6o naade ɔn taad nam ki eyo.

Isa teec naan jeenge tu
(Mt 28.9-10; Jn 20.11-18)

†⁹ Isa duro daan yoge tu se bii dumas ki tanɔriŋ nɔriŋ. Deet deet se naan teec naan Mari kēn iino Magdala ki, naan 6o kēn Isa tuuriŋo sitange cili roŋ ki. ¹⁰ Mēnd se 6aa taad jeege tun tiŋgo te Isa ɔ kēn naan ɔnde se, naade maakŋ kol do ki ɔ ing eem keeme. ¹¹ Kēn naade jaay booy taar naan taaddēn ɔ Isa se duroga daan yoge tu ɔ naan mala aakiŋoga ute kaamiŋ se, gan jee se baate tookŋ taariŋa.

¹² Kēn nakgen se jaay deel se, jee metiŋ kēn dio 6aa 6aa 6ee naata. Kēn naade jaay 6aa 6aa doob ki se, Isa teec naandē ki ute ro kuuy. ¹³ Jee se tērl 6aadō taad jeeđege tun kuuy ɔ jee se kic 6o naade baate tookŋ taardē.

¹⁴ Ter Isa 6aadō teec naan jee metiŋ kēn sik-kaar-kalan, kaad kēn naade ing ɔs kɔsɔ. Gōtn se naan mooyde taa naade baate kaal maakde don ki ɔ taa do-mɔŋgden kēn ɔlde naade baate tookŋ taar jeegeŋ 6aadō taaddēn ɔ naan duroga ɔ naade aakiŋga te kaamde se. ¹⁵ Naan taaddēn ɔ: «'Baaki do naan ki paac ɔ 'taadki Labar Jiga se jeege tu paac. ¹⁶ Debm took aalga maakiŋ se j'an *batizi ɔ naan kōŋ kaaja, num debm baate tookŋ kaal maakiŋ ɛ bɔɔr utu kōŋ don ki.» ¹⁷⁻¹⁸ 'Booyki! Jee aalga maakde dom ki se, naade kōŋ tuur sitange te roma ɔ naade kōŋ taadn taar naanŋen kuuy. Naade tōkŋ wɔjge te jide ɔ kēn aayga kaagŋ tɔlɔ kic 6o, ade kōŋ tēdn dīm eyo. Naade tōnd jidege do jee kōŋge tu ɔ jee kōŋge 'kōŋ lapia. Kēse 6o nakŋ-kɔɔbgen naade tēda.

*Isa ɔk tērl gōtn *Raa ki*

¹⁹ Kēn Mēljege Isa jaay taad nan taariŋ se, Raa uun 6aansiŋ maakŋ raa ki ɔ naan ing do ji daamiŋ ki. ²⁰ ɔ jee metiŋ ki se 6aa gōtō 6aa se paac taad Labar Jiga gēn Isa se jeege tu. ɔ Mēlje Isa noogde maakŋ naabde ki, naade tēdga nakgen deel doa taa jeege jeele taar naade taad se, taar mēt ki.]

† 16:8 Taar naan ki se (kōŋ 16.9-20) maakŋ kitapge tun metinge se taar se gōtō.

Labar Jigan ɣen Isa al-Masi ɣen Luk Kupm metn taar taadjeki doobm ɣen dooy Labar Jigan ɣen Isa al-Masi ɣen Luk

Luk ken raan Labar Jigan ese se, naan 60 debm ken raan kitapm ɣen Naabm jee kaan naabm Isage se kici. Maakɲ kitap ken deet deet ken naan raanjinɔ se, naan raan mɛdin Teopil ki ɔ utɛ doobm Teopil se naan taad jeege tun jee al-Masige tun Yaudge eyo ɔ naade taad taar Grɛk. Naan taad taokden metn taar nakgen naade jeel ɔk metin eyo ute king Yaudge. Bin 60 jeegeen Yaudge ey gotɔ 6aa se paac se l'jele Isa se naan 60 Mɛl Kaajde. Maakɲ raanjin ki se, nakɲ ken naan ɔnjɲ jiga cir paac se, metn taar ken Isa dooy jeege ute kingina naan ɔ: Raa ɔlo goonɲ Isa al-Masi se taa kaajɲ jeegeen ken tookɲ taarɲa. Jee ken jeege aalde maak ki ey se, Isa ɔkden ɔɔɔɔ aan goɔ: jee kusinge, gaan seemge, jee daayge, jee kɔɔnge ɔ mertge. Jee al-Masigen Luk raanɲen taar ara ese se, jee metinge jee maalgɛ. Taa naan se 60 naan raanɲde metn taarge dena ken Isa taad taa maala, aan goɔ metn taar ken j'ɔnjɲ maakɲ kon 12.16-21 ɔ kon 16. Taa naan se 60, Luk taad jee al-Masige tu ɔ maalɛ se k'tɛdn naabm Raa ɔ k'noogɲ jeege. Maakɲ kitapɲ ki se Luk taad ɔ: Isa se naan 60 Mɛle.

*Metn Taar Jigan ɣen Isa *al-Masi ken Luk raanɔ
(Mk 1.1; NJKN 1.1-3)*

¹ Teopil, jeege dena raanɔga metn taar nakgen deel daanjege tu se. ² Jeegeen baado taadjeki metn taar nakgen deel ese se ɔ naade se 60 jee saadgen metn-jiki aako ute kaamɛ, 6ɔrse naade se 60 ken tɛdga jee lee wɔɔk taar *Raa se. ³ Taa naan se 60, Jaamus, gotɲ nakɲ se jaay uunɔ metin sum se, maam m'tuuro metin tak tak jaay 60 maakɲ tɔlumi ɔ m'je m'aisin raan te doobɲa. ⁴ Bin 60 do nakge tun k'taadɔ metin se, naai l'jele kɛse 60 taar met ki.

**Kɔdn Raa baado taad taar koojn Jan-Batist*

⁵ Kaad ken *Erɔd ingo gaar taa naan Jude se, gaaba kalan, *debm tɛdn sɛrke Raa ki k'danɲ Zakari. Naan se metn jee Abiage ɔ mɛdin se ronɲ Elizabet; naan kic metjil ɣen *Aarunge. ⁶ Naaden di se paac jee beɛ naan Raa ki, naade ing do *Ko Taar ken Raa ɛdɔ *Musa ki ɔ nakgen ken Raa ɔ k'tɛd se, naade paac tɛdin te doobɲa. ⁷ Gan naade se ɔk gaange eyo, taa mɛdin Elizabet se mendkarta ɔ naade di se lɛ paac goolga.

⁸ Bii kalan se, aan kaabm Zakari ki ute jeenge ɣen 6aa tɛdn *sɛrke maakɲ *Bee Raa ki. ⁹ Aan goɔ jee tɛdn sɛrkgɛn naan Raage tu ken lee tɛd do dakin se, ken kaadin jaay aanga num, naade beɛ ɔdɛ deb kalan te salatia ɣen 6aa kend 6ee Mɛljege tu Raa ki ɔ taa '6aa tɔɔcn nakɲ oot nijim naanɲ ki. ¹⁰ Kaad ken jaay Zakari ɛnd maakɲ Bee Raa ki ɣen tɔɔcn nakɲ oot nijim se, jee den se ing naan eem keem Raa. ¹¹ Gotɲ se, kɔdn Mɛljege Raa teec naan Zakari ki ɔ naan daar do ji daam ki gotɲ ken k'lee k'tɔɔcn nakɲ oot nijim se. ¹² Ken Zakari jaay aakin se, nirlɲ teece ɔ beere okɲa. ¹³ Gan kɔdn Raa deekin ɔ: «ɔnte '6eere Zakari! Taa Raa se naan booyiga keemi. Mendi Elizabet se utu ai koojn goon gaaba ɔ naai an kɔnd ron Jan. ¹⁴ Goon se ai tɛdi naai maaki ute raapm den aak eyo ɔ bii koojin ki se, jeege dena maakɛde utu 'raapm kici. ¹⁵ Taa naan se utu 'tɛdn debm magala naan Mɛljege tu. Tɔtn koojn bin ute tɔtn te ɔromɲ se, naan 'kaay eyo. Num ken naan utu maakɲ kon ki sum 60, Raa utu an doocɲ te *Nirl Salal. ¹⁶ Naan an tɔɔdn 6aa ute gaan *Israɛlge dena naan Mɛlde Raa ki. ¹⁷ ɔ naan utu 'lee naan Raa ki ute tɔogɲ *Eli ɔ ute Nirl Raa ken booyo don ki se, taa naan 'tɛdn bubge ute gaange se 'kɔkɲ taasa ute naapa, ɔ jeegeen ken baate tookɲ taar Raa se lɛ, naan aden terl maakɛde 'tɛdn jee ken tɛd nakge ute doobɲa. Bin jaay 60, naan 'tɛdn jeege se 'daap rode ɣen booy Mɛlde.»

¹⁸ Zakari deek kɔdn Raa ki ɔ: «Naan se maam m'an m'jeelin m'ɔɔ dɔ? Taa maam lɛ m'goolga ɔ mɛndum kic lɛ goolga goolɔ.» ¹⁹ Gotɲ se kɔdn Raa terlɲ ɔ: «Maam 60 m'Gabriel ken m'daar naan Raa ki ɣen tɛdn naabɲa. Naan 60 ɔlumo taa m'taadn te naai ɔ m'ai taadn labar jigan ese se. ²⁰ 'Booyo! Aan goɔ naai uun te taarum ey se, naan ki se, naai 'booyo, naɔo 'kɔn taadn taar eyo bini, taar maam taadi se 'kaan doobɲ ki.»

²¹ Kaad ken se jee den se ing aak kaamina ɔ nakɲ se deel dode ken Zakari ɛnd maakɲ Bee Raa ki jaay teeco yɔkɔd ey se. ²² Ken naan teeco sum se, naan ɔnj taad taar eyo. Naan ken se, jee den se saap jeelga ɔ Zakari aakoga ne dim maakɲ Bee Raa ki. Ken naan jaay teeco se, naan taad te jɲa, ɔnj taadga ute taarɲ ey sum. ²³ Ken bii tɛdn naabin jaay aas se, Zakari ɔk terl 6aa beɛn ki.

24 Ken nakgen se jaay deel se, mendiñ Elizabet ted mendkaama. Ken Elizabet jaay uun maaka sum se, maakñ laap ken mii se, naan oy ron maak ki do taad te maakñ do: 25 «Kese bo bee ken Melum tedum maam ki do sokonum se, naan do dumsinga naatn naan jeege tu.»

**Kodn Raa taad metn taar koojn Isa
(Mt 1.18-23)*

26 Ken Elizabet jaay uun maaka do ok laapa meece se, ter Raa do kodñ Gabriel daala taa naan Galile ki, maakñ geger ken k'danjñ Nazaret, 27 gotn goon mend ki. Do goon mend se jeel te gaab eyo. Naan se ron Mari, gaabm keesiñ se ron Yusup do Yusup se, naan metjil *Daud. 28 *Kodn Raa end ojññ been ki do deekin do: «Tosse Mari, naai se an maaki raapm sakan. Taa Meljege Raa se naan tediga bee do naan utu te naai.» 29 Ken Mari jaay booy taar ese se, taar se deel dona do naan taad te maakñ do: «Kese bo tedn toosn do dio bini?» 30 Kodn Raa terlin do: «Mari, onte gen beere, taa naai se ojga bee naan Raa ki! 31 'Booyo. Naai utu 'tedn mendkaama utu 'koojn goon gaaba do goon se an kond ron Isa. 32 Naan utu 'tedn magala naan Raa ki do j'an danjñ Goon Raa Taaro. Meljege Raa utu an kedn gaar bugin Daud. 33 Naan 'koon gaara gen daayum do gaan *Israelge tu do gaar naan se 'kon nan eyo.» 34 Mari tond metn kodn Raa do: «Nakñ se tap bo 'tedn do dio? Maam le m'jeel te gaab ey borto.» 35 Kodn Raa terlin do: «*Nirl Salal utu ade booy doi ki, do toogñ Raa Taaro se utu ai deebm ute Nirlin bat. Taa naan se bo, goon naai an kooj se 'tedn goon *salal do naan se j'an danjñ Goon Raa. 36 'Booyo: taasi Elizabet ken mendkarta se kic bo do goolin ki se, tedga mendkaama borse okga laapa meece. 37 Bere, ne dim jaay doñ Raa ki se, goto.» 38 Gotn se Mari deek do: «Maam se m'bul gen Raa. Maam m'tooko do taari ki. On 'tedn aan go do ken naai 'taadum ro ki se.»

Do gotn se kodn Raa iin ojña.

*Mari 6aa kaakñ Elizabet
(1Sam 2.1-10; KKR 113)*

39 Naan ken se, Mari naar ook 6aa maakñ koge tun taa naan Jude ki maakñ geger ki kalan bini. 40 Naan 6aa end bee Zakari ki do ted toose mendiñ Elizabet ki. 41 Ken Elizabet jaay booy tedn toosn Mari se, goon maakñ ki kic bo baag toobm rona do *Nirl Salal se dooc maakñ kon Elizabet. 42 Gotn se naan doo dooy makno do deek Mari ki do:

«Maakñ mendge tu se,
naai sum bo ken Raa tediga bee cir paac
do goon ken maaki ki se kic bo, Raa tedinga beena!

43 Maam ara bo m'nanja kaca jaay bo
ko Meluma baado 6aa gotum ki taa am kaak se!

44 «'Booyo: ken jaay maam booy tedn toosn naai sum se, goon maakum ki kic bo maakñ 6aa raapo do baag toobm maakum ki. 45 Naai se 'maaki raapo taa naai 'tookga taar ken Meljege taadi se, taa nakñ naan taadi se utu 'kaan doobin ki.»

Mari toom Raa ute kaa

46 Gotn se Mari deek do:

«Maam se *m'nook Melum Raa ute maakum paac.

47 Maakum dooc te maak-raapo do Raa ki, naan se Mel Kaajuma.

48 Maam m'bulin ken jeege aalum maak ey se, naan saapga dom ki.

Deere, naan ki se, kengen j'utu j'adega tooj paac se,
utu am danum mend maak-raapo.

49 Taa Raa Sidburku se tedumga nakgen bee den aak eyo
do ro naan se, ro ken *salal.

50 Daayum naan ted beena do jeege tun beerin.

51 Raa se taadga toogina
do jee ken magal rode se, naan wookdenga.

52 Gaaringen toogñ k'jeel jeel gotde se,
naan tuurdege naatn maakñ gaardege tu.
Num gan jee doo rode baat se, naan uundega rode raan.

53 Jee bo toalde se, naan eddenga koso ute maraadde
do jee maalge se le, naan tuurdega te jide sik.

54 Raa se naan dirig te gen tedn been jeenge tu eyo
do naan baadoga noogñ jee tedn naabingen gaan *Israelge.

55 Kese bo nakñ ken naan taado bubjege tu
do utu 'tedn *Abraam ki ute metjilin ki gen daayum daayum se.»

56 Ter gotn se, Mari ting te Elizabet se 6aa 6aa nakñ laapa moto jaay, ok terl 6aa been ki.

⁵⁷ Bii ken Elizabet an kooj jaay aan se, naan ooj goon gaaba. ⁵⁸ Ken jee do daambooginge ute taasinge jaay booy bee ken Raa tedn se, naade ted maak-raapo ute naana.

⁵⁹ Ken ooj jaay ak bii marta se, naade uun baano ute goono taa j'an *koin pondo. Gotn se jeege do goono se j'an danin ute ro bubin Zakari. ⁶⁰ Gotn se kona ep taarina do taadden do: «Bin eyo! Goono se j'an danin Jan.» ⁶¹ Naade terlin do: «Taa beese ki se nam ronja bin se, bere, goto.» ⁶² Do naade tond metn bubina ute jde, taa n'aden taada goono se tap bo naan je j'an danin nana? ⁶³ Bubin taadden ute jina do k'baano ute kaaga paak paaka*. Naan raan ro ki do: goono se ron Jan. Jeegen paacn ing gotn ese jaay aak nakn se tap bo akden taad eyo. ⁶⁴ Gan gotn se sum bo, Zakari, Raa epin taarina baag taadn taara do naan tom Raa. ⁶⁵ Jee do daamboogedege jaay booy se, beere baa akde do jeegen ing maakn koge tun ken taa naan Jude ki paac se, naade lee do maana do nakge tun deel se. ⁶⁶ Jeegen paacn booy metn taar nakgen ese se, taar se naade akin maakde ki do naade taad ute naapa do: «Goon se tap bo 'tedn goon do di?» Anum goon se, deere, Raa utu te naana.

Zakari tom Raa

⁶⁷ Gotn se, Zakari bubm Jan se, maakin dooc ute *Nirl Salal do Nirl Salal se olin taad do:

⁶⁸ «K'toomki Meljege, naan bo Raa gen gaan *Israelge, taa naan baadoga kaakn jeenge do dugdenga dode.

⁶⁹ Maakn bee gen bulin Gaar *Daud se,

naan edjekiga Debm Kaajn dogo.

⁷⁰ Kese bo taar ken jeegen *salal ken taad taar teeco taar Raa ki taado do dakin jeege tu se.

⁷¹ Naan taadjekiga do

naan utu ajeki kodn dojege maakn ji jee taamooyjege tu

do ji jeege tun paacn jejeki eyo.

⁷² Taa naan edga bee do bubjege tu

do naan se saappa do *doak ken salal ken naan dooko ute naade se,

⁷³ aan goo ken naan naamo taarina bubjege tu *Abraam ki.

⁷⁴ Ken naan jaay edjekiga dojege ji jee taamooyjege tu se, naan utu ajeki tedn bee do naajege j'an ki keem kic bo j'an ki beer eyo,

⁷⁵ do daayum naanin ki se j'aki tedn jee salal,

j'aki kkn taarin dogo do j'aki tedn nakge ute doobina.

⁷⁶ Anum, naai goonum se,

j'utu jaay danj debm ken taad taar teeco taar Raa ken Taaro.

Taa naai se utu 'lee naan Meli Raa ki taa an daapm doobina,

⁷⁷ do naai 'tedn jeenge 'jeele, Raa se debm tol *kusinde

do naan bo debm aden kedn kaaja.

⁷⁸ Taa Raa naajege se, naan debm bee den aak eyo.

Taa bee naan se bo, naan utu ajekiro kol gotn woro

taa ajeki woor goto aan goo boor kaadn utu ooko kook se.

⁷⁹ Naan utu woor jeegen ing maakn got ken doo

do jee ken ing taa yo ki,

taa naan ajeki todn te doobm ken j'an ki kon lapia.»

[Gotn se Zakari taad naar taarin bini†.]

⁸⁰ Goono se teepe do metek baa te naanina. Naan baa ing do kod-baar ki do ting bini aan bii ken naan baag tedn naabin naan gaan *Israelge tu.

2

Kaadn koojn Isa

(Mt 1.18-25; Mis 5.1-2; Eza 7.14, 9.5)

¹ Kaad ken se, Gaar magal ing *Rom ki ken k'danin Sezar Ogust se, olo do jee taa naanin ki paac se j'aden 'baa mede. ² Medn deet deet bin se baag kaad ken Kirinius bo magal jee taa naan Siri ki. ³ Jeege paac, nana nana kic bo in baa maakn naanin ki taa j'an baa mede. ⁴ Taa naan se bo Yusup ino maakn geger ken Nazaret ken taa naan Galile ki, naan kic ook baa maakn geger ken Betleem ken taa naan Jude ki. Betleem se, gotn j'oojn Gaar *Daud. Ken olin Yusup jaay baa naane se, taa naan kic ino metjil Daud ki do teeco kaagn bee naan ki. ⁵ Naan baa ute mend keesin Mari mendkaama maakin magalga magala taa j'an baa mede.

* 1:63 Kaagn paak paaka se nakn raan ro ki aan goo gen paakarmajige. † 1:79 Taargen ara se maakn Kitap ki eyo.

⁶ Kɛn naade aan Betleem ki se, kaad ken naade ting naane se 60, 6ii ken Mari an kooy se, aasa. ⁷ Gotn se Mari ooj goon paragin gaaba. Naan teelin ute kala ɔ uun aalin maakn kolay ki taa naade ɔn te got eyo maakn ɔee toodn mertge tu se.

**Kɔdn Raage ɔaado ɔn jee gaam baatge*

⁸ Maakn taa naan gotn ese se naatn cɛs ki cɛs ki se, jee gaam baatge ting lee gaam baatdege nɔɔr. ⁹ Gotn se sum 60 kɔdn Raa naar teec naande ki, ɔ Meljege *Raa tedden goto wɔɔr kelɛn ɔ naade nirdɛ teece. ¹⁰ Num kɔdn Raa se deekden ɔɔ: «ŋnɛn 'beerki! 'Booyki: maam ɔaanseno ute Labar Jiga ken utu 'raapm maakn jeege paac den beɛ eyo. ¹¹ Taa nɔɔr jaaki ara se, j'oojsega Debm Kaaja maakn gɛgɛr gɛn Gaar *Daud ki. Naan 60 *al-Masi ken Raa taado mɛtn taarin do dɔkiɛna. Naan se 60, Meljege. ¹² Ken naase jaay 6aa aankiga se, naase aki kɔn goon k'taace se k'teelinga teel ute kala ɔ j'aalinga tood tood maakn kolay ki. Kɛse 60 nakn ken naase anki kaakn jeel ro ki.» ¹³ Got ken se sum 60 kɔdn Raagen kuuy doɔlo naar ɔaado ɔn debde se ɔ baag tɔɔm Raa tele ute kaa ɔɔ:

¹⁴ «*K'nookki Raa ken inj raan maakn raa ki.

Naan 60 debm ɛd tɔɔse jeege tun do naan ki ken naan jede.»

¹⁵ Ken kɔdn Raage jaay iin ɔndɛ ɔɔ ɔk tɛrl 6aa maakn raa ki se, gotn se jee gaam baatge baag taadn ute naapa ɔɔ: «K'baaki ɔorse Betleem ki j'aki 6aa kaakn nakn ken ted jaay Meljege taadjekiro metin se.» ¹⁶ Gotn se naade naar iin 6aa. Ken naade aan se ɔn Mari, Yusup ɔ goon k'taace tood tood maakn kolay ki. ¹⁷ Ken naade jaay aakin se, naade baag kɔɔsn maanin jeege tu taar ken kɔdn Raa taadɛno ro goon ki se. ¹⁸ ɔ jee paacn ken booy maan jee gaam baatge paac se, naade booy taar se ɔkden taad eyo. ¹⁹ Gan Mari se, taargen deel paac se, naan ɔkin maakin ki tak ɔ ting saap do ki. ²⁰ Gotn se jee gaam baatge ɔk tɛrl uun doobm baatdege. Ken naade 6aa 6aa se, nook Raa ɔ tɔɔmin ute kaa taa nakgen naade aako ɔ booyo se, taa nakgen se paac, naade 6aa ɔnin te doobiɛna aan goɔ ken kɔdn Raa taadɛno se.

²¹ Ken goono k'l'oojin jaay ɔk 6ii marta se, kɛse 60 6ii ken j'ɔjin pondɔ. Goono se j'ɔndin ron Isa, ro se 60 ken kɔdn Raa taadɛsin kaad ken koɛna utu aam te ey ɔɔrto.

*Isa j'uun k'ɔaansin maakn *Bee Raa ki*

²² Ken nakgen se jaay deel paac se, kaadin aas se naade ɔaado maakn gɛgɛr ken Jeruzalem ki end maakn Bee Raa ki gen tugn daapm rode. Naade tedn aan goɔ *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki taadno. ɔ kaad ken se 60 naade uun ɔaano ute goono ɔaado taadin naan Meljege tu Raa ki kici. ²³ Taa maakn Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se k'raanga raan j'ɔɔ: *Gaan paragen gaabge paac se, j'ɛdin Meljege tu Raa ki.** ²⁴ Taa naan se ter Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se taad ɔɔ gen tedn *serke Raa ki se j'ano 6aa ute: *dɛerge dio ey le napar gaan dɛergen kuuy dio.†*

Simeon tɔɔm Raa taa Isa

²⁵ Anum maakn Jeruzalem ki se, gaaba kalan ron Simeon. Naan se debm daan ki ɔɔ ɔk doobm Raa ɔɔnɔ. Naan inj aak kaam debm ken utu 'kaajn gaan *Israelge ɔɔ *Nirl Salal utu te naana. ²⁶ Nirl Salal taadinoga taada ɔɔ: «Naai se 'kooy eyo 'ting bini utu 'kaakn ute kaami *al-Masi ken Meljege Raa utu aɛno kol se jaayo.» ²⁷ Nirl Salal ɔl Simeon iin 6aa maakn *Bee Raa ki ɔ kaad ken se 60 bubm Isa ute koɛna ɔaansino naar Raa ki gen tedn nakn jee *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki ɔ k'ted se. ²⁸ Gotn se Simeon uun Isa jin ki ɔ tɔɔm Raa deek ɔɔ:

²⁹ «Borse Meluma, taar naai 'taadum se aanga doobin ki, ɔn buli se 'kooy 6aa ute lapia.

³⁰ Taa kaamum se aakga Debm-kaajn ken naai ɔlino se.

³¹ Kɛse 60 Debm-kaajn ken naai ɔlo jeege tu paac.

³² Naan 60 debm ken utu wɔɔr goto

ɔ tedn jeegeen Yaudge eyo 'jeel Raa

ɔɔ te ro naan se, gaan Israelge rode utu 'kookn raan.»

³³ Taar ken Simeon taad ro goon ki, jaay bubin ute kon booy se, taar se tap 60 ɔkden taad eyo. ³⁴ Gotn se Simeon ɔɔdden ɔooro ɔɔ deek Mari kon ki ɔɔ: «'Jeele, ute goon ese se gaan Israelgen den metinge se, utu 'kiigi ɔ jee metinge se utu 'kaaja. Taa naan 60 'tedn debm ken jeege an jeel Raa, naɔo jeegeen metinge se 'took eyo. ³⁵ Ute naan se maak-saapm naade se, Raa utu an 'tedin 'toodn tal ɔɔ naai, Mari kon se, utu 'dabara aan goɔ debm k'l'ɔsin ute gɔrd-jerle.»

*Ann ɔn Isa maakn *Bee Raa ki*

³⁶ Gotn se mend goɔlo kalan se, ron Ann. Naan se, goon Panuel, metjil gen Aserge. Naan se mend taad taar teeco taar Raa ki. Ute gaabin se, naade tingo 6aara cili sum. ³⁷ Gotn gaabin ooy sum se, naan ɔɔp mend-daaye ɔ kaad ken se naan 6aarin sik-marta-kaar-ɔɔ naan lee maakn Bee Raa ki daayum gen tedn naabm Raa. ɔ nɔɔrɔ katara naan eem Raa ɔ iinga num

* 2:23 Aak Ekz 13.2. † 2:24 Aak Lb 12.8.

lee uun *siam. ³⁸ Num kaad ken jaay k'baano ute goon Isa naan Raa ki se, naan baag toon Raa do taad metn taar goon se jeege tun paacn ken ing aak kaak kaam debm ken utu 'koodn do jee ken Jeruzalem ki.

Yusupge ok terl baa Nazaret ki

³⁹ Ken naade jaay ted aas nakn ken *Ko Taar ken Meljege Raa edo *Musa ki jaay aas se, naade ok terl baa taa naan Galile ki, maakn gegerde ken Nazaret ki. ⁴⁰ Goono se teep baa ute naanina do naan meteke do jeel-taara dena do daayum Raa se tedn beena.

Isa aas goon baara sik-kaar-dio

⁴¹ Aanga baara tak bo, ko Isa ute gaabin se lee baado Jeruzalem ki gen tedn *laa Paak gen Yaudge. ⁴² Ken Isa jaay baarin aas sik-kaar-di se, naade ok baansin Jeruzalem ki gen tedn Laaden ken naade lee ted se. ⁴³ Ken bii Laa Paak jaay nan sum se, naade ok terl baa Nazaret ki. Num goonde Isa se doo ing Jeruzalem ki, nafo kon ute bubin se, gotn goonde doo se, naade jeel te eyo. ⁴⁴ Gen kon te bubin ki num do kaadn naane, naan utu baado ute jeedegen k'baado baa kalan se. Ken naade lee lek tec se jaay bo naade baa saap don ki do gotn se, naade baagin je gotn jee jeeldege tu do gotn taasdege tu. ⁴⁵ Ken naade jaay je bini onn ey se, naade ok terl baa je Jeruzalem ki.

⁴⁶ Naade jen bii mo to jaay bo baa onn maakn *Bee Raa ki ing king daan jee jeel tokn metn Ko Taar Raage. Naan ing booy booy taarde do do taardege tu se naan tonnd metde. ⁴⁷ Jeege paacn ing ud bi do taar ken naan terlden se, naade booy jeelin se deel dode do akden taad eyo. ⁴⁸ Ken konge jaay onn se, naade aakin se tap bo, akden taad eyo. Do gotn se kon deekin do: «Goonuma, kese naai 'tedjen nakn-koodm di bini? 'Booyo, maam ute bubi se, nirlje teecga k'lee k'jei jea.» ⁴⁹ Num gotn se Isa terlden do: «Naase 'jemki gen di? Naase 'jeelki ey la ken maam m'baado tap bo gen maakn bee Bubum se?» ⁵⁰ Gan taar ken naan taadden se, naade on booy ok te metin eyo. ⁵¹ Gotn se naan iin booy baa ute naade Nazaret ki do daayum naan lee took taarde. Anum nakgen deel paacn ese se, kon se okn maakin ki.

⁵² Do Isa se teepe do jeel-taara baa te naanina. Ken Raa aakin se, toolin do tool jeege tu kici.

3

Jan-Batist daap doobm Meljege

(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Jn 1.6-8,19-28)

¹ Kaad ken Tiber Sezar. Gaar magal ing *Rom ki, jaay ok baara sik-kaar-mii maakn gaarin ki se do naan ken se Pons Pilat bo magal gen taa naan Jude do *Erod se gaar gen taa naan Galile do genaon Pilip se gaar gen taa naan Iture ute taa naan Trakonitis do Lisanas se gaar gen taa naan Abilen. ² Kaad ken se Annan ute Kayip bo *magal jee tedn serke Raage tu. Naan ken se bo *Raa baado taad Jan goon Zakari ken ing do kod-baar ki se. ³ Do Jan se baa lee taa naan ool magal ken Jordan ki se paac do naan taad jeege tu do: «Terlki maakse do on j'asen *batizi do Raa asen tool *kusinsege. ⁴ Aan go do ken Ezayi debm taad taar teeco taar Raa ki raano do dokina maakn Kitapin ki ken do:

K'booy mind deba taad makon do kod-baar ki do:
'Daapki doobm Meljege do 'tedinsinki jiga 'toodn tal.

⁵ *Gooogen daan koge tu se, k'tuurumde naata*
do koge ute kosge se k'tookde naatn.

Do doobgen dug dug se k'tedde 'toojn 'toodn tal
do doobm ken ok koge korcom korcom se kic le k'daapde 'toodn kolon.

⁶ *Bin jaay jeege paac utu kaakn debm ken Raa utu adeno kol bo jaay aden kaaj se.**

⁷ Gotn se jee dengen baado tedn *batem gotn Jan ki se, naan deekden do: «Aakumki tu woojgen ara! Nana jaay bo dejseno taa aki kaan kotn maak-taar gen Raa ken utu booy do jeege tu se?» ⁸ Naan ki se, 'tedki nakgen jiga ken 'taadn jeege tu do naase se 'terlkiga maakse do Raa ki do onte 'taadki oki: naaje se le k'gaan *Abraamge. 'Booyki m'asen deeke: kogen ese se ken Raa je kic bo an delin 'tedn gaange Abraam ki. ⁹ Bere, alpasa se le k'daaringa metn ko kaag ki. Ko kaaggen paacn jaay ooj jig ey se, j'aden togn tund naatn do j'aden toon poodn.»

¹⁰ Gotn se jee denge baado tonnd metn Jan do: «Naaje tap bo k'tedn roje do dio?» ¹¹ Jan terlden do: «Maakse ki se, debm ok kal di se uun ed kalan se deb ken ok eyo do debm ok nakn koso kic bo nigin ute debm ken ok eyo.» ¹² Gotn se, jee tedn miirge kic baado taa j'aden batizi do naade tonnd metin do: «Debm dooy jeege, naaje tap bo k'tedn roje do dio?» ¹³ Naan terlden do: «Miir ken k'taadsen j'adoki kokn gotn jeege tu se, onte 'ziidinki dim do ki.» ¹⁴ Asgarge baado tonnd metin do: «Naaje kic bo k'tedn roje j'adoki dio?» Jan terlden do: «Onte 'kuunki gursn nam ute taa toog do do onte 'tolki taara do nam ki. Num ingki do gursn laapse ki sum.»

Jan taad taa debm ken utu baado metin ki

* 3:6 Aak Eza 40.3-5.

¹⁵ Aan goɔ kaad kɛn se jeege ɪŋg aak kaak kaam nakɪj utu 'tɛd se ɔɔ kɛn naade jaay aak Jan se, goɔn se naade saap-maakde ki ɔɔ: «Kɛse ɔɔ 'tɛdn *al-Masi lɛ daam?» ¹⁶ Jan tɛrlɛn naade ki paac ɔɔ: «Maam se, m'asen *batizn ute maane, num ganj debm kɛn utu ɔaado mɛtum ki se, naan magal ciruma. Maam se kɔl saan kic ɔɔ m'aas gen no tuutin eyo. Debm ese se ɔɔ utu asen *batizn ute Nirl Salal ɔɔ ute poodo. ¹⁷ Ute gert magalin se naan utu tuuy teɛniŋa ɔɔ kɛn naan jaay tuuy aaga num kaam teɛniŋ se, naan utu an tɔsn kɔmb maakɪj giijin ki, num tesin se, naan utu an kɔmb maakɪj pood kɛn ooy eyo.»

¹⁸ Do taarge tun naan taadden se tɛr Jan dejdenga ute taargen kuuy kic dɛna. Goɔn ese se naan taadden Labar Jiga se jeege tu.

**Erɔd ɔk Jan-Batist dangay ki*

¹⁹ Num kɛn Gaar Erɔd jaay ɔk Erɔdiad mɛnd genaana ɔɔ do kɛn se tɛr tɛdn nakgen kuuy kusin kicɪ, goɔn se Jan taadinŋin tal. ²⁰ Naɔo do *kusin kɛn naan lee tɛd se, tɛr do kɛn se naan iij-ɔk ɔl Jan dangay ki daala.

**Batɛm gen Isa*

(Mt 3.13-17; Mk 1.9-11; Jn 1.32-34)

²¹ Kɛn jeege paac jaay k'batizde aas se, Isa kic ɔɔ k'batizina. Kɛn naan eem keem Raa se, goɔn se maakɪj raa ɔɔd wan. ²² Goɔn se, *Nirl Salal se tec aan goɔ dɛɛɛ ɔaado booy do Isa ki. Goɔn se k'booy mind deba taad maakɪj raa ki ɔɔ: «Naai se 'Goonuma. Maam ɔɔ m'beɛr m'ɔɔdio ute maak-raapuma.»

Metjil gen Isa

²³ Kaad kɛn Isa baagɪj naabin se, naan ɔk ɔaara ɔaa ɔaa si-mɔɔ. Jeege se saap ɔɔ naan goon Yusup,

Yusup se goon Eli, ²⁴ Eli se goon Matat,

Matat se goon Lebi, Lebi se goon Melki,

Melki se goon Yanay, Yanay se goon Yusup,

²⁵ Yusup se goon Matatias, Matatias se goon Amɔs,

Amɔs se goon Naum, Naum se goon Esli,

Esli se goon Nagay, ²⁶ Nagay se goon Maat,

Maat se goon Matatias, Matatias se goon Semeyin,

Semeyin se goon Yɔsek, Yɔsek se goon Yɔda,

²⁷ Yɔda se goon Yoanan, Yoanan se goon Resa,

Resa se goon Zorobabel, Zorobabel se goon Salatiel,

Salatiel se goon Neri, ²⁸ Neri se goon Melki,

Melki se goon Addi, Addi se goon Kɔsam,

Kɔsam se goon Elmadam, Elmadam se goon Er,

²⁹ Er se goon Jɛzu, Jɛzu se goon Eliezɛr,

Eliezɛr se goon Yɔrim, Yɔrim se goon Matat,

Matat se goon Lebi, ³⁰ Lebi se goon Simeon,

Simeon se goon Juda, Juda se goon Yusup,

Yusup se goon Yɔnam, Yɔnam se goon Eliakim,

³¹ Eliakim se goon Mɛlɛa, Mɛlɛa se goon Mɛnna,

Mɛnna se goon Matata, Matata se goon Natan,

Natan se goon *Daud, ³² Daud se goon Jɛsɛ,

Jɛsɛ se goon Obed, Obed se goon Booz,

Booz se goon Sala, Sala se goon Naason,

³³ Naason se goon Aminadab, Aminadab se goon Admin,

Admin se goon Arni, Arni se goon Eɛrɔm,

Eɛrɔm se goon Pɛrɛz, Pɛrɛz se goon Juda,

³⁴ Juda se goon *Yakub, Yakub se goon Isak,

Isak se goon *Abraam, Abraam se goon Tera,

Tera se goon Naɔr, ³⁵ Naɔr se goon Sɛruk,

Sɛruk se goon Ragau, Ragau se goon Peleg,

Peleg se goon Eber, Eber se goon Sala,

³⁶ Sala se goon Kaynam, Kaynam se goon Arpakzad,

Arpakzad se goon Sem, Sem se goon Noe,

Noe se goon Lemɛk, ³⁷ Lemɛk se goon Matuzala,

Matuzala se goon Enɔk, Enɔk se goon Yɛrɛd,

Yɛrɛd se goon Maalalɛl, Maalalɛl se goon Kaynam,

³⁸ Kaynam se goon Enɔs, Enɔs se goon Set,

Set se goon Adum, Adum se goon Raa.

4

Bubm sitange naam Isa(Mt 4.1-11; Mk 1.12-13)*

¹ Gōtn se Isa dooc te *Nirl Salal se, iino taa ool magal Jordan ki oo Nirl Salal se tood olin do ko-d-baar ki. ² Maakn̄ ðiige tun si-soo se, Bubm sitange baado naamina. Nooro katara se Isa as te dim eyo oo ken ðiigen si-soo jaay aas se, naan̄ 6o toolina. ³ Gōtn ese se, Bubm sitange deekin oo: «Ken naai 'Goon *Raa deer num, 'taad ko ki se ai del nakn̄ koso.» ⁴ Oo Isa terlin̄ oo: «Taar se Kitap taadga taada oo: *Ken ted debkilimi injg se koso kalin̄ ki sum eyo.* *»

⁵ Ter Bubm sitange tood olin̄ gōtn raan. Gōtn ese sum 6o naan̄ naar taadin̄ taa naan̄ gaaringen do naan̄ ki paac se. ⁶ Oo Bubm sitange deekin oo: «Maam m'ai kedn̄ toogo paac ute nakgen aak bee ken do naan̄ ki kaam jii, taa nakgen se j'edumsinga ked maam ki oo maam m'an̄ kedn̄ deb ken maakum jena. ⁷ Oo ken naai jaay 'baado ergga naanum ki oo 'daanunga num, nakgen se paac maam m'aisin̄ keda.» ⁸ Isa terlin̄ oo: «Taa Kitap taadga taad oo: *Meli Raa kalan̄ tak se 6o naai 'kergh naanin̄ ki oo an̄ 'tedn̄ naabina.* †» ⁹ Ter Bubm sitange tood baansin̄ maakn̄ geger ken Jeruzalem ki oo 6aa uun olin̄ do *Bee Raa ki raan̄ len̄ len̄ oo deekin oo: «Ken naai 'Goon Raa deer num, do bee ki ara se iin̄ aal naan̄ ki. ¹⁰ Taa Kitap se taadga taad oo: *Raa 'kund 'kulu kodinge tu ai bōobō*

¹¹ oo *naade ai caapm kōkn̄ jidege tu*

taa jige se 'kōn̄ rōkn̄ ro ko ken gam eyo. ‡»

¹² Isa terlin̄ oo: «Kitap taadga taad oo: *Bere, naai se 'kōn̄ 'naam Meli Raa eyo.* §» ¹³ Ken Bubm sitange naamin̄ kaam ara kaam ara jaay aas se, naan̄ iin̄ oñina oo booy bini aan kaad ken Raa mala andin̄ se jaayo.

Isa aan taa naan̄ Galile oo baag tedn̄ naabina

¹⁴ Gōtn se Isa dooc te toogñ *Nirl Salal, ok terl̄ 6aa taa naan̄ Galile ki oo nookin̄ eem dood taa naan̄ gōtn ese paac. ¹⁵ Naan̄ lee dooyde maakn̄ *6eege tun ken Yaudge lee tus maak ki oo jeege paac toamina.

Jee Nazaret ki baate Isa

¹⁶ Isa terl̄ maakn̄ geger ken Nazaret gōtn naan̄ teepmo ro ki. Ken *6ii sebit jaay aanga num, aan goo daayum naan̄ lee 6aa maakn̄ *6ee ken Yaudge lee tusn̄ maak ki gen keem Raa dey se, naan̄ end maak ki oo ðii ken se 6o, naan̄ iin̄ daara gen dooy Kitap naan̄ jeege tu. ¹⁷ Gōtn se j'uun j'edin̄ Kitapm gen debm taad taar teeco taar Raa ki ken k'danin̄ Ezayi. Naan̄ worgina, oo oñ gōtn ken k'raanin̄ j'oo:

¹⁸ *Nirl gen Meljege se, utu maakum ki, taa naan̄ beer oodumo gen taadin̄ Labar Jiga se jee daayge tu.*

Naan̄ olumo taa m'taadin̄ bulge tu se

j'utu j'aden kōdn̄ dode

oo jee kaam-tookge se utu 'kaaka

oo jee ken j'oodde yeebde cere se, j'utu j'aden kōdn̄ dode,

¹⁹ oo *maam m'baado se m'asen taadin̄*

*baar ken Raa tedn̄ beer jeege tu kici.**

²⁰ Ken naan̄ jaay dooy Kitap aas se, naan̄ teelina†, oo edin̄ gaab ken tedn̄ naaba gōtn ese se oo naan̄ terl̄ ing gōtin̄ ki oo jee ing maakn̄ 6ee ken gōtn ese paac andin̄ kaama. ²¹ Gōtn se naan̄ baagden taada oo: «'Booyki, taar Kitapm ken naase 'booyinki jaaki se, aanga doobin̄ ki.»

²² Gōtn se jeegen paacn̄ ing booy taarin̄ se taad taargen jiga ron̄ ki oo taarin̄ nijim ken naan̄ taadden se, akden taad eyo. Naade deek oo: «Kese tap 6o goon Yusup ey la?» ²³ Gōtn se Isa deekden oo: «Deere, kaan̄ kaa taar ken jeege lee taad se utu amsin̄ki tedn̄ dom ki ken taad oo: «Ken naai jaay daptor num, aaj roi mala.» Bin se naase kic utu amki taadin̄ oo: nakn̄ naaje k'booy ken naai 'tedo maakn̄ geger ken Kaparnayum ki se, borse naai 'tedin̄ maakn̄ naan̄ ki ara kici.» ²⁴ Ter naan̄ taadden oo: «Deere, 'booyki m'asen taada: 6ii kalan̄ debm taad taar teeco taar Raa ki gam j'okin̄ te oñn̄ maakn̄ naan̄in̄ ki eyo. ²⁵ 'Booyki bee m'asen taada: do ðakin̄ do *Eli ki se, *Israel ok mend-daayge dena oo kaad ken se baara moto ute laapa mee se, maane baate keede oo 6o tool ted daama maakn̄ naan̄ ki. ²⁶ Num gan̄ Eli se, Raa olin̄ te gōtn mend-daay ken gam ken maakn̄ taa naan̄ Israel ki se eyo; num olin̄ gōtn mend-daay ken ing maakn̄ geger ken k'danin̄ Sarepta ken taa naan̄ Sidon̄ ki. ²⁷ Do ðakin̄ do Eliz̄e ki ken debm taad taar teeco taar Raa ki se kic 6o, Israelge se ok jee bikidge dena. Nafo maakde ki paac se, deb kalan̄ kic 6o Eliz̄e edin̄ te lapi eyo; num gan̄ ed lapi 6o gaab ki kalan̄ ken k'danin̄ Naaman ken kod Siri.»

* 4:4 Aak Dt 8.3. † 4:8 Aak Dt 6.13-14. ‡ 4:11 Aak KKR 91.11-12. § 4:12 Aak Dt 6.16. * 4:19 Eza 61.1-2.

† 4:20 Kitap do ðakin̄ se k'teelin̄ teele aan goo raaga.

²⁸ Ken jee maakŋ 6ee ken Yaudge lee tusn maak ki jaay booy taar ken naan taadden se, naade maakde taarde don ki pirin. ²⁹ Aan gaa geger se le do ko ki se, naade iin iij-ŋkin teecnsin naatn ɔ baansin taa an ¹koŋn kɔl ziri ki. ³⁰ Num gɔtn se naan iik uj jide ki ɔ but aal daande ki se ɔ uun doobin baa.

Isa taad tɔogina

³¹ Gɔtn se Isa booy baa maakŋ geger ken Kaparnayum ken taa naan Galile ki. *Bii sebit jaay aan se, naan baa dooy jeege. ³² Jeegeen booy taar ken naan dooyde se ɔkden taad eyo, taa naan dooyden ute tɔogin mala.

³³ Jee ing maakŋ *6ee ken Yaudge lee tusn maak ki gɔtn ese se, gaaba kalan se ɔk kɔon sitan. Ken naan aak Isa se ɔɔd ɔy makɔnɔ ɔɔ: ³⁴ «Waay! Naai Isan Nazaret. Naai tap 6o naaje j'ɔn di ute naai? Naai se '6aado gen kutje! Maam se m'jeeli, naai se Debm *Salal ken Raa 6o ɔlio.» ³⁵ Gan Isa aacin kaama ɔɔ: «'Doa! 'Teec naatn ro gaab ken se!» Gɔtn se gaabm se ooc daan jeege tu ɔ sitan se teec naatn roŋ ki ɔ tedin te dim eyo. ³⁶ Jee paacŋ aak nakŋ se, 6eer ɔkde ɔ lee taad ute naapa ɔɔ: «Kese taar ɔ di 6o bini! Gaabm se ute tɔogin se, naan taad sitange tu ɔ naade teec aana.» ³⁷ Gɔtn se nookin eem dɔɔd taa naan gɔtn ese paac.

Isa ed lapia jee kɔonge tu

³⁸ Ken Isa jaay teeco maakŋ *6ee ken Yaudge lee tusn maak ki se, naan baa 6ee Simon ki ɔ ɔŋ moomin menda se roŋ ɔŋ kedek kedek. Gɔtn ese naade tɔnd metn Isa ɔ n'saapm don ki. ³⁹ Isa 6aado no don ki aac kaama kɔon ki ɔ roŋ ɔŋ kedek se terɛc urlu. Gɔtn ese sum 6o menda se naar iin daara ɔ baagden tedin kɔɔ.

⁴⁰ Kaad ken jaay kaada baa baa kooco se, jeege dena baano ute jee kɔonge napar napar gɔtn Isa ki ɔ nanja nanja kic 6o naan ɔndin jin don ki, ɔ jee kɔongen se paac ɔŋ lapia. ⁴¹ Gɔtn ese kic sitange dena teec naatn ro jeege tu ɔ ken naade teec teec se tɔɔd tɔy makɔn ɔɔ: «Naai se, 'Goon Raa.» Gan Isa aacden kaama ɔ j'ɔnte taada, taa naade se jeelina naan 6o *al-Masi.

Isa baa taad Labar Jiga taa naan Jude ki

⁴² Tanɔrin-ɔɔrin se, Isa iin teec baa se do kod-baar ki gɔtɔ kaam kalan. Gɔtn se jee denge se iin taa jena ɔ ken naade jaay ɔŋin se, jee se je naan ade kɔnɔ eyo, num ¹kɔɔpm king ute naade. ⁴³ Gan Isa terlden ɔɔ: «Beeki se, m'6aa taadn Labar Jigan gen Gaar Raa se, maakŋ gegerge tun kuuy kici. Taa naan se 6o Raa ɔlumo.»

⁴⁴ Isa lee taad taar Raa maakŋ *6eege tun ken Yaudge lee tusn maak ki ken taa naan Jude ki se paac.

5

Jee ɔɔ deet deet ken took gen tedin jee metn Isa ki

(Mt 4.18-22; Mk 1.16-20)

¹ Bii kalan, Isa daar daar taa baar ken k'danjin Genezaret se ɔ gɔtn se jee denge 6aado deebin bat gen booy taar *Raa. ² Gɔtn se Isa aak markabge dio daar daar taa baar ki ɔ jee toocŋ kenjgen booyo maak ki se daar tug tug genddege. ³ Gɔtn se Isa ook maakŋ markab ken kalan ɔ markabm ese se gen Simon. Naan taad Simon ki ɔɔ: «iik '6aa naan ki ɔkɔ.» Gɔtn se Isa ing maakŋ markab ki ɔ baag dooy jee denge.

⁴ Ken naan jaay taad nan taarin se, naan deek Simon ki ɔɔ: «iik '6aa gɔtn ken maanin jerle, ute jeege se, 'tuunki gendsege maan gen toocŋ kenjge.» ⁵ Simon terlin ɔɔ: «Debm dooy jeege, daan ɔɔr ki ute magalin se, naaje k'dabarga dena na6o j'ɔn te dim eyo. Num gan do taari ki se, gendge se maam m'aden tuun maan.» ⁶ Ken naade jaay tuun genddege maan se, naade uuno kenjge dena; bini genddege kic 6o baa baa neere! ⁷ Naade dan meddegen maakŋ markab ken kuuy se te jide taa ade baa num, aden noogo. Meddege jaay 6aado ɔnde se, markabdegen di se paac naade doocin tal tal ute kenjge, bini baa baa duubm maan.

⁸ Ken Simon Pier jaay aak nakŋ ese se, naan 6aado ooc metn je Isa ki deekin ɔɔ: «Meluma, iik naatn cɛem ki; taa maam se m'debm *kusiŋa.» ⁹ Taa kenjgen den ken naade uuno se, Pier ute medinge se 6eere baa ɔkde. ¹⁰ Medingen Jak ute Jan ken gaan Zebedege se aak se, 6eere ɔkde kici. Gɔtn se Isa deek Simon ki ɔɔ: «ɔnte 6eere! Naan ki se, naai '6aa je jikilimge 6o andeno baa doobm Raa ki.» ¹¹ Markabdege se naade tiik baano taa jen ki ɔ gɔtn ese sum 6o, naade resn te nakdege paac ɔ daaniŋa.

Isa ed lapia debm bikid ki

(Mt 8.2-4; Mk 1.40-45)

¹² Bii kalan Isa iin baa maakŋ geger ken kalan ɔ gɔtn se debm bikidi 6aado ɔŋina. Gaabm se roŋ paac taal aace. Ken naan aak Isa se, naan ooc metn jen ki ɔ tɔnd metin ɔɔ: «Melje, ken naai 'je num, edum lapia taa rom se daapm 'toodn kɔlɔn kɔlɔn.» ¹³ Isa ɔl jin utina ɔ deekin ɔɔ: «Yeɛ, maam m'jea, ɔn roi daapm 'toodn kɔlɔn kɔlɔn!» Gɔtn se sum 6o, gaabm se kɔonin ɔŋina. ¹⁴ Gɔtn se Isa deekin ɔɔ: «ɔnte baa 'taadn nam ki. Taa naai ɔŋga lapi se '6aa 'taad ro

*debm tedn serke Raa ki se oo 'baa ed *serke Raa ki aan goo ken *Musa taadino maakr Kitap ki, taa naai se roi daapga toodga kolon kolon se. Bin bo, jeege paac 'jeele, naai se onga lapia.»
15 Gotn se jeege baag koonn maanin goto baa se paac oo jeege dena lee tusu gen booy taarina oo jee koonge se le baado se gen je lapia rode. 16 Gan Isa se teec baa do kod-baar ki kalin ki gen tond metn Raa.

*Isa ed lapia debm k'runGuy ki
(Mt 9.1-8; Mk 2.1-12)*

17 Bii kalan Isa dooy dooy jeege oo maakr jeege tun naan dooyde dooy se ok *Parizige ute jee jeel taadn tokrj metn Ko Taar Raage. Naade se iino maakr naange tun taa naan Galile ki ute kengen taa naan Jude ki oo ute kengen iino maakr geger ken Jeruzalem ki. Gotn se Isa ute toonj Meljege se, ed lapi jee koonge tu. 18 Gotn ese sum bo jeege uuno debm k'runGuy do nakr toodn ki. Ken naade aan se, naade je doobm an kend kon Isa. 19 Nafo taa jeege den den se naade on je doobm an kend kon Isa eyo. Taa naan se bo naade uun ooknsin do bee ki raan oo ood taa bolo oo naade booyino do nakr toodn ki naan Isa ki daan jeege tu. 20 Ken Isa jaay aak naade aal maakde don ki se, deek oo: «Gaaba, *kusiinge se, maam m'toolisinga naatn.»

21 Ken jee jeel taadn tokrj metn Ko Taar Raage ute Parizige jaay booy se, naade baag naan te naapa ute mind naan ki oo: «Naan se tap bo nana jaay naaj Raa bin se? Ken 'kon tol kusiin deba se, Raa kalin ki sum ey la?» 22 Aan goo Isa jeel maak-saapde se, naan terlden oo: «Taa di jaay naase 'taadki ute maakse bin se? 23 Gen naase ki num, ken gay bo on ciri, ken m'deekr m'oo: «Kusiinge se, maam m'toolisinga naatn» lobo m'deekr m'oo: «Iini oo 'lee' se le? 24 Bin num, naase aki 'jeele maam *m'Goon Deba se m'ok toogo gen tol kusiin jeege.» Gotn se, Isa deek debm k'runGuy ki oo: «M'deeki m'oo: iini, uun nakr toodi se oo 'baa bei ki.»

25 Gotn ese se sum bo, gaabm se, iin daara naan jeege tu, uun nakr toodna oo baa been ki. Ken naan baa baa se naan toom Raa. 26 Jee gotn ese paac nakr se deel dode oo naade toom Raa kici. Gotn se naade beere okde se, taad ute naapa oo: «Nakage, jaaki se, j'aakkiga nakgen ken deel do aak eyo!»

*Isa dan Lebi
(Mt 9.9-17; Mk 2.13-22)*

27 Ken nakgen se jaay deel se, Isa teec teec se aak *debm tokrj miiri ron Lebi ing king gotn tedn naabin ki. Naan deekin oo: «Iini 'daanuma!» 28 Gotn se sum bo Lebi iini, on nakinge paac oo daan Isa.

29 Gotn se Lebi ted koso dena oo dan Isa been ki gen baa koso. Jo jeege dena ing os te naade oo maakde ki se *jee tokrj miirge oo jee kuuy se kici ute te naade. 30 Gotn se, *Parizige ute jee jeel taadn tokrj metn Ko Taar Raage se jaay aakde se mooy naan ki dir dir oo taad jeege tun metn Isa ki se oo: «Gen di jaay naase oski oo aayki ute jee tokrj miirge oo jee *kusinge se?» 31 Isa terlden oo: «Jee rode kiji se, naade je daptor eyo, num ken je daptor se, jee koonge. 32 Maam m'baado se gen dan jee ken saap oo naade aak bee naan Raa ki se eyo, num maam m'baado se gen jee jeel rode ki naade jee kusinge, taa 'terl maakde do Raa ki.»

*Metn taar *siam*

33 Naan ken se jeege baado taad Isa ki oo: «Jee metn Jan-Batist ki ute jee metn *Parizige se tedga num lee tuun siam oo tond metn Raa. Num jee metn naai ki se oso oo aaye.» 34 Isa terlden oo: «Jeege baado konk menda jaay gaabm menda utu te naade se, kaad ken se naade 'kon kuun siam la? Met ki eyo. 35 Num gan bii kalan kaadin utu kaana gaabm menda se j'utu j'an koodn naata oo naan ken se jaay bo, medinge se lee tuun siam gen tond metn Raa.»

36 Isa taadden ute kaal naan taara daala oo: «Nam ok kala koono neepga neep se, ade kon neepm taar kal kiji jaay an kal do ki eyo; ey num taa kal kijin ken k'neepo se cere sum, oo ken j'aalinga kic num, naade se kon tum eyo. 37 Jo totn koojn bin utu iin kiin se, j'ombin maakr k-leeterge tun koono eyo; ey num totn koojn bin se, an doobm ute k-leeterge se naatn. Jo totn koojn bin se le 'kooy naan ki cere oo k-leeterge se le, doobm tujn kici*。」 38 Num gan beeki num, totn kaam ki se j'an komb maakr k-leeterge tun kiji kici. 39 Jo debm aayga kaay totnt coodi toolum se le, totn kaam ki se, bon toolin ey sum. Taa naan deek oo: ken nijim cir paac se totn ken coodi toolum se.»

6

*Isa se naan bo mel *bii sebit
(Mt 12.1-14; Mk 2.23-28, 3.1-6)*

1 Bii kalan bii sebit ki se, Isa ute jee metin ki deel maakr gotn gem ki. Gotn se jee metin ki tered do gemge oo ood kaamin maakr jide ki oo taane. 2 Num *Parizigen kandum gotn ese

* 5:37 Yaudge se tomb todegen gen koojn bin se maakr k-leeterge tu. † 5:39 Totn Yaudge se daayum taad ute totn koojn bin se sum.

taaddén do: «Gen di jaay naase 'tedki nakn ken j'und te kulu eyo gen ted bii sebit ki se?»³ Isa terlden do: «Naase 'dooyinki te ey la, nakn ken *Daud ted ute jeenge kaad ken naade bo taldé se?»⁴ Naan endo maakn *kórór gen *Raa ki, do tós mappan j'edfinga kedf *serke Raa ki, oso do edo jeenge tun metin ki kici. Ey num, ken ok doobm 'kósn se jee tedn serkge Raa ki kalde ki sum.»

⁵ Do ter Isa deekden do: «*Goon Deba se le, naan bo Mel gen bii sebit.»

⁶ Ken aan bii sebit ken kuuy se, Isa 6aa end maakn *6ee ken Yaudge lee tusn maak ki se do dooy jeege. Gótn ese, naan on gaaba kalan ji daamin ooyga kooyo. ⁷ Jee jeel taadn tóokn metn Ko Taar Raage ute Parizige se ond kaama Isa ki tak taa naade je an kaaka ken n'kedn lapia gaab ken se bii sebit ki num, bin se naade an kókn mindina. ⁸ Aan goo Isa jeel saapm-maakde ki se, naan deek gaab ken jin ooyga kooy se do: «Iini 'daar naan jeege tu.» Do gaabm se iin daara. ⁹ Gótn se Isa taaddén do: «Maam m'je tond metse: bii sebit ki se, j'undsenga kulu gen tedn bee labu gen tedn *kusiñ le? Do on deba jaay dim an don ki num, an kaaj labu an kóñin naan 'kut le?» ¹⁰ Gótn se Isa uun kaamin aak doodde paac do deek gaabm ken jin ooyga kooy se do: «'Seej jii!» Do gaabm se seej jina do gótn ese sum bo jin on lapia. ¹¹ Ken Parizige ute jee jeel taadn tóokn metn Ko Taar Raage jaay aak nakn se, maakde taarde don ki pirin do taad ute naapa do nak ken naade utu 'tedn do Isa ki.

Isa beer tood jee kaan naabingen sik-kaar-dio

(Mk 3.13-19; Mt 10.1-15; NJKN 1.13)

¹² Kaad ken se sum bo, bii kalan Isa 6aa ook do ko ki gen keem Raa do maakn noor ken te magalin se, naan eem Raa. ¹³ Ken góto jaay iip se, naan dan jee metin ki do maakde ki se, naan beer tood jeege sik-kaar-dio ken naan danje jee kaan naabinge. Kése bo ro jee se: ¹⁴ Simon se, naan danje te ro Pie, Andre se genaana, Jak, Jan, Pilip, Bartelemi, ¹⁵ Matiye, Tóma, Jak goon Alpe, Simon debm je kujn naanjina, ¹⁶ Jud goon Jak do Judas Iskariot, naan bo debm utu kutn Isa se.

Isa dooy jeege do ed lapia jee kóonje tu

(Mt 5.2-12)

¹⁷ Ken Isa jaay booy do ko ki ute jee metin ken sik-kaar-di se naan on gótn tood tal jaay naan daara do gótn se naan on jee den metin ki ute jeege doolo dena iino taa naan Jude ki, kengen iino maakn geger ken Jeruzalem ki, do kengen kuuy se iino taa naan Tir ute gen Sidon ki ken ing maakn gegerge tun taa baar ki. ¹⁸ Naade baado se gen booy taarina do gen je lapi rode, do jee ok kóon sitangen ken lee dabarde se kic bo on lapia. ¹⁹ Jee dengén tus paac se nanja nana kic bo je kutn ro Isa taa debm utga ron num, toog Isan 'teec ron ki se, edden lapia.

Jee maak-raapge ute jee ken aden kaan nakn onn

²⁰ Gótn se Isa uun kaamina aak jee metin ki do taaddén do:

«Maak-raapo naase jee daayge tu,
taa *maakn Gaar Raa se naase ki.

²¹ Maak-raapo naase jee bo tólsen borse se,

taa naase utu aki kósn deren te maraad se!

Maak-raapo naase ken borse maakn kaa-maan ki,

taa naase se utu aki kooy koogo.

²² Maak-raapo naase ken jeege jese eyo, doo undse naatn,

naajse do tólsen taar jig eyo dose ki,

taa naase aalki maakse do *Goon Deb ki*.

²³ «Ken nakgen se jaay aanga dose ki num, bii ken se onki maakse 'raap sakan do 'daamki te maak-raapo! Taa maakn raa ki se, Raa utu asen kógn bedse den aak eyo. Bin bo bugdegen do dokin se lee dabaro jee taad taar teeco taar Raa ki se bin kici.

²⁴ «Num gan asen kóon naasen jee nak denge

taa borse naase onkiga dose.

²⁵ Asen kóon naasen ken borse dim daaysen ey se,

taa naase bo utu asen toolo.

Asen kóon naasen jee ing 'tooyki koogo borse,

taa naase se maakse utu 'taju do utu aki keeme.

²⁶ Asen kóon naasen ken jeege paac taad taargen nijim rose ki sum se,

bin bo bugdegen do dokin se tedo ute jeegen ted rode aan goo jee taad taar teeco taar Raa ki bin kici.»

Jeki jee taamooysege

(Mt 5.38-48; Rm 12.17-21)

* 6:22 Goon Deba je taad te Isa *al-Masi.

²⁷ «Gan maam m'taadsen naase ken ing booyki taarum se, m'oo: 'Jeki jee taamooysege, 'tedki bee jeege tun jese eyo. ²⁸ Dodi booro do jeege tun naamse do eemki Raa taa jeege ken dabarse se. ²⁹ Ken nam jaay ondiga metn bi ki num, 'terlin ken do ji kuuy se kici. Ken nam jaay uunga kali magal se, kali baatn maak ki se kic num, onte 'koojin. ³⁰ Debm ken jaay tand metn dim goti ki num, edin oo nam jaay uunga dimi num, onte 'baa baayina. ³¹ Bee ken naase 'jeki jeege asen tedse, naase kic num, 'tedki jeege tu bin kici.

³² «Ken naase jaay 'jeki jeege jese sum num, bin se nakn jaay j'asen toom ro ki tap 6o goto. Taa jee *kusinge kic le je naapa bin kici! ³³ Do ken naase jaay 'tedki bee jeege tun 'tedsen bee naase ki sum num, bin se nakn jaay j'asen toom ro ki se tap 6o goto. Taa jee kusinge kic le lee ted bee ute naapa kici! ³⁴ Ken naase jaay edki see 6o jeege tun utu asesiñ terl kogn gotin ki sum num, bin se nakn jaay j'asen toom ro ki se tap 6o goto. Taa jee kusinge kic 6o lee ed kex see ute naapa, taa naade jeele j'adesin kogn gotin ki! ³⁵ Num gan naase se, 'jeki jee taamooysege; 'tedki bee jeege tu oo ken edkiga see jeege tu num, onte 'saapki ooki j'asesin kogo. Bin 6o Raa utu asen tedn been den aak eyo oo naase se j'utu j'asen dan gaan Raagen Taaro. Taa Raa se naan debm jiga oo naan ted beena do jeege tun k'tedden bee kic 6o naade jeel eyo oo ted bee jee kusinge tu kici. ³⁶ 'Kercelki aan goo Bubsen maakn raa ki, kercel se.»

Onte 'kajki booro do jeege tu
(Mt 7.1-5,15-20, 12.33-37)

³⁷ «Onnen 'kajki booro do jeege tu, oo naase kic 6o j'asen kojn booro dose ki eyo. Onnen 'kendki tel nam gen kutina, bin se naase kic j'asen koj kut eyo. Ken naase jaay 'lee okki naagn naapa num, Raa kici asen tool kusinse. ³⁸ Edki naka jeege tu taa j'utu j'asen kedn naase ki kici: ute gorn ken naase 'lee 'doojnki jeege tu se, Raa utu asesiñ doojn, doocn kond gazagaza oo asesiñ doojn cir cir. Bin 6o ute nakn ken naase 'lee 'doojnki nakge jeege tu se, naase kic j'utu j'asesin doojn bin kici.

³⁹ «Ter Isa taadden ute kaal naagn taara kuuy daala oo: debm kaam-tooko 'kon toodn naapin debm kaam-tooko la? Naaden di paac se 'si maakn goo ki ey ne? ⁴⁰ Debm lee metn deb ken dooyin se 'kon cir debm dooyin eyo. Num gan debm metn deb ki jaay melin dooy okinga se, naan utu 'tedn aan goo melina.

⁴¹ «Mu cokon ken kaam genaai ki 6o naai on aakina. Num gen di jaay naai on aak gudum kaagn kaami ki ey se? ⁴² Ute naan se 6o, naai 'kon deekn genaai ki oo: Genama, 'baado m'ai koodn mu kaami ki. Nakn naai 'tedin se, met ki eyo! Ey num naai ok met-gudum kaagn kaami ki se kici! Bee ki num, ood met-gudum kaagn kaami ki se ram, jaay 6o kaami 'koodn kaakn jiga bin jaay 'koodn mu cokon ken kaam genaai ki se!»

Kaaga ute koojin

⁴³ «Kaagn jiga se koojin aak kus eyo oo kaagn koono le on ooj koojin jig ey kici. ⁴⁴ Taa kaagge se j'aak k'jeelde ute koojdege: taa naan se 6o j'kon tuugn koojn mongo do kaag ken ute k'ondin eyo oo kon tuugn koojn k-yooko se do k-lili ki ey kici. ⁴⁵ Debm bee se, been se iino maakin ki, oo debm *kusiñ se, kusiñ se kic 6o iino maakin ki. Taa taar ken jikilinge lee taad paac se iino maakde ki.»

Beegen dio
(Mt 7.21-29; 2Pr 1.5-10)

⁴⁶ «Naase ing 'danum ki: Meluma, Meluma. Num gen di jaay 6o naase 'baateki gen tedn nakn ken maam m'taadsen m'oo aki ted se? ⁴⁷ Debm baado gotum ki, booy taaruma oo ing do ki se, 'booyki m'asen taadn nakn ken naan tecin tece. ⁴⁸ Naan se tec aan goo debm 6aa koom beena: naan uf goo jerle bini aan do ko ki jaay 6o ondo metn beena. Ken naan jaay iinin aas sum se, maane eed dena oo oolge kic 6o dooco oo ooy makono baado deeb bee se bat nafo, on tedin te dim eyo, taa bee se k'jiniga jiga. ⁴⁹ Num gan debm booy taaruma oo ing do ki ey se, naan se tec aan goo debm ken uf te goo ey sum 6o iin beena. Ken oolge dooco jaay ooy makono oo baado deebin bat se, bee se ru nan tak.»

7

Isa ute bubm asgarge
(Mt 8.5-13)

¹ Ken Isa jaay taad nan taarin naan jeege tu aas se, naan 6aa end maakn geger ken Kaparnayum ki. ² Gotn se bubm asgarge se ok bulu kalan bin se naan jen den aak eyo. Nafo bulin se ooc koono kaam yoa. ³ Ken gaabm se jaay booy j'oo maan Isa se, gotn se naan iin ol magal Yauadge kandum taa 6aa sel metn Isa num, ade 6aa utu kedn lapia bulin ki se. ⁴ Ken magal Yauadge jaay aan gotn Isa ki se, naade eemin noo oo: «Bee ki num, gen tedn bee se, 'tedn gaab ken se. ⁵ Taa naaje Yauadge se, gaabm se jejeki dena oo naan mala 6o iinjeki bee ken k'lee k'tusn maak ki se.»

⁶ Gōtn se Isa 6aa ute naade. Num ken naan aan te cee 6ee magal asgarge tu ey sum 6o, bubm asgar *Romege olo medinge taa an taadn do: «Meluma, onte dabar roi gen baado beem ki, taa maam se m'aas dim naani ki eyo. ⁷ Taa naan se 6o, maam m'onj m'6aa te goti ki ey se. Num gotn daari ki se, naai 'taad ute taari sum 6o, debm tedn naabum se 'kōnj lapia. ⁸ Taa maam se, kic m'kaam ji deb kuuy, na6o m'ok asgarge kaam ji maam kici. Ken m'ingga num m'deek deb kalan ki m'oo: 'Baa se, naan iin '6aa. Do m'deek deb kuuy ki m'oo: 'Baado se, naan iin baado. Do bulum ki se jaay, m'deekin m'oo: 'Tedn nakj ese se, naan iin tedina.» ⁹ Ken Isa jaay booy taar ese se, taara se okin taad eyo. Gotn se naan terl aak jee denggen baado metin ki se do naan deekden do: «'Booyki m'asen taada: maakj gaan *Israelge tun ute dende kic 6o maam m'onj te nam jaay aal maakin do *Raa ki aan goo gaabm ara se eyo.» ¹⁰ Kor jee naan oldeno naaba jaay aan been se, naade onj bul se onja lapia.

Isa dur goon mend-daay daan yoge tu

¹¹ Naan ken se jaay, Isa iin 6aa maakj geger ken k'danjin Nayn. Jee metin ki ute jeege dena 6aa ute naana. ¹² Ken Isa ute jeege jaay aan taa doob ken j'an kennd maakj geger ki se, naade aak jeege uuno yoa do ken ooy se goon mend-daaye do naan kalin ki sum 6o maakj kon ki. Gotn se jeege dena daan mend se. ¹³ Ken Meljege jaay aak ko goono se, naan ejin don ki do deekin do: «Onje 'tōyo.» ¹⁴ Gotn se Isa iiko cee jeege tun uuno yo se, ond jin do barangal ki do gotn se, jee 6aan 6aa ute yo se daara do Isa deek goon kod ki se do: «M'deeki m'oo, iini!» ¹⁵ Gotn se goon kodn ooyga kooy se duru iin ing ute metina do baag taadn taara. Do Isa ok edin kon ki. ¹⁶ Ken jeege jaay aak nakj se, 6eere 6aa okde paac do naade *nook Raa do: «Debm taad taar teeco taar Raa ki magal se, 6ere, baadoga daanjege tu. Kese Raa mala 6o baadoga kaakj jeenge!» ¹⁷ Taa naan se 6o jee taa naan Jude ki ute jee ken taa naanje tun cees ki se, paac se ing 6o gen koosn maana do nakge tun ken Isa tedo se.

Jan-Batist ute Isa

(Mt 11.2-19)

¹⁸ Gotn se jee metn Jan-Batist ki baado taad meldē ki. Ken Jan jaay booy taarde sum se, maakde ki se naan danj jeege dio, ¹⁹ do alde gotn Melje Isa ki taa '6aa tond metin do: «Naai 6o debm ken jeege ing aak kaama j'oo utu ade 6aa se lō6u k'booy nam kuuy le?» ²⁰ Ken naade jaay aan gotn Isa ki se, jee se taad do: «Naaje se Jan-Batist 6o oljeno goti ki do k'tond meti: naai 6o debm ken jeege ing aak kaama j'oo utu ade 6aa se lō6u k'booy nam kuuy le?» ²¹ Naande ki se sum 6o, Isa ed lapia jee koondēge tu dena. Maakde ki se jeegen ken koondo tujdenga tuju ute jee ok koon sitange se kic naan edden lapia do jee kaam-tookge den se kic 6o naan dodden kaamdege. ²² Gotn se Isa deek jeege tun Jan oldeno naaba se do: «'Baa 'taadki Jan ki nakj naase mala aakinigga ute kaamse do booyinigga ute bise: jee kaam-tookge le aakga, jee cekēdege le leega talam talam, jee bikidēge le onja lapia do rodēge le toodga kolon kolon, jee duguyge le 6orse booy booy, jee ooyga kooy kic le duroga daan yoge tu do Labar Jiga se le, k'taadinga jee daayge tu. ²³ Maak-raapo debm ken jaay ai kaamin onte doobm gen kaal maakin do maam ki ey se.»

²⁴ Ken jee Jan oldeno naaba jaay ok terl 6aa se, Isa baag taadn taar Jan se jee denge tu do: «Do kod-baar ki se naase tap 6o ingkiro kaakj naja? Lō6u ingkiro kaakj mu taa baar ken kuul teen 6aansin kaam ara kaam ara se la? ²⁵ A-a! Bin num naase ingkiro kaakj naja? Lō6u ingkiro kaakj gaabm ken tus kalge aak be se le? Got. Jee lee tus kalgen aak be gen koono se ute jee maalge se, naade se ting maakj 6ee gaaringe tu. ²⁶ Lō6u naase tap 6o ingkiro kaakj naja? Naase se ingkiro kaakj debm taad taar teeco taar Raa ki se la? Deere, 'booyki m'asen taada: naan se debm taad taar teeco taar Raa ki na6o naan magal cir debm taad taar teeco taar Raa ki se daala. ²⁷ Naan se 6o debm ken Raa taado taarin do dokin maakj Kitap ki do:

'Booyo, maam m'ai kol debm kaan naabum naani ki,

*taa ai 'daapm doobi.**

²⁸ «'Booyki m'asen taada: maakj jeege tun mendge toojden do naan ki ara bini aan do Jan ki se, debm ken magal cirin Jan se, got. Anum debm *maakj Gaar Raa ki se baat aan goo di kic 6o, naan se 6o magal cir Jan.

²⁹ «Jee denge ute *jee tokj mirje jaay booy taarin se, Jan *batizde taa naade jeelga Raa se ted naka ute doobina. ³⁰ Num ganj *Parizige utu jee jeel taadn tokj metn Ko Taar Raage se, naade se baate tookj do nakge tun ken Raa je do aden tedn naade ki se. Bin 6o, naade baate tookj ken Jan aden batizi.»

³¹ Ter Isa taadden do: «Jee 6orse tap 6o, m'aden komb beye ute nanje? Naade tap 6o tec nanje? ³² Naade se tec aan goo gaangen ing boor ki jaay taad ute naapa do:

Naaje k'tuysen kaa

* 7:27 Aak Mal 3.1.

naʔo naase 'baate daamki.

Naaje k'j'aarsen kaa yoa

naʔo naase 'baate keemki.

³³ «Ey num Jan-Batist ʔaado se, naan ʔs mapp eyo ʔ ʔ aay totn koojn biŋ eyo ʔ naase ʔki num: naan se debm sitan! ³⁴ Ken *Goon Deba jaay ʔaado se ʔ ʔ ʔ aaye, naʔo naase ʔki num: naan se debm kaam-kʔʔ ʔ debm kaay-koono ʔ ʔ k mʔde ute jee tʔkŋ miirge ʔ ute jee *kusiŋge! ³⁵ Num gan jee took aal maakde don ki se, aak ʔkga jeel-taar Raa se ute ʔoobiŋa.»

*Isa ute mend tʔdn *kusiŋa*

³⁶ Bii kalan kʔd *Parizi kalan bini, dan Isa ʔeen ki, ʔen ʔaa kʔsn ute naaŋa. Ken Isa jaay ʔaa ʔeen ki se, ʔotn se naade tood ute ʔeesde jaay ʔo ʔaag kʔʔo do tabil ki. ³⁷ Menda kalan iŋo maakŋ ʔeʔer ken se ʔ jeege paac jeeliŋ naan se, mend tʔdn kusiŋa. Naan ʔaado ʔŋde taa naan booyga booy j'ʔo Isa utu iŋʔ ʔ kʔs ʔotn kʔd Parizi ki se. Ken naan ʔaado ʔaa se, naan uuno naka aan ʔo k-bʔkʔl kalan ko ʔo k'ʔʔʔ k'daapiŋa. K-bʔkʔl se k'daapiŋ ute nakŋ ken k'danŋ albatir[†], ʔ naan se ʔooc ute itir. ³⁸ Naan ʔaado kaam je Isa ki ʔ naan eeme ʔŋ kaa-maanŋ se neet je Isa ʔ naan ʔiŋsiŋ ute ʔeekiŋa ʔ baam ʔk aay jeŋ se ute maak-raapo ʔ ʔ ʔ iŋ itir do jeŋ ki.

³⁹ Kʔd Parizi ken dan Isa ʔeen ki jaay aak nakŋ bin se, taad ute maakŋ ʔ: «Ken gaabm se jaay debm taad taar teeco taar Raa ki deer num, mend ʔaado utiŋ se, naan aŋ 'jeeliŋ naan se, mend tʔdn kusiŋa.» ⁴⁰ ʔotn se Isa taadiŋ ʔ: «Simon, maam se m'ʔk taara m'ai deeke.» Naan terliŋ ʔ: «Debm dooy jeege, 'taada.» ⁴¹ Isa ʔ: «'Booyo. Debm kalan ʔk jee seʔege dio. Deb kalan se ey num aŋ kʔŋ tamma kaar-mii ʔ debm kuuy se le ey num aŋ kʔŋ tamma si-mii. ⁴² Num gan dim naade aan kʔŋ seede ʔot se, naade di se paac, naan tʔalden seedege se naata. Num maakŋ naade ken di se, debm edden se se ken gay ʔo aŋ 'je ciri?» ⁴³ Simon terliŋ ʔ: «ʔen maam ki num m'ʔʔ, debm ken seŋ den jaay ʔo k'tʔliŋsiŋ se.» Isa deekiŋ ʔ: «Kese naai 'taadga taar met ki.»

⁴⁴ ʔotn se Isa uun terl aak mend se, ʔ deek Simon ki ʔ: «Naai aak mend se ʔaamo! ʔotn maam m'endo ʔei ki se, naai edum te maan tugŋ jeŋ eyo; num gan mend se neetum jem ute kaa-maanŋa ʔ ʔtumsiŋ ute ʔeekiŋa. ⁴⁵ ʔo naai 'baam ʔk aay te taarum ute maak-raap eyo; num mend se ken maam m'aan sum se, ʔotn naan baam ʔk aay jeŋa ute maak-raapo sum se, ʔnum te eyo. ⁴⁶ Naai ʔtum te uubm oot dom ki eyo; num mend se ʔtum itir jeŋ ki. ⁴⁷ 'Booyo m'ai taada: mend se kusiŋen den se, Raa tʔlisiŋa naatn. Taa naan se ʔo, naan jem den se. Gan debm k'tʔliŋ kusiŋiŋ baat se, naan kic ʔo ʔk maak-je baata.» ⁴⁸ Ter Isa taad mend ki ʔ: «Kusiŋge se maam m'tʔlisiŋa naata.» ⁴⁹ Jeege iŋʔ ʔ ute naade se, ʔaag taadn ute naapa ʔ: «Kese tap ʔo narja jaay taad taa 'tʔol kusiŋ jeege se?» ⁵⁰ Isa deek mend ki ʔ: «Menda, ute kaal maaki ken naai aal dom ki se, aajiga. Iiŋi, 'ʔaa ute lapia.»

8

Mendgen lee metn Isa ki

¹ Naan ken se jaay Isa ʔaa lee maakŋ ʔeʔerge tu ʔ maakŋ naanʔe tu. Naan taad wʔʔk Labar Jigan ʔen Gaar Raa se jeege tu. ʔotn se jee kaan naabiŋen sik-kaar-dio, ² ute mendge kandum se lee ute naaŋa. Mendgen se ʔo ken naan eddeno lapia ʔen kʔʔŋ rodege tu ʔ tuurdeno sitange rodege tu se. Maakde ki se, Mari iŋo Magdala ʔo ro naan ki se ʔo, Isa tuuriŋo sitange cili se. ³ ʔo Yoanna ken mend Kuza, gaabiŋ se Gaar *Erod ʔŋiŋ maaliŋ paac kaam jiŋa ʔo Suzaan ute mendgen kuuy den kici. Naade se ʔo ken lee noog Isa ute jee metiŋ ki ute nakgen naade ʔk.

Isa aal naagŋ taara te debm kʔnd buru

(Mt 13.1-23; Mk 4.1-25)

⁴ Jeege dena iŋo maakŋ ʔeʔerge tu paac ʔ ʔaado tus ʔotn Isa ki ʔ naan taadden ute kaal naagŋ taara ʔ: ⁵ «Bii kalan deba kalan teec ʔaa kʔnd buru. Ken naan jaay ʔnd kʔnd burin se, kupm metiŋ si jeŋ doob ki; ʔotn se jeege tuumiŋa ʔ yeelge ʔaado tuun ʔsiŋ naatn paac. ⁶ Kupm metiŋge se si ʔʔ ken naanŋiŋ maakŋ ʔk koa. Ken naan jaay utu teec teec sum ʔo naar tuutu taa ʔotn se naanŋiŋ ʔeʔe. ⁷ Kupm metiŋ se, si maakŋ ji kaag ken ʔk kʔrʔnd se, naan tece naʔo aan ʔo teep maakŋ ji kaag ki se, ji kaaga aayiŋ taara. ⁸ Num kupm ken si do naan ken jiga se, ʔotn se naan tece, teepe, tʔk doa ʔ ʔk kaama den aak eyo.» Do taar ken se, Isa uun mindiŋ raan deekden ʔ: «Debm jaay ʔk bi booyo num, booy ʔk taar se.»

⁹ Jee metn Isa ki se tʔnd metiŋ ʔ: «Kaal naagŋ taar ken naai 'taad se tap ʔo je deekiŋ ʔ dio?» ¹⁰ Isa terlden ʔ: «Nakŋ j'ʔyiŋga kʔy *maakŋ Gaar Raa ki se, naase se *Raa taadsenga naase 'jeeliŋkiŋa. Num gan jee kuuy se k'taadden ute kaal naagŋ taara se, taa: Naade 'kaakŋ ute kaamde naʔo 'kaakŋ kʔk eyo,

[†] 7:37 Albatir se napar koa aama ken k'ʔʔʔ k'daapiŋa ʔen komb itir.

'booy ute bide na6o 'booy kək eyo.*»

Kaal naagη taar se, Isa taad ɔək metiηa

11 «'Booyki kaal naagη taar ese se je deekη ɔɔ: kupm maam m'taadin se, kese taar Raa. 12 Kupm kən si jɛη doob ki se, kese taad ute jeegeen booy taar Raa na6o *Bubm sitange 6aado ɔɔd taar se maakde ki naatn, taa sɔm naade booy uunga num 'kəη kaaja. 13 Kupm kən si gɔtn naanη ɔk ko maak ki se, kese taad te jeegeen metn-jiki booy uun taar Raa ute maak-raapo na6o naade ɔη ɔkiη tɔɔg eyo. Kaad kən gɔtɔ utu bɛɛ se naade ɔk taar Raa se ɔɔηɔ, gan nakη naama jaay aanga dode ki num, naade resn naatn ute taar Raa se. 14 Kupm si maakη ji kaag kən ɔk kɔrɔndɔ se, kese taad te jeegeen booy ɔk taar Raa na6o, naade uun nirdɛ, je maal *dunia ɔɔ je nakη kən daa rode 6o jea. Kese 6o tɛddɛn kaal maakde 6aa tɛdn nakη cɛɛ sum se. 15 Num kupm kən si do naan kən jiga se, kese taad te jeegeen maakde bɛɛ, booy uun taar Raa ɔɔ ɔkiη maakde ki jiga ɔɔ jee se, naade aay kaamde aal maakde do Raa ki ɔɔ tɛdn nakgen jiga.»

Isa aal naagη taar ute lɔmpɔ

(Mk 4.21-26)

16 «Nam 'kɔɔcη lɔmpɔ jaay an deebm dukulu don ki, ey lɛ an kɔl kɔnd metn danal ki se, gɔtɔ. Gan lɔmpɔ se k'j'ɔɔcinga num, j'uun j'ɔlin raan ro kaag ki taa jee end gɔtn ese se, 'kaakη gɔtn wɔɔɔ. 17 Taa nakη j'ɔyiη kɔy se j'utu j'an kaakη 'toodn tal ɔɔ nakη jeege jaay jeel metiη ey se jeege utu 'jeel metiη paac ɔɔ j'utu j'an kaakη kaam kaad ki utu 'toodn tal. 18 Bin se kən aki booy taar Raa num, ɔndki kɔndɔ! Taa debm ɔk se j'an kɔmb do ki, num debm ɔk ey se lɛ, kən nakη naan saap ɔɔ ɔk se kic 6o, j'an tɔsn naatn.»

Genaa Isage ute kɔndɛ

(Mt 12.46-50; Mk 3.31-35)

19 Gɔtn se genaa Isage ute kɔndɛ 6aanɔ kaaka, na6o taa jeegeen den se, naade ɔη aan te gɔtn ki eyo. 20 Nam 6aado taad Isa ki ɔɔ: «Koi ute genaage se utu naatn ɔɔ naade je ai kaaka.» 21 Isa terlɛdn ɔɔ: «Koyuma ute genaamge se, kese jee kən booy taar Raa ɔɔ took ing do ki.»

Isa ɔk daar kuulu

(Mt 8.23-27; Mk 4.35-41)

22 Bii kalaη se, Isa ook maakη markab ki ute jee metiη ki ɔɔ naan deekden ɔɔ: «K'gaan k'6aaki jɛη baar kən kaam naane.» ɔɔ gɔtn se naade iη 6aa. 23 Kən naade 6aa 6aa do maane ki se, gɔtn se Isa kaamin 6aa ɔk bia. Kaad kən se guduray dɔɔbɔ do baar ki ɔɔ ɔl maane end dooc dooc maakη markaba se ɔɔ naan kən se gɔtɔ 6aa tɛddɛn ɔɔηɔ. 24 Naade iiko cɛɛ Isa ki, durina ɔɔ deekiη ɔɔ: «Debm dooyje, Debm dooyje, bɛɛ, naajege j'aki kutu!» Kən naan jaay iη se, naan aac kaama kuul ki ute maane ki ɔɔ gɔtn se, kuulu ute maan se ɔk daara ɔɔ gɔtɔ do dil. 25 Gɔtn se naan deekden ɔɔ: «Kaal maaksen jaay naase aalki dom ki se, tap 6o gay?»

Kən naade jaay aak nakη ese se, ɔkden taad eyo ɔɔ beere 6aa ɔkde ɔɔ gɔtn se, naade baag taadn ute naapa ɔɔ: «Kese tap 6o nana bini, kən taad kuul ki ute maane ki kic 6o tookiη taariη se?»

Isa ɛd'lapia debm kɔɔη sitan ki

(Mt 8.28-34; Mk 5.1-20)

26 Gɔtn se naade 6aa aan taa naan jeege tun k'danɛn Gerazenige kən sak kaam taa naan Galile ki. 27 Kən naade aan taa jɛη ki jaay Isa bɔɔy bɔɔy naan ki se, gɔtn se gaab kalaη bini ɔk kɔɔη sitan iηo maakη gɛgɛr kən ese ɔɔ 6aado dɔɔd Isa. ɔɔ gaabm se, naan iη 6een eyo ɔɔ lee ute kal ey se daaniη dakga, num naan se iηg maakη iifge tun Yudge tɛdiηo gen tɔl taal yodege se. 28 Kən naan jaay aak Isa se, ɔɔd ɔɔy makɔη ɔɔ 6aado ooc metn jɛη ki ɔɔ deekiη ɔɔ: «Isa Goon Raa Taaro, j'ɔη di ute naai? M'eemi nɔɔ meti ki, ɔηte gen dabaruma!» 29 Kən ɔlin taad bin se, taa Isa deekinga deek ɔɔ η'teec naatn ro gaab kən se. Taa sitan se, iηga num tɛd gaabm se kusina ɔɔ ɔl k'dɔɔkiη ute sesɛɛ ɔɔ j'aalin dɔkɔdɔm maala se kic 6o, naan gaan naatn ɔɔ sitan se ɔlin aan teec 6aa do kɔd-baar ki. 30 ɔɔ Isa tɔnd metiη ɔɔ: «Naai, 'roi nana?» Naan terliη ɔɔ: «Maam rom Dɔɔl asgarge,» taa gaabm se ɔk sitange roη ki dena. 31 Gɔtn se sitange eem nɔɔ metn Isa ki ɔɔ deekiη ɔɔ: «ɔηte 'tɔkη kɔmbje maakη gɔɔ kən jɛrl zuzu se.»

32 Gan gɔtn se ɔk dɔɔl kinzirge dena lee gaam gaam do kɔs ki. Gɔtn se sitange se sɛl metn Isa ɔɔ: «ɔηje naaje k'6aa kɛnd maakη kinzirge tu se.» Gɔtn se Isa tookden. 33 ɔɔ sitange se teeco ro gaab kən se 6aa end maakη kinzirge tu se ɔɔ dɔɔl kinzirgen te denɛ se dɔɔbɔ rus ɔɔ naar aano girdi girdi bɔɔy 6aa si maakη baar ki ɔɔ maane ɔsde paac.

34 Kən jee gaam kinzirge jaay aak nakη tɛd se, naade dɔɔb aan 6aa taad jeege tun maakη gɛgɛr ki ute jeege tun iηg bee naatge tu. 35 Kən jeege jaay 6aa booy se, naade 6aado gen kaakη nakη tɛd se. Kən naade jaay aan ɔη Isa se, ɔη gaabm debm sitan se, sitaniηge se teecga naatn

* 8:10 Aak Eza 6.9.

ron ki ðo naan ing king metn jε Isa ki ðo tusga kala ron ki jiga jiga. Ken naade jaay aakin se, beere baa ðkde. ³⁶ Jeegeen aako nakn se ute kaamde se, baado taad jeege tu nakn ken Isa tedo do gaabm ken debm sitan jaay 6o ðn lapi se. ³⁷ Gotn se jee ing taa naan Geraze ki paac se, ken naade jaay beere baa ðkde se, naade taad Isa ki ðo: «Iin ðnje, 'baa doka.» Gotn se Isa ook maakn markab ki gen terl baa. ³⁸ Gaabm ken sitange teec ðnin se, tond metn Isa ðo: «Ðnum m'baa ute naai.» Gan Isa taadin ðo: ³⁹ «'Terl baa bei ki ðo taad nakn paacn ken Raa tedi naai ki se.» Ken gaabm se jaay ðk terl baa been ki se, baa taadin jeege tun maakn geger ki se paac nakn ken Isa tedino naan ki se.

Isa ed lapia mend ki ðo dur goon Jayrus menda daan yoge tu
(Mt 9.1,18-26; Mk 5.21-43)

⁴⁰ Ken Isa jaay aan se, jee denge doodina, taa naade se ing aak kaak kaamina. ⁴¹ Gaaba kalan k'danin Jayrus; naan se magal *bee ken Yaudge lee tusn maak ki. Naan baado ooc metn je Isa ki eemin ðo ð'baado been ki. ⁴² Taa naan ðk goon menda kalan lak, baarin baa baa sik-kaar-dio ðo goonin se tood koono kaam yoa.

Kaad ken Isa baa baa gotn goon mend ki se, jeege dena tus ron ki ðo gotn lee kic naan ðn eyo. ⁴³ Maakn jee denge tu se, menda kalan bin se, gotn moosin aan sum se ðn daar eyo okga baaara sik-kaar-dio ron ki. Naan utga jin paac gotn jee dawage tu, nabo nam ðn edin te lapi eyo. ⁴⁴ Mend se baado naagn Isa ki ðo ut taa kalina ðo gotn ese sum 6o, moosin naar daara. ⁴⁵ Isa tond meta ðo: «Ken ðl jin utum se nanja?» Aan goo jeege paac baaga naaja se, gotn se Pier deek Isa ki ðo: «Meluma, aaka jeege 6o lee uri mak mak se dey!» ⁴⁶ Gan Isa deek ðo: «Num nam olga jin utumga, taa maam m'naamga toagn ken teec rom ki se.» ⁴⁷ Ken mend se jaay jeel jeege an jeel se, beere baa akin se ron ook marga ðo baado ooc metn je Isa ki. Gotn se naan taad naan jeege tu paac nakn ken ðlin jaay 6o, naan ðl jin ut taa kal Isa se. Mend se taadden ðo: «Maam m'naar m'ut kali sum 6o, m'ðn lapia.» ⁴⁸ Gotn se Isa deekin ðo: «Goonuma, taa naai aalga maaki dom ki se, kaa maaki se aajiga. 'Baa ute lapia.»

⁴⁹ Ken Isa utu daar taad taad bort se sum 6o, deb kalan iino gotn Jayrus ki ðo baado taadin ðo: «Bere, gooni menda se le ooyga. Ðnte dabar Debm dooy jeege se cere.» ⁵⁰ Num ken Isa jaay booy taar se, naan taad Jayrus ki ðo: «Ðnte beere; ond maaki kaam kalan. Gooni menda se utu 'kaaja.» ⁵¹ Ken Isa jaay aan bee Jayrus ki se, jee den se naan gaasde naatn. Gotn se ðp Pier, Jan, Jak ðo ko goono ute bubm goono sum 6o end ute naana. ⁵² Jeege paac eeme ðo tooy makon do yo ki se. Num gan Isa deekden ðo: «Ðnte 'keemki. Goono se ooy te eyo; naan le tood tood bi sum.» ⁵³ Ken naade jaay booy taarin se, naade baag tooy koogo metin ki taa naade jeele goon menda se le, ooyga deere. ⁵⁴ Gotn se Isa ðk jina, uun mindin raan ðo: «Goonuma, iini!»

⁵⁵ Gotn se sum 6o goono se duru ðo naar iin daara. Ter Isa taadden ðo: «Goono se, j'edin kos.» ⁵⁶ Ken bubin ute kon jaay aak nakn se, nakn se baa deel dode ðo ðkden taad eyo. Gotn se Isa dejen ðo nakn deel se, j'onte baa taadin nam ki.

9

Isa ðl jee kaan naabinge sik-kaar-di se naaba
(Mt 10; Mk 6.7-13)

¹ Bii kalan Isa tus jee kaan naabingen sik-kaar-dio ðo naan edden toogo do sitange tu paac ðo edden toagn gen kedin lapia jee koonge tu. ² Naan ðlden naaba se taa 'baa taadn labar gen *maakn Gaar Raa se jeege tu ðo gen kedin lapi jee koonge tu. ³ Naan taadden ðo: «Ken 'baaki baa mertε se, ðnte 'kuunki dim, ðnte 'kuunki sirdi, baa, koo ðo ðnte 'kuunki gurs kici. Ðo maake ki se, nam ðnte 'tson kalge dio. ⁴ Bee ken naase 'booykiga maak ki se, 'toodki gotn ese, bini anki kiin baa maak ki. ⁵ Gotn naase 'baaki jaay jeege baate doodn kokse num, ken naase 'teeck teec maakn gegerde ken ese se, kudn jesege se kic 6o 'tupdenki naatn, kese aden toodn saada.» ⁶ Bin 6o, *jee kaan naabm Isage se baa lee maakn naagne tu, taad Labar Jiga jeege tu ðo goto baa se paac, naade ed lapia jee koonge tu.

*Nookn Isa se ed saapm maaka *Erad ki*
(Mt 10; Mk 6.7-13)

⁷ Ken Gaar Erad Antipas naan 6o magal taa naan Galile se jaay booy j'bos maan nakgen deel se, taar se baa deel dona taa jee metinge deek ðo: «Kese Jan-Batist 6o duroga daan yoge tu.» ⁸ Ðo jee metingen kuuy taad ðo: «*Eli do dokin se 6o, baadoga.» Ðo kengen kuuy kic taad ðo: «Kaadn naane maakn jeege tun taad taar teeco taar Raa ki do dokin se 6o, deb kalan duroga daan yoge tu.» ⁹ Taa naan se 6o ðl Erad taad ðo: «Nakage, ey num Jan-Batist se le maam mala 6o m'ol k'gaanjo ute dona. Num kese tap 6o debm gay daala jaay m'booy ted nakgen bin se?» Gotn se naan je Isa taa an kaaka.

Isa ed koso gaabge tu dupu-mii
(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Ken *jee kaan naabm Isage jaay terl 6aa on Isa se, taadin metn nakgen naade tedo paac se. Gotn se naan ok baande cees ki kaam geger ken sak Betsaida. ¹¹ Ken jee denge jaay booy labar se, naade ru 6aa metin ki. Oo Isa dood okde oo gotn se, naan taadden taar *maakj Gaar Raa oo jee ken baado je lapi rode se, naan edden lapia.

¹² Gan ken kaada 6aa 6aa kooco se, jee kaan naabm Isagen sik-kaar-di se, baado taadin oo: «Deek jeege tu se k'wook k'6aa maakj naange tu oo maakj fee naatge tun goor goor se. Taa gotn naane se, naade 'konej nakj koso oo 'konej gotn toodo kici. Ey num gotn ara se, naajege k'do kod-baar ki.» ¹³ Gan Isa terlden oo: «Naase mala eddeki koso.» Gotn se naade terlin oo: «Mappan j'ok se le cir mii eyo oo kenjge kic le k'j'ok di sum. Ken jee se jaay 'konej koso paac num, naan se naaje j'ade 6aa dugj koso kuuy do ki.» ¹⁴ Jee tus gotn ese paac se, gaabge kalde ki sum 6o 6aa 6aa nakj dupu-mii.

Gotn se Isa taad jeege tun metin ki oo: «Taadki jeege tu k'j'ing naan ki oo 'gaandeki jeege se si-mii si-mii.» ¹⁵ Naade ted jeege paac ing naan ki. ¹⁶ Num Isa tos mappan mii ute kenjgen di se jin ki, naan uun kaamin raan, toom *Raa, dup mappa oo edin jeege tun metin ki taa 'kedn jee denge tu. ¹⁷ Naade paac os derenj ute maraadde oo togrj oop se k'tuun k'tusin maakj gorngre tu sik-kaar-dio.

*Pier taad oo Isa se naan 6o *al-Masi*
(Mt 16.13-28; Mk 8.27-9.1)

¹⁸ Bii kalan se, Isa iik took cees ki kalin ki gen tond metn Raa. Naan ken se, jee metin ki utu te naana. Gotn se naan tond metde oo: «Jee denge tap 6o taad oo maam m'nanja?» ¹⁹ Naade terlin oo: «Jee metinge oo naai Jan-Batist oo jee kuuy oo naai *Eli ken do dokina oo kengen kuuy daala oo naai se kaadn naane maakj jeege tun taad taar teeco taar Raa ki do dakin se 6o, deb kalan duroga daan yoge tu daam.» ²⁰ Oo Isa deekden oo: «Ken maak-saap naase ki num okki maam m'nanja?» Pier eep taarin oo: «Naai 6o al-Masi ken Raa olo.» ²¹ Gotn se Isa aacden kaama oo taar se j'onte 6aa taadn nam ki. ²² Ter naan taadden metin oo: «Beeki num, *Goon Deba utu 'dabar kusiņa. Magal taa 6ee Yaudge, *jee magal tedn serke Raa ki, ute jee jeel taadn tokj metn Ko Taar Raage, naade se utu an koodn kundu oo utu an tollo oo daan bii k-matage tu se, naan utu ade dur daan yoge tu.»

Jee je daan Isa

²³ Gotn se naan taadden paac oo: «Debm jaay je am daan maam se, naan 'baatn ronj mala oo bii-raa 'kuun kaagn yona jaay 6o am daana. ²⁴ Taa debm je kaajn konj se utu an kutu naan Raa ki oo debm ut konj taa maam se, utu an kaaja. ²⁵ Ken debm jaay *duni ute magalin 6o kaam jin kic num, ken naan kutn konj naan Raa ki se, an konj di ro ki? ²⁶ Taa naan se 6o, debm jaay ted sokono taa maama oo ro taarum ki se, maam *Goon Deba kic 6o, bii m'ade 6aa maakj *nookum 'gen Bubum ki oo ute gen kodingen *sasal se, maam kic sokono utu am tol taa naan kici. ²⁷ Deere, 'booyki m'asen taada: maakj jeege tun borse utu ara se, metinge se kooy ey sum 6o, utu 'kaakj Raa 'kosn gaara dode ki.»

Raa ooj ro Isa

(Mt 17.1-9; Mk 9.2-10; 2Pr 1.16-18)

²⁸ Ken Isa taad aas taarin jeege tu jaay ok nakj 6aa 6aa bii marta se, naan ok Pier, Jan oo Jak oo naade ook do ko ki gen 6aa keem Raa. ²⁹ Kaad ken Isa eem keem Raa se, daan-kaamin 6aa terl kuuy oo kalin se 6aa ted raap lak lak oo omb met ki birin birin. ³⁰ Gotn se naade aak gaabge dio daar taad taad ute Isa oo jee di ese se, *Musa ute *Eli. ³¹ Oo gotn Musa ute Eli daar ro ki se, Raa tedin gotw kelj. Gotn se naade taad metn taar ken tedga num, Isa utu 'kooy Jeruzalem ki se. ³² Gan Pier ute medinge se bi 6aa cirde. Num ken naade duro maakj bide ki se, naade aak Isa se ronj woor gotw kelj oo naade aak jee di se daar daar ceej ki. ³³ Ken Musa ute Eli jaay iin on konj Isa se, Pier deek Isa ki oo: «Debm dooyje, beeki num, j'aki king gotn ara ki 6o jiga; on j'asen taal daabge moto, kalan naai ki, kalan Musa ki oo kalan Eli ki.» Gan taar naan taad se tap 6o, ond te metin eyo. ³⁴ Ken Pier utu taad taad sum 6o, gapara naar baado deebde bat. Ken naade jaay aak gapara 6aa deebde se, beere 6aa okde. ³⁵ Ter naade booy mind deba taad maakj gapar ki oo: «Kese goonum ken maam m'berer m'odfino. 'Booy uunki taariņa.» ³⁶ Kaad ken naade booy mind deba utu taad taad se, kor naade aak ok se, oop Isa kalin ki sum. Nakj naade aakin paac se, kaad ken se naade taadin te nam ki eyo, num naade boobin maakde ki.

Isa ed lapia goon gaab ki ken ok koonj sitan
(Mt 17.14-21; Mk 9.14-29; Mk 1.23-27)

³⁷ Oo metbeenki se, ken naade booyo booy do ko ki se, jeege dena baado doodn Isa. ³⁸ Maakj jeege tu se, gaaba kalan danj makono oo: «Debm dooy jeege, m'eemi noo 'baado aakum tu

goonum ara se. Bɛɛ, goonum ɔo kalan ese sum. ³⁹ Gɔtn metɪn se ken sitan ɔkinga tak ɔo, goono tɔɔy makaɔɔ, uun undɪn naan ki, tiikin zak zak ɔo taarin kic ɔo tiin gupiyu. Ken sitan se jaay ɔkinga num, tɛdɪn ɔɔn jaay teec ron ki dabarin bini nanɪn tɔɔgin jaay ɔnɪna. ⁴⁰ Maam m'tɔndɔ metn jee meti ki m'ɔɔ am tuur sitan ro goonum ki se naatn, naɔo naade ɔn aasin te eyo.» ⁴¹ Isa deekden ɔɔ: «Naase jee do naan ken ɔɔrse aalki maakse do Raa ki ey se. Naase se jee naajɪn taarge ɔɔ jee bɛɛki eyo! Maam tap ɔo m'kingɪn ute naase se bini nun ki ɔo m'asen serkɪn bini nun ki? Ɔk ɔaano ute gooni se ara.»

⁴² Ken goono jaay k'ɔaano ɔaa gɔtn Isa ki se, sitan uun undɪn naan ki ɔo naan baag tiikin zak zak. Gan ken Isa jaay aakin se, naan aac kaama sitan ki ɔo sitan teec ɔn goono. Ɔo goono se, Isa uun ɛdɪn bubɪn ki. ⁴³ Ken jeege jaay aak nakɪn tɛd se, ɔaa deel doɔe ɔo ɔkden taad eyo ɔo deek ɔɔ: «Deere, Raa se magal aak eyo.»

Ter Isa taad taa dubar ken utu 'kaan don ki

Kaad ken jeege paac utu aak kaak nakɪn ken Isa tɛd jaay ɔkden taad ey se, Isa deek jeege tun metɪn ki ɔɔ: ⁴⁴ «Udki bi jiga ro taar ken maam m'je m'asen taadse. *Goon Deba se, j'utu j'an kɔkɪn kɔl ji jeege tu.» ⁴⁵ Num gan jee metɪn ki se, taar se, naade ɔn booy ɔk te metɪn eyo; taa taar se metɪn ute don naade ɔnd te eyo. Ɔo gɛn tɔnd metɪn lɛ, naade ɔberɪn ɔeere.

Jee metn Isa ki naar magala

(Mt 18.1-7; Mk 9.33-42)

⁴⁶ Jee metn Isa ki baag naajɪn ute naapa ɔo maakde ki se, naɔa ɔo t'ɛdɪn magalde. ⁴⁷ Aan gɔɔ Isa jeel maak-saapde se, naan uuno goon ɔkɔ ɔaado ɔndɪn ɔɛɛn ki. ⁴⁸ Ɔo naan deekden ɔɔ: «Goon ese se jaay debm ɔkɪn jiga taa maam se, kɛse naan ɔkum maam mala. Ɔo debm ɔkum maam se, naan ɔk debm ken ɔlumo. Taa naan se ɔo, maakɪn naase ken paac se, debm ɔɔp ron baat se, naan ɔo asen t'ɛdɪn magalse.»

Jee tɛdɪn naaba ute ro Isa

⁴⁹ Gɔtn ese Jan ɛɛp taarin deekin ɔɔ: «Debm dooyje, naaje j'ɔnɔ deb kalan bin se lee tuur tuur sitange ute roi. Num naaje k'je j'anɔ gaasa, taa naan lɛ lee ute naajege eyo.» ⁵⁰ Gan Isa deekin ɔɔ: «Ɔntɛ 'gaasɪnki! Debm jaay debm taamooyse ey se, naan se debm naase.»

*Jee *Samari baate ɔɔdɪn kɔkɪn Isa naarɔe ki*

⁵¹ Kaadɪn naan aan kiin kɔn do naanɔ jaay aan se, Isa uun doa ute maakɪn paac gɛn ɔaa Jeruzalem ki. ⁵² Gɔtn se naan ɔl jeege naanɪn ki ɔo jee se jaay ɔaa aan maakɪn naan ken kalan gɛn taa naan Samari ki se, naade je an ɔaapm gɔtɔ. ⁵³ Num gan taa naan ɔaa ɔaa Jeruzalem ki se, jee se baate kɔkɪn gɔde ki. ⁵⁴ Ken naade jaay aak nakɪn ey se, jee metɪn ken Jak ute Jan se deekin ɔɔ: «Melje, ken naai je num j'aki t'ɔnd metn Raa ade ɔɔy pɔɔdɔ doɔe ki taa adɛn kɔsn narɔa.» ⁵⁵ Ken Isa jaay booy taarde se, naan ɔk tɛrl mooyde. ⁵⁶ Gɔtn se naade uun doobm naan kuuy.

Debm je daan Isa

(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Ken naade ɔaa ɔaa doob ki se, deb kalan deek Isa ki ɔɔ: «Gɔtn naai 'ɔaa gay gay kic ɔo, maam m'ai daana.» ⁵⁸ Isa tɛrlɪn ɔɔ: «'Booyo! K-bukumbɔɔge kic ɔo ɔk ɔee tooddege, ɔo yeelge kic lɛ ɔk kujdege. Num gan maam *Goon Deba se m'ɔk gɔtn maam m'an kɔl dom eyo.»

⁵⁹ Naan deek deb kuuy ki ɔɔ: «'Daanuma!» Gaabm se tɛrlɪn ɔɔ: «Ɔnɔm m'ade ɔaa duubm bubum jaayo.» ⁶⁰ Gan Isa tɛrlɪn ɔɔ: «Ɔn jeegen aan gɔɔ ooyga kooy naan Raa ki se 'duubm naapa. Num naai se, 'ɔaa taad labar gɛn *maakɪn Gaar Raa se jeege tu.» ⁶¹ Ter deb kuuy daala ɔaado ɔnɪn deekin ɔɔ: «Melje, maam se m'je m'ai daana, naɔo ɔnum m'ade tɛdɪn tɔɔse jeemge tun maakɪn ɔeem ki jaayo.» ⁶² Isa tɛrlɪn ɔɔ: «Debm ken naab naab ute marange jaay tɛrl aak metɪn ki se, debm bin se aas gɛn 'kɔn tɛdɪn naaba maakɪn Gaar Raa ki eyo.»

10

Isa ɔl jee metɪn ken sik-cili-kaar-di se naaba

(Mt 10.7-16)

¹ Ken nakgen se jaay deel se, Meljege bɛɛr tɔɔd jee kuuy sik-cili-kaar-dio, nigde di dio ɔo ɔlden naaba maakɪn gɛgerge tu ɔo maakɪn naanɔe tun ken naan mala utu ɔaa maak ki kici. ² Gɔtn se Isa deekden ɔɔ: «Maakɪn-gɔtn tɛdga gɛn kɔjɔ se utu dena, naɔo jee tɛdɪn naabge se, baata. Bin num, t'ɔndki metn Mɛl maakɪn-gɔtɔ taa ade kɔl jee tɛdɪn naabge do ki gɛn kɔjn maakɪn gɔtɪna.» ³ Isa deekden ɔɔ: «Iɪn 'ɔaaki! Naɔo 'booyki: maam se m'ɔlsen aan gɔɔ gaan baatge maakɪn k-sogsogige tu. ⁴ Ken 'ɔaaki ɔaa se, ɔntɛ 'kuunki k'ɔnd gurs, ɔɔnɔ, saa ɔo daan doob ki se, ɔntɛ 'daarki gɛn tɛdɪn tɔɔse nam ki.

⁵ «Maakɪn ɔee ken naase endkiga maak ki deet deet se, t'ɛddɛki tɔɔse. ⁶ Maakɪn ɔee ken jaay ɔnkiga debm jaay je tɔɔse se, ɔnki tɔɔse se 'kɔɔpm maakɪn ɔeen ki; ken ɔnki nam jaay je tɔɔse ey

num, tóóse se 'terl ute naase. ⁷Maakŋ ɓee jaay mɛlinge ɔksenga jiga num, ingki ɓotn ese; ɔski ɔ aayki, taa debm tɛdn naaba se, ɓɛɛki num, j'an kɔŋj dal dubariŋa. Ɔ ingki kaam kalan, ɔnte 'leeki ɓee jeege tu.

⁸«Maakŋ gɛgɛr kɛn naase endkiga jaay mɛlinge ɔksenga jiga se, kɔsn kɛn naade ɓaansenoga se ɔnte 'baatiŋki, ɔski. ⁹Jee kɔɔngɛn ɓotn ese ɛdfɛki lapia ɔ jee se 'taadɛki ɔɔki: ɓɛɛɛ, ɓɔrse *maakŋ Gaar Raa se aanga ɓotse ki. ¹⁰Num gan, maakŋ gɛgɛr kɛn naase endkiga jaay, mɛlinge baatsenga kɔŋj num, 'teecki naatn ɓɔɔr ki ɔ 'deekɛki ɔɔki: ¹¹Kudn maakŋ gɛgɛr se kɛn uun naagŋ jeje ki se kic ɓo, k'tupsesiŋ naatn naanse ki. 'Bɛɛɛ 'jeelki: maakŋ Gaar Raa se aanga ɓotse ki! ¹²'Booyki m'asen taada: ɓii kɛn *Raa 'kɔŋj ɓɔɔrɔ do jeege tu se, jee ese se ɓɔɔr kɛn kooɔŋ do naade ki se adɛn tɛdn ɔɔŋ cir gen jee maakŋ gɛgɛr Sɔdɔm ki se dɔkɔ*.»

Jee maakŋ gɛgɛr kɛn baate kaal maakɛ do Isa ki

¹³Isa deekɛn ɔɔ: «Utu asen kɔɔŋ aak eyo naasen jee maakŋ gɛgɛr kɛn Kɔrɔzin ki ɔ utu asen kɔɔŋ aak eyo naasen jee maakŋ gɛgɛr kɛn Betsaida ki! Taa nakŋ-kɔɔɓgen kɛn tɛdo ɓotse ki se, jaay 'tɛdoga tɛd maakŋ gɛgɛrge tun Tir ki ute kɛn Sidɔŋ kɛn jee *kusinge se num, kaadn do dɔkiŋ naade tɛrlɛga maakɛ do Raa ki, naade tuusn kal kɔl doa ɔ ɓɔɔy burku dɔdege tu. ¹⁴'Deere, ɓii kɛn Raa utu 'kɔŋj ɓɔɔrɔ do jeege tu se, nakŋ utu 'kaan dose ki se utu 'kɔɔŋ cir kɛn aano do jeege tun Tir ki ute Sidɔŋ ki se daala. ¹⁵Ɔ naase jee gɛgɛr kɛn Kaparnayum ki, gen naase ki num, ɔski nookse se 'keem kaan maakŋ raa ki la? Ɔɔtɔ! Naase se utu aki kooy 'ɓaa ɓee yoge tu.»

¹⁶Ter Isa taadɛn ɔɔ: «Debm booy uun taar naase se, booy uun taar maam kici ɔ debm baatse naase se, baatum maam kici. Anum debm kɛn baatum maam se, baate debm kɛn ɔlumo se kici.»

Jee metŋ kɛn sik-cili-kaar-di se ɔk tɛrl ɓaado

¹⁷Kɛn jee metŋ Isa kɛn sik-cili-kaar-di jaay nanɔ naabɛ se, naade ɔk tɛrl ɓaado ɔŋ Isa ute maak-raapo ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Melje, kɛn naaje k'tuuro sitange ute ro naai se, naade kic ɓo tookjeno taarje.» ¹⁸Ɔotn se Isa tɛrlɛn ɔɔ: «Maam m'aak *Bubm sitange ɓɔɔy ooco maakŋ raa ki aan ɓɔɔ maan kɛn aal wusuk wusuk se. ¹⁹'Booyki, kɛse ɓo tɔɔŋj kɛn maam m'ɛdsɛn taa anki tuum wɔɔjge ute iinge ɔɔ ute tɔɔŋj se, naase anki cir jee wɔɔyge ɔ naade se paac asen 'kɔŋ tɛdn dim eyo. ²⁰Bin num maakse ɔnte raapo taa sitange beersenoga ɔɔ booyesenoga taarse, num gan 'tɛdki maak-raapo taa rosege se Raa raanŋinga raanŋ maakŋ raa ki.»

Maak-raapm gen Isa (Mt 11.25-27)

²¹Naan kɛn se sum ɓo, Isa ɔooc ute *Nirl Salal, ɔɔ ɓotn se maakiŋ-raap sakan ɔɔ baag tɔɔm Raa ɔɔ: «Bua, naai ɓo Mɛl maakŋ raa ute gen do naanŋa, maam m'tɔomi taa nakgen se naai ɔyŋga kɔyɔ jee jeel-taarge tu ute jee mɛtɛkge tu, ɔɔ ɓɔrse naai 'taadga metŋna gaan sɛɛmge tu. 'Deere, Bua, kɛse ɓo nakŋ jigan kɛn naai maaki jen ro ki. ²²Nakge paac se Bubum ɛdumsinga kaam jima. Ey num Goono se nam tap ɓo jeeliŋ eyo; kɛn jeeliŋ se Raa Bubu kaliŋ ki sum. Ɔ Raa Bubu se kic ey num, nam tap ɓo jeeliŋ eyo num kɛn jeeliŋ se, Gooniŋ kaliŋ ki sum ɔɔ Gooniŋ se ɓo je an taadn Raa Bubu se jeege tu.»

²³Ɔotn se Isa tɛrl aak jee metŋ ki ɔ taadɛn naade kalɛ ki sum ɔɔ: «Naase 'maakse raapo taa nakŋ kɛn naase aakiŋki ute kaamse se. ²⁴'Booyki m'asen taada: jee taad taar teeco taar Raa ki dɛna ute gaariŋen do dɔkiŋ dɛn se, je ɔɔ adɛ kaakŋ nakŋ kɛn ɓɔrse naase aakki se, naɓo ɔŋ aakiŋ te eyo, ɔɔ je ɔɔ adɛ booy nakŋ ɓɔrse naase 'booyki se, naɓo ɔŋ booyŋ te eyo.»

*Isa aal naagŋ taara ute kɔd *Samari debm ɓɛɛ*

²⁵Bii kalan debm jeel taadn tɔkŋ metŋ Ko Taar Raa kalan bini iŋ daar tɔnd metŋ Isa taa an naama ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Debm dooy jeege, m'tɛdn m'ɔɔ di jaay m'kɔŋ *kaajŋ gen daayum se?» ²⁶Isa tɛrlŋ ɔɔ: «Do *Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki se k'raanɔ j'ɔɔ di? Kɛn naai 'dooyŋ se 'booy ɔkiŋ ɔɔ ɔio?» ²⁷Gaaba se tɛrlŋ ɔɔ: «Kɛn maam dooyŋ se deek ɔɔ: *Naai 'je Mɛli Raa se ute maaki paac, ute roi paac, ute tɔɔgi paac, ute saapi paac ɔɔ 'je naapi se aan ɓɔɔ 'je ro naai mala.*†»

²⁸Isa tɛrlŋ ɔɔ: «Taar se, naai 'tɛrlŋinga ute ɔoobiŋa. 'Baa 'tɛdn naan se ɔɔ naai 'kɔŋ kaajŋ gen daayum.»

²⁹Num gaaba je ɔaapm taariŋ se tɔnd metŋ Isa ɔɔ: «Naapum tap ɓo nanŋa?» ³⁰Isa deekiŋ ɔɔ: 'Booy m'ai taadn metŋ taara kalan. Bii kalan se, gaaba kalan iŋo maakŋ gɛgɛr kɛn Jeruzalem ki ɓɔɔy ɓaa ɓaa maakŋ gɛgɛr kɛn Jeriko ki. Kɛn naan ɓaa ɓaa se, ɓaa ooc ji jee ɓoogge tu. Ɔotn se jee ɓoogge se ɔkiŋa, tɔɔdn te kaliŋ naatn, ɔɔ tɔnd aaliŋ par kaam yoa; jaay ɓo naade aan resiŋa. ³¹Num ɓotn se, *debm tɛdn serke Raa ki kalan bini, ɓaado ɓaa te ɔoobm se tɛŋ sum ɓo, gan kɛn naan aak gaabm toof par se, naan aal ɔɛɛ ki dɔkɔ uun ɔoobiŋ ɓaa.

* 10:12 Aak Jen 19.24. † 10:27 Aak Dt 6.4-5.

32 Ter kof Lebi[†] kalan bin kic, aalo te doobm se. Num ken naan jaay aan gotn se, naan aak gaabm tood par se do naan kic aal cees ki dok doo uun doobin baa kici. 33 Num gan kof Samari[§] kalan bin kic baa baa merte ute doobm se. Ken naan jaay aak gaabm tood par se, naan eejin don ki. 34 Naan baado onjina, tugin taan-duna ute totn koojin bin, otin uubu do saaminsina; jaay bo uun andin do buurin ki do baansin bee booy mertege tu do ing don ki. 35 Metbeenki se, naan dof tamma dio, ed debm tedn mertege tu se do deekin do: «Gaabm se, aakin don ki. Nakj naai utga cir naan se num, maam m'terloga se, m'utu m'aisin kojn gotin ki.»

36 Gotn se Isa tond metn debm jeel taadn tokn metn Ko Taar Raa se do: «Maakj naai ki num, maakj jeege tun moto se, gaab ken jee boogge tondino se ken gay bo naapina?» 37 Naan terl Isa ki do: «Jaay debm ken ted bee deb ken jee boogge tondin se.» Gotn se Isa deekin do: «Naai kic 'baa 'ted bin kici.»

Isa baa bee Mart ute gen Mari ki

38 Ken Isa jaay baa baa doob ki ute jee metin ki se, naan baa end maakj naan ki kalan bini, do gotn se menda kalan ronj Mart doof okin been ki. 39 Naan ok gena roj Mari do Mari se, baado ing metn je Meljege tu do naan ing booy booy taar Meljege taad se. 40 Ken Mart jaay naaba baa deel don se, naan baado deek Isa ki do: «Meluma, aaka genaam se. Naaba se paac onumsin dom ki. Kese tap bo naai an dim ey ne? 'Deekin 'baado utu am noogo!» 41 Num Meljege terlin do: «Mart, Mart, naai se uun nirli do nakge tun paacn ken naai ted se; taa naan se bo naai 'baate roi tak tak do 'tedi baa kaam ara kaam ara. 42 Num Mart, 'booyo. Naka kalan sum bo jiga cir paac. Ken se bo Mari beer uunga. Num nakj Mari beer uun se, nam ansin konj kood eyo.»

11

*Isa dooy jee metin ki gen keem *Raa*

(Mt 6.9-13; 7.7-11)

1 Bii kalan Isa ing goto kaam kalan bini, gen keem Raa. Ken naan jaay eem Raa aas se, maakj jeege tun metin ki se, deb kalan baado tond metina do: «Melje, 'dooyje gen keem Raa aan goo ken Jan dooy jee metin ki se.» 2 Isa taadden do: «Ken naase jaay aki keem Raa num, 'deekki oki:

Bua, on jeege paac ai jeeli naai kali ki sum bo Raa.

On naai bo kosn gaara do jeege tu paac.

3 Edjeno kosn ken ajen kaasn bii-raa.

4 'Taalje *kusinje taa naaje kic bo k'tedn kaldε jeege tun paacn ken tujjenga naaje ki kici.

Onje 'konje k'kend maakj nakj naam ki.»

5 Gotn se Isa deekden daala do: «Ken maakse ki se jaay, deb kalan ok medε do medin se baado onjin daan noor ki do tond metin do: «Meduma, edumo tu mapp moto, 6 taa maakj medumge tu se, deb kalan baadoga merte gotum ki, nabo maam m'ok dim m'an ked eyo.» 7 Num ken debm maak ki se jaay, terlin do: «Onum, m'toodn kaam kalan. Borse kaam taarum le m'gaasinga, do maam m'ute genumge paac kic le, k'toodga. Bin num, maam se m'konj kiin jaay m'ai kedn mapp eyo.» 8 Gan 'booyki m'asen taada: naan 'kiin an ked se taa gaaba se medin sum eyo, num taa naan dook taar tond meta on ey se bo, naan 'kiin an keda.

9 «Maam m'deeksen m'oo: 'lee 'tondki meta do j'asen keda, 'lee 'jeki do naase aki konj, 'lee 'tondki kaam-taara do j'asen koodo. 10 Deere, debm tond meta se j'an kedε, debm je se 'konj do debm tond kaam-taara se le, j'utu j'an koodo. 11 'Saapki tu, maakse ki se bubm gay jaay, goonin tond metn kenje gotin ki num, naan an konj kedn woojo ne? 12 Ey le, ken tond metn kaaom koronjo se, an konj kedn iini ne? 13 Naasen jeege ken jig ey se kic bo 'jeelki kedn nakj bee gensege tu. Num met kando Bubm ken maakj raa ki 'kedn *Nirli Salal jeege tun tond metin ey ne!»

*Isa do *Bubm sitange*

(Mt 12.22-45; Mk 3.22-30)

14 Gaaba kalan bini ok koon sitan do naan onj taad taar eyo. Bii kalan, Isa tuurin sitan se naatn ronj ki. Ken sitan jaay teec onjin se, gaabm onj taad taar ey se baag taadn taara ceγ. Do ken jee denge aak se nakj se deel dode do okden taad eyo. 15 Num gan maakde ki se jee kandum deek do: «Ute Belzebul, naan ken Bubm sitange se bo, naan tuur sitange ro jeege tu.» 16 Metingen kuuy se je an naam se, tond metin do n'aden tedn nakj-kooom ken naade an kaakj jeel ro ki, ken booyo maakj raa ki. 17 Gan Isa jeel maak-saapde dey se, deekden do: «Maakj taa naan gaar ken jeenge taarde ok metn naap eyo do baagga tedn booro ute naapa se, naan se utu terεε do gotin utu 'toodn kuudu. 18 Naase oki: ute toonj Bubm sitangen Belzebul

† 10:32 Lebige, naade se metjin Lebi ki se do naade lee noog jee ted serke Raage tu maakj Bee Raa ki. § 10:33 Samarige se ute Yaudge se taarde baa eyo.

se 6o, maam m'ttuur sitange ro jeege tu. Ken Bubm sitange ted bōoro ute ro naan malin se, bin se naan tōpga roŋa. Ken bin num, gaarin se naan an kōkŋ doo? ¹⁹ Naase doki: maam m'ttuur sitange ute ro Belzebul se; num jee metse ki se, ken edden tōgo jaay tuur sitange se, nanja? Bin num naade mala se 6o asen kōjn bōoro dose ki. ²⁰ Num gan ken maam jaay m'ttuur sitange ute tōgŋ Raa deer num, kese *maakŋ Gaar Raa se booy aanga gotse ki. ²¹ Ken debm gaabm bōoro jaay ing ute bōarin been ki do ken naan jaay bōob been jiga se, maalinge se 'kōŋ kut eyo. ²² Num gan debm kuuy ken tōg cirin jaay baado oocinga do cirina jaay tōsn ute bōaringen naan do do ki se num, maalinge se, naan an tōsn nigin jeege tu.

²³ «Debm jaay ute maam ey se, naan se debm taamooyuma do debm jaay noogum gen tush jeege ey se, debm bin se wōokden wōoka.»

Sitan ok terl gotin ki

²⁴ Ter Isa taadden do: «Ken sitan jaay teec oŋga nam se, naan 6aa leedo do kod-baarge tu je gotn an tōl maakiŋa na6o naan jaay oŋo te ey se. Ken naan jaay oŋ te ey num, baag taadn ute maakin do: «Maam se m'kōkŋ m'terl gotn ken m'iinno ro ki.» ²⁵ Ken naan jaay ok terl aan se, oŋ bee se j'otinga aac walak do nakinge se k'rees k'daapinga ute doobina. ²⁶ Gotn se naan ok terle do 6aa oŋo sitangen kuuy cili ken kusin cirin naan se daala. Naade baado tele end ing maakŋ gaab ken se do kinŋ gaabm se terl 6aa ted kusin cir ken deet se daala.»

Maak-raapo jeege tun uun taar Isa

²⁷ Ken Isa jaay utu taad taad taarin se, menda kalan uun mindin raan daan jee denge tu do deekin do: «Mend ken ooji naai do ken naai aayo sin se, oŋ maakin 'raapm aak eyo.» ²⁸ Gan Isa terlin do: «Jeege booy taar Raa do okin maakde ki se 6o oŋ maakdege 'raapm cir daala.»

Isa uun maan nakŋ-kōobm ken Raa tedo ute Yunus (Mt 12.38-42)

²⁹ Aan go do jeege baag tus tedn den se, Isa baagden taad do: «Jeege duni ken borse se, jee jig eyo. Do naade je kaakŋ nakŋ-kōobdo, na6o nakŋ-kōobm naade an kaakŋ jeel ro ki se, tecŋ aan go ken gen Yunus se num. ³⁰ Aan go nakŋ aan do Yunus ki jaay taad jeege tun Ninib ki taa an kaakŋ jeel ro ki Raa 6o oŋo gotde ki se*, *Goon Deba se utu 'tedn bin kici, taa 'taadn jeege tun duni ken borse se, an 'kaakŋ jeel ro ki naan kic Raa 6o oŋo. ³¹ Bii ken Raa an kōjn bōoro do jeege tu se, neelgen iino kaam kaam bōoro† gotn duni daar ro ki se utu kōkŋ mind jeege duni ken borse se. Taa naan iino gotn doko gen booy taar Gaar Salomon debm jeel-taara se, do 'booyki, debm jeel-taar ara se, cir Salomon se daala. ³² Bii ken jaay Raa an kōjn bōoro do jeege tu se, jeege Ninib ki se kic utu 'kōkŋ mind jeege duni ken borse. Taa naade se booy uunga taar Yunus do terlga maakde do Raa ki, anum 'booyki, debm ara se cir Yunus se daala.»

Kaama se aan go do bōompōn roa (Mt 5.15, 6.22-23)

³³ Ter Isa taadden do: «Nam jaay dooga bōompō num oŋin metn dim ki eyo ey le deebin ute dim eyo, num j'uuun j'olŋn raan ro kaag ki taa jee end gotn ese 'kaakŋ gotn wōoro. ³⁴ Kaami se, naan 6o bōompōn gen roi. Bin num ken kaami jaay lapi se, roi te denin paac kic ing maakŋ got ken wōoro. Num ken kaami jaay kōoŋo num, roi ute denin paac kic maakŋ got ken do6o. ³⁵ Bin se, ond kōndo ute gotn wōor ken naai okse, oŋte kōnin 'tedn gotn do6o. ³⁶ Ken kingi jaay paac ing got ken wōor se do ken dim do6o coko kic goto roi ki num, bin se, kingi ute denin paac se, 'tedn gotn wōoro aan go do bōompōn ken lee wōori goto kelŋ se.»

*Isa mooy *Parizige (Mt 23.1-36)*

³⁷ Ken Isa utu taad taad bōrt sum 6o, kod Parizi kalan bini danŋ do k'6aa kōsn been ki. Ken naade jaay aan se, naade tood ute ceesde jaay 6o baag kōso do tabil ki. ³⁸ Ken kod Parizi jaay aak Isa tug te jin aan go ken naade lee tug se ey sum 6o, baag kōso se, naan aak se okin taad eyo. ³⁹ Gotn se Meljege deek kod Parizi ki do: «Naase Parizige se, naase 'tugki naagŋ nakgen naase 'lee aayki do oŋnki se aac walak, num gan maakin tap 6o oŋinki dooc ute saapm gen 6oogo ute nakgen *kusina. ⁴⁰ Kale jee derlge! Raa ken do6o daa roi se, ken maak ki kic naan 6o debm kōbin ey la? ⁴¹ Nakŋ naase okki maakŋ baay kōssege tu se, edinki *serke jee daayge tu, bin jaay 6o maakse 'tedn aak bee naan Raa ki.

⁴² «Num naasen Parizige utu asen tedn oŋn aak eyo, taa nakgen naase okki seem seem ken 'lee tōmbki maakŋ taadsege tu ken tedn nijimi ute naksegen maakŋ jinŋn ki se kic 6o, naase 'lee 'niginŋki goto kaam sik do ken kaam kalan se, naase 'lee edinki Raa ki. Na6o naase 'tedki nakge ute doobin eyo do 'jeki Raa eyo. Beeki num, naase aki tedn nakgen ute doobina do aki

* 11:30 Aak Yunus 3.3-5. † 11:31 Aak 1Gar 10.1-13.

je Raa jaay 60, naksegen ken naase 'lee edki serke Raa ki seem seem se kic 60, onten 'diriginiki kici.

⁴³ «Naasen Parizige utu asen tedn onn aak eyo, naasen ken '6aakiga maakn *6ee ken Yaudge lee tusn maak ki se, 'jeki onki naase 60 aki kinj naan ki. Jo ken aankiga boor ki kic le, 'jeki onki jeege 60 asen tedn toose naase ki 60 deete.

⁴⁴ «Utu asen tedn onn aak eyo, naasen ken 'tecki aan goy yogen k'duubde maakn baad ki ken jeege on aakde eyo, jaay lee do ki se†.»

⁴⁵ Gotn se debm jeel taadn toonj metn Ko Taar Raa kalan bini deek Isa ki oo: «Debm dooy jeege, taar ken naai inj 'taad se, kese naai 'naajjen naaje kici.»

⁴⁶ Gan Isa terlin oo: «Naasen jee jeel taadn toonj metn Ko Taar Raage se utu asen tedn onn aak ey kici, taa naase 'tuun 'tandki daam deer se do jeege tu, num naase, ute goon jisen baat se kic 60 utinki eyo.

⁴⁷ «Utu asen tedn onn aak eyo naasen 'lee iin 'daapki do baadn jee taad taar teeco taar Raa ki do dokina oo naade se bugsege 60 ken tooldeno. ⁴⁸ Ken bin num, naase ute hubsege se taarse kalan; jee taad taar teeco taar Raa ki se, naade 60 jee tooldeno on naase 60 jee kiin do baaddege. ⁴⁹ Taa naan se 60, Raa ken jeel-taar mala mala se taado oo: M'utu m'aseno kol jee taad taar teeco taarum ki ute jee kaan naabumge on metinge naade utu aden toob on metingen kuuy se, naade utu aden dabara. ⁵⁰ Taa naan se 60, jee duni ken borse se, taa moosn jeegen taad taar teeco taar Raa ki se, naan utu aden kookj mindde do yodege tun baago kaad ken Raa utu aalo kaal do dunia, ⁵¹ ken iino do yo Abel ki bini aan do yo Zakari, ken k'toolino daan *gotn ken k'lee k'tedn serke Raa ki ute *Bee Raa. Deere, 'booyki m'asen taada: jee duni ken borse se Raa utu aden kookj mindde.

⁵² «Naasen jee jeel taadn toonj metn Ko Taar Raage se utu asen tedn onn aak eyo! Taa naase 'gaaskiga doobm ken 'kol jeege gotn Raa ki on naase malinge le 'baate kendki, on jeegen je kende se le, naase 'gaasdeki doobo.»

⁵³ Ken Isa jaay taad nan taarina on teeco teec gotn ese se, jee jeel taadn toonj metn Ko Taar Raage utu Parizige se iin roon ki cey on naade baag tand metin do taarge tu dena. ⁵⁴ Do taarge tun Isa taad se, naade goomin ken naan jaay taad tujinga num, naade an kookj mindina.

12

*Jee taad tal on naade se jee Isage
(Mt 6.12, 10.16-39)*

¹ Kaad ken se, jeege tus dupu kando kando bini baag tuum naapa. Gotn se Isa baag taadn jeege tun metin ki se 60 deete deekden oo: «Naase se, ondki kondoo ute orom *Parizige. Jrom naade se je taadn on naade ted rode aan goy naade 60 jee taad taar met ki.

² «Taa kaadin jaay utu 'kaan se, nakn paacn j'oyinga koy se, utu toodn tal. Jo nakn borse k'jeelki metin ey se, j'utu j'anji jeele. ³ Bin 60, nakn paacn naase 'taadiniki maakn boor ki se, '6aa 'taadiniki jeege tu ute kaam kaada. Nakn ken naase 'booyinki k'taadsen naan ki metn bisege tu maakn 6ee ki se, 'wookinki do 6eege tu kici.

⁴ «Medumge, taar se maam m'taadsen naase ki: onte '6eerki jeege tun 'tool daa roa, num moon asen konj tedn dim ey se. ⁵ Num 'booyki m'asen taadn debm ken naase anki beere: '6eerki deb ken ooykiga kic 60, naan ok toogj ken asen kol maakn poof ken gen daayum. Deere, 'booyki m'asen taada: kese 60 debm ken naase anki beere.

⁶ «Jeelki, yeelge seem seem mii se k'dugin ute koboro di sum ey la? Ute naan se kic 60, *Raa on dirig kalan maakde ki eyo. ⁷ Num gan naase se bini beekj dosege se kic 60, Raa jeelin kalan kalan. Bin se, onte '6eerki! Naan Raa ki se naase 'cirki yeelge se doko.

⁸ «'Booyki m'asen taada: debm taad naan jeege tu on naan debm maam se, maam *Goon Deba kic 60 maam m'taadn naan *koon Raage tu m'oo naan se debm maama. ⁹ Num debm ken baatum naan jeege tu se, maam kic m'utu m'an baatin naan kodn Raage tu. ¹⁰ Jo debm ken tuj taarina ro Goon Deb ki se, Raa an tool *kusiin ese se; num debm ken jaay naaj *Nirl Salal se, naan se Raa an tool kusiin se eyo. ¹¹ Ken naase jaay k'tok k'6aansenga maakn *6ee ken Yaudge lee tusn maak ki se ey le naan gaaringe tu on gotn toogge tu se num, naase onte '6eerki do taar ken naase aki 6aa taadn naande ki ken anki nakn koon dose. ¹² Taa kaad ken se, Nirl Salal 60 asen kol naase aki jeel taadn taara naande ki.»

Debm maal debm derle

¹³ Maakn jee denge tu se, deb kalan bini baado on Isa on deekin oo: «Debm dooy jeege, gnaam se ol nam 6aa 'taadin, n'6aado num maal bubje se on naai 60 ajesiin nigj.» ¹⁴ Gotn se Isa terlin oo: «Debm ken ondum gen kaakj metn taarsege ey le gen nigj maalsege se, tap 60 nanja?» ¹⁵ Ter naan taad jeege tu paac oo: «Ondki kondoo! Jo naase se ondki dose daan ki, boobki

† 11:44 Do dokin se Yaudge jaay leega do baadki num, saap on naade tedga aak kusu naan Raa ki.

rose ro tama ki. Taa debkilim se, maalin den aan gaa di kic bo, ken alin ing se, maalin eyo.»
 16 Gotn se ter Isa taadden ute kaal naagn taara oo: «Debm maala kalañ bin se, maakñ gotin ooj tuun karat karat. 17 Ken naan aak nakin jaay ooj den se, naan baag taadn ute maakñ oo: <Baar jaaki tap bo, maam m'tedn rom m'oo di? Bere, gotn am kaasn m'an komb nakumge se le gots.> 18 Ter naan taad ute maakñ oo: <Borse, kese bo nakñ maam m'utu m'teda: giijumge se m'aden tookñ paac naatn oo m'koom kengen kuuy magala magala cir naadege se daala. Ken m'obdenga jaay aasga num, teenumge ute nakumge paac se, m'aden tusn komb maak ki. 19 Gotn se maam m'deekñ rom ki m'oo: ai roma, 'tol koori gen baara baara, taa koo ute kaayi le, dena. Taa naan ki se maam m'koo, m'kaaye oo m'ted nakgen ken maakum jea.> 20 Num gan Raa deekñ oo: <Kale debm derle, maakñ noor ken ese sum bo, naai le 'kooyo; num nakigen naai 'tusin se, tap bo 'koom nan ki?> 21 'Booyki! Kese nakñ ken utu 'kaan do deb ken tusn maala dena do duni ki, nafo naan Raa ki se, naan ak dim ey se.»

*Aalki maakse do Raa ki
(Mt 6.19-34)*

22 Gotn se Isa taad jeege tun metin ki oo: «Taa naan se bo, maam m'deeksen m'oo: taa kose se onten 'kuunki nirlse taa nakñ naase aki koo oo taa rose se onten 'kuunki nirlse do kal ken naase aki tuusu. 23 Taa kose se, naan cir nakñ koo oo rose se le, naan cir kala. 24 Aakki tu gaakge se; naade le ooc eyo oo ak teen gen koj eyo oo giiji le, naade ak eyo oo gotn komb korbatde kic bo, naade ak eyo. Ute naan se kic bo, Raa ulde. Num naase se met kando yeelge se, naase 'cirdeki? 25 Maakse ki se, nanja jaay ute kuun nirlin sum bo 'kon ziidn bii kingin do naan ki ne? 26 Ken ese jaay naase on aasin ki te ey num, gen di jaay naase uunki nirlse do nakge tun oop baa se?»

27 «Aakki tu poon nakgen taak bee maakñ kaag ki se; naade se ob kuubu eyo oo ond ceki eyo. Nafo 'booyki m'asen taada: Gaar Salomon do dokin se, ute maalin den paac se kic bo, bii kalañ on uus te kal aak bee tec aan gaa gen naade se eyo. 28 Mu jaaki daar maakñ kaag ki oo metbeeki sum bo j'utu j'an tooc se kic bo Raa tamarin aak bee bee se, met kando asen kon kedn kal tuusu naase ki ey ne? Bere, naase se jee ken aalki te maakse paac do Raa ki eyo. 29 On onte 'kuunki nirlse gen je nakñ naase aki koo oo aki kaaye. 30 Nakgen bin se paac, jee jeel Raa mal ey bo daayum ing saap do ki. Ey num, Bubsen maakñ raa ki se jeele nakñ ken naase 'jeki. 31 Num naase se 'jeki bo Raa kosn gaara dose ki oo nakgen oop se, naan asenin kedn do ki. 32 Naasen dool baatgen coko ara, onte 'beerki! Taa Bubsen maakñ raa ki se, nakñ ken tolin naan ki se, naase utu aki king te naana maakñ gaarin ki.»

Korbatn maakñ raa ki

33 «Bin se, nakñ naase okki se, dugin ki naatn oo gursin se, edin ki *serke jee daayge tu. Bin se gaa naase ombkiga naksege gotn 'kon 'tuj eyo oo daayum asen toodn korbatn maakñ raa ki. Gotn naane se, debm boogo gots oo k-oo kic bo an kon tuj eyo. 34 Taa gotn maalse ro ki se, gotn ese bo maak-saapse ing ro ki kici.»

*On te 'toodki bia
(Mk 13.33-37; Mt 24.42-51)*

35 «Ingi daayum ute kal tedn naabse rose ki, oo onte 'kon ki loompsege 'kooyo. 36 On naase ingki aan gaa jeege ken ing aak kaak kaam melden ken utu ade terl gotn kon mend ki se. Taa ken naan jaay aanga oo tondga kaam taara num, naade an naar koodo. 37 Maak-raapo naade ken melde baado ondega jaay naade utu ing king zeer se. 'Booyki bee m'asen taada: melde se, naan mala 'kuun kuusn kal tedn naabiina aden kon naan ki oo naan bo aden kedn koo. 38 Maak-raapo naade ken melde 'kaan daan noor ki lo do metbeeki ken aden kon naade utu ing zeer se.

39 «Naase 'jeelki, ken mel bee jaay jeel kaadn debm boogo ano baa num, naan 'kon been se debm boogo an terc eyo. 40 Naase kic 'daapki rose, ingki do metkse ki, taa kaadn ken *Goon Deba jaay ade baa se le, naase 'jeelki eyo.»

41 Gotn se Pier tond metin oo: «Meluma, kaal naagn taar ken naai taad se, taad ute naaje sum loru ute jeege paac le?»

42 Meljege terlin oo: «Debm tedn naabm meteke oo tuj ormin ey se ken gay? Naan bo debm ken melin utu an kon jee tedn naabgen kuuy kaam jin oo ken aanga kaadin ki num, aden lee 'hign nakñ koo. 43 Maak-raapo debm tedn naab ken melin aan jaay onin naan utu tedn tedn naabm ken naan oninsin kaam jin se. 44 'Booyki bee m'asen taada: debm tedn naabm bin se, melin utu an kon nakinge paac kaam jin. 45 Num gan ken debm tedn naabm se jaay taad ute maakñ oo: Melum se ade kon terl yokod eyo, oo gotn se naan iin baag tond jee tedn naabgen mendge ute gaabge, jaay naan oo oo aay oono. 46 Gan mel gaabm ese se, bin jaay naan ano terl se, naan ond eyo oo kaad ken naan aan kaan kic le, naan saap do ki eyo. Ken melin jaay aanga num, utu an tuur naata oo an kolin 'dabar ute jee ken baate kaal maakde

do Raa ki. ⁴⁷ Debm tēdn naabm ken jeel naabm ken meliñ maakiñ jen ro ki se, naḅo ɔŋ tēdiñ te ey se, naan se meliñ utu aŋ kənd den aak eyo.

⁴⁸ «Num garj debm tēdn naabm jeel eyo naabm ken meliñ maakiñ jen ro ki se, ken naabiñ se jaay tujga kic num, j'añ kəndiñ kaam dəɔdiñki sum.

«Taa naan se ɓo, debm ken j'edinga nakge den num, k'je gotiñ ki kic ɓo dena ɔo debm ken j'ɔŋinga nakge den kaam jin se, j'utu k'tənd metn nakge dena gotiñ ki kici.»

Taa Isa se jeege utu 'gaanj ute taasdege
(Mt 10.34-36)

⁴⁹ Isa taad ɔo: «Maam se m'baano ute poodo do naanj ki ɔo m'je poodn se 'kəkə. ⁵⁰ Kər naan se kaan se, maam m'ək *batem dubar ken maam m'utu m'batizi. Naan se ɓo, nakj deerum ken ing booyum bini m'utu m'añ tēdn 'kaasn jaay se.

⁵¹ «Ŋnten 'saapki ɔki maam se m'baano ute lapia ɓo do naanj ki. Gətə! 'Booyki, m'asen taada: maam se m'baado ɓo gen gaanj jeege ute naapa. ⁵² Taa naan se ɓo, naan ki se, jee maakj ɓeede ki mi se utu gaanj ute naapa. Maakde ki se, jee mətə taarde 'kəŋ kəkŋ metn naapa ute jee di eyo ɔo jee di se kic ɓo taarde 'kəŋ kəkŋ metn naapa ute jee mətə eyo. ⁵³ Naade utu gaanj ute naapa: bubu se, utu 'gaanj te gooniñ gaaba ɔo goon gaaba se, utu 'gaanj ute bubin kici; ko se, utu 'gaanj ute gooniñ mēnda ɔo goon mēnda se, utu 'gaanj ute koŋa kici. Moom mēnda se, utu 'gaanj ute mēnd gooniña ɔo mēnd goono se, utu 'gaanj ute moomiñ mēnda kici.»

Jee se jeel kaakj kaadn nakge

⁵⁴ Isa taad jee denge tu daala ɔo: «Ken naase jaay aakkiga gapara ɔsga metn raa ki num, ɓorse sum ɓo naase naar ɔki maane utu ade ɓaao. ɔo maane se ɓaado deere. ⁵⁵ Ken naase jaay aakkiga kuulu baagga kol ɓaa kaam kaam ɓerde se *, naase ɔki, jaaki se gotə utu 'kəŋgə ɔo gotə ɓaado ɔŋ deere. ⁵⁶ Ken naase jaay 'jeelki kaakj jeel kaadn nakgen ken tēd do naanj ki, ute ken tēdn maakj raa ki num, 'tēd ɔo di jaay 'jeel ɔki maan nakgen ken deel daanse ki ey se? Naase se jee ken saap ɔki metn nakge eyo.

'Daap taari ute debm taamooyi

⁵⁷ «Gen di jaay naase ɔŋ aak ɔki metn nakgen gen tēd ute doobiñ ey se? ⁵⁸ Taa naan se ɓo, ken naai 'ɓaa ɓaa gotn kəŋŋ ɓəɔr ki num, doob ki se, ute debm taamooyi se naai ai kaami daap taari. Ey num, ɓere, naan ai ɓaa kəli gotn debm kəŋŋ ɓəɔr ki ɔo debm kəŋŋ ɓəɔr se le ai kəli gotn asgarge tu ɔo asgarge se, ai kəkŋ kəli dangay ki. ⁵⁹ 'Booy m'ai taada: nakj doi ki paac se, bini kəɓəɔr kic ɓo ɔŋ nanjŋ te ey se, naai 'kəŋ teecŋ maakj dangay ki eyo.»

13

*ɓorse 'terlki maakse do *Raa ki*

¹ Kaad ken se, jee mētinge ɓaado taad Isa ki taa Galilegen ɓaado tēdn *serke jaay ɓo, Pilat ɓəldē kaad ken naade tēd tēd serke se. ² Gotn se Isa terlden ɔo: «Saapm naase ki num, ɔki Galilegen ken Pilat ɓəldē se ɓo, tēdga jee *kusiñ cir Galilegen ɓaa se paac la? ³ Gətə! 'Booyki m'asen taada: ken naase jaay 'terlki te maakse do Raa ki te ey se, naase paac utu aki 'kutn bin kici. ⁴ Lo jeegeen sik-kaar-martn ɓee jerle k'danjŋ Siloe ken ooc dode ki jaay ɓəldē se, gen naase ki num, jee Jeruzalem ki te dēnde se, ɔki naaden ken ooy se ɓo, jee kusiñge cir jee ɓaa se paac la? ⁵ Gətə! 'Booyki m'asen taada: ken naase jaay 'terlki te maakse do Raa ki ey se, naase paac utu aki 'kutn bin kici.»

Kaal naagj taara ro ko ba ken ooj eyo

⁶ Gotn se Isa taad ute kaal naagj taara ɔo: «Gaaba kalan ɔk ko ba maakj jineniñ ki ɔo naan ɓaado fe koojiña, naḅo ɔŋ te koojin eyo. ⁷ Garj naan deek deb ken tēdiñ naaba maakj jineniñ ki se ɔo: «Aaka, ko kaagj se maam m'leega ɓaara mətə ɔo m'je koojin naḅo m'ɔŋ eyo. 'ɓorse ɔŋ 'gaanj undiñ naatn, taa naan le daar gaas gotə cɛɛ sum.» ⁸ Num debm tēdn naaba se terlin ɔo: «Meluma, ɔŋumsiñ gen ɓaara kalan daala; maam m'añ kudn metiña ɔo m'utu m'añ kəmb yeɛɛ. ⁹ Bin sum ɓo ute naan se kər ɓaar kuuy se, som utu 'koojo daam; ken naan jaay ooj te ey le, aŋ kəŋ kund naatn.»

*Isa ed lapia mend ki *bii sebit ki*

¹⁰ Bii kalan, bii sebit ki se, maakj *ɓeege tun ken Yaudge lee tusn maak ki se, gotn se Isa ɓaa end maakj ɓee ken kalan ɔo baag dooy jeege. ¹¹ Gotn se, mēnda kalan ɔk kəŋŋ sitan ɔo gotn kəŋŋiñ ɔkiñ sum se, ɔkga ɓaara sik-kaar-marta. ɔo kəŋŋiñ se ɔkiñ duruniñki tēdiñ tap ɓo ɔŋ seɛj eyo. ¹² Ken Isa jaay aakiñ se, danjiña ɔo taadiñ ɔo: «Mēnda 'booyo, maam se m'ɔdiŋga doi maakj kəŋŋiñ ken lee dabari se.» ¹³ Gotn se Isa ɔnd jiña do mend ken se, ɔo mēnd se naar ɔŋ lapia, iin daara seɛj tal ɔo baag *nookj Raa. ¹⁴ Garj magal ɓee ken Yaudge lee tusn maak ki

* 12:55 Taa naan *Israel se gapara ute maane se ɓaado kaam kaad toocni.

jaay aak Isa eɗ lapia mend ki, bii sebit ki se, naan maakin taariṇa. Gɔtn se naan uun mindin raan taad jeege tu ɔɔ: «'Booyki! Naajege se, j'ɔkki bii mɛɛɛ gen tɛɗn naaba. Bin se, dehm je lapia ron num, n'baado daan biige tun se. Ey num bii sebit se, bii tɛɗn naab eyo.» ¹⁵ Ganj Meljege terlin ɔɔ: «Aak jeegeen ken tɛɗ rode aan gɔɔ jee taad taargen met ki ara! Maakse ki se, naja jaay aanga bii sebit ki num, kon kon maranṇa ey le buuriṇa metn belɛn ki ɔɔ an tuutn gen baa keɗn maan ey se? ¹⁶ Num mend se le, naan metjil *Abraam mala, ɔɔ aaka, gɔtn *Bubm sitange ɔkin sum se ɔkga baara sik-kaar-marta. Beeki num, bii sebit ki se ɔɔ, j'an kooɗn donṇa maakj ji Bubm sitange tu se ey la?» ¹⁷ Ken jee taamooyinge jaay baa booy taar se, ɔkɔnɔ baa tɔɔɗe; ganj jee denṇen aak nakn-kooɗgen paacn naan tɛɗ se, maakde raapo.

Isa aal naagṇ taara ute kaam nakj k'danjṇ mutard
(Mt 13.31-33; Mk 4.30-32)

¹⁸ Gɔtn se, Isa ter taadden daala ɔɔ: «Ken Raa utu 'kɔsn gaar do jeege tu tap ɔɔ 'tecn aan gɔɔ di? Maam m'an kɔmb beye ute di? ¹⁹ *Maakj Gaar Raa se, tecn aan gɔɔ kaam nakj k'danjṇ mutardn ese se, ken gaaba kalan uun ɔɔcin maakj jinɛnin ki. Ken naan jaay ɔɔcin sum se, naan teece ɔɔ teep tɛɗ ko kaaga. Bini yeelge kic ɔɔ baado uj kujdege teltinge tu.»

Isa taad kaal naagṇ taara ute ɔromɔ

²⁰ Isa deek daala ɔɔ: «*Maakj Gaar Raa se tap ɔɔ m'an kɔmb beye ute di? ²¹ Naan se tec aan gɔɔ ɔrom ken menda jaay tɔs rujn gemɛ dooc gɔrn magala ɔɔ ken naan jaay deepinga ɔɔ ɔmbinga maak ki num, iinṇin paac se.»

*Doobm ken ɔl jeege *maakj Gaar Raa ki*
(Mt 7.13-14, 21-23, 8.11-12)

²² Ken Isa jaay baa ba Jeruzalem ki se, naan aal teeco maakj gɛgɛrge tu ɔɔ maakj naange tu ɔɔ naan ken se, naan lee dooy jeege. ²³ Gɔtn se nam kalan bini tɔnd metin ɔɔ: «Meluma, jee ken utu kaaj se, baat ey ne?» Gɔtn se Isa terlden ɔɔ: ²⁴ «Ayki kaamse endki ute taa doobm baata, taa maam m'deeksen m'ɔɔ: jeege dena utu 'je doobm 'kɛnde naɔo naade an kon kaas eyo. ²⁵ Ken kaadin jaay utu kaan se, mel bee utu kiini ɔɔ 'gaasn kaam taariṇa ɔɔ naasen aki koɔpm naatn se aki baagj tɔnd kaam taara aki deekj ɔɔki: Melje, ɔɔɗjen kaam taara! Ganj naan maak ki se asen terl ɔɔ: Naase tap ɔɔ, iinkiro gayo? Maam se, m'jeelsen eyo. ²⁶ Kaad ken naane se, naase anki taadn ɔɔki: naaje se j'ɔso ɔɔ j'aayo ute naai tele ɔɔ naai dooy jeege daan doobjege tu kici. ²⁷ Ganj naan utu asen terl ɔɔ: Naase iinkiro gay gay se, maam m'jeelsen eyo. Iikki naatn ceem ki dɔko, naasen paacn jee tɛɗn *kusinge se! ²⁸ Gɔtn naane se, naase aki baa keeme ɔɔ aki taan naansege ken aki baa kaakj *Abraam, Isak ɔɔ *Yakub ute jee taad taar teeco taar Raa ki paac maakj Gaar Raa ki; naɔo naase se, j'asen tuur naatn. ²⁹ Bii ken se, jee metinge se ade kiin gɔtn kaada tookno ɔɔ jee metinge se ade kiin gɔtn kaada toocni, ɔɔ kengen metinge ade kiin kaam kaam kooko ɔɔ kengen kuuy se ade kiin kaam kaam booyɔ, ɔɔ paac naade ade baa utu tusn 'king kɔsn bii laa ki ute maak-raapo maakj Gaar Raa ki. ³⁰ 'Booyki! Bin ɔɔ, jee kaam moɔtn se ɔɔ, utu 'tɛɗn jee deet deete ɔɔ jee deet deet se ɔɔ, utu 'tɛɗn jee kaam moɔtn.»

*Isa ute *Eɔɔd*
(Mt 23.34-39)

³¹ Naan ken se sum ɔɔ, *Parizige kandum bini baado ɔṇ Isa ɔɔ deekin ɔɔ: «Bere, iin goti ki se 'baa; taa Eɔɔd se le je ai tɔɔɔ.» ³² Isa terlden ɔɔ: «'Baa ɔṇki k-bukumbɔɔ ken ese ɔɔ 'taadinki ɔɔki: 'Booyo, maam se m'tuur tuur sitange ɔɔ m'ɛɗ keɗ lapia jee kooṇge tu jaaki ɔɔ metbeeki; ɔɔ maakj bii k-mɔtɔge tu se, maam m'nan naabuma. ³³ Bin num, jaaki, metbeeki ɔɔ pelɛn se, maam m'baa ute naanuma, taa doobin eyo ken dehm taad taar teeco taar Raa ki jaay 'kooy Jeruzalem ki ey se.»

Isa eem taa Jeruzalem

³⁴ Isa deek ɔɔ: «Waay Jeruzalem, waay Jeruzalem, naai ken dehm tɔɔl jee taad taar teeco taar Raa ki ɔɔ jee ken Raa ɔɗdeno goti ki kic ɔɔ, naai ɔɔ dehm tund tɔɔɗe! Met kando, maam m'je m'tusn genige aan gɔɔ ko korɔnj ken lee tus geninge taa beɛkn keyin ki se, naɔo naase 'jeki te eyo. ³⁵ 'Booyki! *Bee Raase se utu 'toodn kuudu. 'Booyki m'asen taada: naan ki se, naase 'je amki kaak kic ɔɔ amki 'kon eyo, bini utu 'kaan kaad ken naase utu aki deekj ɔɔki: ɔṇ Melje Raa tɛɗn beɛna do dehm ken utu baado ute ro naana!»

14

*Ter Isa eɗ lapia dehm kooṇ ki *bii sebit ki*
(Lk 6.6-11, 13.10-17)

¹ Bii kalan se, Isa baa kɔsn maakj bee magal *Parizige tu kalan bini, ganj biin se, bii sebit. ɔɔ jee inṇ gɔtn ese ɔndin kaama tak. ² Gɔtn se gaaba kalan moɔɔga moɔɔ se, baado daar

naaniñ ki. ³ Naan ken se, Isa taad jee jeel taadn tooñj metn Ko Taar Raage tu ute Parizige tu do: «Gen naase ki num, bii sebit jee se, debm kooñ se j'ok doobm j'an kedn lapia lobu goñ le?» ⁴ Gan naade do dek do baate terlin taara. Goñ se Isa ok debm kooñ se, edin lapia do anin baa been ki. ⁵ Ter Isa deekden do: «Maakse ki se jaay, debm ken gooniña ey le marañña ooc maakñ bud ki ute bii sebit se, 'booy an naar kuun ey ne?» ⁶ Goñ ese, taar ken naade 'kon jaay an terl tap 6o, ok eyo.

'Beer goñ king kaam moñn

⁷ Ken Isa aak jee gen k'danjeno goñ kos ki jaay je je goñ king naan ki se, naan aanden ka taara do: ⁸ «Ken naai jaay k'danjiga gen baa kosn goñ kōñj mend ki num, onte 'baa king naan ki. Ey num som, maakñ jeege tun k'danjeno se, nam kuuy magal ciri naai se utu ade baa. ⁹ Jo debm ken danseno se, utu ade baa, ai deekñ do: «Meduma, iin on goñ ese; kese goñ king naai eyo.» Ken naai 'kiñ goñ ese jaay 6o, 'baa king goñ kaam moñn se, naan ken se, naai sokōñ ai too. ¹⁰ Num taa naan se 6o, ken k'danjiga num, 'baa ing goñ ken kaam moñn. Bin se debm danj se jaay aanga num do aaki naai ing king kaam moñn se, goñ se naan ai deekñ do: «Meduma, iin 'baado ing naan ki ara.» Naan ken se, jee ken k'danjeno goñ kos ki se paac ute naai se, naade ai kaaki se ai kaali maak ki. ¹¹ Taa debm nookj roña raan se, utu 'kooñm baate do debm do roña baat se, roña utu 'kookj raan.»

Doobm ken anki danj jeege gen kos

¹² Goñ se Isa taad gaab ken danjino been ki se kici, deekñ do: «Ken naai jaay 'danj jeege katar ki ey le tege gen kos, onte danjo medige, genaaiige, taasige do onte danj jee do daamboogigen jee maalge. Ey num som, biin kuuy se, naade utu ai dan kici do nakñ naai eddesinga se le, naade aisin terl goñ ki. ¹³ Num gan ken naai jaay 'je kedn kosn bii laa ki ute maak-raapo num, 'danjo jee daayge, jee ken kōñ tujdege tuju, jee cekedge do jee kaam-tookge. ¹⁴ Bin se, ai 'tedi maaki 'raapo, taa nakñ naai edden se le, naade aisin kōñ terl goñ ki eyo. Num naan se, *Raa mala 6o aisin terl goñ ki, kaad ken naan utu 'dur jee ken ted nakge ute doobiña daan yoge tu se.»

Isa aal naagñ taara ute debm ken danj jeege been ki gen kos

(Mt 22.2-14)

¹⁵ Maakñ jeege tun ken baado kosn goñ ese se, deb kalan jaay booy taar Isa taad se, naan deek Isa ki do: «'Maak-raapo deb ken jaay utu 'baa kosn *maakñ Gaar Raa ki se!» ¹⁶ Goñ se Isa terlin ute kaal naagñ taara do: «Gaaba kalan se, ted kos dena do naan danjo jeege kic 6o dena. ¹⁷ Ken kaadn kos jaay aas se, gaabm se ol debm tedn naabin gen baa dan jee gen k'danjeno goñ kos ki se, deekden do: «'Baakiro borse! Bere, kos se ooyga.» ¹⁸ Gan goñ se, jee ken k'dandje paac se baag daapm taardege. Debm deet deet se deek debm ken j'olingo se do: «Maam se, m'utu m'dugu dug maakñ goñ. Beeki num, m'an m'baa kaabin jaayo. Bin se 'baa deekñ n'mooyuma, maam se m'kōñ kaan eyo.» ¹⁹ Jo deb kuuy se deekñ do: «Maam se m'utu m'dugu dug marange sik gen tedn naaba do maam m'je m'aden baa naam gen tedn naaba. Bin se 'baa deekñ n'mooyuma, maam se m'kōñ kaan eyo.» ²⁰ Ter deb kuuy deekñ do: «Maam se, m'utu m'ok kōk menda. Taa naan se 6o, maam m'kōñ kaan eyo.» ²¹ Ken debm tedn naabm se jaay terl baa on melin se, naan taadn metn taargen k'taadino se paac. Ken melin jaay booy se, maakñ taariña do deek debm tedn naabin ki se do: «Yokodo, 'baa goñ jeege lee tusni daan doobge tu maakñ geger ki, 'baa danjo jee daayge, jee ken kōñ tujdeki tuju, jee kaam-tookge ute jee cekedge 'baandeno goñ ara.» Goñ se debm tedn naabin se iin baa. ²² Ken naan jaay terl baado on melin se deekñ do: «Meluma, naabm naai olum taarin se, maam m'tedinoga, gan ute naan se kic 6o, goñ utu tap.» ²³ Goñ se melin deekñ do: «'Baa daan doobge tu do naagñ salige tu, jee se 'baandeno ute taa toojo taa ade 'baa utu 'dooñ maakñ beem se.» ²⁴ Taa naan se 6o, maam m'deeksen m'oo: maakñ jeege tun k'danjeno paac jaay baate baado se, maakde ki se deb kalan kic 6o, 'kōñ nam kosum se eyo.»

Debm ken baate te roñ ey se, 'kōñ tedn debm metn Isa ki eyo

(Mt 10.37-39)

²⁵ Ken jee denge jaay baa baa doob ki ute Isa se, goñ se naan terl aakde do deekden do: ²⁶ «Debm ken je ade baa metum ki jaay, je bubina, kōña, mendina, gninge, genaangen gaabge ute kengen mendge cir maama do jem te maam cir roñ mal ey se, naan 'kōñ tedn debm metn maam ki eyo. ²⁷ Debm ken baate kuun kaagñ j'ansin tupm ro ki do ok metum ey se, naan se 'kōñ tedn debm metn maam ki eyo kici.

²⁸ «Taa naan se 6o, maakse ki se nam jaay je kiñ bee jerle num n'ing naan ki, mendn kaakñ gursin ken an kaasn kiñ been se, jaay ey la? ²⁹ Ey num, ken naan jaay uunga meta do ob nanin te ey se, jee deel deel goñ ese jaay aakga num, an teren metin ki, ³⁰ an deek do: «Aakki tu! Gaabm ara do iin kiñ been kaca, nabo on aasin te eyo.» ³¹ Ken gaar gam jaay baa tedn booro ute gaar kuuy num, naan 'king naan ki, 'kaakñ asgaringen dupu-sik se, 'kaasn tedn booro

ute asgargen dupu-si-di jaay ey la? ³² Ey num, ken gaar naane utu dɔk sum 60, naan 'kol jeege gotɪn ki taa j'kokɪn taasa. ³³ Bin 60, maakse ki se debm jaay ɔnte nakinge ey paac se, 'kɔɲ tɛdn debm metn maam ki eyo.

³⁴ «Deere, nakɲ nijim aan gɔɔ kaata se gɔtɔ. Num ken kaata jaay kingin nijim se gɔtɔga num, j'an tɛdn j'ɔɔ di jaay 'tɛdn nijim gotɪn ki se? ³⁵ Ken kaata jaay kingin teecga se, k'sin naan ki le ɲ daapm naan eyo ɔɲ tɛd gɔtɔ gur eyo. Naan se, bɛski num, nakɪn si naatn sum.» Ter naan deekden ɔɔ: «Debm ken jaay ɔk bi gen booyo num, 'booy taar se.»

15

Metn taar baatn iig jaay j'ɔɲina (Mt 18.12-14)

¹ Gɔtn se *jee tɔkɲ miirge ute jeegeen jeege paacɲ jeelde naade se jee *kusinge se, paac utu 6aado gotn Isa ki gen booy taarina. ² *Parizige ute jee jeel taadn tɔkɲ metn Ko Taar Raage ken gɔtn ese se, mooy naan ki dir dir deek ɔɔ: «Gaabm se ting 60 gen kɔkɲ jee kusinge ron ki sum ɔɔ tɔs ute naade!»

³ Gɔtn se Isa taadden ute kaal naagɲ taara ɔɔ: ⁴ «Aan gɔɔ maakse ki se, debm ken ɔk baatge kaaru jaay maakde ki se kalan iigga num, baatgen sik-jernan-kaar-jernan kuuy se naan ade kɔɲ kɔd-baar ki, taa '6aa je ken kalan iig kiig se, an je bini anɔ kɔɲ jaay ey la? ⁵ Ken jaay 6aa ɔɲinga se, naan anɔ kuun kaal daamin ki ute maak-raapo. ⁶ ɔɔ ken naan jaay terl 6aadoga been se, naan 'dan tɔsn mɛdinge ute jee do daambooginge ɔɔ deekden ɔɔ: «'Baakiro, j'aki tɛdn maak-raapo ute maama, taa baatum iigo se, maam m'ɔɲinga.» ⁷ Bin 60 'booyki m'asen taada: maakɲ jee kusinge tu se, deb kalan jaay terlga maakin do *Raa ki num, taa debm ese se jee maakɲ raa ki paac se maakde-raapm don ki cir jee si-jernan-kaar-jernan ken an dim eyo gen terl maakde do Raa ki se.»

Metn taar tamman iig jaay j'ɔɲina

⁸ «Lo aan gɔɔ mɛnd jaay ɔk tamma* sik. ɔɔ ken kalan jaay oocga num, naan utu 'kɔɔɲ lɔɔmpɔ ɔɔ 'kɔtn maakɲ beɛna se bini an je kɔɲ jaay ey la? ⁹ Ken naan jaay ɔɲinga num, naan ade dan tɔsn mɛdinge ute jee do daambooginge ɔɔ aden taadn ɔɔ: «'Baakiro, j'aki tɛdn maak-raapo ute maama, taa tamman iigo se, maam m'ɔɲinga.» ¹⁰ Bin 60, 'booyki m'asen taada: ken debm *kusin kalan sum 60 terlga maakin do Raa ki se, taa debm ese se, *kɔdn Raage maakde raapo.»

Kaal naagɲ taar gen goon gaabm teec ɔɲ bee bubina

¹¹ Gɔtn se Isa ter taadden daala ɔɔ: «Gaaba kalan ɔk gaangen gaabge dio. ¹² Goon baat se deek bubin ki ɔɔ: «Bua, maakɲ maalige tun ken naai ooyga num j'ajesin nig se, ɛdumo beduma.» Gɔtn se bubin tooko ɔɔ nigdesina. ¹³ Ken j'ɛdin bedin jaay tɛd gii kandum se, nakinge se, naan tas dugde naatn ɔɔ ute gursn se, naan iin 6aa taa naan dɔkɔ. Gɔtn naane se, naan ing ɛɛɛpm te gursin se ɛɛɛɛ. ¹⁴ Ken naan jaay ut nan gursin sum se, gɔtn se, 60 ɛnd maakɲ naan ken se ɔɔ tɔɔ tɛd daama jeege tu ɔɔ 60 se, ɔɲin maakɲ daay ki. ¹⁵ Gɔtn se, naan iin 6aa tɛdn naaba gɔtn gaab ki kalan bini, gaabm se ɔɲin n'6aa n'boɔɔbm kinziringe† maakɲ-got ki. ¹⁶ Naan je 'kɔsn kɔɲ mɔrɔmb ken kinzirge lee ɔs se kic 60, gan nam ɛdin eyo.

¹⁷ «Gɔtn se, naan baag saapm do ron ki ɔɔ taad te maakin ɔɔ: «Nakage, bubum se ɔk jee tɛdn naabge kando kando ken ɔs ɔɔp taarde ki, naɔo maam m'kɔɲ rom gotn ara m'kooy gen 60 ne? ¹⁸ Borse, maam m'kiin terl 6aa gɔtn bubum ki, m'an 6aa deekɲ m'ɔɔ: bua, maam se m'tujga naan Raa ki ɔɔ m'tujga naai ki kici; ¹⁹ ɔɔ maam se, m'aas te gen kɔɲ tɛdn gooni ey sum; aakum aan gɔɔ jee tɛdn naabige se sum.» ²⁰ Gɔtn se naan iin uun doɔbm 6ee bubina.

«Ken naan 6aa 6aa jaay utu teeco dɔk naane sum 60, bubin aakin se, ɛɛɲin don ki ɔɔ naan aan 6aa doɔɔɲina, baam ɔkin kaadin ki. ²¹ Gɔtn se goonin deekin ɔɔ: «Bua, maam se m'tujga naan Raa ki ɔɔ m'tujga naai ki. ɔɲte 'kaakum aan gɔɔ m'gooni sum.» ²² Gan bubin deek jee tɛdn naabinge tu ɔɔ: «'Baakiro ute kal aak bɛɛ se yɔkɔdɔ, uusinɲin ki ron ki, ɔɲin ki kɔdɔkɔ jin ki ɔɔ 'tolɲin saa jɛn ki. ²³ ɔk '6aan kiro ute goon maran ken eer sal sal se, 'tɔɔɲin ki, ɔɔ 'tɛdjeki kɔsɔ, taa j'aki tɛdn maak-raapjege. ²⁴ Taa goonum ken ey num ooyga kooy dɛl dɛl se, aajga ɔɔ naan ken iigga kiig dɛl dɛl se, ɔk terl 6aadoga beene.» Gɔtn se naade baag tɛdn maak-raapde.

²⁵ «Kaad ken se, goonin magal se utu maakɲ-got ki. Ken naan 6aado 6aa jaay aan gɔɔr ute 6ee se, naan booy kaa ɔkga let ɔɔ jeege daam daama. ²⁶ Gɔtn se maakɲ jee tɛdn naabm bubinge tu se, naan danɔ deb kalan ɔɔ tɔnd metin ɔɔ: «Di 60 tɛda?» ²⁷ Gaabm se terlin ɔɔ: «Genaai 60 6aadoga. Taa naan terl 6aado ɔɲga bubi ute lapi se 60, bubi tɔɔlinga goon maran eer sal sal se.» ²⁸ Gɔtn se goon magal se maakin tuju ɔɔ naan baate kend beene. Naan ken se, bubin teec 6aado ɔɲina ɔɔ selin metina. ²⁹ Naɔo naan terl bubin ki ɔɔ: «'Booyo! Baara

* 15:8 Tamma ara se aas kɔɲ nam ken tɛd naaba gen gii kalan. † 15:15 Yaudge saap ɔɔ kinzirge se tɛdfega aak kusu naan Raa ki.

6aara 6o, maam m'lee m'tedi naabige se aan goo debm tedn naabi sum oo bii kalan tap 6o, m'baate taari eyo. Ute naan se kic 6o, bii kalan jaay naai am kedn goon bini kalan taa m'an tedn maak-raapo ute medumge kic 6o gots. ³⁰ Num gan gooni ken ut nanjo maalige ute mend keesn gaabge jaay ok terlo se, naai 'toolin goon maran eer sal sal se! ³¹ Gots se bubin terlin oo: «Goonuma, naai se daayum utu te maama oo maal maam m'ok se le, paac gen naai. ³² Gan beeki num, baado j'aki koo oo j'aki tedn maak-raapjege. Aaka! Genai se ey num ooyga kooy del del, nafo aajga oo naan ken iigga kiig del del se, ok terl baadoga beene.»

16

Kaal naagj taara debm maala ute debm tedn naabiina

¹ Gots se Isa taad jeege tun metin ki oo: «Debm maala kalan bin se ok debm ken naan onin maalin kaam jina. 'Bii kalan k'baado k'taadn j'oo: «Debm tedn naabi se, bere, utn kut ute maalige.» ² Naan ol k'dan k'baansino oo tond metin oo: «Taar ken k'taad roi ki se, maam m'booyga. Bin se, 'baado medum maalumge se naanum ki. Taa naan ki se, maam m'ai kon kon maalum kaam ji ey sum.» ³ Gots se debm ken k'j'onin maala kaam jin se baag saapa oo taad ute maakin oo: «Maam se m'tedn rom m'oo di? Melum le okga te maalin jim ki naan. Borse, gen kursu le, maam toogum gots oo ken m'baa lee baaya le, sokon am tolo. ⁴ Maam se m'saap m'onja nakj maam m'teda. Ken melum se jaay tongsu ute maalin jim ki kic num, m'utu m'kon jeegen utu am kokj jiga.» ⁵ Taa naan se 6o, naan ol k'dan jeegen ok see melin se kalan kalan. Debm deet se, naan tond metin oo: «Gon melum ki se, naai tap 6o uunga see kando?» ⁶ Gaabm se terlin oo: «Maam se m'uunga birmil uubu kaaru.» Num debm ken naan onin maalin kaam jina se terlin oo: «'Booyo: maktubm see se utu jim ki ara. Ing naan ki keske, 'naar 'raan oo: maam se m'uunga birmil uubu si-mii.» ⁷ Ter naan deek deb kuuy ki oo: «Naai uunga see kando gon melum ki se?» Naan terlin oo: «Maam m'uunga suwal teen kaaru.» Num debm tedn naabm se deekin oo: «'Booyo: maktubm see se utu jim ki ara. Borse 'raan oo: maam m'uunga suwal sik-marta.» ⁸ Debm ken naan onin maalin kaam jina ken derl melin se, melin jaay booy nakj naan ted se, naan toomina, taa naan onin naan se debm meteke. Taa naan se 6o, jee *duni ki ute naapa se, naade metek cir gaan got ken woora.»

*Gurs ute *Raa se debkilimi ade kon je taa naap ki eyo*

⁹ Ter Isa taadden oo: «'Booyki m'asen taada: okki medge ute maalsegen oninki do naan ki ken tedga sum 6o utu 'deel se. Ken maalse se jaay baado utga kic 6o, bee ken naase lee 'tedki jeege tu se anki 6aa kon maakj *Bee Raa ki gen daayum.

¹⁰ «Debm j'onin nakj coko kaam jin jaay okin jiga se, ken j'onin nakj den kic 6o naan an kokj jiga. Jo debm j'onin nakj coko kaam jina jaay naan on on okin te jig ey se, ken j'onin nakj den kic 6o, naan an kon kokj jig ey kici. ¹¹ Ken maal do naan ken utu 'deel se jaay naase on okinki te jig ey se, Raa se asen kon kedn maal mala mala ken maakj raa ki ey se kici. ¹² Ken maal naase ey jaay okinki te jig ey se, nana jaay ase kedn maal naase maalinge kaam jise se?

¹³ «Deb kalan se 'kon tedn naaba gots melge tu kaam di eyo. Ken naan 6o ted naaba gots kaam di num, deb kalan naan an koodn kundu oo deb kalan naan an jea; ey le deb kalan se, naan an kokj onoo oo ken kuuy se, naan an kaal maak ki eyo. Taa naan se 6o naase aki 'kon tedn naabm Raa oo ute gen gurs se taa naap ki eyo.»

¹⁴ Gan *Parizigen jee je gursge se jaay booy taar Isa taad paac se, naade teredin metin ki. ¹⁵ Isa deekden oo: «Naase se 'jeki 'taadn rose naan jeege tu aan goo jee ken tedn nakge ute doobina; num gan Raa se, jeel nakj maake ki. Taa naan se 6o nakj aak bee naan jikilimge tu se, naan Raa ki se naan aakin se aakin kus.

¹⁶ «Kaadn ken Raa edo *Ko Taarin *Musa ki ute gen jeegen taad taar teeco taar Raa ki se ing bini aan do Jan-Batist ki. Num ken Jan-Batist aan sum se, k'baago taad Labar jiga gen *maakj Gaar Raa se jeege tu oo naan ken se, nana nana kic 6o aay kaamin je kend maak ki. ¹⁷ Maakj raa ute do naana se deelin 'koon eyo, nafo taargen k'raanjo maakj Ko Taar ken Raa edo Musa ki se, dimin coko kic 6o, 'koocn naan ki eyo.

¹⁸ «Debm jaay piir te mendin se oo ok mend kuuy se, debm bin se aan goo debm teec on mendina oo 6aa ees mend nam. Jo debm ok mend gaabin piiringa piir se, naan kic aan goo debm teec on mendina oo 6aa ees mend gaaba.»

Debm maala ute Lazar

(Lk 12.15-21, 6.20-21,24-25)

¹⁹ «Gaaba kalan bin se ok maala dena. Naan tuus kal ute ronja dered oo bii-raa os bee oo ing ute maradina. ²⁰ Gan gaaba kalan bin se, k'danin Lazar. Naan se debm daaye oo ron se taan-du sum. Naan lee tood taa doobm gaab ken debm maala se. ²¹ Naan je kosn ken si boor gaab ken se kic 6o on eyo. Num ter do naan ki se, besge baado toon taan-duja. ²² Ken debm

daay jaay ooy se, *kədn Raage uun baansin maakn raa ki cεε *Abraam ki əə gətn se, debm maala se kic 6o ooyo əə k'6aa k'duubina.

²³ «Maakn 6ee yoge tu se, debm maala baag kəod yεεbina, əə maakn kəod yεεbin ki se, naan und kaamin aak Abraam ute Lazar ing king cεεn ki dək naane. ²⁴ Ken naan aak Abraam se, naan əod əy danin əə: «Abraam, bua, εεjum dom ki. Ə Lazar '6aa 'kol goon-jin maan taa ade 6aa am kaadn maane rəonum ki, taa maan pood ken ara se, maam m'utu m'əod yεεbum kusiin aak eyo.» ²⁵ Gətn se Abraam deekin əə: «Goonuma, 'saap tu. Do naan ki se naai əjoga bεε, gan Lazar se əodoga yεεbina. Ə bəse gətn ara se, naan əjga gətn bεε əə gan naai lε əjga gətn kəodn yεεbε. ²⁶ 'Jeele, daan naaje ute naase se, j'əkki gəə magala əə jεrl zuzu, taa jee gətn ara jaay je 6aa gətn naase ki se naade 'kəə 6aa eyo əə jee gətn naase ki jaay je əə ade 6aa gətn naaje kic ara lε ade kəə 6aa ey kici.»

²⁷ «Gətn se debm maala deekin əə: «Ken bin num, m'eemi nəə meti ki, Bua, ə Lazar se '6aa kəə jee ken maakn 6ee bubum ki se. ²⁸ Taa maam se m'ək genaagen gaabge mi. Ə naan aden 6aa taada, taa naade ade 6aa gətn kəod yεεb ken ara ey sum.» ²⁹ Abraam deekin əə: «Naade ək *Ko Taar ken Raa εdo Musa ki ute Kitapm gen jee taad taar teeco taar Raa ki do dəkina; əndε naade 'booy taar naaden se.» ³⁰ Gan debm maala se tεrl Abraam ki əə: «Bin eyo, Abraam bua. Ken debm ooyga kooy jaay 6aa əndεga əə taadεnga se, naade 'tooko əə 'tεrl maakde do Raa ki.»

³¹ Naan ken se Abraam tεrlin əə: «Ken naade jaay took uun te Ko Taar ken Raa εdo Musa ki eyo əə ute taar jee taad taar teeco taar Raa ki do dəkini ey se, ken debm ooyga kooy jaay dur daan yoge tu əə 6aa əndε kic 6o, naade 'kəə tookn taarin eyo.»»

17

*Nakn əot deba doobm *Raa ki*

(Mt 18.6-9,21-22; Mk 11.22-26)

¹ Tεrl 6ii kalan Isa deek jeege tun metin ki əə: «Nakn utu 'tujn jeege naan Raa ki se utu tap, na6o əə debm ken jaay 6o 'kol jeege 'tujn naan Raa ki se. ² Bεeki num, debm bin se, j'an dəkni ko tooto magala mindin ki əə j'uun j'undin naatn maakn baar ki kic 6o kεse əə eyo. Num ken maakn gaan sεεmge tu se jaay naan tujga deb kalan naan Raa ki se, nakn utu kaan don ki se, əə cir kεse daala. ³ Ken bin num, əndki kəndə! Ken genaai jaay tujiga num, 'mooyina. Ken naan jaay jeelga *kusiin se, 'tedin kaldε. ⁴ Ken maakn 6ii ki 6o, naan tuj dəkli mεt cili kic 6o ken naan jaay 6aado taadi əə: «Genaama, maam se m'tujnga roi ki, m'əki naagi.» Gətn se naai an tεdn kaldε.»

⁵ Gətn se jee kaan naabinge tεrlin əə: «Mεlje, 'ziidjen kaal maakje do Raa ki.» ⁶ Isa tεrlɛden əə: «Ken naase jaay əkki kaal maakn do Raa ki magal aan gəə kaam koobi se num, naase aki kəə deekn ko kaag ken magal ese se əki: «lin gətn se, '6aa daar maakn baar ki naane» əə naan 'tookn taar se.»

Bul ken jeel tεdn naabm melina

⁷ Tεrl Isa deekden əə: «Maakse ki se, nam ken ək bulu jaay bulin ingo naaba, ey lε ingo gaam maalge, ken naan utu aan kaan 6een sum 6o, naan an naar taadn əə: «'Baado, yəkədo ing naan ki əə 'kəsə bin ne? ⁸ Num bin eyo! Gan naan an deekn əə: «Kali se '6aa toodina, uusu kal tεdn naabi əə '6aado 'tεdum kəsə. Ken εdumga maam m'əsga əə m'aayga jaay 6o səm, naai kic utu 'kəsə əə utu 'kaaye.» ⁹ Taa nakn naan tεd se, bul se melin an kəə təəm eyo. ¹⁰ Naase kic ken 'tεdkiga naabm ken k'taadsenoga se num 'taadki əki: «Naaje se, k'bulge cεε sum əə naabm naaje k'tεd se lε, naabm ken k'taadjen taad sum.»»

Isa εd lapia jee bikidge tu sik

¹¹ Ken Isa 6aa 6aa Jeruzalem ki se, naan aal teec daan taa naan *Samari ute taa naan Galile ki. ¹² Ken naan jaay aan maakn naan ki kalan bin se, jee bikidge sik 6aado əjina. Gətn se, naade daar dəkə, ¹³ əə uun mindde raan deekin əə: «Isa, Debm dooy jeege, εεjjen doje ki.» ¹⁴ Ken Isa aakde se, deekden əə: «'Baa 'taadki rosege se *jee tεdn serke Raage tu.» Ə ken naade utu 6aa 6aa sum 6o, naade əj lapia əə rode daap tood kəlon kəlon.

¹⁵ Deb kalan maakde ki jaay aak naan əjga lapia se, naan ək tεrl 6aado gətn Isa ki, uun mindin raan əə *nook Raa. ¹⁶ Gətn se naan 6aado ooc mεtn je Isa ki əə don naan ki əə təəmina. Gan gaabm se, naan kəod Samari. ¹⁷ Naan ken se Isa deekin əə: «Naaden sik se əj te lapia paac ey la? Num jee əə jernan se gay? ¹⁸ Bini maakde ki se, mεrte jaay 6aado nook Raa se.» ¹⁹ Anum Isa deek kəod Samari ki se əə: «lin '6aa ute lapia. Kaal maaki ken naai aal dom ki se, aajiga.»

Gaar Raa se 6aadoga gətse ki

(Mt 24.3-42)

²⁰ Bii kalan *Parizige tond metn Isa do: «Nunj ki jaay Raa utu kosn gaara do jeege tu se?» Naan terlden do: «Ken Raa jaay kosn gaara do jeege tu se j'an konj kaakj ute kaam eyo. ²¹ J'aki konj deekj j'okki naan utu ara ey le utu naane eyo. Taa Raa se osga gaara daanse ki.»

*Biin *Goon Deba ade baa*

²² Gotn se Isa deek jeege tun metin ki do: «Kaadin utu 'kaan se, naase utu aki je gen kaakj Goon Deba, nafo gen kaakj bii kalan kic bo, anki konj kaak eyo. ²³ J'asen taadn j'oo naan utu naane ey le naan utu ara. Anum onte 'baaki do onte 'naarki rose. ²⁴ Taa bii ken Goon Deba ade baa se tecn aan goo maan aal wusuk jaay woor maakj raa berd goto lak se. ²⁵ Num kar nakgen se jaay 'kaan se, naan 'dabar dena do jee do duni ken borse se, an koodn kundu.

²⁶ «Bii ken Goon Deba ade baa se, 'tecn aan goo nakgen deelo do Noe ki. ²⁷ Kaad'ken naane se jeege doo, aaye, tok mendge do tok gaabge, bini aan bii ken Noe end maakj markab ken magala. Naan ken se, maan magala booyo do baado goob taal te jeege paac.

²⁸ «Ey le nakj utu 'kaan se 'tecn aan goo nakgen ken aano do Lot ki se kici. Kaad'ken se jeege se doo do aaye, dugj nakge do dugj ute nakdege, duub jimenge do iin beedege. ²⁹ Num gan, bii ken jaay Lot teec on Sodom se, Raa booyden poodo ute kudn onj se dofe ki taal utde kap. ³⁰ Biin Goon Deba ade baa se, utu 'tedn bin kici.

³¹ «Bii ken se, debm ing king do been ki raan se, n'onte booyo gen 'tosn nakingen maak ki do debm maakj got ki se le, n'onte terl been ki gen 'tosn nakinge kici. ³² Saapki tu do metn taar mend Lot ki! ³³ Debm je kaajn konj se utu an kutu do debm utga konj le, utu 'kaaja. ³⁴ Booyki m'asen taada: maakj noor ken se, jeege di jaay tood tood do darjal ki kalan se, deb kalan se, Raa an kuun baa do debm kuuy se, naan an rese. ³⁵ Do mendgen di daar uus kuus do toot ki se kic, deb kalan se, Raa an kuun baa do debm kuuy se, naan an rese.» ³⁶ [Do gaabge di ken ing king maakj got ki se kic le, deb kalan Raa an kuun baa do deb kuuy se, naan an rese.]

³⁷ Gotn se jee metn Isa ki tond metin do: «Melje, nakgen se 'deel kaam gay?» Isa terlden do: «Gotn jaay daa ooy toodn se bo, gotn ese bo marlge kic lee booy tus ro ki.»

18

Kaal naagj taara ute mend-daaye

¹ Ter Isa taad jeege tun metin ki ute kaal naagj taara, taa naan je aden taadn do j'aay kaamde daayum j'eem *Raa do j'onte konj. ² Naan taadden do: «Maakj geger ki kalan bin se, ok gaaba kalan, debm kojn booro do gaabm se le, beer Raa ki eyo do nam tap bo, naan aalin maak ki eyo. ³ Do gotn ese ok mend-daay kici, do mend-daay se, bii-raa baado gotin ki deekin do: «Aakum tu metn taaruma ute debm taamooyum se.» ⁴ Mend-daay se lee dool gotin ki cok cok, nafo naan baate kaakin metn taarin. Gan aan goo mend se onj ey se, naan taad ute maakin do: «Ey num maam se, Raa kic bo m'beerin eyo do nam tap bo maam m'aalin maak ki eyo, ⁵ nafo mend se le, onum ey dey se, maam m'an kaakj metn taarin se. Ken m'aakin te metn taarin ey num, mend se som aan kaal koodum cere.»

⁶ Ter Meljege taadden daala do: «Booyki tu metn taar debm kojn boor ken bee ey se. ⁷ Anum Raa se, 'konj koocon metn jeengen ken tond metin jaay eemin noo booro do katara se ey ne? Naan ade 'konj 'king kaakj kaama bin sum ne? ⁸ Booyki, m'asen taada: Raa se 'naar utu aden koocon metde! Nafo ken *Goon Deba jaay utu ade terl baa do naan ki se, naan utu 'konj jeegen aal maakde don ki dey?»

*Kod *Parizi ute *debm tokj miiri*

⁹ Gotn se ter Isa taadden ute kaal naagj taara daala, do jee metinge tun aak rode aan goo naade bo jee ted nakge ute doobina do jee kuuy se naade aalde maak ki eyo. ¹⁰ Naan deekden do: «Gaabge dio ook baa *Bee Raa ki gen keem Raa. Deb kalan se, naan kod Parizi do debm kuuy se, naan *debm tokj miiri. ¹¹ Kod Parizi jaay iin daar gen keem Raa se, naan taad te maakin do: «Raama, maam se m'toomi, taa maam se m'tec aan goo jee metinge se eyo. Naaden ken jee kujun jeege do jee ted naka ute doobin eyo, jee keesn mend jeege ey le maam aan goo debm tokj miir ken daar se eyo. ¹² Maakj bii cili ki se, maam m'uun *siam bii dio do nakj ken m'ok paac se nigin goto kaam sik, do ken kaam kalan se m'ood m'edi naai ki.»

¹³ «Num gan debm tokj miiri se, iin daar dok do don raan kic bo uun eyo. Gotn se naan tond tarkaadina *deek do: «Raama, ejjum dom ki taa maam se m'debm *kusin naani ki.»

¹⁴ Isa deekden do: «Booyki m'asen taada: debm tokj miiri se, ken naan jaay terl baa been ki se, tedga debm aak bee naan Raa ki do kod Parizi se le onj ted te aak bee naan Raa ki eyo. Taa debm uun ron raan se, ute 'koozm baata do debm jaay do ron baat se, Raa utu an kuun ron raan.»

* 17:36 Taar se, maakj Kitapge tun do dakin se, metinge maakde ki se goto. * 18:13 Tond tarkaadn ara je deekj do ond jin kaadin ki ken je deekj do: naan se maakin tujga kasak kasak.

*Isa ɔɔd ɔooro gaange tu
(Mt 19.13-15; Mk 10.13-16)*

¹⁵ Bii kalan jeege ɔaano te gaangen utu aay kaay sia ɔɔtn Isa ki, taa Isa aden tɔnd jin dɔde ki. Naɔo ken jee metin ki jaay aak k'ɔaano ute gaange ɔɔtn Isa ki se, jee se naade uunde kaamdɔ naatn. ¹⁶ Ken Isa jaay aak nakn naade tɔd se, ɔɔ ɔɔ k'ɔaano ute gaange se cɛɛn ki ɔɔ ɔɔtn se naan deekden ɔɔ: «ɔnki gaangen sɛɛm se adɛ ɔaa ɔɔtum ki, ɔntɛ 'gaasdeki. Taa jeege tec aan ɔɔ gaangen se ɔo utu 'kɔn ɔɔto *maakn Gaar Raa ki. ¹⁷ 'Booyki bɛɛ, m'asen taada: debm jaay took te Raa kɔsn gaar don ki aan ɔɔ goon cɔkɔn ey se se, naan se 'kɔn kɛnd maakn Gaar Raa ki eyo.»

*Debm maala ute Isa
(Mt 19.16-30; Mk 10.17-31)*

¹⁸ Bii kalan magal Yaudge kalan bini ɔaado tɔnd metn Isa ɔɔ: «Debm dooy jeege, naai debm bɛɛ se, maam tap ɔo m'tɛdn m'ɔɔ di jaay m'kɔn *kaajn ɔɛn daayum se?» ¹⁹ Isa tɛrlin ɔɔ: «ɔɛn di jaay naai ɔɔ maam debm bɛɛ se? Debkilim bɛɛ se tap ɔo ɔɔto; ken bɛɛ se, Raa kalin ki sum. ²⁰ Naai lɛ 'jeele nakn ken Raa taad ɔɔ ɔɛn tɛda se, naan ɔɔ: *ɔntɛ 'kɛɛsn mɛnd nam, ɔntɛ 'kɛɛsn gaabm nam, ɔntɛ 'tɔɔl deba, ɔntɛ 'ɔoogo, ɔntɛ 'tɔkɔn taar-kɔɔɔ do nam ki, ɔɔ 'sook koi ki ute bubi ki.†*»

²¹ Gaabm se tɛrl Isa ki ɔɔ: «Nakgen se, ɔɔtn m'iin baatum ki kic ɔo, maam m'lee m'tɛdn tɛd paac tap.»

²² Ken Isa jaay booy taarin se, deekin ɔɔ: «ɔɔpiga naka kalan sum. Nakn naai ɔk paac se, 'ɔaa dugin naatn ɔɔ gursin se 'ɔaa 'nigin jee daayge tu. Bin se, ai toodn kɔrbɔto maakn raa ki; ɔɔ naai lɛ 'ɔaado 'daanuma.» ²³ Ken gaabm se jaay booy taar se, maakin tuj kasak kasak, taa naan debm maal mala mala.

²⁴ Ken Isa jaay aakin naan ron tɛɛcin bardak se, naan deek ɔɔ: «Ken jee nak denge jaay, kɛnd *maakn Gaar Raa ki se ɔɔn aak eyo! ²⁵ Deere, ken ginji jaay deel ute ɔee luppaa se ɔɔn; naɔo debm nak dena jaay 'kɛnd maakn Gaar Raa ki se, ɔɔn cir naan se daala!»

²⁶ Jeege ing booy taarin se jaay, booy taar se deekin ɔɔ: «Ken bin num, naaja jaay 'kɔn kaaja?» ²⁷ Isa tɛrlɛn ɔɔ: «Nakn ɔɔn jikilimge tu se, Raa ki se ɔɔnin eyo.»

²⁸ ɔɔtn se Pier taad Isa ki ɔɔ: «'Booyo, naaje se k'j'ɔnoga nakge paac taa j'ai daan naai.» ²⁹ Isa tɛrlɛn ɔɔ: «'Booyki bɛɛ m'asen taada: taa maakn Gaar Raa jaay debm ɔno ɔeɛna, mɛndina, ɔɛnaangen gaabge, kɔn te bubiɛna ey lɛ ɔɛninge se, ³⁰ debm bin se, kɔr naan utu do naan ki ara sum ɔo, naan utu kɔn den cir nakgen ken naan ɔno; ɔɔ naan ki se, ken kaadin jaay aanga num, naan 'kɔn kaajn ɔɛn daayum.»

*Isa taad metn taar kooyina ute ɔɛn durina daala
(Mt 20.17-19; Mk 10.32-34; Lk 9.22,44-45)*

³¹ ɔɔtn se Isa iik tɔɔk cɛɛs ki ute jee metin ken sik-kaar-di se ɔɔ naan deekden ɔɔ: «'Booyki, ɔɔre naaje k'j'ook k'ɔaaki ɔaa Jeruzalem ki ɔɔ taargen jee taad taar teeco taar Raa ki raano do dakin paac ken taad ro *Goon Deb ki se, utu 'kaan doobin ki. ³² Naade se utu an kɔkn kol ji jeege tun Yaudge eyo, naade utu an tɛɛcin metin ki, an naaja ɔɔ an tupm ɔooro ron ki, ³³ tɛr naade utu an tond ute mɛɛɛ ɔɔ utu an tɔɔɔ. ɔo ken naan jaay ooy tɛda ɔii mɔto num, utu adɛ dur daan yoge tu.»

³⁴ Gan jee metin ki se ɔnd te metn taar se eyo, taa taar se lɛ, Raa taadden te metin eyo; ɔɔ taar Isa taadde se tap ɔo, naade booy ɔk metin eyo.

*Isa ɛd lapia debm kaam-tɔɔk ki
(Mt 20.29-34; Mk 10.46-52)*

³⁵ Ken Isa jaay aan ɔɔɔr ute gɛɛɛr Jeriko ki se, naan ɔn ɔn debm kaam-tɔɔkɔ jɛn doob ki ing baay baaya. ³⁶ Ken debm kaam-tɔɔkɔ jaay booy jee denge deel deel se, naan tɔnd mɛta ɔɔ: «Ne di ɔo tɛda?» ³⁷ ɔɔtn se k'taadn j'ɔɔ: «Ken deel se, Isan Nazaret.» ³⁸ Ken naan jaay booy bin se, ɔɔd ɔoy makɔn ɔɔ: «Isan, *Goon Daud, naai ɛɛjum dom ki!» ³⁹ Jee ken deel naan ki se, uunin kaamina ɔɔ n'ɔdo, gan naan tɔɔd tɔoy makɔn cir daala ɔɔ: «Goon Daud, ɛɛjum dom ki!»

⁴⁰ Ken Isa jaay booy taarin se, naan ɔk daara ɔɔ ɔɔ k'dan k'ɔaansino. Ken naan jaay aan ɔn Isa se, naan tɔnd metina ɔɔ: ⁴¹ «Naai tap ɔo 'je m'ai tɛdn di?» Gaabm se tɛrlin ɔɔ: «Meluma, maam m'je kaamum 'kɔɔdn kaaka.» ⁴² Isa tɛrlin ɔɔ: «ɔn kaami 'kɔɔdn kaaka; taa kaal maaki naai aal dom ki se, aajiga.» ⁴³ ɔɔtn se sum ɔo, kaamin naar ɔɔd aaka, naan ɔk metn Isa ɔɔ *nook Raa. Ken jee denge paac jaay aak nakn se, naade tɔom Raa kici.

19

Isa ɔaa ɔee Zaka ki

¹ Ken Isa jaay end maakŋ geger ken Jeriko ki se, naan aal teec daan ki. ² Ken naan aal teec teec daan ki se, goŋn se gaaba kalan k'danjŋ Zaka. Gaabm se magal *jee təkŋ miirge do naan debm nak dena. ³ Naan je kaakŋ Isa naŋo naan oŋ doob eyo, taa jeege le dena do naan kic le debm duuku. ⁴ Naan aan deel naan ki do baa ook do kaag ken k'danjŋ sikamor, gen kaakŋ Isan utu 'deel goŋn ese.

⁵ Ken Isa jaay aan got ken ese se, naan uun kaamin aakiŋa do deekiŋ do: «Zaka, 'booyo keske! Jaaki se, maam m'je m'baa king bee naai ki.» ⁶ Zaka naar aal booyo jes do dood okiŋ ute maak-raapo. ⁷ Ken jee denge paac jaay aak nakŋ se, naade baag mooy naan ki dir dir do: «Aakki tu, gaabm se baaga king bee debm tedn *kusiŋ ki.» ⁸ Num Zaka daar naan Meljege tu, deekiŋ do: «'Booyo, Meluma. Metn maalum se, maam m'an kedn jee daayge tu do ken maam bo m'uunga nakŋ nam le, m'ansin koŋŋ met soo.»

⁹ Goŋn se Isa terlin do: «Jaaki, jee maakŋ bee ken ese se oŋga kaaja, taa naai kic 'teeco maakŋ metjil *Abraam ki. ¹⁰ Taa *Goon Deba se, baado je jee ken iigga kiigi do aden kaaja.»

*Isa aal naaŋŋ taara ute jee tedn naabgen sik
(Mt 25.14-30)*

¹¹ Ken jeege jaay booy booy taariŋ se, kaad ken se naan aanga goor te Jeruzalem. Goŋn se, jeege saap do ken naan jaay aanga sum bo, *Raa utu kosn gaara do jeege tu. Taa naan se bo, Isa taadden ute kaal naaŋŋ taara. ¹² Naan taadden do: «Gaaba kalan bin se, j'oojin bo naan deb gaara. Naan iin baa taa naan ken doko, taa j'an baa kol gaara jaay bo som ade terle. ¹³ Ken naan iin baa baa se, danjo jee tedn naabinge sik do nigden tammage gen daab; deba kic naan edin kalan kalan * do deekden do: «Tammagen se, oojin ki dona kor maam m'ade terl se.» ¹⁴ Gan jee naanŋ ki mala se, do undina do naade ol jeege baa taad deb ken an kol gaara se do: «Gaabm se naaje k'je ajen tedn gaarje eyo.»

¹⁵ «Ken naan j'olno gaara jaay ok terl baado naanŋ ki se, naan ol k'danjo jee tedn naabingen naan nigden gurs se, taa 'kaakŋ nakŋ ken naade oŋ do ki se. ¹⁶ Debm deet deet se, baado deekiŋ do: «Meluma, tammi gen daab ken naai edum se, maam m'tedin oojga ken kuuy sik do ki daala.» ¹⁷ Melin deekiŋ do: «Kese jiga! Naai se debm tedn naabm mec; taa nakŋ cokon maam m'edi jaay, naai okinga jiga se, borse, do gegerge tun sik se, maam m'ai kond naai bo 'tedn magalina.» ¹⁸ Debm gen k-dige jaay aan se, deekiŋ do: «Meluma, tammi gen daabm ken naai edum se, maam m'tedin oojga ken kuuy mii do ki daala.» ¹⁹ Naan deek deb ken se do: «Kese jiga! Naai kic, m'ai kond magal do gegerge tun mii se.» ²⁰ Deb kuuy baado deekiŋ do: «Meluma, aaka! Kese bo tamman gen daabi se. Maam m'dook m'oyisin maakŋ koon kal ki. ²¹ Taa maam le m'beeri beere, naai le tedi do. Ken nakŋ naai ey kic bo, naai uun naai ki do maakŋ-gotn ken naai do te ey kic bo, naai baa oojin naai ki.» ²² Gan melin se deekiŋ do: «Do taari ken naai taadum se sum bo, maam m'jeeli, naai se debm tedn naabm jig eyo. Naai le 'jeelum maam se tedum do do nakŋ maam ey kic le, maam m'uun maam ki, do maakŋ-gotn maam m'oc te ey kic le, maam m'oj maam ki. ²³ Num gen di jaay 'baate kombum gursum banŋ ki se? Bin se, bin ken maam m'ade terl se, m'an koŋŋ am koojin ziin do ki!»

²⁴ Goŋn se, ter naan taad jeege tun ing ceŋŋ ki goŋn ese se do: «Tammin jin ki se, uuninŋi do edinŋi deb ken ok tamma sik se.» ²⁵ Jee se deekiŋ do: «Melje, naan bo ok tammage siki!» ²⁶ Goŋn se melde deekden do: «'Booyki m'asen taada: debm ken ok se, j'an kedn do ki. Num debm ok ey se le, ken cokon naan ok se kic bo j'an tosn naatn. ²⁷ Num jee taamooyumgen je do maam m'aden tedn gaarde ey se, 'tak 'baandekiro ara do 'toaldeki naanum ki.»

*Isa end maakŋ geger ken Jeruzalem ki aan goo gaarge
(Mt 21.1-9; Mk 11.1-10; Jn 12.12-19)*

²⁸ Ken Isa jaay taad nan taariŋ se, naan deel naan jeege tu do uun doobo gen kookŋ baa Jeruzalem ki. ²⁹ Ken Isa aan goor ute Betpaje ute Betani ken ceŋŋ *kosn alib ki se, maakŋ jeege tun metin ki se, naan ol jeege di naaba, ³⁰ do naan deekden do: «'Baaki maakŋ naan ken naanse ki se. Ken naase endki kend se, aki koŋ goon buuru k'dookinga dooko, ken bin kalan nam ook te do ki eyo. 'Tuut 'baansinkiro. ³¹ Ken nam jaay tondga metse do: Goon buuru se, 'tuut 'baanki gay num, 'terlinŋi oki: kese Melje bo jena.»

³² Jee ken j'olde naaba se, baa oŋ nakŋ se aan goo ken Isa taadeno. ³³ Ken naade jaay tuut tuut goon buuru se, melinge deekden do: «Goon buuru se, 'tuut 'baanki gay?» ³⁴ Naade terlden do: «Kese Melje bo jena.» ³⁵ Goŋn se, naade ok baano ute goon buuru se Isa ki, do naade dood taal kal magaldege do buur ki do uun ond Isa do ki. ³⁶ Ken naan jaay baa baa se, jeege dood taal kal magaldege doob ken naan aan deel se.

³⁷ Ken naan booy booy do *kosn alib ki se, jee metin ken te denin se, maakde raapo do baag toom Raa makono taa nakŋ-kooŋgen ken naade aako se. ³⁸ Naade deek do:

«Oŋ Raa 'tedn beŋŋa do Gaar ken baado ute ro Meljege Raa se!

* 19:13 Tamman gen daab se oŋ dena kaam koŋŋ deba laapa kando kando.

*Ḑn tḕḕse 'tedn maakn raa ki ḕ Raa ken raan maakn raa ki se ḕn j'an *nooko†.*»

³⁹ Ḑtn se *Parizigen kandum maakn jee denge tu se, deek Isa ki ḕḕ: «Debm dooy jeege, jee meti ki se, uunden kaamde k'doa!» ⁴⁰ Isa terlden ḕḕ: «'Booyki m'asen taada: ken naade jaay doga kic le, kogen tood ḕaa se ḕo 'tḕḕdn tḕḕḕ.»

Isa eem taa Jeruzalem

⁴¹ Ken Isa aan ceḕ Jeruzalem ki jaay uun kaamin aak geḕer se, naan baag keeme, ⁴² deek ḕḕ: «Jeruzalem, beeki num, bii jaaki se ḕo naai 'jeel doobm ken naai an 'kḕḕḕ lapia naḕo aaca, nakn se naai ḕḕ aak ḕk te metin eyo. ⁴³ Deere, biigen utu ade ḕaa naan ki se, jee wḕḕyige utu kiin gurugn nakn ken 'gaasn jeeige kḕḕ teec eyo, jaay ḕo naade utu ai kooco. ⁴⁴ Jee wḕḕyige se utu ai terḕḕḕ ḕḕ an tḕḕḕl ute jeeige ḕḕ beigen j'iinḕḕ se, naade utu an ru nan tak tak ḕḕ ko gam tap ḕo j'an kḕḕḕ do naapin ki eyo. Taa bii ken Raa ḕaayo kaaka se le, naai 'jeel te eyo.»

*Isa tuur jee tedn zogen daan bḕḕḕ *Bee Raa ki (Mt 21.10-16; Mk 11.15-18; Jn 2.13-17)*

⁴⁵ Naan ken se, Isa ḕaa end daan bḕḕḕ Bee Raa ki, ḕḕ naan baag tuur jeegeen ḕaano te nakdege gen zoa. ⁴⁶ Naan taadden ḕḕ: «Taar se k'raaninga raan maakn Kitap ki, j'ḕḕ: *Bee maam se tedn bee ken jeege ansum keeme.*† Naḕo gan naase, 'tedin ki tedga: *ḕḕtn jee boogge.*§» ⁴⁷ Bii-rra, Isa se lee dooy jeege daan bḕḕḕ Bee Raa ki; ḕḕtn se *magal jee tedn serke Raage tu, jee jeel taadn tḕḕḕḕ metn Ko Taar Raage ute magal Yaudge se, je doobm an tḕḕḕ. ⁴⁸ Naḕo nakn jaay naade an tedn don ki se, naade ḕḕ te doobin eyo, taa jeege paac je ḕo gen king booy taarin ken naan lee dooyde se sum.

20

Jeege dem tḕḕḕḕ Isa (Mt 21.23-27; Mk 11.27-33)

¹ Bii kalan ken Isa dooy dooy jeege daan bḕḕḕ *Bee Raa ki, ḕḕ taadden taadn Labar Jiga se, ḕḕtn se, *magal jee tedn serke Raage tu, jee jeel taadn tḕḕḕḕ metn Ko Taar Raage ute magal taa bee Yaudge se, ḕaado ḕḕḕḕ, ² ḕḕ tond metina ḕḕ: «'Taadjen tu, naai tap ḕo tḕḕḕ se ḕḕḕḕ gay jaay ḕḕ 'ted nakgen bin se? Ey le, ken edḕ tḕḕḕḕ jaay ḕḕ 'tedn naan se, tap ḕo nanja?» ³ Isa terlden ḕḕ: «Maam kic m'ḕk taara kalan, m'je tond metse. 'Taadumki tu: ⁴ ken ḕḕo Jan-Batist jaay *batiz jeege se, *Raa, lḕḕḕ jikilimge?»

⁵ Ḑtn se, naade baag saapa ḕḕ taad te naapa ḕḕ: «Naan se, j'an ki terl j'ḕḕki dḕo? Ken k'taadkiga j'ḕḕki: «Raa» le, naan ajeki deekn ḕḕ: «Gen di jaay 'baate 'kuunki taar Jan se?»

⁶ Num ken k'taadkiga j'ḕḕki: «Jikilimge ḕo ḕḕḕḕ» le, jee denge se ajeki tund tḕḕḕ ute koa, taa jeege se le paac jeel maakde ki Jan-Batist se, naan debm taad taar teeco taar Raa ki.» ⁷ Ḑtn se, naade terlin ḕḕ: «Ḑtn naan ḕaano se, naaje k'jeel eyo.» ⁸ Isa terlden ḕḕ: «Maam kic num, m'asen kḕḕḕ taadn debm ken edum tḕḕḕḕ gen tedn nakgen se eyo.»

Kaal naagn taara te jee tedn naabgen jig eyo (Mt 21.33-46; Mk 12.1-12)

⁹ Ḑtn se, Isa baag taadn jeege tu ute kaal naagn taara ḕḕ: «Gaaba kalan ted jinen bin, ḕḕḕḕ kaam ji jeege ḕḕ taadden ḕḕ: ken jinenḕ se jaay oojga num naase kic aki kḕḕḕ beḕse. Ḑḕ naan iin ḕaa mertḕ se gen terl keske eyo. ¹⁰ Ken kaadn kugn koojn bin jaay aan se, naan ḕḕo debm tedn naabin ḕḕtn jeege tun lee tedn naaba maakn jinenin ki se, taa anḕo 'kḕḕḕ beḕina. Num gan jee se ḕk tond derḕḕḕ debm ken naan ḕḕḕḕ naaba se ḕḕ ḕḕḕḕ ḕaa jin sik. ¹¹ Ken mel jinenḕ jaay aakin naan ḕaado jin sik se, naan ḕḕ debm tedn naabm kuuy daala. Naan kic ken ḕaa aan se, naade naajina ḕḕ tond derḕḕḕḕḕḕ tuurin ḕaa jin sik. ¹² Ter naan ḕḕ debm tedn naabm kuuy gen k-mḕḕḕḕ. Naan se, naade tond awarina ḕḕ tuurin naatn.

¹³ «Ḑtn se, mel jinenḕ se baag taad ute maakin ḕḕ: «Kḕḕ tap ḕo m'an tedn m'ḕḕ di? Bḕrse maam m'aden kḕḕ goon maak-jema; bin sum ḕo som naade 'tookn kuun taarina.» ¹⁴ Num ken goon maak-jen jaay ḕaa ḕḕḕḕ se, ḕḕ jee tedn naabge maakn jinenḕ ki jaay aakin se, naade baag taadn ute naapa ḕḕ: «Naan se ḕo, ken bubin ooyga num utu 'ted mel jinenḕ se; iin ki k'tḕḕḕḕḕḕ ḕḕ jinenḕ se, ajeki kḕḕḕḕḕḕ naajege tu!» ¹⁵ Bin se, naade ḕk teecḕḕḕḕḕḕ naatn maakn jinenḕ ki se ḕḕ ḕaa tond tḕḕḕḕḕḕ.»

Isa tond metde ḕḕ: «Bin se, ken mel jinenḕ jaay ḕaadoga num, jee se naan aden tedn ḕḕ di? ¹⁶ Ken naan jaay ḕaadoga se, jee se naan aden tḕḕḕḕ naatn, ḕḕ jinenin se le naan an kedn kaam ji jeege tun kuuy.» Ken jeege jaay booy taar ken Isa taadden bin se, naade deek ḕḕ: «Nakgen bin se, ḕḕḕ 'kaana!» ¹⁷ Ḑtn se, Isa aakde daan kaamde ki tenḕḕḕ ḕḕ deekden ḕḕ: «Taar ken Raa taadn maakn Kitap ki ḕḕtn ese, je deekn ḕḕ di ken ḕḕ: *Ko ken jee kiin beege baatin se, naan se ḕo tedga ko ken 'gakn bea.*

† 19:38 Aak KKR 118.26. ‡ 19:46 Aak Eza 56.7. § 19:46 Aak Jer 7.11.

18 *Ɔo debm jaay oocga do ko ken jee kiin beege baatin se le, 'terece,*

*oo debm ken ko se oocga don ki le, an daala.**

¹⁹ Gotn ese sum bo, jee jeel taadn tɔɔkɔj metn Ko Taar Raage ute *magal jee tɛdn sɛrke Raage tu jaay booy taar se, naade naar je an kɔkɔ, naɓo naade beer jeege tu. Ey num, kaal naagn taar ken Isa taad se, naade jeelga, keese naan taad ute naade.

*Metn taar kɔgɔj miiri gɛn Gaar magal ken inj *Rom k'danjin Sezar*

(Mt 22.15-22; Mk 12.13-17)

²⁰ Naan ken se, jee jeel taadn tɔɔkɔj metn Ko Taar Raage ute *magal jee tɛdn sɛrke Raage tu se baagin tɔnd baala; naade ɔlin jeege gotin ki oo jee se aal raay aan goo naade jee tɛdn nakgen ute doobina. Naade je ken Isa jaay taad tujnga num, naade an kɔkɔj kɔlin kaam ji magal taa naan gotn ese. ²¹ Naade baado taadin oo: «Debm dooy jeege, naaje k'jeeli naai se 'taad taara oo 'dooy jeege ute doobina, oo naai le 'taad 'beer nam ki eyo; doobm Raa se naai 'dooyin jeege tu ute ken met ki. ²² Borse, 'taadjen tu: do *Ko Taar naajege tu se, Sezar se j'an kɔgɔj miiri, lɔɓu j'an kog ey le?» ²³ Gan Isa jeel raayde se, deekden oo: ²⁴ «Uun 'baankiro te tamma kalan, m'an kaak tu.» Naade uun baano ute tamma se Isa ki oo naan tɔnd metde oo: «Kaam-nirl doa te ro ken k'raanjɔj maak ki se tap bo gen naɓa?» Naade terlin oo: «Gen Gaar Sezar.» ²⁵ Gotn se naan terlden oo: «Ken bin num, nakɔj gen Gaar Sezar se, ɛdin ki nakiɔa, oo gen Raa le, ɛdin ki nakin kici.» ²⁶ Ute taar ken Isa jaay taadden naan jeege tu se, naade ɔnjɔj naan taad tujɔj te eyo. Num taar ken naan terldesin se, ɔkden taad eyo oo gotn se ɔlde naade do dek.

Metn taar jeegen utu 'dur daan yoge tu

(Mt 22.23-33; Mk 12.18-27; 1Kor 15)

²⁷ Gotn se jeegen k'dandje *Sadusege se, kandum bini, baado ɔj Isa. Ɔo naade se bo ken naaj oo jeegen ooyga kooy se, ade kɔj dur daan yoge tu ey sum. Taa naan se bo, naade tɔnd metn Isa oo: ²⁸ «Debm dooy jeege, *Musa raanjeno maakɔj Kitap ki oo: ken deba ɔk menda jaay ooy ɔj te goon ey se, beeki num, genaɔn se 'kɔkɔj mendina taa koojn metjili genaɔn ken ooy se. ²⁹ 'Booyo, genaage cili, konde kalan. Debm deet deet se ɔk menda, naɓo ooy ooj te goon eyo. ³⁰ Debm k-dige se kic baado ɔk mend se. ³¹ Ɔo debm gen k-mɔtoge tu se kic bo baado ɔk mend se, bini ɔl naaden cili se tɔkɔj naamga mend se paac. Naɓo maakde ki se, deb kalan tap bo ooj te goon eyo. ³² Ɔo kaam mɔotn se, menda se kic baado ooyo. ³³ Bin se, gii ken jaay jeegen ooyga kooy ade dur daan yoge tu se, mend se tap bo 'tɛdn mend naɓa? Taa naaden cili se le, tɔk naaminga paac.»

³⁴ Gan Isa terlden oo: «'Booyki: jee do naan ki ara se, gaabge ute mendge se lee tɔkɔj naapa. ³⁵ Num gii ken Raa dur jeegen ooyga kooy daan yoge tu se jee ken naan beer tɔddenga tɔdn ken baa ting maakɔj duni ken kuuy se, naade se 'kɔj tɔkɔj naap ey sum. ³⁶ Anum mɔotn naade 'kɔj kooy eyo, taa naade se 'tec aan goo *kɔdn Raage. Ɔo naade se 'tedga gaan Raage taa naade duroga daan yoge tu se. ³⁷ Ɔo metn taar jeegen utu 'dur daan yoge tu se, Musa mala, taadinga taad do dakiɔa, kaad ken naan aako poodo ɔk kɔk maakɔj ji kaag ki. Naan ken se bo, Musa dan Meljege Raa oo Raa gen *Abraam, Raa gen Isaka oo Raa gen *Yakub. ³⁸ Raa se, naan Raa jeegen ooyga kooy eyo, num naan se, Raa jee zere; gotn naan ki se, jeege paac utu inj zere.» ³⁹ Gotn ese, jee jeel taadn tɔɔkɔj metn Ko Taar Raage kandum, deekin oo: «Debm dooy jeege, taari se, naai taadɔga jig aak eyo.» ⁴⁰ Taa naan se, gen tɔnd metin do taarge tun kuuy se, mɔotn nam tɔnd te metin ey sum.

**Daud ute *al-Masi*

(Mt 22.41-46; Mk 12.35-37)

⁴¹ Ter Isa tɔnd metde oo: «'Tedf oo di jaay naase 'taadki ɔki al-Masi, naan Goon Daud se?

⁴² Taa Daud mala, taad maakɔj Kitapm Kaa Keem Raa ki deek oo:

Meljege Raa taado Melum ki oo:

'Baado inj do ji daamum ki,

⁴³ *bini jee taamooyige se m'aden tɛdn naai utu 'king dode ki.†*

⁴⁴ «Ken Daud jaay bo danjin Melum se, anum tedf oo di jaay Melin 'tɛdn goon Daud se?»

Ɔndki kɔnd te jee jeel taadn tɔɔkɔj metn Ko Taar Raage

(Mt 23.1-33; Mk 12.38-40)

⁴⁵ Kaad ken jee denge paac inj booy booy taarin se, Isa deek jeege tun metin ki oo: ⁴⁶ «Ɔɔdki dose ro jee jeel taadn tɔɔkɔj metn Ko Taar Raage se, taa naade se je lee te kal magaldege gen magal rode, oo ken baaga boor ki se, naade je jeege aden tɛdn tɔɔse naade ki. Ɔo ken naade jaay aanga maakɔj *bee ken Yaudge lee tusn maak ki se, naade je king gotn naan ki oo ken aanga gotn kos ki se, naade je gotn naan ki kici. ⁴⁷ Naade se bo jee ken ɔs nar ji mend-daayge oo ken

* 20:18 Aak KKR 118.22. † 20:43 Aak KKR 110.1.

naade jaay baaga keem Raa num, naade uulu uulu taa jeege ade kaaka. Num ganj naade se, Raa utu ade dabar kusiin aak eyo.»

21

*Mend-daaye ed *serke Raa ki
(Mk 12.41-44)*

¹ Gōtn se, daan bōōr *Bee Raa ki se, Isa uun kaamin aak jee maalgen omb kōmb serke Raa ki maakj tukul kaag ki se. ² Maakde ki se, naan aak mend-daay kalanj kic ken əd kəəd yeebina baado omb tammage seem seem dio. ³ Ɔo Isa deekden ə: «'Booyki bee, m'asen taada: mend-daay ken daay nanj takj ese se, ombga den cir jee ɓaa se paac. ⁴ Taa jeegen se paac se ed do nak dende ki, ganj mend-daay se nakj naan ɔkj ken an tinj se ɓo, naan baado ombin paac.»

*Isa taad ə *Bee Raa se, jeege utu anj təkə
(Mt 24.1-5; Mk 13.1-37)*

⁵ Gōtn se jee mētinge taad ə: «*Bee Raa se, ute kogen j'iininga ute nakgen jeege ɓaano *serke Raa ki jaay k'tamarin ted aak bee bee se.» Ganj Isa deekden ə: ⁶ «'Bii kalanj se, ɓee ken aakiŋki daar aak bee bee se, jeege utu anj ru nanj tak. Kongen rees aak bee bee se, utu wōkŋ kalanj kalanj ə ko tap ɓo 'kōnj toodn do naapin ko ki eyo.»

Biigen kaam mōōtn se gōtə utu 'tjuju

⁷ Gōtn se, jee mētin ki se tōnd mētiŋa ə: «'Debm dooyje, 'taadjen tu, nakgen se 'kaan nunj ki? Ɔo naan se 'tedn ə di jaay ɓo naaje j'an kaakj jeel ro ki se?» ⁸ Isa taadden ə: «'Ɔndki kōndə! Ɔnte 'kōŋki jeege asen kaan dala. Taa jeege dēna utu ade ɓaa ute roma ə utu asen taadn ə: «Maam ɓo *al-Masi» ə: «'Bere, kaadn dunia aan nanj se, ɔpga gōōr.» Jee bin se, ɔnte 'tookki taarde.

⁹ «'Ken 'booykiga jeege jaay baaga kōōsn maan bōōrə, ə jeege baagga tedn pitini te naapa num, ɔnte 'ɓeerki. Taa nakgen se jaay utu 'kaana naɓo, duni se 'kōnj nanj ey ɓōrtə.»

¹⁰ Ter Isa taadden ə: «'Naase utu aki kaakj jee taa naan kaam kalanj utu kiin bōōrə ute jee taa naan kuuy. Taa naan gaar kaam kalanj utu kiin bōōrə te taa naan gaar ken kuuy. ¹¹ Maakj naange tun mētin naanə utu 'te makōŋ ə gōtgen mētinge se ɓo utu 'təɔə ə kōōŋgen dēt dēt se utu 'kaan do jeege tu. Maakj raa ki se, naase utu aki kaakj nakj-kōōŋgen magal magal ken utu 'teecŋ nirl jeege.

¹² «'Kōr jaay nakgen se 'kaan se, naase j'utu j'asen təkə, j'asen dabara ə j'utu j'asen kōŋ bōōrə maakj *ɓee ken Yaudgen lee tusn maak ki se ə j'utu j'asen təl dangay ki. Ɔo taa maam se, j'utu j'asen ɓaa naan gaaringe tu ute naan magal taa naange tu. ¹³ Ken nakgen se jaay 'kaan dose ki se, naase amki tedn saadumge. ¹⁴ Ken 'ɓaaki ɓaa se ɔndiŋki dose ki jiga ə ɔnte 'saapki do taar ken naase anki nakj dose, ¹⁵ num maam mala ɓo m'utu m'asen kedn jeel-taara ute taargen naase aki ɓaa taada; ken naase jaay 'baagkiga taada se, jee taamooysege se paac 'kōnj naan do taarse ki eyo ə 'kōnj doomb ken asen 'kōnj terl taar eyo. ¹⁶ Ɔo ter kēŋsege ute bubeŋge, genaase, taassegen gōōrə ute mēdsege se, utu asen təkŋ təl j jee wōoysege tu ə maakse ki se, jee mētinge j'utu j'aden tōlo.

¹⁷ «'Taa maam se, jeege paac utu asen kōōdn kundu. ¹⁸ Naɓo beeŋki dose kic ɓo, kalanj 'kōnj kut eyo. ¹⁹ Ɔkki maakse tōgə. Aayki kaamse ə naase aki kōnj *kaanŋ gen daayum.»

Jeruzalem utu 'terere

²⁰ Ter Isa taadden daala ə: «'Ken naase jaay aakgiga asgarge ɓaado əl gurugga Jeruzalem num, 'jeelki kese kaadn tererēŋ, ɓere aanga. ²¹ Bin se, jee ken ing taa naan Jude ki se k'j'aaŋ k'j'ook maakj koge tu ə jeegen ing maakj geger ken Jeruzalem ki se, k'j'aaŋ k'teecn naatn ə jeegen naatn le, j'ɔnte terlo ɓeene. ²² Taa ɓii ken se ɓo, *Raa utu 'kōŋ bōōrə do jeege tu aan gō ken Kitapm Raa taadno. ²³ Bii ken se, mēndgen mēndkaamge ute ko gaangen gēndege aay kaay si se, aden tedn ɔŋ aak eyo. Taa Raa se, maakj taarin do jeege tun taa naan ken gōtn ese ə naade se, utu 'kōōdn yeeɓde dēna. ²⁴ Jee Jeruzalem ki se, j'utu j'aden tōl ute gōrd-jerle ə j'aden dirin ɓulu ə j'aden wōkŋ maakj naange tu paac. Ɔo Jeruzalem se, j'utu j'an kōō, ə jeegen Yaudge ey se utu kiŋj doɓe ki bini kaadde utu 'kaas jaayo.»

**Goon Deba utu ade terle*

²⁵ Ter Isa taadden daala ə: «'Naan ken se, daan kaad ki, laap ki ə maakj k-dijje tu se utu aki kaakj nakj-kōōŋge. Ɔo kuulu utu 'kəl do baar ki ə 'tedn maane 'tōnd te naapa 'keem makōŋ pum pum ə 'tedn jeegen do naan ki paac se, ɓeere aden kōkə ə nirlde utu 'teece. ²⁶ Jeege jaay 'kaakj nakgen ɔŋ utu ɓaado do naan ki se, jee mētinge se ɓeere sum ɓo utu aden tōlo, taa nakgen ɔk tōgə maakj raa ki paac se, utu 'tea. ²⁷ Gōtn se, jeege 'kaakj Goon Deba utu ade bōoy maakj gapara ki ade ɓaa ute tōgŋ Raa, ken 'tedn gōtə wōor kēŋ. ²⁸ Ken

nakgen se jaay baagga kaan num, 'daapki rose oo uunki dose raan, taa Raa se oopga gooro asen koodn dose.»

Kaal naagŋ taara ute ko ba

²⁹ Ter Isa aalden naagŋ taara oo: «Aakki tu ko ba ute kaaggen kuuy paac se. ³⁰ Ken naade jaay baagga doob kamba num, naase 'jeelki ooki met-kijiri aanga oo bara oopga gooro. ³¹ Bin num, naase kic oo aakkiga nakgen se jaay baagga kaan se, 'jeelki *maakŋ Gaar Raa se oopga gooro. ³² 'Booyki bee m'asen taada: jee duni ken borse se 'kooy nan ey sum oo, nakgen se paac utu 'kaana. ³³ Maakŋ raa ute do naaŋa se utu 'deele, num taarunge se, 'konj deel eyo.»

Ingi do metekse ki

³⁴ Isa taadden daala oo: «Ondki kondoo. Onŋte 'derlki rose gen kaay koono, ro kos magal ki oo onŋte kuunki nirlse do nakge tun *duni ki; ey num bii ken *Goon Deba ade baa se, asen kokŋ do jise ki, ³⁵ aan goo gakala lee tond daage se. Jeege paac do naaŋ ki se kic oo nakŋ se utu aden kaan doŋe ki bini. ³⁶ Num naase ingki do metekse ki; eemki Raa daayum taa nakgen se ken aan dose kic oo asen ted dim eyo. Oo bii ken naane se, naase aki baa daa naan Goon Deb ki.»

³⁷ Bii-raa Isa lee dooy jeege daan boor *Bee Raa ki oo ken aanga noor num, naaŋ teec baa lee tood do *koon olib ki. ³⁸ Ken goŋo iipga num, jeege paac baado lee onŋŋ daan boor Bee Raa ki gen booy taariŋa.

22

Magalge end tel kutn Isa

(Mt 26.1-16; Mk 14.1-16)

¹ Bii laa mappan ok orom eyo ken k'danŋŋ *Iaa Paak jaay oop goor se, ² gotn se, *magal jee tedn serke Raage tu ute jee jeel taadn tookŋ metn Ko Taar Raage je doobm an goon kokŋ Isa taa an baa toolo, naboo naade beer beer jeege tu.

³ Gotn se *Bubm sitange baado end maakŋ Judas, ken k'danŋŋ Iskariot se oo naaŋ kic metn jee Isagen ken sik-kaar-dio. ⁴ Naan baa taad ute magal jee tedn serke Raage tu ute magal jee ken lee boob *Bee Raa se, taa 'konj raay ken naan an kokŋ Isa adesin keda. ⁵ Ken naade booy taar se, maakde raapo oo naade taadiŋga taad oo utu an kedn gurs. ⁶ Naan ken se, Judas tooko oo baag toom Isa taa ken naaŋ jaay aak jeege goŋo num, naaŋ adesin taada oo naade an kokoo.

*Isa ted *laa Paak ute jee metin ki*

(Mt 26.17-29; Mk 14.12-25; 1Kor 11.23-29)

⁷ Bii gen laa mappan ok orom ey jaay aan se, bii ken se oo beeki num, k'tojn gaan baatge gen laa Paak gen Yaudge. ⁸ Taa naan se oo, Isa ol Pier ute Jan deekden oo: «'Baa 'tedjeki kosoo gen laa Paak taa j'aki baa kosoo.» ⁹ Naade tond metin oo: «Naai 'je j'aiisin tedn kaam gay?» ¹⁰ Isa terlden oo: «'Booyki: ken 'baaki baa maakŋ geger ki se, naase aki doodn ute gaaba uuno kooyo dooc te maane se. Okki metina oo 'baaki maakŋ bee ken naan an kend maak ki se. ¹¹ Ken aankiga num, 'taadki mel bee ki se ooki: «Debm dooy jeege oljeno oo k'tond meti oo bee gay jaay oo naaŋ an kosn kosn laa Paak te jee metin ki se?» ¹² Num naan asen taadn bee magala ken j'iiniŋ do bee ki raan, oo maakŋ bee se, nakinge paac aas kart. Gotn ese oo ajeki tedn kosn gen laa Paak.» ¹³ Ken naade baa aan se, onj nakge se paac aan goo ken Isa taaddeno. Gotn se oo naade ted kosn gen laa Paak.

Koon gen Meljege

¹⁴ Ken kaadn kosoo jaay aan se, Isa baado ing kaadn tabil ki ute jee kaan naabinge. ¹⁵ Gotn se Isa deekden oo: «Maam m'je ute maakum paac m'koon *Iaa Paak ute naase jaay oo m'dabara. ¹⁶ 'Booyki m'asen taada: maam moon tap oo Laa Paak se, m'konj kos ey sum, bini nakŋ ken Laa Paak je taada se utu 'kaan doobiŋ ki *maakŋ Gaar Raa ki.»

¹⁷ Gotn se naaŋ uun *kooŋm ken ok totn koojŋ bin se jin ki, toom *Raa oo deekden oo: «Okki oo 'nig aayinŋi ute naapa. ¹⁸ 'Booyki m'asen taada: totn koojŋ bin ese se, moon m'an konj kaaye dool ute naase ey sum, bini maakŋ Gaar Raa ade baa.»

¹⁹ Ter naaŋ uun mappa jin ki, toom Raa oo dup eddesina oo deekden oo: «Kese oo roma ken m'edin *serke taa naase. Nakŋ se 'lee 'tedinŋi bini oo 'saapki dom ki.» ²⁰ Ken naade os aas se, naaŋ uun kooŋm ok totn koojŋ bin se oo tedn bin kici, taadden oo: «Totn koojŋ bin ken maakŋ kooŋm ese se kese je taadn oo: *Raa dookga kiji ute naase oo kese oo moosum ken ooy taa naase.»

²¹ Ken naade ing os kos se, Isa deekden oo: «Aakki, debm am kut se olga jin maakŋ baay ki ute maam tele. ²² *Goon Deba se, utu 'kooy aan goo ken Raa taadni, num ganj onj deb ken an kut se!» ²³ Ken naade jaay booy taar se, naade baag taadn ute naapa oo maakde ki se, nanŋa oo 'konj tedn nakŋ se.

Jee metn Isa ki naar magala
(Jn 13.2-17; Mt 18.1-4; Mk 10.35-45)

²⁴ Gōtn se, jee metn Isa ki baag tēdn dēkēne ɔɔ naaj ute naapa ɔɔ maakde ki se, narja ɔɔ 'tēdn magala. ²⁵ Gaŋ Isa deekden ɔɔ: «'Jeelki, gaaringen do naan ki se ing do jeege tu tēd jeege kusiŋa, ɔɔ magalgen tiŋg do jeege tu se, je jeege aden dan jee bēe. ²⁶ Num naase se, ɔnte 'tēdki bini. Anum maakse ki se, debm je 'tēdn magal se, ɔŋ 'tēd roŋ aan goon ɔkɔ ɔɔ debm je tēdn naana se, ɔŋ 'tēdn debm kaan naabse. ²⁷ Debm magal ɔɔ ken gay: debm ken ing ɔs kos lɔbu debm ken kɔsɔ ooyga num lee ɔaado tōndiŋ jeege tu se ne? Debm ɔs kos se ɔɔ debm magal ey la? Anum maam m'iŋg maakse ki se aan gɔɔ m'debm tēdn naabse. ²⁸ Ken maam maakŋ dubar ki se, naase ɔɔ, jee daayum ingkiro ute maama. ²⁹ Aan gɔɔ Bubum ɔnum gaara maam ki se, maam kic m'ɔnsen gaara naase ki, ³⁰ taa naase aki ɔaa kɔsɔ ɔɔ aki kaaye ute maama maakŋ gaarum ki. ɔɔ naase utu aki kiŋg do kaag doge tu gen koŋj bɔɔɔ do taa ɔɔ bee gaan *Israelge tun sik-kaar-di se.»

Isa ɔɔ Pier utu aŋ baatiŋa

³¹ Gōtn se Isa deek Simon ki ɔɔ: «Simon, Simon, 'booyo! *Bubm sitange se tōndga meta ɔɔ je ai lɔyɔɔ aan gɔɔ teen k'lɔoyiŋ maakŋ gert ki se. ³² Gaŋ maam m'tōndga metn Raa taa naai, taa kaal maaki ken naai aal dom ki se, 'tēdn ɔer eyo. ɔɔ ken naai jaay terloga gōtum ki num, genaaiŋe se, efdēn kaay kaama taa 'tēdn jee tōɔgɔ naan maam ki.» ³³ Gaŋ Pier terliŋ ɔɔ: «Meluma, maam m'tookŋ m'ɔaa danŋay ki ute naai ɔɔ m'kooy ute naai.» ³⁴ Ter Isa terliŋ ɔɔ: «'Booyo, Pier, m'ai taada: jaaki se, kor kōrɔŋjɔ 'kɔoy ey sum ɔɔ, naai 'naajŋ dɔɔl mɔtɔ ɔɔ 'deekŋ ɔɔ 'jeelum eyo.»

'Daapki rose

³⁵ Gōtn se, Isa deekden daala ɔɔ: «Kaad ken m'ɔlseno naaba jaay m'taadsen m'ɔɔ ɔnte 'kuunki gursi, ɔɔnɔ ɔɔ saa se, dīm baatsege la?» Naade terliŋ ɔɔ: «Dim baatje te eyo.» ³⁶ Ter naan deekden daala ɔɔ: «Borse se, debm ɔk gurs lē, uunu ɔɔ debm ɔk ɔɔnɔ kic lē, uunu; ɔɔ debm ɔk gōrd-jerle ey lē dugŋ naatn ute kal magaliŋa ɔɔ ŋ'dugŋ gōrd-jerle. ³⁷ Taa naan se, maam m'deekseni: taar ken Kitap taad rom ki se, utu 'kaan doobiŋ ki ken ɔɔ: *naan se se j'aalga mun maakŋ jee tujje tu.*»

«Taar se ɔɔ borse aanga doobiŋ ki.»

³⁸ Gaŋ jee metiŋ ki terliŋ ɔɔ: «Mēlje, naaje j'ɔk gōrd-jerle di ara.» Naan terlden ɔɔ: «Kese bēega sum, taarse se ɔŋiŋki.»

*Isa tōnd metn Raa do *kɔsn ɔlib ki*
(Mt 26.36-46; Mk 14.32-42; Jn 18.1-2)

³⁹ Gōtn se Isa teec ɔaa ook do kɔs ɔlib ki, gōtn ken naan lee ɔaan ro ki. ɔɔ jee metiŋ ki se, ɔaa ute naaŋa. ⁴⁰ Ken naade aan gōtn ese se, naan deekden ɔɔ: «'Tōndki metn Raa taa naase aki koocŋ maakŋ nakŋ naam ki eyo.» ⁴¹ Ter Isa iik tɔɔk ɔeɛs ki daande ute jee metiŋ ki se kaam kund koa; gōtn se naan erg naan ki ɔɔ baag tōnd metn Raa, ⁴² deek ɔɔ: «Bua, ken naai 'je num, *kɔɔpm dubar utu 'kaan dom ki se, naai iikiŋ naatn dɔkɔ rom ki. Num gaŋ 'tēd aan gɔɔ ken naai maaki jen ro ki, aan gɔɔ ken maam ɔɔ m'je se eyo.» ⁴³ Gōtn ese *kɔdn Raa ɔɔyɔyɔ maakŋ raa ki ɔaado eđiŋ gaab tōɔgɔ. ⁴⁴ Ken Isa jaay maakiŋ tuj kasak kasak se, naan tōnd metn Raa bini gōtɔŋgiŋ teec roŋ ki jaay tad naan ki se tec aan gɔɔ mooso. ⁴⁵ Ken naan tōnd metn Raa jaay aas se, iin ɔaado ɔŋ jee metiŋ ki ɔɔ ute maak-tujje se ɔlden naade tood bia. ⁴⁶ Naan deekden ɔɔ: «Gen di jaay 'toodki bi se? Iiŋki raan ɔɔ 'tōndki metn Raa, taa aki koocŋ maakŋ nakŋ naam ki eyo.»

Jeege ɔk Isa
(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Jn 18.3-12)

⁴⁷ Ken Isa utu taad taad ɔort sum ɔɔ, jee denge teeco ɔɔ debm tɔɔddeno se roŋ Judas. Naan se metn jee Isagen sik-kaar-di se. Naan ɔaado ɔeɛ Isa ki, baam ɔkiŋa ɔɔ aay ciiliŋ. ⁴⁸ ɔɔ Isa terliŋ ɔɔ: «Judas, ute baam kɔkŋ ken naai 'baam ɔkuma ɔɔ aay ciilum se ɔɔ, naai an kutn *Goon Deba ne?» ⁴⁹ Jee ken ɔeɛ Isa ki jaay aak nakŋ ken utu 'tēd se, naade deekiŋ ɔɔ: «Mēlje, jee ese j'aden tɔŋj ute gōrd-jerljege se la?» ⁵⁰ Maakde ki se, deb kalan ɔɔdo gōrd-jerliŋa ɔɔ ɔg gaan te bi do ji daama gen debm tēdn naabm *magal debm tēdn serke Raa ki. ⁵¹ Num gaŋ Isa taadden ɔɔ: «Ōŋki! ɔnte 'tēdki bini.» ɔɔ Isa ɔl jiiŋ ut bi gaabm se ɔɔ gaabm se ɔŋ lapi. ⁵² Gōtn se Isa taad jeege tun ɔaano kɔkɔ ɔɔ jee se, magal jee tēdn serke Raage tu, magal jee ken lee ɔɔɔɔ *Bee Raa ute magal taa Bee Yaudge ɔɔ deekden ɔɔ: «Naase 'teekiro ute gōrd-jerlsege ɔɔ sirdsege se, aan gɔɔ 'baakiro kɔkŋ debm ɔoogo. ⁵³ Ey num bii-raa, maam m'tiŋgo ute naase daan ɔɔɔɔ Bee Raa ki ɔɔ nam tap ɔɔ ɔŋ ɔl te jiiŋ rom ki eyo. Naɔo borse se, kaadn naasen ɔkki tōɔgɔ maakŋ got ken ɔɔd se ɔɔ, aanga.»

* 22:37 Aak Eza 53.12.

Pier naaj ðo naan jeel Isa eyo

(Mt 26.57-75; Mk 14.53-72; Jn 18.12-27)

⁵⁴ Ken naade jaay ðk Isa se, naade ðaansinõ maakñ ðee *magal debm tēdn serkē Raa ki. Naan ken se, Pier lee tōl goosde kaam mōotn dako. ⁵⁵ Ken naade jaay aan se, ðñ gōtn se k'ltuuyga tuuy poodo daan bōor ki ðo jeege ing riib riibi ðo Pier ðaado ing riib ute naade kici. ⁵⁶ Mend tuuy naabm gōtn ese jaay aakin naan ing riib riib poodo se, naan ðonin kaama tak ðo deek ðo: «Gaabm se kic debm naana.» ⁵⁷ Gan Pier naaj ðo: «Mēnd ara, ðere, gaabm se maam m'jeelin eyo.» ⁵⁸ Ter cōkō sum ðo, deb kuuy aakin se, deekin ðo: «Naai kic 'metn naade.» ðo Pier terlin ðo: «A-a, maam metn naade eyo.» ⁵⁹ Cōkō sum se, deb kuuy ðaado deekin daala ðo: «Deer deer, gaabm ese debm naan kici, taa naan se kic kōd Galile.»

⁶⁰ Gan Pier terlin ðo: «Taari se tap ðo, naai 'je deekñ ðo ðio?» Gan kōr naan utu taad taad bōrt se sum ðo, kōrōnjō naar ðod ðoyō. ⁶¹ Gōtn se, Meljege terl aak Pier, ðo ken kaamde jaay ðod se, Pier naar saap do taar ken Meljege taadñō, ken ðo: «Jaaki, kōr kōrōnjō tōy ey sum ðo, naai am baatn dōl mōtō.» ⁶² Gōtn se naan teeco ðo baag keeme gab gab.

⁶³ Jee ing bōob Isa se, naade terecin metina ðo tōndina. ⁶⁴ Naade teelin kaamina, tōndina ðo taadñ ðo: «Debm taad taar teeco taar Raa ki se, 'taadjen tu: debm ken tōndi se tap ðo nanja?» ⁶⁵ Gōtn ese, naade naajin rap rap.

*Isa j'ok k'baan naan Yaudge tun *jee kaakñ metn taarge*

⁶⁶ Tanōrin nōōrin se, magal taa ðee Yaudge, *magal jee tēdn serkē Raage tu ute jee jeel taadn tōkñ metn Kō Taar Raage, naade se ðo jee ken lee aak metn taarge, naade tusu paac ðo ðl j'ok k'baano te Isa naande ki. ⁶⁷ Aan gōtn se, naade tōnd metina ðo: «Ken naai ðo *al-Masi le, 'deekjeni.» Isa terlden ðo: «Maam m'taadsenga kic le, naase aki 'tookki eyo. ⁶⁸ ðo ken m'tōnd metse kic le, naase amki 'kōn terl eyo. ⁶⁹ Num naan ki se, *Goon Deba se utu 'baa king do ji daam Raa Sidburku ki.» ⁷⁰ Naade paac terlin ðo: «Do taari ki se, naai je deekñ ðo naai ðo 'Goon Raa daamo?» Isa terlden ðo: «Kese naase malinge ðo 'taadki ðoki maam Goon Raa.» ⁷¹ Gōtn se naade deek ðo: «Naase nakage k'jeki saadn nam kuuy se, gen di daala! Naajege le, k'booyinkiga te bijege, naan mala ðo taadjeke ute taarina.»

23

Isa j'ok k'baansin naan Pilat ki

(Mt 27.2,11-14; Mk 15.2-5; Jn 18.28-37)

¹ Jee se iino paac taa naap ki, ðko Isa ðo ðaansin naan magal *Rōmege tu k'dañin Pilat. ² Gōtn se, naade baagin tōl taara dōñ ki ðo: «Naaje k'j'ōñō gaabm se tēd tēd pitini maakñ naan je ki. Naan gaas jeege ðo j'ōnte kōñ miiri Gaar magal ing Rōm ki ken k'dañin Sezar se ðo deek jeege tu ðo naan ðo *al-Masi, naan ðo gaarge.» ³ Gōtn se Pilat tōnd metin ðo: «Naai ðo Gaar Yaudge la?» Isa terlin ðo: «Aan gō ðo ken naai 'deekin se.» ⁴ ðo Pilat terl aak *magal jee tēdn serkē Raage tu ute jee denge se ðo deekden ðo: «Gaabm se, maam m'ōñin tuj te ðim ken aas kutin eyo.» ⁵ Gan naade ðook taar ðñ eyo ðo deek ðo: «Gaabm se ðas metn jeege ute dooy ken naan lee dooy jeege se. Naan baago dooy jeege taa naan Galile ki ute taa naan Jude ki ðo bini borse aanga gōtjege tu Jeruzalem ki ara kici.»

*Isa naan Gaar *Erōd ki*

⁶ Ken Pilat jaay booy taarde se, tōnd meta ðo: «Gaabm se tap ðo, 'tēdn kōd Galile la?» ⁷ Ken k'taadñ j'ō Isa se metn jee Gaar Erōd se, gōtn se naan ðlin gōtn Erōd ki, taa ðii ken se, Erōd kic utu Jeruzalem ki.

⁸ Ken Erōd jaay aak Isa se, maakin raap aak eyo, taa do ðokin tap ðo, naan je an kaaka taa naan se, booyga booy jeege lee ðas kōs maanina. ðo naan je an tēdn nakñ-kōōbm gam naanin ki ðo naan 'kaaka. ⁹ Naan tōnd metin ðōl cōk cōk, na ðo Isa terlin taar ðim eyo. ¹⁰ Kaad ken se, *magal jee tēdn serkē Raage tu ute jee jeel taadn tōkñ metn Kō Taar Raage se tōlin taargen deer deer dōñ ki. ¹¹ ðo Erōd ute asgaringe se tēdn rēñ rēñ ðo terecin metin ki. Ter naade uusin kal ute rōna omb birin birin, jaay ðo naade ðlin gōtn Pilat ki. ¹² Ey num, do ðokin Erōd te Pilat se taarde ðaa eyo; num gan ðii ken se sum ðo, naade tēdn meēdn naapge.

Isa k'j'utanga

(Mt 27.15-30; Mk 15.6-19; Jn 18.38-19.16)

¹³ Gōtn ese Pilat dan tus *magal jee tēdn serkē Raage tu, magalgen gōtn ese ðo ute jee denge paac, ¹⁴ ðo naan deekden ðo: «Naase ðk 'baamkiro te gaabm ese se ðoki naan ðas kōs metn jeege ðo naanse ki se sum ðo, maam tōnd metina do taarge tun naase 'tōlin ki dōñ ki paac se, na ðo maam m'ōñin naan tuj te ðim ken aas kutin eyo. ¹⁵ *Erōd kic ðo ðñ te taar ken aas tōlin eyo jaay ðlumsinō gōtn ara se. ðo gaabm se ne ðim naan tuj jaay j'ansin tōl ro ki se gōtō. ¹⁶ Borse, maam m'an kond ute meeje ðo m'an kōñ 'baa.» ¹⁷ [Ken *laa Paak jaay aanga

tak 60, maaknj jeeđege tun k'tokde dangay ki se, Pilat lee tóod tólde tól debm dangay kalan,]*
 18 Gotn se naade dóob óod óoy taa naapki caa óo: «Gaabm se, 'táolína óo óod óljeno Barabasi!»
 19 Ey num Barabas se, j'ókin dangay ki taa pitin ken naan tédó maaknj geger ken Jeruzalém ki. Naan ken se naan tóloga tól deba. 20 Ter Pilat tónd metde daala, taa naan je doobm ken an kóódn kól Isa. 21 Ken naade jaay booy taar se, ter dóob óoy caa óo: «Naan se, 'tup 'táolin ro kaag ki! 'Tup 'táolin ro kaag ki!»

22 Gotn se Pilat tónd metde gen k-mátoge tu óo: «Gaabm se tap 60 tujga dí? Ey num maam m'ónj te ne dím ken aas táolin eyo. 'Borse, maam m'an kónd te mæje óo m'an kóódn kól.»
 23 Garj naade tóoy makónó ónj eyo óo taad óo: «Gaabm se k'tup k'táolin ro kaag ki.» Ken naade tóoy se, téd dir dir 6aa deel doa.

24 Gotn se Pilat took gen tédn nakgen ken naade maakde jen ro ki se. 25 Naan ól k'6aa k'j'óod j'ólden gaabm ken naade jen se; ey num naan 60 debm pitin tóol deba jaay j'ólin dangay ki se. Garj gen Isa se, naan eddesin kaam jide óo deekden óo: «'Tédínki aan góo ken naase maakse jen ro ki.»

*Isa k'tupinga ro kaag ki
 (Mt 27.31-56; Mk 15.20-41; Jn 19.16-37)*

26 Ken naade 6aan 6aa te Isa se, naade dóod ute gaaba kalan k'danin Simon kóó Sirén. Naan iino naatn óo deel deel te doobm se. Naade ókin taa tóogó gen kuun kaagn j'an 6aa tupm Isa ro ki se óo naan uun kaagn se óo leen metn Isa ki. 27 Ken Isa 6aa 6aa se, jeege dena ók metina. Maakde ki se metinge mendge óo mendgen se jaay aakin se, tónd tarkaaddege† tóoyó eemin náó. 28 Isa terl aakde óo deekden óo: «Méndgen Jeruzalém ki, ónte 'keemki taa maama. Num eemki 60 taa naase malinge óo taa gensege. 29 'Booyki, kaadín utu 'kaan se k'deeknj j'óo: maak-raapo mendkartge tu, mendgen ooj nam te te eyo óo kengen sidege gaange aay nam te te eyo. 30 Bi ken naane se, jeege 'taadn koge tu óo: «'Toocki doje ki' óo 'taadn kóssge tu óo: 'Deebki doje ki.‡ 31 Taa nakgen se jaay aan do ko kaag ken zere se, do ko kaag ken tuutu se, tap 60 'tedn óo díó?»

32 Gotn se k'tok k'6aano ute jeege díó óo jee se, jee ken tujga tuj dím, taa j'aden 6aa tól ute Isa.

33 Ken naade jaay aan gotn k'danin: kaadn do deba se, naade tup Isa ro kaag ki óo jee ken tujga tuj dím se kic k'tupde ro kaagge tu. Deb kalan k'j'uun k'daarín do ji daamin ki óo deb kalan k'j'uun k'daarín do ji jeelin ki. 34 Ken Isa jaay k'tup k'daarín ro kaag ki se, deek óo: «Bua, 'tóolde *kusinde, taa nakj naade téd se, naade jeel eyo.»

Gen nignj kal Isa se, naade tédin salatia óo debm ken oocinga 60 uunu uunu.

35 Gotn se jee denge daar aakina; óo jee magalge se, óoyin koogo metin ki óo deek óo: «Jee kuuy se, naan aajdenoga; ken naan 60 *al-Masi ken *Raa beer óódn deer num, borse n'aa' roñ mala.» 36 Asgarge kic 60 terecin metin ki; naade 6aado ceen ki óo edín tótn koojn bin ken mooy se, 37 óo deekin óo: «Ken naai jaay 'Gaar Yaudge num, aaj roi mala!» 38 Ken naade jaay utu tupin tup ro kaag ki se 60, naade raan ólin kaam don ki óo: Kese 60 Gaar Yaudge.

39 Maaknj jeege tun di ken tujga tuj dím jaay k'tup k'tóolde ro kaagge tu ute naan se, deb kalan naajin óo: «Naai 60 al-Masi ey la? Ken bin num, naai mala aaj roi óo aajje naaje kici.»

40 Garj deb kalan uunin kaamin deekin óo: «Naai se, '6eer Raa ki eyo. Ey num, naai 'maaknj dubar ki aan góo naan kici. 41 Gen naaje se, ken k'dabarje kic dóobina. Taa naaje se k'tujga tuju. Num garj naan se, tuj te dím eyo.» 42 Gotn se naan deek Isa ki óo: «Isa, biin naai adé 6aa maaknj gaari ki se, 'saap dom ki.» 43 Isa terlin óo: «'Booy beer m'ai taada: jaaki sum 60, naai '6aa te maam gotn Raa ki.»

Kooy Isa

44 Ken kaada jaay 6aa kaasn katar tir se, do naan te magalin se gótó 6aa ilim dib bini aan katar do teger ki. 45 Kaada paac, j'ónj j'aakin eyo. Naan ken se, kal deer magal ken k'gaanj maaknj *Bee Raa se, neepo raan daan ki bini aan naan ki tak. 46 Gotn ese, Isa óod óoy makónó óo: «Bua, kom se, m'ónisin kaam ji.» Ken naan taad taarin aas se, ónj kón tecee.

47 Ken bubm asgarge jaay aak nakj deel se, naan *nook Raa óo deek óo: «Deer deer, gaabm se, naan debm daan ki!» 48 Óo jeegen ken 6aado aak nakj deel se, ken naade jaay uun terl 6aa 6aa se, maakde tuj se tónd tarkaaddege. 49 Num jee deelga deel ute naan óo mendgen baago kókn metin taa naan Galile ki se, naade se paac daar gótn dóko jaay 60 aakina.

*Isa k'j'ólin maaknj iib ki
 (Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Jn 19.38-42)*

50 Gotn se, gaaba kalan roñ Yusup óo naan se, maaknj magalge tun ken lee aak metn taarge se. Naan se debm beer óo debm daan ki. 51 Gaabm se iino maaknj geger Yaudge tun k'danin

* 23:17 Taar se, maaknj Kitapge tun do dókin se, metinge maakde ki se gótó. † 23:27 Tónd tarkaad gotn naade ki se je deeknj óo: keem náó. ‡ 23:30 Aak Oz 10.8.

Arimate. 52 Ɔo nakɲ jeenge tɛd paac se, naan ɔl te taariɲ maak ki eyo. Taa naan ing aak kaak kaam *maakɲ Gaar Raa ken utu 'kaan se. 53 Gaabm se ɓaa ɔɲ Pilat ɔ tɔnd mɛtiɲa taa an kɔɲ ro Isa se, naan an ɓaa kɔl maakɲ iib ki. 54 Pilat ɔɲsiɲa ɔ naan ɓaa ɓɔɔy ro Isa naatn ro kaag ki. Gɔtn se Yusup teelin ute kal duubm ɔ ɓaa ɔl aaliɲ maakɲ iib ken j'ɔɲ ko sum ɓo j'ud k'daapiɲa. Ɔo iifm se, ɓii kalan j'ɔl k'naam te nam maak ki eyo. 54 Biin se, jeege daap daap rode taa teger sum ɓo, *ɓii sebit se baaga.

55 Mendgen baago daan Isa Galile ki se, ɓaa te Yusup kalan gen ɓaa kaakɲ iifm ken j'ɔl j'aal ro Isa maak ki se. 56 Ɔo ken naade jaay ɔk terl been se, naade ɓaa tɛdo nakɲ oot nijimi ute itir gen ɓaa kɔtn ro Isa ki. Bii sebit ki se, naade ing tɔɔl maakde taa *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se gaasdeɲga gaasa ɔ j'ɔɲte tɛdn dɪm.

24

Isa duroga daan yoge tu

(Mt 28.1-10; Mk 16.1-11; Jn 20.1-10)

1 Bii dumas ki, tanɔɔriɲ nɔɔriɲ sum ɓo, mendgen se iin ɓaa taa ɓaad ken j'ɔl j'aalo ro Isa maak ki se, ute nakɲ oot nijimi ɔ ute itir ken naade tɛdiɲo se. 2 Ken naade jaay aan se, ɔɲ ko ken k'gaasn taa ɓaada se, k'dircilinga naatn. 3 Num ken naade jaay ɛnd maak ki se, ɔɲ te ro Mɛljege Isa eyo. 4 Naade aak nakɲ se, ɔkɛdn taad eyo. Gɔtn ese sum ɓo, naade naar aak gaabge dio ute kaldege raap lak lak. 5 Ken naade aak jeege se, dɔrlɔ ɔ nirdle teece ɔ gɔtn se naade no dode naan ki. Ɔo gaabgen se taaddɛn ɔ: «Debm zɛɛɛɛ jaay j'enki daan jeege tun ooyga kooy se tap ɓo, gen di? 6 Gɔtn ara se, naan gɔt! Gaɲ naan se duroga daan yoge tu. Naase 'saapki tu do taar ken naan taadseno taa naan Galile ki, 7 ken naan deekseno ɔ: «*Goon Deba se j'utu j'an kɔkɲ kɔl ji jee *kusinge tu. Naade utu an tupm ro kaag ki ɔ ɓii k-mɔtɔge tu se, naan utu 'duru.»

8 Gɔtn ese se naade naar saap do taar ken Isa taaddɛno se. 9 Taa ɓaad ki se, naade ɔk terlo ɓaado taad jee mɛtiɲ ken sik-kaar-kalan ute jee kuuy paacɲ ing te naade se. 10 Mendgen ɓaano ute labar se, naade Mari ken iinɔ Magdala ki ute Jaan, Mari ko Jak ute mendgen mɛtiɲge kuuy kici; naade ɓaado taadn nakɲ se *jee kaan naabm Isage tu. 11 Ken jee kaan naabm Isage jaay booy taar se, naade baate tooko, booydesiɲ aan gɔɔ taar jee dɛrlge. 12 Anum Pier se, iin aan ɓaa taa ɓaad ki. Ɔo ken naan jaay aan se, no aak maakɲ ɓaada, aak kalge kalin ki sum ɔ num nakɲ ken deel se, ɔkiɲ taad eyo. Gɔtn se naan ɔk terl ɓaa been ki.

Doob Emaus ki se, Isa teec naan jee mɛtiɲ ken dio

(Mk 16.12-13)

13 Bii ken se sum ɓo, jee mɛtn Isa ken di se, iin ɓaa ɓaa maakɲ naan ken k'danɲ Emaus. Emaus ute Jeruzalem se, daaniɲ dɔk ɔkɔ. 14 Ken naade ɓaa ɓaa se, uun maan nakgen ken deelo Jeruzalem ki se. 15 Ken naade jaay maan maan ute naapa se, gɔtn se Isa mala ɔɲ mɛtde ɔ ɔk doob ute naade tɛɛ. 16 Naade aakiɲ ute kaamde, naɓo dɪm gaasde naade ɔɲ aak ɔkiɲ eyo.

17 Gɔtn se Isa tɔnd mɛtde ɔ: «Mɛtn taar di jaay 'ɓaaki ɓaa jaay 'lee 'naajki te naapa se?» Gɔtn se naade ɔk daar yip ɔ maakde taju. 18 Maakde ki se, deb kalan k'danɲ Kleopas se terliɲ ɔ: «Jee Jeruzalem ki paac booyga nakgen deel ɓiin naane se. Ɔo naai 'kali ki sum ɓo, 'booy te ey ne!» 19 Isa tɔnd mɛtde ɔ «Di ɓo tɛda?» Naade terliɲ ɔ: «Nakɲ jaay aan do Isan iinɔ Nazaret ki se. Naan se debm magal taad taar teeco taar Raa ki. Naan *Raa ki ɔ naan jeege tu se, naan taad taara ute tɔɔɲ Raa ɔ tɛd nakgen deel doa. 20 Gaɲ *magal jee tɛdn serke Raajege tu, ute magaljege se ɔk ɔliɲ ji jeege tu ɔ ɔɲiɲ ɓɔɔɔɔ don ki taa j'an ɓaa tɔɔɔ ɔ naade ɓaa tup tɔɔliɲ ro kaag ki. 21 Ey num, naaje k'j'ing k'j'ɔnd doje j'ɔɔ, naan ɓo debm ken utu kɔɔdn do gaan *Israelge. Num nakgen se jaay deel sum se, ɓorse tɛdga ɓii mɔtɔ. 22 Deere, mendgen kandum maakje ki se, ɓaado taadjen taar deel doa, taa naade, tanɔɔriɲ nɔɔriɲ se, iin ingo taa iib ki, 23 ɔ naade ɔɲ te ro Isa eyo. Naade ɔk terl ɓaado taadjen ɔ naade aako *kɔdn Raage ɔ kɔdn Raage se deekdeno ɔ: 'Isa num, utu te kaamiɲa! 24 Jeejegen mɛtiɲge kic iin ingo taa iib ki ɔ ɔɲo nakge se aan gɔɔ ken mendge taadjenno se sum, naɓo yon se, naade aakiɲ te te eyo.»

25 Gɔtn se Isa deekden ɔ: «Naase se dose biga ɔ taargen jee taad taar teeco taar Raa ki taado se le, naase booy okki mɛtiɲ eyo ɔ naase le 'took aalki maake do ki yɔkɔd eyo! 26 Bɛeki se, *al-Masi 'dabar, jaay ɓo Raa an *nooko.» 27 Ɔo naan baagden tɔkɲ mɛtn taargen ken Kitap taad ron ki ɔ naan uun mɛtiɲ ute Kitapm *Musa bini aan do Kitapm jee taad taar teeco taar Raa ki paac.

28 Ken naade jaay aan cɛɛ naan ken naade ɓaa ɓaa maak ki se, Isa ɓaa aan gɔɔ aki gaan taaro. 29 Num gan naade ɔk daar mɛtiɲ ki tak deekiɲ ɔ: «Ɔɔp te naaje, taa kaada ɓaaga ɔ gɔtɔ kic le, ɔkga jiɲa.» Ɔo naan tooko ɛnd ɓaa ing ute naade. 30 Ken naade ing ɔs kɔs do tabil ki

se, Isa uun mappa jin̄ ki, tōom Raa, dupiṇa ḵ ḵddesina. ³¹ Gōtn se kaamde ḵḵ aaka ḵ naade aak jeeliṇa; naḵo kaad̄ ken se sum ḵo, naaṇ iig naande ki.

³² Naade taad̄ ute naapa ḵḵ: «Ken k'baakiro ḵaa ḵoob ki jaay, naaṇ taad̄ tōokjeki mētn taar maakṇ Kitap ki se, taariṇ se ḵḵ maakjege aak eyo.»

³³ Naaṇ ken se sum ḵo, naade naar iij-ḵk tērl Jeruzalēm ki; ḵḵ naade ḵaa ḵḵ jeegen sik-kaar-kalaṇ se, tusga ute jee ken leedo ute naade kalaṇ se. ³⁴ Ken naade jaay aan se, jee se ḵḵḵḵḵḵ ute taargen se ḵḵ deekden ḵḵ: «Deere, Mēljege se, duroga daan yoge tu deer deer ḵḵ teecoga naan Simon ki!» ³⁵ ḵḵ naade kic taadden nakṇ ken aandeno ḵoob ki ḵḵ kaad̄ ken Isa uun mappa, tōom Raa jaay ḵo, naade aak jeeliṇ ro ki se.

Isa teec naan jeege tun metiṇ ken sik-kaar-kalan

(Mk 16.14-18; Jn 20.19-29)

³⁶ Ken naade utu taad̄ taad̄ sum ḵo, gōtn se naade aak Isa mala daar daar daande ki. ḵḵ naaṇ deekden ḵḵ: «ḵḵ tōosn Raa 'tedn te naase!» ³⁷ Num ken naade aakiṇ se, nirlde tece ḵḵ ḵeere ḵkde ḵḵ naade saap ḵḵ kaad̄n naane nirl nam. ³⁸ Gōtn se Isa deekden ḵḵ: «Nirlse teec bin se gen di? Gen di jaay maakse naaj bin se?» ³⁹ Aakki jingge ute jemge. Kese maam mala. Aakki ḵḵ 'ḵaaḵo utu 'naamum ki ute jise. Nirl se, naaṇ ḵk ceṇge ute daa ro aan gōo gen maam se eyo.» ⁴⁰ Ken naaṇ jaay taadden aas se, naaṇ taadden jingge ute jenge. ⁴¹ Ken naade aakiṇ se, maakde-raapo naḵo, maakde ḵk naaja taa nakṇ se deel doḵe ḵḵ ḵkden taad̄ eyo. Gōtn se Isa deekden ḵḵ: «Gōtse ki ara se, ḵkki nakṇ kōḵo la?» ⁴² ḵḵ naade eep eḵiṇ kenṇ ken naade naanṇinga naaṇ se. ⁴³ Naande ki se sum ḵo, naaṇ uun ḵḵḵ.

⁴⁴ Tēr Isa deekden ḵḵ: «Kese ḵo taargen m'iṇg m'taadseno, kaad̄ ken m'tiṇgo te naase. Beeki num, taargen *Ko Taar ken Raa eḵo Musa ki, jee taad̄ taar teeco taar Raa ki ute Kaa Keem Raa taado rom ki se, utu 'kaan ḵoobiṇ ki paac.» ⁴⁵ Gōtn se, naaṇ ḵḵḵḵḵḵ bide gen booy kōkṇ mētn taar maakṇ Kitap ki. ⁴⁶ Tēr naaṇ deekden daala ḵḵ: «Taa naaṇ se ḵo, Kitap taad̄ ḵḵ: *al-Masi se utu 'dabara ḵḵ 'kooyo ḵḵ daan ḵiṇ k-mōtōge tu se, naaṇ utu 'dur daan yoge tu. ⁴⁷ Anum j'ade kupm mēta Jeruzalēm ki ḵḵ k'ḵaa taad̄n mētjil jeege tun do naaṇ ki paac ute roma gen tērl maakde do Raa ki taa Raa se aden tōol *kusiṇdege. ⁴⁸ ḵḵ naase se ḵo amki 'tedn saadumge. ⁴⁹ ḵḵ maam m'utu m'aseno kōl nakṇ ken Bubum taad̄ ḵḵ utu aseno 'kēd se. Bin num, naase se, ingki Jeruzalēm ki ara bini aki kōṇ tōogṇ ade kiṇ gōtn Raa ki se.»

Raa uun ḵaan ute Isa maakṇ raa ki

(Mk 16.19-20; NJKN 1.4-12)

⁵⁰ Gōtn se Isa ḵaanḵe naatn kaam aak Betani ḵḵ ken naade jaay aan gōtn ese se, naaṇ uun jin̄ raan ḵḵ ḵḵḵḵḵ ḵooro. ⁵¹ Ken naaṇ utu ḵḵḵḵḵḵ ḵoḵḵ ḵooro sum ḵo, gōtn se naaṇ iik took ute naade ḵkḵo ḵḵ Raa uun ḵaanṇiṇ maakṇ raa ki.

⁵² Ken naade jaay ergo naanṇiṇ ki ḵḵ tōomiṇo aas se, naade iij-ḵk tērl ḵaa Jeruzalēm ki ute maak-raapo dena. ⁵³ ḵḵ ḵiṇ-raa, naade lee tōom Raa daan bōor *Bee Raa ki.

Labar Jigan ɣɛn Isa al-Masi ɣɛn

Jan

Kupm mɛtn taar taadjeki doobm ɣɛn dooy Labar Jigan ɣɛn Isa al-Masi ɣɛn Jan

Labar Jiga ɣɛn Isa al-Masi kɛn Jan raanjinɔ se, naan raanjin jeege tun ing taa naange tun kuuy kɛn maakɲ naan Yaudge tu eyo. Jan se raan tɔnd daap taaringe kaam kuuy tec aan gɔɔ taar jigan kɛn jee kuuy raanden se eyo ɔɔ maakɲ taaringe tun naan taad se kic 6o tec kuuy. Ɔɔ ko taargen maak ki se kic 6o kaam kuuy. Taargen kɛn naan aakiɲ jiga cir paac se, taargen kɛn jeege jeel metin eyo kɛn Isa taad ɔɔ ute nakgen kɛn naan tɛda. Labar Jigan ɣɛn Isa kɛn Jan raanjin se, denin taad ute Yaudge. Ɔɔ tap tap se naan taad ute magalgen jeel tookɲ metn Ko Taar kɛn Raa ɛdo Musa ki. Naade se 6o jee taamooy Isage. Ey num Isa, ute jee metin ki se kic 6o, Yaudge aan gɔɔ naade. Kɛn Jan jaay taad metn taar ro Yaudge tu se, ute Yaudgen ute dɛnde sum eyo, num naan taad ute jeegeen paacɲ do naan ki kɛn baate tookɲ taariɲa. Maakɲ kitapm kɛn Jan raan se, taad te metn taar koojin Isa eyo ute metn kuun naabin naan jeege tu ey kici. Na6o kɛn naan utu uun kuun metn taarin se, naan taadga dɛna kɛn ɔɔ Isa se naan 6o Taara ɔɔ Taara se baado uun ro deba ɔɔ ting daan jeege tu taa aden 'tɛdn gaan Raage.

Isa se naan 6o debm kɛn k'danjin Taara se

¹ Do dakin kɛn *Raa utu aalo kaal do naanja se, debm kɛn k'danjin Taara se, naan utu tap. Ɔɔ naan ting te Raa ɔɔ naan mala kic 6o Raa. ² Anum do dakin kɛn Raa utu aalo kaal do naanja se, debm k'danjin Taara se, naan ing te Raa tele. ³ Nakgen kɛn Raa aalde paac se, naan aalde te debm kɛn k'danjin Taara se ɔɔ ne dim kɛn Raa aalin jaay te naan ey se, gɔɔ. ⁴ Debm kɛn k'danjin Taara se, naan 6o debm ɛd kaaja jeege tu. Ɔɔ kaajɲ naan ɛdden se 6o, wɔɔrden gɔɔ. ⁵ Ɔɔ gɔtn wɔɔr se, wɔɔr maakɲ gɔtn kɛn ɔɔdo na6o gɔtn ɔɔd se ɔɲ gaasiɲ te eyo.

⁶ Bii kalaɲ se Raa ɔlo debm kaan naabiɲa ɔɔ naan se ron Jan*. ⁷ Naan baado ɣɛn tɛdn saada, taa taadn saadn gɔtn wɔɔr se jeege tu, kɛn bin se jeege paac jaay booy ɔkga taarin num, 'kuunu. ⁸ Jan se, naan 6o gɔtn wɔɔr eyo, num naan se baado taadn saadn debm kɛn k'danjin gɔtn wɔɔr se 6o jeege tu.

⁹ Debm k'danjin Taara se, naan se 6o gɔtn wɔɔr mala mala, kɛn naan jaay baado do naan ki se, wɔɔr gɔɔ jeege tu paac. ¹⁰ Num debm k'danjin Taara se, naan baadoga do naan ki ɔɔ Raa aalo do naanja se utu ro naanja, na6o jee do naan ki se, ɔɲ jeelin te eyo. ¹¹ Naan baado gɔtn taasinge tu, na6o taasinge mala kic 6o baate doadn kokiɲa. ¹² Num gan jee metingen took uunga taariɲa ɔɔ aalga maakde don ki se, naan ɔɔddenga doobo taa naade tɛdn gaan Raage. ¹³ Kɛn naade jaay tɛd gaan Raage se, naade se jikilinge 6o toojde eyo ɔɔ kɛse ute maakje jikilinge eyo, num Raa mala 6o tɛdden naade se tɛdga geninge.

¹⁴ Debm k'danjin Taara se, tɛdga debkilimi ɔɔ naan baado ing daanjege tu ɔɔ naaje se j'aakga *nookiɲa; ɔɔ nookɲ naan se Bubiɲ Raa 6o ɛdino, naan 6o Gooniɲ kalaɲ lak se. Ɔɔ naan se, debm bɛɛ aak eyo ɔɔ taad taar met ki ɔɔ kɛn taad jeege tu jaay ɔlden naade jeel Raa mala mala se kic 6o, naanja.

¹⁵ Kɛn Jan jaay aakiɲ se naan taad saadn naan se jeege tu ɔɔ: «Aakki! Kɛse 6o gaabm maam taadseno taariɲa m'ɔɔ: «Debm utu baado metum ki se, naan magal cirum maama ɔɔ naan se do dakin kɛn j'oojɲm te ey kic 6o, naan utu tap.» ¹⁶ Taa naan se 6o aan gɔɔ naan maakiɲ jiga do jeege tu se, tɛdjekiga bɛɛ dɛn aak eyo. Ɔɔ bɛɛn se 6orse kic 6o, utu tɛdjeki tɛd rok. ¹⁷ Do dakin se Raa ɔlo *Musa 6o baado taad *Ko Taarin jeege tu. Num kɛn baado taad bɛɛ Raa ute taar met ki se, Isa *al-Masi. ¹⁸ Nam nam bii kalaɲ aak te Raa eyo. Num Gooniɲ kalaɲ lakɲ ting te Bubiɲ tele se 6o, taad jeege tu ɔlden naade jeel Raa se.

Jan-Batist taad saadina

(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Lk 3.15-18; Jn 5.33-36)

¹⁹ Gɔtn se magal Yaudgen maakɲ geger kɛn Jeruzalem ki ɔlo *jee tɛdn sɛrke Raage tu ute Lebige baado tɔnd metn Jan ɔɔ: «Naai tap 6o naanja?» ²⁰ Ɔɔ Jan se ɔyden te taar dim eyo, deekdensin naande ki tal ɔɔ: «Maam se, *m'al-Masi eyo.» ²¹ Ter naade tɔnd metin daala ɔɔ: «Bin se naai tap 6o naanja? Lɔ naai 6o *Eli do dakin se la?» Naan terlden ɔɔ: «Maam se m'naan eyo.» Ter naade tɔnd metin kuuy daala ɔɔ: «Lɔ naai 6o debm taad taar teeco taar Raa ki kɛn taado do dakin se la?» Naan terlden ɔɔ: «Gɔɔ.» ²² Gɔtn se naade deekiɲ ɔɔ: «'Taadjɛn tu naai tap 6o naanja? Taa naaje se, j'ɔljeno kɔl naaba goti ki taa naaje k'6aa taadn jeege tun ɔljeno

* 1:6 Jan ara se k'taad ute Jan-Batist.

se. Naai mala tap 6o taadjen tu, naai tap 6o naŋa?» ²³ Jan-Batist terlden ute taar debm taad taar teeco taar Raa ki k'danjin Ezayi ken taado do dakiŋ ɔɔ:

Maam 6o mind debm ken taad do kod-baar ki m'ɔɔ:

Doobm Meljege se 'tedinsinki jiga toodn tal.†

²⁴ Gan jeegen magal Yauage ɔldeno goŋn Jan-Batist ki se jee metinge se, *Parizige. ²⁵ Goŋn se naade tond metin ɔŋ eyo ɔɔ: «Ken naai 6o al-Masi eyo, ɔɔ *Eli eyo, ɔɔ ter debm taad taar teeco taar Raa ki ken utu ade baa se eyo, num naŋa taa di jaay ɔɔ *batiz jeege se?» ²⁶ Gan Jan-Batist terlden ɔɔ: «Maam se m'batiz jeege ute maane sum. Anum debm kalan utu maakse ki se, naase 'jeeliŋki eyo. ²⁷ Naan 6o debm ken utu 6aado metum ki ɔɔ maam se, kol saan kic 6o m'aas gen no tuutin eyo.»

²⁸ Nakgen se paac deel maakŋ naan Betani ki do ool Jordan ken kaam naane, goŋn se 6o goŋn ken Jan-Batist lee batizn jeege.

*Isa se naan 6o *Goon Baatn Raa*

²⁹ Metbeenki se, Jan-Batist jaay aak Isa utu 6aado goŋin ki se, naan deek ɔɔ: «Aakki! Kese 6o Goon Baatn Raa ken utu koodn *kusiŋ jeegen do naan ki se. ³⁰ Taa naan se 6o maam m'taado m'ɔɔ: debm utu 6aado metum ki se, naan magal cirum maama. Ken do dakiŋ j'oojum te ey ɔort se, naan utu tap. ³¹ Maam mala kic 6o m'jeeliŋ eyo ken kese 6o naana se, anum m'6aado *m'batiz jeege te maane se, taa m'aŋ taadiŋ gaan *Israelge tu an jeele.»

³² Ter Jan-Batist taad saadn gen Isa deek ɔɔ: «Maam m'aako *Nirl Raa booyo maakŋ raa ki aan goɔ deere 6aado ing don ki. ³³ Ey num maam se, m'jeeliŋ eyo na 6o debm ɔlumo ɔɔ m'batiz jeege ute maane se, naan 6o debm taadumo ɔɔ: debm naai utu 'kaakŋ Nirl Raa 'booy 6aado king don ki se, naan se 6o debm ken utu *batizn jeege ute Nirl Salal. ³⁴ Nakŋ se maam mala m'aako te kaamuma ɔɔ maam se m'saada, naan se Goon Raa deere.»

Jee metn Isa ken deet deet

(Mt 4.18-22)

³⁵ Metbeenki se, Jan-Batist 6aado ing te jee metin ken di se goŋn ese daala. ³⁶ Ken jaay Isa deel deel se, Jan-Batist ondin kaama tak ɔɔ deek ɔɔ: «Aakki! Kese 6o *Goon Baatn Raa.» ³⁷ Ken jee metn Jan-Batist ken di jaay booy naan taadden se, naade iin ɔk metn Isa. ³⁸ Isa jaay terl aakde naade utu 6aado metin ki se, naan deekden ɔɔ: «Naase 'jeki dio?» Naade terlin ɔɔ: «Raabi, naai ing gay?» (Raabi se, je deekŋ ɔɔ: Debm dooy jeege.) ³⁹ Goŋn se Isa terlden ɔɔ: «'Baakiro aki baa kaaka.» ɔɔ naade tumo te naan tele ɔɔ 6aado aak goŋn ken naan ing. ɔɔ naade ɔɔp ing te naana. Kaad ken naade aan got ken ese se tegeŋ.

⁴⁰ Gan maakŋ jeege tun di ken booyo taar Jan-Batist, jaay ɔko metn Isa se, deb kalan se ron Andre; naan 6o gena Simon Pier. ⁴¹ Ken Andre jaay iin ɔŋ Isa se, naan baa ɔŋ genaŋ Simon Pier 6o deete. Goŋn se naan deekiŋ ɔɔ: «Naaje se, j'ɔŋoga *al-Masi. (Al-Masi ute taar Grek se je deekŋ ɔɔ: *Krist)†.» ⁴² Andre se ɔk baan te genaŋ goŋn Isa ki. Ken naade jaay aan se, Isa ond kaama ro Simon ki ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Naai se Simon goon Jan, num naan ki se jaay danj Sepas.» (Ro Sepas se, ute taar *Ebre se je deekŋ ɔɔ: delbe.)

⁴³ Metbeenki se Isa uun doa gen baa taa naan Galile ki. Goŋn se, naan ɔŋ Pilip ɔɔ deekiŋ ɔɔ: «Naai se ɔk metuma.» ⁴⁴ Pilip se, naan goon jee Betsaida ɔɔ Betsaida se 6o, maakŋ naan Pier ute gen genaŋ Andre kici.

⁴⁵ Ter Pilip se baa ɔŋ Natanael deekiŋ ɔɔ: «Naaje j'ɔŋoga debm ken Raa ɔl *Musa raanjo maakŋ *Ko Taar Raa ki ute kengen jee taad taar teeco taar Raa ki raanjo taarin se kici. Naan 6o, Isan kod Nazaret ken goon Yusup se.» ⁴⁶ Goŋn se Natanael terlin ɔɔ: «Maakŋ naan ken Nazaret ki se 6o, ade kon teecŋ nakŋ beɛ kic dey la?» Gan Pilip deekiŋ ɔɔ: «'Baado aaka.»

⁴⁷ Ken Isa jaay aak Natanael utu 6aado goŋin ki se, naan taad jeege tu ɔɔ: «Aakki! Kese 6o kod *Israel mala. Naan taad taar met ki *salal.» ⁴⁸ Goŋn se Natanael terlin ɔɔ: «A-a naka, naai 'jeel ɔjum gay?» Gan Isa terlin ɔɔ: «Ken Pilip jaay utu baai baa dana se, maam m'aaki naai ing king metn ko ba ki se.» ⁴⁹ Natanael terlin ɔɔ: «Debm dooy jeege, naai se Goon Raa; naai 6o Gaar Israelge.» ⁵⁰ Gan Isa terlin ɔɔ: «Taa maam taadiga taad m'ɔɔ m'aakiga kaak metn ko ba ki se 6o, naai aal maaki dom ki la? Naan ki se, naai utu kaakŋ nakgen magal cir naan se daala.» ⁵¹ Ter Isa taadiŋ ɔɔ: «'Booyki beɛ m'asen taada: utu aki kaakŋ maakŋ raa utu kood wan ɔɔ ute doobm *Goon Deba se *kodn Raage utu ano booyo ɔɔ an kooko.»

2

Isa ute jee metin ki baa goŋn kokiŋ mend ki

¹ Ken bii di jaay deele ɔɔ aan bii k-motoge tu se, jeege baa kokiŋ menda maakŋ naan ken Kana ken taa naan Galile ki. ɔɔ biin se ko Isa kic 6o utu goŋn ese. ² Goŋn se Isa kic ute jee

† 1:23 Aak Eza 40.3. † 1:41 Krist se je deekŋ ɔɔ: naan 6o debm Raa 6o oliŋo gen kaajin jeege.

metin ki, k'danɗeno baadoga goṭn kəkɗj mɛnd ken se kici. ³ Ganj tɔtn koojɗ biɗ ken j'ed jeege tun baado se baa naɗa. Goṭn se ko Isa baa taad gooniɗ Isa ki ɔ: «Bere, tɔtde se nanga.» ⁴ Num ganj Isa terl koɗ ki ɔ: «Kaaya, naabm maam m'ted se, naai bo am taad eyo, ɔ kaadn maam m'an tedn naabm se le, utu aan te ey boṭo.» ⁵ Goṭn se ko Isa taad jee tedn naabge tu ɔ: «Nakɗ naan utu asen taad paac se, 'tedɗinsinki.» ⁶ Anum goṭde ki se, ɔk dugulgen gen koa mɛce ken Yaudge tomb maane gen lee tugj rode taa tedn aak beɛ naan *Raa ki ɔ duguldege se ɔ kooɔo ɔo ey le ɔ kooɔo mii. ⁷ Isa taad jee tedn naabge tu ɔ: «Dugulge se baa doocdeki ute maane.» ɔo jee tedn naabge se, baa tak dooc maane dugulge tun se ceɗel ceɗel. ⁸ Ken naade dooc dugulge aas se, Isa taad jee tedn naabge tu ɔ: «Boorse se, 'tak 'baa edki debm ken j'ondin naan gen koo se.» ɔo naade tak baa edin. ⁹ Ken naan jaay uum naam maane se, naamin delga totn koojɗ biɗ. Num totn se naan jeel goṭn k'baansin eyo. Anum jee tedn naabgen tako maane se, naade kalde ki sum bo jeel goṭina. Goṭn se debm ken j'ondin naan gen koo se, naar danj gaabm menda se, ¹⁰ ɔo naan deekin ɔ: «Jeege paac ken jaay baadoga goṭn kəkɗj mɛnd ki num, j'edden totn koojɗ biɗ atak bo deete. ɔo ken naade aay derɗga te maraade jaay bo, j'edden totn ken atak baat se, kaam moɔtn. Ganj naai num ed totn atak baat se bo deete ɔo ɔn ken atak tap bo kaam moɔtn.»

¹¹ Kana ken taa naan Galile ki se bo, goṭn ken Isa baag tedn nakɗ-kooɓngen deet deetn ken j'ansin kaakɗ jeele. Nakɗ-kooɓngen naan ted se, naan taad *nookin jeege tu ɔ jee metin ki se took aal maakde don ki.

¹² Ken nakgen se jaay deel se, Isa iin te kona, jee metin ki ɔ te genaange booy baa maakɗ geger ken Kaparnayum ki. Nafo, Kaparnayum ki se, naade tinjo bii kandum sum.

*Isa tuur jee tedn zogen maakɗ *Bee Raa ki (Mk 11.15-18; Mt 12.38-40; Lk 19.45,46)*

¹³ Ken Isa jaay aak *laa Paakɗ gen Yaudge ɔppga goor se, naan iin ook baa Jeruzalem ki. ¹⁴ Ken naan aan Jeruzalem ki, jaay end daan boor Bee Raa ki se, ɔn jee tedn zo marange, gen baatge, ute gen deerge ɔo goṭn se, naan ɔn jee lee pelekɗ gursgen gen taa naanjen kuuy utu ing king goṭn ese kici. ¹⁵ Ken Isa jaay aakde se naan tos kolo ɔo tedin ria. Goṭn se naan tuurde paac daan boor Bee Raa ki se, baatdege ute marandege. Naan tot toɗ tund te tabil jee pelekɗ gursgen ese, ɔo gursdege se kic bo si wook kalan kalan. ¹⁶ ɔo naan taad jee tedn zo deerge tu ɔ: «Naksege se ɔad teecdeki naatn goṭn ara! ɔnte 'tedki bee Bubum se 'tedn goṭn tedn suuk!» ¹⁷ Jee metin ki jaay saap do nakɗ naan ted se, naade saap ɔn taar ken k'raanjo do dakin ken ɔ: *Raama, maam se m'je bei. Maakje ken maam m'ok do bee naai ki se den aak eyo ɔo tulum maakum ki aan goɗ poodo.**

¹⁸ Ganj magal Yaudge taadin ɔ: «Nakɗ kooɓm gay ken naai ajen 'ted jaay naaje j'an kaakɗ jeel ro ki ɔo ajen taadn ɔo naai se ɔk doobo gen tedn nakgen se?» ¹⁹ Isa terlden ɔ: «Bee Raa daar se, 'tookin ki naatn, daan biige tun moɗ sum bo maam m'an kiinin goṭin ki.» ²⁰ Goṭn ese magal Yaudge terlin ɔ: «Bee Raa se, naaje j'ok baara si-ɔo-kaar-mɛce jaay j'iin j'aasiina. Ganj naai num ɔo daan biige tun moɗ ki sum bo an 'kiin kaasn goṭin ki bin ne?» ²¹ Ken Isa jaay taadden taa bee bin se, naan aalden kaal naagɗ taara. Ey num naan taad te ron mala. ²² Taa naan se bo ken Isa jaay ooy duro daan yoge tu se, jee metin ki baa saap ɔn taar ken naan taaddeno se ɔo ter naade took do taar ken k'raanjo do dakiina ɔo ute taargen Isa taaddeno.

Isa jeel nanj nakɗ maakɗ debkilim ki

²³ Kaad ken Isa utu Jeruzalem ki maakɗ *laa Paak gen Yaudge se, naan tedoga nakɗ-kooɓnge dɛna ken taad jeege tu an kaakɗ jeel ro ki ɔo ken jeege jaay aak nakɗ-kooɓngen naan ted se, maakde ki se, jeege dɛna aal maakde don ki. ²⁴ Ganj Isa aalde maak ki eyo, taa naan se jeel nanj maakde paac. ²⁵ Nakɗ maakɗ debkilim ki se naan je nam bo an tedn saadin eyo, taa naan mala se jeel nanj nakɗ ken maakɗ debkilim ki.

3

Nikodem baa tond metn Isa (Mt 18.3; Jn 1.12-13; 1Pr 1.3,23)

¹ Maakɗ jeege tun k'dandɗ *Parizige se, gaaba kalan k'danjin Nikodem ɔo naan se debm maakɗ magal Yaudge tu kici. ² Bii kalan naan baado ɔn Isa noor tond metin ɔ: «Debm dooy jeege, naaje se k'jeeli naai se debm dooy jeege *Raa bo alio, taa nakɗ-kooɓngen naai 'tedin se, debm ken Raa te naan ey num an koɗ tedin eyo.» ³ Ganj Isa terlin ɔ: «'Booy beɛ m'ai taada: debkilim jaay j'ooj k'doolin te kuuy ey se, naan koɗ kaakɗ *maakɗ Gaar Raa eyo.» ⁴ Goṭn se Nikodem terlin ɔ: «Debkilimi goolga gool kic bo j'an koɗ koojin dool la? Naan 'koɗ kend maakɗ koɗ ki daal jaay j'an koojin dool ne?» ⁵ Isa terlin ɔ: «'Booy beɛ m'ai taada: debm jaay j'oojin te ute maane eyo ɔo te *Nirl Raa ey se, naan 'koɗ kend maakɗ Gaar Raa ki eyo. ⁶ Debm ken

* 2:17 Aak KKR 69.10.

debkilimi 6o oojiin se, naan goon debkilimi, num ganj debm ken Nirl Raa 6o oojiin se, naan se gen Nirl Raa. ⁷ Taar ken maam m'taadi m'oo: beeki num j'asen koojin dool kuuy se, onte deel doi. ⁸ Ken kuulu jaay baagga kol se, naan ol 6aa gotn naan jen ro ki; naai se 'booy booy 6o gotin sum, ey num gotn naan iinno do gotn naan ol 6aa se, naai 'jeel eyo. Bin 6o debm ken j'oojiin te Nirl Raa se, tec aan goo naan se kici.»

⁹ Gotn se Nikodem deekin oo: «Nakj se 'tedn oo dio?» ¹⁰ Isa terlin oo: «Naai debm dooy *Israelege kic 6o, taar se naai 'jeel ok metin ey la! ¹¹ 'Booy beee maam m'ai taada: naaje se k'taad nakgen naaje k'jeel j'ok metina, oo k'taadsen nakj naaje j'aako te kaamje, ganj naase se on 'tookki te do saadn naaje ki eyo. ¹² Ken maam m'taadsen te nakgen do naan ki se kic 6o, naase 'tookki eyo. Do ken m'baagsega taadn te nakgen maakj raa ki se, naase aakki kuun taarum ooki dio? ¹³ Taa 6ii kalanj nam ook aan te maakj raa ki eyo; ken booyo maakj raa ki se, *Goon Deba kalin ki sum. ¹⁴ Aan goo *Musa do kod-baar ki se, daap woojin maala* oo uun daarin raan do kaag ki, maam Goon Deba kic 6o j'utu j'am kuun kolum raan bini. ¹⁵ Bin 6o debm ken aalga maakin do maam ki se, naan 'konj *kaajn gen daayum. ¹⁶ Taa Raa se, naan je jeege den aak eyo, naan olo Goon naan kalanj lak, taa debm jaay aal maakin do naan ki se, naan 'konj kut eyo, ganj naan se konj kaajn gen daayum. ¹⁷ Raa jaay olo Goonin do naan ki se, gen kojn booro do jeege tu eyo. Num ganj naan olino do naan ki se gen kaajn jeege. ¹⁸ Debm jaay aalga maakin do naan ki se, booro koocn donj ki eyo. Num ganj debm baate kaal maakin do naan ki se, naan se booro oocga donj ki. Taa naan baatega kaal maakin do Goon Raa kalanj lak se. ¹⁹ Kese 6o boor ken Raa utu kojn do jeege tu. Taa debm ken k'danin gotn woor se baado do naan ki, nabo jikilimge se je gotn ood se 6o cir gotn woor taa nakgen naade ted se, nakgen *kusiina. ²⁰ Taa debm tedn nakj kusin se, naan je gotn woor eyo oo je ade 6aa got ken woor eyo taa naan beere som nakgen naan ted se metin teece. ²¹ Ganj debm ken lee te ken met ki se, naan 6aa got ken woor taa j'kaakj naabm naan ted se 'tood tal oo naabin naan tedin se aan goo ken Raa jen ro ki.»

Jan-Batist taad taar Isa daala

²² Ken nakgen se jaay paac deel se, Isa iin 6aa te jee metin ki taa naan Jude ki. Naade 6aa ting gotn ese oo Isa lee *batiz jeege. ²³ Kaad ken se Jan-Batist kici utu ing Aynon ki ken ce Salim ki, naan kic lee batiz jeege, taa gotn se ok maane dena. Gotn se jeege baado gotin ki oo naan batizde. ²⁴ Taa kaad ken se, Jan-Batist j'okin te dangay ki ey borto.

²⁵ Ganj 6ii kalanj maakj jee metn Jan-Batist ki se, baag naajn te kod Yaud kalanj bini taa tug ro ken debkilimi tedn aak beee naan Raa ki se. ²⁶ Jee metn Jan-Batist ki se, 6aa on Jan deekin oo: «Debm dooy jeege, debm ken ingo te naai do jen ool Jordan ken kaam naane se, oo ken naai 'taado saadin jeege tu se, borse naan kic baagga batizn jeege oo jeege se paac ru 6aa 6aa gotn naan ki.» ²⁷ Jan-Batist terlden oo: «Debkilimi se, ken Raa jaay undin te kul dim ey se, naan kalin ki konj tedn dim eyo. ²⁸ Naase mala saadumge ken maam taadseno m'al: maam se, *m'al-Masi eyo, num ganj maam Raa olumo kol 6o naanin ki. ²⁹ Naase kic 'jeelki, debm ok menda se, naan 6o gaabm mend se oo medn gaabm mend ing ceen ki se booy taarina oo taarin se edin maak-raap den aak eyo. Maam kic maakum-raapo oo maak-raapm se den aak eyo. ³⁰ Beeki se, on naan magal 6aa ute naanina oo maam m'koojpm baata m'booy m'6aa ute naanuma.»

Debm ken booyo maakj raa ki

³¹ Jan taad daala oo: «Debm ken booyo maakj raa ki se, naan magal do nakge tun 6aa se paac. Ganj debm ken j'oojin do naan ki se, naan se debm do naan ki oo naan taad kic 6o te nakgen do naan ki ese sum. Num debm ken booyo raan se, naan magal do nakge tun 6aa se paac. ³² Naan se saada do nakj ken naan aako te kaamina oo ken naan booyo te bina, nabo nam jaay tookj do saadn naan ki se goto. ³³ Ganj debm took do saadn naan ki se, naan jeel maakin ki, Raa se taad taar met ki *salal. ³⁴ Taa debm ken Raa olino se, naan taad taar Raa, taa Raa edin Nirlina oo edinsin te maraadiina. ³⁵ Raa Bubu se je Goonina oo naan onin nakge paac kaam jina. ³⁶ Debm jaay aalga maakin do Goon ki se le, naan konj *kaajn gen daayum. Do debm jaay baate kaal maakina do Goon ken se le, naan konj kaaj eyo, num ganj daayum Raa se maak-taarin ing donj ki.»

4

*Isa taad te mend *Samari*

¹ Ken Isa jaay booy oo *Parizige booyga oo naan jee metin ki tedga dena oo naan lee *batiz jeege den cir gen Jan se, ² ken tap se, Isa mala 6o lee batiz jeege eyo, num jee metin ki 6o lee batiz jeege. ³ Gotn se Isa iin on taa naan Jude se oo ok terl 6aa taa naan Galile ki daala.

* 3:14 Taa debm woojo dooninga jaay terl aakga woojn ken k'daapin ute maala se on lopia. Aak Nmb 21.9.

⁴ Gen 6aa Galile ki se, beeki se, naan utu 'kaal taa naan Samari ki jaayo. ⁵ Ken naan jaay aal kaal taa naan Samari ki se, naan aan maaknj naan ken k'danjn Siikar. Jo Siikar se, naan ce maaknj got ken *Yakub edo do dakin goonin Yusup ki. ⁶ Gotn ese ok budu do budn se k'danjn budn Yakub. Ken Isa jaay aan gotn ese se, kaada aasga katara tir do naan jaay lee do se 6aa ing ce bud ken ese.

⁷ Gotn se mend Samari kalan bini baado gen taknj maane. Isa deekin do: «Edumo tu maane m'kaaye.» ⁸ Kaad ken se jee metinj ki baaga maaknj geger ki taa adeno 6aa dugnj nakj kos. ⁹ Ganj mend ken mend Samari se deek Isa ki do: «Naai le kod Yaud, num 'tond metn maan kaaye gotn maam mend Samari ki se, gen dio?» (Taa Yaudge ute Samarige se le, taarde 6aa eyo.) ¹⁰ Gotn se, Isa terlin do: «Ken naai jaay 'jeel nakj ken *Raa utu kedn jeege tu se num, debm ken deeki do edumo maane m'kaay se, ey num naai bo 'tond metn maan kaaye gotinj ki. Jo naan se ai kedn maan daayum tood doy kol kol do ed kaaja.» ¹¹ Ganj menda se deekin do: «Naka, budu se le jerle do naai le ok dele eyo. Num maan daayum tood doy kol kol do ed kaaja se an koj gay? ¹² Bugje Yakub ken udjeno budn se, naan mala, gninge do te maalinge kic bo aayo bud ken ara. Num naai se, magal cir bugje Yakub la?» ¹³ Isa terlin do: «Debm ken aay maan bud ken ese se, tedga sum bo maane utu an tol kuuy daala. ¹⁴ Num debm ken jaay 'kaay maan maam m'an ked se, mootn kuuy maane an tol eyo, taa maan maam m'an ked se, daayum toodn koy kol kol maakin ki do an kedn *kaajn gen daayum.» ¹⁵ Gotn se menda deekin do: «Naka, edumo maan se taa mootn kuuy maane am toolum eyo, do maam le mootn m'ade 6aa ara gen taknj maan ey sum.» ¹⁶ Isa deekin do: «'Baa danjo gaabi do tum 'baakiro kalan gotn ara.»

¹⁷ Ganj menda se terlin do: «Maam se m'ok gaab eyo.» Gotn se, Isa terlin do: «Taa ken naai 'taad do maam se m'ok gaab ey se, kese met ki. ¹⁸ Taa naai se 'takoga gaabge mii, num gaabm ken naai ing borse se gaabi eyo. Taa naan se, taa naai 'taad se taa met ki.» ¹⁹ Gotn se menda deekin do: «Naka, maam m'aaki naai se, debm taad taa teeco taa Raa ki. ²⁰ Ey num bubm naajega se, eem Raa do ko ken ese, num naase Yaudge le do ki gotn keem Raa se, maaknj geger Jeruzalem ki kalinj ki sum.» ²¹ Isa deekin do: «Ko naka, 'took taa ken maam m'taad se: kaadin utu kaana gen keem Raa Bubu se, naase anki 6aa koj keem do ko ken ara ki eyo do Jeruzalem ki eyo kici. ²² Naase jee Samari ki se le, eemki Raa ken naase 'jeel okki metinj eyo. Num ganj naaje Yaudge se naaje k'jeem Raa ken naaje k'jeel j'ok metina, taa debm utu kaajn jeege se ade teecn daan Yaudge tu. ²³ Num kaadin se utu 'kaana do borse kaadin se aasga, *Nirl Raa se utu tedn jeege se 'jeel keem Raa mala mala. Jee gen eem Raa bin se bo ken Raa Bubu jen ro ki. ²⁴ Raa se naan bo Mel-kaaja do jee jaay an keemin naan mala mala se, jee se ken Nirlin teddenga naade aasga jee an lee keeme. Naade se bo ken naan eddenga kaaja.» ²⁵ Gotn se menda taadin do: «Maam se m'jeel debm k'danjn *al-Masi, ken ute taa Grak k'danjn *Krist se, utu ade 6aa. Ken naan jaay baadoga se utu ajen taadn tookj metn nakgen se paac kalan kalan.» ²⁶ Isa terlin do: «Debm ken taadi se bo, maama.»

²⁷ Gotn se jee metinj ki baado njina. Ken naade jaay aak Isa taad taad te menda se *, paac okden taad eyo. Num ganj debm ken jaay an taadn do naai 'je di? Lo taad te mend se, gen di se goto? ²⁸ Gotn ese menda iinj nj koynina do ok terl 6aa maaknj geger ki do 6aa taad jeege tu do: ²⁹ «'Baado aakki tu. Maam m'ojjo gaabm naane se, taad toodumo metuma do nakge tun maam tedo se paac. Naan se bo 'tedn al-Masi le daam?» ³⁰ Jeege se teeco maaknj geger ki do baado nj Isa.

³¹ Kaad ken menda jaay terl 6aa been se, jee metn Isa ki taad dookin taara do: «Debm dooyje, baado os jaayo.» ³² Ganj naan terlden do: «Nakj kosn ken maam m'lee m'os se naase 'jeelki eyo.» ³³ Gotn se jee metinj ki taad te naapa do: «Kaadh naane nam edinga nakj kos le daam?» ³⁴ Ter Isa taadden daala do: «Kese bo nakj kosuma: maam Raa oumo se, taa m'an 'tedn nakj ken maakin jen ro ki, do naabm ken naan edumsinj se m'an ted kaas te doobina. ³⁵ Naase lee 'taadki do ki: 'Kaadin koj se, doogga laapa do jaayo.» Num maam m'deesken m'oo: uunki kaam se, aakki maaknj-goto se tedga gen koj. ³⁶ Debm kojn maaknj goto se borse bo baagga koj bedina, taa naan tus tus nakgen naan j' se gen ting gen daayum. Taa naan se debm koo do ute debm kojn maaknj goto se, naade paac maakde raap aas kaasa. ³⁷ Kaan kaa taa ese se, taad taa met ki, ken deek do: «Deb kalan baado do do, debm kuuy bo baado do.» ³⁸ Maam se m'alse gen kojn maaknj gotn ken naase 'naamki te dubar naabin eyo; jee kuuy naab dabaro, num ganj naase se, 'baado njki bo ojki koj sum.»

³⁹ Maaknj geger ken ese se *Samarige dena ken took aal maakde do Isa ki, do taa mend ken deekdeno do: «Naan taad toodumo metuma do nakge tun maam m'tedo se paac.» ⁴⁰ Ken Samarige jaay baado nj Isa se, naade tond metinj do: «Inj te naaje.» Gotn se Isa doo ing te naade bii dio. ⁴¹ Gotn se do taa ken Isa taadden se, jee took aal maakde don ki se den cir

* 4:27 Taa debm dooyjeegen maaknj Yaudge tu se taad ute mendge eyo. † 4:36 Nakgen naan oj tus se je taadn ute jee gen took aal maakde do Isa ki.

daala. ⁴² Gōtn se naade taad mēnd ki ɔ: «Naaje j'aal maakje doŋ ki se, do taar naai ki sum eyo. Num naaje mala k'booyga te bije ɔ k'jeelinga deere, naan se 6o Debm Kaajŋ jeegen do naan ki.»

Magala kalan bin se Isa ed lapi gooniŋ ken gaaba (Lk 7.1-10)

⁴³ Gōtn se Isa ted bii dio, jaay 6o iin ɔŋ gōtn ese ɔ ɔk terl 6aa taa naan Galile ki daala. ⁴⁴ Taa naan mala taadga taad te taariŋa ɔ debm taad taar teeco taar Raa ki se, jee maakŋ naanŋ ki mala se aaliŋ maak ki eyo. ⁴⁵ Num ken naan jaay aan taa naan Galile ki se, jee Galile ki dɔɔd ɔkiŋ jiga taa naade kic ingo Jeruzalem ki gen *laa Paak ɔ naade kic aakkiga nakgen paacŋ ken Isa tedo se.

⁴⁶ Gōtn se Isa terlo maakŋ naan Kana ki ken taa naan Galile ki; gōtn se 6o ken naan del maane ted tɔtn koojŋ bin se. Ganj maakŋ Kaparnayum ki se magala kalan bin se gooniŋ gaaba kɔɔŋ. ⁴⁷ Ken gaabm se jaay booy j'ɔɔ Isa iino taa naan Jude ki ɔ baadoga taa naan Galile ki se, gōtn se naan baado ɔŋŋa ɔ tɔnd metiŋ ɔ: «Jaamus, 'bɔoy 'baado edum lapi goonum ken ɔpga baata 6aa 6aa kooyo se.» ⁴⁸ Isa deekiŋ ɔ: «Ken naase se, jaay aakki te nakŋ-kɔɔb eyo, te nakŋ ken deel do debkilimi ey se, naase maakse 'took eyo.» ⁴⁹ Magal se deekiŋ ɔ: «Jaamus, kor goonum ooy te ey 6ort se 'bɔoy 'baado.» ⁵⁰ Isa terliŋ ɔ: «Iin '6aa, gooni gaaba se aajga.» Gaabm se aal maakiŋ do taar ken Isa taadiŋ se ɔ naan uun doobiŋa ɔk terl 6aa. ⁵¹ Ken gaabm se jaay uun doobo terl bɔoy 6aa 6aa se, jee tedn naabiŋge aŋ baado dɔɔdiŋa ɔ deekiŋ ɔ: «Gooni gaaba se aajga.» ⁵² Naan tɔnd metde ɔ: «Goono se ɔŋ lapi kaad di?» Naade terliŋ ɔ: «Terko katar do teger ki sum 6o roŋ ɔŋ kedek se tɔliŋ.» ⁵³ Gōtn se bubm goono saap ɔŋ kaadn ese 6o, kaadn ken Isa taadiŋ ɔ: «Gooni ken gaaba se aajga.» Gōtn ese se sum 6o, naan ute jee maakŋ beŋ ki se paac took aal maakdo do Isa ki. ⁵⁴ Kese 6o nakŋ-kɔɔbm gen k-dige, ken Isa tedŋ taa naan Galile ki kaad ken naan iino taa naan Jude ki.

5

Isa ed lapi debm k'runŋuy ki (Jn 7.19-24, 9.1-17)

¹ Ken nakgen se jaay deel se, bii kalan Yaudge ted ted laade, ɔ Isa ook 6aa Jeruzalem ki taa laade se. ² Jeruzalem ki se ɔk taa doobo, ɔ taa doobm se k'danŋ taa doobm baatge, ɔ gɔɔr te gōtn ese ɔk gɔɔ ken j'iin k'daapiŋ gen kɔkŋ maane. Gɔɔ se, k'danŋ te taar *Ebre *Betzata*, ɔ gōtn se ɔk daabgen gen leke, gōtɔ kaam mii, ken ɔl gurug gɔɔ ese. ³ ɔ metn daabgen se, jee kɔɔŋge tood dooc tak tak, jee kaam-tɔokge jee cekedge ute jee ken jidege ute jedege ooyga kooyo. [Naade se iŋg booy kaadn maane utu ted dagalec dagalec. ⁴ Taa tedga num *kɔdn Raa kalan lee bɔoy bɔoy maakŋ maan ken se, ɔ ken maane jaay baagga tedn dagalec dagalec se, debm kɔɔŋ jaay bɔoy deet deet maakŋ maan ken se, ken kɔɔŋŋ se kɔɔŋ ɔ di kic 6o, ɔŋ lapi.] ⁵ Taa naan se 6o gaaba kalan bin se k'runŋuy, ɔ gōtn naan ted k'runŋuy sum se ɔkga baara sik-mɔtɔ-kaar-marta. ⁶ Ken Isa jaay aak gaabm se tood toodo, ɔ Isa se jeele, gaabm se gōtn naan terɛc k'runŋuy sum se, daaniŋ dɔkga. Naan deekiŋ ɔ: «Naai 'je kɔŋ lapi la?» ⁷ Ganj debm k'runŋuy se terliŋ ɔ: «Naka, ken maane jaay baagga tedn dagalec dagalec se, nam am kuun kolum maak ki se gōtɔ. Kor jaay m'ɔɔ m'kiin 6aa se le, deb kuuy naar booy deet naanum ki.» ⁸ Gōtn se Isa deekiŋ ɔ: «Iini! 'Teel raagi ɔ 'lee '6aa.» ⁹ Gōtn se sum 6o gaaba se naar ɔŋ lapi, naan uun raagiŋa ɔ baag lea. Ganj bii se, *6ii sebit. ¹⁰ Gōtn se magal Yaudge deek gaab ken ɔŋ lapi se ɔ: «Jaaki se bii sebit; naai ɔk doobm gen kuun raagi eyo.» ¹¹ Ganj gaabm se terlden ɔ: «Gaabm ken edum lapi se 6o deekumo ɔ: Uun raagi se, iin 'lee '6aa.» ¹² Gōtn se naade tɔnd metiŋ ɔ: «Debm ken taadi ɔ: Uun raagi ɔ 'lee '6aa se, naŋa?» ¹³ Num ganj gaabm se debm jaay edŋ lapi se naan jeeliŋ eyo. Taa Isa se, endga maakŋ jeege tun den se, naan jeel te gōtiŋ eyo.

¹⁴ Num ganj ɔkɔ se, Isa 6aa ɔŋŋŋ maakŋ bɔɔr *Bee Raa ki ɔ deekiŋ ɔ: «'Booyo, 6orse naai ɔŋga lapi. Mɔɔtn ɔŋte tedn *kusiŋ sum, ey num naan ki se naai utu 'kɔŋ nakŋ ɔŋ cir naan se daala.» ¹⁵ ɔ gaabm se 6aa taad magal Yaudge tu ɔ ken edŋ lapi se, Isa. ¹⁶ Gōtn se magal Yaudge baag je tedn kusiŋ Isa ki, taa naan tedga ted nakŋ se bii sebit ki. ¹⁷ Num ganj Isa terlden ɔ: «Bubum *Raa se 6orse kic utu ted ted naabiŋ rok, ɔ maam kic m'tedn naabm ese kici.» ¹⁸ Taa naan se 6o magal Yaudge je ɔŋ doobm taar kuuy ken 'cir naan se daala ken an tɔl Isa. Taa Isa se aal deelga do taarde, ɔŋ bɔɔb te bii sebit se eyo; naan se sum eyo, num ganj naan taadga taad kici ɔ Raa se bubiŋ mala. Bin se naan ted roŋ aas te Raa mala.

Raa ed tɔgɔ gooniŋ ki

¹⁹ Isa terl taadden daala ɔ: «'Booyki beɛ m'asen taada: goono se kɔŋ kuun do kaliŋ ki jaay 'tedn nakŋ gen doŋ eyo, num nakŋ ken Bubiŋ ted se 6o, naan aaka ɔ tedŋ kici. Taa nakŋ

* 5:4 Taar se, maakŋ Kitapge tun do dokŋ se, metiŋge maakde ki se gotɔ.

ken Bubu lee ted se 6o, Goono kic lee tedin bin kici. ²⁰ Taa Bubu se je Gooniṇa, ɔo taadin nakgen naan mala ing ted se paac ɔo naan utu an taadin nakgen magal cir kengen deel ken naase aakkiro se daala. Bin se naase utu aki kaak se asen kɔkɔ taad eyo. ²¹ Aan gɔo Bubu dur jee ooyga kooyo ɔo edden kaaja se, Goono kic ed kaaja jeege tun aan gɔo ken naan jen ro ki. ²² Bubu se naan ɔj bɔɔɔ do nam ki eyo, num gan gen kɔjn bɔɔɔ do jeege tu paac se, naan ɔnin kaam ji Gooniṇa. ²³ Taa naan se 6o jee paac aal Goono maak ki se, kese aan gɔo naade aal Bubu 6o maak ki ɔo debm jaay baate kaal Goono maak ki se, Bubm ken ɔliṇo se kic 6o naan aalin maak ki eyo.

²⁴ «'Booyki bɛɛ m'asen taada: debm jaay booy uun taar maama ɔo aal maakin do deb ken ɔlumo se, naan ɔnga *kaajɔn gen daayum. Naan se bɔɔɔ kooɔn don ki eyo. Num gan naan se teecga naatn maakɔ yo ki ɔo ɔnga kaaja.

²⁵ «'Booyki bɛɛ m'asen taada: bii kalan kaadin utu 'kaana ɔo bɔrse kaadin se aasga ken jeegen aan gɔo jee ooyga kooy naan Raa ki se utu booy mind Goon Raa ɔo jee ken booy uunga se, utu 'kɔn kaaja. ²⁶ Taa aan gɔo Raa Bubu se naan 6o Mɛl-kaaja, taa naan se 6o Goonin kic naan tedin tedga Mɛl-kaaja kici. ²⁷ Gen kɔjn bɔɔɔ do jeege tu se, naan ɔninsinga kaam jina taa naan se *Goon Deba. ²⁸ Naase taar se ɔnte gen deel dose, bii kalan kaadin utu 'kaan se jeegen ooyga kooy paac se utu 'booy mindina. ²⁹ Jee ken tedga nakɔ aak bɛɛ se, utu 'duru ɔo utu 'tɔng gen daayum. ɔo jee ken ted nakɔ aak kus se le, naade se kic utu 'duru, na6o bɔɔɔ utu kooɔn dode ki. ³⁰ Nakɔ maam ted se, m'uun dom ki kalum ki 6o m'ted eyo, maam m'ɔj bɔɔɔ te ken maam m'booyo ɔo kɔjn bɔɔɔ maam se ken met ki. Taa maam se, m'ted nakɔ do maak-jem ki eyo, num gan maam m'ted nakɔ ken do maak-je deb ken ɔlumo.»

Saadn ken Raa taad ro Isa ki

³¹ «Ken maam mala 6o m'ted saada gen dom sum num, saad maam se 'kɔsn kaay eyo. ³² Num gan deb kuuy 6o tedum saaduma, ɔo maam m'jeele saadn naan se saadn ken met ki. ³³ Bii kalan naase ɔkɔiro jeege gɔtn Jan-Batist ki ɔo saadn ken naan taadseno ro maam ki paac se, ken met ki. ³⁴ Maam se m'je nam kuuy 6o am taadin saadum eyo, num gan ken ɔlum maam taad bin se taa naase aki 'kɔn kaaja. ³⁵ ɔo Jan-Batist se, naan tecɔn aan gɔo lɔɔmpɔn ken j'ɔocinga num wɔɔɔ gɔto se. Kaad ken naane se, naase maakse raapo do gɔtn wɔɔɔ ken wɔɔrseno gɔto se. ³⁶ Num gan saad maam se cir gen Jan-Batist. Kese 6o naabm ken Bubum edumo ɔo m'an tedn kaasn ute doobin se. Naabgen se 6o ken taad saadn maama, ɔo naade se 6o taad ɔo maam se Bu 6o ɔlumo. ³⁷ Bu ken ɔlumo se, naan mala kic 6o saaduma, na6o naase se bii kalan 'booyki te mindin eyo ɔo aakin ki te te eyo. ³⁸ ɔo naase le ɔkki taarin maakse ki eyo, taa di naase 'baate kaalki maakse do deb ken naan ɔliṇo se. ³⁹ Naase ing 'dooyki taargen k'raanin do dakin ese, maakse ki se, 'saapki ɔoki te naan ese sum 6o, naase aki 'kɔn *kaajɔn gen daayum. Gan taar ken taad taargen se, taad te maama. ⁴⁰ Ken akiro 6aa gɔtum ki jaay, gen kɔn kaajɔn gen daayum se le, naase 'baateki.

⁴¹ «Maam m'je jeege 6o am nook eyo. ⁴² Anum maam se m'jeele naase se 'jeki Raa eyo. ⁴³ Maam 6aad se, te ro Bubuma, num gan naase 'baate 'tookki taaruma. ɔo deb kuuy ken utu ade 6aa gen don se, naan se naase utu aki tookɔ taarina. ⁴⁴ ɔo naase se 'jeki 6o tɔm naapa sum. Ey num naase se 'jeki Raa 6o asen tɔm eyo. Bin se naase aki 'kɔn kaal maakse dom ki ɔo di? ⁴⁵ ɔnte 'saapki ɔoki maam 6o m'asen 6aa kɔkɔ mindse naan Bu ki. Num ken asen 6aa kɔkɔ mindse se, *Musan ken naase ɔndki dose don ki se. ⁴⁶ Ken naase jaay aalki maakse do Musa ki deer num, naase aki kɔn kaal maakse do naan kici. Taa Musa se taar ken naan raanjo se, taad te maama. ⁴⁷ Num ken naase 'tookki te taar ken naan raanjo do dakin ey se, naase aki tookɔ taar maam taadsen se ɔo di?»

6

*Isa ed kɔsɔ gaabge tu dupu-mi
(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Lk 9.10-17)*

¹ Ken nakgen se jaay deel paac se, Isa gaan 6aa taa baar Galile ki ken kaam naane ɔo baar Galile se 6o k'danin baar Tiberiad se kici. ² Gɔtn se jeege dena ɔk metina, taa naade aakga kaak nakɔ-kɔɔngen Isa tedo do jee kɔnɔge tu se. ³ Taa naan se 6o, Isa ute jee metin ki se iin ook 6aa ing do kɔs ki. ⁴ Kaad ken se, laa Yaudgen k'danin *Paak se, ɔppga gɔɔɔ. ⁵ Gɔtn se, Isa uun kaamina ɔo aak jee denge utu 6aad gɔtin ki. Naan deek Pilip ki ɔo: «'Je j'akiro 6aa dugɔn mappa kaam gay jaay 'kaasn kɔsn jeegen se?» ⁶ Ken Isa jaay taad bin se, naan je nanj taar maakɔ Pilip ki sum. Ey num Isa se jeele nakɔ ken jaay naan 6aan tɛda se. ⁷ Gɔtn se Pilip terlin ɔo: «Ken j'uuno tamma kaar-dio* jaay k'dugɔn mappa ɔo k'nigdesin ɔkɔ ɔkɔ kic 6o aden kɔn kaas eyo.» ⁸ Maakɔ jeege tun metin ki se deb kalan ron Andre, naan se 6o genaa Simon Pier deekin ɔo: ⁹ «Goon gaaba utu ese se ɔk mappa mii ken k'tedin ute rujɔ ɔrjɔ† ute

* 6:7 Kaad ken se tamma kalan se aas kɔnɔn deba gen naabm bii kalan, † 6:9 ɔrj se napar geme kici.

kenjge seem seem dio. Num jee te dende se kese aden kaasn di?»¹⁰ Gotn se ok mu zeeere dena; Isa deek jee metin ki oo: «Jee se 'taadddeki j'ing naan ki.» Gotn se naade taadden oo naade ing naan ki. Oo jee se gaabge kalin ki bo baa baa nakn dupu-mii.¹¹ Gotn se Isa tos mappa jin ki, toom *Raa oo dup ol k'nigin jeege tun se paac. Oo kenjge kic naan tedin bini naade as derenj te maraadde.¹² Ken naade jaay os derenj te maraadde aas se, Isa deek jeege tun metin ki oo: «Togŋ oop se 'tuuninki, onte konki kalan 'kutn cere.»¹³ Togŋ mappan mii ute kenjgen naade os oop se, k'tosin se dooc gorno sik-kaar-dio.¹⁴ Ken jeege jaay aak nakn-kooom ken Isa ted se, naade deek oo: «Deere, kese bo debm taad taar teeco taar Raa ki mala mala, ken j'oo te ade baa do naan ki se, kese bo naana.»¹⁵ Anum Isa se jeele, jee se utu an kuun kol gaara taa tooŋ se, gotn se naan iin iik ces ki baa ing do ko ki kalin ki.

*Isa lee do maane ki
(Mt 14.22-34; Mk 6.45-53)*

¹⁶ Ken kaadn teŋer jaay aan se, jee metn Isa ki se, iin booy baa do taa baar ki.¹⁷ Naade ook maakn markab ki, gen baa Kaparnayum ki, jey baar ken kaam naane. Kaadken se goto tedga nooro, oo Isa se aan onden te ey borto.¹⁸ Gotn se kuulu doobo oo ol makono do maane ki. Oo olin maane se aal walak walak.¹⁹ Kaad ken se naade baaga nakn kilometir mii lo mace do maane ki ken jee metn Isa ki jaay aak Isa lee do maane ki oo utu baa do baa ce markab ki se. Gotn se naade beere okde.²⁰ Gan Isa deekden oo: «Onŋe 'beerki, kese maama.»²¹ Gotn se naade je an kuunin maakn markab ki, nafo markaba se naar aanga jey ki, got ken naade baan baa ro ki se.

*Isa se naan aan goo kosn booyo raan
(Jn 3.14-16; 1Jn 5.10-13; 1Kor 11.23-26)*

²² Metbeenki se, jee dengem oopo do jey ken kaam naane se, naade aako markaba se oopga kalan sum, oo Isa ute jee metin ki se ook te maakn markab ken se eyo. Jee metin ki se baaga kaldé ki.²³ Kaad ken se, markabgen kuuy iino Tiberiad oo baa do goor ute gotn ken Isa tos mappa jin ki, jaay toom Raa oo ed jeege tu os se.²⁴ Ken jee denge jaay aak Isa ute jee metin ki, goto gotn ese se, naade took maakn markabge tu oo baa Kaparnayum ki taa baa je Isa.

²⁵ Ken naade jaay baa onjin naan baar ken kaam naane se, naade tand metin oo: «Debm dooy jeege, naai tap bo aan gotn ara nun ki?»²⁶ Gotn se Isa terlden oo: «'Booyki bee maam m'asen taada: naase 'jemki se, taa nakn-kooom maam m'ted se bo naase 'jeel okkiga kok metin eyo, num gan naase 'jemki se, taa nakn kosn naase os 'derenjkiro te maraadse se.²⁷ Onŋe 'tedki naaba kalin ki gen nakn kosn ken tedga sum bo 'ruum se. Num 'tedki naaba taa nakn kosn ken 'ting gen daayum. Nakn kosn ese bo ken maam *Goon Deba m'utu m'asen keda, taa Raa Bubu mala se edga tooŋin goonin ki.»²⁸ Gotn se naade tand metin oo: «Naabm Raa se j'an tedn oo di jaay bo j'aki tedn aan goo ken naan jen ro ki se?»²⁹ Isa terlden oo: «Kese bo naabm ken Raa je oo naase aki tedi; naan je oo aki kaal maakse do deb ken naan oino.»³⁰ Naade terlin oo: «Num naai tap bo ajen 'tedn nakn-kooom di jaay naaje k'kaaka, jaay bo j'kaal maakje doi ki se? Nakn naai 'baa 'teda tap bo ne di?»³¹ Do kod-baar ki se, bubjege oso nakn kosn ken k'danjin maan, kese bo taar ken k'raanjin o taado oo: *Gen kosde se Raa eddeno mappan booyo raan.*[†]

³² Gan Isa terlden oo: «'Booyki bee m'asen deeke: ken edseno mappan booyo raan se *Musa eyo, num mappan mala mala ken booyo raan se, Bubum bo, edseni.³³ Oo mappan gen Raa se, naan bo debm ken booyo raan, oo naan bo debm ed kaaja jeege tun do naan ki.»³⁴ Gotn se naade deekin oo: «Jaamun, bii-raa edjen mappan ese.»

³⁵ Isa terlden oo: «Maam bo mappan ken ed kaaja se, debm ken jaay baa do gotum ki se, moon bo an too eyo; oo debm jaay aal maakin do maam ki se, moon maane an too eyo.³⁶ Ey num maam m'taadsenoga, oo naase mala kic bo aakumkiroga nafo naase 'baate 'kaalki maakse dom ki.³⁷ Jeege paacn Bu bo edumde se utu ade baa gotum ki, oo debm ken baa do gotn maam ki se, maam m'an kon kooon kund eyo.³⁸ Taa maam m'booyo raan se, gen tedn nakn ken maam bo m'je eyo, num gan m'baado se, gen tedn nakn ken debm olumo se bo jea.³⁹ Debm olumo se, nakn naan je se, jeege naan edumsin paac se, m'onŋe kutn deb kalan. Num naan je bii ken kaam moon se, maam m'aden dur daan yoge tu.⁴⁰ Kese bo nakn ken Bubum jea. Debm jaay aak Goono oo aal maakin don ki se, naan se onga *kaajin gen daayum. Bii ken kaam moon se, maam m'an durin daan yoge tu.»

⁴¹ Gotn ese Yauŋe baag mooy naan ki dir dir utu naapa ro Isa ki, taa Isa taadga taad oo: «Maam bo kosn ken booyo raan.»⁴² Ter naade taad oo: «Kese Isan ken goon Yusup se ey la? Ken kon ute Bubin k'jeeldeki se ey la? Ted oo di jaay borse num taad oo: «Maam booyo raan se?»⁴³ Gotn se Isa terlden oo: «Onŋe 'taadki naan ki ute naapa rom ki.⁴⁴ Bu ken olumo se, nam nam jaay naan tiik olin te gotum ki ey se, ade kon baa gotum ki eyo. Oo debm ken Bu

† 6:31 Aak Ekz 16.15 oo KKR 78.24.

olumsinga se, bii ken kaam mootn se maam m'an durin daan yoge tu. ⁴⁵ Jee taad taar teeco taar Raa ki raano do dakin oo: *Raa se, utu dooy jeege paac.*[§]

«Do debm ken jaay ondga bin do taar Bubum ki, oo booy akga taarin ken naan dooy jeege se, ade kon baa gotum ki. ⁴⁶ Taa nam, bii kalan aak te Bu eyo. Debm ken iino gotn Raa ki se naan kalin ki sum bo aakliga Bua. ⁴⁷ 'Booyki bee m'asen taada: debm jaay aalga maakin do maam ki se, naan onga kaajn gen daayum. ⁴⁸ Taa maam bo m'mappan ken ed kaaja jeege tu. ⁴⁹ Do kod-baar ki, do dakin naane se, bubsege oso nakj kosn ken k'danjin maan. Te naan se kic bo naade ooyga. ⁵⁰ Num kese bo mappan booyo raan, debm jaay osga naan se num, naan 'kon kooy eyo. ⁵¹ Maam bo kosn booyo raan oo ken ed kaaja. Debm jaay osga kosn ese num, naan utu ting gen daayum daayum. Kosn ken maam m'utu m'asen ked se, kese daa rom mala; naan se bo ken utu kedn kaaja jeege tun do naan ki.»

⁵² Ken Yaudge jaay booy taar se, naade baag naajn te naapa makono oo: «Gaabm se jaay oo ajeki kedn daa ron bo j'aki kos se, j'aniki kosn oo dio?» ⁵³ Gotn se Isa deekden oo: «'Booyki bee m'asen taada: ken naase jaay oski te daa ro maam Goon Deb eyo, oo ayki te moosum ey se, naase aki kon kaajn mala eyo. ⁵⁴ Debm os daa roma oo aay moosum se, naan onga kaajn gen daayum, oo ken naan ooyga kic bo, bii ken kaam mootn se maam m'an durin daan yoge tu. ⁵⁵ Deere, daa rom se, kese bo nakj kosn mala mala, oo moosum se le, naan bo nakj kaay mala mala kici. ⁵⁶ Do debm ting tos daa roma, oo ting taay moosum se, naan se ing *dook ute maama, oo maam m'ing dook te naana. ⁵⁷ Aan goo Bua ken ed kaaja nakge tun baa se paac se, naan bo debm ken olumo oo naan bo debm edum kaaja maam ki kici. Taa naan se bo, debm ken os daa ro maam se 'kon kaaja gotum ki. ⁵⁸ Kese mappan ken booyo raan. Naan se tec aan goo kosn ken bubsege oso do dakin do kod-baar ki se eyo. Ute naan se kic bo naade ooyga, num gan debm os mappan ese se, naan 'kon kaajn gen daayum.» ⁵⁹ Taargen se bo, Isa dooy jeege maakn *bee ken Yaudge lee tusn maak ki gen keem Raa ken maakn geger ken Kaparnayum ki.

Jee metn Isa ken metinge se, iin resina

⁶⁰ Jee metin ki, ken metinge se jaay booy taar Isa taad bin se, maakde ki se jeege dena baag taadn oo: «Taar se, onn aak eyo! Nanja jaay 'kon 'booy taar se?»

⁶¹ Isa jeel maak-saapde ken jee metin ki jaay baag mooy naan ki ron ki se, do taar ken naan taad se deekden oo: «Naase maakse tujga do taar ken se la? ⁶² Num ken naase amki kaajn maam *Goon Deba m'kookn baa gotum ken deet se, naase tap bo aki taadn oski di? ⁶³ Ken ed kaaja jikilimge tu se, *Nirl Raa; ey num jikilimge kaldé ki se, 'kon kaajn rode eyo. Taargen maam taadsesino se, iino gotn Nirl Raa ken lee ed kaaja jeege tu se. ⁶⁴ Num gan maakse ki se, jee metinge aal maakde dom ki eyo.» Taa gotn do dakin tap bo Isa se, naan jeel jeegen aal maakde don ki ey se, oo debm ken utu an kutin se kic bo, naan jeelina. ⁶⁵ Ter Isa taadden oo: «Taa naan se bo maam taadseno m'oo: debm ken Raa oodn te doob ey se, naan ade kon baa gotum ki eyo.»

⁶⁶ Ken jee metin ki jaay booy taar bin se, denin iin resina oo baate baa ute naana. ⁶⁷ Gotn se Isa tond metn jee metin ken oop sik-kaar-di se oo: «Num naase se, 'je aki baa ey la?» ⁶⁸ Gotn se Simon Pier terlin oo: «Meluma, naai bo ak taar ken ed *kaajn gen daayum. Ken jaay kon naai se k'baa gotn nan ki? ⁶⁹ Taa naaje se j'aalga maakje do naai ki oo k'jeeli naai se Debm *Salal ken iino gotn Raa ki.» ⁷⁰ Ter Isa taadden oo: «Naasen sik-kaar-di ki se, maam bo m'beer toadseno ey la? Num gan maakse ki se, deb kalan se, tec sitan te kaamina.»

⁷¹ Kese naan taad te Judas goon Simon ken Iskariot; naan bo debm ken maam jeege tun sik-kaar-dio ken utu an kut se.

7

Isa se genaange mala kic bo aal maakde don ki eyo

(jn 5.44, 15.18-19; Mt 10.16)

¹ Ken nakgen se paac jaay deel se kic bo, Isa utu lee lee taa naan Galile ki rok. Do naan baate baa lee taa naan Jude ki taa magal Yaudge se je je doobm an toolo. ² Kaad ken se, laa Yaudgen ken k'danjin *laa Daabge se, oopga gooro. ³ Gotn se genaange deekin oo: «Bee ki num, naai 'kiin baa taa naan Jude ki, taa nakj-kooogen naai 'ted gotn ara se, 'baa tedn naane kici taa jee meti ki 'baa kaaka. ⁴ Ken debm jaay je oo jeege jeel gotin se, naan ted nakge tal tal, onin koy eyo. Taa di nakj-kooogen naai 'lee ted se, baa tedn naan jeege tu, taa jeege paac ai kaakj jeele.» ⁵ Taa genaana Isage mala kic bo, naade aal maakde don ki eyo. ⁶ Gotn se Isa deekden oo: «Gen tedn nakj ese se, kaadum aas te ey barto. Num gan gen naase le, kaadn gay gay kic bo jigsen naase ki. ⁷ Jee do naan ki se asen kon koodn kund naase eyo; num gan maam se naade ood undum naata. Taa maam m'lee m'toadden toad metn *kusiinge. ⁸ Gen baa tedn

laa se, naase 'baaki. Ɔo maam se m'baa eyo, taa kaadum aas te ey 6ortɔ.» ⁹ Ken Isa jaay taad nanj taarin se, naan ɔp injg taa naan Galile ki.

*Isa baa gen tɛdn *laa Daabge*

¹⁰ Ken genaange jaay iin baa gen tɛdn laa se, naan kic iin baa. Na6o ken naan baa baa se goon goono ɔ ken aan naane se kic 6o tɔy tɔy roŋa. ¹¹ Maakŋ 6iige tun Yaudge tɛd tɛd laa taal Daabge se, magal Yaudge lee je je Isa deek ɔ: «Naan tap 6o gay?» ¹² Jeege dɛna gotn se taad naan ki, ɔ naaj te naapa ro Isa ki. Jee mɛtinge deek ɔ: «Gaabm se, naan debm jiga.» Ɔo kengen kuuy deek ɔ: «Bɛɛ naan se, iig kiig 6o jeege.» ¹³ Num gan debm jaay 'taadn taa Isa tal naan jeege tu se gotɔ, taa naade se beer beer magal Yaudge tu.

¹⁴ Kaad ken jeege tɛd tɛd laa gen taal Daabge jaay aan daanin ki se, Isa 6aadɔ end daan bɔɔr *Bee Raa ki ɔ baag dooy jeege. ¹⁵ Ken Yaudge jaay booy naan injg dooy dooy jeege se, ɔkɛn taad eyo, deek ɔ: «Gaabm se lɛ, injgo te gen dooyo gam eyo, num jeel nakge dɛn bin se ɔnjɔo gay?»

¹⁶ Num gan Isa tɛrlɛn ɔ: «Taargen maam dooy jeege se, m'tɛrɛc daan dom ki eyo, num taargen se, debm ken ɔlumo se 6o taadumsɔno. ¹⁷ Debm ken je tɛdn nakŋ ken *Raa maakin 6o jen ro ki se, kɔŋ 'jeele taargen maam dooy jeege se, m'tɛrɛc te daan dom 6o m'taad eyo num taargen se iino gotn Raa ki. ¹⁸ Debm ken jaay tɛrɛc te daan don sum 6o, taad se naan je jeege 6o an *nooko. Num gan debm je jeege nookŋ debm ɔlɔno naaba se, naan se taad taar mɛt ki ɔ ɔk taar-kɔɔ6 eyo. ¹⁹ Ken 6aadɔ taadsen *Ko Taar Raa se, *Musa ey la? Gan maakse ki se, debm jaay ɔk Ko Taar Raa jiga se gotɔ, ey num ken naase jaay 'je amki tɔl se taa di?»

²⁰ Gotn se jee dɛnge tɛrlɛn ɔ: «Naai se ɔk sitan! Nam nam je aay tɔl naai se tap 6o nanja?»

²¹ Isa tɛrlɛn ɔ: «Bii kalan se, maam tɛdɔ nakŋ-kɔɔ6o kalan bini, ɔ nakŋ-kɔɔ6m se deelo dose, ɔ ɔksen gen taad eyo. ²² Musa se taadseno ɔ gaangen gaabge se 'tɔjɛki pɔndɔ, num gan *kɔŋj pɔndɔ se iino do bubge tun do dakiŋa, do Musa ki sum eyo. Taa naan se 6o ken aanga *6ii sebit ki kic 6o, naase lee 'tɔjki pɔndɔ gensege tu. ²³ Taa naan se 6o, naase 'tɔjki pɔndɔ gensege tu utu 6ii sebit kic 6o tuj Ko Taar ken Raa ɛdɔ Musa ki se eyo. Num gan debkilimi ute magalin 6o maam m'ɛdin lapi 6ii sebit ki jaay naase maakse taarse se taa di? ²⁴ Ken jaay aki kɔŋj bɔɔrɔ do nam ki num, ɔntɛ kɔŋki do nakge tun, ken naase aki ute kaamse sum eyo, num ɔjki bɔɔrɔ ute doobina.»

²⁵ Gotn se jee Jeruzalem ken mɛtinge deek ɔ: «Kɛse 6o gaabm ken k'je j'an tɔl se ey la?»

²⁶ 'Booyki naan daar tal taad taad naan jeege tu, ɔ tɔɔgjege se, nam tap 6o taadin taar dim eyo. Lɔ bin se naade jeelinga naan *al-Masi deer ne? ²⁷ Num al-Masi jaay utu adɛ 6aa se, gotn naan ano kiin tap 6o nam jeel eyo. Gan gaabm se lɛ, naaje k'jeelki gotn naan iinno ro ki.»

²⁸ Kaad ken Isa dooy dooy jeege daan bɔɔr 'Bee Raa ki se, ken naan jaay booy taardɛ se, uun mindin raan deekɔn ɔ: «Deere, naase 'jeelumki ɔ 'jeelki gotn maam m'iino. Anum, maam se m'iino gen dom 6o m'6aadɔ eyo. Num deb kuuy 6o ɔlumo, ɔ debm ɔlumo se taad taar mɛt ki. Num gan naan se naase 'jeelinkɔ eyo. ²⁹ Anum debm se maam m'jeelina taa maam se m'iino gotin ki, ɔ naan 6o ɔlumo.» ³⁰ Gotn se naade je an kɔkɔ na6o nam ɔŋ ɔl te jin ron ki eyo, taa kaadɔn aas te ey 6ortɔ. ³¹ Gan maakŋ jee dɛnge tu se, jee mɛtinge took aal maakɛ don ki ɔ naade deek ɔ: «Ken al-Masi utu adɛ 6aa se 'kɔŋ 'tɛdn nakŋ-kɔɔ6gen dɛn cir gen gaabm ese tɛd se la?»

³² Gotn se *Parizige 6aa booy taar ken jeege lee taad naan ki ro Isa ki se, naade ute magal jee tɛdn sɛrke se, ɔl asgargen lee bɔɔb 'Bee Raa se, gen 6aa kɔŋj Isa. ³³ Gan Isa deekɛn ɔ: «Maam se, ɔɔpungɔ baata ken m'king te naase ɔ tɛdga 6o maam 6aa kɔŋj debm ken ɔlumo.

³⁴ Naase utu amki jea, na6o amki je kɔŋ eyo. Taa gotn maam 6aan 6aa se, naase aki kɔŋ kaan eyo.» ³⁵ Gotn se Yaudge baag taadn te naapa ɔ: «Naan tap 6o baa kaam gay, jaay naaje j'an ki kɔŋ kɔŋ ey se? Ɔo baa ting daan Yaudge tun wɔok maakŋ Grekge tu se la? Ɔo gotn naane se naan 6aa dooy Grekge la? ³⁶ Ey num taar naan taad ɔ: «Naase utu amki jea, na6o amki je kɔŋ eyo, taa gotn maam 6aan 6aa se, naase aki kɔŋ kaan eyo.» Taar se tap 6o naan je deekŋ ɔ do?»

Isa taad taar maan ken ɛd kaaja jeege tu

³⁷ Bii magal cir paacŋ gen *laa Daabge se, 6iin ken kaam mɔɔtn. Bii se 6o Isa iin daara ɔ uun mindin raan ɔ baag taada ɔ: «Debm ken jaay maane tɔlɔn se n'6aadɔ gotum ki ɔ n'kaaye. ³⁸ Aan gɔɔ taar ken k'raanɔ do dakiŋ taad ɔ: debm jaay aalga maakin dom ki se, 'kɔŋ maan ken ɛd kaaja. Ɔo maan ken ɛd kaaja se, adɛ kiin maakin ki ɔ 'toodn kɔoy maakin ki kɔl kɔl aan gɔɔ maan maakŋ oolge tu.» ³⁹ Ken Isa jaay taad taar se, naan je taadn taa *Nirl Raa, ken tɛdga num, jee aalga maakɛ don ki se utu 'kɔŋɔ. Taa kaad ken se, Nirl Raa bɔoy te ey 6ortɔ; taa Isa se ook 6aa te raan gotn j'ansen nook ey 6ortɔ.

Jeege naaj taara te naapa ro Isa ki

⁴⁰ Ken jeege jaay booy taar se, jee m'etinge deek do: «Gaabm se, deere naan se debm taad taar teeco taar Raa ki mala mala.» ⁴¹ Jee m'etinge taad do: «Naan se bo *al-Masi.» Ganj jee m'etingen kuuy taad do: «Al-Masi bo ade kiin taa naan Galile ki ne? Kese goto. ⁴² Ey num taargen do dokin k'raaninga raan se deek do: *Al-Masi se, ade teecn metjil *Daud ki do ade kiin Betleem ki, ken maakj naan Daud ki ey la?**» ⁴³ Taa Isa se jee den se, taarde baa ok metn naap eyo. ⁴⁴ Gotn se jeege kandum maakde ki se je an koko nabo nam on ol te jin ron ki eyo.

⁴⁵ Asgargen lee boobh *Bee Raa se ok terlo baado on *magal jee tedn serke Raage tu ute *Parizige. Naade taad asgarge tu do: «Gen di jaay naase 'baate kokj baansinkiro se?» ⁴⁶ Gotn se asgarge terlden do: «Bii kalanj tap bo nam on taad te taara aan go gen gaabm se eyo.» ⁴⁷ Anum Parizige se, terlden do: «Naase kic gaabm se taad bisenga dose kic la? ⁴⁸ Maakj magalge tu ey le maakj Parizige tu se aakkiga nam kalanj tookga taarin la? ⁴⁹ Num ganj jee den took taarin se naade jeel *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se eyo, do naade se le jee ken Raa naamdega naama.»

⁵⁰ Ganj maakj Parizige tu se gaaba kalanj ron Nikodem, naan se bii kalanj ingoga king gotn Isa ki kici deekden do: ⁵¹ «Ko Taar ken Raa edjekiro se, debkilimi jaay k'booy te taarin eyo, do j'aak te nakj ken naan ted ey se, j'an kokj mindin j'oo di?» ⁵² Gotn se naade terlin do: «Naai kic 'tedn kod Galile la? 'Baa dooy ok taargen k'raandeno do dokin se jiga jaayo, bii kalanj tap bo debm taad taar teeco taar Raa ki gam teeco te taa naan Galile ki eyo.»

⁵³ [Gotn se, nanja nanja kic bo iin uun doobm beena beena.]

8

Mend gaaba j'okin ute gaabm kuuy

¹ Naan ken se Isa iin baa do *koon olib ki. ² Metbeenki tanorin noorin se, naan ok terlo daan boor *Bee Raa ki do jeege paac baado onina. Gotn se naan booy ing naan ki do baagden dooyo. ³ Gotn se jee jeel taadn tookj metn Ko Taar Raage ute *Parizige se ok baano te mend gaaba kalanj bin se j'okino te gaabm kuuy. Naade baado ondin daan jeege tu. ⁴ Naade deek Isa ki do: «Debm dooy jeege, mend se tedga nakj *kusina j'onjino tood tood te gaabm kuuy. ⁵ Maakj *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se taadjeki do: «Mendgen bin se j'aden tund tol te koa.» Num gen naai ki num do di?»

⁶ Ken naade jaay taad bin se, je ken naan taadga taar dim oko sum bo, naade an goom oko taa an kokj mindina. Num ganj gotn se, Isa no don naan ki do baag raan naan ki ute goon jina. ⁷ Aan go naade dook taara tond metin on ey se, gotn se Isa uun don deekden do: «Maakj naase ken 'paacki se, nam nam bii kalanj jaay ted te nakj kusin ey num, uun koa und mend se deete.» ⁸ Gotn se ter naan no don naan ki daala do baag raan naan ki. ⁹ Ken naade jaay booy taar ese se, nanja nanja kic bo uun doobin doobina. Jee magalge se bo baag kiin baa deet deet. Gotn se doo Isa kalin ki te mend ken naade ok baano daande ki se. ¹⁰ Num gotn se Isa uun don daala deek mend ki se do: «Menda, jee se baaga gay? Maakde ki se, nam nam 'daar jaay 'kend teeli gen kuti se goto ne?» ¹¹ Menda se deekin do: «Jaamus, nam utum te eyo.» Gotn se Isa deekin do: «Maam kic m'je kuti eyo. 'Baa nabo moon onte tedn nakj kusina.»

Isa se naan gotn woor gen jeege paac

¹² Isa deek jeege tu daala do: «Maam se, m'gotn woor gen jeege paac. Debm ken baadoga metum ki se, naan se lee maakj got ken doo eyo. Ganj naan se 'konj gotn woor ken an toadn kol gotn ken naan an konj kaaja.» ¹³ Gotn se *Parizige deekin do: «Naai bo 'tedn saadn gen naai mala se, saadn naai se os aay eyo.» ¹⁴ Isa terlden do: «Ken maam m'tedn saadn maam mala kic bo, saadn maam se os aaye. Taa maam m'jeel gotn maam m'iinno do gotn maam m'an baa. Num ganj naase gotn maam m'iinno le, 'jeelki eyo do gotn maam baan baa ro ki kic bo, naase 'jeelki eyo. ¹⁵ Naase ojki booro do jeege tu aan go ken jikilimge lee teda. Num maam le m'oj booro do nam ki eyo. ¹⁶ Ken jaay aanumga gen konj booro kic num, konj boor maam se ken met ki. Taa maam se m'kalum ki eyo, num Bu ken olumo se kic utu te maama. ¹⁷ Maakj *Ko Taar ken Raa edeno se, k'raaninga raan j'oo: ken jeege di jaay taad taarde ok metn naapa se saadn naade se, os aaye. ¹⁸ Maam mala bo m'taadn saaduma do Bubum ken olumo se kic taad saadn maama.» ¹⁹ Gotn se naade tond metin do: «Bubi naai 'taadn se gay?» Isa terlden do: «Naase le 'jeelumki eyo. Do Bubum kic naase 'jeelin ki eyo. Ken naase jaay 'jeelumki maam num, Bubum kic bo naase anki 'konj jeel kici.»

²⁰ Isa taad taargen se, kaad ken naan dooy dooy jeege daan boor *Bee Raa ki. Naan ken se, naan ing ce'e nakj ken jeege lee tomb *serke maak ki; num ganj gotn se, nam on ol te jin ron ki eyo taa kaadin aas te ey borro.

Isa taad do naan utu terl gotn Bubin ki

* 7:42 Aak Jn 8.42, KKR 120.10-12, 2Sam 7.12 do Mis 5.1-3.

²¹ Isa taadden daala oo: «Maam se m'baa baao oo naase utu amki jea, na6o naase se utu aki kooy maakj *kusiñse ki. Taa goṭn maam m'an 6aa se le, naase aki koñ 6aa eyo.» ²² Goṭn se magal Yauḡe taad te naapa oo: «Taar ken naaṅ taad oo goṭn maam m'baan 6aa se naase aki koñ 6aa eyo. Bin se, naaṅ kalin ki 6o 6aa 6aa taal roñ la?» ²³ Isa terlden oo: «Naase se, jee do naan ki, num maam le, m'iino raan. Naase se, jee do naan ki ara, num maam se, m'metn jee do naan ki ara ki eyo. ²⁴ Taa naaṅ se 6o maam taadseno m'oo, naase se utu aki kooy maakj kusiñsege tu. Ken naase jaay 'baate 'kaalki maakse do maam ken m'iñg daayum se, naase se utu aki kooy maakj kusiñsege tu.» ²⁵ Goṭn se naade tond metin oo: «Naai tap 6o naṅa?» Isa terlden oo: «Do kupm met ki tap 6o maam m'oñ te eyo num m'taadsenoga. ²⁶ Do naase ki se, maam m'ok taarge dena ken m'asen taada oo gen koñ booṛo dose ki. Num garj Debm ken olumo se, naaṅ taad taar met ki. Jo taar ken maam taad jeege tu se, m'booyo goṭn naaṅ ki.»

²⁷ Num taar jaay naaṅ taadden te *Raa Bubu se, naade ond te metin eyo. ²⁸ Goṭn se Isa deekden daala oo: «Ken naase jaay 'tup 'taalkiga *Goon Deba ro kaag ki uun daariñkiga raan se, kaad ken se jaay na6o naase aki jeele, maam se 6o debm ken m'iñg gen daayum. Jo maam se m'ted naka gen dom eyo, num maam taad se m'taad te nakj ken Bubum dooyumo. ²⁹ Debm ken olumo se, naaṅ utu te maama. Naaṅ oñ oñum te kalum ki eyo, taa maam se daayum m'ted nakj ken taolin naaṅ ki.» ³⁰ Goṭn se ken jeege jaay booy taar Isa taad bin se, jeege dena took aal maakde doñ ki.

*Gaan Raage ute gaan *Bubm sitange*

³¹ Goṭn se Isa taad Yauḡe tun aalga kaal maakde doñ ki se oo: «Ken naase jaay okki taarum maakse ki tooḡ se, naase aki tedñ jee metum ken mala mala. ³² Ute naaṅ se naase aki jeel taar met ki, oo taar met ki ken naase aki jeel se 6o, asen kooḡn dose maakj bul ki.» ³³ Naade terlin oo: «Naaje se k'metjil *Abraamge oo bii kalañ naaje k'ted te bul nam gam eyo. Naai 'taadjen oo: naase aki koñ tedñ bul ey sum se, taa di?» ³⁴ Isa terlden oo: «'Booyki bee m'asen taada: debm jaay ted nakj *kusiñ se, naaṅ oop tedga bul gen kusiñ. ³⁵ Bulu se naaṅ koñ king maakj bee ki gen daayum eyo, num goono 6o debm 'king maakj bee ki gen daayum. ³⁶ Taa naaṅ se 6o ken Goon Raa jaay oodsenga maakj bul ki num, naase aki koñ dose deer deer. ³⁷ Maam m'jeele naase se metjil Abraamge. Na6o naase 'baate 'kuunki taaruma oo taa naaṅ se 6o naase 'je amki taal. ³⁸ Maam se m'taadsen nakj ken maam m'aako goṭn Bubum ki. Garj naase se 'tedki nakj ken naase 'booykiro goṭn bubse ki.» ³⁹ Naade terlin oo: «Bubm naaje se, Abraam.» Isa terlden oo: «Ken naase jaay gaan Abraamge deer num, naase aki tedñ nakgen aan goṛ Abraam tedo se. ⁴⁰ Num boṛse naase 'je amki taal. Taa maam m'taadsenga taad taar met ki ken maam booyo goṭn Raa ki. Nakgen bin se Abraam oñ tedñ te eyo. ⁴¹ Num garj naase se 'tedki nakgen ken bubse lee tedā.» Naade terlin oo: «Naaje se k'gaan bumige eyo. Naaje j'ok Bubu kalañ sum, oo Bubm naaje se, Raa!»

⁴² Isa deekden oo: «Ken Raa jaay Bubse num kaadn naane, naase amki jea. Maam m'iino goṭn Raa ki oo m'baado kic 6o taa naaṅ: maam se m'baado gen dom eyo, num naaṅ 6o debm ken olumo. ⁴³ Gen di naase 'booy okki taarum ey se? Taa taar maam m'taadsen se naase aasiñki gen booy kokiñ eyo. ⁴⁴ Bubm naase se, naaṅ Bubm sitange. Jo naase 'jeki tedñ nakj ken bubse maakiñ jea. Do dokiñ kic 6o, naaṅ 6o debm teeso gen taal jeege. Jo naaṅ se taad taar met ki eyo, taa nakj met ki se goṭn naaṅ ki goṭo. Ken naaṅ baaga taadn taar-kooḡo se taargen se naaṅ uun doñ ki 6o taada, taa naaṅ se debm taar-kooḡo oo bubm jee taar-kooḡe. ⁴⁵ Num garj maam se m'taadsen taar met ki. Taa naaṅ se 6o naase 'baate 'tookki taaruma. ⁴⁶ Maakse ki se naṅa jaay am koñ taadn kusiñ ken maam tedā oo ken maam m'taad taar met ki num, naase 'baate kuunki taarum se gen di? ⁴⁷ Debm gen Raa se, booy uun taar Raa. Num naase se, jee Raage eyo, taa naaṅ se 6o naase 'baate 'booyki taaruma.»

⁴⁸ Goṭn se magal Yauḡe taad Isa ki oo: «Ken k'deek j'oo naai kof *Samari oo debm sitan se, taarje met ki.» ⁴⁹ Garj Isa terlden oo: «Maam se debm sitan eyo. Num maam se *m'nook Bubum, garj naase aalumi maak ki eyo. ⁵⁰ Maam se m'je jeege 6o am nook eyo, num deb kuuy 6o je jeege am nooko, naaṅ 6o debm utu 'koñ booṛo. ⁵¹ 'Booyki bee m'asen taada: debm jaay booy uun taar maam se, m'oṭn naaṅ se 'koñ kooy eyo.»

⁵² Goṭn se, magal Yauḡe deekiñ oo: «Boṛse naaje k'jeeligā naai se debm sitan! Ey num Abraam te jee taad taar teeco taar Raa ki ken do dokiñ se kic 6o ooyga, garj naai 'taad oo debm jaay booy uunga taar naai num, m'oṭn 'koñ kooy eyo. ⁵³ Bin se bubjen Abraam ken ooyga se naai magal cirin la? Ey num jee taad taar teeco taar Raa ki se kic 6o ooyga oo naai magal roi bin se 'je kaasn te naṅa?» ⁵⁴ Isa terlden oo: «Ken maam 6o m'nook rom mala sum num, nookj ro maam se nakj ceṛe. Ken nookum maam se, Bubuma, oo naaṅ 6o ken naase 'taadki okki naaṅ 6o Raase se. ⁵⁵ Garj naase 'jeel okiñki eyo oo maam se m'jeel m'okiñ mala mala. Ken maam jaay m'taad m'oo m'jeel m'okiñ ey se, m'tedñ debm taar-kooḡo aan goṛ naase kici. Num maam se m'jeel m'okiñ oo m'ok taariñ se maakum ki. ⁵⁶ Bubse Abraam se maakiñ raapo oo naaṅ aak kaam biin m'ano '6aa do naan ki. Ken naaṅ jaay aak naaṅ se sum se, naaṅ maakiñ

raap den aak eyo.» ⁵⁷Do taar ken naan taad se magal Yaudge deekin oo: «Naai ken baari si-mii kic aas te ey sum bo aakga Abraam ne?» ⁵⁸Isa terlden oo: «Booyki bee m'asen taada: kaad ken j'ooj te Abraam ey se, maam m'utu tap.» ⁵⁹Gotn se naade tos koa je an tundu, na6o naan end iig daan jeege tu oo iin teec daan boor *Bee Raa ki se naatn.

9

Isa ed lapi gaab ken j'oojin tap bo kaam-taako
(Mk 8.22-25, 10.46-52)

¹Bii kalan Isa deel deel se, aak gaaba kalan bin se j'oojin bo kaam-taako. ²Gotn se jee metin ki tond metin oo: «Debm dooyje, ken tuj *Raa ki jaay ol gaabm se j'oojin kaam-taako se, naan mala la6u bubin te kon le?» ³Isa terlden oo: «Ken ol jaay k'l'oojin kaam-taako se, taa *kusiin kon te bubin eyo, oo gen naan mal eyo. Num ute naan se, Raa bo 'je taadin naabin jeege tu! ⁴Ken kaada jaay utu se, beeki se, k'tedki naabm gen debm olumo. Ey num ken nooro jaay aanga num, nam 'kon tedn naab dim eyo. ⁵Kaad ken maam m'utu do naan ki bort se, maam bo gotn woor gen jee do naan ki.»

⁶Ken Isa jaay taad narj taarin se, tup boorin naan ki, deepin te naanja oo uun otinsin kaam gaab ken kaam-taako se. ⁷oo deekin oo: «Baa tug kaami maakn goo ken ok maane oo goo se bo ken k'danjin Siloam se.» Siloam se je deekin oo: *j'olinga*. Gotn se debm kaam-taako iin baa tug kaamina oo ken naan terlo terl se, naan aak kaaka. ⁸Jee do daambooginge ute jee jeelin do dakiina jaay aakiino naan le, baayo baay se deek oo: «Kese bo debm kaam-taokn ken ing le baayo se ey la?» ⁹Jee metinge deek oo: «Kese bo naanja.» Kengen kuuy deek oo: «Goto! Kese naan eyo. Nam bo tecin tece.» Gan gaabm kaam-taako se taadden oo: «Kese maam mala.» ¹⁰Gotn se naade tond metin oo: «Ted oo di jaay kaami ood aak se?» ¹¹Naan terlden oo: «Gaabm k'danjin Isa se bo deep boorin te naanja oo otumsin kaamum ki oo deekum oo: 'Baa tug kaami maakn Siloam ki se.» Gotn se bo maam m'iin baa tug kaamuma oo kaamum ood aaka.» ¹²Naade tond metin oo: «Gaabm se utu gay?» Naan terlden oo: «Maam jeel gotin eyo.»

**Parizige tond metn gaabm debm kaam-taokn Isa edin lapi se*

¹³Gotn se j'ok k'baan te gaabm, ken ingo kaam-taako se, gotn Parizige tu. ¹⁴Gan bii ken Isa deep naanja ute boorin jaay ot kaam gaab ken debm kaam-taako oo kaamin ood aak se, bii se *bii sebit. ¹⁵Taa naan se bo Parizige kic tond metin oo: «Ted oo di jaay kaami ood aak se?» Naan terlden oo: «Gaabm ken k'danjin Isa se bo, deep boorin ute naanja oo otum kaamum ki oo m'baa m'tug kaamuma oo kaamum ood aaka.» ¹⁶Maakn Parizige tu se jee metinge deek oo: «Gaabm se Debm Raa eyo. Taa bii sebit kic bo naan aalin maak ki eyo.» Gan jee kuuy deek oo: «Debm *kusiin naan Raa ki sum bo, 'kon tedn nakn-koo6gen deel do bin ne?» Gotn se taarde baa ok metn naap eyo. ¹⁷Gotn se ter naade tond metn gaabm ingo kaam-taako se daala oo: «Maak-saapm naai ki num, gaabm oodfo kaami se, naai oo di?» Naan terlden oo: «Naan se debm taad taar teeco tar Raa ki.»

¹⁸Gan magal Yaudge se baate tooko ken gaabm se jaay j'oojin bo kaam-taako oo borse kaamin ood aakga kaak se; taa naan se bo, naade danjo kon te bubin se. ¹⁹Gotn se naade tond metne oo: «Gaabm se bo kese goonsen oaki oojinki kaam-taako se ne? oo borse 'ted oo di jaay kaamin ood aak se?» ²⁰Bubin ute kon terlden oo: «Kese goonje mala. Naaje se deere j'oojin bo kaam-taako. ²¹Gan ted oo di jaay kaamin ood aak se, naaje j'ond eyo oo nam nam oodn kaamin se le, naaje k'jeelin eyo. Naan le debm magala, 'tondki metina naan mala asen taadin metina.» ²²Ken ol kon ute bubin jaay taad bin se, taa naade beer beer magal Yaudge tu. Taa magal Yaudge se dookga dook taarde oo debm ken jaay taadga oo: «Isa bo *al-Masi se» naade an tuurin maakn *bee ken Yaudge lee tusn maak ki se naatn. ²³Taa naan se bo kon te bubin deek oo: «Naan le debm magala, tondki metina.»

²⁴Ter Parizige se danjo gaabm ken ingo kaam-taako se, daala, deekin oo: «Naan Raa ki se, naai taad taar met ki. Gaabm se le naaje k'jeelin naan se debm kusina.» ²⁵Naan terlden oo: «Ken gaabm se bo debm kusina, lo debm kusin eyo, maam jeel eyo. Nakn maam jeel se, maam se j'oojum kaam-taako oo borse kaamum ood aakga.» ²⁶Naade taad gaab ken se oo: «Naan tap bo tedi oo di? oo kaami se naan tedn oo di jaay ood aak se?» ²⁷Naan terlden oo: «Taar se maam taadsenga taad metina. Na6o naase mala, 'baate 'tookki taar se! 'Jeki m'asen taad metin daal se gen di? Lo naase 'je aki tedn jee metin ki kic le?» ²⁸Gotn se Parizige baagin naaja deekin oo: «Naai bo metn gaabm se ey num! Naaje se k'jee metn *Musa ki. ²⁹Naaje k'jeel se Raa se taado Musa ki. Num gan naan se iino gotn gay gay se, naaje k'jeel eyo!» ³⁰Gotn se gaabm ingo kaam-taako se terlden oo: «Ken naase jaay oaki 'jeelki gotn naan iino ey se taar se deel doa! Ey num gaabm se naan bo debm oodumo kaamuma. ³¹Naaje k'jeelki Raa se, booy keem noo jee kusinge eyo. Num gan Raa se booy keem noo debm ken aalin maak ki oo ted nakn ken Raa maakin jen ro ki. ³²Bii kalan jaay k'booy j'oo nam oodga kaam debm j'oojin bo kaam-taako se goto. ³³Ken gaabm se jaay debm Raa ey se, naan 'kon tedn dim

eyo!» ³⁴ Naade terlin oo: «Naai bo j'ooji maakn kusin ki tappi oo ganj ter 'je ajen dooy naaje ne?» Gotn se naade tuur oodn naatn.

³⁵ Ken Isa jaay booy oo naade tuuringa naatn se, gotn se naan baa je onjina oo deekin oo: «*Goon Deba se, naai aal maaki don ki la?» ³⁶ Gaabm se terlin oo: «Naka, 'taadum tu naan nanja jaay maam m'kaal maakum don ki se?» ³⁷ Isa deekin oo: «Aaka! Debm ken naai aakin daar naani ki jaay taadi se, kese bo naana.» ³⁸ Gaabm se deek oo: «Meluma, maam m'aalga maakum doi ki.» Gotn se naan no naan ki oo erg naanin ki.

³⁹ Gotn se Isa deek oo: «Maam m'baado do naan ki se taa kojn booro, taa jee kaam-tookge se kaamde koodn kaaka, oo jeegen kaamde utu aak kaak se le utu 'tedn jee kaam-tookge.» ⁴⁰ Parizigen utu te naan se, ken naade jaay booy taar ese se deekin oo: «Ken bin se naaje kic k'jee kaam-tookge la?» ⁴¹ Isa terlden oo: «Ken naase jaay 'tedkiga ted jee kaam-tookge num, kaadn naane naase aki tedn jee kusinge eyo. Num ganj boorse naase 'deekki ooki: <Naaje se jee kaamje aak kaaka.> Taa naan se bo naase utu injgi maakn kusinse ki se.»

10

Isa aal naagj taara ute debm gaam baatge

¹ Ter Isa taadden oo: «'Booyki bee m'asen taada: debm end toron baatge tu jaay aal te taa doob eyo, ganj aal got kuuy se, naan se debm boogo oo debm tujj jeege. ² Num ganj debm aal te taa doobo se, naan se bo debm gaam baatge. ³ Oo debm ken inj boob taa doobo se, oodn kaam taara oo baatge se booy mindina. Oo baatn naange mala se, naan danje te rode oo ood teecnede naatn. ⁴ Ken naan jaay ood teecnedega naatn se, naan lee naande ki, oo naade ok metina taa naade booy jeel mindina. ⁵ Num naade se kojn kobj metn nam kuuy eyo. Ken naade booyga mindin kic bo aanin kaana, taa deb kuuy se naade booy jeel mindin eyo.» ⁶ Isa se taadden te kaal naagj taara, num ganj jee se booy ok metn taar ken naan taadden se eyo.

Isa naan debm gaam bee

⁷ Ter Isa taadden daala oo: «'Booyki bee m'asen taada: maam se bo aan goo m'taa doobm baatge. ⁸ Jeegen baado paac deet naanum ki se, naade se jee boogge oo jee tujj jeege, nafo baatge se took te taarde eyo. ⁹ Oo maam bo aan goo m'taa doobo. Ken debm jaay end te doobm maam se, naan 'konj kaaja. Naan konj kendee oo teecn baa gaam te maraadina. ¹⁰ Debm boogo baado se, gen boogo, gen toob, gen kutu. Num ganj maam m'baado se, taa jeege 'konj kaaja oo 'konj kaajn gen taad eyo.

¹¹ «Maam se m'debm gaam bee: debm gaam bee ken utu kutn konja taa baatinge. ¹² Oo debm ken gaam gen gurs sum se, naan se mel baatge eyo oo baatge se le gen naan eyo. Ken aakga k-sogsogi utu baado se, naan an resn te baatge. Oo k-sogsogi se baado ooc baatge oo wookde naatn. ¹³ Taa naan le ted naabm gen gurs sum, olin dim te baatge eyo. ¹⁴ Num maam se m'debm gaam bee, maam m'jeel baatumge oo baatumge kic bo jeelum maama ¹⁵ aan goo Bubum jeeluma oo maam jeelin naan se, maam m'utu kutn koma taa baatumge. ¹⁶ Oo maam m'ok baatgen kuuy ken te naatn kici. Naade se kic bo m'utu m'adeno konj baa. Naade se kic utu 'booy jeel minduma. Bin se naade utu tum tedn daol baatgen kalan oo debm gaamde kic bo 'tedn kalan. ¹⁷ Bu se jema taa maam m'utu m'kedn koma oo tedga num maam m'utu m'duru. ¹⁸ Nam nam jaay am koodn komb taa toogo se goto. Maam mala bo m'kedn koma taa maam se m'ok toogo ken m'je le m'kedn koma oo m'ok toogo ken m'utu m'duru. Kese bo nakn ken Bubum taadumo oo m'teda.»

¹⁹ Gotn se Yaudge jaay booy taar Isa taad bin se, taarde baa ok metn naap ey daala. ²⁰ Maakde ki se, jee den taad oo: «Naan le debm sitan oo do le tedga gen naan eyo. Num inj 'booyki taarin se gen di?» ²¹ Ganj jee metinge deek oo: «Debm sitan 'konj taadn taargen bin eyo; oo sitan se 'konj toodn kaam jee kaam-tookge la?»

Yaudge ood und Isa

²² Kaad ken se kaadn kuul ki, oo gii ken se Jeruzalem ki Yaudge ted ted maak-raapde gen gii ken naade daapo *Bee Raa tedo salal*. ²³ Gotn se daan boor Bee Raa ki metn daabm ken k'danjn daabm Salomon se, Isa lee baa kaam ara kaam ara. ²⁴ Yaudge baado ol gurugina deekin oo: «Naaje tap bo j'ai booy bini nun ki jaay naai ajesin taadn tal se? Ken naai bo al-Masi le, 'taadjesina!» ²⁵ Isa terlden oo: «Ey num maam m'taadsenga, nafo naase 'baate 'tookki taaruma. Nakgen maam m'ted te ro Bubum paac se kic bo, taadsaadn maama. ²⁶ Ganj naase 'baate tookki taarum se, taa naase se baatn maamge eyo. ²⁷ Baatn maamge se booy jeel minduma, maam jeelde oo naade se ok metuma. ²⁸ Oo maam m'aden kedn *kaajn gen

* 10:22 Laa ken ara se ol gaan *Israelge saap do kaad ken Juda Makabe daap Bee Raa ken Jeruzalem ki ken do dokin Antios tujjoo maakin se oo naan se maakn baar ken kaaru ute si-mee-kaar-oo (164) kaad ken se j'ooj te Isa *al-Masi ey boorto.

daayum. Ɔo naade se 'kɔŋ kut eyo ɔo nam kuuy aden kɔŋ kujŋ jim ki eyo. 29 Bubum ken ɛdumdeno se naan magal do nakge tu paac, nam 'kɔŋ kujŋ ne ɔim jin ki eyo. 30 Maam te Bubum se, naaje k'kalan.»

31 Ken Yaudge jaay booy taar se, naade tɔso ko daala gen tund tɔliŋa. 32 Gaŋ tɛr Isa taadden ɔo: «Nakgen jiga sum se, maam m'tedga dena te ro Bubuma ɔo naase aakkiga te kaamse. Num taa nakŋ ken gay jaay naaje se amki tund tɔl se?» 33 Yaudge tɛrlin ɔo: «Taa nakŋ jigan naai tɛd se ɔo, naaje k'je j'ai tund tɔl eyo. Num gaŋ naai ɔo naaj *Raa, taa naai debkilimi sum ɔo tɛd roi aan goɔ Raa.» 34 Isa tɛrlɛn ɔo: «Maakŋ *Ko Taar Raa naase ki se, taar se k'raanŋga raanŋa j'ɔo: Naase se raage.»†

35 «!Booyki, Raa jaay dan raage, jeege ken naan taadden taarin se. Bin se, k'jeelki taar Raa k'raanŋga raan se nam an kɔŋ tɔl eyo. 36 Gaŋ maam ken Bu mala ɔo bɛɛr ɔɔdumo ɔo alumo do naan ki, taa maam m'taadga taad m'ɔo maam Goon Raa sum ɔo, naase ɔoki maam m'naaj naaj Raa. 37 Ken maam jaay m'tɛdn naabm gen Bubum ey num, ɔŋte 'kaalki maakse dom ki. 38 Num ken naabm maam m'tɛd se jaay gen Bubum num, ken naase 'baate 'kaalki maakse do maam ki kic num, naase aalki maakse do naab ken maam m'tɛd se. Ute naan se naase aki kɔŋ jeel Bubum se, utu te maama, ɔo maam m'ing te naana.» 39 Gɔtn se magal Yaudge iin daala, je an kɔko, gaŋ naan iik uj jide ki. 40 Naan ɔk tɛrl ɔaa ing do ool gen Jordan ken kaam naane, gɔtn se ɔo ken Jan lee *batizno jeege. 41 Gɔtn se jeege dena baado ɔŋŋa, naade deek ɔo: «Deere, Jan-Batist ɔŋ tɛd te nakŋ-kɔɔbm gam eyo, num gaŋ taargen paacŋ naan taad ro gaab ken se, kalan kic ooc te naan ki eyo.» 42 Gɔtn se jeege dena took aal maakde do Isa ki.

11

Yo Lazar

1-2 Gaaba kalan k'danŋ Lazar, naan se gena Mari te gen Mart ɔo naade se tiŋ Betani ki. Mari ese ɔo ken ɔo uubm oot koot je Melje Isa ki, ɔo ɔtiŋŋ te bɛekiŋa. Gaŋ ɔii kalan genaŋ Lazar se ooc kɔɔŋ. 3 Genaangen mɛndge se ɔl deba ɔaa taad Isa ki ɔo: «Melje bɛɛɛ, debm naai jɛn se oocga kɔɔŋ.» 4 Ken Isa jaay booy taar se, naan deek ɔo: «Kɔɔŋ Lazar se an kɔŋ tɔl eyo, num naan se utu 'taadn nookŋ *Raa. Ɔo ute kɔɔŋ Lazar se, Goon Raa *nookŋ ute 'keeme.»

5 Ey num Mart te genaŋ Mari ɔo Lazar se, Isa jede aak eyo. 6 Gaŋ gɔtn ese ken Isa jaay booy ɔo Lazar kɔɔŋ se, naan ɔɔp tɛd ɔii dio gɔt ken k'baado j'ɔŋŋ se. 7 Ken ɔii di jaay deel se, naan deek jee mɛtiŋ ki ɔo: «J'iin k'tɛrl k'baaki taa naan Jude ki.» 8 Gɔtn se jee mɛtiŋ ki deekiŋ ɔo: «Debm dooyje, goɔr goɔr ese sum ɔo Yaudge je ai tund tɔli te koa se ɔo, naai j'e tɛrl ɔaa gɔtn naane daal ne?» 9 Isa tɛrlɛn ɔo: «Gɔto jaay iipga ɔo kaada jaay ookga se naan lek bini aan tɛger jaay ooc ey la? Taa naan se ɔo debm lee te kaam kaada se naan rook eyo, taa te kaam kaada se naan aak nakgen do naan ki. 10 Anum debm lee ɔɔr se, naan 'rookŋ koooc taa gɔtn wɔɔr ken an wɔɔr gɔto se gɔto.» 11 Ken Isa jaay taad nan taarin se, naan tɛr deekden ɔo: «Bɛɛɛ, mɛdjege Lazar se, kaamiŋ okga bia, gaŋ maam m'utu m'an ɔaa duru.» 12 Jee mɛtiŋ ki se deekiŋ ɔo: «Melje, ken naan jaay toodga bi se, naan utu 'kɔŋ lapia.» 13 Ute naan se Isa jeden taadn ɔo Lazar se ooyga. Gaŋ maak-saapm naade ki se, ɔo daan naane Isa taadden te toodn bi aan goɔ ken jeege lee tood se sum. 14 Gɔtn se Isa taaddesin tal ɔo: «Bɛɛɛ, Lazar se ooyga. 15 Num ken Lazar ooy jaay maam gɔto gɔtn naane se, maam maakum-raapo taa naase. Taa bin se naase aki kaal maakse dom ki paac. Bɔrse j'iin k'baa k'j'ɔŋŋki.» 16 Gɔtn se debm mɛtiŋ ken k'danŋ Tɔma ɔo ron Tɔma se je deekiŋ ɔo ron, naan deek jee mɛtn Isa ken mɛtiŋge se ɔo: «Naaje kic ɔo j'iin k'baaki te naana j'aki ɔaa kooy kalan.»

Isa tɔɔg maakŋ Mart te gen Mari

17 Ken Isa jaay aan se, ɔŋ Lazar okga ɔii ɔo maakŋ baad ken aan goɔ iibi se. 18 Aan goɔ Betani se goɔr te Jeruzalem, daande se ɔk kilɔmɛtir ɔaa ɔaa nakŋ mɔto sum se, 19 taa naan se ɔo, Yaudge dena baado taa 'daar ro Mari ute Mart ki taa yo genaade. 20 Ken Mart jaay booy ɔo Isa utu baado se, naan iin ɔaa ɔŋŋa, gaŋ Mari se ɔɔp ing ɔeene. 21 Ken Mart jaay aan se deek Isa ki ɔo: «Meluma, ken naai jaay utu gɔtn ara ki num, kaadn naane genaam 'kooy eyo. 22 Gaŋ bɔrse ken naan ooyga kic ɔo maam m'jeele nakŋ paacŋ ken naai 'tɔndga meta gɔtn Raa ki se, Raa se naan aisin kedɔ.» 23 Isa deekiŋ ɔo: «Genaai se utu 'duru.» 24 Gɔtn se Mart tɛrlin ɔo: «Meluma, maam m'jeele ɔiin dunia nan jaay jeege utu adɛ dur se, naan kic utu adɛ duru.» 25 Isa deekiŋ ɔo: «Maam ɔo debm dur jeege daan yoge tu ɔo ken ɛd'kaaja jeege tu. Debm ken jaay aal maakiŋ do maam ki se, ooyga kic ɔo utu 'kɔŋ kaaja. 26 Debm jaay ing ɔo aal maakiŋ do maam ki se, naan se mɔɔtn 'kɔŋ kooy eyo. Num do taar ken se naai 'took la?» 27 Gɔtn se Mart tɛrlin ɔo: «Yɛɛ Meluma, maam se m'aal maakum doi ki taa naai ɔo *al-Masi, Goon Raa, ken utu adɛ ɔaa do naan ki se.»

28 Ken Mart jaay taad nan taarin se, naan iin ɔaa ɔŋ genaŋ Mari ɔo taadn naan ki ɔo: «Debm dooyje se baadoga ɔo naan danŋ.» 29 Ken Mari jaay booy taar se, naan naar iin ɔaa

† 10:34 Aak KKR 82.6.

götn Isa ki. ³⁰ Naan ken se Isa end te Betani ki ey börtö. Naan utu ing king göt ken Mart önjö se. ³¹ Ganj Yaudge se ing king beene ute Mari, naade ing selin sele. Ken naade jaay aakin naan naar iin teec se, naade ok metina. Taa naade saap öv: «Kaadn naane naan baa baa taa baad ki se, gen baa keeme.» ³² Ken Mari jaay aan öj Isa göt ken naan ing se, jaay naan aakin se, ooc metn jen ki öv deekin öv: «Meluma, ken naai jaay utu götn ara ki num, kaadn naane genaam se 'kooy eyo.» ³³ Ken Isa aak Mari te Yaudgen öko metina jaay baag keeme se, götn se Isa maakin öj daar eyo, götn se maakin tuju. ³⁴ Naan tönd metde öv: «Naase aalinqiga kaam gay?» Naade terlin öv: «Melje, 'baado kaaka.» ³⁵ Götn se Isa eeme. ³⁶ Ganj Yaudge taad öv: «Aakki tu! Lazar se naan jen den aak eyo!» ³⁷ Anum maakde ki se, jee kandum deek öv: «Debm kaam-töökö kic naan ödön kaamina, num Lazar öo n'öj gaasin te yo ki ey la?»

Isa dur Lazar daan yoge tu

³⁸ Götn se ter Isa maakin öj daar ey daala, naan iin baa taa baad ki. Baadn se aan göv iifi öv taarin se naade gaasin te koa. ³⁹ Götn se Isa deekden öv: «Ko taar ki se ödönki naata.» Mart, gena debm ooy se, deekin öv: «Meluma, naan se ökga bii öv maakn baad ki; öorse naan tedn ootga.» ⁴⁰ Ganj Isa deekin öv: «Maam taadiga taada m'öv ken naai jaay aalga maaki do maam ki num naai utu 'kaakn *nookn Raa ey la?» ⁴¹ Götn se naade öv und te ko taar ki se naata, Isa uun kaamin raan öv deek öv: «Bua, m'töomi taa naai 'booyumga. ⁴² Deere, maam se m'jeele daayum nakn maam m'tondga meti öo, naai 'lee 'booyum booyo. Anum m'taad se taa jee den gurug aalum se, naade 'jeele naai öo ölumo.» ⁴³ Ken Isa jaay taad nan taarin se, naan öv öv makö öv: «Lazar 'teeco!» ⁴⁴ Götn ese debm ooyga kooy se teeco, öv teeco se jinge te jenge se k'teelinga teel te kala öv daan kaamin se naade deebin kala. Götn se Isa deek jeege tu öv: «'Tuutiniki kalingen roñ ki se naata öv önjöki naan baa.»

Magalgen gen Yaudge se end tel gen töol Isa

⁴⁵ Yaudgen baado daar ro Mari ki se, naade jaay aak nakn Isa ted se, denin took aal maakde don ki. ⁴⁶ Ganj jee metinge se baa öj *Parizige öv taadden nakn ken Isa tedo se. ⁴⁷ Götn se *magal jee tedn serke Raage tu ute Parizige, naaden *jee kaakn metn taargen Yaudge se paac tuso öv taad öv: «Gaabm se j'aniki tedn öv di? Naan le tedn nakn-köbge dena öj eyo. ⁴⁸ Ken jaay j'onin te naan se le, jeege paac utu 'tookn taar naana. Öv berε som *Römεge se utu ade baao öv utu an töökj te Bee Raajege öv utu an terεn te naanjege.» ⁴⁹ Maakde ki se gaaba kalan k'danin Kayip. Baar se, naan öo magal jee tedn serke Raage tu, naan deek öv: «Naase se 'jeelki dim eyo. ⁵⁰ Naase 'saapki kic öo önjöki eyo, ey num beeki se, deb kalan öo 'kooyo 'kon jee dena. Bin se naanjege se 'kon terεn te magalin eyo.» ⁵¹ Taa baar se naan öo magal jee tedn serke Raage tu, bin se taar naan taad se iinö maak-saam naan malin ki eyo, ganj taar naan taad se, iinö götn Raa ki. Öv taar naan taad se je taadn öv: Isa se utu kooy taa Yaudgen te denin, ⁵² öv naan utu kooy se taa Yaudge kalin ki sum eyo, num ganj kooy naan se utu 'tusn gaan Raagen götn baa se paac 'tedn kalan.

⁵³ Bii ken se sum öo, magal Yaudge uun doa taa töol Isa. ⁵⁴ Taa naan se möötn Isa baate lee maakn Yaudge tu, naan iik tök baa maakn naan ki kalan bini k'danin Epraim, ken göv te köd-baara. Götn ese öo naan baa ing te jee metin ki.

⁵⁵ Jeege dena iinö taa naange tun kuuy öv baado Jeruzalem ki, gen tugn daapm röde naan Raa ki, taa *laa Paakn gen Yaudge se öpga göv. ⁵⁶ Daan böv *Bee Raa ki se naade lee je Isa öv götn se naade taad te naapa öv: «Naase tap öo 'saapiniki ööki dö? Bere, daam jaay ey num, Isa se ade kon baa laa ki se eyo.» ⁵⁷ Taa magal jee tedn serke Raage tu ute Parizige se, taadga taad jeege tu öv: «Debm ken jaay jeel götn Isa num, aden taadn götina taa naade an baa kök.»

12

*Mari ot itir je Isa ki
(Mt 26.6-13; Mk 14.3-9)*

¹ Ken Isa jaay aan Betani ki götn ken naan duro Lazar daan yoge tu se, öpga bii mεεε sum öo, Yaudge 'tedn *laa Paak. ² Götn se k'ted kösö taa naana öv Mart uuno kösö se, baado tönddesina. Ganj maakn jeege tun ing öv kös te Isa se, Lazar kic utu maakde ki. ³ Götn se Mari uuno itir aas kaam döoön kurku öv itir se k'danin *nard* öv naan se itir salal öv ööj. Naan jεεr itir se do je Isa ki öv ötinsin ute beekina öv bee naade ing maak ki se, oot itir itir sum. ⁴ Götn ese maakn jee metin ki se, debm ken k'danin Judas Iskariot se, naan öo ken tedga num utu an kut se, deek öv: ⁵ «Beeki se, itir se jaay k'duginga utu tamma kaar-möto* öv gursn se k'nign jee daayge tu num beε ey la?» ⁶ Ken Judas jaay taad bin se, taa naan saap öo do jee daayge tu eyo, num ganj taa naan debm öoogo; aan göv naan debm kökn gursde dey se, naan iinga num lee tuun tuun metn gursn ese. ⁷ Götn se Isa deek öv: «Menda se önjö kaam kalan! Nakn

* 12:5 Tamma kaar-möto se aas kögn deba maakn baar ki.

naan tɛdum se kɛse ɓo aasga gen ɓii duubuma. ⁸ Jee daayge se daayum utu te naase. Num gan maam se, daayum m'kɔŋ king te naase eyo.»

Magal Yaudge je tɔɔl Lazar

⁹ Kaad'ken se Yaudge dena ken booy jaay j'ɔɔ, ɔɔ Isa utu Betani ki se, naade iin ɓaado. Naade ɓaado se taa Isa sum eyo, num naade ɓaado se taa kaakŋ Lazar ken naan durinɔ daan yoge tu se kici. ¹⁰ Gɔtn se *magal jee tɛdn serke Raage tu uun doa gen tɔɔl Lazar kici. ¹¹ Taa Lazar se, Yaudge dena iin resde ɔɔ ɓaado uun taar Isa.

*Isa end Jeruzalem ki aan gɔɔ Gaarge
(Mt 21.1-11; Mk 11.1-10; Lk 19.29-44)*

¹² Metbeenki se, jee den ɓaado gen tɛdn *Iaa Paak se, booy ɔɔ Isa utu ɓaado Jeruzalem ki. ¹³ Naade gaanɔ doomo jidege tu, ɔɔ teec ɓaado dɔɔɔ Isa. Naade dɔɔɔŋ se, dɔɔɔ ɔɔy ɔɔ:

«Ozaana†,

*Raa tɛdn beɛŋ do deb ken ɓaado te ro Meljege Raa, naan se ɓo Gaar *Israelege‡.»

¹⁴ Isa ɔŋ goon buur gaaba se ook inɔ do ki, aan gɔɔ taar ken k'raanɔ do dakiŋa ken deek ɔɔ: ¹⁵ *Jee maakŋ g:ger ken Sion ki, §ɔnte 'beerki, aakki gaarse ookoga do goon buur ken gaaba utu ɓaado.**

¹⁶ Nakgen deel metn-jiki paac se kaad'ken se, jee metin ki se ɔŋ jeel ɔk te metin eyo. Num gan ken Isa Raa *nookin se jaay ɓo, naade saap ɔŋina nakŋ Isa tɛd se, taa nakŋ se k'raaninɔga raanɔ do dakiŋa ɔɔ kɛse ɓo nakgen ken jeege tɛdinsin se.

¹⁷ Anum jee den inɔ te Isa jaay aako ken naan danɔ Lazar maakŋ ɓaad ki jaay Lazar duro daan yoge tu se, naade se ɓo ɓaado ɔɔs maanin jeege tu. ¹⁸ Aan gɔɔ naade booyga booy nakŋ-kɔɔɓm naan tɛdo se, taa naan se ɓo jeege teec ɓaado dɔɔɔ Isa. ¹⁹ Gɔtn se *Parizige baag taadn te naapa ɔɔ: «Aakki! Naan se le cirga dojege, ɔɔ ɓorse se le, jeege paac ɓaaga metin ki.»

Grekgen metinge ɓaado je kaakŋ Isa

²⁰ Bii *Iaa Paak ki se, Grekgen† metinge ɓaado Jeruzalem ki gen keem Raa. ²¹ Naade se ɓo ɓaado ɔŋ Pilip ken iino Betsaida ken taa naan Galile ki se ɔɔ naade tɔnd metin ɔɔ: «Naka, naaje se k'je kaakŋ Isa.» ²² Pilip ɓaa ɔŋ Andre ɔɔ taadŋ ɔɔ naaden di se paac ɓaa taad Isa ki. ²³ Isa terlden ɔɔ: «Borse kaadn ken *Goon Deba *nookin keem se, aanga. ²⁴ 'Booyki beɛ m'asen taada: kaam teɛne jaay j'ɔɔcin te ey se, naan inɔ gɔtin ki sum. Num gan ken j'ɔɔcinga num, kaamin se ut naatn, ɔɔ ken teeco se ɓaado ooj dena. ²⁵ Debm je ron se, utu kutn koŋa ɔɔ debm do naan ki ara jaay je Raa cir ron se, naan se utu 'kɔŋ *kaajŋ gen daayum. ²⁶ Debm jaay je tɛdn naabm maam se, 'kɔkŋ metuma. Gɔtn maam m'utu se, debm tɛdn naabum se kic 'king te maama. Ken debm jaay tɛdum naabm maam se, Bubum utu an magala.»

Isa taad ɔɔ naan utu 'kooyo

²⁷ Ter Isa taad ɔɔ: «Borse maam m'inɔ se nirlum aayuma, num gan m'taadn m'ɔɔ di? M'taadn m'ɔɔ: Bua, aajuma gen kaadn dubar utu 'kaan dom ki se 'sookumsin naatn rom ki bin ne? Gɔtɔ! Maam ɓaado tap ɓo taa naan se. ²⁸ Bua, *'nookŋ roi.» Gɔtn se k'booy mindi taad maakŋ raa ki ɔɔ: «Maam se m'nookinga ɔɔ m'utu m'an nookŋ daala.» ²⁹ Jee den inɔ gɔtn ese jaay booy se, taad ɔɔ: «Kɛse Raa ɓo aata.» Gan jee metinge deek ɔɔ: «Kɛse *kɔdn Raa gam ɓo taadŋ.» ³⁰ Gan Isa terl taadden daala ɔɔ: «Mind taad se taad te maam eyo, anum naan se, taad te naase. ³¹ Borse kaadn ken Raa an koŋŋ ɓɔɔɔ do jeege tun do naan ki se aanga. Biin se ɓo *Bubm sitange, naan ɓo Gaar jee kusingen do naan ki se, j'an tuurin naatn. ³² Ken maam se jaay j'uun k'daarumga raan se, maam m'tɛdn jeege paac ade ɓaa gɔtum ki.» ³³ Ken naan jaay taad taargen se, naan je taadn ɔɔ te doobm gay jaay naan utu 'kooyo. ³⁴ Jee denge se deekin ɔɔ: «Naaje k'booy maakŋ *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se ɔɔ: *al-Masi se ɓaadoga num naan se 'tinɔ gen daayum. Anum gen di jaay naai taad ɔɔ: *Goon Debm j'an tupm tɔɔl ro kaag ki ɔɔ j'an kuun daar raan se? Goon Debm ese ken gay daala?» ³⁵ Isa terlden ɔɔ: «Gɔtn wɔɔr ken lee wɔɔrsen gɔtɔ se, kaadŋ ɔɔpɔga gɔɔɔ. Kaad ken naan utu se, 'leeki maakŋ gɔt ken wɔɔr se, taa bin se gɔtn ɔɔɔ se asen naar kɔkŋ do jise ki eyo. Taa debm lee maakŋ gɔt ken ɔɔɔ se le, naan jeel gɔtn naan ɓaan se eyo. ³⁶ Kaadn gɔtn wɔɔr utu se, 'tookki 'leeki utu gɔtn wɔɔr se. Taa bin se naase aki tɛdn gaan gɔt ken wɔɔr.»

Ken Isa jaay taad nan taarin se, naan iin ɔnde ɔɔ ɓaa oom gɔtn dɔk te naade.

Yaudge baate tooko gen kaal maakde do Isa ki

³⁷ Ute nakŋ-kɔɔɓgen Isa tɛd den naande ki se kic ɓo, Yaudge baate kaal maakde don ki rɔk. ³⁸ Taa naan se ɓo taar ken debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi taadno se aanga doobin ki ken ɔɔ:

† 12:13 Ozaana se je deekŋ ɔɔ: Raa aaja. ‡ 12:13 Aak KKR 118.25-26. § 12:15 Sion se, naan ro Jeruzalem kici.
* 12:15 Aak Zak 9.9. † 12:20 Grekgen se jeege metjil Yaudge eyo.

Meljege Raa, taari naaje jaay k'lee k'taad jeege tu se, naŋa took uunga

ᵹᵹ *Meljege Raa tap 60 'təəgɪn se, naan taadga naŋ ki?*‡

³⁹ Yaudge jaay ɔŋ aal maakde do Isa ki ey se, taa Ezayi se taadga taad taar ese se kici ken ɔᵹ:

⁴⁰ *Deere, jee se Raa turumdenga kaamdege* ɔᵹ *təddən naade tɛdga jee do-məŋgge*

taa kaamde kaakŋ kəkŋ gət eyo ɔᵹ *bide booy kəkŋ taar eyo*

ɔᵹ *ute maakde kic naade kəŋ booy kuun jaay ade tərɪ ro maam ki,*

ey num kaad ken naane se, maam Raa m'aden kaaja. §

⁴¹ Ken Ezayi jaay taad bin se, taa naan aakga kaak *nookŋ Isa ɔᵹ taargen naan taad se, taad ute naan.

⁴² Ute naan se kic 60 maakŋ magal Yaudge tu se, jeege dɛna aal maakde do Isa ki. Naᵹo taa *Parizige se, naade ɔŋ taadɪŋ tal naan jeege tu eyo, taa naade beer ɔᵹ sɔm Parizige aden tuur naatn, maakŋ *ᵹee ken Yaudge lee tusn maak ki se. ⁴³ Taa naade je tɔm ken jikilimge lee tɔmdɛ se 60, bɛɛ cir ken Raa 60 aden tɔmɔ.

Isa se naan 60 gətn wəər gen jee do naan ki

⁴⁴ Gaŋ gətn se Isa uun mindɪŋ raan taad ɔᵹ: «Debm jaay aal maakɪŋ do maam ki se, naan aal maakɪŋ do maam ki sum eyo, num naan se aal maakɪŋ do Deb ken ɔlumo. ⁴⁵ Ɔᵹ debm ken aakumga maam se, aakga Debm ken ɔlumo se kici. ⁴⁶ Maam se m'gətn wəər ken ɓaado do naan ki se, taa debm jaay aalga maakɪŋ do maam ki se, naan 'kəŋ kɪŋg maakŋ gət ken ɔᵹd eyo. ⁴⁷ Ken debm jaay booy taaruma ɔᵹ ɔkɪŋ maakɪŋ ki ey se, maam 60 m'an kəŋŋ bəərɔ doŋ ki eyo. Taa maam m'ᵹaado se, gen kəŋŋ bəərɔ do jeege tun do naan ki eyo, num m'ᵹaado se gen kaajŋ jeegen do naan ki. ⁴⁸ Debm jaay ɔᵹd unduma ɔᵹ baate tookŋ taarum se, bəərɔ utu kooɔn doŋ ki. Taa biin dunia an naŋ se, taargen maam m'taadɪŋ se 60 utu an kəŋŋ bəərɔ doŋ ki. ⁴⁹ Taargen maam taad se, m'tereɛ te dom eyo. Kese Bu ken ɔlumo se 60 ɔlum m'taad taargen se ɔᵹ m'dooy jeege. ⁵⁰ Maam m'jeele taar ken naan taadumo gen tɛda se, kese 60 taar ken ɛd kaaja gen daayum. Taar ken maam m'taad se, m'taadɪŋ aan gɔᵹ ken Bu taadumsɪŋo.»

13

Isa tug jɛ jeengen mətɪŋ ki

(Mt 26.19-20; Mk 10.35-45; Lk 22.14-18,24-27)

¹ Aan gɔᵹ ɔppga bii kalan sum 60 Yaudge 'tɛdn *Iaa Paak se, Isa jeelga kaadn ken naan 'kiin kəŋ do naan an ɓaa gətn Bubiŋ ki se aasga. Ɔᵹ jeengen do naan ki se daayum naan jedən aak eyo. Ɔᵹ naan jedən ute maakɪŋ paac. ² Ken aan kaadn kəs ki jaay naade baag kəsɔ se, kaad ken se *Bubm sitange ɛndga kend maakŋ Judas goon Simon Iskarɪot ki, gətn se naan saap je doobm an kutn Isa. ³ Aan gɔᵹ Isa se jeel Bu se ɛdɪnga nakge paac kaam jɪŋa, taa naan iin gətn *Raa ki ɔᵹ tɛdga num utu 'tɛrl ɓaa gətn Raa ki se, ⁴ ken naade utu ɔs kəs se Isa iin ɔᵹd aal kal magaliŋa ɔᵹ uun dək maakiŋ ute kal ken k'lee k'j'ɔtn jɛ jeege. ⁵ Tɛr naan ɔmb maane maakŋ baay ki ɔᵹ baag tugŋ jɛ jee mətɪŋ ki ɔᵹ ɔtɛsɪŋ te kal ken naan uun dəkŋ maakiŋ ki se. ⁶ Ken jaay aan do Simon Pɛr ki se, Simon Pɛr deekiŋ ɔᵹ: «Meluma, naai 60 am tugŋ jɛ maam ne?» ⁷ Isa tɛrlɪŋ ɔᵹ: «Nakŋ maam tɛd se, ɓorse naai 'kəŋ jeel mətɪŋ eyo, num gaŋ tɛdga jaay sɔm naai utu 'jeel kəkŋ mətɪŋ bɛɛ.» ⁸ Gətn se Simon Pɛr deekiŋ ɔᵹ: «Naai 60 am tugŋ jɛ maama! Gəto!» Isa tɛrlɪŋ ɔᵹ: «Ken maam jaay m'tugi te jɛ ey se, dɪm jaay ai tum te maam se gəto.» ⁹ Gətn se Simon Pɛr tɛrlɪŋ ɔᵹ: «Meluma, jɛm sum eyo, num tugum jimge ute dom paac kici.» ¹⁰ Isa deekiŋ ɔᵹ: «Debm jaay roogga roog se, kəŋ roogŋ kuuy ey sum ken ɔppɪŋ se 'tugŋ jɛŋ sum taa debm roogga se ron paac aacga walak ɔᵹ naan tɛdga aak bɛɛ naan Raa ki. Ɔorse naase 'tɛdkɪga jee aak bɛɛ naan Raa ki, naᵹo 'paacki eyo.» ¹¹ Taa debm ken jaay utu an kut se, Isa jeeliŋa. Taa dɪ naan deek ɔᵹ: «Naan Raa ki se naase aakki bɛɛ 'paacki eyo.»

¹² Ken Isa jaay tug jɛ jeenge aas se, naan uun uus kal magaliŋa, ɔᵹ ɓaado ing gət ken naade ing ɔs kəs se. Gətn se naan tɔnd mɛtɛdɛ ɔᵹ: «Nakŋ maam m'tɛdsen se, naase 'jeel ɔkki mətɪŋ dɛy la?» ¹³ Ken naase jaay 'danumki ɔᵹki: «Debm Dooyje» ɔᵹ «Melje» se, taarse se mɛt ki. Deere, maam 60 m'Debm Dooyse ɔᵹ Mɛlse. ¹⁴ Ken maam Mɛlse ɔᵹ m'Debm Dooyse jaay 60 m'tugsen jɛsege se, bɛɛki se, naase kic 'lee 'tugki jɛ naapge bin kici. ¹⁵ Ken maam jaay m'tɛdsen naan se, taa naase kic 60 aki kəŋ tɛdn aan gɔᵹ gen maam m'tɛdseno se kici. ¹⁶ Booyki bɛɛ m'asen taada: debm tɛdn naaba gətn deb ki se, naan se magal cir debm ken naan lee tɛdɪŋ naaba eyo ɔᵹ debm aan naaba deb ki se, naan magal cir debm ken lee ɔlɪŋ naaba eyo. ¹⁷ Nakgen se, ɓorse naase 'jeel ɔkkɪga mətɪŋa ken naase jaay 'tɛdɪŋkɪga naan se num, maakse 'raapo. ¹⁸ Taar ken maam m'taadse, m'taad te naase paacki eyo, taa jeegen ken maam 60 m'bɛɛr m'tɔoddɛ se, maam jeelde. Gaŋ taar ken k'raanɪŋ do dəkɪŋ se, aanga doobɪŋ ki ken ɔᵹ: *Debm ken lee ɔs mappa te maam se, 'tɛrlumga naaga.**

‡ 12:38 Aak Eza 53.1.

§ 12:40 Aak Eza 6.9-10.

* 13:18 Aak KKR 41.9.

19 «Kor nakj se jaay ute kaan se, maam m'taadsesin borse. Bin se nakj se jaay aanga kic num, naase aki 'jeele maam se debm ken ting gen daayum. 20 'Booyki beɛ m'asen taada: debm dood ok debm kaan naabum jiga se, naan se dood okum maam mala, oo debm dood okum maam se dood ok Debm ken olumo.»

Isa taad oo Judas utu an kutu

(Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Lk 22.31-34)

21 Ken Isa jaay taad nanj taarin se, gotn se maakin tuju. Jo naan taaddesin tal oo: «'Booyki beɛ m'asen taada: maakse ki se deb kalanj utu am kutu.» 22 Gotn se jee metin ki baag terl kaakj naapa oo saap maakde ki oo: «Naan tap bo taad te nanja?» 23 Deb kalanj maakj jee metin ki se, naan se bo debm ken Isa jen se utu inj ceeɲ ki†. 24 Gotn se Simon Pier tedn nakj ken naan an kaakj jeel ro ki oo: «N'tond metin naan tap bo n'taad te nanja?» 25 Gotn se debm ken metn Isa ken ese se dej kaadn Isa ki tond metin oo: «Meluma, kese tap bo nanja?» 26 Isa terlin oo: «Kese debm ken maam m'utu m'dupm mappa oo m'kol maakj baay ki jaay m'an ked se.» Gotn se Isa dup mappa ol maakj baay ki oo ed Judas goon Simon Iskariot ki. 27 Ken Judas jaay ok mappan ji Isa ki se, gotn ese sum bo *Bubm sitange baado end maakin ki. Gotn se Isa deekin oo: «Nakj naai 'je 'teda se 'naar tedn yokodo.» 28 Ganj jee inj gotn ese se maakde ki se, metn taar ken naan taad se, nam tap bo booy jeel te metin eyo. 29 Aan goo Judas bo debm boobm gursde dey se, jee metinge saap oo kaadn naane Isa jen taadn oo n'baa n'dugo nakj tedn laa, ey le jen taadn oo n'baa n'ed naka jee daayge tu. 30 Ganj gotn se, Judas jaay ok mappan k'dup k'l'edinsin sum se, naan naar teec naatn. Jo kaad ken se goto tedga nooro.

Isa taadden oo k'je naapa

31 Ken Judas jaay teec sum se, Isa deek oo: «Borse se *Goon Deba se *nookin ute 'keeme oo ute ro Goon Deba se Raa kic nookin ute keeme. 32 Aan goo Raa nookina utu 'keem ute doobm Goon Deba se, bin se Goon Deba kic oopga baata Raa utu an nooko. 33 Genumge‡ maam se m'konj king den ute naase ey sum. Naase utu amki jea nafo aan goo ken m'taado Yaudge tu se, m'taadsen naase ki kici, gotn maam m'an baa se, naase aki konj baa eyo. 34 Borse maam m'taadsen nakj naase utu aki ted se ken kiji: 'jeki naapa. Aan goo ken maam m'jeseno se, bin se naase kic 'jeki naapa. 35 Ken naase jaay 'jeki naapa deer num, ute naan se jeege paac 'jeele, naase se jee metn maam ki.»

36 Gotn se Simon Pier tond metin oo: «Meluma, naai 'baa gay?» Isa terlin oo: «Borse gotn maam m'an baa se, naai am konj daan eyo. Num kaadn naai am daan se, mootn kuuy jaayo.» 37 Pier terlin oo: «Meluma, gen di jaay naai oo borse maam m'ai konj daan ey se? Taa naai se, maam m'kooyo!» 38 Isa terlin oo: «Naai se bo 'kooy taa maam ne? 'Booy beɛ m'ai taada: kor koronjo 'kooy ey sum bo, naai 'naajn dool moto oo naai 'jeelum eyo.»

14

*Isa se naan doobm ken ol jeege gotn *Raa ki*

1 Onje 'kuunki nirlse, naase aalki maakse do Raa ki oo aalki maakse do maam ki kici. 2 Gotn kingi utu dena raan maakj bee Bubum ki. Ken jaay goto num, kaadn naane maam m'taadsenga. Maam baa baa se taa m'asen baa daapm goto. 3 Ken jaay m'baa daapsenoga goto num, maam m'ade terle m'utu m'asen toso taa j'aki baa king tel. 4 Naase 'jeelki doobm ken maam m'an baa se. 5 Gotn se Toma deekin oo: «Melje, gotn naai 'baan baa se naaje k'jeel eyo, oo doobm se tap bo j'an jeel oo di?» 6 Isa deekin oo: «Maam bo doobo, m'taar met ki oo debm ken ed kaaja jeege tu. Jo debm jaay baa gotn Bubum ki se kaal te doobm maam jaayo. 7 Ken naase 'jeelumki maam se, Bubum kic num naase anki 'jeele. Borse, naase 'jeelinki oo aakinjiga te kaamse.»

8 Pilip deekin oo: «Melje, 'taadjen tu Bua, nafo beejega sum.» 9 Isa deekin oo: «Do dokin maam m'tingj ute naase se bo oo naai 'jeelum ey ne Pilip? Debm aakunga maam se, naan se aakga Raa Bubu. Gen di jaay deekum oo: «'Taadjen tu Raa Bubu se?» 10 Naai 'took ey la ken maam m'ingj ute Bua oo Bu inj te maam se, taargen maam m'taadsen se maam m'terec ute dom eyo, ganj Bu ken naaje k'kalanj se bo lee tedn naabiŋa. 11 'Tookki taaruma ken maam m'ingj ute Bua oo Bu inj ute maam se, ken 'tookki taarum ey kic num, 'tookki taa nakj-kooŋgen maam m'lee m'ted se. 12 'Booyki beɛ m'asen taada: debm aal maakin do maam ki se, 'konj tedn nakgen aan goo maam m'lee m'ted se, oo naan se utu 'tedn nakgen cir gen maam se daala, taa maam baa baa gotn Bubum ki. 13 Nakgen paacn naase utu aki tond meta te ro maam se, maam m'utu m'an teda bin bo maam Goono se m'taadin *nookj Bubuma. 14 Nakj ken naase 'tondki meta ute ro maam se, maam m'utu m'an konj teda.»

† 13:23 Yaudge se ken naade os kos num toodres yer kerle do ji jeele oo dodege se olinj kaam sak tabil. ‡ 13:33 Genumge se gotn se Isa je taadn oo jee metin ki se naan jede aan goo gaan maakinge mala.

*Isa deek oo utu ade kol *Nirl Raa jeenge tu*

(1Jn 5.3, 2.3-5; Jn 16.5-15,33)

¹⁵ «Ken naase jaay 'jemki num, naase aki kon tedn nakn ken maam m'taadsen gen teda se. ¹⁶ Maam m'utu m'tond metn Bubuma, oo naan utu aseno kol debm ken asen king noogn daayum. ¹⁷ Debm ken naan ade kol se, kese Nirl Raa mala ken taad taar met ki. Naan se jee do naan ki an kon kon eyo, taa naade se on aakin eyo oo jeelin eyo. Gan naase se 'jeelinki taa naan utu te naase oo utu ing maake ki. ¹⁸ Maam m'asen kon kon genaalge eyo, maam m'utu m'asen terl kon. ¹⁹ Doga baata jee do naan ki se am kaak ey sum, gan naase se utu amki kaakum m'ing zere, oo naase kic num aki kon kaaja. ²⁰ Bii ken se, naase aki 'jeele maam m'ing te Bubuma oo Bubum ing ute maam se, naaje k'kalaan oo naase ute maam se, naaje k'kalaan ki kici.

²¹ «Taar ken maam m'taadsen gen teda jaay debm tedn se kese bo debm jema, oo debm jem maam se, Bubum kic an jea oo maam kic m'utu m'an jea oo m'an taadn roma, taa naan am jeele.»

²² Judn ken Judas Iskariot ey se, deekin oo: «Melje, naai oo ajen taadn roi naaje ki sum oo jee do naan ki jaay ai kaak ey se ajensin taadn oo di?» ²³ Isa terlin oo: «Debm jem maam se 'tookn kuun taaruma oo Bubum se utu an jea maam te Bubum se k'baa gotin ki, oo k'king tele ute naan. ²⁴ Debm ken jem ey se, naan 'took taarum eyo. Taar ken naase ing 'booyki maam m'ing m'taadsen se m'ter:c te dom eyo, gan naan se Bubum olumo se bo taada. ²⁵ Maam m'taadsen nakgen se kaad ken maam m'utu te naase. ²⁶ Bubu se utu ade kol *Nirl Lalal ute ro maama, taa naan asen noogo oo naan asen dooy nakge paac, oo utu asen tedn naase aki saapm jeel metn taargen maam m'taadseno se.

²⁷ «nte 'kuunki nirlse oo nte 'beerki. Maam m'baa baa se m'asen kon toosuma ken asen toogn maake, oo toosn se bo ken utu maakn maam ki kici. Maam m'asesin kedse aan goo gen jee do naan ki eyo. ²⁸ Naase 'booykiga taar ken maam m'taadsen m'oo m'baa baao num m'utu m'ade terl m'asen kon. Ken naase jaay 'jemki num maam baa baa gotn Bubum ki se, beeki num, maake raapo taa Bubum se naan magal cirum maama. ²⁹ Maam m'taadsen borse kor nakgen se aan te ey bort se, ken naade se jaay aanga kic num, naase aki tooko. ³⁰ Naan ki se maam m'kon taadn den te naase ey sum, taa gaar gen do naan se utu 'baado. Na bo deere, naan se ok togo dom ki eyo. ³¹ Num gan taa jee do naan ki 'jeel maam se, m'je Bubuma oo m'tedn nakn ken naan taadumi. Inki gotn ara; k'baaki!»

15

*Isa se naan *ko bin mala mala*

¹ Isa taad jeege tun metin ki daala oo: «Maam se aan goo ko bin mala mala oo Bubum se, naan bo mel ko bin se. ² Teletgen paacn dook ute maama oo ken ooj ey se, naan ganj tund naatn. Gan teletn ken ooj se naan ganj daapina taa koojin den cir ken se daala. ³ Taargen ken maam m'taadsen se, 'daapsenga, akiga bee naan *Raa ki. ⁴ Ing 'dookki ute maama aan goo ken maam m'utu m'ing m'dook te naase se. Aan goo teletn ko bin k'gaanj k'j'undga naatn num on ooj ey se se bin bo ken naase jaay ing 'dookki ute maam ey se, naase aki kon tedn nakn aak bee eyo kici. ⁵ Maam se m'ko bin oo naase se 'teletumge. Debm ing 'dook te maama oo maam m'ing m'dook te naan se, debm se utu 'tedn nakgen jiga den aak eyo. Anum ken naase jaay 'dookki te maam ey se aki kon tedn dim eyo. ⁶ Debm ken ing 'dook te maam ey se j'utu j'an ganj kund naatn aan goo teletn ko bin k'gaanj j'undin se naan utu tuutu oo j'an tsn tooo. ⁷ Ken naase jaay ing 'dookki te maama oo taarum jaay ing maake ki se, 'tandki metn nakn naase 'jeki oo naase anki kon. ⁸ 'Tedki nakgen bee dena, bin se naase aki 'tedn jee metum ki oo nakgen se *'nookn Bubuma. ⁹ Maam m'jese aan goo ken Bubum Raa 'jem naase se kici. Ing 'dookki te maama, bin se naase aki 'jeele maam se m'jese. ¹⁰ Ken naase jaay 'tedki nakn maam m'taadsen gen teda se num, kese naase ing dookki ute maam maakn maak-jem ki, aan goo maam m'ted nakgen ken Bubum taadum gen teda se jaay m'ing *dook ute Bubum maakn maak-jen ki se.

¹¹ «Maam m'taadsen nakgen se taa naase aki kon maak-raapuma, oo maak-raapse se 'tedn maak-raapm maraadin ki. ¹² 'Booyki! Nakn ken maam m'taadsen gen teda se: 'jeki naapa aan goo ken maam m'jese se. ¹³ Debm ken jaay ed kona taa medinge se, naan se jedo te maakin cir paac. ¹⁴ Nakn maam m'taadsen se jaay, naase 'tednki se, naase se bo medn maamge. ¹⁵ Maam se maon m'asen kon dan bulunge ey sum, taa debm bulu se on jeel nakn ken melin lee ted se eyo. Num naase se maam m'dan se medunge, taa maam m'taadsenga nakgen paacn ken maam booyo gotn Bubum ki. ¹⁶ Naase bo 'beer doodumki eyo, anum maam bo m'beer m'tooseno se taa m'asen kol naaba aki baa tedn nakn aak bee oo nakgen ting gen daayum. Taa bin se nakn naase paac 'tandkiga meta ute ro maam se, Bubum asen 'kon keda. ¹⁷ Nakn maam m'taadsen m'oo aki ted se: 'jeki naapa.»

Jee do naan̄ ki utu kɔɔdn̄ kund̄ jee mɛtn̄ Isa ki

¹⁸ «Kɛn̄ jee do naan̄ ki jaay ɔɔd̄ undse se, 'jeelki naade ɔɔd̄ undumoga maam ɔo deete. ¹⁹ Kɛn̄ naase jaay mɛtn̄ jee do naan̄ ki num, kaadn̄ naane naade asen jea, taa naase aki 'tɛdn̄ mɛtn̄ naade. Gan̄ naase 'tɛdkiga mɛtn̄ naade eyo, ɔo maam se m'ɔɔɛr m'tɔɔdseno maakn̄ naade ki se, naase 'tɛdkiga kalse ki, taa naan̄ se ɔo naade ɔɔd̄ undse naatn̄ se. ²⁰ 'Saapki tu do taar kɛn̄ maam m'taadseno m'ɔo: debm tɛdn̄ naaba gotn̄ deb ki se, naan̄ se magal cir debm kɛn̄ naan̄ tɛdn̄ naaba gotn̄ ki se eyo. Jee se jaay dabarumo maam se, naase kic, naade utu asen dabara; ɔo naade jaay uun taar maam se taar naase kic ɔo, naade utu kuunu. ²¹ Naade utu asen tɛdn̄ nakgen se paac dose ki se taa maama, taa naade ɛ jeel debm ɔlumo se eyo. ²² Kɛn̄ maam m'ɔaado jaay m'taadd̄n te taargen se ey num, naade 'tɛdn̄ jee *kusinge eyo, num ɔorse maam m'ɔaado m'taadd̄nga jaay naade baate kuun se, naade 'kɔn̄ doobm kɛn̄ naade an kɔɔdn̄ doode eyo. ²³ Debm ɔɔd̄ undum maam se, ɔɔd̄ und Bubum kici. ²⁴ Nakn̄ kɔɔɔgen maam m'tɛd̄ daand̄ ki kɛn̄ gii kalan̄ nam tɛdn̄ te ey se, kɛn̄ maam jaay m'tɛdn̄ te ey num, naade kɔn̄ 'tɛdn̄ jee kusinge eyo. Num ɔorse nakn̄-kɔɔɔgen maam m'tɛdd̄esin̄ se naade aakinga ute kaamd̄e. Ute naan̄ se kic ɔo naade ɔɔd̄ undum maam te Bubuma. ²⁵ Nakn̄ naade tɛd̄ se aanga doobin̄ ki aan̄ gɔo k'raan̄n̄ maakn̄ *Ko Taar kɛn̄ Raa ɛdo Musa ki kɛn̄ ɔo: *Jee se ɔɔd̄ undum se, cɛɛ sum.* * »

²⁶ Tɛr Isa deekden̄ ɔo: «Deb̄m utu ad̄e ɔaa jaay asen noogse, ad̄e kiin̄ gotn̄ Bubum ki, ɔo kɛn̄ maam m'ɔaaga gotn̄ Bubum ki num, m'asesiɔo kɔlo. Naan̄ se ɔo Nirl̄ naan̄ Raa mala kɛn̄ taad̄ taar met̄ ki ɔo kɛn̄ iin̄o gotn̄ ki, kɛn̄ naan̄ ɔaadoga se naan̄ mala utu am tɛdn̄ saaduma. ²⁷ Naase kic ɔo utu amki tɛdn̄ saadumge taa gotn̄ maam m'ɔaag naabum sum se, naase utuki te maama.»

16

¹ «Maam m'taadsen taar ese se, taa kaal maaksen naase aalki do *Raa ki se an̄ki kɔn̄ eyo. ² J'utu j'asen tuur maakn̄ *ɔee kɛn̄ Yaudge lee tustn̄ maak ki ɔo kɛn̄ kaad̄n̄ utu kaan̄ se, jeege utu asen tɔɔlo, maak-saapm naade ki num ɔo kaad̄n̄ naane naade tɛd̄ tɛd̄ naabm Raa. ³ Naade utu 'tɛdn̄ naan̄ se, taa naade jeelum maam eyo ɔo jeel Bubum eyo. ⁴ Gan̄ maam m'taadsen naan̄ se, kɛn̄ kaad̄n̄ aanga kic num, naase aki saapm do taar kɛn̄ maam taadseno se. Kaad̄ kɛn̄ maam m'utu m'ɔaag baag naabum se, maam m'ɔn̄ m'taadseno te naan̄ se eyo, taa maam m'utu te naase.»

*Naabm gen̄ *Nirl̄ Raa*

⁵ ɔorse maam taadga taad̄ m'ɔo m'ɔaa ɔaa gotn̄ deb kɛn̄ ɔlumo, naɔo maakse ki se, debm jaay 'tɔnd̄ mɛtum ɔo naai 'ɔaa gay kic ɔo goto. ⁶ Num gan̄ taa taar maam m'taadsen bin̄ se, tuj̄senga maakse. ⁷ Ey num taar maam m'taadsen se taar met̄ ki; kɛn̄ maam m'ɔaaga se asen tɛdn̄ jiga naase ki; kɛn̄ maam jaay m'ɔaa te ey num, Deb̄m Noogo se ad̄e kɔn̄ ɔaa eyo. Num gan̄ kɛn̄ maam m'ɔaaga num m'utu m'aɔo kɔlo. ⁸ Kɛn̄ naan̄ ɔaadoga num, naan̄ utu 'taad̄n̄ jeege tun do naan̄ ki se, naade iigga do maak-saapm kɛn̄ naade ɔko do *kusiɔn̄ ki, do nak kɛn̄ ute doobin̄a, ɔo tɛr do kɔjn̄ ɔoor kɛn̄ Raa utu kɔjn̄ do jeege tu se kici. ⁹ Maak-saap naade ɔk do kusiɔn̄ ki se ɛ taa naade aal maakde dom ki eyo. ¹⁰ ɔo maak-saapm kɛn̄ naade ɔk do nak kɛn̄ ute doobin̄ se ɛ, taa maam ɔaa ɔaa gotn̄ Bubum ki ɔo mɔɔtn̄ naase amki kɔn̄ kaak eyo. ¹¹ ɔo maak-saapm kɛn̄ naade ɔk do kɔjn̄ ɔoor kɛn̄ Raa utu kɔjn̄ do jeege tu se ɛ, taa gaar do naan̄ ki se ɔoor ɔoocga don̄ ki.

¹² «M'ɔk nakge dena kɛn̄ m'asen taada, naɔo kɛn̄ m'taadsesiɔa ɔorse kic ɔo, naase an̄ki kɔn̄ booy kɔk eyo. ¹³ Kɛn̄ *Nirl̄ Salal kɛn̄ taad̄ taar met̄ ki utu ad̄e ɔaa se, naan̄ utu asen tɔɔdo taa naase aki jeel taar met̄ ki se mala mala. Taa taar naan̄ utu 'taad̄ se, 'tɛɛɛɛn̄ don̄ ki ɔo 'taad̄ eyo, gan̄ naan̄ se utu asen taad̄n̄ taar kɛn̄ naan̄ utu ad̄e booyo, ɔo utu asen taad̄n̄ nakgen utu 'kaan̄ se. ¹⁴ Nirl̄ Salal se utu am *nooko, taa nakgen jaay naan̄ ad̄e booy gotum ki se utu asesiɔn̄ taad̄n̄ naase ki. ¹⁵ Nakgen paacn̄ Bubum ɔk se, nakgen se gen̄ maam kici; taa naan̄ se ɔo maam m'taadsen m'ɔo: nakgen jaay naan̄ ad̄e booy gotum ki se utu asesiɔn̄ taad̄n̄ naase ki.»

Naase 'maakse utu raapo

¹⁶ «ɔɔp̄ga baata naase utu amki kaak eyo, ɔo tɛd̄ga ɔko jaay sɔm utu amki kaaka.» ¹⁷ Gotn̄ ese maakn̄ jeenge tu se jee mɛtiɔge se taad̄ te naapa ɔo: «Naan̄ tap ɔo je deekn̄ ɔo dio kɛn̄ taad̄ ɔo: ɔɔp̄ga baata naase utu amki kaak eyo, ɔo tɛd̄ga ɔko jaay sɔm utu amki kaaka, tɛr deek ɔo: maam ɔaa ɔaa gotn̄ Bubum ki se? ¹⁸ ɔo taariɔn̄ kɛn̄ ɔo ɔɔp̄ga baata se, je deekn̄ ɔo dio? Taar naan̄ taad̄ se naaje j'ɔnd̄ te mɛtiɔn̄ eyo.» ¹⁹ Isa se jeele kɛn̄ naade je tɔnd̄ mɛtiɔn̄ se, naan̄ deekden̄ ɔo: «Naase je aki jeel ute naapa mɛtn̄ taar kɛn̄ maam m'dɛeksen m'ɔo: ɔɔp̄ga baata naase utu amki kaak eyo, ɔo tɛd̄ga ɔko jaay sɔm utu amki kaak se. ²⁰ 'Booyki ɔee m'asen taada: naase maakse utu tuj̄u ɔo aki keeme, gan̄ jee do naan̄ ki se maakde utu 'raapo.

* 15:25 Aak KKR 35.19 ɔo 69.4.

Maakse utu tujñ deere, naḅo tɛdga num, maak-tujse se 'dɛl maak-raapo. ²¹ 'Saapki tu do mɛnd ken ɓaa ɓaa koojo se: ken kaadñ koojin jaay aanga se, naan dabar bini jaay ooj goono. Ken naan oojga num, dirign te dubarin se naatn ɔ naan maakin raapo taa goon naan ooj se. ²² Taa naan se, naase kic ɓorse utuki maakñ maak-tuj ki, ɔ tɛdga num, maam m'utu m'asen kaaka ɔ bin se maakse utu raapo ɔ maak-raapm naase se, nam an kɔñ tuj eyo.

²³ «Bin ɓo, ɓii ken se, naase aki tond mɛtn ðim gɔtum ki ey sum. 'Booyki bɛɛ m'asen taada: nakñ naase 'tɔndki mɛta gɔtn Bubum ki te ro maam se, naan utu asen kɛda. ²⁴ Bini ɓorse kic ɓo, naase 'tɔndki te mɛtn ðim te ro maam eyo; ɓorse 'tɔndki mɛta ɔ utu aki kɔñ, bin se ɓo maakse 'raap maraadin ki.»

Isa tɔɔg cir *dunia

²⁵ «Taargen maam m'taadseeno paac se, m'taadseeno ute kaal naagñ taara. Ganñ kaadñ utu 'kaan se, maam m'utu m'asen taadñ ute kaal naagñ taar ey sum. Num naan ki se nakgen taad taa Bubum se m'utu m'asesin taadñ tal tal. ²⁶ Biin se naase aki tond mɛtn nakge paac ute ro maama. Maam m'asen taada taa naase se maam m'kɔñ tond mɛtn Bu ey sum; ²⁷ taa Bu mala se jese taa naase 'jemki maama ɔ naase 'jeelkiga maam se m'iino gɔtn Raa ki. ²⁸ Maam m'ɓaado do naan ki se m'iino gɔtn Bubum ki; ɓorse maam m'kiin do naan ki se m'ɓaa gɔtn Bubum ki.» ²⁹ Gɔtn se jee mɛtin ki ðeekein ɔ: «'Booyo, ɓorse naai 'taadjen tal tal aaljen naagñ taar ey sum. ³⁰ ɓorse naaje k'jeele, naai se 'jeel nakge paac ɔ 'je nam 'tɔnd mɛti ey sum. Taa naan se ɓo naaje k'jeele naai se iino gɔtn Raa ki.» ³¹ Isa tɛrlden ɔ: «'ɓorse naase 'jeelkiga sum la? ³² 'Booyki! Kaadñ utu 'kaana, ɔ ɓorse kaadñ se aanga, naase utu aki 'kaan wɔkɔ ɔ nañ kic ɓo 'kuun doobin doobina ɔ utu amki kɔñ kalum ki, naḅo maam se m'kalum ki eyo, num Bu se utu te maama. ³³ Taargen maam m'taadseesin se, taa ute maam se naase aki 'kɔñ tɔse. Deere, naase utu aki 'kɔñ dubar do naan ki, naḅo aayki kaamse taa maam cirga dunia.»

17

Isa tɔnd mɛtn *Raa taa jee mɛtin ki

(Eḅ 7.24-28, 4.14-16)

¹ Ken Isa jaay taad nañ taarin se, naan uun kaamin raan ðeek ɔ: «Bua, ɓere, kaadñ se aasga naai *'nook Gooni, taa Gooni kic ai nooko. ² Naai ɛdɔnga jikilimge paac kaam jina, taa naan kɛdñ *kaajñ gen daayum jeege tun naai ɛdɔnsinga se. ³ Kaajñ gen daayum ken ese se taa naade ai jeeli naai Raa mala ken kalan lak ɔ am jeel maam Isa *al-Masi ken naai ɔlumo. ⁴ Do naan ki se maam nookiga ɔ naabi naai ɛdum se, maam m'tɛd nanjiga. ⁵ ɓorse Bua, 'nookum naani ki aan gɔ ken naai 'nookumo kaad ken naai aal te dunia ey ɓort se.

⁶ «Maam m'taadfenga naade jeeliga naai jeegen ken naai 'beer tɔɔdo do naan ki jaay ɛdumden se. Naade se jee naaige, ɔ naai ɛdumfenga kaam jima, ɔ naade booy uunga taar naai. ⁷ ɓorse naade jeele, nakñ naai ɛdumo paac se iino gɔtn naai ki. ⁸ Taar ken naai 'taadumo se, maam m'taadfɛsinga kici. ɔ naade took uunga, naade jeelga deere, maam se m'iino gɔtn naai ki ɔ naade tookga naai ɓo ɔlumo.

⁹ «Maam m'tɔnd mɛti se taa naade sum, ey num gen jee do naan ken ɓaa se paac eyo. Anum m'tɔnd mɛti se gen jee naai ɛdumdeno kaam jima, taa naade se jee naaige. ¹⁰ Nakñ maam m'ɔk paac se gen naai ɔ nakñ naai ɔk paac se le, gen maama; ɔ ute doobm naade se ɓo, jeege 'kaakñ nookuma. ¹¹ Naan ki se maam m'kɔñ king do naan ki ey sum. Ganñ naade se utu king do naan ki ɔ maam le m'tɛrl tɛrl gɔtn naai ki. Bua, naai Debm *Salal se, ɓɔɔbde ute tɔɔgi ken naai ɛdum se. 'Boobde taa naade 'tɛdñ kalan aan gɔ maam ute naai naaje k'kalan se. ¹² Kaad ken maam m'inggo te naade se, maam le m'ɓɔɔbdeno ute tɔɔgñ ken naai ɛdumo se. Maam se m'ɓɔɔbdenoga maakde ki se nam kalan tap ɓo ut eyo, ɔ deb kalan ken ut se le, taa taar k'raano do ðakin se 'kaan te doobina. ¹³ ɓorse maam m'tɛrl tɛrl gɔtn naai ki ɔ ken ɓorse m'utu do naan ki jaay m'taadfen taargen se, taa naade kɔñ maak-raapuma ɔ maak-raapm naade se, 'tɛdñ maak-raapm maraadin ki. ¹⁴ Maam m'taadfenga taar naai, ganñ jee do naan ki se ɔɔ undfenga taa naade se mɛtn jee do naan ken ɓaa se eyo, aan gɔ maam kic mɛtn jee do naan ken ɓaa se ey se. ¹⁵ Maam m'tɔnd mɛti se taa aden tɔsn naatn do naan ki eyo, num taa aden ɓɔɔbm ro Deb ken ing ɓo gen tɛdñ *kusin sum se. ¹⁶ Naade se mɛtn jee do naan ken ɓaa se eyo, aan gɔ maam kic mɛtn jee do naan ken ɓaa se ey se. ¹⁷ Ute taar naai mɛt ki se, naai 'tɛdden naade 'tɛdñ jee naaigen mala mala; taa taar naai se taar mɛt ki. ¹⁸ Aan gɔ ken naai ɔlumo do naan ki se, maam kic m'ɔlden do naan ki. ¹⁹ Taa naade se, maam m'ɛdñ rom paac, taa naade kic ai kɛdñ rode paac ute taar mɛt ki.

²⁰ «Ken m'tɔnd mɛti se taa naade sum eyo, num m'tɔnd mɛti, taa jeegen utu 'tookñ taarde ɔ utu 'kaal maakde dom ki se kici. ²¹ ɔnde naade paac 'tɛdñ kalan. Bua, 'tɛdden naade 'tɛdñ kalan ute naaje kici, aan gɔ naai ing *dook ute maama ɔ maam m'ing dook te naai se. 'Tɛdde naade 'tɛdñ kalan kici, jaay jee do naan ki se 'jeel naai ɓo ɔlumo. ²² Maam m'taadfenoga

nookrj naai εdumo se, ute naan se naade tεdn kalan aan goo maam m'utu naai k'kalanj se. ²³Maam m'ing m'dook te naade, aan goo naai ing dook te maam se. Bin se naade 'kɔŋ dookj tεdn kalan, jaay jee do naan ki se 'jeele naai 6o olumo do naai 'jede aan goo naai 'jem maam se. ²⁴Bua, jee se naai 6o εdumdeno do m'je gotn maam m'ing se, naade 'kingj ute maam kici. Taa naade kaakrj nookuma, nookrj ken naai εdumo. Taa naai 'jemoga kaad ken naai aalo te do naan ey 6ortɔ. ²⁵Bua, naai se debm daan ki, na6o jee do naan ki se jeeli te eyo, garj maam se m'jeeli, do jee se kic jeelga ken naai 6o olumo. ²⁶Maam m'taadden naade jeelga roi, do maam m'utu m'aden tεdn naade ai jeel kɔkɔ, taa maak-jei ken naai ɔk dom ki se 'tεdn do naade ki kici, bin se jaay maam m'kingj dookj te naade.»

18

Isa jeege baado ɔkina

(Mt 26.36-54; Mk 14.32-50; Lk 22.39-51)

¹Ken Isa jaay taad nanj taarin se, naan iin te jee metin ki ganj kaam maane k'danjin Sedron deel 6aa jen ken kaam naane. Gotn se ɔk jinene do naan ute jee metin ki se 6aa end maak ki. ²Garj Judas je kutn Isa se, jeel gotn ese kici taa Isa ute jee metin ki se, lee baado tus tus gotn ese. ³Naan deelo naan dool asgar *Romεge tu, ute asgargen ken lee boob *Bee Raa. Naade se *Parizige ute *magal jee tεdn serke Raage tu 6o oldeno. Naade baado jinene ki se, ute jel poodge te loompdege do ute nakrj tεdn boordege. ⁴Num garj Isa jeel paac nakrj utu kaan don ki se, naan iiko cεede ki deekden do: «Naase 'jeki nanja?» ⁵Naade terlin do: «Naaje k'je Isan kod Nazaret.» Gotn se Isa terlden do: «Kese 6o maama.» Garj Judas debm ken je kutin se utu maakrj jeege tun se kici. ⁶Ken jee se jaay booy Isa deekden do: «Kese maam se,» jee se ter te metde diwir do naade paac si naan ki. ⁷Ter Isa tand metde daala do: «Naase tap 6o, 'jeki nanja?» Naade terlin do: «Naaje k'je Isan kod Nazaret.» ⁸Isa terlden do: «Maam m'taadsenoga taada m'6o kese 6o maama. Ken naase jaay, 'jemki maam sum num, ɔŋki jee metum ki se '6aao.» ⁹Taar ken Isa taado se aanga doobin ki ken do: *Maakrj jeege tun ken naai εdumdeno kaam jim paac se, nam kalan maam m'utin te eyo.**

¹⁰Gotn se, Simon Pier dool gord-jerlin se, do ɔg ganj te bi debm tεdn naabm magal debm tεdn serke Raa ki. Naan ganj te bin do ji daama do gaabm se k'danjin Malkus. ¹¹Garj Isa taad Pier ki do: «Gord-jerli se ɔlin saapin ki gotin ki! *Koo6m dubar ken Bubum εdumo se, maam m'anj kaayin ey la?»

J'ɔk k'baan te Isa naan Annan ki

(Mt 26.57-75; Mk 14.53-72; Lk 22.54-65)

¹²Gotn se dool asgar *Romεge, ute bubde do te asgargen ken lee boob *Bee Raa ken Yaudge oldeno se, iij-ɔk Isa do dookina. ¹³Naade ɔk baansino deet se gotn Annan ki. Do Annan se 6o moom Kayipm gaaba. Do 6aar ken ese Kayipm 6o *magal debm tεdn serke Raa ki. ¹⁴Kayipm ese 6o ken taado magal Yaudge tu do: ken asen tεdn jiga naase ki se, deb kalan 6o 'kooyo do 'kɔŋ jee dena.

Pier baate Isa

¹⁵Simon Pier ute debm metn Isa ken kuuy se, naade ɔko metn Isa. Num debm metn Isa ken kuuy se, *magal debm tεdn serke Raa ki se jeelina, gotn se naan end te Isa kalan 6aa daan boor 6ee magal debm tεdn serke Raa ki se. ¹⁶Garj Pier se ɔ6p ing naatn tar doob ki, anum debm metn Isa ken kuuy, ken magal debm tεdn serke Raa ki jeelin se teeco. Do baado taad mend ken ing boob taa doobo se, do j'ɔŋ Pier se endo. ¹⁷Do mend ken ing boob taa doobo se, naan deek Pier ki do: «Naai kic 6o maakrj jeege tun metn gaab ken se la?» Pier terlin do: «Maam se metn naade eyo!» ¹⁸Bii ken se kuulu ɔŋɔ, taa naan se 6o jee tεdn naabge ute asgargen ken lee boob *Bee Raa se, gotn se naade tuuy poodo do daar riib riibi. Gotn se Pier kic daar riib te naade.

**Magal debm tεdn serke Raa ki se tond metn Isa*

¹⁹Garj magal debm tεdn serke Raa ki se baag tand metn Isa se taa jee metin ki do do taar ken naan lee dooyde. ²⁰Isa terlin do: «Jee te dende se maam taaddenga tal tal do daayum maam m'lee dooyo jeege maakrj *6ee ken Yaudge lee tusn maak ki do m'dooyo jeege daan boor *Bee Raa ki, gotn ken Yaudge paac le tusn se taar dim kalan tap 6o maam m'ɔyin te eyo. ²¹Naai tap 6o 'tɔnd metum bin se taa dio? Naai 'tɔnd metn jeegen tinj booyo taar ken maam m'lee taaddeno se. Do metn taar ken maam taaddeno se le, naade jeelin paac.» ²²Do taar ken se sum 6o maakrj asgarde tun ken lee boob Bee Raa se deb kalan ken cεen ki se, ɔndin metn bin ki do deekin do: «Magal debm tεdn serke Raa ki 6o k'taadin taar ken bin ne?» ²³Garj Isa terlin do: «'Taadam tu taar di ken maam m'taad m'tujin se! Do ken maam jaay m'taadga taar met

* 18:9 Aak Jn 6.39 do 17.12.

ki num, gen di jaay naai andum se?» ²⁴ Isa jaay Annan olin gotn Kayipm ken magal debm tedn serke Raa ki se, Isa k'daokinga dooko.

Pier baate Isa kuuy daala

²⁵ Kaad ken Simon Pier daar riib riib poodo gotn ese se, naade deekin oo: «Maaknj jeege tun metn gaab ken se, naai kic bo maakde ki la!» Gotn se Pier naaj oo: «Maam se metn naade eyo.» ²⁶ Garj maaknj jee tedn naabm *magal debm tedn serke Raa ki se, deb kalanj se taasn gaabm ken Pier og gaano te binj se, naan deek Pier ki oo: «Naai se, maam m'aakiog se naan maaknj jinen ki daamo?» ²⁷ Garj ter gotn se Pier naaj daala oo kaad ken se sum bo garj koronjo naar ood oojo.

Isa j'ok k'baansin naan Pilat ki

(Mt 27.1-2,11-30; Mk 15.1-9; Lk 23.1-25)

²⁸ Tanoorin naorin se, naade oko Isa gotn Kayip ki oo baansin bee magal *Romge tu ronj Pilat. Garj naade baate kend maak ki taa naade daapga daap rode gen kosn *laa Paak, taa naade je tedn kusina rode ki eyo. ²⁹ Gotn se Pilat teec onje naatn oo deekden oo: «Gaabm se naase okinji mindin gen di?» ³⁰ Naade terlin oo: «Gaabm se ken tuj te dim ey sum bo naaje j'ansino kokj baa goti ki la?» ³¹ Gotn se Pilat terlden oo: «Naase mala ok baansinji, oo taar se, baa aakinji ute doobm naase.» Garj Yaudge terlin oo: «Naaje j'undjen te kulu gen tool deba eyo.» ³² Bin bo taar ken Isa taado oo te doobm gay ken naan utu an kooy se, aanga doobin ki.

³³ Gotn se Pilat terl end maak ki daala, ol k'danjo Isa, oo naan tond metin oo: «Naai bo Gaar Yaudge la?» ³⁴ Num Isa terlin oo: «Taar naai 'taad se, naai mala bo saap onj lobu, jeejen kuuy bo taadi taa maam le?» ³⁵ Pilat terlin oo: «Naai aakum maam se, m'kod Yaud la? Kese jeeige mala naaden *jee magal tedn serke Raa ki se bo ok baansio gotum ki je ai kutu. Naai tap bo tujga dio?» ³⁶ Gotn se Isa terlin oo: «Gaar maam se gen do naanja ara eyo. Ken gaar maam jaay gen do naanja ara num, asgarumge am koj konum Yaudge am kok eyo. Num borse gaar maam se, gen do naanja ara eyo.» ³⁷ Gotn se Pilat deekin oo: «Ken bin se, naai gaarge daamo?» Isa terlin oo: «Yee aan goo ken naai 'taadin se, maam se m'gaarge. Taa naan se bo maam j'oojuma oo maam m'baado do naanj ki se taa m'tedin saada do taar ken met ki. Jo debm jaay ingj ute taar met ki se, booy kuun taaruma.» ³⁸ Pilat terl Isa ki oo: «Taar met ki se, taar gayo?»

Num ken Pilat jaay taad taar ese se, naan terl teec baa onj Yaudge daala oo deekden oo: «Gaabm se, maam m'onj te taar dim kusin gotin ki eyo. ³⁹ Aan goo aanga laa Paaknj gen Yaudge tak bo, maam m'lee m'todf tolsen tol maaknj jee dangayge tu deba kalanj se, borse naase 'jeki m'asen koodin kol Gaar Yaudge se la?» ⁴⁰ Ter gotn se naade baag toojo oo: «Naaje k'je Barabas, ey num naan se eyo!» Anum garj Barabas se, naan debm tujn nakj jeege.

19

Isa jeege je an baa kutu

¹ Gotn se, Pilat ol ol j'ok k'baano te Isa oo k'tondin ute maeje. ² Jo asgarge se, uj daapo jekke gen korondo baado andin don ki, ter naade uun uusin kal gaaringe aac bonj. ³ Naade iiko ceen ki oo deekin oo: «Tose naai ki, Gaar Yaudge!» Gotn se, naade baagin tond metn bin ki. ⁴ Ter Pilat teeco kuuy daala oo deek Yaudge tu oo: «'Booyki, gaabm se maam m'ano koodin teecn naatn. Taa naase aki jeele maam se m'onj te taar dim ken naase okinji mindin ro ki eyo.» ⁵ Gotn se Isa teeco naatn ute jekj korondo don ki oo te kal gaaringen aac se ronj ki. Anum Pilat deekden oo: «Kese bo gaabm se!» ⁶ Num ken *magal jee tedn serke Raa ki se te jeedege jaay aakin se, naade baag toodin toojo oo: «Naan se tupu toolin ro kaag ki! Tupu toolin ro kaag ki!» Garj Pilat taadden oo: «Naase mala ok baa tupu 'toolinji ro kaag ki; ey num maam se m'onj te taar dim ken naase okinji mindin ro ki eyo.» ⁷ Yaudge terlin oo: «Naaje se j'ok *Ko Taar ken Raa edo Musa ki oo maaknj Ko Taar naajege se taad oo debm bin se j'an toob. Taa naan ted ronj Goon *Raa.» ⁸ Ken Pilat jaay booy taarde se, beere okin cir daala. ⁹ Pilat terl baa onj Isa maak ki tond metin oo: «Naai tap bo iino gay?» Num garj Isa baate terlin taara. ¹⁰ Gotn se Pilat deekin oo: «Maam ara bo naai 'baate terlum taara ne? Naai 'jeel ey la ken maam m'ok toojo oo ken m'je num, m'ai koodin kol oo ken goto le m'ok toojo ken m'ai tupm tool ro kaag ki se?» ¹¹ Garj Isa terlin oo: «Naai se ken Raa jaay edi eyo te tooj ey se, naai ok toojo dom ki eyo. Taa naan se bo debm ok olum ji naai ki se, tedga *kusin ciri naai se daala.»

¹² Naan ken se sum bo, Pilat je doobm an koodin kol Isa. Num garj Yaudge baag toodin toojo deek oo: «Ken naai jaay ood olinga num, naai se medn Sezar * eyo. Taa debm jaay ted ronj gaarge se, naan se debm taamooy Sezar.» ¹³ Ken Pilat jaay booy taargen se naan ol k'j'ok k'j'oodo Isa naatn, naan baado andin got ken j'iin k'daapinga daap te koa ken naan lee onj booro jeege tu. Gotn se k'danjin te taar Ebre: *Gabbata*. ¹⁴ Aan goor te katar se, Pilat taad Yaudge

* 19:12 Sezar se Gaar magal ing *Rom ki.

tu do: «Aakki, kese bo gaarse!» Naan ken se, naade daap daap rode gen tedn *laa Paak gen Yaudge teger.

¹⁵ Num gan Yaudge terl baag toodn tooyo do: «Naan se, nakin yoa, naan se nakin yoa! 'Baa tupu toolin ro kaag ki gam naane!» Pilat terlden do: «Gaarse bo, naase 'jeki m'an tupm tool ro kaag ki la?» Magal jee tedn serke Raage tu terlin do: «Naaje se Gaarje Sezar sum, gaar kuuy se naaje k'j'ok eyo!» ¹⁶ Gotn se sum bo, Pilat ok olden Isa taa naade an baa tupm toolin ro kaag ki. Do gotn se asgarge ok baan te Isa.

Isa k'tupin ro kaag ki
(Mt 27.32-52; Mk 15.21-37; Lk 23.26-46)

¹⁷ Ken Isa teec teec maakn Jeruzalem ki se, naade onin naan mala uun kaagn j'ansin tupm ro ki se, daamin ki. Do naade baansin got ken k'danin kaadn do deba. Gotn se te taar *Ebre se, ron Golgota. ¹⁸ Do gotn ese bo naade tupin ro kaag ki do naade tup jeege dio ro kaagge tu kici; deb kalan j'uun k'darin ceesin ken kalan do deb kuuy se j'uun k'darin ceesin ken kuuy do naade ol Isa daar daan ki. ¹⁹ Ter Pilat raan ro kaag ki ol k'baa k'tupin raan kaam do kaag ken k'tupm Isa ro ki. Do taar naan raan se taad do: «Isan kod Nazaret se, naan Gaar Yaudge.» ²⁰ Gan den Yaudge se dooyga taar se, taa gotn k'tupm Isa ro kaag ki se, naan goor te Jeruzalem. Do taar naan raanin se le raanin te taar Ebre, taar Laatin do ute taar Grek kici. ²¹ Num *magal jee tedn serke Raa ki gen Yaudge se, deek Pilat ki do: «On te raan do: naan se Gaar Yaudge, num raan do: naan bo taad do naan Gaar Yaudge.» ²² Gan Pilat terlden do: «Taar maam m'raaninga se, m'raaninga sum.»

²³ Ken asgarge jaay tup Isa ro kaag ki aas se, naade tas kalinge do nigin gotn kaam do. Deba kic bo uun bedin bedina. Do kalin kalan ken naan uusinga num lee tuusin kalgen kuuy do ki se, do kal se ond raan bini tooyo aan naan ki se ok gotn kur eyo. ²⁴ Gotn se asgarge taad te naapa do: «Kal se j'on te 'n'espinki, num gan k'tedin salatia, debm ken oocinga bo 'kuun sum.» Anum nakn se aanga doobin ki aan goo taar k'raano do dokin ken do:

Naade nigga kalumge ute naapa,
do kalum maak ki se le, naade tedinga salatia.†
Do kese bo naabm ken asgarge teda.

²⁵ Cee kaag ken k'tupm Isa se, ko Isa ute genaanaa menda, do Mari mend Kleopas ute Mari ken iino Magdala ki, naade utu daar gotn ese. ²⁶ Gotn se, Isa aak konn daar daar cee debm metin ken naan jen se, naan deek konn ki do: «Kaaya aaka, kese bo gooni.» ²⁷ Ter naan taad deb ken metin ki se, do: «Aaka, kese bo koi.» Bii ken se sum bo debm metn Isa ki se ok baansin been ki. ²⁸ Ken nakgen se jaay deel paac sum se, aan goo Isa jeel naabm ken naan baano ro ki se nanja, num taa taar k'raano do dokin 'kaan doobin ki se, naan deek do: «Maam se, maane tooluma.» ²⁹ Got ken se ok k'jelenje dooc te totn koojn bin ken mooyo se. Naade uuno kaagn nakn k'danin isop‡ do uuno nakn uun maane se butin taar ki. Naade olin maakn totn koojn bin ken mooy mooy se do uun olin taar Isa ki taa n'suubu. ³⁰ Ken Isa jaay suub naam totn koojn bin ken mooy mooy se, naan taad do: «Naabum aasga.» Gotn se naan no dona do on konn teece.

Isa j'osin cenken ki te booro

³¹ Aan goo biin se Yaudge daap daap rode gen tedn *laa Paak se, naade je jee k'tupde ro kaage tu se, daar bini kaan *bii sebit ki eyo. Taa bii sebit ese se, bii laa magala. Gotn se naade baa toond metn Pilat do: «Jee ken k'tupde ro kaagge tun se, k'baa k'tond k'tercedden jedege taa ooyga num j'adeno toodn tooyo ro kaagge tun k'tupdeno ro ki se.» ³² Do gotn se asgarge baado toond tered je gaabm ken deete do ter toond tered je gaabm ken kuuy se kici. Jee se bo ken k'tup k'toalde te Isa kalan se. ³³ Ken naade jaay aan do Isa ki se, naade onin naan ooyga. Taa naan se bo naade baate toond teredn jenge. ³⁴ Gan maakn asgarge tun se, deb kalan uuno booro do osin cenken ki. Gotn se mooso te maane naar teeco. ³⁵ Debm taad taar ara se, naan mala aakinga te kaamina do saadn naan se, taar met ki. Do naan jeele saadn naan se ken met ki, taa bin se naase kic bo aki tookn do taar ken naan taad se. ³⁶ Nakgen se paac jaay aan se, taa taar k'raano do dokin se, 'kaan doobin ki ken do: *Naan se j'an konn teredn cenjin gam eyo. §* ³⁷ Do terl got kuuy kic bo taar k'raano do dokin se taadga do: *Jee osino se, naade utu an kaakn ute kaamde.**

Isa k'j'olinga maakn baad ki
(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Lk 23.50-56)

³⁸ Ken nakgen se jaay deel se, Yusup kod Arimate se, naan kic maakn jeege tun metn Isa ki na bo taa Yaudge se, naan beere do toy toy rona. Naan bo baa toond metn Pilat taa baa koodn ro

† 19:24 Aak KKR 22.18. ‡ 19:29 Isop se kaagn iin aan goo mooko do k'tedin nakn oot kooto. Aak Zak 12.10. § 19:36 Aak Ekz 12.46, Nmb 9.12 do KKR 34.20. * 19:37 Aak Zak 12.10.

Isa ro kaag ki. Gøtn se Pilat tookiņ, øņ Yusup 6aa øøđ ro Isa. ³⁹ Ɔo Nikodem ken 6ii kalan įngo gøtn Isa ki nøør se, naaņ kic 6aano te itir ken k'tediņ te maan kaagņ k'danįņ mir ute alues† se aas 6aa 6aa dooçņ kør sik-kaar-mii. ⁴⁰ Yusup te Nikodem se uun boøyo ro Isa se ro kaag ki. Ɔo uuno darkøyo øø tediņ nakiņ oot nijimi ute itir se ro ki øø naade teeliņ tec aan gøø gen Yaudgen lee duubm yodege. ⁴¹ Gøtn k'tupm Isa ro kaag ki se, gøtn se øk jinene øø maakņ jinen ken se, øk 6aada øø 6aadn se aan gøø iifi, taariņ se naade gaasiņ ute koa. Baadn se j'ol k'naam te nam maak ki eyo. ⁴² Aan gøø Yaudge daap daap rođe gen tediņ *laa Paak se, gøtn ese kic le, 6aada utu gøø te naade dey se, naade uun øl ro Isa maak ki.

20

*Naade 6aa øņ te Isa maakņ 6aad ki eyo
(Mt 28.1-10; Mk 16.1-11; Lk 24.1-12)*

¹ Bii dumas ki, tanøøriņ nøøriņ ken gøto utu ilim sum 6o, Mari ken iįno Magdala ki iįn 6aa taa 6aad ki. Ken naaņ aan se, aak ko ken k'gaasn taa 6aad se, k'dircilinga naatn. ² Gøtn se naaņ øk terl aañ 6aa øņ Simon Pier ute debm metn Isa ken kuuy ken Isa jøņ se, naaņ deekden øø: «Meljege se, nam øødinga naatn maakņ 6aad ki, øø gøtn k'6aa j'ølin se naaje k'jeel gøtiņ eyo.» ³ Ken Pier ute debm metn Isa ken kuuy jaay booy taar se, gøtn se naade teeco øø iįn 6aa taa 6aad ki. ⁴ Ken naade jaay 6aa 6aa se, naade di paac aañ kaana, na6o debm metn Isa ken kuuy se, aañ deel Pier øø naaņ 6o 6aa aan deet taa 6aad ki. ⁵ Ɔo ken naaņ jaay aan se no aak maakņ 6aada, naaņ aak kalgen k'teelsiņ se, utu tood gøtiņ ki gaņ naaņ baate kend maak ki. ⁶ Anum ken Simon Pier ken aano metiņ ki jaay aan se, naaņ end maakņ 6aad ki. Ɔo naaņ kic aak kalgen k'teelsiņ se tood tood gøtiņ ki. ⁷ Ɔo naaņ aak kal k'teeliņ kaamiņ se 6o, tood te kalgen k'teeliņ roņ ki se kalan eyo. Kal k'teeliņ kaamiņ se, naaņ aakiņ k'teel j'aalinga cees ki. ⁸ Naaņ ken se jaay debm metn Isa ken aañ aan deet se, naaņ kic end maakņ 6aad ki se. Naaņ aaka øø took aal maakiņ paac. ⁹ Ey num jee metn Isa ki se, booy øk te ey øørtø taar ken k'raaņingo do dakiņ ken deek øø: Isa se, beeki num, ade dur daan yoge tu. ¹⁰ Gøtn se sum 6o jee metn Isa ken di se øk terl 6aa beedege tu.

Isa teec naan Mari ken iįno Magdala ki

¹¹ Gaņ Mari daar eem taa 6aad ki øø maakņ keemiņ ki se naaņ no aak maakņ 6aada. ¹² Ɔo naaņ aak *kødn Raage dio įng kiņg te kaldege raap raapo, gøtn k'j'aalno ro Isa ro ki se. Deb kalan įng kaam don ki øø deb kalan įng kaam gøtn jøņge tu. ¹³ Naade deek Mari ki øø: «Mend ara, naai eem gen dio?» Naaņ terlden øø: «Melum se nam øødinga naata øø gøtn k'6aa k'j'ol k'j'aalsiņ ro ki se le, maam m'jeel eyo.» ¹⁴ Ken naaņ utu taad taad jaay terl aak bin se, naaņ aak Isa daar daar gøtn ese. Na6o naaņ aak jeeliņ eyo. ¹⁵ Gøtn se Isa tønd metiņ øø: «Mend ara, naai eem gen dio? Naai 'je naja?» Num gaņ Mari jaay aakiņ se, naaņ saap øø daan debm boøbm jinen se le daam. Gøtn se naaņ taadiņ øø: «Gaabm ara ken naai 6o øødinga le, taadum gøtiņ ken naai aalsiņ ro ki se øø maam m'aņ 6aa kuunu.» ¹⁶ Gaņ Isa danįņ roņ ki øø: «Mari.» Ɔo Mari terl aakiņa øø deekiņ te taar *Ebre øø: *Raabuni*. Keše je deekņ øø: Debm dooy jeege. ¹⁷ Gøtn se Isa deekiņ øø: «Ønte 'kokuma, taa maam m'ookņ m'6aa te gøtn Bubum ki ey øørtø. Num naai se, '6aa įņ genaamge se 'taadden øø, maam se m'ookņ m'6aa 6aa gøtn Bubum ki, øø Bubum se, Bubm naase kici, øø m'6aa 6aa gøtn Raam ki øø m'Raam se *Raa naase kici.» ¹⁸ Gaņ naaņ ken se jaay 6o, Mari ken iįno Magdala ki se 6aa øņ jee metn Isa ki se taadden øø: «Maam se m'aakiga Meljege utu kaamuma. Ɔo 'booyki keše 6o taar ken naaņ taadumo.»

*Isa teec naan jee metiņge sik-kaar-kalan
(Mk 16.14-18; Lk 24.33-45)*

¹⁹ Bii dumas ken se sum 6o aan tegeriņ ki se, jee metn Isa ki se, end maakņ 6ee ki øø dekel taara dođe ki, taa naade 6eer 6eer magal Yaudge tu. Gøtn se naade aak Isa mala 6aado daar daande ki. Ɔo naaņ deekden øø: «Øņ tøsn Raa se 'tedn te naase!» ²⁰ Ken naaņ utu daar taadden taad se, gøtn se naaņ tuun taadden įņge ute gøtn cøņkeņa. Ken jee metiņ ki jaay aak Meljege se maakde raap aak eyo. ²¹ Ter Isa deekden daala øø: «Raa asen keđn tøsiņa. Aan gøø Bu ølumo do naaņ ki se, maam kic m'ølsen naase.» ²² Ken Isa jaay taad naņ taariņ se, naaņ iifden kuulu dođe ki øø deekden øø: «Økki *Nirl Salal. ²³ Jee ken tedga nakiņ *kusiņ jaay naase 'teddekiga kalde se, Raa kic aden tøol kusiņdege. Ɔo jeegeen naase øņ 'teddeki te kalde ey le, Raa kic aden køņ tøol kusiņdege ey kici.»

Isa taad te Tøma

²⁴ Gaņ 6ii ken Isa jaay 6aado øņ jeengeen metiņ ki maakņ 6ee ki se, Tøma ken k'danįņ Didim* ken maakņ jee metiņ ken sik-kaar-di se, gøto te naade. ²⁵ Jee metn Isa ken kuuy se, 6aa taad Tøma ki øø: «Naaje se j'aakkiga Meljege utu kaamje!» Gaņ Tøma terlden øø: «Ken maam jaay

† 19:39 Mir te alues se kaagņ k'tediņ dawa jeege tu ken j'øņįņ taa naaņ *Israelge tu. * 20:24 Didim se je deekņ øø tøņø.

m'aak te dɔl kɛn k'tupin te ponto jin ki eyo, ɔɔ m'ɔl jim m'naam te gɔtin eyo ɔɔ tɛrl cɛnkɛn ki jaay m'ɔl jim naamin te ey se, maam kɔn tookn taarse se eyo.» ²⁶ Kɛn aan bii dumas kɛn kuuy se, jee mɛtn Isa ki ɔaado tus maakn ɔee kɛn se daala. Bii kɛn se Tɔma kic ɔo utu te naade. Kɛn Isa ɔnde se kaam taarde k'dɛkɛlinga dɛkɛle. Naan naar daar daande ki ɔɔ dɛekden ɔɔ: «Raa asen kɛdn tɔosiɔa.» ²⁷ Tɛr Isa dɛek Tɔma ki ɔɔ: «Aak jimge, ɔɔ ɔl ji naam gɔtiɔa. Tɛr ɔl ji naam cɛnkɛma. ɔnte naajɔ taara num aal maaki dom ki.» ²⁸ Tɔma tɛrlin ɔɔ: «Naai se Meluma ɔɔ Raama!» ²⁹ Gaɔn Isa tɛrlin ɔɔ: «Naai aal maaki dom ki se taa naai aakumga kaaka. Num maak-raapo jeege tun aakum te ey jaay ɔo, aal maakde dom ki se.»

Taar se k'raanjin taa dɔo

³⁰ Isa se tɛdga nakn-kɔɔdɔgen kuuy dɛna naan jeege tun mɛtin ki. Naɔo kɛngen mɛtinge se j'ɔn k'raanjen te maakn Kitap kɛn ese se eyo. ³¹ Num nakgen k'raanjin maakn Kitap kɛn ese se, taa asen kɔl naase aki jeele Isa se, naan ɔo *al-Masi, Goon Raa. ɔɔ kɛn naase jaay aalki maakse don ki se, naase aki kɔn kaaja ute ro naɔa.

21

Isa teec naan jeenge tun mɛtin ki (Mt 28.16; Lk 5.1-11)

¹ Kɛn nakgen se jaay deel se, Isa tɛrl ɔaado teec naan jeenge tun mɛtin ki taa baar kɛn k'danjin Tiberiad. ¹Booyki tɛd ɔɔ di jaay naan teec naande ki se. ² Jee gɔtn ese se naade Simon Pɛr ute Tɔma rɔnɔ se, Natanaɛl kɔd Kana kɛn iinɔ taa naan Galile ki, gaan Zebedege ute jee mɛtn Isa kɛn kuuy dio. Naade se inj kalan. ³ Num gaɔn Simon Pɛr dɛekden ɔɔ: «Maam se m'ɔaa ɔaa tɔkn kɛnje.» Naade tɛrlin ɔɔ: «Bin num naaje kic k'ɔaa te naai.» Naade teec ɔaa ook maakn markab ki. Num kɛn naade jaay aan se, maakn nɔɔr kɛn te magalin se, naade je kɛnje bini ɔn te eyo. ⁴ Kɛn gɔto jaay iip tɔok se, naade aak Isa daar daar do jɛn baar ki. Naɔo jee mɛtin ki se aakiɔa ɔɔ aak jeelin eyo. ⁵ Gaɔn Isa dɛekden ɔɔ: «Naase gaange, kɛnje cɔkɔ kic naase okki ey dɔamo?» Naade tɛrlin ɔɔ: «'ɔk eyo.» ⁶ Gɔtn se naan dɛekden ɔɔ: «Uun undki gendse se kaam do ji daam aak markaba. Gɔtn se ɔo naase aki kɔnɔ.» Naade und gɛndɛ ɔɔ tɔsɔ maakn gɛndɛ ki se, kɛnje dɛna num gɛn kiikin kic ɔo naade ɔn iikin eyo. ⁷ Gɔtn se debm mɛtn Isa kɛn Isa jɛn se, dɛek Pɛr ki ɔɔ: «Kɛse Mɛljege!» ɔɔ kɛn Simon Pɛr jaay booy j'ɔɔ kɛse Mɛljege se, naan ɔɔdga kɔɔd kalin kic ɔo, uun uusin gɔtin ki, dɔok maakin jaay aal ooc maan taa an ɔaa kɔnɔ. ⁸ Kaad kɛn se, jee mɛtn Isa kɛn kuuy se, naade kic ɔɔpdenga gɔɔr kaam tal cili-kaar-di sum ɔo, kookn kaan jɛn ki. Kɛn naade jaay ɔaado ɔaa te markabde se, tiiko gɛndɛn kɛn dɔoc te kɛnje se. ⁹ Kɛn naade jaay aan taa baar ki se, bɔoy naan ki ɔɔ gɔtn se naade aak naal poodɔ, ɔɔ do naal pood kɛn se k'nanj nan kɛnje ɔɔ naade aak mappa gɔtn ese kici. ¹⁰ Num Isa dɛekden ɔɔ: «Kɛnjen naase 'tɔkkiro se, 'ɔaankiro kandum.» ¹¹ Gɔtn se Simon Pɛr ook maakn markab ki ɔɔ tiiko gɛnd dɔoc te kɛnje se ɔaano do jɛn ki. ɔɔ kɛnj maakn gɛnd kɛn se, k'mɛt k'l'ɔnjin kɛnjen magal magal salal ɔo kaar-te-si-mii-kaar-mɔto. ɔɔ te dɛn kɛnjen ese se kic ɔo, gɛndɛ nɛp te eyo. ¹² Isa dɛekden ɔɔ: «'Baakiro aki kɔsɔ.» Gɔtn se jee mɛtin ki paac se, nam jaay 'tɔnd mɛtin ɔɔ: «Naai nanja» kic ɔo gɔto. Taa Mɛljege se, naade paac aak jeelinga. ¹³ Isa ɔaado ɔnde ɔɔ uun mappa se nigdesiɔa, tɛr kɛnje se kic naan uun nigdesiɔa. ¹⁴ Kɛn Isa jaay duro daan yoge tu se, te naan se naan teec dɔɔlga mɔto naan jeege tun mɛtin ki.

Isa taad te Pɛr

¹⁵ Kɛn naade jaay ɔs aas sum se, Isa dɛek Simon Pɛr ki ɔɔ: «Simon goon Jan, naai 'jem te maaki cir jee se paac la?» Gɔtn se Simon tɛrlin ɔɔ: «Yɛɛ Meluma, naai 'jeele kɛn m'jei se.» Isa tɛrlin ɔɔ: «'Gaamum gaan baatumge.» ¹⁶ Tɛr naan dɛekin gɛn k-dige ɔɔ: «Simon goon Jan, naai 'jem te maaki paac la?» Naan tɛrlin ɔɔ: «Yɛɛ Meluma, naai 'jeele kɛn maam m'jei se.» Isa dɛekin ɔɔ: «'Tɛdn debm gaam baatumge.» ¹⁷ Tɛr Isa dɛekin gɛn k-mɔtɔge tu daala ɔɔ: «Simon goon Jan, naai 'jem la?» Gɔtn se Pɛr maakin tuj se ro kɛn kɛn Isa tɔnd mɛtin dɔalin mɔto ɔɔ: «Naai 'jem la, 'jem la se?» Gɔtn se Pɛr tɛrlin ɔɔ: «Meluma, naai 'jeel nakge paac ɔɔ 'jeelum maam se, m'jei.» Tɛr Isa dɛekin ɔɔ: «'Gaamum baatumge. ¹⁸ 'Booy dɛɛ m'ai taada: kɛn naai utu goon kɔdɔ se, naai mala ɔo tuus kali ɔɔ 'dɔok maaki ɔɔ gɔtn naai maaki je ɔo ɔaa sum. Num kɛn naai jaay ɔaado gɔlga num, utu kuun ji raan nam kuuy ɔo utu ai dɔokn maaki ɔɔ ai ɔaa kɔli gɔt kɛn naai maaki je eyo.»

¹⁹ Kɛn Isa jaay taad bin se je taadn ɔɔ Pɛr se ute dɔobm gay j'utu j'an tɔɔɔ ɔɔ yo naan se utu *nookn *Raa. Do taar kɛn se, tɛr Isa taadn ɔɔ: «Naai se ɔk mɛtuma.»

²⁰ Gɔtn se Pɛr tɛrl aak mɛtin ki se, naan aak debm mɛtn Isa kɛn Isa jɛn se utu ɔaado mɛtde ki. Naan se ɔo kaad kɛn naade ɔso kɔs jaay naan dejo kaadn Isa ki ɔɔ dɛekino ɔɔ: «Mɛlje, kɛn utu ai kuti se nanja?» ²¹ Kɛn Pɛr jaay aakin se, dɛek Isa ki ɔɔ: «Mɛlje, naan se di an kaan don ki kaca?» ²² Gaɔn Isa tɛrlin ɔɔ: «Naan se, kɛn maam je m'an kɔnin 'ting bini maam m'utu m'ade ɔaa kic num, naai se ɔli dɔo? Naai se, 'ɔaado 'daanuma.» ²³ Taar se jaay gɛnaage ɔaa

booyin se, naade taad ɔɔ: «Debm metn Isa ken ese se 'kooy ey sum.» Num gan taar ken ɔɔ naan 'kooy ey sum se, deer num, Isa taad te bini eyo. Num naan taad ɔɔ: «Ken maam je m'an konin ting bini maam m'utu m'ade ɔaa kic num, naai se ɔli di?» ²⁴Debm ken taad nakgen se ɔɔ jaay raanin paac se, naan se ɔo debm metn Isa ken ese. Naaje k'jeele saadn naan se, saadn met ki. ²⁵Isa se tɛdga nakge kuuy kic ɔo dena. Nakgen se jaay k'raanin paac kalan kalan ɔɔ k'dirig te kalan ey se, maam m'jeele taargen k'raanjo se do naanja te magalin kic ɔo an kon kok eyo.

Kitapm ɣɛn Naabm jee kaan naabm Isage Kupm mɛtn taar taadjeki doobm ɣɛn dooy Kitapm ɣɛn Naabm jee kaan naabm Isage

Kitapm ɣɛn Naabm jee kaan naabm Isage se, kɛse kic 60 Luk 60 raanjinɔ. Kɛn Isa ook 6aa ɣɔtn Raa ki sum se, naan utu inɣ daanjege tu naɓo j'ɔn j'aakin aan ɣoo debkilim ey sum. Naan utu daan jeenge tu se ute Nirl Salal kɛn ɓooɔo do jeenge tu ɓii laa Pantekot ki ɔ kɛn lee tɔɔɔde. Kitapm ɣɛn Naabm jee kaan naabm Isage se, taad mɛtn taar ɣɛn wɔɔkɔn Labar Jigan ɣɛn Isa al-Masi. Aan ɣoo kɛn Isa mala taaddɛno se jee kaan naabinge mala 60 baago wɔɔkɔn Labarin Jiga se maakɔ naan magal Yaudge tun k'danjin Jeruzalem bini naade aan maakɔ naan magal k'danjin *Rɔm. ɔ Rɔm se naan 60 naan magal ɣɛn jeegen Yaudge eyo ɔ naan se magal cir naanɣen 6aa se paac ɔ kaad kɛn se jee Rɔm se 60 kɛn inɣ do jeege tu paac. Luk se naan 60 debm taad ɔ tɛd ɔ di jaay 60 Nirl Salal ɔɔ doobo jeege tu ɣɛn ɓooɔ kɔkɔn Labar Jiga ɣɛn Isa al-Masi se. Nakɔ kɛn 'gaasn Yaudge ute jeegen Yaudge eyo ɣɛn tum kalaɔ se, Nirl Salal tɛdin tɛdga ɣɔto. Maakɔ kitapm ɣɛn Naabm jee kaan naabm Isage se naan baago taadn mɛtn taar kinɣ jee Raage. Kɛn k-dige se naan taad mɛtn taar ɣɛn mɛrtn kɛn Pɔl leedo ɣɛn tɛdn naabm Raa. Jee kaan naabm Isage ute jeegen utu aal kaal maakde do Isa ki se, jeege iin rode ki dabarde, ɔ mɛtinge se k'tɔɔde. Naɓo ɔim jaay 'gaasn Labar Jiga ɣɛn Isa al-Masi kɛn tɔɔg cir nakge paac se tap 60 ɣoto.

*Isa taad jeege tun mɛtin ki ɔ *Raa utu adeno kɔl *Nirl Salal*

¹ Teopil, maakɔ kitapum kɛn deet deet se, maam m'raanjo mɛtn taar nakgen paacɔ kɛn Isa tɛdo ute taargen naan lee dooyno jeege do kupm mɛt ki se, ² bini ɓii kɛn Raa uun ɓaansin maakɔ raa ki. Kɛn naan ook 6aa te maakɔ raa ki ey ɓɔrt se, naan ɓɛɛr tɔɔdo jeege kɛn an tɛdn jee kaan naabinge, ɔ ute tɔɔgɔn Nirl Salal se, naan taaddɛn nakɔ kɛn naade 'tɛda. ³ Kɛn naan ooy jaay duro daan yoge tu se, daan ɓiige tun si-ɔɔ se, naan lee teec naan jeege tun mɛtin ki ɔ taaddɛn ute doobm nakge dɛna ɔ taad roɔna ɔ naan utu te kaamina. ɔɔtn se naan taaddɛn mɛtn taar *maakɔ Gaar Raa.

⁴ Bii kalaɔ kɛn naan jaay inɣ ɔs kɔs ute naade se, naan taaddɛn ɔɔ j'ɔnte teecn kɔn maakɔ geger kɛn Jeruzalem se, num gan k'j'aak kaam nakɔ kɛn Raa Bubu taaddɛno ɔ utu adeno kɛd se. Kɛse 60 nakɔ kɛn naan taaddɛno ɔ: ⁵ «Jan se *batizo jeege te maane; num gan naase se, ɔɔpga ɓii kandum se, j'utu j'asen *batizn ute Nirl Salal.»

Isa ook 6aa maakɔ raa ki

⁶ Jee kɛn tus inɣ cɛɛ Isa ki se, tɔnd mɛtin ɔ: «Melje, ɓɔrse 60 kaadn kɛn naai utu 'kɛdn gaara *Israeolge tu ɣɔtin ki la?» ⁷ Isa tɛrlɛn ɔ: «ɔɔn kaadn ute ɓiin se, Raa Bubu ute tɔɔgɔn se, naan kalaɔ ki sum 60 jeele. Num naase se, Raa undse te kulu ɣɛn jeel kaadn kɛn ese eyo. ⁸ Gan Raa utu asen kɛdn tɔɔgɔn *Nirl Salal kɛn utu ade ɓooɔ dose ki. ɔɔtn se aki tɛdn saadumge maakɔ geger kɛn Jeruzalem ki, taa naan Jude te magalina, taa naan *Samari ɔ bini ɣɔtn duni 'daar ro ki.»

⁹ Kɛn jaay Isa taad nan taarin se, Raa uun ɓaansin maakɔ raa ki. Kaad kɛn jaay naade te daar ɔnd dode raan utu aakin kaak se, gapara naar ɓaado ɔyina ɔ ɣɔtn se naade ɔn aakin ey sum. ¹⁰ Kaad kɛn naade utu daar aakin kaak kɛn naan ook kook maakɔ raa ki se, ɣɔtn se naade naar aak gaabge dio daar daar cɛɛde ki ute kaldege raap lak lak, ¹¹ ɔ naade deekden ɔ: «Naase, jee taa naan Galile ki, taa di jaay naase 'daar aakki raan maakɔ raa ki se? Isan, Raa uuniɔn daanse ki jaay ɓaansin maakɔ raa ki se, utu ade tɛrl aan ɣoo kɛn naase 'daar aakin ki naan ook 6aa 6aa maakɔ raa ki se kici.»

*Ro *jee kaan naabm Isage*

¹² ɔɔtn se, jee mɛtn Isa ki iin ɔn do *kɔsn ɔlib se ɔ naade ɔk tɛrl ɓaado Jeruzalem ki. Jeruzalem ute kɔsn ɔlib se, daanin aas nakɔ kilɔmɛtir kalaɔ. ¹³ Kɛn naade jaay aan Jeruzalem ki se, naade 6aa ɓeene. ɔɔtn se naade ook 6aa end maakɔ ɓee kɛn do ɓee ki raan. ɔɔtn se 60, ɣɔtn naade lee tusni. Naade se Pier, Jan, Jak ute Andre, Pilip ute Tɔma, Bartelemi ute Matiye, Jakɔ goon Alpe, Simon kɛn je kujɔn naanina ute Judn kɛn goon Jak. ¹⁴ Naade paac maakde kalaɔ ɔ ɓii-raa naade tus ɣɛn keem Raa ute mɛndge kandum, daande ki se Mari ko Isa ɔ utu genaɔ Isage kici.

K'ɓɛɛr k'j'ɔɔd Matias end ɣoo Judas ki

¹⁵ Maakŋ ßiige tun ese se, ßii kalan genaagen aalga kaal maakde do Isa ki, naade tus jeege ßaa ßaa nakŋ kaar-ute-si-dio. Gotn se Pier iin daar daande ki ð taadden ð: ¹⁶⁻¹⁷ «Genaage, 'jeelki Judas se naan debm naajege, ey num naan kic ðk naaba daanjege tu kici. Naßo metn taar Judas se, ßugjege *Daud kic ßo taadoga taad taariña do dakiña. Naan ßo debm deelo naan jeege tu ð ßaado ðl k'j'ok Isa se. Bin ßo, taar ken *Nirl Salal ðl Daud taadino jaay k'raaniŋ maakŋ Kitap ki se, aanga doobiŋ ki. ¹⁸ Judas ute gursn ken j'ogin gen kutn Isa se, naan ßaa dugŋ maakŋ-gotŋ. ð gotn se, naan ßaa ooc ufe mindiña ð gotn se maakin ðp pak ð tiikinge ru naan ki. ¹⁹ Nakŋ aan do Judas ki se, jee Jeruzalem ki paac booyinga. Taa naan se ßo maakŋ-gotn ese se, naade danin ute taar naande ð: *Akeldama*. Akeldama se je deekŋ ð: maakŋ-gotn gen mooso. ²⁰ Kese ßo taar ken ßugjege Daud raaniño ro Judas ki maakŋ Kaa Keem Raa ki ken ð:

Ŋŋ ßee naan se 'toodn kuudu

*ð mætn nam 'kiŋg maak ki eyo,**

ð ter naan raanŋ daala ð:

Naabm naan se ðŋ nam kuuy an kuunu.†

²¹ Bin num, maakŋ jeege tun leedoga ute naajege kaaf ken k'leekiro metn Meljege Isa ki, ²² jee ken baago lee ute naajege gotn ken Jan *batizno Isa bini aan ßii ken Raa uun ßaansin maakŋ raa ki se; ð jee se ken Isa jaay ooy duro daan yoge tu se, naade aakinga ute kaamde. Ken bin num maakde ki se, k'beer k'j'uunki deb kalan ken utu kend goo Judas ki, taa 'tedn saada ute naajege.»

²³ Ken naade jaay booy taar Pier se, naade taado jeege dio: deb kalan ron Yusupm ken k'danin Barsabas ð ken jeege lee danin te ro Justus kici ð deb kuuy se k'danin Matias. ²⁴ Gotn se naade tand metn Raa ð: «Melje, naai ßo debm ken 'jeel nakŋ maakŋ jeege tu paac. Maakŋ jeege tun di se, debm ken naai 'beer ðdin se, 'taadjesiña, ²⁵ taa naan 'kend goo Judas ki ð 'tedn *debm kaan naabm Isa al-Masi. Anum Judas se le, naan mala ßo res ðŋ naabiña ð ßaaga gotn ken doodin naan ki.» ²⁶ Gotn se naade ted salatia ð salatia se ooc do Matias ki. Naan ken se sum ßo, Matias se tum do *jee kaan naabm Isage tun sik-kaar-kalan se.

2

**Nirl Salal ßoojo ßii Laa Pantekot ki*

¹ Ken ßii gen tedn laa k'danin Pantekot *jaay aan se, ßii ken se jee aal maakde do Isa *al-Masi ki se tusga paac gotŋ kaam kalan. ² Gotn se naade naar booy naka maakŋ raa ki eemo uu uu aan goo kuul ken ðl makaño ð ßaado end maakŋ ßee ken naade tusn maak ki se ð gotŋ se, ted dir dir. ³ Ter naade aak ne ðimge se tec aan goo roon poodge ßoojo ßaado wook tis dodege tu. ⁴ Gotn se Nirl Salal ßaado end dooc maakde ð naade baag taadn taar naan jee kuuyu. Kese Nirl Salal ßo olde naade taad taar naanjen se.

⁵ 'Bii ken se, Yaudgen ðk doobm taar Raade ðŋ se iino gotn ßaa se paac ð ßaado Jeruzalem ki. ⁶ Ken jee se jaay booy nakŋ ted dir dir se, naade ßaado tus dena gotn se. ð ken naade jaay booy jee aal maakde do Isa al-Masi ki jaay taad taar naandege se, gotn se doobm rode tap ßo, naade jeel eyo. ⁷ Nakŋ se deel dode ð doobm taadin tap ßo naade jeel eyo ð naade taad ute naapa ð: «Jee taad taargen se le, naade paac Galilege, ⁸ ted ð di jaay ßo nanja nanja kic ßo booy naade taadin ute taar naanin naanin se? ⁹ Ey num naajege se jee metinge iino Paart ki, jee metinge iino Medki ute Elamit ki ð jee metinge iino Mezapotami ki, jee metinge iino taa naan Jude ki, jee metinge iino taa naan Kapados ki, jee metinge iino taa naan Pŋŋ ki ute taa naan Azi ki, ¹⁰ jee metinge iino taa naan Prigi ki ute gen Pampili ki, jee metinge iino taa naan Masar ute gen Libi ken ce Sirenai ki ð jee metinge iino *Rom ki, ¹¹ paac naajen ken k'Yaudge ð jee gen ken tedga ted rode Yaudge, jee iino Kret ki ute jee iino taa naan Suge tu, paac naaje k'booyki naade taad nakgen magal magal ken *Raa tedn ute taar naanjege.» ¹² Nakŋ se deel dode ð naade jeel doobm taadin eyo. Naade taad ute naapa ð: «Kese tap ßo je deekŋ ð dio?» ¹³ Gan jee metinge se teret metn jeege tun aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki ð deek ð: «Naade se le, berε, aay oonga koono.»

Pier taadjeege tun tus gotn ese

¹⁴ Ken Pier jaay booy taar se, naan iin daar ute *jee kaan naabm Isa al-Masigen sik-kaar-kalan kuuy se ð uun mindin raan taadden ð: «Naase Yaudge ute naase jee ken ingki Jeruzalem ki se, udki bi jiga do taar ken maam m'asen taada ð nakgen deel paac se 'booy okinki jiga jaayo. ¹⁵ Ken naase ðki jee se jaay jee kaay koonge num kεse met ki eyo,

* **1:20** Aak KKR 69.26. † **1:20** Aak KKR 109.8. * **2:1** Laa Pantekot se Yaudge tedga *laa Paak ok ßii si-mii jaay ßo naade tedn laa se. Bii se ßo naade saap do ßii ken Raa ðddeno taa naan Masar ki, taa naan se ßo naade ted maak-raapo. Maakŋ Kitapm ken Raa *dooko kiji ute jeege se ßii Laa Pantekot ki se ßo, Nirl Salal ßoojo do jeege tun aalga kaal maakde do Isa ki.

taa borse se naaje j'utuki maakn kaadn mes ki borto. ¹⁶ Num gan nakn aan se, kexe taar ken debm taad taar teeco taar Raa ki k'danjn Joel ken taado do dakin se bo borse aanga doobin ki, ken taado oo: ¹⁷ Raa deek oo:

*Biigen kaam maon se, maam m'utu m'ade kol Nirlum
utu 'b'oy do jeege tu paac.*

*Bin se gensegen gaabge ute kengen mendge se,
utu 'taadn taargen teeco taarum ki*

*oo gensegen gaan kodge se
utu 'kaakn nakgen ken maam m'teecn naande ki
jaay m'aden taadn metina*

oo bubsege se kic m'utu m'aden taadn maakn nidege tu.

¹⁸ *Deere, bii ken se, maam m'ade kol Nirluma*

utu 'b'oy do jee tedn naabumge tun gaabge ute kengen mendge

oo naade utu taad taargen teeco taarum ki.

¹⁹ *Maam m'utu m'tedn nakgen deel doa maakn raa ki*

oo m'utu m'tedn nakn-koojge do naan ki,

jeege 'kaakn mooso, poodo oo ute saa 'kiin tul tul.

²⁰ *Kor Meljege jaay ade baa se, bii ken se kaada 'tedn ilim dib*

oo laapa se 'tedn aac den aan go mooso.

**Bii Meljege se 'tedn bii kalin ki oo 'tedn bii bee den aak eyo,
nao bii se 'kol beere jeege tu.*

²¹ *Bii se jaay debm eemga Meljege num,*

naan 'kon kaaja.†

²² Ter Pier taad oo: «Naase gaan *Israelge, 'booyki taar maam m'asen taada! Ute Isan ken iino geger ken Nazaret ki oo ken Raa oino gotse ki se, naase 'jeelki Raase tedga nakn-koojge ute nakgen deel doa daanse ki taa asen taadn toojn Raa. ²³ Gaabm se, Raa mala bo onsesin jise ki. Taa do dakin tap bo, Raa se jeele nakn naase utu anki tedn don ki se. Taa naan se bo, naase ok olin ki ji jee *kusinge tu oo naade baa tup tolin ro kaag ki; ²⁴ num gan Raa se durinoga daan yoge tu oo adinga dona naatn maakn yo ki taa yo se ok toojo don ki eyo.

²⁵ Taa naan se bo bugjege *Daud taado metn taar naana maakn Kitap ki oo:

Daayum maam m'aak Meljege Raa naanum ki.

Taa naan utu cem ki se, maam tap bo m'beere dim ki eyo.

²⁶ *oo maam se maakum-raapo oo m'aar kaa ute maak-raapuma;*

ken m'oojga kic bo, maam se m'ond dom do Raa ki.

²⁷ *Taa naai Meluma, naai se am kon konum maakn yoge tu eyo,*

oo naai 'kon kon medn doi se 'ruum maakn baad ki eyo.

²⁸ *Meluma, naai bo taadumga doobm kaaja*

oo daayum naai utu cem ki se, maam maakum-raap puk.‡

²⁹ Ter Pier taad daala oo: «Genaamgen Yaudge, 'booyki maam m'asen taadn tal. Bugjege Daud se ooyga do dakin. Naan j'uun j'olinga maakn baad ki oo baadin se jaaki kic bo utu gotjege tu ara. ³⁰ Num gan aan go naan debm taad taar teeco taar Raa ki se, naan jeele taa Raa se naamga naam taarina oo tedga num maakn metjilin ki se 'koodn deb kalan se baado 'koon gaara goon ki. ³¹ Taa naan se bo, Daud se, naan jeele *al-Masi se baado ooyga kic bo utu duru daan yoge tu. Taa naan se bo naan deek oo: «Raa se resin te maakn yoge tu eyo oo ron le, naan onin ruum te maakn baad ki eyo.» ³² Taa naan se bo maam m'taadseni: Raa se naan duroga Isa daan yoge tu oo naaje se paac j'aakinga oo naan se utu te kaamina. ³³ Raa uun baansinga ute toojina maakn raa ki. oo Raa Bubu se edinga *Niri Salal ken naan taad oo utu kedn jeege tu se. oo Niri se bo ken Isa olin borse booy wook doje ki aan go ken naase aakin ki ute kaamse oo 'booyin ki ute bise se. ³⁴ Ey num bugjege Daud le ook baa te maakn raa ki eyo, gan naan taad oo:

Meljege Raa deek Melum ki oo: Naai se baado inj do ji daanum ki,

³⁵ *bii kalan maam m'ai ted jee taamooyige paac se,*

naai utu king dode ki.§

³⁶ On gaan Israelge paac 'jeel taar se: Isan naase 'tup 'toolin ki ro kaag ki se, naan se bo Raa tedn tedga Meljege oo naan bo al-Masi se.»

Jeege dupu-mato took aal maakde do Isa ki

³⁷ Ken jeege jaay booy taar ese se, naade maakde tuj kasak kasak oo naade tond metn Pier ute *jee kaan naabm Isa al-Masige gen kuuy se oo: «Genaajege naaje tap bo k'tedn roje j'oo di?» ³⁸ Goin se Pier terlden oo: «Terlki maakse oo nana nana kic bo on ron j'an *batizn ute ro

Isa al-Masi, taa Raa an̄ tōl *kusiŋiŋa bin jaay Raa asen booy *Nirl Salal dose ki. ³⁹ Taa naan taadga taad̄ ɔ̄ utu ad̄e k̄ol Nirl Salal dose ki, do gensege tu ɔ̄ do jeege tun ing d̄ook te Raa ɔ̄ do jeege tun den̄ ken Raa ute adeno dan̄ se.» ⁴⁰ Gōtn se ter Pier taad̄denga taarge dena taa aden̄ t̄ed̄n naad̄e 'tooko ɔ̄ kaay kaamd̄e. Naan̄ deekden̄ ɔ̄: «Jee dumi ken̄ b̄orse se, b̄ere, naad̄e se jee ken̄ baate Raa! 'Teecki naatn̄ maakd̄e ki taa naase aki 'k̄on̄ kaaja.» ⁴¹ Jee ken̄ took uun taar Pier se, b̄ii ken̄ se sum 60 k'batizd̄e. Naad̄e se 6aa 6aa nak̄j jeege dupu-m̄ot̄o ɔ̄ naad̄e 6aado tum do jeege tun deetn̄ ken̄ aalga kaal maakd̄e do Isa al-Masi ki se.

King jee Raagen deet deete

⁴² Jee paac̄n̄ ken̄ aalga kaal maakd̄e do Isa *al-Masi ki se, naad̄e daayum lee booy taargen *jee kaan̄ naabm Isa al-Masige lee dooyd̄e ɔ̄ naad̄e ing aan̄ ḡoo ḡenaagen̄ kon̄d̄e kalan̄ ɔ̄ bubd̄e kalan̄. Naad̄e lee ɔ̄ kalan̄ ɔ̄ lee eem Raa ta naapki. ⁴³ Ute jee kaan̄ naabm Isa al-Masige se, Raa t̄ed̄ nak̄j-k̄oob̄ge dena ute nakgen̄ ken̄ taad̄ t̄ooḡn̄ Raa. Ute nakgen̄ jaay naad̄e t̄ed̄se ɔ̄ jeege paac̄ beer Raa ki. ⁴⁴ ɔ̄ jee ken̄ aal maakd̄e do Isa al-Masi ki se, naad̄e ɔ̄k taard̄e kalan̄ ɔ̄ nak̄j paac̄n̄ jaay naad̄e ɔ̄kse nig aakīn̄ ute naapa. ⁴⁵ Naad̄e duḡn̄ naatn̄ ute maak̄j-ḡotd̄ege ɔ̄ ute nakd̄ege ɔ̄ gursn̄ se naad̄e nig aakīn̄ ute naapa ɔ̄ nan̄a nan̄a kic 60 j'ed̄in̄ nak̄j ken̄ an̄ kaasn̄ kingiŋa. ⁴⁶ Daayum b̄ii-raa naad̄e tus daan̄ b̄oor *Bee Raa ki ute maak̄j kalan̄. Naad̄e lee ɔ̄ kalan̄ b̄ee naapge tu ɔ̄ gōtn̄ kosd̄e ki se, naad̄e lee t̄os ute maak-raapo ɔ̄ taar d̄im̄ tap 60, naad̄e ɔ̄k maakd̄e ki eyo. ⁴⁷ Ken̄ jeege jaay aakd̄e naad̄e t̄ed̄ bin se, naad̄e jed̄e. ɔ̄ jee ken̄ aal maakd̄e do Isa al-Masi ki se naad̄e t̄oom Raa, ɔ̄ te naan̄ se b̄ii-raa Meljege Isa al-Masi lee aaj jeege maak̄j *kusiŋd̄e ki ɔ̄ daayum jeege ziid̄ do jeege tun aalga kaal maakd̄e don̄ ki se.

3

Pier ute Jan ed̄lapi debm k-run̄guy ki

¹ B̄ii kalan̄ t̄eger aan̄ kaada mot̄o ken̄ k'lee k'j'eem *Raa jaay aas se, Pier ute Jan ook 6aa daan̄ b̄oor *Bee Raa ki gen̄ keem Raa. ² Gōtn̄ se k'j'uun̄ k'6aano 6aa ute gaaba kalan̄ gōtn̄ k'j'oojin̄ tap 60 naan̄ k-run̄guy. Gaabm se, b̄ii-raa naad̄e 6aado lee t̄ol t̄ond̄in̄ c̄ee taa doobm 'Bee Raa ken̄ k'dan̄j̄n̄ taa 'Doobm Aak Jiga se ɔ̄ b̄ii-raa, naan̄ lee baay baay gōtn̄ jeege tun lee 6aado daan̄ b̄oor 'Bee Raa ki se. ³ Ken̄ naan̄ jaay aak Pier ute Jan endo ken̄d̄ daan̄ b̄oor 'Bee Raa ki se, naan̄ baay d̄im̄ gōtd̄e ki.

⁴ Ken̄ naad̄e jaay booy taariŋ se, gōtn̄ se naad̄e ɔ̄k d̄aara ɔ̄ ond̄in̄ kaama tak ɔ̄ Pier deekin̄ ɔ̄: «'Terl aakjen̄ tu!» ⁵ Gōtn̄ se gaabm se terl aakd̄e ɔ̄ naan̄ saap maak̄j̄n̄ ki ɔ̄ kaad̄n̄ naane naad̄e an̄ k̄ed̄n̄ d̄im̄. ⁶ Gan̄ Pier deekin̄ ɔ̄: «Daab ute pudda se maam m'ok̄ eyo, num nak̄j̄ maam m'ok̄ se 60, m'aisiŋ̄ k̄ed̄a. M'ɔ̄ ute ro Isa *al-Masi ken̄ kod̄n̄ Nazaret se, iin̄ 'lea!»

⁷ Gōtn̄ se naan̄ ɔ̄kin̄ ute ji daamiŋa ɔ̄ uun d̄aariŋa ɔ̄ gōtn̄ ese sum 60 kaam kiriciŋa ute kaam̄jen̄ se naar seɛj̄ d̄aapa. ⁸ Gōtn̄ se naan̄ iin̄ kirit̄ ɔ̄ d̄aara ɔ̄ baaḡ lea! Naan̄ end̄ ute naad̄e daan̄ b̄oor 'Bee Raa ki, lea, taala ɔ̄ t̄oom Raa.

⁹ Jee ute d̄ende paac̄ se aakiŋa ken̄ naan̄ lea ɔ̄ t̄oom Raa se. ¹⁰ Jee se paac̄ aak jeeliŋa naan̄ 60 debm ken̄ lee iŋgo c̄ee taa doobm 'Bee Raa ken̄ k'dan̄j̄n̄ taa 'Doobm Aak Jiga jaay lee baayo se. Ken̄ naad̄e paac̄ jaay aak nak̄j̄ t̄ed̄ ese se, nak̄j̄ se deel d̄od̄e ɔ̄ ɔ̄kden̄ taad̄ eyo.

*Pier taad̄jee d̄enge tun daan̄ b̄oor *Bee Raa ki*

¹¹ Gōtn̄ se Pier ute Jan naad̄e d̄aar d̄aar metn̄ daab ki ɔ̄ daabm se k'dan̄j̄n̄ *Daabm Salomon*. Gaabm se k̄ok̄j̄ naan̄ takd̄e se ɔ̄d̄ ɔ̄lden̄ eyo. Gōtn̄ se jeege dena aan̄ 6aado ɔ̄nd̄e taa nak̄j̄ deel paac̄ se ɔ̄kden̄ taad̄ eyo. ¹² Ken̄ Pier jaay aak jee dengen̄ aan̄ 6aado gōtd̄e ki se, naan̄ deekden̄ ɔ̄: «Naase gaan̄ *Israelge, gen̄ d̄i jaay gaabm ese ɔ̄j̄ lapi sum 60 jaay naase ɔ̄ksen̄ taad̄ ey se? Naase aakjeki bin se gen̄ d̄i? Gen̄ naase ki num 'saapki ɔ̄ki gaabm ken̄ iin̄ lee se ute t̄ooḡje lob̄u, ɔ̄ki j'ok̄ taar Raaje se 60 ɔ̄n̄ 60 naan̄ ɔ̄j̄ lapi le?» ¹³ Raa gen̄ bubjege *Abraam, gen̄ Isaka ɔ̄ gen̄ *Yakub se *, naan̄ 60 debm ken̄ *nook Isan, debm t̄ed̄n̄ naabiŋa, ken̄ naase ɔ̄k ɔ̄liŋki kaam̄ ji t̄ooḡge tu ɔ̄ ɔ̄d̄ und̄iŋki naan̄ Pilat ki. Ey num Pilat se, je aŋo k̄oɔdn̄ k̄olo. ¹⁴ Naan̄ le, debm *salal ɔ̄ debm daan̄ ki naan̄ Raa ki, gan̄ naase 'baatiŋki ɔ̄ 'jeki debm t̄ool jeege se 60, j'asesin̄ k̄oɔdn̄ k̄olo. ¹⁵ Num Mel-kaaja tap 60, naase 't̄ooliŋki. Gan̄ Raa se duriŋoga daan̄ yoge tu ɔ̄ naaje se j'aakinga ute kaam̄je. ¹⁶ Anum gaabm naase aakiŋki naanse ki ese se, naase paac̄ 'jeeliŋki. Naan̄ jaay ɔ̄j̄ lapi se ute ro Isa, taa naaje j'aalga kaal maak̄je don̄ ki.

¹⁷ «Num b̄orse, genaamge, maam m'jeele nak̄j̄ naase ute magalsege 'ted̄iŋkiro se, naase 'jeel ɔ̄k̄kiro te met̄in̄ eyo. ¹⁸ Gan̄ taar ken̄ Raa ɔ̄lo jee taado taargen̄ teeco taariŋ ki taado se 60, aanga doobin̄ ki ken̄ ɔ̄: *al-Masi 6aadoga num, utu 'dabara. ¹⁹ Bin se naase 'terliki maakse ɔ̄ 'baakiro gōtn̄ Raa ki, taa naan̄ asen̄ t̄ool *kusiŋse. ²⁰ Bin jaay Meljege Raa asen̄ k̄ed̄n̄ gōtn̄ t̄ool maaka ɔ̄ utu aseno k̄ol Isa, naan̄ 60 al-Masi ken̄ Raa b̄eer ɔ̄dsesiŋo. ²¹ K̄or se, Isa kinḡ maak̄j̄ raa ki bini 'kaan̄ b̄ii ken̄ Raa 't̄ond̄ d̄aapm nakge paac̄ 'ted̄n̄ kiji. K̄ese 60 nak̄j̄ ken̄ jee

* 3:13 Aak Ekz 3.6, 15.

salal ken taado taargen teeco taar Raa ki taado do dakiin se. ²² Ey num *Musa kic taadoga taad oo: *Maakj genaasege tu se, Melse Raa utu aseno beer koodn debm taad taar teeco taar Raa ki aan goo maama, oo taar ken naan utu asen taadn paac se, 'booy uuninki.*† ²³ Oo debm jaay baate booy kuun taarin se, maakj jeenge tu se j'an kəkj kutn naatn.‡

²⁴ «Jee taad taar teeco taar Raa ki paacn iino do Samuel ki ute jeegen baado metn naan ki se, taadoga taa nakgen ken borse aanga se kici. ²⁵ Genaamge, naase se 'gaan jee ken taad taar teeco taar Raa ki do dakiina oo dakiin ken *Raa dooko ute bubsege se, dook ute naase kici. Taa naan se oo, naan taad Abraam ki oo: *Ute metjil naai se, maam m'tedn beer metjil jeege tun do naan ki paac.*§ ²⁶ Deet deet se Raa doodo debm tedn naabin Isa se naase gaan Israelge tu. Naan alino se taa asen tedn beer oo bin se nanja nanja kic oo 'terl naaga do nakge tun jig ey ken naan lee tedin se.»

4

*Pier ute Jan naan Yaudge tun *jee kaakj metn taarge*

¹ Kaad ken Pier ute Jan utu taad taad jee denge tu bort sum oo, *jee tedn serke Raage tun metinge, magal jeegen ing boob *Bee Raa oo ute *Sadusegen metinge baado onde. ² Gohn se naade aak Jan ute Pier se maakde taarde dode ki pirin, taa naade dooy dooy jee denge oo taadden oo aan goo *Raa duro Isa daan yoge tu se, jee ooyga kooy kic oo, naan utu aden dur bin kici. ³ Gohn se naade tokde oo baa ombde tood iip dangay ki taa kaada se baaga. ⁴ Ute naan se kic oo, jeegen booy taar Pier ute Jan se maakde ki se jeege dena took uun taar se oo gohn se jee aal maakde do Isa ki se ziid baa baa nakj gaabge dupu-mii.

⁵ Ganj metbeenki se, magal Yaudge oo magal taa beedege ute jee jeel taadn tookj metn Ko Taar Raage se, naade tus maakj geeger ken Jeruzalem ki. ⁶ Maakde ki se gaabm ken k'danin Annan se, naan oo *magal jee tedn serke Raage tu, Kayip ute Jan oo Alekzander ute jee kuuy se, naade paac se jee maakj bee magal jee tedn serke Raage tu oo naade paac utu gohn ese kici. ⁷ Gohn se naade doodo Pier ute Jan se maakj dangay ki oo baandeno naande ki oo tond metde oo: «Gaabm se, naase edinki lapi se ute ro nanja oo toogj se tap oo, naase onjinkiro gay?» ⁸ Gohn se Pier, ken *Nirl Salal doocga dooc maakin se, taadden oo: «Naase magal Yaudge ute magal taa bee Yaudge se, ⁹ jaaki naase 'gaanjekiro naanse ki se gen tond metje taa gaabm ken k-runguy jaay onj lapi se. Oo naase 'je aki jeele ute doobm gay jaay oo gaabm se onj lapia. ¹⁰ Naase jeege paac oo naasen paacn gaan *Israelge se 'jeelki ute ro Isa *al-Masi ken kodn Nazaret, ken naase 'tup toolinki ro kaag ki jaay, Raa durinoga daan yoge tu se, ute toogj Isan se oo, gaabm daar naanse ki se onj lapia. ¹¹ Taar se k'raaninga raan maakj Kitap ki ken oo:

*Ko ken naase jee kiin beege baatinki jaay ood undinki naatn se, naan se oo ken tedga ko ken gaky bea.**

Ko ara se, taad te Isa. ¹² Taa naan se oo 'booyki m'asen taada, ken ed kaaja se, Isa kalin ki sum. Ey num, do naanja ute magalin se, Raa onj olo te nam gam kuuy ken 'kaajin jeege eyo.» ¹³ Naan ken se jee ken lee aak metn taar jeege se booy taar ken Pier ute Jan jaay taad beer ey paac paac se, taar se okden taad eyo, ganj naade saapm onjin Pier ute Jan se jee bin sum, onj dooy te den eyo. Naoo naade jeele, naade se jee leedoga ute Isa. ¹⁴ Ken naade jaay aak gaabm ken onj lapi jaay daar daar ceede ki se, taar dim ken naade aden terl tap oo onj eyo.

¹⁵ Gohn se naade taad oo: «Pier ute Jan se, k'j'ood k'teeced naatn maakj bee ken k'lee k'j'aak metn taarge se.» Oopden naade Yaudgen jee kaakj metn taarge se oo taad dook taarde ute naapa. ¹⁶ Gohn se naade taad oo: «Jee se tap oo j'adeki tedn oo di? Taa jee Jeruzalem ki paac se le, booyga nakj-kooom naade ted se. Oo nakj-kooom se le tood tal j'aki konj naaj do ki eyo. ¹⁷ Num naaje se k'je eyo ken taar se jaay 'wookj jeege an booy paac se. Bin se j'aacdeki kaama taa naade moohn ro Isa se j'onje taadin nam ki.» ¹⁸ Gohn se naade danjo Pier ute Jan oo aacden kaama oo: «Naan ki se moohn ro Isa se onje 'taadinki nam ki oo onje 'dooyki jeege ute metn taar se!» ¹⁹ Ganj gohn se Pier ute Jan terlden oo: «Gen naase ki num naan Raa ki se, ken gay oo doobina? K'booy kuun taar naase lobu k'booy kuun taar Raa le! ²⁰ Deer num, naaje se k'konj do eyo do nakge tun naaje j'aako ute kaanje oo k'booyo ute bije se.»

²¹ Gohn se Pier ute Jan se jee kaakj metn taargen Yaudge se ter aacden kaama daala jaay oo tood tokde. Naade onj te doobm ken aden dabar eyo, taa naade beer beer jee denge tu oo do nakge tun deel se jeege paac *nook Raa. ²² Anum gaabm ken Pier ute Jan tedn nakj-kooom jaay naan onj lapi se, naan baarin cir si-soo.

Jee Raage tond metn Raa taa aden kedn kaay kaama

† 3:22 Aak Dt 18.15-16.

‡ 3:23 Aak Lb 23.29.

§ 3:25 Aak Jen 22.18 oo 26.4.

* 4:11 Aak KKR 118.22.

²³ Ken Pier ute Jan jaay k'toold k'toldeno se, naade baado on jeeedege do taadden taargen ken *magal jee tedn serke Raa ki ute magal taa bee Yaudge taaddeno se. ²⁴ Ken jeeedege se jaay booy taar Pier ute Jan se, naade iin taa tond metn Raa ute maakn kalan deek do: «Raa Sidburku, naai bo debm aalo maakn raa ute do naanja do baarge do ute nakgen maakde ki se paac. ²⁵ Buli bubje *Daud se, naai bo debm edino *Nirl salal do Nirl Salal ese bo ken olin taado do:

Jee do naanj ki ute metjildege paac tap bo inj bo gen je taamooyo

do dook taarde kalan gen tedn nakn as aay ey se tap bo, taa di?

²⁶ Gaaringen do naanj ki daap rode gen tedn booro;

do magalgen do naanj ki tusu

taa baatn Meljege Raa ute gaar ken naan beer andino se.†

²⁷ Deere, taar se taar met ki. Maakn gegere ken Jeruzalem ki se, *Erod ute Pons Pilat, tus dook taarde kalan ute jee ken Yaudge ute kengen Yaudge eyo taa baatn Isa debm tedn naabi salal ken naai 'beer dofino. ²⁸ Bin se ute toogi se, naai uunoga doa do naade tedinga aan go do ken naai maaki jen ro ki. ²⁹ Melje, naai aaka kiibm kaacn ken naade iib aacje naajen k'bulige se, boorse edjen gaab-toogo taa k'taadn taari kic bo k'beer eyo. ³⁰ 'Taad toogi jeege tu, ute ro Isan debm tedn naabi salal se, ed lapia jee koonge tu do 'tedn nakn-koooge ute nakgen deel doa.» ³¹ Ken naade jaay eem Raa aas se, gotn naade tusn ro ki se naanja tea. Gotn se naade paac Raa doocde ute Nirl Salal. Do gotn se naade baag taadn taar Raa jeege tu beer eyo.

Jee Raage nig nakdege ute naapa

³² Jee ken aal maakde do Isa *al-Masi ki ute dende se, naade inj ute maakn kalan do taarde kic bo kalan. Maakde ki se nam jaay 'taadn do nakn se gen maama se goto. Num gan nakn naade ok paac se ombin taa naapki. ³³ Ute toogin Raa se, *jee kaan naabm Isa al-Masige se taad jeege tu tap bo beer eyo do: «Melje Isa se duroga daan yoge tu do naaje j'aakinga ute kaamje.» Gotn se jee Raage paac se Raa teddenga beer den aak eyo. ³⁴ Maakde ki se nam tap bo dim daayin eyo. Taa jee ok maakn-goto ute beege se dugina do baano ute gursina. ³⁵ Do gursn ese se naade baado edin ji jee kaan naabm Isa al-Masige tu. Do nanja nanja kic bo, j'edin nakn ken an kaasn kinjina.

³⁶ Maakde ki se, gaaba kalan ron Yusup ken jee kaan naabm Isa al-Masige danjin ute ro Barnabas. (Barnabas se je deekn do: goon ed kaay kaama jeege tu.) Naan se metjil gen Lebige do naan j'oojin taa naan Sipir ki. ³⁷ Naan se dugn ute maakn gotina do gursin se, naan baado edin ji jee kaan naabm Isa al-Masige tu.

5

Ananias ute Sapira ted taar-koobo

¹ Num gan maakde ki se, debm kuuy ron Ananias ute mendin ron Sapira, naade se ok goto. Do naade se dook taarde kalan baa dugn ute gotde se naata. ² Naan ute mendin se, gursn se naade gaan ute metina do gotn se gaabin baan ute gursn opp se, ji *jee kaan naabm Isa al-Masige tu. ³ Gotn se Pier deekin do: «Ananias, gen di jaay naai on *Bubm sitange baado end dooc maak ki bin se? Ken 'gaano met kooom gursi goti ki se kese taar-kooom ken naai 'ted se tedn *Nirl Salal ki. ⁴ Ken dugn te ey le goto se gen naai tap ey la? Do ken naai jaay duginga kic num, gursin se gen naai ey la? Ken oli jaay taad taar-koobo se gen di? Taar-kooom ken naai tedn se, 'tedn jikilimge tu eyo, gan naai tedn *Raa ki.»

⁵ Ken jaay Ananias booy taar se, naan aal ooc ooyo do jeegen paacn jaay booy labar ese se, beere baa okde tak tak. ⁶ Gotn se, gaan koooge baado teelin ute kala do uun baa olin maakn iib ki.

⁷ Ken nakn se deel jaay baa baa nakn ler moto se, mend Ananias baado end gotn jee kaan naabm Isa al-Masige tu se; nabo nakn ken aan do gaabin ki se, naan jeel eyo. ⁸ Gotn se Pier teesin do: «Gotsen naase 'dugin ki se, kese bo gursin paac sum ne?» Menda took do: «Yee. Kese bo gursina.» ⁹ Gotn se Pier terlin do: «Gen di jaay naai ute gaabi 'doakki taarse gen naam *Nirl Raa se? 'Booyo! Jee ken oli gaabi maakn iib ki se aanga taa doob ki. 'Booy gotn jed! Naade utu baado ai baa kuun koli naai kici.»

¹⁰ Gotn ese sum bo, menda se naar ooc ooy naan Pier ki. Ken gaan koooge jaay aan se, naade end se onjin naan ooyga do naade uun baa olin maakn iib ki cee gaabin ki. ¹¹ Gotn se jee *egliz ki paac ute jee kuuy paac jaay booy labar ese se, naade beere baa okde tak tak.

**Jee kaan naabm Isa al-Masige ted nakn-koooge dena*

¹² Raa ol jee kaan naabm Isa al-Masige se ted nakn-koooge dena ute nakgen deel doa naan jeege tu. Naade paac taarde kalan do lee tus metn daabm Salomon ki. ¹³ Anum jee kuuy se nam tap bo took gen tum te naade eyo; gan jee denge se lee toom jee aal maakde do

† 4:26 Aak KKR 2.1-2. Gaar ese je taad ute *al-Masi.

Isa *al-Masi ki se. ¹⁴ Ute naan se kic 6o jeege dena, mendinge ute gaabge, took aal maakde do Isa al-Masi ki do baado ziif do jeege tun aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se. ¹⁵ Taa nakn-kooŋgen jee kaan naabm Isa al-Masige lee ted se, ol jeege teecno ute jee kooŋge tuun taaldeno do danalge tu ey le do raagte tu; naade baado tondden do doobge tu, taa ken Pier deel deel jaay nirlin deebga dode ki se, som maakde ki se, nam kalan utu 'kone lapia. ¹⁶ Gotn se jeegen kuuy kic 6o dena ken iino maakn naange tun ken ce eger ken Jeruzalem ki, naade baano ute jee kooŋdege do jee ken ok kooŋ sitange. Gotn se naade paac on lapia.

**Jee kaan naabm Isa al-Masige k'tok k'j'ombden dangay ki*

¹⁷ Do nakge tun ted se, *magal jee tedn serke Raa ki ute *Sadusegen ute naan se, tedn maak-kilimi ro jee kaan naabm Isa al-Masige tu do gotn se naade iin rode ki. ¹⁸ Gotn se naade tok ombden dangay ken k'lee k'tokn k'tol jeege. ¹⁹ Ganj maakn boor ki se, *kodn Raa baado toodn ute kaam taar dangayge se naatn do dood teecdeno naatn do deekden do: ²⁰ «'Baaki daan boor *Bee Raa ki do 'taadki taargen paacn ken ed kaaja se jeege tu.» ²¹ Gotn se naade took do taar kodn Raa ki do tanooŋin nooŋin sum 6o, naade baa daan boor Bee Raa ki do naade baag dooy jeege gotn ese.

Ken *magal jee tedn serke Raage tu ute jeenge jaay aan gotn naade lee aakn metn taar jeege se, naade danjo magalgen taa bee *Israelege tu do ute jeegen lee aak metn taar Yaudge se, gotn se naade tusu do ol do k'baa k'toodo jee kaan naabm Isa al-Masige se naatn maakn dangay ki do k'baandeno. ²² Num jee ken j'olde naaba taa baa kaakn jee dangayge se, naade aan se onden te eyo. Gotn se naade ok terl baado on jee aldeno se do taadden metn taar nakgen deel se paac do: ²³ «Ken naaje jaay j'aan se, k'l'jon kaam taar dangayge se k'gaasinga gaas ute lkerle do jee ken lee boob jee dangayge se le, daar daar taa-doob ki. Na6o ken naaje jaay k'tood kaam taara se, j'on te nam maak ki eyo.» ²⁴ Ken magal jeegen lee boob Bee Raa ute magal jee tedn serke Raage tu jaay booy taar se, gotn se taar naade 'taad tap 6o jeel eyo. Anum naade toond metn naapa do nakge tun deel se. ²⁵ Ganj gotn se deb kalan iino daan boor Bee Raa ki baado taadden do: «'Booyki, bere, jeegen naase tok ombdeki dangay ki se, boorse naade utu daan boor Bee Raa ki do daar dooy dooy jeege.» ²⁶ Gotn se magal jeegen lee boob Bee Raa se iin baa ute jeenge tok baandeno ute jee kaan naabm Isa al-Masige se, na6o ute taa toog eyo, taa naade beer beer jee denge tu do som aden tund te ko cere.

**Jee kaan naabm Isa al-Masige naan Yaudge tun *jee kaakn metn taarge*

²⁷ Ken jee ken lee boob jee dangay ki jaay tok baano ute jee kaan naabm Isa al-Masige naan Yaudge tun jee kaakn metn taarge se, gotn se *magal debm tedn serke Raa ki teesde do: ²⁸ «Naaje k'gaassen j'oo onten 'dooyki jeege ute ro gaabm se bin ey la? Aakki nakn naase 'tedki se jaayo? Jeegen Jeruzalem ki se le, naase 'taad 'doodekigiga paac. Naase 'je aki kol moosn gaabm se 'kooŋm mindje ki.» ²⁹ Ganj Pier ute jee kaan naabm Isa al-Masigen kuuy terlden do: «Beeki num, nakn ken Raa maakin jen ro ki se 6o, j'aan ted jaay k'tedn nakn ken jikilimge maakde jea. ³⁰ Naase 6o jee ken tup toolki Isa ro kaag ki, ganj Raa bubjege, durinoga daan yoge tu, ³¹ do uun baa ondinga do ji daamin ki, do tedn naan 6o tedga gaar jeege do Debm Kaajn jeege taa koodn doobo gaan *Israelege tu gen terl maakde, do Raa aden tool *kusiŋdege. ³² Do nakge tun deel paac se, naaje k'saadŋge do *Nirl Salal ken Raa ed jeege tun tookga taarin se, kic 6o saada.»

³³ Ken naade jaay booy taar se, maakde taarde pirin aan goo aki doobo, do naade je aden toob. ³⁴ Num ganj gaaba kalan naan kod *Parizi, naan maakn Yaudge tun jee kaakn metn taarge se kici do naan se ron Gamalil. Naan se debm jeel taad toon metn Ko Taar Raa gen Yaudge do gaan Israelege paac aalin maak ki. Naan iin daar naan jeege tun se do taadden do: «Jee se, doodeki naatn jaayo.» ³⁵ Ken jee kaan naabm Isa al-Masige jaay j'ood k'teecden naatn sum se, naan taadden do: «Naase genaamgen gaan Israelege, ondko kondo do nakge tun naase 'je aki tedn do jeege tun ese. ³⁶ 'Jeelki, goor goor ara sum 6o, gaaba kalan k'danin Tedas. Naan se ted ron aan goo debm k'jeel jeel gotina ol gaabge baa baa nakn kaar-soo se baa metin ki. Gotn k'toolin sum se, gaabgen metn ki se aan wooko do naabde se le daara. ³⁷ Ter kaad ken magal jee taa naan *Rom ki jaay iin taa medn jeege se, naan ken se, gaaba kalan kod Galile k'danin Judas se, naan kic ted jeege dena baa metin ki. Ken naan jaay k'toolin se, jee metn naan ki se kic 6o aan wooko. ³⁸ Boorse, maam m'je m'asen taada: doodki dose doko ro jeege tun ese, ondeki naade baa. Ken nakn naade ted se jaay gen jikilimge sum le, utu 'daar kalin ki. ³⁹ Num, ken nakn naade ted se jaay gen Raa le, naase anki konj daar eyo! Ondki kondoo, som baa naase aki tedn jee taamooy Raage!» Gotn se naade took uun taarina. ⁴⁰ Naade ol k'dan k'baano ute jee kaan naabm Isa al-Masige se do gotn se naade ol j'ondden ute meeje do gaasde do j'onte taadn ro Isa *al-Masi se nam ki, do bin jaay 6o naade tood tolde. ⁴¹ Ken jee kaan naabm Isa al-Masige jaay teeco gotn ese se, maakde-raap sakan taa Raa se onde naade se jee an kaasin gen dabar taa Isa. ⁴² Ute naan se kic 6o, bii-rra daan boor *Bee Raa ki do

maakj bēege tu se, naade daayum lee dooy jeege ᵀ taaddēn Labar Jigan gen Isa se jeege tu. ᵀ jeege se, naade lee taaddēn ᵀ: Isa se ᵀo, al-Masi.

6

*Maakj jeege tun maakj *egliz ki se k'beer k'tōd jeege cili gen tēdn naaba*

1 Anum kaad ken se jee aalga maakde do Isa *al-Masi ki se ziid tēd dēna, ᵀaa ute naandē. Num ganj maakde ki se, Yaudgen taad taar Grek se taad naan ki ro Yaudge tun taad taar naandē mala se. Taa aanga ᵀōtn k'nign naka mēnd-daaayge tu se, mēnd-daaaygen taad taar Grek se, k'lee k'dirigde dirigi. 2 ᵀōtn se *jee kaan naabm Isa al-Masigen sik-kaar-di se, danj tus jee aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se paac ᵀo deekdēn ᵀo: «Naaje se j'kōn kōn gen taadn taar *Raa jeege tu jaay ᵀo k'ᵀaa lee nign nakj kōᵀo jeege tu eyo. 3 Taa naan se genaamge, maakse ki se 'beer 'tōōdki gaabge cili ken jeege aaldē maak ki ᵀo maakde ᵀooc te *Nirl Salal ᵀo jee jeel-taara. Bin se naaje jee kaan naabm Isa al-Masige se, naabm se j'adesin kōn kaam jide. 4 ᵀo naaje se le j'kōn roje paac gen keem Raa ᵀo gen taadn taar Raa jeege tu.»

5 Jee aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki ken tus ᵀōtn ese paac se, took do taardē ki se. ᵀōtn se jaay naade beer ᵀoᵀ Etien; naan se debm ken aal maakin paac do Raa ki ᵀo maakin ᵀooc ute Nirl Salal. Naade beer tōōdo Pilip, Prokor, Nikanor, Timon, Parmenas ᵀo Nikolas ken kōd Antios ken tēdga roᵀ kōd Yaudge se kici. 6 Jee tus ᵀōtn ese ᵀaano ute jeegen k'beer k'tōddēn cili se naan jee kaan naabm Isa al-Masige tu ᵀo naade eemden Raa ᵀo tōōddēn jidege dode ki.

7 Naan ken se, jee aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se, taad wōok taar Raa se jeege tu. ᵀo jee ken jaay aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se ziid tēd dēna maakj gēger ken Jeruzalēn ki. ᵀōtn se, *jee tēdn serke Raage tu se kic dēna ᵀaado took aal maakde do Isa al-Masi ki.

Jeege baado kōkᵀ Etien

8 Etien se, Raa tēdinga bēena ᵀo ēdinga tōōgo gen tēdn nakgen deel doa ute nakj-kōōbgen magal magala naan jeege tu. 9 Ganj do nakge tun naan tēd se ᵀii kalan Yaudgen iino gēger ken Sirēn ki ute kengen iino gēger Alekzandri ki, naade lee tus tus maakj *ᵀee ken Yaudge lee tusn maak ki se. Bee se k'danin Bee Yaudgen j'ōōddēnga kōōd dode maakj bul ki ᵀo naade lee tum ute Yaudgen iino taa naan Silisi ki ute gen Azi ki. ᵀōtn se naaden jee ᵀōᵀo kaam ᵀo se paac baag naanj ute Etien, 10 ᵀo taar jaay *Nirl Salal ᵀlin naan taaddēn se, taar naade 'kōn jaay an tērl tap ᵀo, naade ᵀn eyo, taa jeel-taar Etien se, Nirl Salal ᵀo ēdin.

11 Aan ᵀoo taar naade an tērl kic ᵀo ᵀn ey se, ᵀōtn se naade goonj ᵀaa ᵀejo jee taar-kōōbge ᵀo naade paac ᵀaado taad ᵀo: «Naaje se k'booyga te bije taar ken jaay Etien lee taad taar ing kus ro *Musa ki ᵀo ro Raa ki se.» 12 ᵀōtn se naade ᵀos mētn jeege dēna, mētn magal taa ᵀee Yaudge ute mētn jee jeel taadn tōōkj mētn Ko Taar Raage tu ᵀo naade ᵀaado ᵀkina ᵀo ᵀaansin naan Yaudge tun *jee kaakj mētn taarge. 13 ᵀōtn se naade taad taar-kōōᵀo ro Etien ki daala ᵀo: «Aakki gaabm daar se, naan ᵀo debm ken lee taad taargen ing kus ro *Bee Raa ki ᵀo ro *Ko Taar ken Raa ēdo Musa ki.» 14 Naade taad ᵀo: «Naaje se k'booyga booy ute bije ken naan deek ᵀo Isan kōd Nazaret se utu an tōōkj ute Bee Raa se naata ᵀo ro nakge tun Musa dooyjeki se le, naan utu an tērl 'tēdn kuuy.» 15 Ken jee paacn ingj maakj ᵀee ken Yaudge lee aakj mētn taarge se, naade paac ᵀnd kaamdē tēnenj Etien ki ᵀo naade aak daan kaaminj se tec aan ᵀoo daan kaam *kōdn Raa.

7

*Etien taad taara naan Yaudge tun *jee kaakj mētn taarge*

1 ᵀōtn se *magal debm tēdn serke Raa ki tōnd mētin ᵀo: «Taar k'taad roi ki se, mēᵀ ki ne?» 2 Etien tērlēn ᵀo: «Bubunge ute genaamge, udki bi jiga do taar ken m'asen taad se. Kaad ken *Abraam utu ing king taa naan ken Mezapotami ki se, naan ken se naan taad te taa dēētn gēger ken Aran ki ey ᵀōᵀo, ᵀōtn se ᵀo *Raa te magalinj teec naanin ki, 3 naanj deekin ᵀo: *Inj ᵀn naanji ute taasige ᵀo 'ᵀaa taa naan ken maam m'ai taada.*» 4 ᵀōtn se Abraam iin ᵀn taa naan Kaldege ᵀo ᵀaa ingj Aran ki. Ken bubin jaay ooy se, Raa deekin ᵀo: «Inj ᵀn ᵀōtn ese,» ᵀo naan iin ᵀaa ingj taa naan ken ᵀorse naase utu ingki maak ki se. 5 Ken naan jaay aan ᵀōtn ese, Raa taadin ᵀo utu an kēdn taa naan ese ᵀo naan se 'kōōpm metjilin ki. Ganj kaad ken se ᵀōᵀo ᵀōko kic ᵀo, Raa ēdin te eyo ᵀo ᵀōtn naan an kōsn mētin kic ᵀo ᵀōᵀo. Ter naan ken se, Abraam goono kic ᵀo ᵀk eyo. 6 Raa taadin ᵀo: *Metjilin se utu ᵀaa king taa naan jeege tu ᵀo jee se utu aden tēdn bulu ᵀo aden dabar gēn ᵀaara kaar-ᵀo.*† 7 Ganj jeegen utu aden tēdn bulu se, Raa deek ᵀo: *Jee se, maam m'utu m'aden kōjn bōōᵀo dode ki ᵀo ken nakgen se jaay deelga num, metjili se utu ade teecn maakj naan ken se ᵀo utu ade ᵀaa am lee keem ᵀōtn ara.*‡ § 8 ᵀōtn se *Raa ᵀōok ute Abraam taadin ᵀo n'ᵀj pōndᵀ. Bin ᵀo Abraam oojn goonin Isaka ᵀo ken Isaka jaay j'oojin ᵀk ᵀii marta

* 7:3 Aak Jen 12.1. † 7:6 Aak Ekz 3.12. ‡ 7:7 Aak Jen 15.13-14. § 7:8 *Kōjn pond ara se ᵀo, kese nakj kaakj jeel ken taad ᵀo *Raa ᵀōokga ute Abraam.

se, naan ojɪn pɔndɔ. Ɔ Isaka kic 6o ojɪn pɔndɔ gooniɪ *Yakub ki Ɔo Yakub taj pɔndɔ geninge tun gaabgen sik-kaar-dio. Naade se 6o bugjege.

⁹ «Gɔtn se bugjege se tɛd maak-kilimi ro genaade Yusup ki Ɔo naade ɔk 6aa dugɪn ji jeege tu Ɔo jee se uun 6aansɪn Masar ki. Gaɪ Ra a se utu te naana, ¹⁰ Ɔo naan Ɔoɔɪn naatn maakɪ nakge tun Ɔon ken aan doɪ ki se paac. Naan eɔɪn jeel-taara Ɔo tɛɔɪn tɛd debm meteke Ɔo Gaar magal gen Masar se aakiɪ se tɔɔɪn. Taa naan se 6o, naan ɔndɪn magala taa naan Masar ki Ɔo ɔɪn 6een paac kaam jɪna. ¹¹ Gaɪ ɔkɔ se, 6o end taa naan ken Masar ute magaliɪna Ɔo maakɪ taa naan *Kanan ki kici. Ɔo se tɔɔɪl dabar jeege ɔna Ɔo bugjege se je nakɪ kɔsɔ kic 6o ɔɪ eyo. ¹² Ken Yakub jaay booy j'ɔo nakɪ kɔsɔ utu Masar ki se, deet se naan ɔl bugjege gen 6aa dugɪ nakɪ kɔsɔ. ¹³ Ter naan ɔlden gen k-dige Ɔo naan ken se, Yusup tɛd genaange aak jeeliɪna Ɔo gɔtn se sum 6o, k'6aa k'taad metjil Yusup se Gaar magal ken taa naan Masar ki se. ¹⁴ Yusup ɔl danjo bubɪn Yakub ken ɪng taa naan Kanan ki Ɔo naan 6aado ute jeengen maakɪ 6een ki paac, Ɔo naade paac se jeege sik-cili-kaar-mii.

¹⁵ «Ken Yakub jaay booy se, naan iɪn 6aa ute jee maakɪ 6een ki paac taa naan Masar ki. Naan ute bugjege se, naade tiɪg gɔtn ese bini ooy maak ki. ¹⁶ Yodege se, naade tɔs 6aanden geger ken Sicem ki Ɔo 6aa tɔlden maakɪ iɪ6 ken Abraam dugɪn ji gaan Omorge tu ute pudda taa naan Sicem ki se.

¹⁷ «Aan gɔɔ kaadn taar ken Ra a taad Abraam ki aan kaan doobɪn ki se, jeejegen ɪng taa naan Masar ki se, dir ziɪd tɛɔga ɔna. ¹⁸ Naade tiɪg bini aan do gaar ken kuuy gen Masar ken jeel Yusup eyo. ¹⁹ Gaar se, naan deb pitini Ɔo ɔerlo jeejege. Naan dabardeno Ɔo tɛɔɔn utu taa tɔsɔ Ɔo ɔlden naade bini ɔn genɔge naatn taa 'kooyo.

²⁰ «Kaad ken se 6o, j'oojɪn *Musa. Naan se goon aak 6ee ken tɔɔɪl Ra a ki. Naan tiɪg 6ee bubɪn ki se laapa mɔtɔ. ²¹ Ken bubɪn ute koɪ jaay 6aa ɔndɪno naatn Ɔo rɛsiɪno se, gɔtn se goon Gaar magal Masar ki ken mɛnda se, 6aa ɔɪɪna. Naan uun 6aansɪn 6een ki Ɔo ɔkiɪn kaadɪn ki aan gɔɔ gooniɪn mala. ²² Musa k'dooyɪn ute nakgen jee Masar ki jeel paac se, Ɔo naan tɛd debm jeel-taara Ɔo jeel tɛɔn nakgen jiga jiga.

²³ «Ken Musa jaay 6aariɪn aas si-sɔɔ se, naan uun doa gen 6aa kaakɪ genaangen, gaan *Israelge. ²⁴ Ken naan jaay iɪn 6aa kaakɪ genaangen gaan Israelge se, naan ɔɪ koɔ Masar dabar dabar genaan koɔn Israel. Gɔtn se naan 6aano naaka, oociɪn metiɪna Ɔo tɔnd tɔɔl ute koɔn Masar se. ²⁵ Bin se Musa saap Ɔo tɛɔn bin sum 6o, genaangen gaan Israelge se 'jeele, naan se Ra a 6o ɔliɪno taa aden koɔɔn doɔde. Num gaɪ naade se ɔɪ jeel ɔk te metiɪn eyo. ²⁶ Metbeenki se, naan ɔɪ genaangen gaan Israelge dio tɛd tɛd taara ute naapa. Gɔtn se naan je aden tɛɔn num naade koɪɪn taasa ute naapa deekɔden Ɔo: «Medumge, naase le 'gena naapge, num gen di jaay naase 'tɛɔki taara ute naapa se?» ²⁷ Num gaɪ debm ken dabar dabar debɪn se ɔt ɔl Musa naatn Ɔo deekiɪn Ɔo: «Naai se, ken ɔndi magala gen koɪɪn 6ɔɔɔɔ doje ki tap 6o, nana?» ²⁸ La naai 'je am tɔɔl aan gɔɔ ken terko naai 'tɔɔlo koɔ Masar se le?», ²⁹ Ken Musa jaay booy taar se, naan 6eere ɔkiɪna Ɔo naan iɪn aan 6aa ɪng taa naan Madian ki aan gɔɔ ɔeke. Ɔo gɔtn naane se 6o, naan tojjo gaangen gaabge dio.

³⁰ «Ken naan jaay tiɪg aas 6aara si-sɔɔ se, 6ii kalan naan iɪn 6aa do koɔɔ-6aar ɔee ko ken k'danɪn Sinai Ɔo gɔtn se Ra a teeciɪn naaniɪn ki aan gɔɔ *koɔn Ra a Ɔo naan aakiɪn se aan gɔɔ roɔɪn poodo ɔk koɪ maakɪn ji kaag ki.

³¹ «Ken Musa jaay aak roɔɪn poodo ɔk maakɪn ji kaag ki Ɔo ji kaag se ɔs ey se, naan aak se ɔkiɪn taad eyo. Gɔtn se naan iiko gɔɔɔɔ taa aɪn kaakɪ kɔkɔ. Gaɪ naan booy mind Meljege Ra a ken taadɪn Ɔo: ³² Maam 6o m'Ra a gen bugi, Abraam, Isaka Ɔo Yakub.† Gɔtn se, naan niriɪn teece Ɔo roɔɪn poodn ken ɔk koɪ maakɪn ji kaag ki se kic 6o, naan je aɪn kaak eyo. ³³ Gɔtn se Meljege Ra a deekiɪn Ɔo: 'Tɔɔɔn ute saai jei ki se naatn, taa gɔtn naai 'daar se, naan gɔtn *salal.‡ ³⁴ Deere, koɔɔn yeɛbm jeemge jaay lee Ɔoɔ yeɛbde Masar ki se, maam m'aakga Ɔo daayɔden naade ɪng daay des des se kic 6o, maam m'booyga. Ɔo m'booy m'6aado se taa m'je m'aden koɔɔn doɔde. Ɔo 6ɔrse naai iɪn 6aado, maam m'je m'ai koli taa naan Masar ki.§»

³⁵ Ter Etien taadden daala Ɔo: «Musan ken gaan Israelge Ɔoɔ undɪn jaay deekiɪn Ɔo: Naai se ken ɔndi magal gen koɪɪn 6ɔɔɔɔ doje ki tap 6o nana?» Naan se 6o ken Ra a ute doobm koɔn Ra a teeciɪno naaniɪn ki maakɪn ji kaag ki se 6o, ken tɛɔga magalde ɔo debm koɔɔn doɔde. ³⁶ Musan ese 6o Ɔoɔɔɔn naatn taa naan Masarge tu ute nakɪn-koɔbge Ɔo ute nakgen deel do ken naan tɛɔdo. Ter naan tɛɔdo nakɪn-koɔbge kaad ken naan gaanɔdeno Baar Aace ute ken naade tiɪngo do koɔɔ-6aar ki 6aara si-sɔɔ se kici. ³⁷ Musan ese 6o ken ter taado gaan Israelge tu daala Ɔo: Ra a utu aseno 6eer koɔɔn maakɪn genaasege tu se, deb kalan ken utu 'tɛɔn debm taad taar teeco taar Ra a ki aan gɔɔ maama.† ³⁸ Musan se 6o, kaad ken gaan Israelge tus do koɔɔ-6aar ki se, debm ken daar daan bugjege tu ute koɔn Ra a ken daar taadɪn do ko ken Sinai ki. Naan 6o debm ken

* 7:28 Aak Ekz 2.14. † 7:32 Aak Ekz 3.6. ‡ 7:33 Aak Ekz 3.6. § 7:34 Aak Ekz 3.5, 7, 8 ɔo 10. * 7:35 Aak Ekz 2.14. † 7:37 Aak Dt 18.15.

Raa taadiño taargen ed kaaja jaay naan baado taadjesin̄ki se. ³⁹ Num ganj bugjege se baate tookj kuun taariña, do naade dođ undiña. Jo maakj maak-saapde ki se, naade je kəkj terl Masar ki. ⁴⁰ Gətn se naade taad *Aarun ki do: 'Tedfjeki raagen ken 'lee naanjege tu taa Musan ken dođfjeki naatn maakj taa naanj Masar ki se le, dim jaay aaniñ don̄ ki se, naaje jəndki te metiñ eyo.† ⁴¹ Kaad ken se, naade doy daap naka tec aan goo goon maran̄ja. Naade baado tajiñ *serke naaniñ ki do nakj naade tediñ ute jiden ese bo, naade den̄ ute maak-raapo aan goo raade. ⁴² Gətn se, Raa terlden naaga do res ənden naade lee eem nakgen Raa tondden maakj raa ki gen wəor gəto se. Kese aan doobin̄ ki aan goo taar ken k'raaniñ maakj Kitapm gen jeege tun taad taar teeco taar Raa ki ken do:

Gaan Israełge, daagen naase 'tjkiro serke maakj baarge tun si-səo do kəđ-baar ki se, naase 'təjinki maam ki ne?

⁴³ Gəto! Naase 'lee 'tuunkiro bee maragsen k'danjin̄ Məbək

do 'lee 'tuunkiro nakj ken tec aan goo k-diji gen maragsen k'danjin̄ Rapan;

nakgen ken naase 'tediñki ute jisegen se bo tedsega raasegen naase 'lee ergki naande ki.

Taa naan se bo, maam m'utu m'asen tuur kol naan taa naanj Babilon ki naane.Š»

⁴⁴ Ter Etien taad do: «Ken bugjege tin̄go do kəđ-baar ki se, naade ək *kəor gətn ken naade lee doədn̄ ute Raa. Kəor se Musa daapiñ aan goo ken Raa taadiño do naan̄ tediñ tec aan goo ken naan̄ aako gətn Raa ki se ra ra. ⁴⁵ Ganj bugjege se, bee se naade əniñ gendege tu do gendege se bee se naade tuun baan ute naade do kaad ken se Josue bo naande. Naade end maakj naan̄ ken melinge Raa tuurde naatn do əlden naade cirde. Bee se ing daande ki bini aan do Gaar *Daud ki. ⁴⁶ Raa se maakiñ raap do Daud ki do Daud se tənd metn Raa do n'an̄ kəniñ naan̄ an̄ kəbm̄ bee naan̄ Raa gen Yakub se. ⁴⁷ Num ganj bee ese se gooniñ Salomon bo baado iiniña. ⁴⁸ Ganj Raa Taaro se beegen ken jikilimge bo əb te jide se, naan̄ ing maak ki eyo. Aan goo taar ken Raa taado maakj Kitapm debm taad taar teeco taar Raa ki, ken do:

⁴⁹ *Maakj raa se gətn ken maam m'ing m'əsn gaara*

do do naan̄ja le gətn təb̄m jema.

Bee naase amki kəb tap bo bee tec do dī?

Jo gətn jaay am kaasn̄ m'an̄ jamak bo gayo?

⁵⁰ *Nakgen baa se paac se, maam bo m'tediñ ute jim ey la? *»*

⁵¹ Ter Etien taadden daala do: «Naase le jee naajiñ taarge do bi se le booy taar eyo do maakse le, mən̄go. Naase le 'tecki hubsege do taar *Nirl Salal taadsen le, naase 'tookki do ki eyo.

⁵² Jeegeen taado taar teeco taar Raa ki do dəkiñ se, bugsege lee dābardenoga. Naade təolo jee ken taado bii kaan *al-Masi Deb̄m Daan ki se. Ken naan̄ jaay aan se, naase dođ undiñki do ək təoliñki. ⁵³ Raa taadseno *Ko Taar ken naan̄ edo Musa ki se utu doobm kədn̄ Raage, num ganj Ko Taariñ se naase 'took ingki te do ki eyo.»

Etien k'tund k'təoliñ ute koa

⁵⁴ Ken Yaudgen *jee kaakj metn taarge jaay booy taar Etien taad bin se, maakde taarde piriñ aan goo doəbo. Gətn se naade doəni taardege do iin̄ ro Etien ki. ⁵⁵ Ganj Etien, ken maakiñ dooc te *Nirl Salal se, uun kaamiñ aak maakj raa ki ten̄iñ do naan̄ aak *nookj Raa wəor gəto kelej do aak Isa daar daar do ji daam Raa ki. ⁵⁶ Naan̄ deekden do: «'Booyki! Maam m'aak maakj raa dođ wan̄ do m'aak *Goon Deba se daar daar do ji daam Raa ki.» ⁵⁷ Ken naade jaay booy taar se, gətn se naade təoy makəno do turum bidege. Ter naade iin̄ taa naapm paac baado oociña. ⁵⁸ Gətn se, naade ək teecsiñ naatn maakj geger ken se do baagiñ tund te koa taa an̄ təolo. Jeegeen saadge se təod kal magaldege do baado əmbiñ metn je goon kəđ ki kalan k'danjin̄ Səl.

⁵⁹ Jo kaad ken naade daar tundiñ tund te ko se, Etien taad do: «Melum Isa, kom se əkiñ kaam ji.» ⁶⁰ Gətn se naan̄ erg naan̄ ki do dođ doy makəno do: «Melum, *kusiñ naade ted rom ki se, 'tedden kaldə.» Ken Etien jaay taad taar se aas sum bo, gətn se naan̄ ooyo.

8

1 Səl took do taar jeege tun təl Etien se.

*Jeege dabar jee aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ki*

Bii ken se sum bo, *eglizn maakj geger ken Jeruzalem ki se, k'baagden dabar dena. Jee Raagen paacn̄ gətn ese se aan̄ wəok baa taa naan̄ gen Jude ki ute gen *Samari ki do doəp *jee kaan̄ naabm Isa al-Masige sum bo Jeruzalem ki. ² Jee ken ək taar *Raa doñ se, ken naade jaay baa duubo Etien se, naade təoy doək taara əñ eyo. ³ Ganj Səl se je eglizn ken Jeruzalem ki se 'tedn̄ gəto. Naan̄ baa bee ute bea təkə mēndge ute gaabgen aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se do baado əmbden dangay ki.

† 7:40 Aak Ekz 32.1, 23.

Š 7:43 Aak Am 5.25-27.

* 7:50 Aak Eza 66.1-2.

*Pilip 6aa taadn Labar Jiga gen Isa se *Samari ki*

⁴ Jee gen wook se, naade 6aa lee maakj naange tun kaam ara kaam ara oo naade taad Labar Jiga gen Isa se jeege tu. ⁵ Ken Pilip jaay booy aan maakj geger ken kalan bini taa naar Samari ki se, naan 6aa taadden taar gen *al-Masi se jeege tu. ⁶ Jee den se paac taa naapki took uun taar Pilip, taa naade booyga maan nakj-kooom ken naan lee ted se oo naade mala kic aakinga ute kaamd. ⁷ Gotn se sitange dena teec ro jeege tu oo ken naade teec teec se tood tooy makono oo jee koon sitange se oj lapia. Gotn se jee k-rungyuge ute jee cekedde dena oj lapia kici. ⁸ Taa naan se 6o, jee ken maakj geger ken ese se, maakde raap den aak eyo.

⁹ Kaad ken se gaaba kalan utu ting maakj geger ken ese tap oo gaabm se ron Simon. Naan se, do dokin tap 6o naan debm kordoo iinga num ted nakgen ken jee Samari ki aak kic okden taad eyo. Naan ted ron aan goo debm k'jeel jeel gotina. ¹⁰ Ond do gaange tun seeme bini aan do jee magalge tu se, naade paac aalin maak ki. Naade deek oo: «Gaabm se 6o toogj Raa mala ken k'danin *Toogj Magal se.*» ¹¹ Simon jaay baag tedn kordin sum se, daanin taad eyo. Ute kordin se, naan iinga num tedden nakj-koooge oo ken naade aak tap 6o okden dekn *Nirl Salal, ¹² jeege paac aalin maak ki. ¹² Num ken naade booy taar Pilipm taadden metn taar gen Gaar Raa oo taar gen Isa al-Masi se, gotn se mendge ute gaabge took uun taarina oo naan *batizde. ¹³ Gotn se Simon kic 6o took aal maakin do Isa al-Masi ki oo naan kic k'batizina oo gotn se, naan ok metn Pilip tec. Ken naan jaay aak nakj-koooge ute nakgen deel do ken Pilip lee ted se, naan aak tap 6o okin taad eyo.

¹⁴ Ken *jee kaan naabm Isa al-Masigen Jeruzalem ki jaay booy j'oo jee Samari ki kic took uunga taar Raa se, naade oldeno Pier ute Jan. ¹⁵ Ken naade jaay aan se, naade tond metn Raa taa jee Samari ki ken aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se taa Raa aden dekn *Nirl Salal, ¹⁶ taa maakde ki se nam kalan tap 6o oj te Nirl Salal ey borto, num naade se k'batizde 6o ute ro Meljege Isa sum. ¹⁷ Gotn se Pier ute Jan baagden tond jide do jee Samari ken aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se oo naan ken se sum 6o, naade oj Nirl Salal.

¹⁸ Ken Simon jaay aak jee kaan naabm Isa al-Masigen tond jide do jeege tun aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki jaay Raa edden Nirl Salal se, gotn se Simon taad Pier ki ute Jan ki oo aden kedn gurs. ¹⁹ Naan taadden oo: «Edumkiro toogj se kici, taa debm jaay ken maam m'ondga jim don ki num, 'kon Nirl Salal bin kici!»

²⁰ Gan Pier terlin oo: «Naai ute gursi se, oj Raa asen kutn kap, taa maaki ki se naai saap oo ute gursi se sum 6o naai 'kon dugj nakj ken Raa ed jeege tu cer se!» ²¹ Maakj naab ken ese se, naai bedi got ute naaje, taa maakj naai naan Raa ki se, ted nakj ute doobin eyo. ²² Nakj naai 'ted jig ey se, naai ood doi ro ki naatn oo tond metn Raa. Bin sum 6o som daan Raa utu ai tool *kusinigen maaki ki se. ²³ Taa maam m'aaki naai se oo nakge paac se tedn gen naai, oo naai se oopga bulu gen tedn kusina.» ²⁴ Pier ute Jan se, Simon terlden oo: «Naase mala 'tondki metn Raa taa maama, taa nakj naase 'taadki se 'kaan dom ki eyo!»

²⁵ Ken Pier ute Jan jaay taado nakj ken naade aako oo booyo gotn Isa ki oo taada taar Raa jee Samari ki jaay aas se, naade ok terl Jeruzalem ki. Ken naade 6aa 6aa se, maakj naar Samarige tun ute denin se, gotn naade aal maak ki paac se, naade taadden Labar Jiga gen Isa.

*Pilip daad ute kod *Etiopi*

²⁶ Ken nakgen se jaay deel se, *kodn Raa kalan taad Pilip ki oo: «Iin '6aa kaam kaam booyo ken gotin kod-baara ken doobm ken iino Jeruzalem ki jaay booy 6aa Gaza ki se.» ²⁷ Gotn se Pilip naar iin 6aa. Ken naan 6aa 6aa se, naan uun kaamin aak magala kalan, kod Etiopi oo naan se kaasi*. Jo Neel gen jee Etiopi ken k'danin Kandas se, naan onin maalin paac kaam jina oo naan 6o debm ken aakin do maalinge tu se. Naan ingo Jeruzalem ki se gen keem Raa. ²⁸ Ken naan terl 6aa 6aa se, naan ook ing maakj puusin ki oo dooy makono taar ken maakj Kitapm gen debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi se. ²⁹ Gotn se *Nirl Raa deek Pilip ki oo: «Aan oj metn debm puus se.» ³⁰ Gotn se Pilip aan oj metn debm puus se, oo naan booy gaabm se ing dooy dooy maakj Kitapm gen debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi se. Gotn se naan tedn toose oo deekin oo: «Taar naai ing dooyin se tap 6o, naai 'jeel ok metin dey la?» ³¹ Gaabm se terlin oo: «Taar se jaay nam taad tookum te metin ey se, m'an jeel m'oo dio?» Gotn se kod Etiopi se taad Pilip ki oo: «'Baado ook ing ceem ki taa am taad tookj metina.»

³² Kese 6o taar Kitapm ken naan ing dooyin se oo taar se taad oo:

Naan se tec aan goo baatn k'j'ok k'baan gen 6aa toob,
*oo naan aan goo *goon baatn ken j'oj beekin kic tooy ey se,*
naan kic 6o tec bini taa naan ep te taarin eyo.

³³ *Naan se jaakin aan goo nakj cer se gotn kon boo ki se, nam tap 6o 6aa te metin ki eyo;*
oo metjil naan se le, nam tap 6o moon taad te taarin eyo.

* 8:27 Do dokin se gaaringe se jee lee boob mendge se naade lee tondden kaasi.

ጋጋ do naan ki se king naan se k'gaanjinsinga duuku.†

³⁴ Gaabm se tond metn Pilip ጋጋ: «Mooyum tu, ara se debm taad taar teeco taar Raa ki se tap 60, taad ute naan? Ute naan malin laፊu ute nam nam kuuy le?» ³⁵ Gōtn se Pilip uun mindina ጋጋ baagin taadn do taar ken naan dooyin se ጋጋ ute taar se, naan taadin Labar Jiga gen Isa. ³⁶ Ken naade uun doobo 6aa 6aa se, gōtn se naade aak maane ጋጋ gaabm se taadin ጋጋ: «Aaka, 6ere j'ongga maane! Ne dim jaay am gaasum am *batiz ey se utu la?» ³⁷ [Pilip deekin ጋጋ: «Ken naai jaay aal maaki do Isa *al-Masi ki num, maam m'ai batizi.» Gaabm se terlin ጋጋ: «Yee, maam se m'tookga Isa al-Masi se Goon Raa.»]† ³⁸ Gōtn se naan taad ጋጋ puus se k'daarina ጋጋ naaden di se paac booy tele maakn maan ken se ጋጋ gōtn se Pilip batizina.

³⁹ Ken naade jaay teeco maan sum se, Nirl Raa uun baan ute Pilip se gam. Gaabm se jaay terl aakin se, aakin naan gōt. Num ken naan jaay uun doobin 6aa 6aa se, 6aa ute maak-raapo. ⁴⁰ Gan Pilip aak kaak se, naan aanga kaam Azōtos ki sum. Maakn gegerge tun naan aalo maak ki paac bini aan maakn geger Sezare ki se, naan taad Labar Jiga gen Isa al-Masi se jeege tu.

9

Isa teec naan Sol ki

(NJKN 22.3-16, 26.9-20; Gal 1.1-16)

¹ Gan kaad ken se, Sol ing 60 gen tedn *kusiፋa ጋጋ gen taal jeeፍen aalga kaal maakde do Melje Isa ki. Gōtn se naan iin 6aa ጋጋ *magal jee tedn serke Raa ki ² ጋጋ tond metin ጋጋ an kedn maktubm ken an kan doobo ጋጋ ute maktubm se naan '6aa kedn magalge tun gen maakn *6eege tun ken Yaudge lee tusn maak ki maakn geger ken Damas ki. Ute naan se jaay, naan 'kon doobo ጋጋ ken jaay onga mendge lo gaabgen gam ken aalga kaal maakde do Isa ki se, naan adeno takn dookn 6aa Jeruzalem ki.

³ Ken naan 6aa 6aa doob ki jaay aan gōr ute Damas se, gōtn se naan naar aak poodo raap lak lak iino maakn raa ki baado deebin bat. ⁴ Gōtn se naan booy ooc naan ki ጋጋ booy mind deba danjin ጋጋ: «Sol, Sol, naai tap 60 'dabarum bin se gen di?» ⁵ Gōtn se Sol deek ጋጋ: «Meluma, naai tap 60 naan?» ጋጋ mind debm se deekin ጋጋ: «Maam 60 Isan ken naai 'lee 'dabarum se. ⁶ Gan 6orse se, naai iin '6aa maakn geger ken Damas ki ጋጋ gōtn naane se j'ai 6aa taadn nakn naai utu 'teda.» ⁷ Gan jee metin ken k'6aa tel se 6eere okde se daar yip ጋጋ taad taar eyo. Naade booy mind deba naፊo aak te melin eyo. ⁸ Gōtn se Sol iin daara ጋጋ ken naan jaay ood kaamin se, kaamin ጋጋ aak eyo. Gōtn se jeenge okin jin ki jaay 60 tood baansin Damas ki. ⁹ Daan biige tun motn naan ting se, kaamin le ጋጋ aak eyo, os dim eyo ጋጋ aay eyo.

¹⁰ Gaaba kalan bin se, ron Ananias ting maakn geger ken Damas ki. Naan se debm aalga kaal maakin do Isa ki kici. Gōtn se Meljege Isa teecin naanin ki ጋጋ danjin ጋጋ: «Ananias!»

Ananias took ጋጋ: «ጋጋy Meluma!» ¹¹ Meljege Isa terlin ጋጋ: «iin '6aa doob ken k'danjin doobm seej *Taal* se ጋጋ '6aa 6ee Judas ki se, 'kon gaabm ken k'danjin Sol ken kod Tars se. Naan utu ing gōtn se eemum keeme, ¹² ጋጋ aaki aan gōጋ naai Ananias, end baado onina ጋጋ naai ondin ji don ki ጋጋ kaamin ood aaka.» ¹³ Num gan Ananias terlin ጋጋ: «Meluma, maam m'booy jeege osumga maan gaabm se, taa nakgen kusiፋa ken naan lee tedn jeege tun Jeruzalem ki se. ¹⁴ Maam se m'booyga j'oo *magal jee tedn serke Raage tu se undinga kulu gen baado takn dookn jeeigen gōtn ara.» ¹⁵ Gan Meljege taadin ጋጋ: «Ute naan se kic 60, iin '6aa ጋጋ gaabm se, taa gaabm se maam 60 m'beer m'oodino. Naan 60 debm ken am tedn naabuma ጋጋ utu 'taadn roma jeege tun Yaudge eyo ute gaardege ጋጋ 6aa taadn gaan *Israelge tu kici. ¹⁶ Maam mala m'utu m'an taadn dubar ken naan utu kon taa maama.»

¹⁷ Gōtn se Ananias iin 6aa end 6ee Judas ki, ጋጋ Sol ጋጋ naan ond jin don ki, deekin ጋጋ: «Sol genaama, kese Melje Isan ken teecio naani ki kaad ken naai baado 6aa doob ki se; naan 60 olumo gōti ki taa kaami koodn kaaka ጋጋ *Nirl Salal ai dooc maaki.» ¹⁸ Gōtn ese sum 60 nakge tec aan gōጋ naagin kenj parpa se naar sidō kaamin ki ጋጋ gōtn se kaamin ood aak gōtin ki. Naan iin daara ጋጋ gōtn se *k'batizina. ¹⁹ Ken naan jaay os ጋጋ aay se, naan ጋጋ togo gōtin ki.

*Sol taad taa *al-Masi maakn geger ken Damas ki*

Gōtn se Sol tingo bii kandum ute jee aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki, maakn geger ken Damas ki. ²⁰ Gōtn ese sum 60, naan naar baag taadn jeege tun maakn *6eege tun ken Yaudge lee tusn maak ki se, deekden ጋጋ: «Isa se, naan 60 Goon *Raa.» ²¹ Jeeፍen paacn lee booy taarin naan lee taadden se, taar se okden taad eyo ጋጋ naade taad ute naapa ጋጋ: «Gaabm se 60 ken lee dabaro jeeፍen aal kaal maakde do Isa al-Masi ken ing Jeruzalem ki se ey la? ጋጋ naan baado tap 60 taa anden tok dookn 6aa naan *magal jee tedn serke Raage tu daamo?» ²² Gan Sol se, naan bii-raa taad taar Raa 6aa ute naanin sak sak ጋጋ taadin ute maakin paac.

† 8:33 Aak Eza 53.7-8.

† 8:37 Taar se, maakn Kitapge tun do dookin se, metinge maakde ki se gōt.

Yaudgen Damas ki se, naan taaddesin tal oo Isa se naan 60 al-Masi. Oo Yaudge se taar naade an taad kic 60 jeel eyo.

²³ Gotn se Sol tingiga bii dena maakn geger ken Damas ki oo kaad ken se 60, Yaudge dook taarde taa an tooo. ²⁴ Num gan deb kalan baado oo Sol oo: «Jeege end kend teli gen kuti, taa Yaudge se ting boob nooro oo katara taa doobm gen geger Damas ki se; naade je an kokin tooo.» ²⁵ Gan bii kalan noor se, jee metn Sol ki se ok baansina, olin maakn baar ki magala oo uun booyin naatn naagn durdur ki.

Sol baa maakn geger ken Jeruzalem ki

²⁶ Ken Sol jaay aan Jeruzalem ki se, naan je doobm ken 'tum ute jee aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ki, na60 naade se beerin beere, taa ken Sol jaay aalga kaal maakn do Isa al-Masi ki aan goo naade se, naade maakde utu naaj naaj don ki. ²⁷ Gotn se Barnabas took okina oo baansin naan *jee kaan naabm Isage tu oo taadden oo ken Sol baa baa Damas ki jaay aan doob ki se, naan aako Meljege oo Meljege se taadino ute taarin mala. Ter gotn se naan deekden oo Sol Damas ki se, taado taa Isa jeege tu se, aalo don sak beer eyo. ²⁸ Ute taar naan taadden se, gotn se jee kaan naabm Isage se okin ceede ki. Oo kaad ken se maakn Jeruzalem ki se, Sol lee ute jee kaan naabm Isage se kaam ara kaam ara oo ute ro Meljege se naan taad taar Raa jeege tu aal don sak beer eyo. ²⁹ Naan iinga num lee taad ute Yaudgen taad taar Grek oo daayum lee naaj ute naade na60 naade se je doobm an tooo. ³⁰ Ken genaagen doobm Isa al-Masi ki jaay booy taar se, naade ok baan ute Sol se maakn geger ken Sezare ki oo gotn naane se, naade olin baa maakn geger ken Tars ki.

³¹ Kaad ken se *eglizn gotn baa se paac kengen taa naan Jude ki, Galile ki oo *Samari ki paac ing ute lapia. Naade se ok toooo ro taar Raa ki, beer Meljege tu oo *Nirl Salal noogde ted den baa ute naande.

Pier ed lapia Ene ki

³² Kaad ken se Pier lee daayum maakn naange tu kaam ara kaam ara. Bii kalan naan iin baa kaakn jee Isagen ing maakn geger ken Lida ki. ³³ Ken naan jaay aan se, naan on gaaba kalan k'runGuyu k'danjin Ene tood tood do nakj toodin ki. Gotn naan terex k'runGuyu sum se, okga baara marta. ³⁴ Gotn se Pier deekin oo: «Ene, naai se Isa *al-Masi ediga lapia; iini, naai mala 'teel nakj toodi!» Gotn se Ene naan iin daar tal. ³⁵ Jeegeen paacn ing Lida ki ute jeegeen paacn ing taa naan Saron *ki jaay aak nakj se, naade took aal maakde do Melje ki.

Tabita ooyo oo Pier durina

³⁶ Maakn geger ken Japa ki se, ok menda kalan bin se, naan aalga kaal maakn do Isa ki oo mend se ronj Tabita. (Tabita ute taar Grek se naade danjin Dorkas†). Mend se daayum naan ted beex jeege tu oo lee ed nakinge *serke jee daayge tu. ³⁷ Kaad ken Pier utu Lida ki boort se, Tabita ooc kooon oo ooyo. Ken naan jaay ooy sum se, naade roogina oo uun ook baa aalin maakn bee ken raan ken j'iinin do naapin ki se. ³⁸ Aan goo Lida goor ute Japa dey se, jee aalga kaal maakde do Isa ki, ken ing Lida ki se, booy oo Pier utu gotn ese se oo naade ol gaabge dio baa danjino deekin oo: «'Baado onje keske tu.»

³⁹ Pier naan iin baa ute naade. Ken naan jaay aan se, naade ok baansin maakn bee ken j'aal yo maak ki se. Oo mend-daayge se paac baado onjin ute keeme. Gotn se naade taadin kaldegen Tabita tojdono kaad ken naan utu zere se. ⁴⁰ Gotn se Pier deek jeege tun gotn ese oo: «K'teac naatn.» Oo ken jeege jaay teec se, naan erg naan ki oo eem Raa. Naan terl kaamin aak debm ooyga kooy se deek oo: «Tabita iini!» Gotn se naan ood kaamina oo ken naan jaay aak Pier se, naan iin ing ute metina. ⁴¹ Pier ol jin okina oo uun daarina. Gotn se naan danjo jee Raage ute mend-daayge. Ken naade jaay baado se, Pier taadden oo Tabita se, naan duroga. ⁴² Ken jeegeen paacn maakn geger ken Japa ki jaay booy taar ese se, maakde ki se jeege dena took aal maakde do Meljege tu. ⁴³ Maakn geger ken Japa ki se, Pier tingga dena gotn gaab ken debm rujn daar k'danjin Simon se kici.

10

**Kodn Raa teec naan Korney ki*

¹ Maakn geger ken Sezare ki se, gaaba kalan k'danjin Korney oo gaabm se asgargen kaaru se, naan 60 bubde. Naan maakn dool asgarge tun k'dandje Italige. ² Gaabm se ok taar *Raa onoo oo naan ute jee maakn been ki paac se, beer Raa ki. Naan ted beex Yaudge tun jee daayge oo daayum naan lee eem Raa. ³ Bii kalan kaadn teger ki se, Korney aak kodn Raa tal tal endo kend been ki oo kodn Raa se danjin oo: «Korney!» ⁴ Ken Korney jaay aak kodn Raa se, beer okina oo naan taad kodn Raa ki oo: «Kese dio, Jaamus?» Kodn Raa terlin oo: «Keem Raa ken naai lee eeme ute tedn beex ken naai lee ted jeege tu se, Raa dirigin te eyo. ⁵ Borse, ol jeege Japa ki

* 9:35 Taa naan Saron se naan naan tood patal oo ok kaaga kic dena. † 9:36 Dorkas se je deekin oo: angja.

taa ade danj Simon ken k'danjin Pier se. ⁶ Jo naan utu ing bee gaab ken k'danjin Simon ken debm rujn daara se do gaabm se, naan beena taa baar ki.» ⁷ Jo ken kodn Raa jaay taad taarin aas jaay baa se, gotn se Korney danjo maakn jee tedn naabinge tu se, jeege dio ute asgar ken j'edinsin kaam jin se, do asgar se, ak taar Raa doo. ⁸ Taar kodn Raa taadin se, Korney taadden metin paac, jaay bo olden k'baa Japa ki.

Pier aak nakn iino gotn Raa ki

⁹ Gotn se jee ken Korney olden naaba se iin baa, do metbeen ken naade baa baa doob ki jaay aan goo ute geger Japa se, kaad ken se kaad aanga katara. Jo naan ken se, Pier ook do bee ki naan gen keem Raa. ¹⁰ Ganj gotn se Pier nam bo toolina do je koso. Kaad ken jaay k'tedin ted koso se, naan naar aak ne dim iino gotn Raa ki. ¹¹ Naan aak maakn raa doo wan do aak naka aan goo kala magala k'dookin taarin goto kaam soo do nakn se booyo bini aan naan ki tak. ¹² Maakn nak ken aan goo kala se, naan aak napaar daage paac: kengen jeege soo soo, kengen erg kerge do ute napaar yeelge paac. ¹³ Gotn se naan booy mind deba deekin do: «Pier iini, daagen se tok'toolo do oso.» ¹⁴ Pier terlin do: «A-a Meluma! Gotn maam ting tap bo daagen gen kos ey se, bii kalan maam m'os te eyo.» ¹⁵ Ter naan booy mind debm se taadin kuuy daala deekin do: «Nakn ken jaay Raa tedin tedga jiga se, naai onte kaakin aan goo nakn aak kusu.» ¹⁶ Mind debm ese se taad doolin moto, jaay bo nakn aan goo kala se terl ook baa maakn raa ki gotin ki.

¹⁷ Pier, nakn naan aak se, deel dona do saap metn taar nakn se tap bo, naan ond ute metin eyo. Nabo kaad ken se sum bo, jee Korney oldeno se, je je bee Simon do kaad ken se naade aan taa doobm Simon ki. ¹⁸ Gotn se naade danj jee maak ki do tond metde do: «Gaabm ron Simon ken k'danjin Pier se, utu gotn ara ki la?» ¹⁹ Kaad ken Pier jaay utu ing saap saap barto do nakn ken naan aako se, gotn se *Nirl Salal taadin do: «'Booyo Pier! Gaabge moto utu daar gotn ese jei jee. ²⁰ Iin booy keske 'baa onde, onte 'naaja do 'baaki kalan taa jee se, maam bo m'oldeno goti ki.» ²¹ Gotn se Pier booy baa on jee se do deekden do: «Maam bo debm ken naase j'enki se. Num naase 'baakiro gotum ki tap bo beey dey la?» ²² Naade terlin do: «Naaje se bubm asgargen k'danjin Korney se bo oljeno. Naan se debm daan ki do beer Raa ki do Yaudge ute dende paac se, toomina. Naan se, bii kalan *kodn Raa baado taadin do n'ol k'baa k'danjo Pier ade baa been ki, taa an taadn taar Raa naan 'booyo.» ²³ Gotn se Pier baanden beene do ondde mertee do naade tood iip gotin ki.

Pier baa gotn Korney ki

Metbeenki Pier iin baa ute naade do genaage kandum ken doobm Isa *al-Masi ken Japa ki se, daan Pier. ²⁴ Metbeen ken kuuy se, naan ute jeenge aan maakn geger ken Sezare ki. Ganj kor naade utu naa te ey se, Korney danjo taasinge ute medn donge, naade tus ing aak kaamina. ²⁵ Kaad ken Pier aan jaay end kend been se, gotn se Korney baado doodina do ooc metn jen ki aan goo debm ken baa keem Raa se. ²⁶ Ganj Pier ak jina do uun daarin deekin do: «Onte 'tedn bini; iin raan! Bere, maam kic m'debkilimi aan goo naai sum.» ²⁷ Pier ute Korney jaay end kend been se, naade baa baa do lee taad taad ute naapa. Ken naade jaay aan se, on jeege tusga dena.

²⁸ Gotn se Pier deekden do: «Jeelki, maakn *Ko Taar Raa naaje Yaudge tu se gaasje do j'onte king ute jeegen Yaudge eyo do j'onte lee beedege tu. Ganj maam se, Raa taadumga tal do m'onte kaakn jee kuuy se aan goo jee aak kusu naanin ki. ²⁹ Taa naan se bo, ken naase olki jaay k'danjumo se, maam naajo te eyo num m'baadoga. Borse se 'taadumki tu, naase tap bo 'danumkiro se taa di?» ³⁰ Korney terlin do: «Borse tedga bii moto aan kaadn do teger ki aan goo kaadn ara se, maam m'ing m'eem keem Raa maakn beem ki m'aak kaak bin se, m'aak gaaba kalan daar daar naanum ki ute kalin raap lak lak. ³¹ Naan taadum do: «Korney! Keem Raa ken naai lee eem se, Raa booyiga do beey ken naai lee ted jeege tu se le, Raa dirigin te eyo. ³² Borse, ol jeege Japa ki, taa ade danj Simon ken k'danjin Pier se, taa ade baa gotn ara. Naan ute bee gaab ken k'danjin Simon ken debm rujn daar ken been taa baar ki se.» ³³ Gotn se maam m'naar m'ol jeege Japa ki, taa ai baa dana do ken naai aanga se, naaje maakje raap aak eyo. Taa naan se, borse naaje k'tusga paac naan Raa ki do k'je k'booy taar ken Meljege Raa taadio do ajen taad se.»

Pier taad Labar Jiga jeege tun bee Korney ki

³⁴ Gotn se Pier eep taarina deekden do: «Deere, maam se m'jeelga Raa se naan beey nam eyo. ³⁵ Ganj maakn metjil jikilimge tun gay gay kic bo, debm ken beer Raa ki do tedn nakgen ute doobin se, naan se bo ken tool Raa ki. ³⁶ Raa taado taarin gaan *Israelge tu do ute doobm Isa *al-Masi se, naan baanoga te Labar Jiga ken 'kedn toose jeege tu. Taa Isa se, naan bo Mel jeege paac. ³⁷ Naase jeelki nakgen borse deel taa naan Jude ki paac se, nakgen se baago taa naan Galile ki, kaad ken Jan-Batist taado metn taar *batem ken naan lee batizo jeege se. ³⁸ Naase jeelki Raa ken beey doo Isan kodn Nazaret se, edinga toonj *Nirl Salal. Jo naase

l'jeelki kici, Isa se leedoga gōtn 6aa se paac ɔɔ naan tɛd bɛɛ jeege tu ɔɔ ɛd lapia jeege tun kɛn *Bubm sitange tɔkdega tɔk kaam jiŋa, taa Raa se utu te naaŋa.

³⁹ «Naaje, *jee kaan naabm Isage se, j'aakga ute kaamje ɔɔ k'booyga ute bije, nakŋ kɛn naan tɛdo maakŋ naan Yaudge tu ɔɔ maakŋ geger kɛn Jeruzalem ki se. Naan se 6o kɛn Yaudge ɔk tup tɔɔliŋ ro kaag ki se. ⁴⁰ Gaŋ kɛn tɛd biŋ mɔto se, Raa durinoga daan yoge tu ɔɔ ɔliŋ naan teec naan jeege tu, ⁴¹ na6o naan se teec te naan jeege tu paac eyo. Gaŋ naan se teec naan naaje kɛn Raa bɛɛr tɔɔdjenoga tɔɔd do dakiŋa taa naaje k'tɛdn saadŋge. Naaje se, kɛn naan ooy duro se kic 6o, naaje j'ɔsoga ɔɔ j'aayoga ute naaŋa. ⁴² Naan taadjeno ɔɔ k'6aa k'taad Yaudge tu nakŋ kɛn naaje k'l'j'aako ɔɔ k'booyo se ɔɔ j'aden taadŋ j'ɔɔ: Isa se 6o, debm kɛn Raa bɛɛr ɔɔdŋo gen koŋŋ bɔɔɔ do jeege tun ooyga kooyo ɔɔ kɛngen utu zɛɛɛ. ⁴³ Jee taad taar teeco taar Raa ki do dakiŋ se paac taadoga saadŋ naaŋa; naade deek ɔɔ: «Debm jaay aalga maakŋ do naan ki num, Raa aŋ tɔɔl *kusiŋiŋ se paac naatŋ.»»

*Raa ɛd *Nirl Salal jeege tun Yaudge eyo*

⁴⁴ Kaad kɛn Pier jaay utu daar taadden taad 6ort sum 6o, gōtn se Nirl Salal naar bɔoy do jeege tun paac iŋg booy booy taariŋ se. ⁴⁵ Yaudgen took aalga kaal maakde do Isa *al-Masi kɛn 6aado ute Pier jaay aak nakŋ se, ɔkden taad eyo taa naade aak Raa se jeege Yaudge ey se kic 6o, naan took ɛdden Nirl Salal! ⁴⁶ Taa naade booy jee se taad taad taar naan jeege kuuu ɔɔ tɔom Raa ɔɔ: «Raa se, naan debm magal aak eyo.» Gōtn se Pier taadden ɔɔ: ⁴⁷ «Borse, jee se le, Raa ɛddenga Nirl Salal aan gɔɔ naaje kici. Ken bin num j'ɔnte gaasdeki gen *batizn maan.» ⁴⁸ Gōtn se naan taadden ɔɔ: «Jee se k'batizde ute ro Isa al-Masi.»

Ɔɔ jee kɛn k'batizde se taad Pier ki ɔɔ: «J'ɔɔp j'iŋg ute naade gen biŋ kandum.»

11

Pier taad metn taar nakŋ kɛn deelo Sezare ki genaage tun Jeruzalem ki

¹ *Jee kaan naabm Isa al-Masige ute genaagen doobm Isa *al-Masi kɛn taa naan Jude ki se, 6aa booy ɔɔ jeege Yaudge ey se kic 6o booyga taar *Raa ɔɔ took aalga maakde do ki. ² Ken Pier jaay ɔk terlo Jeruzalem ki se, Yaudgen doobm Isa al-Masi ki se 6aado tɛɛsiŋa, ɔɔ baagin mooyo. ³ Naade deekiŋ ɔɔ: «Naaje k'booyga j'ɔɔ naai iŋgoga 6ee jeege tun Yaudge eyo ɔɔ ɔsoga ute naade!» ⁴ Gōtn se Pier uun metn taar nakŋ deel se paac, taaddeŋiŋ tak tak ɔɔ: ⁵ «Bii kalan, maam maakŋ geger kɛn Japa ki jaay m'eem keem Raa se, maam m'aak naka tal tal iŋo maakŋ raa ki: nakŋ se magala tec aan gɔɔ kala k'dɔakiŋ taariŋ gɔto kaam ɔɔɔ; nakŋ se iŋg raan bini bɔoy aan naan ki cɛɛm ki. ⁶ Ken maam jaay m'bil m'aakiŋ se, maam m'aak daagen 6eene, daagen naata, kɛngen erg kerge ɔɔ yeelge. ⁷ Gōtn se, maam booy mind deba deekum ɔɔ: «Pier iŋi, daagen se t'ɔk, t'ɔɔlo ɔɔ ɔɔ.» ⁸ Gōtn se maam terliŋ m'ɔɔ: «A-a Meluma! Gōtn maam m'tiŋg tap 6o, daagen gen kɔs ey se, biŋ kalan maam m'ɔs te eyo.» ⁹ Ter maam booy mind debm se taadum maakŋ raa ki kuuu daala ɔɔ: «Nakŋ kɛn jaay Raa tɛdiŋ tɛdga jiga se, naai ɔnte kaakiŋ aan gɔɔ nakŋ aak kusu.» ¹⁰ Mind debm se taad ɔɔlum mɔto, jaay 6o nakŋ aan gɔɔ kala se, terl ook 6aa maakŋ raa ki. ¹¹ Kaad kɛn se sum 6o, gaabge mɔto naar aan taa doobm 6ee kɛn naaje k'maak ki se. Naade se iŋo Sezare ki ɔɔ j'ɔldeno gōtum ki. ¹² Ɔɔ *Nirl Salal taadum ɔɔ m'6aa ute naade, m'ɔnte naaja. 'Booyki, genaagen mɛɛɛ kɛn doobm Isa al-Masi kɛn 6aado ute maam Jeruzalem ki ara se, naade se 6o kɛn iŋgo ute maam 6ee gaab kɛn ese. ¹³ Gaabm se taadjen ɔɔ naan aakga *kɔdn Raa 6aado 6een ki ɔɔ kɔdn Raa se deekiŋ ɔɔ: «Borse ɔl jeege Japa ki, taa aio 6aa dan gaabm ron Simon kɛn k'danŋ Pier se. ¹⁴ Naan utu ai taadŋ taar Raa ɔɔ taar se 6o ai kɛdn kaaja naai ki ute jeege maakŋ 6ee ki paac.» ¹⁵ Ken maam jaay m'aan m'utu m'taad taad sum 6o, gōtn se Nirl Salal naar bɔoy dode ki aan gɔɔ kɛn naan bɔoyɔ deet dojege tu se. ¹⁶ Gōtn ese sum 6o, maam m'naar m'saap do taar kɛn Meljege Isa taadjekiro kɛn ɔɔ: Jan se *batizo jeege te maane, num gaŋ naase se j'utu j'asen *batizn ute Nirl Salal. ¹⁷ Jee se maam m'aakga Raa ɛddenga Nirl Salal aan gɔɔ kɛn naan ɛdjekiro naajege tun j'aalkiga kaal maakeje do Isa al-Masi ki se kici. Bin se, maam tap 6o m'naŋa jaay m'gaasn Raa do nak kɛn naan 6aa 6aa tɛda se?»

¹⁸ Ken naade jaay booy taar kɛn Pier taadden se, naade paac 6aa doa. Gōtn se naade *nook Raa deek ɔɔ: «Deere, Raa se ɔɔdga doobo jeege tun Yaudge ey se kici, gen terl maakde do Raa ki taa koŋ *kaajŋ gen daayum.»

Jee Antios ki se took aal maakde do Isa ki

¹⁹ Ken jaay k'tɔɔl Etien sum se, jee doobm Isa *al-Masi ki se, k'baagde dabara. Taa naan se 6o, naade aan wɔok 6aa taa naange tun kuuu. Jee metinge 6aa taa naan Penisi ki ɔɔ kɛngen metinge 6aa taa naan Sipir ki ɔɔ metingen kuuu 6aa maakŋ geger kɛn Antios ki. Ɔɔ gōtn kɛn naade aanga ro ki se, naade taad taar Raa se Yaudge tu kalde ki sum. ²⁰ Gaŋ maakde ki se, jee metinge iŋo taa naan Sipir ki ute maakŋ geger kɛn Siren ki jaay aan maakŋ geger kɛn Antios ki se, naade taad Labar Jiga gen Meljege Isa se jeege tun Yaudge ey kici. ²¹ Gōtn se

toogŋ Meljege Raa utu te naade; taa naan se 60 jeege dena took taar Raa ɔ aal maakde do Meljege tu Isa ki.

²²Jee *eglizn Jeruzalem ki jaay, taar se 6aa ooc bide ki se, gotn se naade ɔl Barnabas taa afe 6aa kaakŋ jee ken aal maakde do Isa al-Masi ken maakŋ geger ken Antios ki se. ²³⁻²⁴Barnabas se, naan debm jiga, aal maakin paac do Isa al-Masi ki, ɔ naan se maakin dooc ute *Nirl Salal. Ken naan jaay aan Antios ki jaay aak bee ken Raa ted jee Isa al-Masige tun gotn ese se, naan maakin raapo ɔ dejde ɔ j'ing k'doak ute Meljege Isa al-Masi se toogo. Gotn se jeege dena took taar Meljege ɔ ziid do jee Isa al-Masige tun gotn ese.

²⁵Gotn se Barnabas iin ɔnde ɔ 6aa geger ken Tars ki gen 6aa je Sol. ²⁶Ken naan jaay 6aa ɔŋŋ se, naade k'6aado kalan maakŋ geger ken Antios ki. Maakŋ 6aar ken ute magalin paac se, naade lee tus ute jee egliz ken gotn ese ɔ jeege dena naade lee dooyde ute taar Raa. Maakŋ geger ken Antios ki sum 60, jeegeen aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se k'baagde danj ute ro: *jee al-Masige*.

Jee al-Masigen maakŋ geger ken Antios ki se noog jee al-Masigen taa naan Jude ki

²⁷Kaad ken se, jee ken taad taar teeco taar Raa ki iino Jeruzalem ki, booy 6aado maakŋ geger ken Antios ki. ²⁸Maakde ki se, deb kalan k'danjn Agabus, *Nirl Salal olin naan iin daara ɔ taad jeege tu ɔ: «Goto 6aa se paac, 60 utu tool tedn daama jeege tu.» ɔ 60 ken Agabus taadn ese se, toolo jeege do Gaar magal *Rom ken k'danjn Klod. ²⁹Gotn se jee aal maakde do Isa *al-Masi ken gotn ese se jaay booy taar se, naade uun doa taad ɔ: «Nanja nanja kic 60, nakŋ naan ɔk se 6aano kaam do ron rona, taa j'an 6aa noogn genaagen doomb Isa al-Masi ken taa naan Jude ki.» ³⁰Ken naade jaay tusin aas se, naade edŋ ji Barnabas ki ute Sol ki taa an 6aa kedn ji jee naan jee *eglizge tun taa naan Jude ki.

12

**Erɔd tool Jak ɔ ɔk ɔl Pier dangay ki*

¹Kaad ken se, Gaar Erɔd baag dabar jee *eglizgen metinge. ²Naan ken se Jak gnaa Jan se, Erɔd ɔl k'gaan dona ute gɔrd-jerle. ³Ken naan aak nakŋ naan ted jaay tool Yauadge tu se, ter naan ɔk Pier se olin dangay ki ɔ kaad ken se, jeege ted ted Laa mappan ɔk ɔrom eyo. ⁴Ken naan jaay ɔk kol Pier dangay ki se, gotn se naan tomb asarge ɔ ɔ ɔoto kaam ɔ ɔ taa an boobo. Naan je giii *laa Paak se jaay deelga num, Pier se naan ano ɔokŋ 6aa naan Yauadge tu taa an kojŋ booro don ki. ⁵Gan ken Pier jaay dangay ki se, gotn se jee egliz ki se daayum tand metn *Raa ute maakde paac taa naana.

**Kodn Raa ɔad Pier naatn maakŋ dangay ki*

⁶Ey num, ɔp metbeenki sum 60 *Erɔd je utu 'kɔjn booro do Pier ki naan jeege tu. Gan maakŋ noorŋ ken se, Pier se tood tood bia daan asarge tu dio ɔ jinge se, j'olin zinziro do jin ken kaam ara ɔ do jin ken kaam naane kici ɔ asargen kuuy daar boob boob taa doobo. ⁷Gan gotn ese sum 60, kodn Meljege Raa naar 6aado daar ceen ki ɔ maakŋ dangay ute magalin se woɔr kelɛŋ ɔ kodn Raa tond dur Pier deekin ɔ: «iin yokodo!» Gotn se, zinzirogen jin ki se tood si naatn kalde ki. ⁸ɔ kodn Raa terlin ɔ: «'Doak maaki ɔ tool 6aa jei ki.» Pier took taar kodn Raa ɔ ted aan go ken naan taadin. Ter kodn Raa taadin daala ɔ: «Uun uus kal magali se roi ki ɔ ɔk metuma.» ⁹Gotn se Pier teeco naatn maakŋ dangay ki ɔ ɔk metn kodn Raa se. Maakŋ saapŋ ki se ɔ daan naan ni nia le daam; ey num, gotn se naan jeel te eyo nakŋ kodn Raa ted jaay deer se. ¹⁰Gotn se, naade deel ɔn asargen j'ombde deet deet se, ɔ kengen gen k-dige se kic, naade deel ɔnde ɔ naade aan ce kaam taar ken t'daapŋn ute maala ken j'ɔodinga num j'end k'6aa maakŋ geger ki se. Ken naade jaay aan gotn ese se, taa doobo se ɔad kalin ki sum. Ken naade teec gotn ese jaay lee aan gam daan doob ki sum se, naan aak kaakŋ kodn Raa se goto ceen ki.

¹¹Gotn se Pier nam ɔk rona ɔ deek ɔ: «Borse jaay, maam m'jeel m'okga deer deer, Meljege Raa se ɔloga kodŋn 6aado ɔdumga naatn kaam ji Gaar Erɔd ɔ aajumga do nakge tun ken Yauadge je amsin tedn dom ki se.» ¹²Ken naan jaay jeel ɔk ron sum se, naan 6aa bee mend ki kalan bini ron Mari. Mari se naan 60 ko Jan ken k'danjn Mark kici. Gotn ese se, jeege tusga dena tond tond metn Raa taa naana. ¹³Ken naan aan jaay baag tond taa kaam taar se, gotn ese mend tedn naabm ken k'danjn Roda se, booy Pier tond tond kaam taara se, naan 6aado taa an kodn kaam taara. ¹⁴Ken naan jaay booy jeel mind Pier sum se, maakin raapo, ɔ kaam taara se naan baate kodŋna, gan naan ɔk terl aan 6aa taad jeege tun maak ki ɔ: «Bere, Pier se baadoga! Naan utu daar taa doob ki naane.» ¹⁵Naade terlin ɔ: «Naai se, doi 'derlga le daam!» Gan naan doak taara ɔn eyo taadden ɔ: «Deere.» Gotn se naade taadin ɔ: «Kaadn naane 'tedn kodn Raana le daam.» ¹⁶Gan Pier se daar tond kaam taara se ɔn eyo. Ken naade 6aado ɔad kaam taara jaay ɔŋŋ naan se, paac tap 60 ɔkden taad eyo. ¹⁷Gotn se Pier tedden ute jina ɔ k'doa. ɔ naan taadden metn taar ken ted ɔ di jaay Meljege ɔdŋno maakŋ

dangay ki naatn se. Gōtn se naan̄ taadden̄ ɔ: «K'ḅaa k'taaf̄ Jak ki ute genaagen̄ kuuȳ doobm̄ Isa *al-Masi ki.» Bin̄ jaay, naan̄ teec̄ ɔnd̄e ɔ ḅaa gōt̄ kuuȳ.

¹⁸ Ken̄ m̄etbeen̄ki jaaȳ asgarge aak̄ Pier̄ gōt̄o maak̄j̄ dangaȳ ki se, gōtn̄ se naadē nirl̄de teece ɔ doobm̄ rod̄e tap̄ ḅo, naadē jeel̄ eyo. Naadē taad̄ te naapa ɔ: «Pier̄ tap̄ ḅo, ḅaaga gay?» ¹⁹ Gōtn̄ se Erōd̄ ɔl̄ jeege gen̄ je Pier̄; naḅo naadē je ɔnj̄in̄ eyo. Naan̄ dan̄jo asgargen̄ inḡ ḅoob̄ Pier̄ se, t̄nd̄ m̄etdē taa Pier̄. Ken̄ naadē jaaȳ ɔj̄ terl̄in̄ te taar̄ ḅim̄ ey se, naan̄ und̄ kulū jeege tu ɔ jee se k't̄ɔld̄e naata.

Naan̄ ken̄ se, Gaar̄ Erōd̄ iin̄ taa naan̄ Jude ki se ḅaa tinḡ cōkō maak̄j̄ geger̄ ken̄ Sezare ki.

*Kooȳ Gaar̄ *Erōd̄*

²⁰ Jee Tir̄ ute jee Sid̄on̄ ki se, nak̄j̄ k̄osdē paac̄ se iin̄o taa naan̄ Gaar̄ Erōd̄ ki. Biī kalan̄, Gaar̄ Erōd̄ se maakin̄ taarin̄ dodē ki. Taa naan̄ se, naadē je doobm̄ ken̄ 'kōk̄j̄ taasa ute naana. Gōtn̄ se naadē ḅaa ɔj̄ gaaba kalan̄ binī k'danj̄in̄ Blatus ɔ Blatus se, naan̄ ḅo debm̄ ken̄ lee ḅoob̄ bee ken̄ gaarge lee tood̄n̄ se. Naadē t̄ed̄in̄ naan̄ tooko ɔld̄e naadē ḅaa ɔj̄ gaarge taa ḅaa kōk̄j̄ taasa ute naana. ²¹ Gōtn̄ se Gaar̄ Erōd̄ gaanj̄den̄ ḅiia ɔ ken̄ ḅiī naan̄ gaanj̄den̄ jaaȳ aas se, naan̄ uun̄ uus kal̄ gaariṇa ɔ ḅaad̄o inḡ do kaaḡ do ki ɔ gōtn̄ se naan̄ baaḡ taad̄n̄ taara jeege tu. ²² Ken̄ jee inḡ gōtn̄ ese jaaȳ booȳ taar̄ naan̄ taad̄ se, naadē taad̄ mak̄ōṇo ɔ: «Ken̄ taad̄ se debkilimi sum̄ eyo; num̄ k̄ese aan̄ gōo Raa mala ḅo taada.» ²³ Ken̄ Erōd̄ jaaȳ booȳ taar̄ jeege taad̄in̄ bin̄ se, naan̄ gōtn̄ oopo ɔ magal̄ roṇa ɔ gōtn̄ se naan̄ baatē *nook̄j̄ Raa. Kaad̄ ken̄ se sum̄ ḅo, *kōd̄n̄ Raa t̄ed̄in̄ ooc̄ kōṇo ɔ ɔlin̄ kuuru maakin̄ ki ɔ t̄ool̄in̄ naata.

²⁴ Naan̄ ken̄ se, jee ken̄ booȳ taar̄ Raa se ḅaa ziid̄ t̄ed̄ ro naapkī dena ɔ gōtn̄ se jeege dena took̄ aal̄ maak̄dē do taar̄ Raa ki. ²⁵ Naan̄ ken̄ se, Barnabas ute Sol̄ jaaȳ nan̄ naabdē Jeruzalem̄ ki sum̄ se, naadē ḅaa ḅaa se ɔk̄ ḅaan̄ ute deb̄ kalan̄ k'danj̄in̄ Jan-Mark̄ se ute naadē.

13

**Nirl̄ Salal̄ ɔl̄ Barnabas ute Sol̄ naaba*

¹ Maak̄j̄ jeege tun̄ *egliz̄ ken̄ Antias̄ ki se, gōtn̄ se ɔk̄ jee ken̄ taad̄ taar̄ teeco taar̄ Raa ki ute jee ken̄ lee dooȳ jeege ute taar̄ *Raa: jee se naadē Barnabas, Simeon̄ ken̄ k'danj̄in̄ Deb̄m̄ ilimi, Lusius̄ ken̄ kōd̄ Siren̄, Sol̄ ɔl̄ Manaan̄ ken̄ teep̄ ute *Erōd̄ Antipas. ² Biī kalan̄ jee se jaaȳ eem̄ keem̄ Raa ɔ uun̄ *siam̄ se, maak̄dē ki se, deb̄ kalan̄ Nirl̄ Salal̄ ɔlin̄ deek̄den̄ ɔ: «Barnabas ute Sol̄ se, 'ḅeer̄ t̄oḅdēki maam̄ ki taa m'aden̄ k̄ed̄n̄ naabm̄ ken̄ maam̄ m'danj̄deno taariṇa.» ³ Ken̄ naadē jaaȳ eem̄ Raa aasa ɔ baaḡ kōso se, gōtn̄ se naadē t̄and̄den̄ jid̄e dodē ki ɔ ɔld̄e gen̄ ḅaa t̄ed̄n̄ naabm̄ ken̄ Nirl̄ Salal̄ dan̄deno taarin̄ se.

Kese naabm̄ deet̄ deet̄ ken̄ Sol̄ t̄eda

*Barnabas ute Sol̄ ḅaa taa naan̄ Sipir̄ ki**

⁴ Aan̄ gōo *Nirl̄ Salal̄ ḅo ɔlden̄ gen̄ t̄ed̄n̄ naabin̄ se, Barnabas ute Sol̄ iin̄ ḅooȳ ḅaad̄o Selusi ki. Gōtn̄ se naadē ook̄ maak̄j̄ markab̄ ki ɔ gaanj̄ baar̄ ḅaa taa naan̄ Sipir̄ ki. ⁵ Ken̄ naadē jaaȳ aan̄ maak̄j̄ geger̄ ken̄ Salamin̄ ken̄ taa naan̄ Sipir̄ ki se, naadē baaḡ taad̄n̄ taar̄ Raa jeege tu maak̄j̄ *ḅeege tun̄ ken̄ Yaudge lee tusn̄ maak̄ ki. Kaad̄ ken̄ se, Jan-Mark̄j̄ ken̄ deb̄m̄ noogdē se utu te naadē.

⁶ Ken̄ naadē jaaȳ aal̄ taa naan̄ Sipir̄ ki binī aan̄ taar̄ ki se, naadē aan̄ maak̄j̄ geger̄ ken̄ k'danj̄in̄ Papos. Gōtn̄ se naadē ɔj̄ kōd̄ Yaud̄ kalan̄ binī k'danj̄in̄ Bar-Isa. Naan̄ deb̄m̄ kōrd̄o ɔ t̄ed̄ roṇ̄ aan̄ gōo deb̄m̄ taad̄ taar̄ teeco taar̄ Raa ki. ⁷ Naan̄ se tinḡ te magal̄ gen̄ taa naan̄ gōtn̄ ese. Magal̄ ese se roṇ̄ Sirgus̄ Pōlus ɔ gaabm̄ se deb̄m̄ jeel̄ naka. Naan̄ dan̄jo Barnabas ute Sol̄ ḅeen̄ ki. Naan̄ je naadē an̄ taad̄n̄ taar̄ Raa naan̄ 'booyo. ⁸ Anum̄, deb̄m̄ kōrd̄j̄ ese se ute taar̄ Gr̄ek̄ se k'danj̄in̄ Elimas̄ kici, naan̄ took̄ Barnabas ki ute Sol̄ ki eyo, taa naan̄ je eyo ken̄ magal̄ taa naan̄ gōtn̄ ese jaaȳ 'kaal̄ maakin̄ do Isa ki se. ⁹ Gōtn̄ se Sol̄, k'danj̄in̄ Pōl, jaaȳ Nirl̄ Salal̄ dooc̄ maakin̄ se, gaabm̄ se naan̄ aakin̄ ɔj̄ ciu, ¹⁰ ɔ naan̄ deekin̄ ɔ: «Naaī le, taar̄-kōḅoḅo deeliḡa deele ɔ 'lee 'derl̄ derl̄ jeege. Naaī le, 'goon̄ *Bubm̄ sitange ɔ nak̄j̄ ute doobin̄ se le, naaī je eyo ɔ nak̄j̄ ken̄ Meljegē jen̄ ro ki se le, daayum̄ naaī je an̄ tuj̄n̄ naatn̄. ¹¹ B̄orsē 'booyo: Raa aī kōki ute kaaka ɔ naaī utu t̄ed̄n̄ kaam-tōkō ɔ ḅiī kando kando naaī 'kōj̄ kaak̄j̄ kaad̄ eyo.»

Gōtn̄ ese sum̄ ḅo, gōt̄o naar̄ t̄ed̄in̄ ilim̄ dib̄ ɔ naan̄ ɔj̄ aak̄ ḅim̄ eyo ɔ naan̄ terl̄ kaam̄ ara kaam̄ ara je nam̄ an̄ kōk̄j̄ jin̄ ki ɔ an̄ t̄oḅḅo. ¹² Ken̄ magal̄ taa naan̄ gōtn̄ ese jaaȳ aak̄ nak̄j̄ ken̄ aan̄ do gaab̄ ken̄ ese se, naan̄ took̄ aal̄ maakin̄ do Isa ki. Gōtn̄ se taar̄ Meljegē se end̄ga maakin̄ ki deer̄ deer̄.

Pōl taad̄ taar̄ Raa jeege tun̄ Antias̄ ken̄ taa naan̄ Pizidī ki

¹³ Papos̄ ki se, Pōl̄ ute jeengē ook̄ maak̄j̄ markab̄ ki, ɔ gaanj̄ baar̄ ḅaa maak̄j̄ geger̄ ken̄ k'danj̄in̄ Perḡ ken̄ taa naan̄ Pampilī ki. Ken̄ naadē jaaȳ aan̄ gōtn̄ ese se, Jan-Mark̄ iin̄ r̄esdē ɔ

* 13:3 Taa naan̄ Sipir̄ se baar̄ ḅo ɔl̄ gurugiṇa.

ok terl 6aa Jeruzalem ki. ¹⁴ Ganj Pól ute jeenge iin Perg ki, naade uun doobm Antios ken taa naan Pizidi ki. Ken naade jaay aan gotn ese se, bii kalan aan *bii sebit ki se, naade 6aa end ing maakj *6ee ken Yaudge lee tusn maak ki gen keem Raa se. ¹⁵ Ken k'dooy *Ko Taar ken Raa edo Musa ki ute ken gen jee taad taar teeco taar Raa ki jaay aas se, gotn se magalgen gen 6ee ken Yaudge lee tusn maak ki se ol deba 6aa taadden oo: «Genaajege, ken naase jaay okki taar jaay anki dejn jeege num, iin 'taaddeki.» ¹⁶ Gotn se Pól iin daara tedden ute jina taa k'doa oo deekden oo: «Naase gaan *Israelge oo ute naasen ken jee 6eer Raa ki se, 'booyki taar ken maam m'asen taad se. ¹⁷ Raa naajen Israelge se, beer taaddo bubjege; naan dirde ooj ted dena taa naan Masar ki, oo ute taogin se, naan doodeno naatn maakj taa naan Masar ki. ¹⁸ Do kooftaar ki se, nakj 6aa 6aa baara si-oo se, naan 6o naakdeno dode ki. ¹⁹ Ter, taa naan ken *Kanan ki se metjil jeegen kaam cili se, naan utden naata oo naanjde se, naan edin gaan Israelge tu oo naan se tedden naanjde mala. ²⁰ Ken nakgen se jaay daanin deel paac se, ok nakj 6aa 6aa baara kaar-oo-ute-si-mii.

«Ter bubjege naan tondden magalge daande ki, gen kaakj metn taardege. Magalgen ese se, naan lee tonddesin bini aan do Samuel ken debm taad taar teeco taar Raa ki se. ²¹ Aan do Samuel ki se, bubjege tond metn Raa, oo naade je gaarge. Gotn se Raa ondden Saul, goon Kis, ken teeco taa 6ee Benjamin ki oo naan se os gaara gen baara si-oo. ²² Ken baara si-oo jaay aas se, Saul se Raa dooin maakj gaarin ki naatn oo naan beer dooden *Daud 6o tedden gaarde. Do Daud ki se, Raa taad oo: *Maam m'onga Daudn goon jese ken maam jena. Naan 6o debm ken utu 'tedn nakgen paacn ken maakum jen ro ki†.*

²³ «Maakj metjil Daud ki se, Raa beer doodo gaaba kalan daan Israelge tu ron Isa, taa aden kaaja. Bin 6o, taar do dakin Raa taado Daud ki se, aanga doobin ki. ²⁴ Kaad ken Isa tes te naabin ey bort se, Jan-Batist baado taad gaan Israelge tu paac oo: «Terki maakse do Raa ki oo '6aakiro j'asen *batizi.» ²⁵ Aan do nan naabin ki se, Jan-Batist taado oo: «Maakj maak-saapse ki se, naase tap 6o okki maam se naja? Bere, maam se *m'al-Masi ken naase ing aakki kaamin se eyo! 'Booyki, naan se utu baado metum ki oo naan se, gen taadn saa jen ki kic 6o, maam m'aas eyo†.»

²⁶ «Genaamge, naasen ken metjil *Abraamge, oo naasen ingki maakde ki jaay '6eerki Raa ki se, 'booyki, taa naajege 6o Raa baano ute taar se taa ajeki kaaja. ²⁷ Ken Isa jaay aan se, jee Jeruzalem ki ute magaldege se, Isa se naade jeelin te aan goo al-Masi eyo. Jo taar ken jee taad taar teeco taar Raa ki raango do dakin jaay, aanga bii sebit ki tak 6o naade lee dooyin se, naade tedinga aanga doobin ki. Taa naan se 6o, naade ojin booro don ki. ²⁸ Ey num, naade ojn te taar dim ken aas tolin eyo. Ute naan se kic 6o, naade taad Pilat ki oo: «K'tolin naatn!» ²⁹ Ken Yaudge jaay tedn nakge don ki aas aan goo ken Kitap taado do dakin se, maakde ki se, jee metinge baado uun booyin naatn ro kaag ki oo 6aa olin maakj iib ki. ³⁰ Num ganj Raa se durinoga daan yoge tu. ³¹ Jee leedo ute naan Galile ki bini aan Jeruzalem ki se, ken naan ooy duro se maakj biige tu dena, naan lee teec naande ki. Jo jee se 6o borese tedga saadinge naan jeege tu.

³² «Borse naaje k'baado se, taa j'asen taadn labar jiga se kici oo labar se 6o, ken Raa taado bubjege tu do dakiina oo tedga num naan utu aden kedn nakj naan taadga oo utu aden ked se. ³³ Taar ken naan taado do dakin oo an ted se, borese naan tedinga do naaje gndege tu ken naan duro Isa daan yoge tu se, aan goo taar ken k'raanjigo do dakin maakj Kaa Keem Raa gen k-dige tu ken oo:

Naai se 6o 'goonuma.

Gotn jaaki sum se, maam 6o m'tedga bubiS.

³⁴ «Raa se duroga Isa daan yoge tu, ron se naan onin ruum te maakj baad ki eyo. Kese 6o taar ken naan taado Daud ki do dakiina ken taadin oo:

Maam m'utu m'asen tedn bee den aak eyo oo nakgen met ki

ken maam m'deeko m'oo m'utu m'kedn Daud ki se m'utu m'asesin kedn deer deer.*

³⁵ Taa di got kuuy kic maakj Kitap ki se, Daud taad Raa ki oo:

Debm naai se, naai an kon konin ruum maakj baad ki eyo†.

³⁶ Num ken naabm ken Raa jen ro ki jaay Daud tedn aas se, gotn se naan ooyo oo j'uun j'ol k'jaalin maakj iib ki do bubinge tu oo naan kic ruumga aan goo naade se kici. ³⁷ Ganj Isa jaay ooy se, ruum te maakj iib ki eyo, num naan se Raa durinoga daan yoge tu.

³⁸ «Genaamge, 'jeelki, naaje k'baado se k'je j'asen taadn nakj ken jaay Isa tedo se. Ute nakj naan tedo se 6o, Raa toalsenga *kusinsege. Ey num, ute Ko Taar ken Raa edo Musa ki se on noogse 'tedki te aak bee naan Raa ki eyo. ³⁹ Num ganj debm jaay aal maakin do Isa al-Masi ki se, kusinin paac se, Raa toalinsinga naata. ⁴⁰ Bin se, ondki kondoo, 6ere, taar se onte 'baatinji!

† 13:22 Aak 1Sam 13:14; KKR 89:21. ‡ 13:25 Aak Mk 1.7. § 13:33 Aak KKR 2.7. * 13:34 Aak Eza 55.3.

† 13:35 Aak KKR 16.10.

Ey num, taar ken jee taad taar teeco taar Raa ki raanjo do dokin maakn Kitap ki se, som asen kaan dose ki cee, ken oo:

⁴¹ 'Booyki bee, naasen ken aalki Raa maak ki ey se, nakn se le, deelga dose oo aksen taad eyo!

Taa naase se utu aki kutn kap!

Taa do naase ki se, m'utu m'tedn nakn ken deel doa oo nakn se ken nam kuuy jaay baado taadsen metin kic bo, naase le aki 'took ey tap.†

⁴² Ken Pol ute Barnabas jaay teec teec naatn maakn bee Yaudge tun lee tusn maak ki se, gotn se jeege taadden oo: «Bii sebitn kuuy se, 'terl 'baakiro ajeki taadn metn taar se daala.»

⁴³ Ken jeege wook nanj se, maakde ki se Yaudge dena, ute jee ken tedga ted rode Yaudge ken ok taar Raa oo se baa ute Pol oo Barnabas. Ken naade jaay baa baa se, Pol ute Barnabas se taad ute naade, dejde oo bee Raa se, j'okin oo.

Naan ki se Pol ute Barnabas kaamde se aan kaakn jee ken Yaudge eyo

⁴⁴ Anum, *bii sebit ken kuuy se, jee maakn geger ken Antios ken taa naan Pizidi ki se, denin baado tus gen booy taar Meljege. ⁴⁵ Num ken Yaudge jaay aak jeege baado tus den se, naade ted maak-kilimi ro Pol ute Barnabas ki oo naade baag naajn Pol oo taad jeege tu oo: «Taar ken Pol taad se, taar ken met ki eyo.» ⁴⁶ Gotn se Pol ute Barnabas se, taad aal dode sen deekden oo: «Bee ki se, taar se j'asen taadn naase Yaudge tu bo jaayo. Aan goo naase le 'baateki dey se, kese naase malinge bo 'tedki murs rose ki gen kon *kaajn gen daayum eyo. Borse num, naaje se, k'baa taadn taar Raa se jeege tun Yaudge eyo. ⁴⁷ Kese bo naabm ken Meljege oljeno oo taadjeno oo:

Maam se m'tedi naai 'tedga gotn woor gen woor metjil jeege paac, taa naai aden baa taadn taar Raa jeege tu

bini 'kaan gotn duni 'daar ro ki oo aden taadn oo: Raa se aden kaaja.‡

⁴⁸ Ken jee ken Yaudge ey jaay booy taar se, naade maakde raapo, *nook Raa deek oo: «Taar Meljege Raa se jiga aak eyo.» Gotn se, jee ken Raa beer tooddenga tood gen kon kaajn gen daayum se, took aal maakde do Isa ki.

⁴⁹ Gotn se, taar Meljege Raa se wook dood taa naan gotn ese paac. ⁵⁰ Gan Yaudge se oos metn magalgen maakn geger ken gotn ese ute mendgen jeedege jee nak denge jaay beer Raa ki se, naade alde metde taa j'dabar Pol ute Barnabas oo naade tuurde naatn maakn taa naand ki.

⁵¹ Ken Pol ute Barnabas jaay baa baa se, tup kudn jedege tu* oo naade iin baa Ikoniom ki.

⁵² Gan jee ken aal maakde do Isa *al-Masi ken gotn ese se, Raa doocde maakde ute *Nirl Salal tedde naade se, maakde raap den aak eyo.

14

Pol ute Barnabas maakn geger ken Ikoniom ki

¹ Ken Pol ute Barnabas jaay aan maakn geger ken Ikoniom ki se, naade baa end maakn *bee ken Yaudge lee tusn maak ki aan goo ken naade tedo maakn geger ken Antios ki se. Gotn se, naade taadden taar *Raa bini ol naaden Yaudge ute kengen Yaudge eyo denin took aal maakde do Isa *al-Masi ki. ² Gan Yaudgen baate tookn taarde se oos metn jeege ken Yaudge eyo taa je taara ro jeege tun took aal maakde do Isa al-Masi ki. ³ Ute naan se kic bo, Pol ute Barnabas tingoga dena maakn geger ken ese oo naade taad taar Meljege se jeege tu oo naade taadden taa bee Raa ken naan tedden se, aal dode sen, beer eyo. Oo gotn se, Raa olden naade ted nakn-koobge ute nakgen deel doa taa 'taadn jeege tu oo taar naade taad se, taar met ki. ⁴ Do taarde ki se, jeege maakn geger ken ese se baa gaan naapa gotn kaam dio: jeege metinge baa metn Yaudge oo kengen kuuy se le baa metn jee kaan naabm al-Masige tu.

⁵ Gotn se Yaudge ute jeege ken Yaudge eyo ute magaldege se, dookga taarde gen baa koocn *jee kaan naabm Isa al-Masige taa aden tund tool ute koa. ⁶ Ken Pol ute Barnabas jaay booy taar ese se, bin se, naade aan baa taa naan Likaoni ki. Ken naade jaay aan gotn naane se, naade baa ting maakn geger ken Listir ute ken Derbe ki oo ute naange tun cees ki cees ki. ⁷ Ken naade jaay aan gotn naane se kic bo, naade taad Labar Jigan gen Isa al-Masi se jeege tu.

Pol ute Barnabas maakn geger ken Listir ki

⁸ Maakn geger ken Listir ki se, ok gaaba kalan bin se gotn tingin bo naan ki sum. Oo gaabm se, gotn k'j'oojin tap bo k-runguyu; bii kalan naan lee te eyo. ⁹ Bii kalan, naan ing booy booy taar Raa ken Pol taad se. Gotn se Pol ondin kaama tak, taa naan aak jeel gaabm se aalga maakin do Isa *al-Masi ki se, 'konj lopia. ¹⁰ Gotn se, Pol uun mindin raan deekin oo: «lin 'daara!» Oo gaabm se naar iin daar kirit oo baag lea. ¹¹ Ken jee denge jaay aak nakn Pol ted

† 13:41 Aak Aab 1.5. § 13:47 Aak Eza 49.6. * 13:51 Tupm kudn je ki se, gotn Yaudge tu se je taadn oo: dim aden tum tap bo goto.

se, naade paac baag kul taara gajalan ute taar Likaoni ken taar naande se, oo naade taad oo: «Bere, raage se delga jikilimge oo booy baadoga gotjege tu!»¹² Gotn se Barnabas se naade danjin Zeus. Zeus se je deekn oo: *gaar gen raage*. Oo Pol le, naade danjin Ermez. Ermez se je deekn oo: *debm taadin bedina*.¹³ Raaden Zeus se, been ceer taa doob ken j'end maakn geger ki se, oo debm ken lee toj serkn maakn bee ken se, tok baano ute kos-taarge dio oo tamar deno ute poon kaagge jaay bo baandeno taa bee ken ese, taa naan ute jee denge se dookga taarde je tojn *serke Barnabas ute Pol ki.

¹⁴ Gan ken *jee kaan naabm Isage, Barnabas ute Pol, jaay booy taar ese se, naade maakde tuju oo neepm te kaldege oo gotn se, naade naar aan baa on jee denge se, taadden makoo oo: ¹⁵ «Ay, naase ara, keese naase 'tedki nakn-kooom di bini! Bere, naaje se k-jikilimge aan goo naase se sum kici. Naaje k'taadsen Labar Jiga se taa naase anki renn ute raagen renn renn se. Borse, 'terlkiro maakse do Raa ki naan ken ting zere se! Naan bo debm aalo maakn raa ute do naanja oo aalo baar oo nakgen baa se paac. ¹⁶ Do dakin se, metjil jeegen gay gay kic bo, Raa onden naade uun doobm ken naade maakde jen ro ki. ¹⁷ Ute naan se kic bo, Raa se daayum tedden bee oo bee ken naan lee tedden se, naan eedden maane oojden nakdege oo edden koo ute maraadiina oo raapden maakde sakan.»

¹⁸ Ute taar ken naade taadden se kic bo, Pol ute Barnabas tedden bini jaay bo baa gaas jee denge gen tojn serke se.

¹⁹ Ken nakgen se jaay deel se, Yaudgen iino Antios ki oo kengen metinge iino Ikoniom ki baado Listir ki oo aas metn jee denggen gotn ese oo taadden taar Pol ute Barnabas taad se, taar met ki eyo. Gotn se, Pol naade tundin ute koa oo tiik teecnsin naatn maakn geger ki se oo baa undin naata, naade saap oo kaad naane, naan ooyga. ²⁰ Num ken genaagen doobm Isa al-Masi ki jaay baado tus gurugin se, gotn se Pol iin daara oo ok terl baa maakn geger ken Listir ki. Metbeenki se, naan ute Barnabas iin gotn ese oo baa Derbe ki.

Pol ute Barnabas ok terlo Antios ken taa naan Siri ki

²¹ Ken naade jaay aan maakn geger ken Derbe ki se, Pol ute Barnabas taad Labar Jigan gen Isa *al-Masi se jeege tu. Gotn se, jeege dena took aal maakde do Isa al-Masi ki. Naade iin on gotn ese, ok terl baa maakn geger ken Listir ki oo Listir ki se naade iin baa maakn geger ken Ikoniom ki oo Ikoniom ki se, naade iin baa maakn geger ken Antios ki ken taa naan Pizidi ki. ²² Maakn gegerge tun, naade aanga tak bo naade edden kaay kaama jeege tun aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki oo taadden oo doobm Isa al-Masi ki se j'okin toogo oo ter taadden oo: «Naajege se, j'utu j'aki dabar den jaay bo j'aki kend *maakn Gaar Raa ki.» ²³ Gotn ken naade aanga jaay onga *egliz se, naade beer tondden jeegeen 'tedn naandeege. Gotn se, naade uun *siam oo eem Raa jaay bo, jee se naade onden kaam ji Meljege Isa al-Masi ken naade aal maakde don ki se.

²⁴ Gotn se, Pol ute Barnabas baa baa se, naade aal teeco taa naan Pizidi jaay baado taa naan Pampili ki. ²⁵ Ken naade jaay aan maakn geger ken Perg ki se, naade taad taar Raa jeege tu jaay iin on gotn ese oo baa maakn geger ken gotn k'lee k'daar markabge oo geger se ron Atalia. ²⁶ Naade iin maakn geger ken ese, ook maakn markab ki uun doobm gen terl maakn geger ken Antios ken taa naan Siri ki. Gotn se bo, metn-jiki naade iino ro ki oo maakn geger ken ese bo, jee Raage ondeno kaam ji Raa taa 'tedn naabm ken borse naade ted aasinoga se. ²⁷ Ken naade jaay aan Antios ken taa naan Siri ki se, Pol ute Barnabas dan tus jee egliz ki. Gotn se, naade taadden metn taar nakgen ken Raa olden naade tedo se oo ter taaddeno oo: «Borse se, Raa oodga doobo jeege tun Yaudge eyo taa kaal maakde do Isa ki kici.» ²⁸ Gotn se, naade tingoga dena ute genaagen aalga kaal maakde do Isa ki.

15

Jeege tus Jeruzalem ki gen kaakn metn taara (Gal 2.1-9)

¹ Gotn se jee metinge iino taa naan Jude ki oo baado maakn geger ken Antios ki. Naade baag dooy genaagen doobm Isa *al-Masi ki oo: «Ken naase jaay j'ojen te pondoo aan goo ken *Ko Taar ken Raa edo Musa ki taadin ey se, naase aki 'kon kaaj eyo.» ² Gotn se Pol ute Barnabas took eyo do taar naade ki se oo do taar ken se, naade naajga dena ute jee se. Taa naan se bo, jee gotn ese uun doa gen kol Barnabas ute Pol oo genaage kandum ken doobm Isa al-Masi ki, taa baa kon *jee kaan naabm Isa al-Masige ute jee naan jee *eglizge tun Jeruzalem ki gen baa kaakn metn taar se. ³ Gotn se, eglizn Antios ki edden ne dim ken naade an baa mertee jaay bo olden doob ki.

Ken naade baa baa se, aal teec ute taa naan Penisi oo ute taa naan *Samari. Gotn naade aanga se, taad genaage tun doobm Isa al-Masi ki metn taar jee ken Yaudge ey jaay terlga maakde do Isa ki se. Ken genaagen se jaay booy taar ese se, naade paac maakde raap den aak eyo. ⁴ Ken naade jaay aan Jeruzalem ki se, jee egliz ki, jee kaan naabm Isa al-Masige

ute jee naan jee eglizge tu se, doof okde merre. Gōtn se naade taadden metn taar nakgen ken *Raa oldeno naade tedo se. ⁵ Num *Parizigen took aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se, gōtn se naade iin taad jeege tu oo: «Beeiki num, jee ken Yaudge ey jaay took aalga maakde do Isa al-Masi ki se, j'aden tojn pōndō oo Ko Taar ken Raa edo Musa ki se k'dooyde, naade 'king do ki.»

⁶ Ter gōtn se, jee kaan naabm Isa al-Masige ute jee naan jee eglizge tu se tus gen kaakn metn taar se. ⁷ Ken naade naaj te naapa makōnō bini jaay 6o, Pier iin daara oo taadden oo: «Genaamge, naase 'jeelki maam Raa beer doodum daanse ki se do dōkiṅa, taa m'taadn Labar Jiga gen Isa al-Masi se jeege tun Yaudge eyo, taa ken naade jaay booyga num, naade tookn kaal maakde do Isa ki. ⁸ Taa Raa se naan jeel nanj maak-saapm jikilinge oo jee ken Yaudge ey se kic 6o, naan took okdega oo eddenga *Nirl Salal aan gōo ken naan edjekiro naajege tu se kici. ⁹ Raa se, aakjeki naanin ki se naaje j'utu naade se j'aaski kaasa. Taa naan se 6o, naade kic aal maakde do Isa ki sum 6o, Raa *tug daapdenga maakde. ¹⁰ Bin num, gen di jaay naase 'je aki tujn maakn Raa se oo naase je aki kōnd daam deer do jeege tun Yaudge eyo jaay took aal maakde do Isa al-Masi ki se ey num daam se bubjege ute naajege se j'onj j'aasiṅkiro te gen kuunin eyo. ¹¹ Bin num, keṣe met ki eyo ken j'aki tedn naan se! K'jeelki naajege kic j'aalki maakjege do beer gen Meljege Isa ki aan gōo naaden ken Yaudge ey se kici, jaay 6o naaje j'onjki kaaja aan gōo ken naade onj se kici.»

¹² Gōtn se jee tus ute dende se do dek oo naade onj gōto Pol ute Barnabas ki taadden metn taar nakn-kōobge ute nakgen deel doa ken Raa oldeno naade tedo daan jeege tun Yaudge ey se. ¹³ Ken naade jaay taad nanj taarde se, gōtn se Jak uun taara oo deekden oo: «Genaamge, uduṁki bia! ¹⁴ Simon *taadjekiro oo metn-jiki tap 6o Raa se beer toodoga jeege daan jeege tun Yaudge eyo taa tedn jee naange. ¹⁵ Nakgen deel ese se, aanga doobin ki aan gōo taargen jee taad taar teeco taar Raa ki raanjdeno do dōkiṅ ken oo: ¹⁶ Meljege Raa deek oo:

Ken nakgen se jaay deelga num, maam m'utu m'ade baao

*oo kaagṅ bee Gaar *Daadn ken terɛc se, maam m'utu m'an daar gōtin ki*
oo gōtn ken tujga aan gōo di kic 6o, maam m'an daapin 'daar toogṅ gan.

¹⁷ Bin 6o jeegeen oo se utu am je maam Melde.

Deere, jeegeen ken maam m'utu m'adeno danj se utu 'tedn jee maamge.

Keṣe 6o nakn ken maakum jen ro ki,†

¹⁸ oo taar se 6o ken maam m'taadō metin jeege tun do dōkiṅa.»

¹⁹ Ter Jak taaddenoo oo: «'Booyki! Gen maam ki num, jeegeen Yaudge eyo jaay terlga maakde do Raa ki se, j'onṅte kōnddeki nakn onj doṁe ki. ²⁰ Num gan 6orse, k'raanjdeki maktub j'ōōki: j'onṅte kōsn daa marage, j'onṅte keesn naapge ren ren, j'onṅte kōsn daagen moosde oo te naan ki eyo oo j'onṅte kōsn mooso kici. ²¹ Taa do dōkiṅ se, maakn geger ki tak 6o aanga *6ii sebit ki 6o, jeege lee taad took metn Ko Taar ken Raa edo Musa ki se oo dooyin maakn *6eege tun Yaudge lee tushn maak ki.»

²² Gōtn se jee egliz ki ute jee naande ki oo jee kaan naabm Isa al-Masige dook taarde kalan oo beer tood jeege daande ki gen 6aa ute Pol oo Barnabas Antioṣn ken taa naan Siri ki. Jee ken naade beer toodde se debm kalan roṅ Judas ken k'danjin Barsabas se kici, oo ken kuuy se k'danjin Silas. Naade se genaage paac aalde maak ki. ²³ Naade raan edden maktub jide ki oo maakn maktub ken ese naade deek oo:

Keṣe naaje k'jee kaan naabm Isa al-Masige, ute naajen naan jee eglizge tu, ute genaagen gōtn ara paac k'tedsen toose dena naase genaajegen Yaudge eyo, ken took aalkiga maakse do Isa al-Masi ki, naasen ken ingki taa naan Siri ki oo maakn geger ken Antioṣ ki ute ken gen taa naan Silisi ki.

²⁴ Naaje k'booyga ken jee metin iin gōtje ki ara jaay 6aa gotse ki se, naade utu taar naaden 6aa taadsen se tujsega maakse oo teecsenga nirlse. Berɛ, jee se naade 6aa gen dode, ey num naaje 6o k'j'olden eyo. ²⁵ Taa naan se, taar se naaje j'aakiṅ taa naapm jaay k'beer k'tood jeege maakje ki taa 6aa ute gena kōonj maakjege Pol ute Barnabas se gotse ki. ²⁶ Taa Pol ute Barnabas se, edga keɛd rode *serke taa Meljege Isa al-Masi. ²⁷ Bin num, naaje j'olsen Judas ute Silas se, taa naade asen 6aa taadn ute taarde mala taar ken naaje k'raansn maakn maktub ken ese. ²⁸ Nirl Salal oo naaje mala j'uun doa k'je nakn ken k'raansn j'oo aki ted se k'je j'asen ziidn dim kuuy do ki ey sum, ²⁹ ken oo: onṅte kōski daa marage, onṅte kōski mooso, onṅte kōski daagen moosde oo te naan ki eyo oo onṅte keṣki naapge ren ren. Ken nakgen se jaay naase 'tedinṅkiṅa num, keṣe naase 'tedkiga nakn jiga aak eyo.

Naaje genaagen gōtn ara k'tedsen toose dena.

³⁰ Ken naade jaay raan edden maktub jide ki se, gōtn se naade olde oo naade iin 6aa maakn geger ken Antioṣ ki.

* 15:14 Simon se naan 6o Pier sum kici. † 15:17 Aak Am 9.11-12.

Ken naade jaay aan se, naade dan tus genaagen doobm al-Masi ki oo edden maktubm ese. ³¹ Ken jee doobm al-Masi ken gotn ese jaay booy taar ken k'dooydesin maakn maktub ken se, maakde baa raap aak eyo oo taargen se edden kaay kaama.

³² Judas ute Silas se, naade jee taad taar teeco taar Raa ki. Taa naan se bo, naade dejdenga dena edden kaay kaama oo do kaal maakde ki se, j'ok maakde toojo. ³³ Naade ute genaagen Antios ki se, tingoga dena gotn ese jaay bo, genaagen doobm Isa al-Masi ken maakn gegere ken ese olde oo k'baa lapia, oo naade ok terl baa gotn jeege tun oldeno. ³⁴ [Nafo, Silas se je king gotn ara bii kandum†.] ³⁵ Anum Pol ute Barnabas se oop ing Antios ki. Gotn ese, naade ute jeegeen kuuy se kic dena lee dooyden ute taar Meljege oo taadden Labar Jiga.

Pol gaanj ute Barnabas

(Gal 4.13-15)

³⁶ Ken naade jaay ting aas gotn ese se, Pol deek Barnabas ki oo: «j'ok k'terl k'baa kaakn genaagen doobm *al-Masi ken ing maakn gegere tun paacn gotn naaje k'lee k'taado taar Meljege ro ki se. K'baa k'jaakden tu, naade tap bo ing oo di.» ³⁷ Gotn se, gen Barnabas ki num naan je Jan ken k'danin Mark se kic bo 'baa ute naade. ³⁸ Num ganj Pol took eyo, taa Jan-Mark se res ondenga konoo taa naan Pampili ki oo naan onj aay ute kaamin gen tedn naaba ute naade eyo. ³⁹ Gotn se, naade naajga taara dena, nafo taarde baa ok te metn naap eyo. Bin se, Barnabas ute Jan-Mark le ook maakn markab ki gen baa taa naan Sipir ki; ⁴⁰ num Pol se le, beer uun Silas gen baa ute naana oo genaagen doobm al-Masi ken gotn ese tondde metn Raa oo daayum Meljege n'tedden beena.

Pol baa mertε gen k-dige

⁴¹ Pol iin gotn ese oo baa lee taa naan Siri ute gen Silisi ki oo gotn naan aanga ro ki se, naan ed kaay kaama *eglizge tu.

16

*Timote baa ute Pol oo Silas gen tedn naabm Isa *al-Masi*

¹ Ter Pol ute Silas jaay aan maakn gegere ken Derbe ute gen Listir ki se; gotn ese naan onj gaaba kalan debm aalga kaal maakin do Isa ki, ron Timote. Naan se kon mend Yaud ken aalga kaal maakin do Isa ki kici; ganj bubin se, kod Grek. ² Timote se, genaagen doobm al-Masi ken maakn gegere tun Listir ute ken Ikonion ki, paac se toomina. ³ Gotn se Pol je oo k'baa tele, nafo taa Yaudgen ing maakn gegere tun ese se, naan onjin pondoo, taa jeegeen paacn gotn ese se jeelin naan se bubin kod Grek. ⁴ Ken naan jaay onj pondoo Timote ki aas se, naade iin gotn ese oo baa lee maakn gegere tu oo naade taad genaage tu nakgen ken *jee kaan naabm Isage ute jee naan jee *eglizge tu taado taarin Jeruzalem ki se oo naade taadden oo: «j'ing do taar ken se.» ⁵ Ute taargen se, jee eglizgen gotn ese se ted jee al-Masigen mec, oo bii-raa naade ziid baa ute naande.

Pol ni maakn gegere ken Troas ki

⁶ Pol ute Silas se je baa taadn taar *Raa taa naan Azi ken kaam kalan; nafo *Nirl Salal taadden maakde ki oo j'onte baa. Num gotn se, naade aal teec taa naan Prigi ute gen Galati ki. ⁷ Ken naade jaay aan ceε taa naan Misi ki se, naade je baa taa naan Bitini ki; nafo gotn ese kic Nirl gen Isa gaasde. ⁸ Taa naan se bo, naade aal teec taa naan Misi ki oo booy baa maakn gegere ken Troas ki got ken k'lee k'daar markabge se. ⁹ Maakn Troas ki jaay Pol tood tood noor se, naan nia oo maakn nin ki se, naan aak aan gooo kod Masedoan kalan daar daar naanin ki oo eemin noo metin ki oo: «iin 'baado Masedoan ki ara taa ajen naaka.» ¹⁰ Ken Pol jaay taadden metn taar ninga sum se, gotn se sum bo naaje* k'naar k'je doobm j'an baa Masedoan ki, taa ute metn taar nin se, naaje k'jeelga maakje ki keese Raa bo danje gen baa taadn Labar Jigan gen Isa *al-Masi se, jeege tun gotn naane.

Pol aan maakn gegere ken Pilip ki

(Plp 1.1-11,27-30)

¹¹ Naaje j'iin maakn gegere ken Troas ki se, gotn se naaje k'j'ook maakn markab ki oo k'j'omb k'gaan baar k'baa taa naan Samotras ken maane gurug aalin se. Ter metbeenki se, naaje k'j'iin k'baa maakn gegere ken Neapoli ki gotn ken k'lee k'daar markabge se kici. ¹² Gotn se, naaje k'j'iin k'baa maakn gegere ken Pilip ki oo maakn taa naan Masedoan ki se, Pilip se naan gegere magala oo ok *Romεge dena. Gotn ese se, naaje k'tingga bii kandum.

¹³ Ken *bii sebit jaay aan se, naaje k'j'iin k'teec maakn gegere ken se oo k'baa taa oolo ki k'saap j'oo kaad naane j'kon gotn jeege lee eem Raa. Num ganj j'aan se j'onj mendje kandum sum bo tusga, k'j'ing ceεde ki oo k'taadden taara. ¹⁴ Maakde ki se, menda kalan rona Lidi oo

† 15:34 Taar se maakn kitapge tun do dokin se metinge maakde ki se goto.

* 16:10 Gotn se Luk, ken raan maktubm

ese se, utu te naade kici.

naan iino maaknj geger ken Tiagir. Mend se, naan beer Raa ki oo ak kalge gen zoa oo kalinge se kalgen te rodege oo aac kaace. Ken Pol jaay taad taad taar Raa se, naan ud bi do ki taa Meljege tedn maakin ki gen booy koxnj taar Pol se oo naan aal maakin don ki. ¹⁵ Gotn se, naan ute jeejen maaknj been ki se *k'batizde. Ken k'batizde aas se, naan danje oo k'baa been ki oo deekjen oo: «Ken naase 'jeelumki maam se jaay m'aalga maakum do Meljege tu deer deer num, 'baakiro aki king beem ki.» Gotn se, naan doje bini olje naaje k'took k'baa been ki.

Pol ute Silas se k'tok k'j'ombde dangay ki

¹⁶ Gan gii kalan naaje k'baa baa got ken jeege lee tusn gen keem Raa se, goon menda kalan bin se baado onje oo naan mend dukaaka oo ute dukaakin se iinga num taad nakgen ute aki kaan naan ki. Ute mend se, melinge on gurs ro ki dena. ¹⁷ Naan lee ok metje naaje j'utu Pol oo tooy metje ki makoo oo dook taara on eyo deek oo: «Jee ese se, naade jee tedn naabm Raagen Taaro! Naade baado se taa asen taadn doobm kaaja!» ¹⁸ Mend se ok metje gii kando kando bini ol gii kalan Pol oor se, terl aakina oo deek sitan ken ron ki se oo: «Ute ro Isa *al-Masi se m'oo: 'teec naatn ro mend ken se!» Gotn se sum bo, sitan se naar teec naatn ron ki. ¹⁹ Ken melinge jaay aakin naan duukaakin le gotoga oo doobm naade an kon gurs kic bo gotoga se, naade tok Pol ute Silas oo baanden naan magalge tun gotn ese. ²⁰ Ter naade baanden naan magalge tun *Romage tondde se oo taadden oo: «Jee se le, Yaudge oo baado se gen tujn naanjege! ²¹ Naade lee dooy jeege ute doobm king naande ken naaje Romage se olje ki ro ki eyo. Kese naaje se j'an kon ted eyo.» ²² Gotn se ol jee denge se Pol ute Silas ki. Oo magalgen Romage tondde se iin toadn ute kaldege taa toogo oo ol k'j'ombde te maeje. ²³ Ken naade jaay tond derenje aas se, naade baa ombden maaknj dangay ki oo taad magal jee dangayge tu se oo jee se k'boobde jiga. ²⁴ Ken magal jee dangayge jaay booy taar naade taadn se, naan tok ombden maaknj dangay ken maak ki oo tondden poolo jedege tu.

Magal jee dangayge took aal maakin do Isa ki

²⁵ Ken aan goor ute daan bea se, Pol ute Silas se eem keem Raa oo toomin toom ute kaa, kaad ken se jee dangaygen kuuy se, ing booy kaadegen naade ing aar kaar se. ²⁶ Gan gotn ese sum bo, naaja naar te makoo oo ol bee ken naade ing maak ki se kic bo ute magalin te rig rig. Gotn se kaam taargen gen bee se toad kalde ki, naan ken se zinzi k'dooknj jee dangayge se kic bo toad si kalde ki. ²⁷ Ken magal jee dangayge jaay darl iin maaknj bin ki se, naan aak kaam taar jee dangayge se paac toodga wan wan. Gotn se naan saap oo kaad naane jee dangayge se aanga. Taa naan se bo, naan ood gord-jerlina je toal ronja. ²⁸ Gan Pol ood ooy makoo oo: «Ay onjo, onte toal roi, bere naaje j'utu paac!» ²⁹ Gotn se magal jee dangayge se beere okina oo ron ook marga, taad oo j'oocono poodo taa an kaaknj goto. Ken k'baano ute poodo sum se, naan naar end baa maaknj dangay ki oo baa ooc metn je Pol ute gen Silas ki. ³⁰ Gotn se naan ood teecdeno naatn oo tond metde oo: «Nakage, maam tap bo m'tedn rom m'oo di jaay m'kon kaaja se?» ³¹ Naade terlin oo: «Naai aal maaki do Meljege Isa ki oo ute naan se, naai ute jeeigen maaknj bei ki paac se, aki kon kaaja.» ³² Gotn se naan ute jee maaknj been ki se, naade taadden taar Meljege Isa. ³³ Maaknj naor ken ese sum bo, magal jee dangayge se baanden gotn ok maane. Gotn ese naan tug daapden taan-dudege. Oo naan ken ese sum bo, naan ute jee maaknj been ki se, Pol ute Silas *batizde. ³⁴ Gotn se Pol ute Silas se naan dan baanden been ki oo edden kaso. Gaabm se, ute jeengen maaknj been ki se, maakde raapo taa naade aalga maakde do Raa ki. ³⁵ Ken goto jaay iip se, magalgen *Romage tondde se, olo asgarge baa taad magal jee dangayge tu oo: «Jee se, 'toad tole.» ³⁶ Magal jee dangayge baado taad Pol ki oo: «Magalgen Romage tondde se, olo asgarge oo baado taadum oo k'tood k'talse. Bin num 'teekiro naatn maaknj dangay ki oo 'baaki te lapia.» ³⁷ Gan Pol deek asgarge tu se oo: «Naade aakjen te metn taarje ey sum bo ol k'tondje naan jeege tu, oo baa olje dangay ki, ey num bere, naaje kic k'Romage. Num gan borse num naade je ajen toadn tal nam 'jeel gotje ey se met ki eyo. Bin se, onde naade malinge bo ade baa utu ajen toadn naatn maaknj dangay ki se.» ³⁸ Asgargen j'oldeno jaay ok terl baa se baa taad taar se magalge tun Romage tondde se. Ken magalgen se jaay booy oo Pol ute Silas kic bo Romage se, gotn se beere baa okde. ³⁹ Naade baado onje oo tedden kalde jaay toad tole oo taadden oo k'j'iin k'j'ombde maaknj gegerde se. ⁴⁰ Ken Pol ute Silas jaay teeco maaknj dangay ki se, naade baa gotn Lidi ki. Ken naade aan se, on genaagen doobm *al-Masi ki. Gotn se, naade edden kaay kaama, jaay bo iin baa.

17

Pol ute Silas baa maaknj geger ken Tesalonik ki

(1Tes 1, 2.1-16)

¹ Ken Pol ute Silas jaay iin onjo geger Pilip se, naade aal teeco maaknj geger ken Ampipolis ki ute ken Apoloni ki. Oo naade baado maaknj geger ken Tesalonik ki. Gotn se, Yaudge ok bee ken naade lee tusn maak ki. ² Aan goo nakj se, naan deelga deel ro ki se, Pol baa on Yaudge oo daan suukge tun moxo se, aanga *gii sebit ki tak bo, naade lee naaj ute naade do taarge tun

maakj Kitap ki. ³ Naan taad tookden metina oo taadden metn taar maakj Kitap ken taad oo: «*Al-Masi se baadoga num utu dabara utu kooyo jaay naan ade dur daan yoge tu. Al-Masi ken naase ing aakki kaamin se, naan bo Isan ken maam m'taadsen taarin se.» ⁴ Gotn se Yaudgen metinge se, taar se baa end maakde ki oo took baa tum ute Pol oo Silas. Naan ken se Grekgen beer *Raa ki se kic bo dena ute mendge dena ken gaabdege jee magalge se kic, took baa ute naade.

⁵ Ganj Yaudgen baate kaal maakde do Isa ki se, ted maak-kilimi ro Pol ute Silas ki oo on jee mursgen lee daan doobge tu se rejdeno ute gurs. Naade baado oos metn jee denge taa tujn goto. Gotn se, naade iin baa teret bee Jason gen je Pol ute Silas. Ken naade jaay ondenga num, anden tokj baa naan jee denge tun tusga se. ⁶ Ken naade baa jaay onden te ey se, naade ok baano ute Jason ute genaage kandum ken doobm al-Masi ki naan toogge tun gotn ese. Gotn se, naade taad tooy oo: «Jee tuj *dunia te magalin se, beret, borse naade aanga ara! ⁷ Jo Jason se bo, debm ken okden been ki oo jee se le, Sezar Gaar magal ken ing *Rom ki se, naade oo ansin dim eyo oo naade taad oo Gaar magal kuuy utu oo naan se bo, ken ron Isa se.» ⁸ Ken jee ute dende ute tooppen gotn ese jaay booy taar se, naade maakde baa tuju. ⁹ Gotn se naade ol Jason ute genaagen doobm al-Masi ki se, baado dand gurs den jaay bo, naade taad talde.

Pol ute Silas baa maakj geger ken Bere ki

¹⁰ Maakj noor ken ese sum bo, genaagen doobm Isa *al-Masi ki se, ol Pol ute Silas baa geger ken Bere ki. Ken naade jaay aan se, naade baa maakj *bee ken Yaudgen tun lee tusn maak ki se. ¹¹ Ganj naade baa on Yaudgen Bere ki se jiga cir Yaudgen Tesalonik ki, taa naade booy taar Raa se maakde raap do ki sakan. Bii-raa naade dooy aak taar maakj Kitap ki se taa naade an kaakj jeel ro ki taar ken Pol lee dooyden se, met ki lo met ki ey le. ¹² Maakde ki se, jeege dena took aal maakde do Isa ki oo mend Grekgen gaabdege jee magalge ute gaabge dena took aal maakde do Isa ki.

¹³ Ganj Yaudgen maakj geger ken Tesalonik ki jaay booy oo Pol baaga taadn taar Raa maakj geger ken Bere ki kic se, naade baado oos metn jeege taa tujn goto daala. ¹⁴ Gotn ese, genaagen doobm Isa al-Masi ki naar ol Pol baa taa baar ki gen baa koorkj maakj markab ki. Num Silas ute Timote se le oop ing Bere ki. ¹⁵ Jeegen baa kol Pol se, naade ook maakj markab ki ute naana, bini alino maakj geger ken Aten ki. Ken naade terlo terl se, Pol taadden oo ken j'aanga num, k'taad Silas ki ute Timote ki se, k'baado j'onjin keske.

Pol taad taar Raa jeege tun Aten ki

¹⁶ Kor Pol utu booy booy Timote ute Silas maakj geger ken Aten ki se, naan aak maakj geger ese se dooc ute maragge sum oo naan aak se maakin tuj kasak kasak. ¹⁷ Gotn se, naan iin baa maakj *bee ken Yaudge lee tusn maak ki se, naan naaj ute Yaudge oo ute jee beer Raa ki. Jo bii-raa boor maakj geger ken jeege lee tusn se, naan lee naaj ute jeege kici.

¹⁸ Gotn se jaay jee dooy jeegen uun taar Epikirus ute jee dooy jeegen uun taar Zenon se *ing naaj ute naana. Jee metinge deek oo: «Aakum tu, debm kul taar ren ren ara tap bo je deekj oo di?» Jee kuuy deek oo: «Naan beret baanoga ute taar raa jee kuuy.» Naade taad bin se, taa Pol se taaddega taad taa Isa oo ute metn taar dur jeegen utu dur daan yoge tu se. ¹⁹ Naade ok baansin do ko ken naade lee tusn aakj metn taardege se, oo gotn se k'danjn Areopag. Gotn se naade taadin oo: «Naaje k'je naai ajen taadn metn taar dooy kijn ken naai lee dooy jeege se, taa naaje k'booy kokj metina. ²⁰ Ute metn taarigen bii kalan naaje k'booy te ey jaay, naai lee taad bijen doje se, baado taadjen metin tu, taa naaje k'je k'jeel kokj metina.» ²¹ (Naade taad bin se taa jee Aten ki ute mertgen baado baa oo kengen ting ting gotn ese se, naade ing bo gen booyo oo gen taadn metn taarigen kiji ken naade onga num baado lee taad metin se)†.

²² Gotn se, Pol iin daar daan jeege tun Areopag ki se oo deekden oo: «Naase jee Aten ki, maam m'aakse naase se jee okki maragge se oon aak eyo. ²³ Ken maam m'leedo maakj gegerse ki se, maam m'aako gotn ken naase 'lee eemki maragsege oo m'onjo gotn tojn serke kaam kalan bin se k'raanjn ro ki j'oo: «Kese raa k'jeel metin eyo.» Taa naan se bo, maam m'baado se m'asen taadn Raa ken naase eeminki jaay 'jeelin ki ey se.

²⁴ «Raa se, naan bo debm aalo dunia ute nakgen maak ki paac se oo naan bo mel maakj raa ute do naana oo naan se ing maakj beege tun jikilimge bo iinin ute jide se eyo. ²⁵ Jo naan le, olin dim te naabm jikilimge eyo, taa naan kalin ki sum bo ed koa nakge tun ing baa se paac oo naan bo debm edjeki nakgen 'kaasn tingjege. ²⁶ Naan aalo deb kalan sum bo ken tooj diril metjil jikilimgen do naan ken baa se paac. Jo naan bo debm tonddeno kaadn toojjege oo kaadn kooydege oo gaan edden taa naanje oo tonddesin te naan guuringe.

²⁷ «Raa tedn naan se taa naade an jea oo bin sum bo daan naane naade an konjo le daam? Taa naan le dok ute naajege eyo. ²⁸ Taa naan se bo, naaje j'ingki oo k'leeki se kic bo ute naana oo borse ken j'utuki zere se kic le ute naana. Kese bo maakj jee kaar bal-zerege tu se, deb

* 17:18 Jee uun taar Zenon se k'dandje Stoyisige. † 17:21 Kese Luk mala ken taad taar ese.

kalanj maakj kaanki se taad ɔ: «Naajege se k'gaan Raage.» ²⁹ Aan gɔɔ naajege k'gɛninge dey se, bin num naaje j'aki koj saapm j'ɔɔki Raa se tec aan gɔɔ maraggen ken k'tɛdden ute daab, pudda ey lɛ ute ko se eyo. Nakgen se jikilimge tɛdden ute tirddege sum. ³⁰ 'Booyki! Do dɔkin ken naase 'jeelkiro te Raa ey se, naan ken se kic ɔ, Raa ɔj utsen te eyo. Num ɔorse se, naan danj jeegen gɔtn ɔaa se paac taa tɛrl maakde ade ɔaa gɔtn naan ki. ³¹ Taa naan se ɔ, Raa se ɔndga kond biin ken naan an kojɔn ɔɔɔɔ ute doobin do jeege tun do naan ki paac. Ute debm ken naan ɔɔɔɔ gɛn kojɔn ɔɔɔɔ do jeege tu se, debm se ɔ ken naan duriɔn daan yoge tu taa jikilimge se an jeel ro ki.»

³² Ken naade jaay booy Pɔl ɔ Raa duroga nam daan yoge tu se, gɔtn se jee mɛtinge baagin tɛrcɛɔn mɛtin ki. Ganj jee kuuy se taadɔn ɔ: «Do taari ki se, biin kuuy j'utu j'ai danj ajen taadn aan gɔɔ ken ese daala.» ³³ Naan ken se sum ɔ, Pɔl teec ɔndɛ. ³⁴ Num ganj, jee mɛtinge ɔaa ɔj Pɔl ɔ took aal maakde do Isa ki. Maakde ki se gaaba kalanj ron Denis, naan kic maakj jeege tun lee aak mɛtn taara Areopag ki se kici ɔ mɛnda kalanj ron Damaris ute jeegen kuuy kic ɔaa te naana.

18

Pɔl ɔaa maakj gɛger ken Korint ki

(1Kɔr 1.1-9, 2.1-5; 2Kɔr 11.5-12, 12.12-13)

¹ Ken Pɔl jaay iin ɔj gɛger Atɛn se, naan iin ɔaa maakj gɛger ken Korint ki. ² Gɔtn se naan ɔaa dɔɔd ute kɔd Yaud k'danjɔn Akilas utu aan kaana ɔ naan j'oojin taa naan Pɔn ki. Naan iino taa naan Itali ki ute mɛndina ronɔa Prisil, taa Gaar magal gɛn *Rɔmɛgen k'danjɔn Klod se ɔl k'tuur Yaudge naatn paac maakj gɛger ken Rɔm ki se. Naan ken se, Pɔl ɔaa deel ute naade, ³ taa naabin lɛ, tec gɔɔ gɛn naade dey se. Naabm naade se, lee uj nakgen k'daapm korɔr. Taa naan se ɔ, Pɔl ɔaa iɔjg ute naade ɔ naade lee tɛd naaba tɛlɛ.

⁴ Aanga *6ii sebit ki tak ɔ Pɔl ɔaa maakj *6ee ken Yaudge lee tusn maak ki se. Gɔtn se, naan lee taad taar *Raa Yaudge tu ute Gɛkge tu taa naan je naade 'tookɔn do taariɔn ken naan taadden se. ⁵ Ganj ken Silas ute Timote ken iin Masedoan ki jaay aan sum se, Pɔl ɔj ron paac gɛn taadn taar Raa. Naan taad Yaudge tu tal ɔ *al-Masi ken naase iɔjg aakki kaamin se, naan ɔo Isa se. ⁶ Ganj gɔtn se, Yaudge se iin ron ki ɔ naajina. Naan ken se, Pɔl ɔk mind kalina ɔ deekden ɔ: «Bɛɛ, naase se ken dim jaay aanga dose ki kic num, maam se ɔlum eyo ɔ j'am kɔkj mindum eyo. Naan ki se ɔɛɛ, maam m'ɔaa taadn taar Raa jeege tun Yaudge eyo.» ⁷ Naan iin teec gɔtn ese ɔ ɔaa ɔee gaab ki kalanj k'danjɔn Titus Justus. Naan se debm ɔɛɛ Raa ki ɔ ɔɛɛn se ɔnd daamboogo ute ɔee ken Yaudge lee tusn maak ki se. ⁸ Gɔtn se Krispus, naan ken magal ɔee ken Yaudge lee tusn maak ki se, naan ute jee maakj ɔɛɛn ki paac took aal maakde do Melje ki, ɔ jee Korint ken den lee booy taar Pɔl se kic, took aal maakde do Isa ki kici ɔ *k'batizɛ. ⁹ Ken aan nɔɔr se, Meljege Isa mala teec naan Pɔl ki ɔ taadɔn ɔ: «ɔnte ɔɛɛr jeege tun se, num taad taar Raa ɔaa ute naani sak sak, ɔnte doa. ¹⁰ Taa maam m'utu te naai se nam kɔj kɔl jin roi ki eyo. 'Jeele, maakj gɛger ken ese se, maam m'ok jeege dena.» ¹¹ Gɔtn se Pɔl ɔɔp tɔjɔj maakj gɛger ken Korint ki se ɔaara ute laapa mɛɛɛ. Gɔtn se naan lee dooy jeege ute taar Raa.

*Pɔl j'ɔk k'baansin naan magal *Rɔmɛge tu*

¹² Kaaɔ ken Galion magal taa naan Akayi se, naan ken se Yaudge dɔɔk taarde ɔaa ɔk Pɔl ɔ ɔbaansin gɔtn kojɔn ɔɔɔ ki. ¹³ Gɔtn se, naade deek Galion ki ɔ: «Gaabm se ɔɔs mɛtn jeege ɔ j'ɔnte keem Raa tec aan gɔɔ ken naaje k'lee k'j'eeem se.» ¹⁴ Ey num Pɔl se je taada, naɔo Galion naar taad Yaudge tu ɔ: «Naase Yaudge, ken gaabm se jaay tɛd te nakj ute doobin eyo, lɔ tujga dim kuuy se, gɛn naan se num, maam m'asen kaakj mɛtn taarse. ¹⁵ Ganj naase lɛ, 'lee naajki taara do *Ko Taar Raase ki ute ro jeegege tu. Bin num, kɛse nakj naase malinge! Maam se, m'kɔj kojɔn ɔɔɔɔ do nakge tun bin eyo.» ¹⁶ Gɔtn se, naan tuur ɔɔɔɔno naatn gɔtn kojɔn ɔɔɔ ki se. ¹⁷ Gɔtn se jeege paac iin gɔtn ese, iij-ɔk Sostɛn magal *6ee ken Yaudge lee tusn maak ki se ɔ tɔnd dɛɛɛɛɛna naan jeege tun gɔtn kojɔn ɔɔɔ ki se. Naɔo Galion ken magal Rɔmɛge aak nakj ken naade tɛd se, don ɔkɔ kic ɔo dirinɔn eyo.

Pɔl ɔk tɛrlo maakj gɛger ken Antioɔ ken taa naan Siri ki

¹⁸ Maakj gɛger ken Korint ki se, Pɔl tɔjɔjga dɛna, jaay ɔo naan iin ɔj genaagen doobm Isa *al-Masi ken gɔtn ese. Naan iin ɔaa ute Prisil ɔ Akilas maakj gɛger ken Sankre ki gɔt ken k'lee k'daar markabge. Gɔtn se, naan dɔs donɔa taa naan naamga naam taarina, jaay ɔo naade ook maakj markab ki ɔ ɔaa taa naan Siri ki. ¹⁹ Ken naade jaay aan maakj gɛger ken Epez ki se, Prisil ute Akilas se Pɔl ɔndɛn gɔtn ese ɔ naan iin ɔaa maakj *6ee ken Yaudge lee tusn maak ki se. Gɔtn ese naan naaj ute Yaudge taa Isa. ²⁰ Naade tɔnd mɛtin ɔ: «ɔɔp iɔjg ute naaje,» naɔo Pɔl baate. ²¹ Ken naan iin ɔndɛ kɔj se deekden ɔ: «Ken Raa jaay je num, biin kuuy jaay m'ade ɔaa gɔtse ki.» Gɔtn se naan iin maakj gɛger ken Epez ki se, ook maakj markab ki ɔ ɔaa. ²² Ken Pɔl jaay aan maakj gɛger Sezare ki se, naan ook ɔaa Jeruzalem ki

gen tedn toose *egliz ki, jaay 60, naan booy baa maakj geger ken Antios ken taa naan Siri ki. ²³ Gōtn se, naan tingga bii kandum jaay iin baa leedo maakj gegerge tun taa naan Galati ute gen Prigi. Gōtn naan aanga tak 60, naan ed kaay kaama genaage tun doobm Isa al-Masi ki.

Apōlos baa maakj geger ken Epez ki ute gen Kōrint ki

²⁴ Kaad ken se gaaba kalan, kōd Yaud k'danjin Apōlos oo naan se k'l'oojin maakj geger ken Alekzandri ki. Jo naan iin baado maakj geger ken Epez ki. Gaabm se jeel taadn taara aak eyo oo jeel ok metn Kitap jiga. ²⁵ Naan se k'dooyinga ute metn taar ken taad taa Meljege. Naan taad taar Raa se maakin raap do ki sakan, oo taar Isa se, naan dooy jeege ute doobin tak tak. Nafo, naan se, jeel 60 metn taar *batem gen Jan-Batist sum. ²⁶ Maakj *6ee ken Yaudge lee tusn maak ki se, Apōlos baag taadn taar Raa jeege tu kic 60, beer eyo. Gan ken Prisil ute Akilas jaay booy taar naan taad se, gōtn se naade ok baansin ute naade oo taadn Doobm Raa se ute doobin tak tak do ki daala. ²⁷ Apōlos se, je baa taa naan Akayi ki gen baa taadn taar Raa jeege tu. Taa naan se 60, genaagen doobm Isa *al-Masi ki se, edin kaay kaama oo raan edin maktub jin ki, ta n'baa kedn genaage tun gōtn naane, taa ken naan aanga num, naade an doodn kokj jiga. Ken naan jaay aan gōtn naane se, ute bee ken Raa tedn se, genaagen doobm Isa al-Masi ken gōtn naane se, naan noogden dena. ²⁸ Anum, Yaudge tu se, naan taadden tal tal gōtn ese oo taar ken naade an terl kic 60, naade on eyo. Jo ute taargen maakj Kitap ki se, naan taadden oo: Isa se, naan 60 al-Masi.

Pol baa merte gen k-motoge

19

Pol terl maakj geger ken Epez ki daala

¹ Kaad ken Apōlos utu maakj geger ken Kōrint ki se, Pol aal teeco taa naan Azi ken maakj koge tu se oo baado maakj geger ken Epez ki. Gōtn se, naan on jeege kandum se, aalga kaal maakde do Isa ki. ² Jo naan tond metde oo: «Bii ken naase aalki maakse do Isa ki se, *Nirl Salal tap 60 booy te dose ki ey la?» Num gan naade terlin oo: «Nirl Salal ken naai taadn se, bii kalan naaje k'booy te maanin eyo.» ³ Ter Pol tond metde oo: «Naase tap 60 *k'batizse j'oo di?» Naade terlin oo: «Naaje se, k'batizjen aan gōd ken Jan lee batizo jeege se.» ⁴ Pol taadden daala oo: «Jan se batizo jee ken terloga terl maakde do *Raa ki sum. Jo naan taad Yaudge tu oo j'al maakde do deb ken utu baado metin ki se oo naan 60 debm k'danjin Isa se.»

⁵ Ken naade jaay booy taar Pol taadden se, gōtn se naade took k'batizde kuuy ute ro Meljege Isa. ⁶ Naan ken se, Pol tond jin dodege tu oo gōtn se Nirl Salal booyo dode ki oo naade baag taadn taar naangen naade jeel metin eyo oo naade taad taargen teeco taar Raa ki. ⁷ Naade paac se, aas nakj gaabge baa baa sik-kaar-dio.

⁸ Daan laap ken moto se, daayum Pol lee baado maakj 6ee ken Yaudge lee tusn maak ki se. Gōtn se, naan taadden metn taar Gaar Raa jeege tu oo naan taadden kic 60 beer eyo. Naan je taa jeegen ing booyin taarin se, 'tookj do taarin ken naan taadden se. ⁹ Gan jee metinge se ted do mōngoo oo baate tookj taarina. Do Doobm Isa ken naan taadden metin se, naade tooyin koogo naan jeege tu. Gōtn se Pol iin onde oo baa ute jee metin ki baa maakj lōkol gen gaaba kalan k'danjin Tiranos oo gōtn se bii-raa, naan lee dooyde ute taar Raa. ¹⁰ Gōtn dooyin ken ese se, naan ted baara dio, bini ol Yaudge ute Grekgen taa naan Azi ki paac se, baa booy taar Meljege.

Nakj ken gaan Sebage teda

¹¹ Anum Raa ol Pol ted nakj-kōdgen deel doa, ¹² bini, ol jeege baa tuuno kalge taal do Pol ki ey le baano ute kalge utn ronā oo naade tas baano oo taalin do jee kōnge tu oo jee kōnge se on lapia oo jee kōn sitange se kic 60, sitange teec onde.

¹³ Gōtn se, Yaudgen metingen lee maakj naanje tu ken tuur sitange ro jeege tu se, naade baag tuur sitange ute ro Isa kici. Naade taad sitange tu oo: «Ute ro Isan ken Pol lee taad taarin jeege tu se, m'oo: 'teeki naatn ro jeege tu se!» ¹⁴ Jeegen tedn naan se, naade cili. Naade se, gaan kōd Yaud kalan bini k'danjin Seba, oo naan se maakj *magal jee tedn serke Raage tu. ¹⁵ Gan bii kalan, gaabm ok sitan se taadden oo: «Isa se, maam m'jeelina oo Pol kic le maam m'jeelina, num naase ara tap 60, 'nanje?» ¹⁶ Gōtn se, gaabm ken ok kōn sitan se iin oode; ken naan jaay baa cirde sum se, naan tond awarde oo neepm ute kaldege se naatn. Ken naade do bini on dode jaay aan teec se, kaldege kic 60, neepden dode ki rōsom rōsom.

¹⁷ Jo ken Yaudge ute jee ken Yaudge eyo ing maakj geger ken Epez ki jaay booy taar se, gōtn se naade beere baa okde. Taa naan se, naade baa *nook ro Meljege Isa se cir daala. ¹⁸ Gōtn se, jeege dena ken aaloga kaal maakde do Isa ki se, baado tood metdege naan jeege tu, do nakge tun jig ey ken naade lee ted se. ¹⁹ Maakde ki se, jee den ken lee ooj rodege se, baano ute maktubdegen ok metn taargen naade lee oonj rode se oo gōtn se naade tōcin naan jeege

tu ɔ maktubdege se jaay j'laak ziid se aas tamma gen pudda dupu-si-mii* .²⁰ Bin 60, ute ɔɔŋŋ Mɛljege se taar Raa se wɔok ɔnɔ ɔna ute naaniŋa.

Jee Epez ki iin gen tedn taara

²¹ Ken nakgen se jaay deel paac se, *Nirl Salal ɔl Pɔl uun doa gen ɔna Jeruzalem ki ɔ naan aal teec ute doobm taa naan Masedoan ɔ ute gen Akayi ki. Gɔtn se, naan deek genaage tun doobm Isa *al-Masi ki ɔ: «Bee ki num, ken m'aanga Jeruzalem ki jaay 60, som m'utu m'6aa *Rom ki kici.»²² Jee noogingen di Timote ute Erast se, naan ɔlde ɔ j'ɔnd naana ɔ k'6aa Masedoan ki. ɔ naan mala se, ɔp iŋ ɔkɔ taa naan Azi ki.

²³ Kaad ken se, jee gen maakŋ geger ken Epez ki se, jeege dena iin ul taara gajalan taa Doobm Isa. ²⁴ Taa gɔtn se, ɔk kɔd kɔrdn ɔɔɔ roŋ Demetrus. Naan se lee ɔy pudda gen daapm beegen seem seem ken tec ɔee magal gen maragdɛn naade lee eemin ken k'danŋ Artemis se†. Ute naabden ese se, naan ute jee gen k'tɛd naaba telɛ ese, naade lee ɔŋ gurs dena ro ki. ²⁵ Bii kalan, naan dan tus jee ken naade tedn naaba telɛ ute jee ken naabde tec aan gɔɔ gen naade se, ɔ deekden ɔ: «Mɛdunge, naase j'elki maal naaje k'j'ɔkki se k'j'ɔŋki ute naabm ese. ²⁶ Num gan naase aakkiga ɔ 'booykiga nakŋ ken deel Epez ki paac se ɔ Pɔl ese se deek jeege tu ɔ raagen naaje mala k'tɛdŋki ute jijege se, raagen deer eyo. Do taar ken naan lee taad jeege tu se ɔ jeege dena took taariŋa ɔ baaga metiŋ ki. Nakŋ se, naan tedn Epez ki sum eyo, num gan taa naan Azi ute magaliŋ paac kici. ²⁷ Ken naan jaay utu tedn nakŋ se tak num, bere, utu ajeki tujŋ naabjege. Num naabjege sum eyo, num utu kɔl jeege maragjegen magal Artemis se kic 60, naade utu an kaal maak ki eyo ɔ been se kic le, naade an kaakŋ aan gɔɔ nakŋ cere. Ey num, Artemis se 60, jee taa naan Azi ki ute jee do naan ki paac se lee eemiŋa.»

²⁸ Ken jee tedn naabgen gɔtn ese jaay booy taar Demetrus se, naade maake taarde pirin ɔ baag tɔy dookŋ taara ɔ: «Artemis se, naan 60 maragŋ magal ken Epez ki!»²⁹ Gɔtn se, jeege iin ul taara gajalan maakŋ geger ken se, ɔ tako Gayus ute Aristark ken iin Masedoan ki ɔ lee te Pɔl telɛ se. Naade naar baandeno daan bɔɔr ken gɔtn k'lee k'j'ɔŋ bɔɔɔ se. ³⁰ Ey num Pɔl se, je 6aa gɔtn jeege tun tus se kici, nafo genaagen doobm Isa al-Masi ki se, gaasiŋa. ³¹ ɔ maakŋ magalge tun taa naan Azi ki se, jee metinge se mɛdn Polge ɔ naade ɔ nam 6aa taad Pɔl ki ɔ: «Bere, ɔnte 6aa gɔtn jeege tun tus se!»³² Kaad ken jeege tu gɔtn ese se, jee metinge ul gen dode ɔ jee gen kuuy se kic le, taad gen dode kici. Jee den jaay baado gɔtn ese se, metn taar jaay ɔlde naade tusn ro ki se kic 60, naade jeel metiŋ eyo. ³³ Maakŋ jee denge tu se, gaaba kalan kɔd Yaud roŋ Aleksander. Maake ki se, jee metinge 6aa taadin metn taar se jaay 60 Yaudge ɔlŋ 6aa naan jeege tu. Naan uun jii jeege tu je aden taadin metn taar se. ³⁴ Nafo ken jee Epez ki jaay booy ɔ naan kɔd Yaud se, gɔtn se naade doob ɔy taa naapm caa ɔ: «Artemis se, naan 60 maragŋ magal ken Epez ki!» Gɔtn se naade tɔy dook taara ɔ eyo 6aa 6aa nakŋ ler dio.

³⁵ Kaam mɔtn se, gaabm ken debm raan ken ted naaba daan Yaudge tun *jee kaakŋ metn taargen gɔtn ese se, ted jeege bini 6aa doa ɔ deekden ɔ: «Naase jee Epez ki, jeege paac se jeeljeki naajege 60 ken k'j'ɔkki ɔee maragŋ magal roŋ Artemis se. ɔ maragjege mala se le, naan ɔoo maakŋ raa ki. ³⁶ Maragjege se, nam demin eyo, num ɔŋki ro se urlu ɔ nakŋ se 'saap ɔkiŋki jiga jaayo. ³⁷ Jee gen naase 'ɔk baandekiro ara se le, naade uun te dim maakŋ ɔee maragjege tu se eyo. ɔ naade le, taad te taar iŋ kus roŋ ki eyo. ³⁸ Ken Demetrus ute jeenge jaay ɔk taara ute nam le, naaje j'ɔkki bii gen koŋŋ bɔɔɔ ɔ jee koŋŋ bɔɔriŋge kic le utu. Bin num, taar se ɔŋ k'6aan gɔtn naane 60, naade an kaakŋ ute doobiŋa. ³⁹ ɔ ken naasen jee denge se jaay ɔkki taar dim kuuy le, bii ken jeege tusga sum 60, j'utu j'kaakŋ metiŋ ute doobiŋa. ⁴⁰ Do nak ken naaje k'tɛdki jaaki se, j'utu j'ankiro 6aa te nakŋ ɔnɔ dojege tu. Bere Romge se le, utu ajeki kɔkŋ mindjege 'deekŋ ɔ: naajege se 60, jee tujŋ naange. Taa ken Romge jaay baado 'tɔnd metjege gen tusjegen jaaki se, naaje j'aki kɔŋ taar dim, jaay j'adeki koŋ taad eyo.»⁴¹ Ken naan jaay taad nan taariŋ se, jee se naan wɔokde.

20

Pɔl ɔk tɛrl 6aa taa naan Masedoan ute taa naan Grekge tu

(1Kɔr 16.1-7; Rm 15.25-27)

¹ Ken metn taar se jaay deel se, Pɔl ɔl k'dan k'tuso jee aalga kaal maake do Isa *al-Masi ki ɔ naan edden kaay kaama jaay 60 deekden ɔ iŋki lapia ɔ naan uun doobm taa naan Masedoan. ² Kaad ken naan aal teeco teec taa naan ken ese se, jee aalga kaal maake do Isa al-Masi ki se, naan taaddenga taarge dena ken edden kaay kaama, jaay 60 naan iin 6aa taa naan Grekge tu. ³ Gɔtn se, naan ting laapa mɔɔ. Aan kaad ken jaay naan 6aa kookŋ maakŋ markab ki gen 6aa taa naan Siri ki se, naan booy ɔ Yaudge se, dookga dook taarde roŋ ki gen

* **19:19** Tamman gen puddn ese se aas gen koŋŋ nam ken tedn naaba gen bii dupu-si-mii. † **19:24** Artemis se, marag ken menda. Jeege saap ɔ naan se ooŋ nakge, dirɔl maalge ɔ ted mendge oojo.

kutiŋa. Taa naan se 6o, naan uun doa gen terl 6aa taa naan Masedoan ki. ⁴ Jeegen ken lee ute naan se, naade se 6o: Sopatrɔs goon Pirus ken iino maakŋ geger ken Bere, Aristark ute Sekundus, naade se iino maakŋ geger ken Tesalonik ki ɔo Gayusn ken iino maakŋ geger ken Derbe ɔo Tisik ute Tropim ken iino taa naan Azi ken kaam kalan ɔo kɛse Timote. ⁵ Jee se ɔnd naana 6aa booyje* maakŋ geger ken Troas ki. ⁶ Gaŋ naaje se k'ted Laa mappan ɔk ɔram eyo aas jaay 6o, j'iin Pilip ki se, j'ook maakŋ markab ki k'ted bii mii jaay 6o k'6aa k'j'ɔnde maakŋ geger ken Troas ki. Gotn se, naaje k'tinggo bii cili.

Pɔl taad jee Troas ki ɔo injki lapia

⁷ Ken aan *bii sebit ki teger se, naaje k'tus k'j'os kalan jaay 6o k'j'uun sen-sen†. Gotn se Pɔl baag taadn gɛnaage tun doobm Isa *al-Masi ken tus gotn ese. Aan gɔo naan metbeeki sum 6o 6aa 6aa se, naan taadden taara bini aan daan 6ea. ⁸⁻⁹ Maakŋ 6ee ken k'j'ɔdin do naapin ki gen k-matage tu se, gotn se 6o naaje k'tus maak ki ɔo maakŋ 6ee ken ese se, k'tɔc k'tɔndga loompoge dɛna. Gotn se, goon kɔdɔ kalan k'danin Utik se, naan inj king taa peneter ki. Aan gɔo Pɔl taad ɔn ey se, gotn se bi 6aa ɔkin se tood sen. Gaŋ maakŋ toodn bin ki se, naan iik ujo ɔo aal ooc naan ki. Ken deb kalan bɔoy 6aa ɔnin jaay je an kuun se, ɔnin naan ooyga. ¹⁰ Gotn se Pɔl bɔoyo ɔo no uunin ɔkin kaadin ki ɔo deekden ɔo: «Naase ɔnki rose urlu. Bere, naan utu zɛɛɛ!» ¹¹ Gotn se, Pɔl ɔk terl ook 6aa maakŋ 6ee ki gotin ki, naan dup edden mappa ɔo k'j'os tele. Ter, naan baagden taadn daala bini goto iipi, jaay 6o naan deekden ɔo: «Injki lapia. Maam se m'6aaga jaayo!» ¹² Num, ken goon kɔdn duro se le, naade ɔk 6aansin 6een ki ɔo gotn se, jee paacŋ ken aakin se, maakde raapo.

*Pɔl danjo jee naan *eglizge tu*

¹³ Naan ken se, naaje k'j'ook maakŋ markab ki j'ɔnd naana gen 6aa maakŋ geger ken Asɔs, gen 6aa kuun Pɔl gotn ese. Taa Pɔl se, uunga kuun doa gen 6aa ute jɛna. ¹⁴ Ken Pɔl jaay 6aa ɔnje maakŋ geger ken Asɔs ki se, gotn se naaje k'j'uunin maakŋ markab ki ɔo k'6aa maakŋ geger ken Mitelen ki. ¹⁵ Metbeenki k'j'iin gotn ese ɔo k'6aa maakŋ geger ken Sio ki, ɔo metbeen ken kuuy se, naaje k'j'iin k'6aa maakŋ geger ken Samɔs ki. Ter, bii ken kuuy se, j'iin Samɔs ki se, k'6aa maakŋ geger ken Mile ki.

¹⁶ Naaje k'j'uun doobm se taa Pɔl se, beeki num, je naar 6aa Jeruzalem ki gen 6aa tedn Laa Pantekot. Taa naan se 6o, naan ɔed cɛɛ geger ken Epez ki kic 6o, baate kaal maak ki, taa naan je takal ronɔ taa naan Azi ki se eyo.

¹⁷ Ken naaje k'j'aan maakŋ geger ken Mile ki se, Pɔl ɔl k'6aa k'danjo jee naan eglizn Epez ki, taa utu an kon gotn ese.

¹⁸ Ken naade jaay aan ɔnin se, Pɔl tedden tɔɔɛ ɔo deekden ɔo: «Gotn maam m'aan gotse ki jaay m'tinggo maakse ki sum se, naase 'jeelumki. ¹⁹ Ken maam m'tinggo maakse ki se, maam m'ɔopo rom baat jaay 6o m'tedo naabm Meljege Isa se. Kaad ken se, maam m'inggo maakŋ kaa-maan ki ɔo m'dabarga dɛna taa Yaudgen dɔokga dɔok taarde jaay 'je am tɔɔ se. ²⁰ 'Jeelki, naan ken se, maam m'ooyseno ɔo m'taadseno taar *Raa naan jeege tu, ɔo maakŋ 6eesege tu se, taargen jaay asen noogse, kalan tap 6o, maam m'dirigin te eyo. ²¹ Maam m'taad Yaudge tu ute jeegen Yaudge eyo m'ɔo k'terl maakde do Raa ki ɔo j'aal maakde do Meljege Isa ki.

²² «Bɔrse, maam se m'6aa 6aa Jeruzalem ki. Kɛse *Nirl Salal 6o ɔlum ɔo m'6aa ɔo maam se m'jeel eyo nakŋ jaay utu kaan dom ki gotn naane se. ²³ Na6o, maakŋ geger ken maam m'aanga tak se, Nirl Salal ɔojum ɔo ken maam jaay m'6aaga Jeruzalem ki se, j'utu j'am 6aa kol dangay ki ɔo j'utu j'am dabar dɛna. ²⁴ Gaŋ maam se m'aak kingum do naan ki se, aan gɔo nakŋ cɛɛ; nakŋ ken ɔonum maam ki tak se, m'je naabm ken Meljege Isa ɛdumsin kaam jim se, m'an tedn kaasin ute doobina ɔo naabm ken Meljege ɛdumsin se taa m'taadn Labar Jigan gen Isa *al-Masi ɔo ute naan se 6o, Raa tedn beɛna jeege tu.

²⁵ «'Booyki, maam ken m'tinggo daanse ki jaay, m'taadseno taar Gaar Raa se mɔɔtn naan ki se, naase amki kaak ey sum. ²⁶ Taa naan se 6o, jaaki maam m'ɔk mind kaluma ɔo m'deekseni naan ki se, debm jaay utga num, maam se ɔlum eyo. ²⁷ Taa maam se m'taadsenoga nakŋ ken paacŋ Raa maakin jen ro ki, taar dim kalan tap 6o, maam m'ɔysenin te eyo.

²⁸ «Bɔrse, naase se inj ɔndki kɔndɔ ɔo 'saapki do egliz ken Nirl Salal ɛdsesin kaam jise se ɔo aakdeki dode ki; bin se, 'gaamdeki aan gɔo dɔɔl baatge, taa egliz se Raa duginga dugu ute moosina.

²⁹ «Maam m'jeele, ken maam jaay m'6aaga se, jeege se ute ade goon kend maakse ki aan gɔo k-sogsogigen endga maakŋ dɔɔl baatge tu num, lee wɔokde se. ³⁰ ɔo maakse ki se kic jee metinge utu dooy jeege ute taargen met ki eyo. Naade utu kol jeegen aalga kaal maakde do Isa ki se, kic 6o utu kuun taarde. ³¹ Bin se, injki do metekse ki, 'Jeelki maakŋ 6aar ken mɔto

* 20:5 Gotn se Luk kic utu te naade. † 20:7 Sen-sen se, kɔsn ken taadjeki ɔo Isa se ooy ro kaag ki taa naajege.

se, nōōrō katara, maam m'ōñ te eyo ðo nanja kic 60, maam m'dejinga ðo taa naase se, maam m'eemga den aak eyo.

³² «Borse, maam m'ōñse kaam ji Raa ðo naase 'saapki do taar Raa ken maam m'taadseno m'ō: Raa se naan debm bæ. Ute taar se 60, naan asen kēdn tōōgō do kaal maakse ken naase aalki do Isa ki se. Ute naan se, naase aki kōñ bēdse ute jee ken naan tēddenga tēdga jee naangen salal se.

³³ «Gan maam le, m'jede te gurs nam eyo ðo daab ute kal nam kic le, maam m'jede te eyo. ³⁴ Naase 'jeelki ute naabm ken maam m'tēd ute jim mala se 60, maam m'ute jeemge se aasjen kinjje. ³⁵ Ute naabm daayum maam m'tēd daanse ki se, maam m'je m'asen taadn m'ō: 'tēdki naaba jaay 60 j'anki noogn jee daayge. ðo k'saapki do taar Meljege Isa ken taad ðo: «Debm ēd naka deb ki se, maakin raap cir debm ken j'ēdn kēda.»

³⁶ Ken Pōl jaay taadnan taarin se, naan erg naan ki ute naade paac ðo eem Raa. ³⁷⁻³⁸ Gōtn se naade paac baag keeme ðo nanja nana kic 60 baado baam ðk Pōl kaadn ki kaadn ki, ðo nakj ken ðl maakde tuj se, taa ken Pōl taaddenga taad ðo: «Naan ki se, mōōtn naase amki kaak ey sum.»

Gōtn se, naade 6aa òlin mētn markab ki ðo deekin ðo: «'Baa te lapia.»

21

Pōl 6aa Jeruzalem ki

¹ Ken naaje jaay k'j'iin j'ōñde Milē ki sum se, naaje j'ook maakj markab ki ðo k'gaan k'6aa maakj gēger Kōs ki, ðo mētbēenki se, naaje k'j'iin k'6aa maakj gēger ken Rōd ki. Ken naaje jaay k'j'iin Rōd ki se, k'6aa maakj gēger ken Patara, gōtn ken k'lee k'daar markabge. ² Patara ki se, naaje j'ōñ markabm ken 6aa 6aa taa naan Penisi ki, j'ookj maak ki ðo k'6aa. ³ Ken naaje jaay k'6aa 6aa do baar ki se, naaje j'aak taa naan Sipir se do ji jeelje ki ðo naaje k'deel k'6aa taa naan Siri ki. Ken naaje jaay j'aan maakj gēger ken Tir ki se, naaje k'booy gōtn ese, taa gōtn ese 60, nakj maakj markab ki se j'an booy naatn. ⁴ Maakj gēger ken Tir ki se, naaje j'ōñ gēnaagen aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ki, ðo gōtn se naaje k'ting bii cili ute naade. Gan jee se, *Nirl Salal taadn nakj ken utu 'kaan do Pōl ki ðo naade taad Pōl ki ðo: «N'ōñte 6aa Jeruzalem ki.» ⁵ Ken k'ting ute naade bii cili aas jaay j'iin k'6aa 6aa se, gēnaagen doobm Isa al-Masi ken gōtn ese ute mēndge ðo gaange paac òlje, bini k'teec k'j'ōñ maakj gēger se. Ken naaje jaay j'aan taa baar ki se, naaje k'j'erg naan ki do kēes ken taa baar ki se, ðo gōtn se, naaje k'tōnd mētn *Raa. ⁶ Ken naaje jaay k'j'iin k'6aa 6aa se, naaje k'taadden j'ō: «Ingi lapia.»

Gōtn se, naaje j'ook maakj markab ki ðo naade le ðk tērl 6aa 6eedege tu.

⁷ Naaje k'j'iin Tir ki se, k'gaan k'6aa maakj gēger ken Putolemais ki. ðo ken naaje jaay j'aan se, k'6aa k'tēd tōōse gēnaage tun doobm Isa al-Masi ken gōtn ese. Naaje k'toōd bii kalanj ute naade ðo gōtn ese sum 60, naaje k'booy k'j'ōñ markaba. ⁸ Mētbēenki se, naaje k'j'iin k'6aa maakj gēger ken Sezare ki ðo k'6aa k'booy bēe Pilip ken lee wōok Labar jiga gen Isa al-Masi jeege tu se. Pilipm se, debm maakj jeege tun cilin ken k'bēer k'tōōddeno Jeruzalem ki gen noogn *jee kaan naabm Isa al-Masige se. ⁹ Pilip se, ðk gaangen mēndge sōō ken tōk te gaabge eyo, ðo naade se lee taad taargen teeco taar Raa ki.

¹⁰ Gōtn se, naaje k'tingoga bii dena ðo naan ken se, gaaba kalanj iino taa naan Jude ki, rōñ Agabus, baado ònje. Naan se lee taad taargen teeco taar Raa ki kici. ¹¹ Ken naan jaay aan ònje se, naan uun nakj Pōl lee dōōkn maakin se, dōōkn jinge ute jēnge, jaay taadden ðo: «Aakki, Nirl Salal se taadum ðo: nakj dōōknj maakj nam ese se, malin jaay 6aaga Jeruzalem ki num. Yaudge se utu an dōōkn bin kici ðo naade utu an kōkn kōl ji jeege tun Yaudge eyo.»

¹² Ken naaje ute gēnaagen doobm Isa al-Masi ken maakj gēger ken gōtn ese jaay k'booy taar se se, gōtn se naaje k'j'eem nōō mētn Pōl ki j'ō ñ'ōñte 6aa Jeruzalem ki. ¹³ Gan naan tērljen ðo: «Naase eemki bin se gen dī? Kēse naase òjumki kōj maakum 60 maane. Maam se m'took naade am dōōk sum eyo, num maam m'tooko gen 6aa kooy Jeruzalem ki taa Meljege Isa.» ¹⁴ Aan gōō, naan le took taarje ey dēy se, naaje kic k'j'ōñina ðo k'baate taadn taar ðim kuuy sum. ðo gōtn se naaje k'taad j'ō: «Ōñ Meljege 'tēdn nakj ken maakin jen ro ki.»

¹⁵ Ken naaje jaay k'ting Sezare ki bii kandum se, gōtn se naaje k'daap roje gen kookj 6aa Jeruzalem ki. ¹⁶ Ken k'j'iin Sezare ki jaay k'6aa 6aa se, gēnaagen aalga kaal maakde do Isa al-Masi ken gōtn ese se, 6aa ute naaje. Ken naaje jaay j'aan Jeruzalem ki se, naade òlje k'6aa k'booy gōtn gaab ki kalanj k'danin Mnason, ken iino taa naan Sipir ki. Gaabm se, gōtn aal maakin do Isa al-Masi ki sum se, daanin dōkga.

Pōl aan Jeruzalem ki se 6aa aak Jak

¹⁷ Ken naaje jaay j'aan Jeruzalem ki sum se, gēnaagen doobm Isa *al-Masi ken gōtn ese, dōōd òkje ute maak-raapo.

¹⁸ Metbeenki se, naaje j'utu Pól k'baa gótn Jak ki. Gótn se, naaje j'ón jee naan *eglizge se tusga gótn ese kici. ¹⁹ Ken naaje k'tedden tóse aas se, gótn se Pól taadden metn nakgen ken Raa ólín jaay naan tédó daan jeege tun Yaudge eyo se, kalan kalan.

²⁰ Jee se jaay booy taar Pól taadden se, gótn se naade *nook Raa ó taad Pól ki ó: «'Booyo genaaje, borse Yaudgen dupu kando kando se took aalga maakde do Isa al-Masi ki, nafo naade se ók *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se ón aak eyo. ²¹ Ó 'jeele, naade se le booyga taar ken jeege lee taad roi ki se, ó naai lee dooy Yaudgen ken ing maakj jeege tun Yaudge ey se, ó lee taadden ó: «J'ónte kuun Ko Taar ken Raa edo Musa ki se ó gendege se le, j'ónte tójdén pónó ó j'ónte tédn nakj bubdege.» ²² Gótn naai baado gótn ara sum se, bere, naade le booyga. Bin se, j'aki tédn j'óki dí? ²³ Bin num, 'booy taar naaje j'ai taad se. Naaje j'ók gaabge óó, ken naamga naam taardege naan Raa ki. ²⁴ Jee se 'baande ute naai daan bór *Bee Raa ki óo tug 'daapki rose naan Raa ki óo ógden nakj ken naade an tédn *serke Raa ki se kici. Bin se, naade kic 'kon dosn dode óo ute naan se, jeege paac 'jeele taar ken k'lee k'taad roi ki se, met ki eyo. Anum, naade ai kaaki naai kic, ing do Ko Taar ken Raa edo Musa ki se. ²⁵ Gen jeegeen Yaudge ey jaay aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki se le, naajege k'raandeki raan j'óki: j'ónte kosn daa maragge, j'ónte kosn mooso, j'ónte kosn daagen moosin óy te naan ki eyo ó j'ónte keesn naapge ren ren.»

²⁶ Gótn se, Pól took taarde ó metbeenki se, Pól baa ute jee se gen baa tugj daapm rode naan Raa ki. Naan ken se, Pól baa daan bór bee Raa ken maak ki óo ój *debm tédn serke Raa ki se, óndin bíia, óo deekin ó: «Bii ken naaje *k'tug k'daapga roje naan Raa ki num, nana nana kic óo ano baa ute serkin serkin naan Raa ki.»

*Pól se j'ókin daan bór *Bee Raa ki*

²⁷ Ken bíi cili jaay ópga góor 'nanj se, kaad ken se Yaudgen iino taa naan Azi ki jaay aak Pól daan bór Bee Raa ken maak ki se. Gótn se, naade ós metn jee denge baado iij-ók Pól. ²⁸ Gótn se naade dóob óy ó: «Gaan *Israelge, bere, j'oorjekiro! Gaabm ken lee dooy jeege gótn baa se paac ute taargen jig ey se, baadoga ara. Naan óo debm ken lee taad taargen jig eyo ro gaan Israelge tu, ro *Ko Taar ken Raa edo Musa ki óo ro Bee Raa ki. Borse, naan baadoga daan bór Bee Raa ken maak ki se, ute jeegeen Yaudge eyo óo Bee Raa se le, naan tujinga.» ²⁹ Taa naade aakga kaak Pól ute Tropim ken kóó Épez se, lee lee kalan maakj geger ken Jeruzalem ki. Taa naan se óo, naade saap óo kaad naane Pól ók baanoga ute Tropim daan bór Bee Raa ken maak ki se.

³⁰ Gótn se, jeegeen maakj Jeruzalem ki paac se, iin ul taar gajalan óo jeege dena ken aan baado gótn ese. Pól se, naade iij-ókina óo tiik óndin naatn daan bór Bee Raa ki óo naade naar gaasn ute kaam taarge se naatn. ³¹ Gótn se, naade je an tóol ute Pól, gan naan ken se, nam baa taad bubm asgarge tu ó: «Bere, maakj geger Jeruzalem se, tujja!» ³² Gótn se, bubm asgarge se naar tus asgarge ute magaldege aan baa gótn jee denge tu. Ken jee denge jaay aak bubm asgarge ute asgaringe se, Pól ken naade tóndin tónd se kic óo, gótn se naade ónina. ³³ Ken bubm asgarge jaay aan ój Pól se, naan ól asgarge se ókina óo naade tóso zinziri díó baado dóókina. Gótn se, naan tónd metn jeege ó: «Gaabm se tap óo, iino gay óo naan tap óo tujga dí?» ³⁴ Gan jee dengeen tus gótn ese se, ul taara gajalan óo bubm asgarge se le, je booy kókj metn taarde se, nafo ój booy ók eyo. Maakj kul taarde ki se, naan ól asgarge ók baano ute Pól maakj *bee tóogj ken naade lee toom maak ki se. ³⁵ Aan góo bee se le, do bee ki raan dey se, ken Pól jaay ook kook se, jee denge se tuurin kaam ara kaam ara. Ken asgarge jaay aak bin se, uunin dode ki raan; ³⁶ taa gaan Israelgen tus gótn ese paac jaay óko metin se naade tóó tóy ó: «Gaabm se 'nakin yoa!»

Pól taad metn taarin Yaudge tun tus gótn ese

(NJKN 9.1-19, 26.9-20; Gal 1.11-16; 1Tim 1.12-17)

³⁷ Kaad ken jaay bubm asgarge baan baa kól maakj *beede ken tóogj ken naade lee toom maak ki se, Pól taadin ute taar Grek ó: «Ónum tu góto, maam se m'ók taara gen taada.» Gótn se, bubm asgarge terlin ó: «Tarii, naai kic 'jeel taar Grek ki. ³⁸ Naai se óo, kóó Masar ken góor góor jaay teec sawara baa ting do kóó-baar ki ute gaabge dupu-óó ken lee ós jeege se ey la?» ³⁹ Gan Pól terlin ó: «Maam se, m'kóó Yaud óo j'oojum kic óo maakj geger ken Tars, ken taa naan Silisi ki, óo geger Tars se, jeege paac jeelina. Óo maam m'goon naan gótn ese, óo maam m'eemi nóó ónum m'taadn jeege tun se.» ⁴⁰ Gótn se, bubm asgarge ónin góto. Pól daar got ken k'lee k'j'ookj k'baan maakj bee ken raan se. Gótn se, naan uun jin je taadn jeege tu óo ken jeege jaay aak jin se, naade do dil óo gótn se, naan baagden taadn ute taar Yaud.

22

¹ Pól taadden ó: «Bubumge ute genaamge, 'booyki borse maam m'je m'asen taadn metn taaruma.» ² Ken naade jaay booy Pól taadden ute taar naan naade Yaudge se, gótn se naade ter do dil cir daala. Naan ken se, naan taadden ó: ³ «Maam kic m'kóó Yaud, nafo

j'oojum maakj geger ken Tars ken taa naan Silisi ki. Gan maam se, m'teep maakj geger ken Jeruzalem ki ara do gotn ara bo, gotn ken Gamaliel dooyumo ute doobina *Ko Taar ken Raa edo bubjege tu se. Taa naan se bo, maam m'ok taar *Raa se doon, aan go gen naasen borse utu ingki do ki se kici. ⁴Jee ken Doobm Isa ki se, maam m'dabardeno bini aan go m'adenoga tolo. Do mendge ute gaabge se, maam m'ol k'doakdeno ute zinziri do m'baado m'ombden dangay ki. ⁵*Magal jee tedn serke Raage tu ute magal taa bee Yaudge se kic bo, jeele nakj ken maam m'tedo se. Naade se bo, ken edumo maktub jim ki, taa m'baa kedn Yaudge tun Damas ki. Ute naan se bo, jee ken aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ken gotn naane se, m'aden baa takj dookj ute zinziri do m'andeno baa Jeruzalem ki taa j'aden dabara.»

Pol taad metn taar nakj ken aan don ki

⁶«Ken maam baa baa doob ki jaay, kaada aan goor ute katara se, naan ken se, maam m'aanga goor ute Damas. Gan gotn ese sum bo, m'naar m'aak poodo ino maakj raa ki raap lak lak baado deebum bat. ⁷Gotn se, maam m'aal m'oooc naan ki do m'booy mind deba danum do: «Sol, Sol, naai 'tap bo dabarum bin se, gen di?» ⁸Maam m'tond metin m'oo: «Meluma, naai tap bo nanja?» Gan mind debm ese se terlum do: «Maam bo Isan, kod Nazaretn ken naai 'lee 'dabarin se.» ⁹Gan jeegen baa baa ute maam se, naade aak poodn ken ino maakj raa ki raap lak lak se sum, ey num mind debm ken taad ute maam se, naade booy te eyo. ¹⁰Gotn se, maam m'taadn m'oo: «Meluma, maam tap bo m'tedn rom m'oo di?» Do Meljege terlum do: «In 'baa maakj geger ken Damas ki do gotn naane se bo, j'ai baa taadn nakgen paacn ken Raa je do naai ansin ted se.» ¹¹Gan poodn ken ino maakj raa ki raap lak lak jaay baado deebum se, tedum maam m'oj m'aak eyo. Taa naan se bo, jeemgen k'baa tel se, okum jim ki, jaay bo tood baansum Damas ki.

¹²«Maakj geger ken Damas ki se, ok gaaba kalan ron Ananias do gaabm se, ok taar Raa se doon, do Ko Taar ken Raa edo Musa ki, paac se, naan tedn ute doobina. Gaabm se, Yaudgen ing gotn ese paac toomina. ¹³Gotn se, naan baado onuma do deekum do: «Sol, genaama, on kaami se 'koodn kaaka!» Do gotn ese sum bo, kaamum naar dood aak gotn ki do Ananias se le, maam m'aakin tal. ¹⁴Ter naan taadum do: «Sol, naai se, Raa gen bubjege bo beer doodio se kaad ken j'ooji te ey borto, taa naai 'jeel nakj ken toolin naan ki do Debm Daan ki se, naai utu an kaakj ute kaami do 'booy naan ai taadn ute taarin mala. ¹⁵Taa naan se bo, do nakge tun naai aako ute kaami do booyo ute bi se, naai 'taadn jeege tu paac. ¹⁶Num borse tap bo, naai 'booy di daala? Inni, on j'ai *batizi do tond metn Isa se, taa ai tool *kusiinge se naatn.»

Pol taad metn taar naabm naan 'tedo daan jeege tun Yaudge eyo

¹⁷«Ken maam jaay m'ok terl m'baa Jeruzalem ki se, naan ken se, gii kalan maam m'baa daan boor *Bee Raa ki gen keem Raa se m'aak ne dim teeco naanum ki. ¹⁸Gotn se, maam m'aak Meljege Isa do naan deekum do: «'Naar 'teec on Jeruzalem se naatn keske, taa jee gotn ese le, naade kon took eyo do nakge tun naai aden taadn taa maam se.» ¹⁹Gan maam m'terlin m'oo: «Meluma, kaadn ken maam m'lee m'toko jee aalga kaal maakde do naai ki maakj beege tun Yaudge lee tus maak ki se, jaay m'ol k'tonddeno do j'ombdeno maakj dangay ki se, nakj se paac, naade jeele. ²⁰Gotn ken naade tolo debm saadn naai Etien se kic bo, maam m'utu do nakj naade ted se kic bo, maam m'tooko ute naade. Naan ken se, jee tolinge se, maam bo m'debm boobm kaldege.» ²¹Gan Meljege deekum do: «Ute naan se kic in 'baa; maam se m'je m'ai kali dok maakj jeege tun Yaudge eyo.»

*Pol ute bum asgar *Romge*

²²Yaudge se ing booy taar Pol bini aan do taar ken jaay naan deek do: «Meljege deekum do: «maam m'ai kali gotn jeege tun Yaudge eyo.» do do taar ken se, naade doob dooy makon do: «Gaabm se, 'toolin naatn! Debm bin se onte konin ki 'king do naan ki!» ²³Gotn se, naade dooy dook taara do toadn ute kal magaldege jaay tondn naan ki dood kudu putur putur.

²⁴Do ken bum asgar Romge jaay aak bin se, naan ol do k'j'ok k'baano ute Pol se maakj *bee ken toogj ken asgarge lee toom maak ki, do naan je do j'an kondin ute meeje taa bin se naan 'taadn nakj ken naan ted jaay bo ol jeege tood tooyin metin ki se. ²⁵Gotn se, naan ol do Pol se k'doakina, gan Pol taad magal asgarge tun ceen ki do: «Kod Romge jaay j'aak te metn taarin ey sum bo, naase se okki doobm ken anki tond ute meeje ne?»

²⁶Ken magal asgargen gotn ese jaay booy taar se, naan baa taad bum asgarge tu do: «Kese naai 'je tedn di bini, bere, gaabm se le, naan kod Romge.» ²⁷Gotn se, bum asgarge baado on Pol do tond metin do: «'Deekum tu, naai tap bo kod Romge deer ne?» Pol terlin do: «Yee, maam m'kod Romge.» ²⁸Bum asgarge terl Pol ki do: «Ken olum jaay m'ted kod Romge se, maam m'ogdenga kogj gurs den aak eyo.» Do Pol terlin do: «Gan maam se, gotn j'oojum tap bo, m'kod Romge.» ²⁹Gotn se sum bo, jee ken baan baa koka jaay an kond se, naar onina. Do ken bum asgarge se jaay baa jee Pol kod Romge sum se, naan bere baa okina, taa naan dookinga dook ute zinziri.

*Pol k'baansin naan Yaudge tun *jee kaakj metn taarge*

³⁰ Num bubm asgarge 'je 'jeel metn taar ken Yaudge jaay okn mind Pól se. Taa naan se 6o, metbeenki se, naan ol k'daño *magal jee tedn serke Raage tu ute Yaudgen jee kaakn metn taarge se paac. Gótn se, Pól se, naan ol k'tuutn ute zinziri oo ok baansin naande ki.

23

¹ Ken Pól jaay aan naan Yaudge tun *jee kaakn metn taarge se, naan ondden kaama tak oo deekden oo: «Genaamge, maam se, leem ken m'lee naan *Raa ki bini aan jaaki se, maam m'jeel maakum ki, maam se m'tuj te dim eyo.» ² Ganj Ananias ken *magal jee tedn serke Raa ki se, taad jeege tun ken ce'e Pól ki se oo: «Pól se, k'l'ondin taarin ki.» ³ Gótn se Pól terlin oo: «Naai ken tec aan goo durdur j'olin ron raap raap se, Raa utu ai kond naai. Naai 6o debm aal *Ko Taar Raa maak ki eyo oo gótn ese se 'je am kojn booro dom ki ute Ko Taar Raa oo ol oo k'l'onduma.» ⁴ Ganj jee ing ce'e Pól ki se, taadin oo: «Naai se 6o, 'naaj magal debm ted serke Raa ki tu ne?» ⁵ Gótn se, Pól terlden oo: «Genaamge, ken gaabm se jaay magal debm ted serke Raa ki se, maam m'jeel eyo. Ey num, Kitap se taadga oo: *Magal jee taa naaji ki se onte naajina.*» *⁶ Yaudgen jee kaakn metn taargen tus se, Pól jee maakde ki se, jee metinge se *Sadusege oo kengen metinge se le *Parizige. Taa naan se 6o, naan taadden makoo oo: «Genaamge, maam se m'kod Parizi oo bubum kic 6o Parizi, na6o ken ol k'l'ok k'baansumo gótn kojn boor ki se, taa maam se m'ond dom do Raa ken utu dur jeege daan yoge tu se.» ⁷ Ken naade jaay booy Pól taadden taar se, Sadusege ute Parizige se baag naajn ute naapa oo ol jee denggen tus gótn ese se, 6aa gaaj naapa góto kaam dio. ⁸ Taa Sadusege se saap oo jee ooyga kooy se le, 'konj dur ey sum oo *kodn Raage ute sitange se kic 6o naade góto; ganj Parizige se paac tooko oo nakgen se utu. ⁹ Gótn se, naade iin ul taara gajalan. Oo maakn Parizige tu se, jee metinge se jee jeel taadin tookn metn Ko Taar Raage, naade se iin taad makoo oo: «Gaabm se, j'onte 'kokink mindina taa naan le tuj te dim eyo. Kaadn naane kodn Raa gam lo dim gam 6o, taadina le daam.» ¹⁰ Aan goo naade ul taar gajalan on ey se, ol bubm asgarge se kic 6o beere 6aa okina oo som naade an tool ute Pól se ce'e. Taa naan se 6o naan taad asgarge tu oo: «'Booy '6aaki maakn jeege tun ese, oo Pól se ok baansinkiro maakn *6ee ken toogk ken asgarge lee toom maak ki se ara.» ¹¹ Ganj maakn noor ken ese se sum 6o, Meljege baado teec naan Pól ki oo deekin oo: «Aay kaami! Aan goo naai 'taadoga taa maama jeege tun Jeruzalem ki se, beeki num, '6aa taadn saadum jeege tun maakn geger ken *Rom ki kici.»

Jeege end tel gen kutn Pól

¹² Metbeenki se, Yaudgen metinge dook taarde oo naam rode naan Raa ki oo: «Pól se, jaay k'toolin te ey num, naaje se j'kos eyo oo j'kaay eyo.» ¹³ Jee jaay naam rode naan Raa ki taa taar se, naade se cir gaabge si-oo. ¹⁴ Jee se 6aa on *magal jee tedn serke Raage tu ute magal taa bee Yaudge oo deekden oo: «Naaje se k'naamga naam roje naan Raa ki, ken Pól se jaay k'toolin te ey num, naaje se j'kos eyo oo j'kaay eyo. ¹⁵ Bin se, '6aaki ute ro *jee kaakn metn taarge se, '6aa onki magal asgarge se 'taadinki oki n'ok n'6aano ute Pól gótn kojn boor ki ara. Naase se 'tedki raay aan goo jee ken je kaakn okn metn taarin jiga. Ganj naaje se le, k'daapga daap roje kor naan 'kaan góte ki ey sum 6o, naaje j'an toon.»

¹⁶ Num ganj, taar se 6aa ooc bi goon gena Pól ken menda. Naan naar iin *6ee ken toogk ken asgarge lee toom maak ki se oo end on Pól se oo aalin bin ki. ¹⁷ Maakn magal asgarge tu se, Pól danj deb kalan oo deekin oo: «Goon kodn ese se, ok baansin gótn bubm asgarge tu, taa naan se ok taara je an taada.» ¹⁸ Gótn se, magal asgarge se ok baansin gótn bubm asgarge tu se, oo deek bubm asgarge tu oo: «Pól debm dangay se 6o, danjumo oo taadum oo '6aano ute goon kodn ese se, taa naan se ok taara je ai taada.» ¹⁹ Gótn se, bubm asgarge se ok goon kodn se jin ki oo iik tookinsin ce'es ki oo tond metin oo: «Taari naai 'je am taad se tap 6o, taar di?» ²⁰ Anum, goon kodn se taadin metn taarin deekin oo: «Maam m'booy Yaudge se, dookga taarde oo utu 'tond meti. Taa Pól se, naade je oo metbeeki se, naai ansin 6aa naan Yaudge tun jee kaakn metn taarge oo naade se le, 'tedn raay aan goo jee ken je kaakn okn metn taarin jiga se. ²¹ Num ganj, taar naade se onte kuunu taa gaabge cir si-oo se oom koom Pól, taa naade naamga naam rode naan Raa ki oo ken naade jaay toolin te ey num, naade se 'kos eyo oo 'kaay eyo. Oo ken oop se, naade booy ken naai aden tookn taarde sum.» ²² Ken goon kodn se jaay taad metn taarin aas se, bubm asgarge se taadin oo: «Metn taar ken naai taadum metin se, onte taadn nam ki.» Jaay 6o, naan olin 6aao.

Pól k'juun k'baansin maakn geger ken Sezare ki

²³ Gótn se, bubm asgarge danj maakn magal asgarge tu se, gaabge dio deekden oo: «'Danj 'tuskiro asgarge kaar-dio, jee sendge si-cili oo asgargen lee ute boorde se kic 6o kaar-dio. 'Daapki rose, taa kaadn keeski se, naase aki 6aa maakn geger ken Sezare ki. ²⁴ 'Daapki sendgen ken Pól 'kookn king do ki se kici, taa ansinki 6aa gótn Peliks ken magal taa naan Jude ki se ute lapia.» ²⁵ Gótn se, naan raanjin maktab oo maakn maktabin ki se, naan taadin oo:

* 23:5 Aak Ekz 22.28.

²⁶ Kесе maam Klodius Lisias 60 m'raanji maktubm ese. Maam m'raan m'oli tōsse naai Peliks, ken magal taa naan Jude ki.

²⁷ Maam m'raanji se taa gaabm ken maam m'ok m'olin goti ki se, ey num Yaudge je an tōol. Na60, ken maam m'booy jaay j'wō gaabm se kod *Rome se, taa naan se, maam m'baado ute dōol asgarumge jaay 60 m'ok m'ōdino jide ki. ²⁸ Aan gōō maam m'jeel metn taar ken Yaudge okin mindin se, maam m'okn baansino naan jeege tun lee aakden metn taardege se. ²⁹ Ken maam jaay m'booy metn taarde se, m'ōnjin gaabm se naade okin mindin taa *Ko Taar Raade. Gan gen naajege num, gaabm se ted te dim jaay 'kaasn j'ansin tōol, ey le j'ansin kol dangay ki se eyo. ³⁰ Ter k'l'j'ōjum j'wō Yaudge se dōokga taarde gen kutina. Taa naan se 60, maam m'naar m'olin goti ki, wō jee ken okin mindin se le, ken naade ok taar dim num onde naade ai 6aa taadn metin naai ki.

³¹ Gotn ese sum 60, asgarge iin ted nakn ken bubm asgarge taaddesin se. Naade ok Pōl wō maakn bōor ken ese sum 60, naade uun bōoy baansin gotō kaam kalan k'danjin Antipatris. ³² Metbeenki se, asgargen 6aa ute jedege se, ok terl baado *bee ken tōonj ken naade lee toom maak ki se, wōp jee sendge kalde ki sum 60, 6aan ute Pōl. ³³ Ken jee se jaay aan maakn geger ken Sezare ki se, maktubm ken bubm asgarge raan eddesin jide ki se, naade edin ji magal ken taa naan Jude ken inj gotn ese se. Wō Pōl se kic 60, naade edinsin kaam jina. ³⁴ Ken magal taa naan Jude ki jaay dooy maktubm se aas se, naan tōnd metn Pōl wō: «Naai tap 60 kod di?» Pōl terlin wō: «Maam se, m'iino taa naan ken Silisi ki.» ³⁵ Wō ken magal taa naan Jude ki jaay booy taar Pōl se, naan deekin wō: «Jee okki mindi se jaay baadoga sum 60, maam m'utu m'booy metn taari se.» Gotn se, naan 6aa olin k'bōobin maakn bee ken *Erod iinin se.

24

Pōl j'okin mindin naan Peliks ki

¹ Ken Pōl aan Sezare ki jaay ted bii mii se, naan ken se, Ananias ken *magal jee tedn serke Raage tu ute magal taa bee Yaudge kandum se, naade oko gaaba kalan ron Tartelus. Wō gaabm se jeel kojn bōor k'baado tele Sezare ki. Gotn se, naade sakak Pōl gotn magal ken taa naan Jude ki se. ² Ken naade aan se, magal taa naan ken gotn ese ol k'dano Pōl wō gotn ese sum 60, Tartelus se, baagin kōk mindina. Naan magal taa naan ken gotn ese, naan taad wō: «Jaamus, barka ute naai jaay 60 borse naan je daap se. Wō ute meteki se sum 60, borse naai 'noogjen j'ing lapia ute maraadje se. ³ Maakn naanje ki se, gotō 6aa se paac daayum naaje k'tōomi taa bee ken naai tedjen se. ⁴ Borse se, maam m'je m'ai tujn naabi eyo, num 'mooyje ud bi do metn taar ken naaje j'ai taad se. ⁵ Gaabm ese se, naaje j'ōnin naan debm jig eyo. Naan se 60, ken lee ec Yaudgen gotō 6aa se paac wō jee uun doobm kod Nazaret se le, naan 60 bubde. ⁶ Ey num, naan 60 je an tujn te *Bee Raa se kici. [Taa naan se 60, naaje k'l'okino wō k'je j'an kojn bōor doŋ ki aan gōō ken *Ko Taar Raaje taadjen ro ki. ⁷ Gan gotn se, bubm asgarge baado ute asgaringe wōdin ute taa tōog jije ki. ⁸ Naan taadjen wō debm jaay je kōk mind Pōl num ade 6aa goti ki.] * Anum, Jaamus, naai mala 60 tōnd metn gaabm se. Ute taar ken naan ai taad se sum 60, naai 'jeel taar ken naaje k'taad ron ki se, taar met ki.» ⁹ Yaudgen baado ute naan se kic took do taar ken se wō taad wō: «Deere, taar naan taad se, met ki.»

Pōl taad metn taarin Peliks ki

¹⁰ Gotn se magal taa naan Jude ki se, ted ute jin Pōl ki wō n'taada. Naan ken se, Pōl cep taarin wō: «Jaamus, m'jele gotn naai baag kojn bōor do Yaudge tu sum se, okga baara dena; taa naan se 60, maam m'beer eyo ken m'ai taadn metn taarum se. ¹¹ Gotn m'baado Jeruzalem ki gen keem *Raa daan bōor *Bee Raa ki sum se, aas te bii sik-kaar-di eyo. Taarum m'taadi se, ken naai 'tuur metin kic 60 an kōnin doobin ki. ¹² Daan bōor Bee Raa ki lō maakn *beege tun Yaudge lee tusn maak ki, ey le maakn geger ki gotn ken jeege lee tusn se kic 60, naade, bii kalan, onum te naaj naaj te jeege eyo wō m'ōos kōos metn jeege eyo. ¹³ Metn taar naade jaay okum mindum ro ki se, naade aisin kōn taadn metin tal tal eyo.

¹⁴ «Booyo m'ai taada: nakn maam m'jeel se, maam se m'uun doobm Raa bubjege ute doobm ken naade aakin aan gōō doobm se doobm jig eyo. Ey num, maam kic m'aal maakum do taarge tun k'raanjo maakn *Ko Taar Raa ki ute kengen jee taad taar teeco taar Raa ki raanjo do dakin se kici. ¹⁵ Maam se, m'ōnd dom do Raa ki wō do metn taar ken Raa utu dur jeege daan yoge tu jee ken ted naka ute doobina wō kengen ted naka ute doobin eyo aan gōō naade kici. ¹⁶ Taa naan se 60, daayum maam m'aay kaamuma m'lee naan Raa ki wō naan jeege tu se ute maakn kalan. ¹⁷ Maam se, m'okga baara dena m'baado te Jeruzalem ki eyo. Num, ken borse jaay m'baado se, m'baano ute nakn noogjen jee daaygen maakn naanum ki wō m'baano ute *serke Raa ki kici. ¹⁸ Naan ken se, naade onum daan bōor Bee Raa ki m'tug m'daap daap rom naan Raa ki. Kaad ken se le, jeege tus te cem ki eyo wō jeege le ul te taar

* 24:8 Taar se (6b-8a) maakn Kitapge tun do dakin se, metinge maakde ki se gotō.

ey kici. ¹⁹ Gan Yaudgen iino taa naan Azi ki se bo, jee metinge baado onuma. Ken beeni ki se, ken maam jaay m'tujga dim num naade se bo, jee ken ade baa naani ki am koken minduma. ²⁰ Ey le, jee ken baado naan naai ki ara ki se, kaad ken jaay naade okuma mindum naan Yaudge tun *jee kaakj metn taarge se, k'taadum nakj ken maam m'tujga se. ²¹ Nakj ken maam m'jeel se, m'taadga bo taara kalanj: kaad ken maam m'daaro daan naade ki se, maam m'uuno mindum raan oo m'deekdeno m'oo, jaaki jaay naase 'je amki kojn booro dom ki se, taa maam m'aalga kaal maakum do Raa ken utu dur jeege daan yoge tu se!»

²² Pelikn magal taa naan Jude se, Doobm Isa sum se, naan jeel metina. Taa naan se bo, naan deekden oo: «'Booyki, onki Lisiasn ken bubm asgarje se jaay baado gotn ara ki sum bo, maam m'asen kaakj metn taarse se.» ²³ Gotn se Peliks ol magal asgargen naan onin Pol kaam jin se, oo n'baa n'boob Pol se maakj dangay ki nafo j'onin doobo oo j'ante gaasn jeenge taa baado an lee kaaka oo an kaakj don ki.

Pol ting maakj dangay ken gotn ese baara dio

²⁴ Ken ted bii kandum se, Peliks ute mendin Drusil ken mend Yaud se, ol k'dano Pol, taa naade se, je Pol aden taadin metn taar doobm *al-Masi, Isa. ²⁵ Num gan, kaad ken Pol jaay baagden taadin oo: «Beeki num, debkilimi se, 'ted nakj ute doobina naan Raa ki oo boobm ronja, taa Raa se, bii kalanj, utu kojn booro do jeege tu.» Ken Peliks jaay booy taar se, nirlin baa teece. Gotn se, naan deekin oo: «Borse se, iin 'baa goti ki, 'tedga jaay som, maam m'ao danja.» ²⁶ Naan saap oo kaadin naane Pol an kedn gurs le daam, taa naan se bo, naan dan doolin cok cok gen kees ute naan se.

²⁷ Ken Peliks jaay ted baara di se, Porsius Pestus se k'baado j'olin goon ki. Aan goo Peliks je raapm maakj Yaudge se, naan baa baa se on Pol ting maakj dangay ki gotin ki.

25

Pol naan Pestus ki

¹ Ken Pestus jaay aan Sezare ki, ted bii moto sum se, gotn se naan ook baa Jeruzalem ki. ² Ken naan jaay aan Jeruzalem ki se, *magal jee tedn serke Raa ki ute magal Yaudge se, baado sakak Pol gotin ki. Gotn se, naade taad dook taara, ³ oo tond metin oo: «Beeki num, naaje k'je Pol se, ajensin konj ade baa Jeruzalem ki ara.» Taa naade se, oom koom Pol taa ken naan jaay baa baa num, naade an taal doob ki. ⁴ Gan gotn se, Pestus terlden oo: «Pol se, utu dangay ki Sezare ki naane oo maam kic m'tedga sum bo m'utu m'terl naane. ⁵ Onki magalsege kandum se 'baa ute maam tele. Oo ken gaabm se jaay tujga dim le, amki baa taadin metin naane.»

⁶ Ken Pestus aan Jeruzalem ki se, naan tedo bii marta lo bii sik sum. Ken naan jaay terl baa Sezare ki se, metbeenki sum bo, naan baa ing gotn kojn boor ki oo ol k'baa k'dano Pol. ⁷ Ken Pol jaay aan gotn kojn boor ki se, Yaudgen iino Jeruzalem ki baado ute Pestus se, baado gurugina oo baagin taal taargen ing kus dena don ki. Nafo taardegen naade taad se, debm jaay konj taar met ken an koken mindin tap bo, goto. ⁸ Gan Pol taad metn taarin oo: «Maam se, m'tuj te *Ko Taar ken Raa edo Yaudge tu se eyo, m'tuj te *Bee Raa eyo oo Gaar magal ing *Rom ki ken k'danin Sezar se kic le, m'tujin te dim eyo.»

⁹ Gan Pestus je raapm maakj Yaudge se, taad Pol ki oo: «Ken 'kookj baa Jeruzalem ki jaay j'ai baa kaakj metn taari naanum ki se 'took la?» ¹⁰ Gan Pol terlin oo: «Aan goo maam m'baadoga gotn kojn boor ken gen Sezar dey se, maam m'je j'am kojn booro gotn ara. Taa Yaudge se le, maam m'tujden te dim eyo aan goo ken naai kic 'jeelin tak se. ¹¹ Deere, ken maam jaay m'tujga dim lo tedga nakj jaay aas toolum se, naan se, maam m'tooko j'am toolo. Num gan jee okum mindum se le, nakde met ki eyo; bin se, nam tap bo am konj koken kolum jide ki eyo. Maam se, j'am baa kojn booro naan Sezar ki.» ¹² Ken Pestus jaay booy taar se, gotn se naan baa taad ute jeenge, jaay bo baado terl Pol ki oo: «Naai 'je j'ai kojn booro naan Sezar ki dey se, borse maam m'ai keli 'baa naan naan ki.»

Pestus dan baano ute Pol naan Gaar Agripa ki

¹³ Ken naade aak metn taar Pol jaay ted bii kandum se Pestus aan Sezare ki, gotn se Gaar Agripa ute genaon menda, ron Berenis, baano tedn toose. ¹⁴ Aan goo naade tingga bii dena gotn ese se, bii kalanj Pestus taadin metn taar Pol se, oo deekin oo: «Ken Peliks baa baa se, naan onga gaaba kalanj maakj dangay ki ara. ¹⁵ Kaad ken jaay maam m'ingo Jeruzalem ki se, *magalgen gen jee tedn serke Raage tu ute magal taa bee Yaudge se, baado sakakin gotum ki oo deekum oo: «Gaabm se onin booro don ki.» ¹⁶ Oo maam m'terlden m'oo: «Naaje *Romege se, deba se j'aak metn taarin jaayo. Taa jee okin mindin se, ade baa k'booy metn taarde oo metn taar naan kici, ey num j'an konj kojn boor don ki, bin sum eyo.» ¹⁷ Gotn se, magal Yaudge se, iin baado ute maama Sezare ki, oo maam kic m'tood te bi do taar ken se eyo. Metbeenki sum bo, maam m'baado gotn kojn boor ki oo m'ol k'dan k'baano ute Pol. ¹⁸ Ken jee ken okin mindin jaay aan se, maam m'saap m'oo kaad naane, naade okin mindin se do nakge tun *kusin ken naan tefda. Num gan, do nakge tun ken naade okin mindin se, ken met ki tap bo,

maam m'oj te eyo. ¹⁹ Gañ maam m'ojde se, naade naaj naaj 6o do doobm naade Yaudge tu 6o do gaab ki kalan k'daanj Isa. Gaabm ese se ooyga kooyo, na6o gañ Pól 6o gaabm se utu ing zere daayum. ²⁰ Taa naan se 6o, taargen bin se, maam se m'jeel taad metin eyo. Naan ken se 6o, maam m'taad Pól ki m'6o n'je num n'6aa Jeruzalem ki j'an 6aa kaakj metn taarin naane. ²¹ Gañ Pól baate tookj do taar ken se. Naan deek 6o: «Naan se, j'an 6aa kol gotn Sezar ki se 6o an 6aa kaakj metn taariña.» Taa naan se 6o, maam m'ól asgarumge utu 6o6in maakj dangay ki, bini 6ii ken m'an kolin gotn Sezar ki.»

²² Gotn se, Gaar Agripa taad Pestus ki 6o: «Gaabm se, maam kic m'je booy metn taariña.» 6o Pestus terlin 6o: «Kese jiga. Metbeeki sum 6o, naai utu 'booy metn taariña.»

²³ Metbeenki se, Gaar Agripa ute g6naan menda ron Berenis, naade tuso kal gaaringe 6o 6aado ute magal asgarge ute magalgen gen maakj geger gotn ese. Naade 6aado end maakj 6ee ken jeege lee tustn se. Gotn se, Pestus 6l k'dan k'6aano ute Pól. ²⁴ 6o Pestus eep taarin 6o: «Gaar Agripa 6o naasen ingki ute naaje maakj 6ee ki ara ki paac, aakki, kese 6o gaabm se, Yaudge ute dende 6aado 6jum Jeruzalem ki bini k'6aado Sezare ki ara. Naade taadum metn taar gaabm se 6o taad taoy 6o: «Gaabm se, k't6olin naatn!» ²⁵ 6o ken maam jaay m'booy metn taarin se, m'ojin naan se tuj te dim jaay 'kaasn j'ansin taol ro ki eyo. Num gañ naan mala taad 6o j'ansin 6aa naan Gaar magal ken ing R6m ki dey se. Taa naan se 6o, maam m'je m'an kol gotn naane. ²⁶ Num maam se, taar m'konj jaay m'raaj Gaar magal ken ing R6m ki se, m'ok eyo. Taa naan se 6o, maam m'6okj m'6aansino naanse ki 6o ken tap tap se, naan naai Agripa ki, taa gaabm se jaay 'booyinkiga metn taarin num. Bin sum 6o, amki konj metn taar ken maam m'raaj Gaar magal ken ing R6m ki se. ²⁷ Ey num, ken debm dangay jaay j'oj te nakj ken naan tuj te ey se, j'an k6okj kol R6m ki j'6o di?»

26

Pól taad metn taarin naan Gaar Agripa ki (NJKN 9.1-30, 22.1-21)

¹ Gotn se, Gaar Agripa taad Pól ki 6o: «Borse j'6niga doobo 'taad metn taari.» Naan ken se, Pól uun jin raan tedden t6ose jaay baagden taadn metn taariña 6o: ² «Gaar Agripa, jaaki maam m'daar naani ki ara se, maakum raap aak eyo. Taa maam m'ok doobo gen taadn metn taargen Yaudge lee 6ukum mindum se. ³ Taa naai le, 'jeele nakj bubdegen naade lee teda ute do taargen naade lee naaj do ki se. Taa naan se 6o, maam m'eemi 6o meti ki 6o udum bi do taar ken maam m'ai taad se.

⁴ «'Booy m'ai taada: Yaudge paac se 'jeeluma taa maam le m'teep daande ki Jeruzalem ki ara. ⁵ Do dokin tap 6o, naade 'jeeluma, maam se m'uun doobm *Parizigen tedin 6on den se. Naade se jeele ken naade je kic 6o am tedn saadumge. ⁶ Jaaki jaay k'l'ok k'6aansumo gotn k6ojn 66o6o ki se, taa maam m'6ondga k6nd dom do nakge tun *Raa taado bubjege tu 6o utu ajeki ked se. ⁷ Taa naan se 6o, taa beejegegen sik-kaar-di se eem Raa 6o6o katara; taa naade 6nd dode 6o utu konj nakgen ken Raa taad 6o utu ajeki ked se. Bin 6o Gaar Agripa, maam kic m'6nd dom do nakge tun se kici, 6o taa naan se 6o, Yaudge lee 6ukum mindum se. ⁸ Bin num, gen di jaay naase Yaudge 6aki Raa se 'konj dur jeegen ooyga kooy ey se?

⁹ «Deere, maam kic maakj saapum ki se, ute doobm gay kic 6o m'do do m'je ro Isan kod Nazaret se se 'tedn gotn. ¹⁰ Kese 6o nakj ken maam m'tedo Jeruzalem ki. Naan ken se, *magalgen gen jee tedn serke Raage tu se 6o, undumo kulu 6o maam se, jee aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ki se, jeege dena ken m't6k m'6mbdeno dangay ki. 6o ken naade jaay dook taarde gen taalde le, maam kic m'took ute naade. ¹¹ Maam m'lee m'dabarde maakj *6eege tun ken Yaudge lee tustn maak ki se. Gotn se maam m'tedde ute taa t6og6. M'je naade an resn ute doobm Isa se. Maakum jaay taarum dode ki se, alum bini m'6aa m'dabarden maakj gegerge tun ken maakj taa naan Yaudge te eyo kici.»

¹² Ter Pól taad Agripa ki 6o: «Taa naan se 6o, 6ii kalan *magal jee tedn serke Raage tu se, alum 6o m'6aa Damas ki gen 6aa t6kj jee ken aalga kaal maakde do Isa al-Masi ken gotn naane se. ¹³ Gaar Agripa, ken maam m'utu m'6aa 6aa doob ki jaay kaada aan katara ki se, maam m'aak poodo raap lak lak iino maakj raa ki. 6o poodn se, raap cir kaada, 6aado deebje maam j'utu jee k'6aa 6aa doob ki tel se. ¹⁴ Gotn se, naaje paac k'si naan ki 6o maam m'booy mind deba taadum ute taar naan Yaudge 6o: «6ol, 6ol, naai 'dabarum tap 6o taa di? Kese naai 'dabar roi cere aan g6o maal ken 6n ron melin dabarin ute memeye se*.» ¹⁵ Maam m't6nd metin m'6o: «Meluma, naai tap 6o nanja?» 6o Meljege terlum 6o: «Maam 6o Isan ken naai 'lee dabarin se. ¹⁶ Num goti ki se, iin daar raan. Maam m'teeco naani ki se, m'beer m'6odi taa am tedn debm tedn naabuma. Jaaki, m'teeciga naani ki naai aakumga ute kaami se, maam m'utu m'teeco naani ki 6o m'ai taadn nakgen kuuy daala. ¹⁷ Yaudge ute jeegen Yaudge eyo ken maam m'6li gotde ki se, maam m'ai kaaj jide ki. ¹⁸ Maam m'6li gotde ki se taa

* 26:14 Memeye se, maal k'd6okj ro duwal sind ki.

ade koodn kaamde 'kaaka. Ute naan se jaay 60, naade ade teecn maakn got ken ood se, oo ade baa got ken wooro. Oo naade ade teecn maakn ji *Bubm sitange tu oo 'baa gotn Raa ki taa Raa se aden too. *kusiñdege oo naade kon bexde ute jee Raagen *salal se taa naade aalga maakde do maam ki.»

¹⁹ «Taa naan se 60 Gaar Agripa, nakn Raa teec naanum ki jaay taadum m'aakin ute kaamum se, maam m'onj m'baate te eyo num m'tookga do ki. ²⁰ Ganj booyo deet deet se, maam m'taad taar Raa jeege tun Damas ki oo jeege tun Jeruzalem ki oo m'taad m'doodo jeege tun taa naan Yaudge tu paac oo ter m'taaddega jeege tun Yaudge eyo se kici. M'taadden m'oo, k'terl kingde oo j'aal maakde do Raa ki oo k'ted nakgen jiga ken 'taadn jeege tu oo naade se 'terlga kingde. ²¹ Taa naan se 60, Yaudgen kandum se okum daan boor *Bee Raa ki oo naade je am too. ²² Ute naan se kic 60, bini jaaki, Raa utu boobum boobo oo maam m'utu m'taad taad taarin ken *Musa ute jee taad taar teeco taar Raa ki do dokina taado oo 'tedga num al-Masi utu ade baa se. Kese 60 taar ken maam lee taad naan jee j'aalden maak ki ute jee j'aalden maak ki ey kici. Kese 60 taaruma, ²³ m'oo: al-Masi se dabarga oo naan ooyga oo maakn jeege tun ooyga kooy se, naan 60 debm ken duro deet daan yoge tu oo naan 60 debm ken woor goto Yaudge tu oo jeege tun Yaudge eyo kici.»

Pol taad taara Gaar Agripa ki oo n'aal maakin do Isa ki

²⁴ Ken Pol jaay utu taad taad metn taarin sum 60, Pestusn ken magal taa naan gotn ese se uun mindin raan deekin oo: «Bere Pol, naai se debm derle oo jeel nakgen ken naai ok se, biga doi.»

²⁵ Gotn se Pol terlin oo: «Jaamus, maam se, dom bi te eyo. Taargen maam m'taad se, taargen met ki oo ken ute doobiina. ²⁶ Oo Gaar Agripa se le, nakgen deel se naan 'jeel metina. Taa naan se 60, maam m'taad naanin ki kic 60 m'beer ey se; naan se maam m'jele, nakgen maam m'taad se le, ken naan jeel metin ey se goto. Taa nakgen deel borse ese se le jeege paac booyinga. ²⁷ Gaar Agripa, taar jee taad taar teeco taar Raa ki taado do dokin se, tap 60 naai 'took do ki la? Maam m'jele, naai se 'tookn do taardege tu se.» ²⁸ Gotn se Gaar Agripa terlin oo: «Ute taari se, naai saap oo bin sum 60, naai 'naar am tedum m'tedn debm *al-Masi bin aa!» ²⁹ Pol terlin oo: «Ken borse lo tedga jaayo, maam se m'tond metn Raa. Naai ute jeegen borse ing 'booyki taar maam m'ing m'taadsen se, m'je aki tedn aan goo maama. Na60 nakn maam m'je 'kaan dose ki ey se, zinzir ken k'dookn sum se sum.»

³⁰ Ken Pol jaay taad nan taarin sum se, gotn se Gaar Agripa, magal taa naan gotn ese, Berenis, oo jee ing ute naade gotn ese se, paac se iin on gotn ese. ³¹ Ken naade jaay iik took ces ki se, naade taad ute naapa oo: «Gaabm se le, naan tuj te dim ken an kaasn jaay j'an too lo j'an kokn dangay ki eyo.» ³² Gotn se, Agripa taad Pestus ki oo: «Ken gaabm se jaay taad te oo j'an baa gotn Sezar ki ey num, naai an koodn kolo.»

27

*Pol j'olin baa *Rom ki*

(2Kor 11.25-26)

¹ Naan ken se, Pestus uun doa oo j'ajen kol taa naan Itali ki ute markaba. Gotn se Pol ute jee dangaygen kuuy se, naan onden kaam ji magal asgar kalan bini k'danin Julius. Naan se, maakn magalge tun gen dool asgargen gen Sezar Ogusta. ² Markabm j'ookn maak ki se, iino geger ken Adramit ki. Oo naan se baa baa maakn gegerge tun taa baar ken taa naan Azi ki. Gotn se, naaje j'iin k'baa. Oo maakn markab ken ese se, Aristarkus kod Masedoan ken iino maakn geger ken Tesalonik ki se kic, utu te naaje.

³ Metheenki se, naaje j'aan maakn geger ken Sidon ki oo aan goo Julius ro Pol ki naan bex dey se, naan onin doobo gen baa kaakn medinge, taa naade ano kedn nakn ken an noogo. ⁴ Ken naaje jaay j'iin j'on Sidon se, naaje j'aal goor ute do jen taa baar gen Sipir, taa ajen gaasn kuulu. Ey num kuulu se, ol deeb doje ki. ⁵ Gotn se, naaje j'omb k'gaan baar ken taa naan Silisi ute gen taa naan Pampili oo naaje k'l'aan maakn geger ken k'danin Mira ken taa naan Lisi ki. ⁶ Ken naaje jaay j'aan gotn ese se, magal asgarge se, on markaba ken iino maakn geger ken Alekzandri ki oo ken baa baa taa naan Itali ki. Gotn se, naan ons ombje maak ki.

⁷ Bii kando kando se, markabje se on an den eyo, kor jaay j'aan maakn geger ken Sinid ki se, naaje k'dabarga dena. Anum, aan goo kuulu le ol deeb doje ki se, gaasje gen baa ute naanje. Naaje j'aalo cee ool kooy ken k'danin Salomone gen baa kon geger Kret ki ken maane ol gurugin se, taa ajen gaasn kuulu. ⁸ Ken naaje k'baa baa se kic 60, k'baa ute dubar. Bini j'aan got ken markabge lee daarni gotn se k'danin gotn daar markabgen bex. Naan se cee geger ken k'danin Lazaya se. ⁹ Naaje k'baa baa se k'tedga doob ki bii dena oo kaad ken se, Laa Yaudgen lee eem *Raa taa aden too. *kusiñde se* kic 60, deelga. Kaad ken ese se, maan baar ki se tood kaam kalan eyo. Oo markab se le 'kon komb gaan baar eyo. Taa naan se 60

* 27:9 Aak Lb kon 16.

Pol taadden do: ¹⁰ «Medumge, 'booyki. 'Baa mertjege se, maam m'aakiin utu 'tedn aak kusu, taa markaba ute nakgen maak ki paac se denin utu kutu, do ken ted te be eyo se, naajege kic j'utu j'aki kutu.» ¹¹ Gan magal asgar Romge se, uun taar debm tuur markabm ute gen mel markabge se cir gen taar Pol. ¹² Ken aanga kaadn kuul ki num, gotn daar markabm ese se, jig eyo. Taa naan se do, jee maaknj markab ken ute denin se, naade taad do: «j'iin j'onki gotn ese. Beeki num, naaje j'aki baa gotn daar markab ken k'danjin Peniks se.» Kese do gotn daar markabgen gen jee Kret ki. Gotn se sak kaam aak gotn kaada toocni do naade se je king gotn naane se bini kaadn kuulu se 'deele.

Guduray doob do baar ki

¹³ Kuulu jaay iino do ji jeelje ki do baag kol salal se, jee maaknj markab ki taad ute naapa do: «Kese do nakj ken k'saapiinkiro. Gotn mertjege se utu 'kaan kaama.» Gotn se maal magal ken naade lee daar markaba se, naade uuniño maakj maane ki se naata do naade lee baa ute jen baar ken taa naan Kret ki se. ¹⁴ Ken k'baa cok sum se, guduray k'danjin yurukila se naar doob makono do ko Kretge tu do baado aal doje ki. ¹⁵ Gotn se, guduray se baado uun markaba se do jeenge se on ok gaas te markaba se eyo do gotn se, naaje j'on roje guduray tuun baanje. ¹⁶ Ken j'aan se, j'on goto kaam kalan do gotn se, maane ol gurugiña do naaja se k'danjin Koda. Gotn se do ken gaasjen guduray se, naaje se k'dabarga den jaay do, markabm baatn ken lee naakje se, j'uun k'j'aalin do markab ken magal se. ¹⁷ Gotn se jee markabge se booy maan jaay dook daap markabm magal se ute kol, taa naade beer beere do som 'kooon do kes ken sak kaam aak Libi se. Taa naan se do, kaagj ken naade dook jaay lee gakden markabde do baar ki se, naade tuutin onin booy maan. Naan ken se, naade on kuulu do taad baanje.

¹⁸ Metbeenki se kic do, guduray se ol ted daama do tuun markaba se baan kaam ara kaam ara. Taa naan se do, jee markabge se, tos sin ute nakgen metingen maakj markab ki se, maakj baar ki. ¹⁹ Bii k-motoge tu se, jee tuur markabge mala tos nakj ken naade lee tedn naabm markaba se do sin maakj baar ki. ²⁰ Daan bii kando kando se, kaada ute k-dijge se j'on j'aakde eyo do guduray se le, ol ted daama. Taa naan se do, naaje k'saap j'oo naaje se j'kon kaaj ey sum.

²¹ Naajen maakj markab ki se, j'okga bii dena j'os te eyo. Gotn se, Pol iin daar daande ki do deekden do: «Medumge, 'booyki! Beeki se, naase akiro 'booy kuun taar ken naam taadseno se. Bin se, naase akiro kiin kon Kret eyo. Ken taarum se jaay naase uunkiroga num, kaadn naane dim tap do 'tuj eyo do 'kiig eyo. ²² Borse se, 'booyki m'asen taada: okki maakse togo, taa maakse ki se, nam kalan tap do 'kut eyo. Num markaba kalin ki sum do, utu 'kutu. ²³ Ken olum jaay m'taad bin se, taa maakj noor ken deel se, Melum Raa ken maam m'lee m'leemin se, ol kodin kalan baado teec naanum ki. ²⁴ Do naan taadum do: «Pol, onte beere! Deere, naai utu 'baa naan Sezar ki se. Anum taa naai se, jee maakj markab ken ute naai paac se, Raa utu aden kaaja.» ²⁵ Taa naan se, medumge, aayki kaamse! Maam se m'aal maakum do Raa ki do m'jele taar ken naan taadumga se, utu 'kaan goon ki. ²⁶ Nafo 'jeelki, markabjege se utu 'koon do jen ken kaam gam do utu 'terede.»

Markaba ute nakingen maak ki se paac utu

²⁷ Ken naaje k'do baar ken k'danjin Adriatik se, gotn guduray doob sum se okga bii sik-kaar-soo do guduray se, tuun baanjen kaam ara kaam ara do baar ken se. Bii ken se aan daan noor ki se, jee markabge se saap do j'aanga goor ute naaja. ²⁸ Taa naan se do, naade dook maala taa kolki gen naam maane. Ken naade jaay undin se, on maane se jerlin aas keye sik-dio do ter naaje j'iik cok se, naade undin daala 'doojin se, onin keye sik-kaar-mii. ²⁹ Gotn se, naade beere okde se saap do: «Som, markaba se 'baa koon ro ko ken gam.» Taa naan se do, naade tuun maalgen deer se do ken naade lee daar markabde se booyde kaam maon maakj maane ki. Gotn se, naade booy nun ki nun ki sum do goto aden kiipi. ³⁰ Gan jee markabge se uun booy maan markabm baatn ken lee naakde se do naade taad jege tu do: «Naaje se k'baa booy nakj ken k'lee k'daar markaba se maan.» Gan naade nakde raaye. Naade se je do 'kaan kon markaba se. ³¹ Gotn se, magal asgar ge ute asgaringe se Pol taadden do: «Ken jee se jaay ondeki booy onga markaba se num, bere, naase se aki kon kaaj eyo.» ³² Taa naan se do, asgar ge se gaan ute kol ken k'dookj markabm baat se, do naade onin baa do baar ki kalin ki.

³³ Ken naade jaay booy booy nun ki sum do goto kiip se, Pol taadden do: «j'aay kaamde, j'os dim! Do borse j'okkiga bii sik-kaar-soo se, naase oski te dim eyo do ingki do uunki kuun nirlse sum. Maakj biige tun ese se, dim tap do naase os naamki te eyo. ³⁴ Borse, 'booyki m'dejse, oski jaay anki kon togo taa maakse ki se, nam tap do kalan, 'kut eyo.» ³⁵ Ken naan jaay taad nan taarin se, naan uun mappa jin ki do som Raa naan jege tun gotn ese, jaay do naan dupina do baag kos. ³⁶ Ken naade jaay aak Pol os sum se, gotn se naade nirlde baado kaadde ki do naade kic baag kos. ³⁷ Maakj markab ki se, naaje k'jeege kaar-dio-ute-sik-cili-kaar-mecc.

³⁸ Ken naade jaay os aasde se, gem ken oop maaknj markab ki se kic 6o, naade sin naatn maaknj baar ki, taa markaba se aden 'kooꝑm ceꝑe.

Jeegen maaknj markab ki se paac nam kalan tap 6o ut eyo

³⁹ Ken goꝛo jaay iip se, jee markabge se aak naanja naande ki, nafo naade jeel goꝛ eyo. Gan naade aak taa jen baar ken ok doobm ken maane baadoga num ooy end maak ki se, goꝛn se, naade saap oo: «Beeki num, naaje j' daar markabje goꝛn ese.» ⁴⁰ Goꝛn se, naade ganj ute kol naknj ken lee gakde markabde do baar ki se oo nakgen se le naade onde maaknj baar ki. Naan ken se, kaaggen naade lee tooꝛn markaba se le, naade tuutiŋa oo goꝛn se, naade uun dook raan kal ken kuulu tedŋinga num lee tooꝛ markaba se, taa kuulu se, aden tooꝛn kol do kees ken taar baar ki se. ⁴¹ Ken naade jaay aan goꝛo kaam kalan se, naade baa os dode do kees ken maaknj maane ki oo naan markabde se baa end neꝛ maaknj kees ken ese. Goꝛn se, kuulu ol makon se, uuno maane baado ond terecinj ute metn markaba se naatn.

⁴² Ken asgarge jaay aak markaba terec sum se, naade je an tooꝛl ute jee danggayge se, taa naade beer oo som maakde ki se, deb kalan 'kaan koꝛo. ⁴³ Aan goꝛo magal asgarge se kaajnj Pol se, taad asgarge tu oo j'onte tedn naan se. Goꝛn se, naan taad jee danggayge tu oo: «Jee jeel maane se, k'j'omb k'teec k'deel deete.» ⁴⁴ Ter naan taad jeege tun kuuy se oo: «Jee metŋe se 'takki kaagn markaba se oo kengen kuuy se le, 'takki naknj markabm ken terecga terec se oo okki metn jeegen jeel maane se.» Ute naan se 6o, ted jeege paac aan do jen ki ute lapia.

28

Pol aan maaknj naanj ken baar ol gurugina oo naanj se k'danjn Malti

¹ Ken naaje jaay j'aan do jen ki sum se, k'taadjen j'oo: «Naanj baar ol guruginj se, ronj Malti.» ² Jee naanjen goꝛn ese se, naade dood okje jiga. Aan goꝛo maane le eef keede oo kuulu kic le oon den se, goꝛn se naade baado tuuyjen poodo taa k'riibi. ³ Naanj ken se, Pol tooꝛo ciiri gen baa kom poodn se; ganj goꝛn se, woojo jaay naam poodo se, teec baado teel ji Pol ki. ⁴ Ken jee se jaay aak woojn teel ji Pol ki se, naade taad ute naapa oo: «Gaabm se, debm tooꝛl jeege deer deer. Ey num, ken naan aajga kaaj del del maaknj baar ki se, ute naan se kic 6o, *Raa ken ted naka ute doobin se, onin te eyo utu an tooꝛo.» ⁵ Goꝛn se, Pol siik jina oo und ute woojo se maaknj poof ki oo naan naam goꝛin gam tap 6o onin eyo. ⁶ Jee se ing aak kaama oo nuj ki jin se 'kooꝛo ey le 'naar kaal kooꝛn 'kooꝛo. Ganj ken naade ing aak kaam bini jaay aak dim tedin ey se, goꝛn se naade baag taadn oo: «Bin eyo! Gaabm se, tedn raa le daam.»

⁷ Cee goꝛ ken ese, gaaba kalan k'danjn Publius, naan se ok goꝛo. Naan 6o, magal deet deet gen maaknj naanj goꝛn ese oo gaabm se, dood okje jiga been ki, gen bii moꝛo. ⁸ Anum bubm Publius se tood tood danjal ki; naan kooꝛo oo ronj ongo oo roonj mooso. Goꝛn se, Pol baa aakiŋa oo tondin metn Raa, ondin jin don ki oo edin lapia. ⁹ Ken jee Malti ki jaay booy se, jee kooꝛdege se baado goꝛn Pol ki oo naade kic paac onj lapia. ¹⁰ Goꝛn se, naade aalje maak ki oo okje oonoo oo kaad ken naaje jaay k'jin k'6aa baa se, naade edjen nakgen ken ajen kaasn gen baa mertje.

*Pol 6aa *Rm ki
(Rm 1.9-15)*

¹¹ Maaknj Malt ki se, naaje k'ting laapa moꝛo, jaay 6o k'jin k'6aa. Ken naaje k'6aa baa se, j'ook maaknj markab ken iino maaknj geger ken Alekzandri ki. Markabm se ronj raa roŋgoꝛge oo kaadn kuul ki se, naan ting Malti ki. ¹² Naaje j'omb k'gaan k'6aa maaknj geger ken Sirakuz ki oo goꝛn se naaje j'ok bii moꝛo. ¹³ Ken naaje jaay k'jin goꝛn ese se, j'aal goꝛr ute taa baar, bini j'aan maaknj geger ken k'danjn Regio. Metbeenki se, kuulu dooba metje ki oljen daan bii di sum 6o, naaje j'aan maaknj geger ken Puzol ki. ¹⁴ Goꝛn se, naaje k'6aa k'je k'jin genaagen doobm Isa *al-Masi ki oo naade dan banje beedege tu oo naaje k'ting bii cili ute naade, jaay 6o k'jin k'6aa ute jeje maaknj geger ken Rom ki. ¹⁵ Ken genaagen doobm Isa al-Masi ken Rom ki jaay booy oo naaje j'utu k'baado se, jee metinge baado doodjen suuk ken k'danjn Apius. Oo jee kuuy se baado doodjen maaknj naanj ken ok bee toodn mertje moꝛo se. Ken Pol jaay aakde se, edin kaay kaama oo goꝛn se naan tooꝛm Raa.

¹⁶ Ken naaje jaay j'aan Rom ki sum se, Pol se naade onin baa je onj bea oo bee naan ing maak ki se og kogo oo goꝛn se naan baa ing maak ki ute asgargen lee doobin se.

*Pol taad taar Isa al-Masi jeege tun *Rom ki*

¹⁷ Ken jaay k'ted bii moꝛo sum se, Pol ol k'danjno magal Yaudgen ing goꝛn ese. Naade jaay baado tus sum se, goꝛn se Pol taadden oo: «Genaamge, jeejege se, maam m'tujden te dim eyo oo naknj buhjenen ken lee ted se kic le, maam m'taad te taar dim ing kus ro ki eyo. Ute naan se kic 6o, m'6aa Jeruzalem ki sum 6o, Yaudge iij-okumo oo olum ji Romege tu oo maam m'taad te taar dim ing kus rode ki eyo. ¹⁸ Ganj ken Romege jaay tond metum sum se, ey num, naade je am kooꝛn koloo, taa naade se, onj te naknj ken maam m'tujnga jaay am kaasn gen tooꝛum eyo. ¹⁹ Ute naan se kic 6o, Yaudge onum eyo. Taa naan se 6o, m'oo maam se, onj j'am baa

gōtn Sezar ki 60, am 6aa kaakj metn taaruma ɔ maam lɛ m'je sakakj jeemge eyo. ²⁰ Taa naan se 60 m'ɔl k'6aa k'daɲseno ɔ maam je m'taadn ute naase. 'Jeelki jaaki jaay k'dookum ute zinqiri se, taa maam m'aal maakum do deb ken gaan *Israɛlje paac utu inj aak kaamin se.»

²¹ Gōtn se naade terlin ɔ: «Taa naai se, jee taa naan Jude ki se, ɔj raanjen te maktub eyo. ɔ maakj genaaɛge tun 6aado gōtn ara ki se kic lɛ, nam tap 60 ɔj taadjen te metn taari eyo ɔ naaje lɛ k'booy te taar inj kus roi ki eyo. ²² Num 6orse se, naaje k'je naai malin 60 ajen taadn metn taari se, taa doobm ken naai uun se lɛ, naaje k'jeele gōto 6aa se paac jeege lee ul taara ro ki.»

²³ Gōtn se, naade gaanjin biia. Ken bii naade gaanjin jaay aas se, naade 6aado jeege den cir ken deete, ɔj Pɔl been ki. Gōtn se, Pɔl uun metn taara tanɔɔrin se taadden bini aan teger ɔ, ute *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki ɔ ute taar ken jee taad taar teeco taar Raa ki ken raanjo do dookin se, naan taadden metn taar *maakj Gaar Raa ute metn taar Isa se. Gōtn se naan taaddesin ute tɔɔgin paac, naan je naade 'tookj do taar ken se. ²⁴ Anum, jee metinge se took do taarin ki se, gan jee kuuy se lɛ, baate tooko. ²⁵ Ken Pɔl aakde naade taarde ɔk metn naap eyo, jaay iin 6aa 6aa se, taadden ɔ: «Taar ken *Nirl Salal jaay ɔl debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi taado do dookin bubsege tu se, taar se met ki. ²⁶ Naan deek Ezayi ki ɔ: 'Baa ɔj jee se taadden ɔ:

Naase utu aki booy ute bise, naɔo aki booy kɔk eyo

ɔ utu aki kaakj ute kaamse naɔo aki kaakj kɔk eyo.

²⁷ *Taa jee se lɛ, taara end dode ki ey sum*

ɔ naade lɛ tɔlga kamba bide ki ɔ turumga kaamde.

Ey num, naade se ɔk kaam ken an kaaka ɔ ɔk bi ken an booyo

ɔ ɔk maakj ken an kɔk taara se.

Ute naan se, naade ade kɔkj terl gōtn maam Raa ki ɔ maam m'utu m'aden kaaja.»

²⁸ Ter Pɔl taadden ɔ: «'Jeelki taar ken ɛd kaajn ese se, Raa ɔl k'6aanga taadn jeege tun Yaudge eyo ɔ naade se utu 'booy kuunu.» ²⁹ [Yaudge jaay booy taar ken Pɔl taadden se, naade teec teec se naaj ul taara ute naapa.]*

³⁰ Pɔl tinj 6aara dio maakj 6ee ken naan mala lee ɔg se. Jeege dena 6aado lee aakiɲa ɔ naan ɔkden jiga. ³¹ Naan taadden metn taar maakj Gaar Raa ɔ dooyden metn taar Meljege Isa *al-Masi se ute maraadiɲa beer eyo.

* 28:29 Taar se, maakj Kitapge tun do dookin se, metinge maakde ki se gōto.

Maktubm ken Pəl raanij jeege tun Rəm ki Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm ken Pəl raanij jeege tun Rəm ki

Pəl raan maktubm ara se jee al-Masige tun Rəm ki kaad ken se naan ingo merte gen k-motage nafo ɔŋ aan te Rəm ki eyo. Metn taar ken naan raan ɔlden se, naan je aden kaal bide ki taa naan je 6aa gɔtde ki ɔ taaddɛn metn taar ken naan '6aa dooy jee al-Masigen maakŋ geger ken Rəm ki. Maktubm ken Pəl raan jeege tun Rəm ki se, naan taad ɔok metn taar Raa jeege tu paac paac. Maakŋ taaringe tun paac paac se, naan tumiŋ do ko taar ken ɔ: jikilimgen jaay Raa aakde aakiŋ beɛ naaniŋ ki se, jee ken took aal maakde doŋ ki ɔ ute kaal maakŋ ese se 6o, aasga sum (koŋ 1.17). Maakŋ taarge tun naan dooyde se, naan gaanij gɔtɔ kaam mɔtɔ: Ken deet deet se (koŋ 1-8), naan taad ɔokde metn taar jee ken tooko do ko taarge tun ken Yaudge inŋ do ki ute daan jee ken took aal maakde do Isa al-Masi ki. Gen k-dige se (koŋ 9-11), naan taad ɔok metn taar gaan Israelge ute daan jee aal maakde do Isa ki. Gen k-motage tu se (koŋ 12-15), naan taad ɔok metn taar kiŋg jee Isa al-Masige naan Raa ki ɔ naan jeege tu. Do taar ɔoliŋ ki se (koŋ 16), Pəl tedga ɔose jeege tu dena.

*Pəl raan ɔl ɔɔsiŋ jee Raage tun maakŋ geger ken *Rəm ki*

¹ Ken ara maam Pəl m'6ul Isa al-Masi 6o m'raanŋsen maktubm se. Maam se *Raa 6o tedum m'ted *debm kaan naabm Isa al-Masi ɔ beɛ ɔɔdum se, taa m'taadŋ Labar Jigan gen Raa se jeege tu.

² Labar Jigan ese se do ɔakiŋ tap 6o, Raa taadoga taad jeege tun taad taar teeco taariŋ ki ɔ taar ese se naade raanijoga raanja maakŋ Kitapm Raa ki. ³ Labar Jigan ese se taad te Gooniŋ Isa ɔo Gooniŋ jaay uuno ro debkilimi se, teeco maakŋ metjil Gaar *Daud ki. ⁴ ɔ ken Raa jaay durino daan yoge tu se, *Nirl Salal taad ɔogŋ Isa jeege tu tal ɔ naan Goon Raa ɔ naan 6o Isa *al-Masi, ken Meljege se. ⁵ Ute Isa se, Raa tedjenkiga beɛ ɔ m'tedga debm kaan naabm Isa al-Masi gen taadŋ taariŋ jeege tun paacŋ ken Yaudge eyo taa naade tookŋ kaal maakde doŋ ki ɔ kiŋg do taariŋ ki ɔ an *nookŋ roŋa. ⁶ ɔ naasen ken Raa danŋeno 'tedkiga gen Isa al-Masi se, naase kic 6o metn naade.

⁷ Maktubm se, maam m'raanŋsen naasen ken inŋki maakŋ geger ken Rəm ki, ken Raa jese ɔ danŋe se taa aki tedŋ jee naanŋe. ɔŋ Bubjege Raa ɔ Meljege Isa al-Masi asen tedŋ beede ɔ asen kedŋ lapia.

*Pəl je 6aa kaakŋ genaagen *Rəm ki
(Rm 15.23-32)*

⁸ Deet deet se, maam m'toom Raa ute doobm Isa *al-Masi, taa naase paac. 'Jeelki gɔtɔ 6aa se paac, jeege ɔasn maan gen kaal maaksen naase aalki do Isa ki se. ⁹ Deere, Raa se jeele taar maam m'taad se taar met ki. Maam m'tediŋ naabiŋ ute maakŋ kalaŋ gen taadŋ Labar Jigan gen Gooniŋ se jeege tu, ɔ 6ii-raa, maam m'saap dose ki. ¹⁰ Daayum maam m'tond metn Raa taa ken naan jaay je num, am kɔɔdŋ doobo m'utu m'6aa gɔtse ki. ¹¹ Deere, maam se m'je ute maakum paac m'asen 6aa kaaka, taa nakŋ ken *Nirl Salal edum se, j'anŋki 6aa niŋg ute naapa. ɔ ute naan se jaay, naase aki tedŋ jee ɔogŋ naan Raa ki. ¹² Tapki num, ken m'je m'6aa gɔtse ki se, taa j'aki 6aa kedŋ kaay kaama naapge tu, taa kaal maakŋ naase se am kedŋ kaay kaama ɔ kaal maakŋ maam le, asen kedŋ kaay kaama naase ki kici.

¹³ Genaaŋge, m'je naase aki jeele, maam se m'saap m'ɔo daayum m'6aa gɔtse ki, nafo 6orse kic Raa ɔɔdum te doob eyo. Aan gɔo maam m'lee m'ted naaba gɔtn jeege tun Yaudge ey ken gɔtɔ 6aa se paac jaay aan kaama se, m'je gɔtn naase kic 'kaan kaama bin kici. ¹⁴ Naabm ken Raa je ɔ m'an tedŋ tak se taa m'6aa taadŋ taariŋ jeege tun kaamde ɔd aakga kaaka ɔ jeege tun kaamde ɔd aak te eyo. M'6aa gɔtn jeege tun dooyga dooyo ɔ kengen paacŋ dooy te ey se kici. ¹⁵ Taa naan se, maam m'je m'asen 6aa taadŋ Labar Jiga gen Isa al-Masi naase ken inŋki maakŋ geger ken Rəm ki se kici.

*Ute Labar Jigan gen Isa *al-Masi se 6o Raa aaj jeege*

¹⁶ Maam se ɔakŋ ɔolum eyo do Labar Jigan gen Isa al-Masi ki, taa naan se ɔogŋ Raa mala. ɔo debm jaay aal maakiŋ do naan ki se, Raa an kaaja: taar se, deet deet se k'taadiŋo Yaudge tu ɔ teɛ k'taadiŋ jeege tun 6aa se paac kici. ¹⁷ Labar Jigan ese 6o, taad jeege tu ute doobm gay jaay 6o Raa 'tedŋ jikilimge aak beɛ naaniŋ ki. ɔo Raa tedŋ naan se, ute kaal maakŋ do Isa ki kaliŋ ki sum, do kupm met ki bini do taar ɔoliŋ ki. Taa naan se 6o Kitapm Raa taad ɔo: *Debm ken ted nakge ute doobiŋ se 6o 'kɔŋ kaaja taa naan aalga maakiŋ do Raa ki.**

* 1:17 Aak Aab 2.4.

Jeege paac ak tuju naan Raa ki

¹⁸ Deere, 'booyki m'asen taada: Raa maakn raa ki se taad maak-taarin do jeege tun ted nakgen jig eyo oo aalin maak ki eyo. Ute nakgen *kusiñ ken naade lee ted se, naade gaas jeege gen jeel taar met ki. ¹⁹ Ey num nakn ken j'an kaakn jeel Raa se, naan teddesinga toodga tal. Nakgen se Raa mala 6o teddesin toodga tal. ²⁰ Anum Raa se, 6ii kalan nam aakin te eyo. Num ute kaal ken naan aal dunia oo ute nakgen naan ted paac se, ute metkde se, kese jikilimge an kon kaakn jeele, naan 6o Raa, naan ting gen daayum oo tooñin kic ting gen daayum. Taa naan se 6o, naade kon taar ken naade an kon koodn dode eyo. ²¹ Ey num naade se jeel Raa, na6o baate *nookina oo baate tooñin aan gaa ken, beeki num, jeege an lee ted se. Num gan naade se le jee derlge oo jeel dim eyo, oo naade ing 6o gen saapm do nakge tun ren sum. ²² Naade se jee derlge num naade tedn rode aan gaa jee jeel-taara, ²³ ey num beeki num, naade keem Raa ken ting gen daayum ute nookin se. Num gan naade cooc nakgen tec jikilimge, yeelge, daagen jeddege soo soo ute kuurgen erg kerig se 6o, naade lee erg naande ki oo lee eemde.

²⁴ Taa naan se 6o kusiñ ken naade ted on ey se 6o, Raa onde maakn kusiñde ki, gen tedn nakgen kusiñ gaa ken naade maakde jea. Bin 6o naade tuj rode oo ol rode maakn sokon ki. ²⁵ Taar met ken gen Raa se, naade resina oo naade uun taar-koo6o 6o ciri. Naade lee erg naan nakge tun Raa aalo oo lee eemde. Num gan naade baate kerñin naan Raa ken Mel Kaal nakge naan ken, beeki num, jeege paac daayum lee tooñin se. *Amin.

²⁶ Taa nakn jig ey ken naade ted se 6o, Raa onde gen tedn nakn sokonge. Ey num mendge se lee tood ute gaabdege, num gan naade terlin mendge 6o lee tood ute naapa. ²⁷ Oo gaabge kic lee ted bini. Naade on mendge oo je 6o 6aa lee toodn ute naapa. Naade ted nakn sokonge. Taa naan se 6o kusiñ ken naade lee ted se, nakn on lee aan dode ki.

²⁸ Aan gaa naade baate je jeel Raa se, Raa kic 6o onde ute maak-saapdegen jig ey se oo naade lee ted nakgen kusiñ 6aa ute naande, bin jaay naade lee ted nakgen gen ted ey se. ²⁹ Naade maakde dooc ute kusiña: naade lee ted nakn ute doobin eyo, naade tuj 6aa ute naande, ted jee tamage oo ted nakgen kusiña, dñn nakn jeege, taal jeege, mooy ute jeege, aan jeege dala, naade ted nakn ken maakde jea oo taad taargen ing kus ro jeege tu, ³⁰ naade lee ood jeege, je Raa eyo, naade naaj jeege, magal rode, ted jee koonge, olde 6o je doobm gen tedn kusiñ jeege tu, took taar bubdege ute kenñdege eyo, ³¹ naade se jee tooj eyo, jee tuj armde, naade je jeege eyo oo esj do jeege tu ey kici. ³² Jee se jeel boor ken Raa utu kojñ do jeege tu ute doobin se, taa Raa taadga taad oo: jee tedn nakgen bin se, beeki num, j'aden taal. Oo ute naan se kic 6o, naade ing 6o gen tedn nakgen se. Naade 6o lee tedn sum eyo, num gan maakde raap sakan do jeege tun lee ted nakgen kusiñ se kici.

2

**Raa utu kojñ booro do jeege tu ute doobina
(Mt 7.1-5; Jak 2.12-13)*

¹ Bin se, naai ken 'lee oj booro do jeege tun kuuy se, 'jeele naan Raa ki se, naai 'kon koodn doi eyo. Taa nakn naai 'taad jeege tu oo onte tedn se, naai kic 'lee tedna. Anum bin se, taari mala 6o ai kutu. ² Deere, k'jeelki, jee ken lee ted nakgen bin se, Raa utu aden kojñ booro dode ki ute ken met ki. ³ Ken naai jaay aakga jeegegen tedga *kusiñ jaay 'lee ojde booro dode ki se, oo kusiñ se naai 'lee tedn kic se, ken bin num, 6ii ken Raa kojñ booro do jeege tu se, naai 'saap oo 'kaan kotn ne? ⁴ Bin num Raa ken tedn be den se, naan ted maakin deer roi ki oo kerel roi ki se, onte kaakin aan gaa nakn cere. Naan tedn be taa naai 'terl maaki don ki. ⁵ Gan naai le, dehm do mongo oo 'baate terl maaki. Bin se naai mala '6aano ute maak-taar Raa doi ki. Oo 'jeele 6ii ken Raa utu kojñ booro do jeege tu ute doobin se, naai booro utu 'kooon doi ki oo utu 'dabar dena. ⁶ *Jeele, nanja nanja kic 6o, Raa an kedn bedn do naabin ken naan lee teda* *. ⁷ Jee ken aay kaamde oo je nakn ken taal Raa ki, naade je Raa 6o aden tooñ oo aden *nooko oo aden kedn *kaajn gen daayum. Kese 6o nakn ken Raa utu aden keda kaad ken naade 6aa ting gen daayum ute naan se. ⁸ Num gan jee metinge se ted jee taamooy Raage oo je taar met ki eyo oo on rode 6o gen tedn nakgen ute doobin ey se, jee se, Raa maakin taarin dode ki, oo naan utu aden dabara. ⁹ Deere, jee paacn ken lee ted nakgen kusiñ se, Raa utu aden dabar makono oo aden koodn ye6de, Yaudgen booyo Taar Raa deet se 'tedn maak ki oo jeege Yaudge ey se kici. ¹⁰ Anum jee ted be se, Raa aden kedn tooñina, aden nooko oo aden tooñ: maakn jeege tun se, Yaudgen booyo Taar Raa deet se 'tedn maak ki oo ter jeege Yaudge ey se kici. ¹¹ Taa Raa se, naan beer nam eyo.

¹² Jee ken jeel Ko Taar ken Raa edo Musa ki ey se, ken naade jaay tedga kusiña num, naade utu kutn naatn oo *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se le, naade olde maak ki eyo. Num gan jee jeel Ko Taar ken Raa edo Musa ki se, ken naade jaay tedga kusiña num, Raa aden kojñ booro

* 2:6 Aak KKR 62.12. † 2:7 Aak KKR 62.13.

ute doobm Ko Taar ese se. ¹³ Debm jaay Raa aakiñ naaniñ ki debm daan ki se, debm ken lee booy Ko Taar naan taada ð ing do ki. Num gan debm ken lee booy Ko Taar Raa taada ð ing do ki ey se, debm bin se Raa aakiñ naaniñ ki se debm daan ki eyo. ¹⁴ Jee ken Yaudge ey se, Ko Taar ken Raa edo Musa ki se, naade jeeliñ eyo. Naðo gotn metiñ se, naade lee ted nakgen aan goo ken Ko Taar ken Raa edo Musa ki taad jeege tu se. Ken naade jaay ted bin se, je taadn ð Ko Taar ken Raa edo Musa ki se utu maakde ki. ¹⁵ Ken naade jaay ted nakgen bin se, kese naade je taadn ð Ko Taar ken Raa taad se, Raa mala bo eddesinga ked maakde ki, taa naade jeel nakñ ken naade je teta. Bin bo, maakde lee taadden taara, gotn metiñ ken naade tedga kusiñ kic bo, naade jeele ð tedga bee kic le, naade jeele. ¹⁶ Nakgen maam m'taadsen se, utu teecñ toodn tal ðii ken Raa ade kal Isa *al-Masi gen koiñ booro do jeege tu se. Nakgen jikilimge oyiñ koy paac se, utu 'toodn tal. Taar ken maam m'taadsen se tec ute Labar Jigan ken maam m'taadsen metin se.

Yaudge se oñ took ing te do Ko Taar ken Raa edo Musa ki se eyo

¹⁷ Num naai ken 'taad ð: «Maam se m'kod Yaud ð maam m'jeel *Ko Taar Raa» ð naai 'toom roi ð naai se debm Raa; ¹⁸ naai 'jeel nakñ ken Raa maakiñ jea, ð Ko Taar ken Raa edo Musa ki se taadiga ð naai 'jeel beer kuun nakñ ken jiga. ¹⁹ Naai 'saap ð naai bo debm tood jee kaam-tookge ð naai bo gotn woor ken lee woor jeegen maakñ got ken ood. ²⁰ Naai ð naai bo 'tedga debm dooy jeegen jeel Ko Taar Raa eyo, ð 'tedga debm deñ jeegen je j'aden dooy teepm doobm Raa ki. Jo ute doobm Raa se naai 'saap ð 'jeel nakge paac ð 'jeel taar met ki. ²¹ Anum, naai ken 'dooy jeege se, 'dooy ro naai malin jaayo. Naai 'taad jeege tu ð onten 'boogki ð naai tap bo 'boogo. ²² Naai ð jeege onten keesn mend jeege, ð naai 'lee ees mend jeege. Naai bo ood und nakgen k'coociñ jaay jeege lee eemiñ aan goo raa ð ter naai sum bo 'baa tuun nakgen jiga jigan ken maakñ beedege tu se, naai ki. ²³ Naai maaki raap sakan taa naai ok Ko Taar ken Raa edo Musa ki, num gan naai se baate tookñ king do ki. Bin se, naai 'naaj ro Raa. ²⁴ Taa nakgen bin se bo, Kitap taad ð: «Taa naase Yaudge se bo, jee oop baa se paac naaj Raa†.»

²⁵ Ken naai jaay ing do Ko Taar ken Raa edo Musa ki se, *koiñ pondi§ se os aay naan Raa ki. Num ken naai jaay ing do Ko Taar ken Raa edo Musa ki ey se, ken naai oiga koj pondi kic bo koiñ pondi se aan goo nakñ ceere. ²⁶ Jo debm oj te pond ey jaay ing do Ko Taar ken Raa edo Musa ki jiga se, naan Raa ki se, naan aan goo debm ken oiga koj pondi. ²⁷ Jo naai ken j'ojiga koj pondi ð 'jeel Ko Taar Raa jaay ing do ki jig ey se, debm ken j'oiñ te pond eyo ð ing do Ko Taar Raa ki se, utu ai koiñ booro doi ki.

²⁸ Anum kod Yaud mala mala naan Raa ki se, ken j'aakiñ ute kaama bo k'jeeliñ eyo ð koiñ pond mala mala kic bo aan goo ken jikilimge lee toj se eyo. ²⁹ Daala kodn Yaud mala mala se, debm ken Raa terlinga terl maakiña ð koiñ pond mala mala se le, nakñ ken *Nirl Salal ted maakñ debkilim ki. Bin num debm bin se, je jikilimge bo an toom eyo, num Raa bo an toom.

3

**Raa tuj ormin eyo*

¹ Bin num debm ken kod Yaud tap bo beeriñ di? Jo *koiñ pond ken naan oj se, jigiñ di? ² Deere, nakgen se ken j'aakiñ num noogde aak eyo. Naðo 'booy m'ai taada. Deet deet se nakñ ken Raa utu ked se, naan taadino Yaudge tu. ³ Anum Yaudgen metinge jaay tuj orme ro taar ken se, naan kic koiñ tujñ ormin bin ne? ⁴ Kese goto! Ken jikilimge paac ted jee taar-kooðge kic bo, Raa se naan daayum taad taar met ki. Taa naan se bo Kitap taad ð: *Naai Raa se, taar ken naai taad se taar se bo jeege jeeliñ taar met ki.*

*Gotn koiñ boor ki kic bo, naai nam tap bo koiñ koiñ taar jaay ai koiñ mindi eyo.**

⁵ Ken naase jaay 'taadki ðaki *kusiñ ken k'lee k'tedki se bo, ol jeege jeel Raa debm daan ki, ken bin se, j'asen terl ð di? Bin num ken Raa jaay lee dabar jeege taa kusiñdege se, nakiñ tedn met ki ey daamo? (Jo taar maam m'taadsen ese se, kese taar ken jikilimge bo lee taada.) ⁶ Anum goto! Raa se, naan ted nakge ute doobiña. Bin ey num naan koiñ booro do jeege tu ð di?

⁷ Gotn metiñ jee kuuy 'koiñ taadn ð ken maam m'ted nakñ met ki ey sum bo ol jeege jeel Raa se taad taar met ki ð *nookiñ se, anum gen di jaay j'ojum booro dom ki aan goo debm kusiñ se? ⁸ Ken bin num j'aki koiñ taadn j'ooiki: «'Tedki kusiñ k'baaki ute naanjege, ð te kusiñjege se ano baa ute beere.» Taargen se jee ken lee taad taar ing kus roje ki se bo taad ð naaje bo k'lee k'dooy jeege ute taargen bin se. Jo jee se bo, booro utu kooçñ dofe ki.

† 2:24 Aak Eza 52.5. § 2:25 Koiñ pond ken Yaudge lee oj se taad ð naade tedga gen Raa. * 3:4 Aak KKR 51.6.

⁹ M'tənd metse tu naaje Yaudge se, k'cirki jee əp ɓaa se paac la? Gəto. Taa taar se maam m'taadga taad mətina m'ə: naaje Yaudge ute jeegen Yaudge ey paac se, kusiŋa ək təəgə dojege tu. ¹⁰ Taa naan se ɓo Kitap taad ə:

Debm daan ki naan Raa ki se gəto; kalarj kic ɓo gəto.

11 Maakj jikilimge tu se, nam jaay jeel nakj met ki se, kalarj kic ɓo gəto.

Ɔə nam jaay je doobm an jeel Raa kic le, gəto.

12 Naade se paac terlga naaga Raa ki ə naade paac iigga.

Maakde ki se, debm jaay 'tedn bεε jeege tu gəto, kalarj kic ɓo gəto.†

13 Yo maakj baad ki jaay ruumga oot inj kus se,

taar ken teec taarde ki se kic ɓo, tec bin kici.‡

Ute taarde se naade lee aan jeege dala.

Ɔə taar teec taarde ki se, tec aan gəə saam wəəjn ken lee təəl jeege se.§

*14 Ute taardege se, naade naam jeege ə taad taar kataka jeege tu.**

15 Jεde se le cεεp gen ɓaa təəl jeege.

16 Gətn naade aanga tak ɓo, naade tuj nakge ə əəf yεεbm jeege.

17 Doobm ken naade an king lapi ute jeege tap ɓo naade jeel eyo.†

18 Naade se, jeegen ken beer Raa ki eyo.‡

¹⁹ K'jeelki, *Ko Taar ken Raa εdo Musa ki jaay taad se taad ute jeegen jeel Ko Taar Raa ese se. Taa naan se ɓo debm jaay 'kəŋ taar jaay an kəədn don naan Raa ki se gəto. Taa naan Raa ki se jeege paac, jeel rode ki naade tujga. ²⁰ Anum debm inj do Ko Taar ken Raa εdo Musa ki sum ɓo, 'tedn debm daan ki naan Raa ki se, gəto. Taa ute doobm Ko Taar ken Raa εdo Musa ki se, əlde ɓo naade jeel kusiŋum.

*Debkilimi 'tedn ə dī jaay tedn debm aak bεε naan Raa ki
(Gal 2.15,16, 3.8-14,22-29; Ep 2.7-9)*

²¹ Anum ɓorse se jaay ɓo, Raa taadga doobm ken debkilimi 'tedn aak bεε naanin ki. Ɔə doobm se, əlin eyo ute nakj ken *Ko Taar ken Raa εdo Musa ki ə k'ted se. Ko Taar ese se, Ko Taar ken Raa εdo Musa ki ute jeegen taad taar teeco taar Raa ki kic ɓo do dəkɪn se, taadoga saadin jeege tu. ²² Nakj ken əl debkilimi tedn aak bεε naan Raa ki se, kaal maakj do Isa *al-Masi ki. Taa naan se ɓo jeegen paacn ken aalga maakde do Isa al-Masi ki se naan teddenga jee aak bεε naan Raa ki, taa Raa se le, naan beer nam eyo. ²³ Taa jikilimge paac se le tedga *kusiŋa naan Raa ki ə tedga dək ute Raa ə kəŋ kaan maakj *nookin ki eyo. ²⁴ Num Raa ute beer se, naan tedden tedga aak bεε naanin ki se, cεre. Ɔə ute doobm Isa al-Masi se ɓo, naan dugdenga dode. ²⁵ Al-Masi se, Raa əlin taa 'kedn roŋ *serke taa naajege ə moosin se tugjeki kusiŋjege naajegen ken j'aalkiga maakjege do Isa ki. Ute naan se ɓo Raa taad jeege tu ə naan se debm daan ki, taa kusiŋ ken jeege lee tεdo do dəkɪn se, Raa jeele naɓo kaad ken se naan dabarden te eyo. ²⁶ Kaad ken se, Raa udoga bia jeege tu. Ɔə ɓorse naan taad jeege tu ə naan se, debm daan ki. Bin ɓo naan taad jeege tu ə naan se debm daan ki ə jeegen ken aal maakde do Isa ki se, naan teddenga jee aak bεε naanin ki.

²⁷ Ey num debm took inj do Ko Taar ken Raa εdo Musa ki te doobin se, naan kəŋ təəm roŋa naɓo debm 'kəŋ tedn naan se gəto. Taa dī? Taa debkilimi se ken naan aal maakin do Isa al-Masi ki se, əs aay cir ken naan inj do Ko Taar ken Raa εdo Musa ki. ²⁸ Jeelki, jikilimge jaay Raa aakde aak bεε naanin ki se, taa naade ɓo tookga Ko Taar ken Raa εdo Musa ki ə inj do ki eyo, num taa naade ɓo aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki. ²⁹ Bin num, Raa se gen Yaudge kalin ki sum la? Gəto. Naan gen jeegen ɓaa se kici. Taa Raa se naan gen jeege paac. ³⁰ Raa se, naan kalarj lak ə ute Yaudge, ey le jeegen Yaudge eyo, paac se, debm jaay aalga maakin do naan ki se, tedga aak bεε naanin ki. ³¹ Ken k'taad jaay j'ə debm aal maakin do Isa al-Masi ki jaay tedn aak bεε naan Raa ki se, bin num naajen k'j'uum j'aalga Ko Taar ken Raa εdo Musa ki se naan ki la? Gəto. Naaje se j'uun j'əndin kənd ɓo doobin ki.

4

**Abraam ted ə dī jaay ted aak bεε naan *Raa ki
(Gal 3.6-9,29; KKR 32)*

¹ K'saapki tu do bubje Abraam ki se. Naan mala tap ɓo əŋga dī gen naan debkilim ki sum se? ² Ken naan jaay tedga ted naabm jiga naan Raa ki sum ɓo tedin debm aak bεε naan Raa ki se, naan 'kəŋ təəm roŋa. Num gan naan Raa ki se, naan 'kəŋ təəm roŋ eyo. ³ Taa naan se ɓo Kitap taad ə: *Abraam took aal maakin do Raa ki ə taa naan se ɓo, Raa aakin aan gəə debm daan ki.** ⁴ Jeelki, debm tedn naaba se j'əgin gət-təŋgina. Nakj ken j'əgin se aan gəə

† 3:12 Aak KKR 14.1-3. ‡ 3:13 Aak KKR 5.10. § 3:13 Aak KKR 140.4. * 3:14 Aak KKR 10.7. † 3:17 Aak Eza 59.7. ‡ 3:18 Aak KKR 36.2. * 4:3 Aak Jen 15.6.

j'edinsin cer eyo, num j'oginsin taa naabm ken naan teda. ⁵ Ken debm jaay ted naab eyo, nafo aal maakin do Raa ken ted jee *kusinge aak bee naanin ki se, kaal maakn ken naan aal do Raa ki se, tedn naan tedga aak bee naan Raa ki. ⁶ Taa naan se fo maakn kaa tom Raa ki se, Gaar *Daud taad taa maak-raapm deb ken ted te naab dim eyo, num aal maakin do Raa ki se. Debm ese se Raa aakin aan goo debm daan ki. Gotn se naan deek oo:

⁷ *Maak-raapo jeege tun ken Raa taldenga tujdege*
oo kusindege se naan diringina naata.

⁸ *Maak-raapo deb ken Meljege tond te metn kusinin eyo†.*

⁹ Taar ken Gaar Daud taad se je taadn oo: maak-raapo se jeege tun ojoga koj pondoo kalde ki sum la? Gotoo. Maak-raapo jeege tun oj te pond ey kici. Taa naaje k'taadsenoga taada Abraam ted aak bee naan Raa ki se, taa naan aalga kaal maakin fo, do Raa ki. ¹⁰ Num ken Raa jaay aak Abraam aakin bee naanin ki se, kaad ken naan ojoga koj pondoo lobo oj te ey le? Jo kaad ken se, naan oj te ey borto. ¹¹ Abraam se k'taadin te taa *kojn pond ey fo, naan tedga ted aak bee naan Raa ki taa kaal maakn ken naan aal do Raa ki se. Jo kojn pondoo se, kese Raa tedn nakn j'an kaakn jeel ro ki, Raa se tedn naan tedga aak bee naanin ki ute kaal maakn ken naan aal don ki se. Taa naan se fo Abraam se tedga bugn jee oj te pond eyo ken aal maakde do Raa ki, taa naade kic tedga aak bee naan Raa ki. ¹² Abraam se naan bugn jeegeen ojoga koj pondoo kici, nafo naade se kond dode fo do kojn pond ki sum eyo, num naade kaal maakde do Raa ki aan goo gen bugje Abraam se jaayo.

Raa taadga oo naan utu kedn naka jeege tun aal maakde don ki
(Eb 11.8-19)

¹³ Raa se naan taadga taad *Abraam ki oo metjilin ki oo utu aden kedn do naanja ute magalin se naade ki. Ey num Raa oo ansin ked se taa naade fo took ingga do *Ko Taar Raa ki eyo, num ganj taa Abraam took aalga kaal maakin fo do Raa ki. Kese fo ken tedn naan aak bee naan Raa ki se. ¹⁴ Ken jee took ing do Ko Taar ken Raa edo Musa ki sum fo 'kon naan se num, debm aal maakin do Raa ki se kaal maakin se tedga nakn cere oo nakn ken Raa taad oo ute kedn jeege tu se kic le, 'tedga nakn cere. ¹⁵ Taa Ko Taar ken Raa edo Musa ki se, jeege on ing te do ki jig ey se fo ol Raa maakin taarin dode ki. Jo ken Ko Taar ken Raa edo Musa ki jaay gotoo se, tuju kic fo, gotoo.

¹⁶ Taa naan se fo nakn ken Raa taado oo utu kedn jeege tu se, debm aalga maakin do naan ki jaay fo 'kon nakn se taa Raa le ute been se, naan ed jeege tu cere sum. Bin fo nakn ken Raa oo utu kedn metjil Abraam ki se, metjilin ken ing do Ko Taar ken Raa edo Musa ki kalin ki sum eyo, num metjilin ken aal maakde do Raa ki aan goo gen Abraam se kici. Taa Abraam se, naan bugjege paac. ¹⁷ Taa naan se fo Raa taad Abraam ki maakn Kitap ki oo: *Maam m'tediga naai 'tedga bugn metjil jeege dena†.* Naan Raa ki se Abraam se naan bugjege taa naan aalga maakin do Raa ki. Jo Raa fo debm ken dur jeegeen ken ooyga kooyo oo naan fo debm ken taado ute taarin sum fo, nakge teda. ¹⁸ Ey num Abraam se kon kond don do dim ki eyo. Ute naan se kic fo, Abraam aay kaami ond don do Raa ki oo naan aal maakin paac do Raa ki. Taa naan se fo naan tedga bugn metjil jee dena aan goo taar ken Raa taadin oo: *Metjil naai se, utu 'tedn den aak eyo§.* ¹⁹ Kaad ken se Abraam baarin 6aa 6aa nakn kaaru, naan gool nanja tak tak oo mendin Sara kic le magalga 'kon koojn goon ey sum. Ute naan se kic fo, naan aal maakin paac do Raa ki. ²⁰ Anum Abraam se jeele nakn ken Raa taadinga oo utu ansin ked se, Raa ansin keda. Naan naaj eyo, ok kaal maakin do Raa ki se toogo oo naan *nook Raa. ²¹ Naan jeel maakin ki, Raa se, nakn naan taadga oo utu an ked se, naan ok toogo an kon teda. ²² Ute naan se fo kaal maakin ken naan aal do Raa ki se, Abraam: *Raa aakin se debm daan ki.* ²³ Ken Kitap jaay taad oo: *Raa aakin debm daan ki se,* taar se taad ute Abraam kalin ki sum eyo, ²⁴ num taar se taad ute naajege kici, ken Raa utu ajeki tedn jee aak bee naanin ki se kaad ken naajege j'aalkiga maakjege do Raa ken duro Meljege Isa daan yoge tu se jaayo, ²⁵ oo naan fo on jeege toolino taa *kusinjeege oo Raa se durinoga daan yoge tu taa j'aki tedn jee aak bee naanin ki.

5

*Isa ajeki taasa ute *Raa*
(1Pr 1.3-9; 1Jn 4.9,10)

¹ Deere, Raa tedjeki jaay j'aki bee naanin ki se, taa naajege j'aalkiga maakjege don ki. Jo ute Meljege Isa *al-Masi se, naajege j'onkiga toose ute Raa. ² Naajege k'jeelki ute kaal maakn ken j'aalki do Isa ki se fo, Isa ajeki k'j'onkiga bee Raa oo bee Raa se fo, borse naajege j'ingki do ki. Jo naajege maakjege raapo do kond do ken j'ondki do Raa ken utu ajeki kol maakn *nookin ki se. ³ Anum naajege maakjege raapm taa naan se sum eyo, ter daala ken dubar

† 4:8 Aak KKR 32.1-2. ‡ 4:17 Aak Jen 17.5. § 4:18 Aak Jen 15.5.

aanga dojege tu kic 60, naajege maakjege raapo. K'jeelki dubar se, naan ɛd kaay kaama taa j'aki tɛdn jee tɔɔgo. ⁴ Ɔo kaay kaama se tɛd deba tɛd debm mɛc. Taa naan se 60 naajege k'tɛdkiga jee mɛc ɔo j'ɔndkiga dojege do Raa ki. ⁵ Kɔnd do ken j'ɔndki do Raa ki se, cɛr eyo taa Raa se ɛdjeki maak-jen den aak eyo maakjege tu se, ute *Nirl Salal ken naan ɛdjeki se.

⁶ Deere, naajege do dɔkin se, naajege j'ɔkki doobm ken j'an'ki kɔɔdn dojege eyo. Anum kaadn ken Raa ɔndin jaay aan doobin ki se, al-Masi ɛaado ooy taa naajegen jee *kusinge. ⁷ K'jeelki, debkilimi jaay ɔn ron jaay j'an tɔolin taa debm tɛd naka ute doobin se, ɛere, tookin an tɛdn ɔɔɔ. Baat ey num, daan naan tookn j'an tɔol kic 60 taa debm ken lee tɛd bɛɛ jeege tu. ⁸ Num gan aakki, Raa se taadga maak-jen do naajege tu! Kaad ken naajege k'jee kusinge se 60, Isa al-Masi ɛaado ooy taa naajege. ⁹ Ute moosin se, ɔorse al-Masi tɛdjekiga k'tɛdkiga aak bɛɛ naan Raa ki. Taa naan se, k'jeelki, Isa al-Masi se utu ajeki kaaja ɔo maak-taar Raa se kon hɔoy dojege tu ey sum. ¹⁰ Do dɔkin se, naajege k'jee taamooy Raage, num ɔorse, ute yo Goonin ken ooy do kaag ki se, Raa ɔkjekiga taasa ute naana. Ken naajege jaay j'ɔkkiga taasa ute Raa num, met kando ute dur Isan ken duro daan yoge tu se, naan ajeki kaaja. ¹¹ Kee daar ara sum eyo, num tɛr ute doobm Meljege Isa al-Masi se, naajege maakjege raap aak eyo do Raa ki, taa ɔorse Raa ɔkjekiga taasa ute naan kici.

*Bubjege Adum ute Meljege Isa *al-Masi*

(1Kor 15.21-22,45-49,56-57)

¹² 'Booyki! Bubjege Adum kalin ki sum 60 ken ɛaano ute *kusiɔa do *duni ki. Ɔo kusiɔn ese se 60 ken ɛaano ute yo dojege tu. Taa naan se 60 yo se utu tɔol jeege paac, taa jeege paac ɔk kusiɔa. ¹³ Kaad ken Raa ɛdo te *Ko Taarin *Musa ki ey ɔort se, kic 60 kusiɔn utu do duni ki tap. Naɔo aan goɔ Raa taad te Ko Taarin jeege tu ey ɔort se, taa kusiɔn naade tɛd se, Raa tɔnd te metn kusiɔnde eyo. ¹⁴ Ute naan se kic 60 iin do Adum ki bini aan do Musa ki se, jeege paac yo ɔk tɔɔgo doɔde ki. Ey num naade se tɛd te kusiɔn tec aan goɔ gen Adum se eyo ken baate tookn taar Raa se, ute naan se kic 60, naade lee ooy kooy tap. Ey num Adum se, naan tec aan goɔ debm ken utu ade ɛaa se. ¹⁵ Num gan kusiɔn ken Adum tɛd se, aas ute bɛɛ ken Raa tɛd jeege tu cɛrɛ se eyo. Deere, taa kusiɔn deb kalan tɛd se 60, ɔl jeege ɛna utu ooy kooyo. Met kando bɛɛ Raa se den aak eyo ɔo jeege ɛna, naan tɛdden bɛɛ cɛrɛ sum ute doobm deb kalan k'danin Isa al-Masi se. ¹⁶ Nakn ken Raa ɛd cɛrɛ se, naan tec aan goɔ kusiɔn ken Adum ɛaano do duni ki se eyo. Ute doobm ken Adum tujno deet deet se 60 ɔl Raa kon ɔoɔo do jeege tu paac. Num ken Raa jaay tɛd bɛɛn jeege tu se, ken jeege 60 kusiɔndege den aan goɔ di kic 60, naan tɛd jeege aak bɛɛ naanin ki ɔo ɔoɔo kon kooɔn doɔde ki ey sum. ¹⁷ Deere, ute kusiɔn deb kalan lak sum 60 yo aan do jeege tu paac, met kando ute Isa al-Masi kalin ki sum 60, Raa tɛd bɛɛn ɛna jeege tu. Bɛɛ se, naan tɛddesin cɛrɛ sum ɔo naan tɛddenga naade tɛdga aak bɛɛ naanin ki. Ɔo ute Isa al-Masi se, naade kɔsn gaara ɔo ɛaa ting ute naana.

¹⁸ Taa kusiɔn Adum ken tɛd kalin ki se ɔl ɔoɔo ooc do jeege tu paac. Bin 60 ute naabm Isan kalin ki ken tɛdin ute doobin se sum 60, naan ɔod do jeege maakn kusiɔn ki ɔo ɛdden kaaja. ¹⁹ 'Booyki! Do dɔkin se deb kalan sum 60 baate tookn taar Raa ɔo ɔl jeege ute dɛnde tɛd jee kusinge. Gan Isa se, naan kalin ki sum 60 debm took taar Raa ɔo ute naan se, tɛd jeege ɛna tɛd aak bɛɛ naan Raa ki.

²⁰ Ken Raa jaay ɛdo Ko Taarin Musa ki sum se, kusiɔn se ziid ɛaa ute naanina. Num gan gotn jaay kusiɔn ziid ɛaa ute naanin se, bɛɛ Raa se ziid cir kusiɔn se daala. ²¹ Taa naan se 60 aan goɔ kusiɔn ɛaano te yoa do jeege tu se, ɔorse se bɛɛ Raa kic tɛdga jikilimge aaka bɛɛ naan Raa ki. Bin 60 ute doobm Meljege Isa al-Masi se j'aki kon *kaaja gen ting daayum.

6

**Kusiɔn se ɔk tɔɔgo dojege tu ey sum*

(Kɔl 3.1-10)

¹ Anum j'aki taadn j'ɔoki di? Naajege j'aki lee tɛdn kusiɔn 60 taa bɛɛ *Raa se 'ziidn tɛdn den la? ² Gɔto! Taa naajege se aan goɔ jeegeen ooyga kooyo ɔo ute kusiɔn se le, k'gaan'kiga. Bin num, j'aki king maakn kusiɔn ki ɔo di daala? ³ J'eeleki ey la? Ken naajegen paacn jaay *k'batizjekiro se, naajege k'tɛdkiga kalan ute Isa *al-Masi. Kaad ken se naajege j'ooykiroga tɛle ute naana. ⁴ Ute *batɛm ken k'batizjeki se, naajege j'ooykiroga ute naana ɔo k'duubjekiga ute naan kici. Aan goɔ Raa Bubjege duro al-Masi daan yoge tu ute tɔogin se, naajege kic 60, naan tɛrljekiga kingiege tɛdga kiji.

⁵ Deere, naajege se j'ooykiroga kalan ute naana. Ɔo aan goɔ naan duro daan yoge tu se, naajege kic j'utu j'aki dur daan yoge tu aan goɔ gen naan se kici. ⁶ K'jeelki, aan goɔ Isa k'tɔolin do kaag ki se, naajege ute kingiege do dɔkin se kic 60 j'ooykiroga ute naana tɛle. Taa naan se 60 daa rojegen ken ɔl jeki k'tɛdki kusiɔn se, 'kon tɔɔgo dojege tu ey sum. Bin se, naajege j'aki kon tɛdn bul gen tɛdn kusiɔn ey sum. ⁷ Deere, debm ooyga se, ɔoɔnga ute kusiɔa. ⁸ Anum ken naajege jaay j'ooykiroga ute al-Masi se, k'jeelki j'aki ɛaa king ute naana kici. ⁹ K'jeelki,

al-Masi jaay ooy duro daan yoge tu se, maotn naan 'kɔŋ kooy eyo, taa yo se ɔk tɔɔɔ doŋ ki ey sum. ¹⁰ Num Isa se ooyga ɔ naan ooy se je-kalan sum taa kusiŋ jikilimge ɔ maotn naan kooy ey sum. Ɔ bɔrse jaay naan utu iŋg zɛɛr se kiŋg naan iŋg se, gen Raa. ¹¹ Ɔ naase kic 60 iŋgi aan gɔɔ jeegeŋ ooyga kooyo ken 'gaanjiga ute kusiŋa. Ɔ bɔrse iŋgi kiŋg gen Raa, taa naase 'tedkiga kalan ute Isa al-Masi.

¹² Ɔŋte kɔŋki kusiŋ kɔŋ tɔɔɔ do daa rose ken utu kooy se ɔ ɔŋte 'tedki nakŋ naan 60 je se. 'Jeelki, 6ii kalan se, naase utu aki kooyo. ¹³ Ɔŋte 'kɔŋki doobo daa rose ki diŋiŋ kalan kic 60 ɔŋten 'tedn kusiŋa; ɔ ɔŋten 'kɔŋiŋki *Bubm sitange an lee tedn kusiŋa; num gan ɔŋki rosege paac kaam ji Raa taa naan an tedn nakgen ute doobiŋa, aan gɔɔ jeegeŋ ooy duroga duru daan yoge tu. ¹⁴ Bin num kusiŋ se kɔŋ kɔŋ tɔɔɔ dose ki ey sum, taa naase se iŋgi do *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki ey sum, num naase se iŋgi ute bɛɛ gen Raa.

Naajege k'tedkiga bul Raage

¹⁵ Kese tap 60 je taaɔn ɔ di? Aan gɔɔ naajege le k'j'iŋgi do *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki eyo, num naajege le k'j'iŋgi ute bɛɛ Raa sum se, bin num j'aki kɔŋ tedn *kusiŋa aan gɔɔ ken maakjege je la? Gɔtɔ! ¹⁶ 'Jeelki, ken naase jaay ɔpkiga kaam ji nam ɔ 'tookki taariŋ se, naase 'tedkiga bul debm ken naase 'tookŋi taariŋ se. Taa naan se 60 ken kusiŋ jaay ɔk tɔɔɔ dose ki se, naase 'tedkiga bulu gen tedn kusiŋa ɔ kusiŋ naase 'tedki se, asen kɔl yo ki. Anum ken naase jaay 'took uunki taar Raa se, kese naase 'tedkiga bul gen Raa ɔ naan asen tedn aki kaakŋ bɛɛ naaniŋ ki. ¹⁷ Do dɔkiŋ se, naase iŋgiro bulu gen tedn kusiŋa, num gan bɔrse, naase 'took uunkiga ute maakse paac taar met ken k'dooyeno se. Taa naan se, k'tɔmki Raa! ¹⁸ Naase se Raa ɔɔsenga dose naatn maakŋ kusiŋ ki. Ɔ bɔrse naase 'tedkiga bul Raa gen tedn nakgen ute doobiŋa. ¹⁹ Ken maam jaay m'taaɔsen ute nakgen jikilimge lee ted se, taa naase 'booy ɔkumki yɔkɔɔ eyo do taarge tun maam m'lee m'taaɔsen se. Aan gɔɔ naase ɔŋkiro rose gen tedn nakgen aak kusu ɔ jig eyo ken olse naase iŋgi kiŋg gɔrdio naan Raa ki se, bɔrse ɔŋki rose 'tedki bul Raa gen tedn nakgen ute doobiŋa; kese 60 ken asen tedn jee *salal.

²⁰ Ken naase iŋgiro bulu gen tedn kusiŋ se, nakŋ jaay asen kɔl naase aki tedn nakŋ te doobiŋ taa tɔɔɔ se, gɔtɔ. ²¹ Anum kusiŋ ken naase 'tedkiro se tap 60 ɔpkiga di ro ki? Taa nakgen naase iŋg 'tedkiro se, bɔrse ɔsɛno maakŋ sɔkɔŋ ki. 'Jeelki nakgen se ɔl jeege maakŋ yo ki. ²² Ɔ gan bɔrse Raa ɔɔsenga dose naatn maakŋ kusiŋ ki ɔ 'tedkiga buliŋge. Bin num bɔrse Raa tɛdsenga 'tedkiga jee salal ɔ naase utu aki kɔŋ *kaajŋ gen daayum. ²³ Aan gɔɔ debm tedga naaba num j'ɔŋiŋ gɔt-tɔŋiŋ se, bin 60 debm tedga kusiŋ se kusiŋiŋ se, bɛdiŋ yoa. Num gan Raa se, kaajŋ gen daayum se, naan ɛɔjesiŋki cɛɛ taa naajege k'tedkiga kalan ute Meljege Isa *al-Masi.

7

*Jee al-Masige se, *Raa ɔɔɔdega dɔde do doobm jikilimge tu* (Ep 5.25-31; Gal 2.19,20)

¹ Genaaŋge, m'je m'asen taaɔn ute doobm ken jikilimge lee uuno ɔ maam m'jeele doobm se naase kic 'jeeliŋki, doobm jikilimge lee ted se ɔk tɔɔɔ do debkilim ki kaad ken naan utu zɛɛr sum. ² 'Booyki m'asen taada: menda jaay ɔkga gaaba se. Kaad ken jaay gaabiŋ utu iŋg zɛɛr se, doobm jikilimge lee ted se, gaasiŋ gen resn gaabiŋa. Num ken gaabiŋ jaay ooyga se, doobm jikilimge lee ted se, ɔk tɔɔɔ doŋ ki ey sum ɔ naan kɔŋ kɔŋ gaabm kuuy. ³ Anum ken gaabiŋ utu zɛɛr sum 60, naan teec 6aa ɔk gaabm kuuy se, j'aŋ danŋ mend keesn gaaba. Num ken gaabiŋ jaay ooyga se, doobm ken jikilimge lee ted se ɔk tɔɔɔ doŋ ki ey sum. Ken naan ɔk gaaba kuuy kic 60, j'aŋ kɔŋ dan mend keesn gaaba ey sum. ⁴ Genaaŋge, naase kic 'teeki bini. Naase se, *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se ɔk tɔɔɔ dose ki ey sum taa naase ooykiga ute *al-Masi. Bɔrse naase se 'tedkiga metn deb kuuy, naan se al-Masi ken Raa duriŋoga daan yoge tu se, taa naan se 60 naajege j'aki tedn nakgen tɔɔl Raa ki. ⁵ Deere, do dɔkiŋ se, naajege k'tedkiro nakŋ ken daa rojege 60 jea. Ɔ nakgen ɔk tɔɔɔ do rojege tu se 60 ken ɔljeŋki k'tedki nakgen ken ajenki kɔl yo ki. ⁶ Do dɔkiŋ se, naajege j'iŋgiro bulu do Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se, num bɔrse naajege se aan gɔɔ jee ooyga kooyo nafo al-Masi ɔɔjekiga dojege maakŋ Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki jaay tedjeki bulge se. Bin 60 naajege bɔrse j'ɔŋkiga doobm kiji gen tedn naabm Raa. Ɔ doobm se, *Nirl Salal 60 taadjesiŋki. Bin num naajege se, k'tedki naabm Raa se ute Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki jaay k'raaniŋoga raan do dɔkiŋ se eyo, taa doobm se kaadiŋ deelga.

*Naabm ken *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki tɛda*

⁷ Tap ki num j'aki taad j'ɔki di? Ken ɔl jeege ted *kusiŋ se, Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki la? Gɔtɔ! Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se kusiŋ la? Gɔtɔ! Num ken ɔlum jaay maam m'jeel kusiŋ se Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki. Num ken Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki jaay taad ɔ: Ɔŋte

dəŋə,* ey se kən maam m'dəŋ kic num, m'jeeliŋ nakŋ se m'teđ te kusiŋ eyo. ⁸ Num kən Ko Taar kən Raa eđo Musa ki jaay taadum m'jeel kusiŋ sum se, kusiŋ əŋ doobo əđ əlum m'baag dəŋ napar nakgen 6aa se paac. 'Jeelki, kən Ko Taar kən Raa eđo Musa ki se jaay ɡoťo se, kusiŋ kic 6o, ɡoťo. ⁹ Do dokiŋ kən maam m'jeel te Ko Taar kən Raa eđo Musa ki ey se, maam m'tutu m'iŋg zεεε. Num kən Ko Taar Raa eđo Musa ki taadum nakgen gen teđa sum se, kusiŋ 6aado taad tɔəŋiŋ dom ki, ¹⁰ əđ kusiŋ kən ək tɔəgɔ dom ki se, teđum maam m'ooyga. Ɔo maam kən debm m'ooyga kooy se, Ko Taar kən Raa eđo Musa ki ey num am keđn kaaja se, 6orsee, əlumga yo ki. ¹¹ Ute doobm nakgen Ko Taar kən Raa eđo Musa ki taad əđ gen teđa se, kusiŋ əŋ doobo əđ deŋlum əlum m'teđn kusiŋa əđ tɔəlum.

¹² Ey num Ko Taar kən Raa eđo Musa ki se doobm *salal əđ nakgen naan taad əđ gen teđ se kic 6o, salal, ute doobiŋa əđ jiga. ¹³ Bin num nakŋ jigan ese se 6o teđga nakŋ kən am tɔəl la? Ɔoťo! Num ɡaŋ kən tɔəlum se, kusiŋa. Ute nakgen jiga se 6o, kusiŋ əŋ doobo gen tɔəlum. Bin jaay 6o k'jeele kusiŋ se, naan kusiŋ deer deer. Anum ute Ko Taar kən Raa eđo Musa kən taadje ki əđ j'əŋte 'teđki kusiŋ se, ute naan se 6o, kusiŋ taad naabiŋ tood tal əđ naan se, kusiŋ aak eyo.

Kusiŋa se ək tɔəgɔ do jikilimge tu

¹⁴ K'jeelki *Ko Taar kən Raa eđo Musa ki se iŋo ɡoťn Raa ki, num maam le, goon debkilim sum əđ *kusiŋ se, teđumga maam teđga buliŋa. ¹⁵ Deere, nakŋ maam m'teđ se m'ənd te meŋiŋ eyo, taa maam m'teđ nakŋ kən maam m'je eyo; ey num nakŋ maam m'je, tap 6o maam m'əŋ teđiŋ eyo. ¹⁶ Kən maam jaay m'teđ nakŋ kən maam m'je ey se, bin se maam m'jeele Ko Taar kən Raa eđo Musa ki se, naan jiga. ¹⁷ Anum kən əlum jaay m'teđn nakŋ jig ey se, maam mal eyo, num kusiŋa kən utu maakum ki se 6o, əlum m'teđn naan se. ¹⁸ Maam m'jeele maakŋ maam goon debkilim ki se, nakŋ beε tap 6o ɡoťo. Taa maam se m'je m'teđn nakŋ beε, nafo maam m'ək tɔəŋŋ gen teđn naan se eyo. ¹⁹ Deere, beε kən maam m'je se, tap 6o maam m'əŋ teđiŋ eyo; ɡaŋ kusiŋ kən maam m'je ey se 6o, maam m'lee m'teđiŋa. ²⁰ Kən maam jaay m'teđ nakŋ kən maam m'je ey se, ke se maam mala 6o teđiŋ ute maakum eyo, num kusiŋ kən maakum ki se 6o, əlum m'teđ naan ese.

²¹ Maam m'jeeliŋ ute maakum se, beεki num, m'teđn nakŋ beε, nafo kusiŋ se ək tɔəgɔ dom ki əđ əlum 6o gen teđn kusiŋ sum. ²² Saapm maam ki se, Ko Taar kən Raa eđo Musa ki se tɔəlum. ²³ Num maam m'naam maakum ki ne đim kuuy kən ək tɔəgɔ əđ əŋ ənum saapum əŋ teđ nakŋ beε eyo əđ kusiŋ se 6o teđum m'teđga bulu gen teđn nakgen jig eyo. ²⁴ Maam se kapin tɔəlum! Num naŋa jaay am kəəđn doma maakŋ daa ro kən am kəł yo ki se? ²⁵ Ke se ute doobm Meljege Isa *al-Masi! Bin num k'təəmki Raa!

Taa naan se 6o ute saapum se maam m'je m'teđ nakŋ beε; num ɡaŋ maakŋ daa rom ki se, kusiŋ se ək tɔəgɔ dom ki.

8

*Jeegen ək *Nirl Salal maakde ki
(Gal 3.13-14, 5.16-25)*

¹ Ter daala, 6orsee, jee kən teđga kalaŋ ute Isa *al-Masi se, məətn *Raa aden kəŋiŋ 6əəɔ dođe ki eyo. ² Taa maam m'teđga kalaŋ ute Isa al-Masi se, Nirl Salal kən ək tɔəgɔ se, eđumga kaaja əđ əđumga doma maakŋ *kusiŋ kən ək tɔəgɔ dom ki əđ am kəlum maakŋ yo ki se. ³ *Ko Taar kən Raa eđo Musa ki se, əko tɔəŋŋ gen kəəđn kusiŋ eyo. Taa jikilimge kic le əko tɔəgɔ gen 6əəbm kəŋŋ Ko Taar kən Raa eđo Musa ki se eyo. Num ɡaŋ Raa mala 6o, teđiŋ ute doobm kən naan əlo Goon maakiŋa əđ Goon maakiŋ se uuno ro tec gen jikilimge əđ eđ roŋ *serke taa kusiŋa. Ute naan se Raa əŋ 6əəɔ ooc do Gooniŋ ki taa kəəđn kusiŋ jeege. ⁴ Raa teđje ki naan se, taa naajegen kən k'lee k'teđki nakŋ kən daa rojege je se eyo, num naajegen Nirl Salal lee tɔəđje ki se 6o, taa nakŋ kən Ko Taar kən Raa eđo Musa ki taad se j'anki teđiŋ ute doobiŋa. ⁵ Deere, jee kən lee aan ɡəə kən daa rođe 6o je se, naade saap do nakgen tun daa rođe jea. Ɔo jee kən Nirl Salal 6o təədde se le, naade saap 6o do nakge tun Nirl Salal 6o je se. ⁶ Anum debm saap do nakge tun daa ro 6o je se, aŋ kəł yo ki. Num ɡaŋ debm saap do nakge tun Nirl Salal je se, naan 'kəŋ kaaja ute lapa. ⁷ Taa jee kən je nakŋ kən daa rođe 6o je se, jee se jee taamooy Raage. Ko Taar Raa se naade took iŋg do ki eyo taa naade se le əŋ aasiŋ eyo. ⁸ Jee kən saap 6o do nakge tun daa rođe 6o je sum se, naade kəŋ tɔəl Raa ki eyo.

⁹ Anum naase se iŋgi aan ɡəə kən daa rose 6o je se eyo, num aan ɡəə kən Nirl Salal 6o jea, taa naase se, naŋa naŋa kic 6o *Nirl Raa se utu maakiŋ ki. Ɔo debm jaay ək Nirl gen al-Masi ey se, naan se debm naan eyo. ¹⁰ Kən al-Masi utu maakse ki se, taa kusiŋ se daa rose se utu 'kooyo. Num aan ɡəə Raa teđsenga aak beε naaniŋ ki se, Nirl Salal se eđsenga kaaja. ¹¹ Kən Nirl Raa kən duro Isa daan yo ge tu se jaay utu iŋg maakse ki num, Raa kən duro Isa al-Masi

* 7:7 Aak Ekz 20.17.

daan yoge tu se, ute Nirlin ken utu maakse ki se, 'dur rosen ken utu kooy se daan yoge tu kici.

¹²Taa naan se bo, genaamge, Raa je oo tak bo j'aki king aan goo ken Nirl Salal bo jea, num j'onte kingki aan goo ken daa rojege bo je se. ¹³Taa ken naase jaay ingki aan goo ken daa rose bo je se, naase utu aki kooyo. Num ken naase jaay onki Nirl Salal bo toodse se, nakn ken daa ro olsen 'lee tedki se, naase onki resn naata oo naase aki kaaja. ¹⁴Taa jee paacn ken Nirl Raa toodde se, naade se tedga gaan Raage. ¹⁵Nirl Raa, ken edsen se taa asen tedn bulge eyo oo jee ken ok beere maakde ki eyo, num Nirl Raa se, tedsega 'tedkiga aan goo geninge mala. Ute Nirlin se bo, naajege k'daruki Raa j'ooki: *Abba* ken je deekn oo: Bua. ¹⁶Nirl Raa se bo ken taadjeki maakjege tu oo naajege se k'gaan Raage. ¹⁷Deere, naajege k'geninge se, j'utu j'aki kon nakgen jig aak eyo ken naan boobin jeenge tu se oo nakn ken Raa boobin se gen al-Masi oo naajege se j'utu j'aki kon bafjege ute naan kici. Ken naajege jaay k'dabarkiga ute naan se, j'utu j'aki baa kend maakn *nookin ki kici.

*Raa utu kol geninge maakn nookin ki
(jn 10.27-30)*

¹⁸Maam m'jeele, dubarjegen ken borse jaay, k'doojin ute doobm jaay Raa utu ajeki taadn *nookin se, dubar se paac paac aas dim eyo. ¹⁹Taa nakgen Raa aal paac se, ing aak kaama booy nun ki, Raa utu 'taadn geninge jeege tu tal. ²⁰Nakgen ken Raa aaldeno paac se, 'tedga nakn cere oo kese naade malinge bo je eyo, num toogin kuuy bo tedden naade tedn nakn cere. Oo ute naan se kic bo, Raa eddenga nakn ken naade an kond dode ro ki. ²¹Taa gii kalan se, nakgen Raa aalo paac se, naan utu aden koodn dode naatn maakn nak ken ok toogo dode ki oo tedden naade 'ruumu oo naade utu kon dode aan goo gaan Raagen utu kend maakn nookin ki. ²²K'jeelki, bini borse kic bo nakgen Raa aalde paac se, utu dabara dabara aan goo mend diig baa baa koojo. ²³Anum naade kalde ki sum bo dabar eyo, num naajegen j'onkiga *Nirl Raa deet deet oo naan utu ajeki kend nakgen kuuy kic se, naajege kic k'daayki aan goo mend baa baa koojo se. Kaad ken naajege j'utu j'aakki kaak kaam Raa ken utu ajeki koodn rojege naatn maakn dubar ki oo j'aki tedn geninge mala mala se. ²⁴Deere, Raa se aajjekiga nabo naajege j'on j'aakki ey borto num naajege j'ondki dojege don ki. Oo nakn jaay j'aakingiga ute kaamjege se j'ondki do, do ki ey sum, taa nakn jaay j'aakingiga se, j'onjinkiga. Naja jaay 'kond don do nakn ken naan aakga kaak ute kaamin se? Nam 'tedn naan se tap bo, goto. ²⁵Num naajege j'ondki do se, do nakge tun k'j'aakingi te ey borto oo ute naan se naajege j'aayki kaamjege j'ing j'aakki kaamina.

²⁶Daala, naajegen ken j'okki toogo doobm Raa ki ey se, Nirl Raa se bo baado noogjeki. Taa naajege se k'jeelki tond metn Raa ute doobin eyo, num Nirl Raa bo eem Raa taa naajege. Naan eemin oo daay des des se ute taargen cir taargen k'lee k'tandki metn Raa se. ²⁷Oo Raa se le, naan jeel nan maakn jikilinge oo jeel saapm *Nirl Salal se kici. Oo Nirl Salal se tond meta taa jee naange. Naan tond meta se aan goo ken Raa maakn jen ro ki.

²⁸K'jeelki, nakn paacn ken aan do jeege tun je Raa se, Raa tedn paac aan kaama taa aden tedn be. Do dakin tap bo, Raa se uunoga kuun doa oo dandn taa tedn nakn ken naan maakn jen ro ki. ²⁹Taa kaad ken Raa utu aal kaal duni tap bo, jeege ken naan aden tedn 'tecj Goonin se, Raa jeeldenoga. Bin se, Goonin se tedn goon paragj gen genaagen dena. ³⁰Ken Raa jaay uun doa gen tedn nakn se, naan dandje gen tedn jeenge. Oo ken naan jaay dandje sum se, naan tedde tedga aak be naanin ki. Bin sum eyo, num naan nookdenoga kici.

Raa se jejeki aak eyo

³¹Bin num j'aki taadn j'ooki di? Ken Raa jaay ute naajege num, ken ajeki cir tap bo naja? ³²Raa se, Goonin kic bo naan onin baado ooy taa naajege paac. Oo ken Raa jaay edjeki Goonin mala se, deer deer naan ajeki kon kend nakgen baa se paac kic ey la? ³³Jee ken Raa beer tooddenga tood tedga jee naange se, naja bo aden kokn mindde? Oo jee se le, Raa mala bo tedden tedga aak be naanin ki. ³⁴Bin num ken aden konj booro dode ki se tap bo, naja? Goto! Taa Isa *al-Masi se ooyga taa naajege, ter Raa durinoga daan yoge tu oo borse, naan utu ing do ji daam Raa ki oo utu eem Raa taa naajege.

³⁵Ken ajeki gaan ute maak-je al-Masi se tap bo di? Dubar la? Nakn onn deel do la? Jee ken lee oodjeki yeebjege se la? Bo la? Daaye la? Gohn jig ey ken utu kutn deba la? Lo yo ne? Goto! Dim jaay ajeki gaan ute maak-je al-Masi se, goto. ³⁶Aan goo taar ken Kitap taad oo:

Taa naai Raa se, gii-raa jeege je doobm ken ajen toob;

oo naaje se k'tec aan goo baatgen k'baado baa toob se.*

³⁷Num ute toogin debm ken jejeki se, naajege k'cirki nakge paac. ³⁸Maam se m'jeelin maakum ki deer deer: yoa, 'king borse, *koodn Raage, nakgen ok toogo raan, nakgen borse ute kengen naan ki, nakgen paac ok toogo do jikilinge tu, ³⁹nakgen raan oo kengen maakn naan

* 8:36 Aak KKR 44.22.

ki, nakgen Raa aalin paac se, ðim jaay ajeki kɔŋ gaan ute maak-je Raa ken jejeki ute doobm Meljege Isa al-Masi se tap 60, gɔtɔ.

9

**Raa ute jeengen gaan *Israelge (Gal 4.22-31)*

¹ Genaaenge, taa maam m'ute *al-Masi se k'kalan se, taar maam m'je taadn se met ki, ɔk taar-kɔɔb eyo. ² **Nirl Salal* kic taadum ɔɔ taarum se met ki ɔɔ maakum kic took do taarge tun se. ³ *Deere*, gen genaamge se, ken doobo jaay kuuy gɔtɔ num, ɔŋ Raa am naama ɔɔ m'gaan ute al-Masi, ken naan se jaay t'edn bɛɛ genaamge tun metjilje kalan se ɔɔ naade 'kɔŋ kaaja se, taa naan se maam m'tooko. ⁴ Naade se 60 gaan Israelge ken Raa bɛɛɛ tɔɔddeno taa tɛdn geninge. Naade ki 60 Raa taaddeno *nookina, *dɔɔko ute naade, taaddeno *Ko Taar ken naan ɛdo *Musa ki, taaddeno doobm ken naade an lee keeme ɔɔ taaddeno nakŋ ken naan utu aden kɛda. ⁵ Naade se teeco metjil bugge tun do dɔkina ɔɔ ken al-Masi jaay uuno ro debkilimi se, naan kic 60 teeco metjil bugge tun se. *ɔɔ al-Masi se, naan 60 Raa ɔɔ naan tiŋg do nakge tun 6aa se paac, ɔɔ daayum jeege lee tɔamina. *Amin!*

⁶ Bin num j'ɔnte 'saapki j'ɔɔki nakŋ ken Raa taado ɔɔ utu kɛdn jeege tu se tɛdga nakŋ cɛɛ. Taa naan se 60 'booyki. Gaan Israelge se, naade paac Israelgen mala mala eyo. ⁷ Gaan *Abraamge sum se dena, naɔo naade paac se geningen aan gɔɔ ken Raa taadin se eyo. Taa naan se 60, Raa taad Abraam ki ɔɔ: *Metjil Isaka se 60, t'ed metjil naai.* ⁸ Gɔtn se, Raa je taadn ɔɔ gaangen Abraam toojde se, naade paac gaan Raage eyo; num Raa taadino geningen mala mala se, kɛdgen ken Raa mala taadina taad ɔɔ utu ansin kɛd se. ⁹ Nakŋ ken Raa taadin ɔɔ utu an kɛd se, naan deekin ɔɔ: *Baar kuuy kaadn ara bin se, maam m'utu m'ade tɛɛɛ ɔɔ m'kɔŋ mendi Sara se te goon gaaba jin ki†.*

¹⁰ Bin sum eyo. 'Jeelki, Rebeka se geningen naan toojden di se bubjege tu Isaka ki. ¹¹⁻¹² Num Raa taad Rebeka ki ɔɔ: *Goon naai an koojn deet se utu t'edn bul gen debm baat se†.* Kaad ken jaay Raa taad taar bin se, gaange se j'toojden te ey ɔɔrtɔ ɔɔ naade le ɔŋ tɛd te jiga ey le *kusin ey ɔɔrt kici. Ken Raa jaay taad bin se, taa naan se je taadn ɔɔ naan tɛdn nakŋ ken maakin jen ro ki. Naan dan debm ken naan 60 bɛɛɛ ɔɔdina. *ɔɔ debm ken naan bɛɛɛ ɔɔdin se, taa naan 60 tɛdga tɛd nakŋ bɛɛ eyo.* ¹³ Aan gɔɔ taar maakŋ Kitap ki Raa taad ɔɔ: *Maam m'jedoga *Yakub ɔɔ Ezo se, maam m'ɔɔd m'undinoga naatn. S*

¹⁴ Bin num j'aki taadn j'ɔɔki di? Raa se tɛdn nakge ute doobin ey la? Gɔtɔ! ¹⁵ Taa naan se 60, do dɔkin Raa taad Musa ki ɔɔ:

Maam m'tɛdn bɛɛ debm ken maam m'je m'an tɛdn bɛɛ ɔɔ m'kɛɛŋ do deb ken maam m'je m'an kɛɛŋ don ki.*

¹⁶ Ken Raa jaay bɛɛɛ ɔɔd deba se taa deba se 60 je eyo lɔ tɛdga tɛd nakŋ bɛɛ eyo, num kɛse Raa mala 60, tɛdn bɛɛ. ¹⁷ Ter maakŋ Kitap ki Raa taad Gaar magal gen Masar ki ɔɔ: *Maam m'ɔli Gaarge se taa maam m'taadn tɔogum doi ki ɔɔ jeegen do naan ki paac am nooko†.* ¹⁸ Taa naan se 60, Raa aak taa-daay debm ken naan je an kaakŋ taa-daayina ɔɔ debm don mɔŋg se, Raa ɔŋin tɛdn do mɔŋgɔ 6aa ute naanina.

Raa se naan aan gɔɔ debm kɔɔ

¹⁹ Daan naane naai am taad ɔɔ: ken Raa jaay bɛɛɛ tɔɔd jeege bin se gen di jaay naan mooy jeege? Nakŋ ken Raa 6aa tɛd se, nanja jaay 'tookŋ do ki ey se? ²⁰ Naai debm taad bin se: naai tap 60 nanja jaay 'naaj ute Raa se? Nakŋ j'ɔɔbinga kɔɔb ute nenje se kɔŋ taad debm ken ɔbin se ɔɔ: naai tap 60 ɔbum bin se, gen di? Gɔtɔ! ²¹ Debm kɔɔbm nakge se, naan se mel nenje. Ken naan je se ute nenjen ese sum 60, naan ɔb nakŋ aak bɛɛ ken k'tɔɔdden naatn ute 6ii laa, ey le ɔb nakgen kuuy se ken 6ii-raa k'lee k'tɛdn naaba, bin ey la?

²² Ken Raa jaay je tɛdn aan gɔɔ debm kɔɔbm nakge se, naai tap 60 ɔli di maak ki? Ey num Raa se je taadn maak-taarin ute tɔogina naɔo naan aay kaamin dena serk jee ken taarin maakin, naaden ken nakŋ naade tɛd se aasdenga ken Raa utu aden kutu. ²³ Ute nakgen naan tɛd paac se Raa se je jeege paac jeele, naan se debm magala ɔɔ ɔk *nooko ɔɔ naan je naajegen ken naan tɛdjeki bɛɛ se j'aki kend maakŋ nookin ken naan daapinga daap do dɔkin se. ²⁴ Jee ese se Raa taad ute naajeege. *ɔɔ Raa se bɛɛɛ tɔɔdo maakŋ Yaudge tu kalin ki sum eyo, num naan bɛɛɛ tɔɔddega maakŋ jeege tun 6aa se paac kici.* ²⁵ Aan gɔɔ ken Raa taad maakŋ Kitapm Oze ki ɔɔ:

Jee ken do dɔkin jee maamge ey se, ɔɔrse maam m'taadden m'ɔɔ: naase se t'edkiga jee maamge.

* 9:7 Aak Jen 21.12. † 9:9 Aak Jen 18.10, 14. ‡ 9:11-12 Aak Jen 25.23. § 9:13 Aak Mal 1.2-3. * 9:15 Aak Ekz 33.19. † 9:17 Aak Ekz 9.16.

Ɔo metjil jee ken maam m'jede ey se, boorse maam m'taadden m'oo: maam se m'jese†.

26 Daala, jee ken k'taadden j'oo:

naase se jee maamge ey se, boorse k'taadden j'oo: naase se j'utu j'asen dan gaan Raagen zeeɛɛ. §

27 Taa maakɲ gaan *Israelge tu se debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi kic bo taadga taad taariɲa maakɲ Kitap ki do dokiɲ oo:

Ken gaan Israelge jaay tedga dena aan goɔ keesn taa baar ki kic bo,

maakde ki se jee metinge sum bo 'kon kaaja.

28 Taa Meljege Raa taariɲ naan taad se,

naan utu an naar tedn kaasn ute doobina.*

29 Daala, maakɲ Kitapm debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi taad daala oo:

Ken Meljege Sidburku jaay onte jeejegen metinge ey se,

kaadn naane metjil naajege se k'j'utkiga aan goɔ jee maakɲ geɛɛɛ ken Sodom ki ute ken Gomor ki se. †

Ken ted debkilimi aak beɛ naan Raa ki

(Rm 3.19-29; Gal 3.8-14,21-29)

30 Anum j'aki taadn j'oo ki di? Jeegeen Yaudge ey se, je te doobm ken tedn aak beɛ naan Raa ki eyo. Num gan naade se bo tedga aak beɛ naan Raa ki se, taa naade aalga maakde don ki. 31 Ey num gaan *Israelgen ok *Ko Taar ken Raa edo Musa ki onoo oo ute naan se sum bo, naade je tedn jee aak beɛ naan Raa ki se, na bo naade on aasin te eyo. 32 Anum ken tedden jaay naade on aasin ey se tap bo ne di? Naade jede te eyo ken naade tedn aak beɛ naan Raa ki ute doobm kaal maakde se, taa naade se saap oo taar ken Ko Taar ken Raa edo Musa ki taad se, ken naade ted aasinga ute doobin sum bo, naade kaakɲ beɛ naan Raa ki. Kese bo ken olde naade rok ko se oo tooc se. 33 Taar se Kitap kic bo taadga taad oo:

Aakki! Maam m'ondga ko maakɲ geɛɛɛ ken Sion ki

oo ko se utu ron jeege oo naan se lin ken utu 'tedn jeege tooco.

Num debm jaay aalga maakɲ do lin ken ese se, naan kon kennd maakɲ sokon ki eyo†.

10

1 Genaaamge, maam se m'je ute maakum paac taasum Yaudge se kic 'kon kaaja. Taa naan se bo, maam m'eem *Raa taa naade. 2 Deere, maam m'jeele naade se dok maakde do Raa ki, na bo Raa se naade jeel okin te mala mala eyo. 3 Ɔo naade jedo te doobm ken Raa tedn jeege aak beɛ naanin ki se eyo. Num naade malinge bo je doobm ken aden 'tedn aak beɛ naan Raa ki. Taa naan se bo, doobm ken Raa ted jeege aak beɛ naanin ki se, naade baate tookn do ki. 4 Taa tooɲ gen *Ko Taar ken Raa edo Musa ki ok do jeege tu se, *al-Masi 'daaringa taa jee paacn ken aalga maakde do al-Masi ki se, tedga aak beɛ naan Raa ki.

Debm jaay aal maakɲ do *al-Masi ki se onga kaaja

5 'Booyki taar ken *Musa raan do dokiɲ maakɲ *Ko Taar ken Raa edino se, naan oo taargen Ko Taar Raa taad oo gen teda se: *Debm ken ted aasin ute doobin paac jaay bo 'kon kaaja* *. 6 Num doobm ken ol jeege aal maakde do Raa ki jaay tedn aak beɛ naanin ki se, Kitap taad oo: *Onte taadn ute maaki oo: «Nanja jaay 'kookɲ maakɲ raa ki» kese je deekɲ oo: nanja ade dan al-Masi ade booy do naan ki se.* 7 *Ter onte taadn oo: nanja jaay booy baa maakɲ bee yoge tu, kese je deekɲ oo: nanja ade dan al-Masi ade teecn daan yoge tu.* 8 Num maakɲ Kitap ki taad oo: *Taar Raa se, naan goor ute naai; naan utu maaki ki oo taari ki.* †

Taar Raa ese bo naaje k'lee k'taadin jeege tu j'oo j'aal maakde do Raa ki. 9 Ken naai jaay 'took ute maaki oo 'jeel Raa se duroga Isa daan yoge tu, oo 'taad naan jeege tu oo Isa se naan bo Meli se, kese naai 'kon kaaja. 10 Taa ken naajege jaay j'aalkiga maakjege do Isa ki se, k'tedkiga aak beɛ naan Raa ki. Ɔo ken k'taadki naan jeege tu j'oo ki: naan bo Meljege se, j'aki kon kaaja. 11 Aan goɔ taar ken Kitap taad oo: *Debm jaay aalga maakɲ do naan ki se, sokon an too eyo* †. 12 Anum Yaudge ute Yaudge ey paac se naade onga kaaja ute doobm kalan sum, taa naade paac se Melde bo ken kalan ese sum. Naan ted beɛ jeege tun paacn ken lee eemina.

13 Taa naan se bo Kitap taad oo: *Debm jaay eem ro Meljege se, Meljege an kaaja* §.

14 Ken bin num jeege jaay utu aal te maakde don ki ey boort se, naade an keem oo di? Naade kaal maakde don ki oo di? Ɔo ken nam jaay baado taade te taariɲ ey se, ute doobm gay jaay naade 'booy ron se? 15 Ɔo ken j'ol te jee taadn Taar Raa gotde ki ey se, nanja jaay ade baa taadn taar se? Taa naan se bo, Kitap taad oo:

Aakki! Jee ken baano ute Labar Jiga se, jeege maakde raap dode ki den aak eyo*.

† 9:25 Aak Oz 2.23. § 9:26 Aak Oz 1.10. * 9:28 Aak Eza 10.22. † 9:29 Aak Eza 1.9. † 9:33 Aak Eza 8.14 oo

28.16. * 10:5 Aak Lb 18.5. † 10:8 Aak Dt 30.11-14. † 10:11 Aak Eza 28.16. § 10:13 Aak Jl 2.32. * 10:15

Aak Eza 52.7.

16 Anum Labar Jigan ese, jee mɛtinge sum 60 took aal maakde do ki. Taa naan se 60, debm taad taar teeco taar Raa ki roŋ Ezayi taad maakŋ Kitap ki ɔ:

Melje, taar ken naaje k'taad jeege tu se, naaja 60 took uunga?†

17 Anum 'booyki: debm jaay took aal maakŋ do taar ken ese se, booy k'taadŋga taar se jaayo. ɔ taar ken naan booyŋ ese se, iŋg ɔtŋ al-Masi ki.

18 Anum m'tɔnd metse tu: taar se, Yaudge booyŋ te ey la? ɔtɔ! Taar se naade booyŋga aan ɔɔ ken Kitap taad ɔ:

Jeege 6aa taadga taar Raa se jeege tu ɔtŋ 6aa se paac,

ɔ taar se jee do naan ki paac booyŋga.‡

19 Ter m'tɔnd metse daala: mɛtŋ taar se tap 60, gaan *Israelge booy ɔkŋ te ey la? Deere, naade booy ɔkŋga naɔ baate tookŋ do ki. Taar se Musa 60 uuno mɛtŋ deete ɔ taadɛno taar ken Raa ɔ:

Naase jeemge se, m'asen tɛdŋ aki ni ro jeege tun rɛŋ rɛŋ.

ɔ m'asen tɛdŋ naase maakse asen taar do jeege tun jeel ɔim eyo.§

20 Ter debm taad taar teeco taar Raa ki roŋ Ezayi se, aay kaamiŋ bini taadɛn daala ɔ:

Maam Raa se, jee ken jem ey se 60, ɔjumga.

*ɔ jee ken je te doobum ey se 60, maam m'taadden roma.**

21 Gaŋ ute gaan Israelge se Raa taad ɔ:

Bii-raa maam m'ɔl jim m'daŋ gaan Israelge m'ɔ ade 6aa ɔtŋum ki

naɔ naade se, jee naajŋ taarge ɔ baate tookŋ Taaruma.†

11

*Gaan *Israelge se *Raa baatde te eyo*

1 Ter m'tɔnd metse daala: bin num Raa se, baatega jeenge la? ɔtɔ! Naan baatden te eyo. Taa maam kic m'kɔd Israel, m'teeco mɛtŋil *Abraam ki ɔ m'teeco taa 6ee Benjamin ki. 2 Bin num Raa se jeengen naan beer ɔoddɛn do dɔkŋ se, naan baatden te eyo. Ey num naase 'booyŋki te ey la, taar ken k'raanjo maakŋ Kitap ki, ken taad ute *Eli, debm ken taad taar teeco taar Raa ki, kaad ken naan sakak gaan Israelge ɔtŋ Raa ki, naan ɔ: 3 *Meluma, jee ken taad taar teeco taari ki se, naade ɔɔldenoga ɔ ɔtŋ ken k'lee k'tɛdɛ *serke se le, naade ɔɔkinga naatŋ. ɔ maam le, m'ɔppga m'kalum ki sum. ɔ naade je am ɔɔɔ.** 4 Num Raa tap 60 terlŋ ɔ di? *Jeege dupu-cili se, maam m'ɔɔbdɛnga ɔ naade se ɔj erg te naan maraŋŋ k'daŋŋ Baal ken jeege lee eemiŋ se eyo.*† 5 Bɔrse kic 60, maakŋ gaan Israelge tu se, ɔppga jeege ɔkɔ ken Raa beer ɔɔddɛnga ute beɛŋa. 6 Raa beer ɔɔdde se taa naade 60 tɛdga nakŋ beɛ eyo, num naan beer ɔɔdde se ute beɛŋa, ken bin ey num, beɛ Raa se kɔŋ tɛdŋ beɛ ey sum.

7 Taar se tap 60 je taad ɔo di? Gaan Israelge se nakŋ naade je se tap 60 ɔj te eyo. Num jee ɔppm ken Raa beer ɔɔddɛnga ɔɔd se 60, ɔŋga nakŋ se. Num jee kuuy se le, tɛdga jee naajŋ taarge. 8 Aan ɔɔ ken Kitap taad ɔ:

Raa tɛddɛn naade se jee taara ɛnd dɔde ki eyo,

deebdɛnga kaamdɛ naade ɔj aak ɔk eyo

ɔ turumdɛnga bidɛge naade ɔj booy eyo;

bini jaaki kic 60, naade utu iŋg ɔtŋ kinŋdɛki se sum.‡

9 Maakŋ Kitap ki se, jee se Gaar *Daud kic 60 taad rode ki ɔ:

ɔŋ kɔsdege se adɛn tɛdŋ aan ɔɔ rɛɛŋŋ ken adɛn tɔnd ɔkɔ.

ɔŋ tɛdŋ aan ɔɔ nakŋ adɛn rɔkŋ naade tooco ɔɔ ɔŋ Raa adɛn dabara.

10 *ɔŋ Raa adɛ ɔɔkŋ kaamdɛ m'ɔtŋ naade kɔŋ kaakŋ ɔim eyo,*

ɔɔ ɔŋ adɛn tɔnd daam deere dɔde ki.§

11 Maam m'je m'tɔnd metse daala: ken gaan Israelge jaay rɔkŋ tooc se, ɔŋ sɔrɔkŋ la? ɔtɔ! Num ute rɔkŋ toocŋ ken naade tooc se, kaad ken se 60, Raa kaajŋ jee ken Yaudge eyo. Anum ken Raa jaay aaj jee ken Yaudge ey se, Yaudge se aakdega num, maakde ade kɔɔŋ ɔ je doobm kaaja kici. 12 Num kaad ken gaan Israelge jaay baate tookŋ taar Raa se 60, Raa tɛdŋ beɛŋ dena jeege tun 6aa se paac. ɔ ken Yaudge jaay tɛdŋ jee naajŋ taarge sum se, Raa tɛd beɛŋ jeege tun do naan ki paac. Anum 'saapki tu, kaadŋ ken jaay gaan Israelge utu kɔŋ kaaja se, beɛ Raa ese se, utu tɛdŋ dɛn cir daal ey ne?

Raa aaj jeege Yaudge eyo

13 Bɔrse, maam m'je taadŋ ute naasen Yaudge ey se. Maam se *m'debm kaan naabm Isa al-Masi taa naasen Yaudge ey se. Taa naan se 60, maam maakum raapo do naab ken Raa

† 10:16 Aak Eza 51.3. ‡ 10:18 Aak KKR 19.4. § 10:19 Aak Dt 32.21. * 10:20 Aak Eza 65.1. † 10:21 Aak Eza 65.2. * 11:3 Aak 1Gar 19.10, 14. † 11:4 Aak 1Gar 19.18. ‡ 11:8 Aak Dt 29.4 ɔɔ Eza 29.10. § 11:10 Aak KKR 69.22.

edumsin se. ¹⁴Maam m'je taasum Yaudge se, jee metinge kaakŋ naabum se ade roon maakde do aden kol naade ni ro jeege tu, taa bii kalan jee metinge utu koŋ kaaja kici. ¹⁵Ken Raa res gaan *Israelge kaad'ken se sum bo, naan ok taasa ute jee ken Yaudge eyo. Num kaad'ken jaay Raa utu terl kəkŋ gaan Israelge jiga se, kese 'tedn do di? Kese tedn nakj beε aak eyo, 'tedn aan go jee ooyga kooyo ken Raa utu aden kedn kaaja.

¹⁶Ken mappa jaay k'dup coko j'edga Raa ki se, mappan doƷ se paac tedga gen Raa. Ken kaaga jaay j'edga met koŋ Raa ki se, letin se kic bo, tedga gen Raa. ¹⁷Gaan Israelge se tec aan goo *ko olibm maakŋ jinene ki ken k'togŋga ute letingen metinge se. Do naai ken kod Yaud ey se tec aan goo letn ko olibm maakŋ kaag ki do naai j'ogio do k'baado j'oli goo letn ko olib ken k'togŋga tog letingen metinge se. Borse, naai kic ing te doogŋ metn ko olibm ken maakŋ jinene ki se. ¹⁸Taa naan se bo, onte koono do letn ko olib ken k'togdenoga se. Ken oli oon tap bo taa di? Naai le letε sum. Naai bo gak ko kaag eyo num ko kaaga bo gaki naai.

¹⁹Maakse ki se, deb kalan am taadn do: «Raa se naan bo debm 'togŋ letge do uunumo do baado olum goode ki.» ²⁰Deere, naade se jaay Raa togde se taa naade baatega kaal maakde don ki do naai jaay baado k'j'oli goode ki se, taa naai aal maaki don ki. Bin num onte magal roi, do ond kondo. ²¹Ey num Yaudge se bo letgen deer deer. Ute naan se kic bo, Raa on onde te eyo. Anum naai letn k'baado k'j'oli kol goode ki sum se, ken naai jaay aal maaki don ki ey se, naan utu ai kogŋ kundi naatn kici. ²²Jeelki, Raa se naan debm jiga na6o naan debm koŋ booro do jeege tu kici. Jee on doobm Raa se, naan utu aden koŋ booro dode ki do ute naai se, ken naai jaay ing aal maaki do beεŋ ki se, naan debm jiga ute naai. Ey num, bere, naan ai koodn kundi kici. ²³Bin bo ken Yaudge jaay terloga goŋn Raa ki se, Raa aden koŋ tol goode ki daala, taa Raa se ok toogo ken tedn naan se. ²⁴Naasen ken Yaudge ey se, 'tecki aan goo letn ko olibm maakŋ kaag ki ken k'togino jaay k'baado k'tolin goo letn ko olib ken maakŋ jinene ki se. Ken Raa jaay tedn nakj ese se, Yaudge se kic, naan adeno terl tol goon ki ey ne, naaden ken letn ko olibm mala mala se?

Yaudge kici utu koŋ kaaja

²⁵Anum genaamge, maam m'je m'asen taadn nakj ken Raa baa tēda jaay naase *jeelki metin ey se. Bin bo naase aki tedn rose aan goo jee jeel taar eyo. Taa ken gaan *Israelgen metinge jaay baate tookŋ kaal maakde do Raa ki se, bini jee baa se paac ade baa goŋn Raa ki jaayo. ²⁶Do bin bo gaan Israelge paac utu 'koŋ kaaja bin kici aan goo ken Kitap taad do:

*Debm utu 'koodn do jeege se,**

utu ade kiŋ maakŋ ge:ger ken Sion ki.

*Do metjil *Yakub se, naan utu aden koodn dode maakŋ naajŋ taarde ki.*

²⁷Ter Raa taad do:

*Kese *dookŋ ken maam m'utu m'dookŋ ute naade,*

*kaad'ken se bo maam m'ade tooł *kusindege†.*

²⁸Yaudge se baate tookŋ Labar jiga gen Isa; taa naan se bo naade tedga jee taamooy Raage. Kese tedsenga beε naase ki. Ey num naade se Raa beεr tooɔdenga tooɔ do dokina. Naade se Raa jede, taa bugdege. ²⁹Ken Raa jaay beεr doɔdga deba do edinga naka se, moon naan terl taariŋ ey sum. ³⁰Do dokin se, naasen ken Yaudge ey se, 'baatekiro tookŋ taar Raa. Num ken borse jaay Yaudge baate tookŋ taar Raa sum se, Raa se tedsenga beε. ³¹Do ken Yaudge jaay baate tookŋ taar Raa se, ute naan se jaay naasen Yaudge ey se, Raa tedsenga beε. Bin bo, borse Yaudge Raa utu aden tedn beεŋ kici. ³²Taa Raa se on jikilimge paac baate tookŋ taariŋ se naan onde goɔde ki aan goo bulge taa naan je aden tedn beεŋ paac.

Raa se naan magal aak eyo, k'toominki

³³Deere, beε Raa se den beε eyo! Raa se naan jeel-taara do nakge paac naan jeelde. Nakŋ naan saap jaay uun do se, nam tap bo jeel taadn tooŋ metin eyo. Nakgen ken naan tedden paac se, nam tap bo on ond ute metin eyo. ³⁴Taa Kitap taad do:

Saapm Meljege Raa se nanja tap bo jeele? Bii kalan tap bo nanja deŋinga‡?

³⁵*Lobu bii kalan nam edinga ne dīm deet Raa ki jaay Raa terlin nakin la?§*

³⁶Deere, nakgen baa se paac, naan bo Mel-kaalde. Naan bo debm ken aakde dode ki do nakge se paac kaam jina. Bin num Raa se, on jeege daayum an *nooko! *Amin!

12

**Raa aajeki se gen tedn naabina*

(Ep 4.1-16; 1Kor 12.12-27)

¹Genaamge, 'booyki m'asen taada: aan goo Raa tedjekiro beε se, bin se daayum edki rose paac Raa ki, do kingse se oninki *serke Raa ki. Kese bo serkŋ *salal ken tooł Raa ki. Anum Raa

* **11:26** Debm utu 'koodn do jeege se k'danjŋ Isa. † **11:27** Aak Eza 59.20. ‡ **11:34** Aak Eza 40.13. § **11:35** Aak Jb 41.3.

se je ə j'an keeme ute doobm se. ² Ūnte gen t'edki aan gəə gen jee duni k'en b'orse lee t'ed se. Num gan ənki Raa asen t'erl maakse ute saapm kuuy k'en naan asen k'ed se. Ute naan se jaay 60, naase aki jeel nakn Raa maakin jen ro ki. Ū nakn Raa maakin jen se, k'ese nakn jiga, nakn t'olin naan ki ə nakn m'ec.

³ Ute b'ee k'en Raa t'edum se, maam m'taadsen paac m'ə: maakn kingse ki se ənte 'kuunki magala; ingki ute gətn kingse se sum aan gəə k'en naan naan kic 60 Raa e'dinga naabin naabin do kaal maakin ki se. ⁴ 'Jeelki, debkilimi se ək ro kalan sum, na6o ron se, t'ap kaam d'ena, ə naan kic ute naabin naabiina. ⁵ Ū naajege kic k'denki, na6o taa naajege k'doakkiga ute *al-Masi se, k'tum k't'edkiga daa ro kalan ə naajege kic k'tum k't'edkiga kalan bini. ⁶ Naajege se Raa ədjekiga naaba, na6o naan naan kic 60 ute naabin naabiina. Naan kic 60 t'edn naaba ute b'ee k'en Raa t'edn. Taa naan se 60, debm k'en taad taar teeco taar Raa ki se, ən taargen naan taad se ad'ee teecn taar Raa ki te doobm k'en Raa taadn ro ki se. ⁷ Debm jaay Raa e'dinga naabm gen noogn jeege se, n'aay kaamin n'noog jeege ə debm k'en Raa e'dinga naabm gen dooy jeege l'e, n'aay kaamina n'dooy jeege. ⁸ K'en debm jaay naabin gen t'edn kaay kaam jeege tu se, n'aay kaamin n'ed kaay kaama jeege tu. Ū debm k'en ed naka jeege tu se l'e, n'ed naka jeege tu ute maakn kalan. Ū debm k'en Raa jaay e'dinga naabm gen t'odn jeege se, naabin se n't'edn ute doobiina. Ū debm k'en Raa jaay t'edinga debm kaakn taar-daay jeege se, naabin se, n't'edn ute maak-raapo.

⁹ 'Jeki jeege ute maakn kalan. Ūdki dose naatn ro *kusin ki. 'T'edn b'ee se, əkiniki t'ogə. ¹⁰ 'Jeki naapa aan gəə g'enaagen je naapa se ə əkki naapa ənə. ¹¹ Ūnte 't'edki jee kaar-naabge, na6o aayki kaamse, 't'edki jee t'edn naabge. Ū Meljege se, 't'ednki naabin ute maakn kalan. ¹² Aan gəə naase əndkiga dose do Raa ki se, ənki maakse 'raapo. K'en nakn ən aanga dose ki l'e, əkki maakse t'ogə ə aayki kaamse, eemki Raa. ¹³ G'enaasegen doobm al-Masi k'en ək d'im ey se, aak'deki d'ode ki. Ū jee paacn k'en 6aa g'otse ki se ək'deki jiga.

¹⁴ Jee k'en lee dabarse se, ənte 'naam'deki na6o 't'ondki m'etn Raa ad'en t'edn b'ee. ¹⁵ 'T'edki maak-raapo ute jee k'en maakn maak-raap ki, ə eemki ute jee k'en maakn kaa-maan ki. ¹⁶ Ingki b'ee ute naapa. Ūnte 'magalki rose. Ū k'en j'ed'senga naabm baat gəə d'ic 60, 't'ednki. Ūnte 't'edki rose aan gəə jee jeel nakge.

¹⁷ Debm t'edsenga kusina se, ənte 't'erlinsin ki. Ū aayki kaamse, 't'edki b'ee jeege tu paac. ¹⁸ K'en naai jaay ək doobo num, aay kaami ing ute lapia ute jeege paac. ¹⁹ G'ena maak-jemge, k'en nam jaay t'edsenga kusina se, ənte k'ogki seese, num ənki Raa 60 'b'əəy maak-taarin d'ode ki. Taa maakn Kitap ki se, Meljege Raa taadga taad ə: *Taar-don ən'umsin ki maam ki ə maam 60 m'asen k'ogj seese.**

²⁰ Bin num Kitap taad ə:

K'en debm taamooyi jaay 60 t'olin se, e'din k'əə;

ə k'en maane 60 t'olin l'e, e'din 'kaaye.

Bin se, naai an k'al maakn s'əən ki.†

²¹ Ūnte k'ənki kusin se asen ciri, num naase 60 'ciriŋki ute b'ee k'en naase aki t'eda.

13

'Sookki t'ogge tu

(1Pr 2.13-17)

¹ T'oggen ing do jeege tu paac se, 'sook'deki. Taa t'ogge se paacn iino g'ətn *Raa ki ə k'engen b'orse utu do naan ki se kic 60 Raa 60 t'ondde. ² Taa naan se 60, debm baate sookn t'ogge tu se, k'ese aan gəə naan baate tookn t'edn nakn Raa maakin jen ro ki. Ū jee baate sookn t'ogge tu se, nakn ən utu kaan d'ode ki. ³ Anum jee t'edn nakn b'ee se, naade 6eer t'ogge tu eyo, num jee t'edn nakn *kusin se 60, k'en 6eer t'ogge tu. K'en naai jaay 'je 6eer t'ogge tu ey num, 't'ed b'ee. Bin se naade a' t'əə. ⁴ 'Jeelki, t'ogge se naade se kaam ji Raa taa asen noogo gen t'edn nakgen jiga. K'en naase jaay 't'edkiga kusin se, '6eer'deki. Taa t'ond k'en Raa t'ondde se cer eyo, num naan t'ondde se taa an t'edn naabiina gen dabar jee k'en t'edn nakn kusina. Ū ute doobm se 60, Raa taad maak-taarin do jeege tun t'ed nakgen jig eyo. ⁵ K'en bin num, 'sookki t'ogge tu, taa j'asen dabar sum eyo, num 'sook'deki taa naase 'jeelki maakse ki naabde se ute doobiina.

⁶ Taa naan se 60, naase 'lee əg'deki miiri. Ū jee k'en k't'ondde gen lee tiir gurs miiri g'otse ki se, naabm k'en naade lee t'edn ute doobin se, naade t'edn gen Raa. ⁷ Jee se jaay nakn k'en naade je ə j'ade k'ogse, əg'desin ki. *Jee t'okn miirge se, 'tiir e'd'deki nakde ə nakgen paacn gen k'ogse se, əg'desin ki. T'oggen k'en ad'eki sook se, 'sook'deki. Jee gen aal'deki kaal maak ki se aal'deki maak ki kici.

'Jeki naapa

(Mt 22.35-40; 1Jn 3.11-23)

* 12:19 Aak Dt 32.35. † 12:20 G'ətn ese se taad ə k't'əs naal p'oodo 60 j'əmbin don ki. Aak KKT 25.21.

⁸ Ɔnte kɔŋki seɛ nam dose ki. Num seɛ ken 'teɔn dose ki se, 'jeki naapa. Taa debm jaay je naapin se, keɛ *Ko Taar ken Raa eɔo Musa ki se, naan teɔ aasinga ute doobiŋa. ⁹ Taa nakgen ken Raa taad ɔo gen teɔa ken ɔo: Ɔnte 'keɛsn mend nam, ɔnte 'keɛsn gaaba nam, ɔnte 'tɔɔl nam, ɔnte 'boogŋ nakŋ nam, ɔnten 'dɔŋ nakŋ nam se. Taargen kuuy ɔop se kic paac koŋ ɔo ken ɔo: 'Je naapi aan gɔo roi mala.* ¹⁰ Anum debm je naapin se teɔn *kusin eyo. Taa naan se ɔo, debm je jeege se, Ko Taar ken Raa eɔo Musa ki taad paac se, naan teɔ aasinga ute doobiŋa.

'Daapki rose gen kaakŋ kaam Isa

¹¹ Bin ɔo genaamge, 'teɔki nakgen se taa naase 'jeelki kaadn ɔorsen ken j'ingki maak ki se. Taa kaadn j'an ki kiin maakŋ bijege tu se aanga. Taa kaadn ken Raa utu aɔe ɔaa asen kaaj se, ɔoppa gɔoɔ. Kaadn se, ɔok eyo aan gɔo kaadn ken j'utu j'aalki kaal maakjege do Isa ki ey sum. ¹² Nɔooɔ deelga, gɔo ɔoppa baata kiipi. Nakgen ken jeege lee teɔ maakŋ gɔt ken ɔoɔ se, ɔoɔki dose ro ki. 'Jeki nakgen ken j'an kudn ɔooɔo maakŋ gɔt ken wɔooɔ. ¹³ K'j'ingki aan gɔo debm ken lee maakŋ katara ki. Ɔnte 'kɔski anki deel te gɔtiŋa ɔo ɔnte 'kaayki toto kic anki deel te gɔtiŋa, ɔnte 'keɛski naapa ren ren, ɔnte 'teɔki nakŋ sakɔŋge, ɔnte 'mooyki te naapa, ɔo ɔnte 'teɔki maak-kilimi do naapge tu. ¹⁴ Num ɔnki gaab ɔoɔge se 'teɔn Meljege Isa *al-Masi. Ɔnte jeki nakŋ ken daa rose ɔo ɔooŋ gen teɔn nakŋ maakse jea.

14

*Ɔnte 'kojki ɔooɔo do genaage tu
(1Kɔr 4.3-5, 8.1-13, 10.23-33)*

¹ Genaamge, jee maakjege tun ken ɔk ɔooɔo do doobm *al-Masi ki ey se, ɔokdeki jiga. Ɔnte kojki ɔooɔo do nakge tun naade lee saapin se. ² Maam je m'asen taada taa nakgen jeege lee ɔoɔ. Jee metinge se saap ɔo ɔk doobo gen kɔsn nakgen ɔaa se paac. Num jee metingen ɔk ɔooɔo doobm Meljege tu ey se, ɔo daa eyo, naɔo lee ɔo kamb zeeɛ sum. ³ Debm ɔo daa se, ɔnte kaakŋ genaana ken ɔo ey se aan gɔo debm naan aalin maak eyo; ɔo debm ɔo daa ey se, ɔnte kojŋ ɔooɔo do genaana ken ɔo daa se. Taa naade paac se, *Raa ɔokɔega jiga. ⁴ Naai ara tap ɔo naŋa, jaay kojŋ ɔooɔo ro deb ken teɔ naaba nam ki se? Ken naan jaay teɔ jig ey le melin ɔo an kaaka. Ɔo naan se daar ɔooɔo, taa Melin Raa se ɔk ɔooɔo ken an kɔkin naan 'kɔŋ kooc eyo.

⁵ Naan Raa ki se, jee metinge saap ɔo biigen metinge se cir biigen kuuy; num gan jee metingen kuuy se, taad ɔo naan Raa ki se, biige paac aas kaasa. Bin se, naŋa naŋa kic ɔo teɔn aan gɔo ken naan jeelin maakŋ ki mala mala. ⁶ Debm saap ɔo bii metinge cir kengen kuuy se, ute saapin se naan *nook Meljege. Debm ken ɔo daa se, naan kic teɔn gen nookŋ Meljege, taa ken naan ɔaa kɔso se, ɔooɔo Raa. Debm ken baate kɔsn daa se kic, naan teɔn gen nookŋ Meljege, taa naan kic ɔo ɔooɔo Raa. ⁷ 'Jeelki, maakjege tu se, nam tap ɔo inŋ gen don eyo ɔo nam tap ɔo ooy gen don ey kici. ⁸ Taa naan se ɔo, ken j'utu j'ingki zeeɛ le, naaje j'ingki gen Meljege. Ɔo ken j'aki kooy kic ɔo, j'aki kooy gen Meljege. Ken j'utuki zeeɛ le j'ooykiga kooyo, naajege se k'gen Meljege. ⁹ Taa al-Masi se ooyga ɔo duroga daan yoge tu ɔo naan ɔo Mel jee utu inŋ zeeɛ ɔo Mel jee ooyga kooy kici. ¹⁰ Naai tap ɔo naŋa jaay ɔj ɔooɔo do genaai ki se? Ɔo ter naai tap ɔo naŋa jaay aal genaai maak ki ey se? 'Jeelki, naajege paac se j'utu j'aki ɔaa naan Raa ken utu ajeki kojŋ ɔooɔo dojege tu. ¹¹ Taa naan se ɔo Kitap taad ɔo: *Maam se, m'Raa zeeɛ ɔe jeege paac utu 'baa keŋŋ naanum ki*

*ɔo naade paac utu am nookŋ maam Raa.**

¹² Taa naan se ɔo, naŋa naŋa kic ɔo naan malin ɔo 'ɔaa taadn taarin naan Raa ki.

¹³ Bin se, j'ɔnte kojki ɔooɔo do naapge tu. Naase ɔnte 'teɔki nakŋ ken 'teɔ genaase 'kooɔn doobm al-Masi ki ey le ken an gaasn gen teɔn beɛ. ¹⁴ Anum aan gɔo maam te Meljege Isa k'teɔga kalan se, maam m'jeel maakum ki, nakŋ kɔsn jaay ken tuj debkilimi naan Raa ki se, gɔo. Num ken debm jaay aak nakŋ kɔs se aan gɔo nakŋ an tujŋ naan Raa ki num, ɔnte kɔso. ¹⁵ Ken taa kɔso jaay naai tujŋ maakŋ genaai se, keɛse naai ɔk maakje don ki eyo. 'Jeele, al-Masi se ooyga taa naaŋa, bin num taa kɔso se, ɔnte 'kutn genaai. ¹⁶ Nakŋ ken naai saap ɔo jiga se, ɔn jee kuuy kic ɔo an kaakin aan gɔo nakŋ jiga. ¹⁷ *Maakŋ Gaar Raa se, ɔlin ute nakŋ kɔso ɔo ute kaay eyo. Num maakŋ Gaar Raa se je nakŋ ute doobiŋa, lapia ɔo maak-raapm ken *Nirl Salal lee eɔ jeege tu. ¹⁸ Debm doobm al-Masi ki jaay teɔn naabm ese se, naan ɔoo Raa ki ɔo jeege paac ɔooɔoŋa.

¹⁹ Bin num j'aayki kaamjege gen je lapia ute naapa; k'teɔki nakŋ ken ajeki noogo j'aki ziidn ɔaa ute naanjege doobm al-Masi ki. ²⁰ Taa kɔso se, ɔnte tujŋ naabm Raa. Deere, nakŋ kɔsn tuj debkilimi naan Raa ki se gɔo, naɔo taa kɔs sum ɔo, 'teɔ genaai 'kooɔn doobm al-Masi ki num, ɔnte kɔsn kɔsn se. ²¹ Beɛski se, nam ɔnte teɔ nakŋ ken 'teɔ genaana kooɔn doobm al-Masi ki: taa naan se ɔo ɔnte kɔsn daa, ɔnte kaay toto ɔo ɔnte teɔn ne ɔim kuuy ken 'teɔn genaai kooɔn doobm al-Masi ki. ²² Nakŋ ken naai jeel maaki ki se, 'ɔooɔoŋa. Ɔn nakŋ se 'teɔn daan

* 13:9 Aak Ekz 20.13-17. * 14:11 Aak Eza 45.23 ɔo 49.18.

naai ki ute Raa sum. Taa naan se 6o, debm ken ted naka jaay maakin naaj eyo oo jeel nakn naan ted se jaay jiga se, naan se maakin raap aak eyo. ²³ Num debm ted naka jaay maakin naaj do ki oo jeelin nakn naan ted se jig ey se, booro utu koocon don ki, taa naan maakin naaj naaja ute naan se kic 6o naan os tap. Bin num nakgen k'ted paac jaay, ken k'jeelin ki maakjege tu oo k'naajki do ki oo k'tedinkiga num, kese k'tedkiga *kusiņa naan Raa ki.

15

Jeki bee jeege tun kuuy kici

¹ Naajegen k'toogki doobm *al-Masi ki se, k'serkki gēnaajegen ak tooo eyo gen king doobm *Raa ki se oo j'onte jeki nakn ken ajeki tooo naajege tu sum. ² Nanja nanja kic 6o je nakn ken tooo naapin ki taa an tedn bee oo an noogin kōkn doobm al-Masi se tooo ja uute naanina. ³ Jeelki, al-Masi se je te bee naan mala eyo, num aan goo ken Kitap taad oo: *Naajn ken k'naaji naai Raa se, kese k'naajum maama.* ⁴ Anum taargen ken k'raanjino do dōkin maakn Kitap ki se, taa ajeki dooyo. Taargen se 6o ken ajeki kedn kaay kaama oo ajeki sel maakjege taa j'aki kond dojege do Raa ki. ⁵ On Raa debm kedn kaay kaama oo debm sel jeege se, asen tedn aki king dookn taarse kalan aan goo ken Isa al-Masi jen ro ki. ⁶ Bin jaay 6o, maakse 'tedn kalan oo mindse kic tedn kalan, naase aki *nookn Raa ken Bubm Meljege Isa al-Masi se.

⁷ Anum okki naapa jiga aan goo ken al-Masi oksen naase jiga se. Bin se aki kol jeege 'nookn Raa. ⁸ 'Booyki m'asen taada: al-Masi jaay baado ted debm tedn naabm Yaudge se, taa nakn ken Raa taado bugn Yaudge tu oo utu aden ted se, naan teddesinga ute doobina oo kese je aden taadn oo Raa se naan tuj ormin eyo. ⁹ Oo naan baado se, taa jeegen ken Yaudge ey kic 6o nookn Raa taa beēna aan goo ken Kitap taad oo:

Taa naan se 6o, maakn jeege tun Yaudge ey se, maam m'utu m'ai tooom;

oo maam m'utu m'kaar kaa taa m'nookn roi.†

¹⁰ Ter Kitap taad oo:

Naasen jee 6aa se paac se 'tedki maak-raapo

ute jee ken Raa beer tooddenga tooo oo naade tedga jee naange se.‡

¹¹ Oo ter daala Kitap taad oo:

Naasen paacn ken Yaudge ey se, 'toomki Meljege Raa

oo on jeegen 6aa se paac, an nooko.§

¹² Oo ter debm taad taar teeco taar Raa ki ron Ezayi kic taadga daala oo:

Deba utu ade teecn metjil Jese ki se oo naan se utu ade 6aa kosn gaara do jeege tu paac*

oo metjil jeegen do naan ki paac utu kond dode don ki.†

¹³ On Raa ken ted jeege ond dode don ki oo ken naase aalki maakse don ki se, asen kedn maak-raap dena ute lapi. Taa naan se 6o, ute tooo *Nirl Salal se, naase aki kond dose paac don ki.

Pol taad metn taar naabina

(2Kor 10.13-18)

¹⁴ Genaamge, maakum ki se maam m'jeele naase se jeegen ken lee ted nakgen bee. Oo taar met ki se kic, naase 'jeel okkiga metina. Oo naase se, aaskiga gen dejn naapa. ¹⁵ Na6o maakn maktub ken m'raansen ese se, nakgen metinge se maam m'taadsenoga metin tal, taa naase aki saapm do nakge tun ken naase 'jeelin kiga jeele. Oo ken olum jaay m'taadsen metn nakgen se tal se, taa bee Raa ken tedum se, ¹⁶ m'tedga debm tedn naabm Isa *al-Masi daan jeege tun Yaudge eyo. Maam m'edrom paac gen taadn Labar Jiga gen Raa se jeege tu, taa jee Yaudge ey se kic 6o 'kaal maakde don ki oo bin se, naade tedn goo *serkn ken tooo Raa ki. Oo ken tedde jaay naade ted jee Raage se, kese *Nirl Salal. ¹⁷ Taa naan se 6o, maam ken m'tedga kalan ute Isa al-Masi se, maakum raap do naabum ken maam m'ted Raa ki. ¹⁸ Anum maam se m'je m'kuun maan dim ey sum, num m'je 6o m'taadn nakn ken al-Masi ted ute doobm maama ken taa jeegen Yaudge ey se tookn taar Raa. Oo naabm se, naan tedn ute naabum ken maam m'teda oo ute taarum ken maam m'taada, ¹⁹ oo ute tooo Nirl Salal se, naan olum m'tedn nakn-koooge ute nakgen deel doa. Bin 6o goto 6aa se paac, maam m'taadga Labar Jigan gen al-Masi se paac jeege tu, m'baago maakn geger ken Jeruzalem ki bini m'aaan taa naan ken Iliri ki. ²⁰ Na6o maam se daayum m'je taadn Labar Jigan gen Isa al-Masi se, gotn ken k'taad te ro al-Masi ey 6orto. Anum jee ken booyga booy taar gen jee dooygen kuuy se, maam m'je m'6aa gotn ese ey sum, taa maam se m'je tedn naab eyo do naabm gen deb kuuy ki. ²¹ Taa naan se 6o, maam m'ted aan goo ken Kitap taada:

Jee ken booy j'osde te maanin ey se, naade utu an kaaka.

* 15:3 Aak KKR 69.9. † 15:9 Aak KKR 18.49. ‡ 15:10 Aak Dt 32.43. § 15:11 Aak KKR 117.1. * 15:12 Jese se bubm Gaar *Daud. † 15:12 Aak Eza 11.10.

Ɔɔ jeegen ken booy te taariŋ ey se le, naade utu booy kɔkɔ taariŋa.†

Pol je 6aa mertɛ

²² Kɛse 6o nakɔ gaasumga doobo met dena gen 6aa gotse ki. ²³ Anum 6orse jaay 6o, naabum gotn ara se nanɔa. Ey num m'ɔkga 6aara dena ken maam m'je m'6aa gotse ki, na6o m'ɔŋ te doob eyo. ²⁴ Anum ken maam jaay m'6aa taa naan Espan ki se, maam m'kaal gotse ki. Deere, ken am kolum m'6aa gotse ki se, taa m'asen 6aa kaak jaay am tolo ɔ ken maam jaay m'aanga gotse ki se, m'ting ɔkɔ jaay 6o som amki noogɔ gen 6aa taa naan Espan ki. ²⁵ Num 6orse se, maam m'6aa 6aa maakɔ geger ken Jeruzalem ki taa 6aa noogɔ jee Raagen gotn naane. ²⁶ Taa jee al-Masigen taa naan Masedoan ki ute kengen taa naan Akayi ki se, uuno doa gen tusn naka gen noogɔ jee Raagen Jeruzalem ki jaay ɔk dim ey se. ²⁷ Deere, naade se malinge 6o uuno doa taa ade noogo. Ken deer se, naade kic ɔk seɛ doɔde ki, taa Yaudge se noogoga jee ken Yaudge ey se gen kɔŋ beɛ Raa. Bin num jeegen Yaudge ey se, naade noogɔ Yaudge ute maalɔde kici. ²⁸ Ken naabm se jaay m'nanjina ɔ nakse jaay 6aa m'edinga genaage tun Jeruzalem ki se, maam m'utu m'6aa taa naan Espan ki ɔ maam m'utu m'kaal gotse ki kici. ²⁹ Maam m'jeele, 6ii ken m'kaan gotse ki se, *al-Masi asen tedn beɛn den aak eyo.

³⁰ Genaamge, 'booyki m'asen taada: aan goɔ naajege jaalki maakjege do Meljege Isa al-Masi ki ɔ ute maak-je ken *Niri Salal edjeki do naapge tu se, aayki kaamse 'doki gen tand metn Raa taa maama. ³¹ Tondki metn Raa ken maam jaay m'aanga taa naan Jude ki num, jee ken aal maakde do Isa al-Masi ki ey se, am dabar eyo. Ɔɔ ter 'tondki metn Raa taa nakɔ ken maam m'6aa kedn jee Raage tun maakɔ geger ken Jeruzalem ki se, nakɔ se naade an kokiŋ jiga aden tedn beɛ. ³² Bin 6o, ken Raa jaay je num, maam m'utu m'6aa gotse ki ute maak-raapo ɔ ken m'aanga naane se, m'utu m'6aa tolo maakuma. ³³ Ɔŋ Raa debm kedn lapija jeege tu se, 'king ute naase paac. *Amin.

16

*Pol ɔl toosin jeege tun *Rom ki*

¹ Maam m'olsen genaajegen mend ken roŋ Pebe, naan se mend mec ɔ tedn naabm *Raa maakɔ *egliz ken maakɔ geger ken Sankre ki. ² Ken naan aan ɔjsega num, aan goɔ jee Raagen lee ɔk naapa jiga se, naase kic ɔkiŋki jiga bin kici. Maakɔ naabiŋ ken naan je ted paac se aakiŋki jaay dim baatinga num 'noogiŋki. Taa naan se noogoga jeege dena ɔ maam mala kic, naan noogumga.

³ Tedki toose Priska ki ute gaabiŋ Akilas ki. Naade se ted naabm Isa *al-Masi ute maam kalaŋ. ⁴ Naade mala kic 6o jedo kutn kɔde taa am kaaja. Taa nakɔ naade tedo ese se, maam m'kalum ki sum 6o m'toomde eyo, num eglizge paacɔn maakɔ taa naan je tun malinge Yaudge ey se kic 6o toomde. ⁵ Tedki toose eglizn ken lee tus beede ki se kici.

⁶ Tedki toose medn dom Epaynet ki. Taa naan Azi ki se, naan 6o debm aal maakiŋ deet do al-Masi ki. ⁷ Mari ken tedga naaba den taa naase se kic, tediŋki toose. ⁸ Tedki toose Andronikus ki ute Junias ki. Naade se taasumge ɔ k'tokjeno dangay ki kalaŋ kici. Naade se *jee kaaŋ naabm Isa al-Masigen k'jeel jeel gotde. Ɔɔ naade aalo maakde do Isa al-Masi ki se, deet naan maam ki.

⁹ Tedki toose Ampliatius ki. Doobm Meljege tu se, naan medn doma. ¹⁰ Tedki toose Urban ki. Naan se debm ken k'tedn naabm al-Masi kalaŋ se. Ɔɔ Stakis ken medn dom se kic, tediŋki toose. ¹¹ Tedki toose Apelēs ken ɔk doobm al-Masi ɔŋ se. Ɔɔ tedki toose jee maakɔ beɛ Aristobul ki kici. ¹² Tedki toose taasum Eradion ki. Ɔɔ jee maakɔ beɛ Narsis ken aal maakde do Meljege tu se kic teddeki toose.

¹³ Tedki toose Tripen ute Tripoz ki, mendgen se tedoga naaba dena Meljege tu. Tedki toose genaam ken mend ken roŋ Persid ken maam jeŋ doobm al-Masi ki se. Naan kic tedga naaba den aak eyo Meljege tu. ¹⁴ Tedki toose Rupus ki, naan ken Meljege beɛ ɔdinga kɔɔ se. Ɔɔ tedki toose koŋ ki ɔ koŋ se tedn aan goɔ ko maam kici.

¹⁵ Tedki toose Asynkrit ki, Plegon ki, Ermes ki, Patrobas ki, Ermas ute genaangen ute naan se kici. ¹⁶ Tedki toose Pilog ute Juli ki ɔ Nere ki ute genaan mend Olympus ɔ jee Raagen paacɔn utu iŋg te naade se kici.

¹⁷ Ken 6aaki 6aa tedn toose se, 'baam tokki naapa ɔ aayki ciil naapge. Eglizgen paacɔn gen al-Masi ken gotn ara se, tedsen toose.

Dejn Pol ken kaam mɔɔn

¹⁸ Genaamge, 'booyki m'asen taada: ɔndki kɔndɔ ute jee ken gaan jeege ɔ iig jeege doobm *al-Masi ki se. Jee se taar ken k'dooyse jaay naase 'tookki do ki se, naade se, took do ki eyo. Ɔɔdki dose dɔkɔ rode ki! ¹⁹ Taa jee se naade tedn naabm Meljege al-Masi eyo, num naade saap 6o do maakde ki sum. Naade lee taadden taar nijim ute taargen ken tolo jeege tu ɔ ute

taargen se naade lee dɛrl jeege kɛn jeel mɛt nakgen ese se eyo. ¹⁹ Jeege paac jeele, naase se 'tookki taar Mɛljege. Taa naase se maam maakum raap aak eyo. Maam m'jese naase aki tɛdn jee jeel-taarge gɛn jeel tɛdn bɛɛ, ɔɔ bɛɛ ese se, *kusiŋ ɔkɔ kic ɔo ɔnte deepmsiŋki. ²⁰ Raa kɛn debm kɛdn lapia jeege tu se, ɔɔpga baata *Bubm sitange se naan utu aano tɛrɛɔ tɔɔgɪn mɛtn jese ki.

Ɔn Mɛljege Isa se asen tɛdn bɛɛŋa.

²¹ Timote kɛn k'tɛdn naaba kalan se tɛdsen tɔɔse. Ɔɔ Lusius, Jason ɔɔ Sosipater kɛn taasumge se kic, tɛdsen tɔɔse.

²² Ɔɔ maam Tertius, kɛn Pɔl ɔlum raan maktubm ara se kic, m'tɛdsen tɔɔse ute ro Mɛljegen kɛn tumjekiga k'tɛdkiga kalan se.

²³ Gayus kic ɔo tɛdsen tɔɔse; maam Pɔl se, naan ɔo debm kɛn ɔkum ɔeeŋ ki ɔo jee *egliz ki kic ɔo lee tus ɔotiŋ ki kici. Erastn kɛn debm ɔɔɔb gursn gɛn gɛgɛr se kic, tɛdsen tɔɔse ɔɔ Kartus gɛnaaje kic ɔo, tɛdsen tɔɔse.

²⁴ [Naase paacki se, ɔn Mɛljege Isa al-Masi asen tɛdn bɛɛŋa. *Amin.]*

**K'nookki Raa*

²⁵ K'tɔɔmki Raa! Taa Raa se naan ɔk tɔɔɔɔ ɔo ute Labar Jigan gɛn Isa *al-Masi kɛn maam m'lee taad jeege tu se, asen tɛdn naase aki kɔkɔ doobm al-Masi se tɔɔɔɔ. Taa do dɔkiŋ se mɛtn taar se, *Raa taad te mɛtiŋ jeege tu eyo, ²⁶ num ɔɔrse ute taargen kɛn jee taad taar teeco taar Raa ki raanɔ do dɔkiŋ se, naan taadga mɛtn taar se toodga tal. Bin ɔo Raa kɛn Daayum se ɔl k'taadga mɛtiŋ jeege tun ɔaa se paac taa naade kic paac kɔn doobm gɛn tookɔ kaal maakde don ki ɔo tookɔ taariŋa.

²⁷ Tɔɔmki Raa kɛn kaliŋ ki sum ɔo debm jeel-taara se, ɔo daayum daayum k'nookiŋki ute ro Isa al-Masi! *Amin.

* **16:24** Maakɔ Kitapge tun do dɔkiŋ se, mɛtiŋge maakde ki se, bersen ara se, goto.

Maktubm deet deetn ken Pōl raanjin eglizn Kōrint ki Kupm mētn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm deet deetn ken Pōl raanjin eglizn Kōrint ki

Eglizn ken maakj geger Kōrint ki se, Pōl 6o andin kaad ken naan ingo merte gen k-dige gen tedn naabm Meljege Isa. Maakj gegerge tun ken taa naan Grekge tu se, geger Kōrint se k'jeel jeel gotina. Naan ak maala taa gotn se ak gotn daar markabge se goto kaam dio. Anum geger Kōrint se ak bulge ute jee daayge dena. Den jeege se ing tedn nakgen gardio. Kaad ken naane se, jee Kōrint ki se, uuno saapm jeegen kuuy 6o lee baano oo uun doobm raadege dena. Den jee al-Masigen Kōrint ki se, teeco maakj jeege tun ese se kici. Pōl booy labar jee al-Masigen Kōrint ki (1.11 oo 7.11) ken aak king jee Kōrint se oo kingden ute jee uun doobm raagen kuuy se, olden saapa oo tond meta dena do taarge tun se. Taa naan se Pōl maakj maktubin deet deet se, raan terlden do taarfege tu se.

Pōl ol toosin eglizn Kōrint ki

¹ Ken ara maam Pōl 6o m'raanjen maktubm se ute genaajege Sostēn. Maam se *Raa 6o danjumo gen tedn *debm kaan naabm Isa al-Masi aan goo ken naan maakin jen ro ki. ² Maktubm se, maam m'raanjesin naase jee *egliz ken gen Raa ken naakj geger ken Kōrint ki. Ute doobm Isa al-Masi se, Raa tedsenga tedkiga jee *salal. Oo Raa danjeno se, taa aki tedn jee naange ute jee gotn 6aa se paacn ken lee eem ro Meljege Isa *al-Masi. Isa se naan 6o Melde oo Mel naajege kici. ³ On Bubjege Raa ute Meljege Isa al-Masi asen tedn beede oo asen kedn lapia.

Pōl tom Raa taa jee Isa al-Masigen Kōrint ki

⁴ Daayum maam m'toom Raa taa naase, taa beē ken naan tedseni ute doobm Isa *al-Masi se. ⁵ Deere, dookj ken naase 'doakkiga tedkiga kalanj ute al-Masi se, Raa edsenga nakgen beē den aak eyo, ken tap ki se tedsenga 'jeelkiga taadn Taar Raa oo edsenga jeel nakge paac. ⁶ Taar ken naaje k'taadsen gen al-Masi jaay naase 'booyki sum se, naase okinkiga maakse ki togo. ⁷ Bin 6o, nakgen paacn ken Raa ed jeenge tu se, naase kic onkiga naasen ken ing aakki kaak kaam Meljege Isa al-Masi ken utu ade teecn naanse ki pirsil se. ⁸ Raa se naan 6o debm ken asen kedn togo bini aki kaan do taar toolin ki. Bin 6o bii ken Meljege Isa al-Masi ade 6aa se, j'konj ne dim aak kus rose ki eyo. ⁹ Deere, Raa se naan tuj ormin eyo, naan 6o debm ken danjeno, taa aki tum tedn kalanj ute Goonin Isa al-Masi ken Meljege se.

*Jee *eglizn Kōrint ki top naapa*

¹⁰ Borse genaamge, ute ro Meljege Isa al-Masi se, m'eemsen noo metse ki m'oo: onte 'topki naapa, na6o naase 'paacki akki taarse kalanj. 'Tumki ute naapa, onki maakse 'tedn kalanj oo saapse kic 6o oninki 'tedn kalanj. ¹¹ Deere genaamgen doobm *al-Masi ki, jee maakj 6ee Klōe * ki baado taadum oo maakj kingse ki se, naase se taarse ok metn naap eyo. ¹² Num do taar ken se 6o, maam m'je m'asen taadn metina: maakse ki se, deb kalanj taad oo: maam se m'debm Pōl, debm kuuy deek oo: maam se m'debm Apōlos, oo debm kuuy taad oo: maam se m'debm Pier, oo debm kuuy kic deek oo: maam se le m'debm al-Masi. ¹³ Saapki tu al-Masi se, j'an konj nigj ne? Maam Pōl 6o ken k'tup k'toolum ro kaag ki taa naase se la? Lo *k'batizseno se ute ro maam m'Pōl la? ¹⁴ Maam m'toom Raa, taa maakse ki se, jeegen maam m'batizdeno se, Krispus ute Gayus sum. ¹⁵ Taa naan se 6o, nam maakse ki se 'konj deekj oo naase se k'batizseno ute ro maam Pōl. ¹⁶ Waay, tedumga dirigi. Deere, maam m'batizoga jee maakj 6ee Stepanas ki kici. M'jeel ey jaay ey num m'batizo te nam kuuy ey sum. ¹⁷ Taa al-Masi se, olumo gen batizn jeege eyo, num gen taadn Labarin Jiga se 6o jeege tu. Oo taarinj se, maam m'an taadn ute taar nijim ken jeege booyin aan goo gen debm jeel-taar lee taad se eyo, taa ken maam jaay taad ute jeel-taar gen jikilimge sum num kooy al-Masi ro kaag ki se, 'tedn nakj cere.

*Jeel-taar Raa se j'onin gotn *al-Masi ki*

¹⁸ Deere, jee iig kiig se, taar ken k'taadn gen Isan ooy do kaag ki se, keese naade aakinj aan goo taar jee derlge. Num gan naajegen j'aajki kaaj se le, taar se 6o ken taadjeki toogj Raa. ¹⁹ Taa maakj Kitap ki se Raa taad oo:

Jee jeel-taarge se, jeel-taar de se maam m'utu m'an daara;

oo metekdege se le, maam m'utu m'an tedin 'tedn goto.†

* 1:11 Klōe se daan naane mend tedn suukj ken lee daan geger Kōrint ute gen Epez ki. † 1:19 Aak Eza 29.14.

20 Bin num gɔtn se jee jeel-taarge se, tap ɔ taadn ɔ di? Ɔ jee jeel taad tɔkɔn metn Ko Taar Raage se kic ɔ taadn ɔ di? Ɔ jee jeel doobm taadn taargen maakɔ *duni ken ɔrse se taadn ɔ di daala? Taa Raa se, jeel-taar gen jikilimge ɔk se, naan tɛdɪn tɛdga nakɔ jee dɛrlge. 21 Deere, jikilimge, ute jeel-taar ken naade ɔk paac se kic ɔ, jeel-taar Raa se naade ɔn jeel ɔk te metɪn eyo. Taa naan se ɔ, Raa uunoga doa gen kaajɔ jee ken aal maakde do Labar Jigan ken k'lee k'taadden se ɔ taar se jee kuuy aakiɔn aan gɔ taar jee dɛrlge. 22 Jeegen Yaudge se je kaakɔ nakɔ-kɔɔbgen iɪno gɔtn Raa ki ɔ jee Grɛkge se le, naade je doobm ken an jeel-taara. 23 Gaɔ naaje se, k'taad jeege tu j'ɔ al-Masi ken Raa taadn se ɔ k'tup k'tɔɔlɪn ro kaag ki: kese ɔ taar ken tuj maakɔ Yaudge ɔ jeegen Yaudge ey se le aakiɔn taar ese se, taar jee dɛrlge. 24 Num gaɔ jee ken Raa danɔeno maakɔ Yaudge tu ey le maakɔ Grɛkge tu se, gen naade ki se, al-Masi se naan ɔ tɔɔgn Raa ɔ jeel-taar gen Raa ki kici. 25 Taa nakɔ ken Raa tɛd jaay jeege aakiɔn aan gɔ nakɔ jee dɛrlge se, ute naan se kic ɔ, naan jeel-taara cir jeel-taar jikilimge ɔ nakɔ Raa tɛd jaay jeege aakiɔn aan gɔ naan ɔk tɔɔg ey se le, naan tɔɔg cir tɔɔgn jikilimge. 26 Genaaɔgen doobm al-Masi ki, 'saapki tu kaad ken Raa danɔeno se ken gen jikilimge tu sum num, maakse ki se naase ɔkki jee jeel-taarge se, den eyo. Ɔ jee tɔɔg kic ɔ, naase ɔkki den eyo. Ɔ jeegen k'jeel jeel gɔtde maakɔ beedege tu kic ɔ naase ɔkki den eyo. 27 Anum Raa se beɛr tɔɔdo jeegen ken jikilimge aakden aan gɔ jee dɛrlge se ɔ taa 'kol jee jeel-taarge se, sɔkɔnɔ aden tɔɔɔ; ɔ jeegen ken jikilimge aakden aan gɔ jeegen ɔk tɔɔg ey se, Raa beɛr tɔɔddeno se taa 'kol jeegen ɔk tɔɔg se, sɔkɔnɔ aden tɔɔɔ. 28 Raa beɛr tɔɔdo jeegen ken jikilimge aakden jeegen tɔɔl ser eyo, j'aalden maak ki eyo ɔ j'aakden aan gɔ nakɔ gɔtɔ se, bin ɔ ute doobm naade se, jee ken tɛd rode magal magal se, Raa aden tɛdɪn naade se 'tɛdɪn jee rɛn rɛn. 29 Raa tɛdɪn naan se taa nam nam 'kɔn tɔɔm rɔn naanɪn ki eyo. 30 Deere, naase se Raa dɔɔksenga ute Isa al-Masi ɔ jeel-taar naajegen ken iɪno gɔtn Raa ki se, naan ɔ al-Masi se. Ɔ al-Masi se naan ɔ tɛdɔjekiga k'tɛdkiga jeegen aak beɛ naan Raa ki ɔ beɛr tɔɔdɔjekiga k'tɛdkiga jee naange ɔ naan ɔdɔjekiga dojege maakɔ *kusiɔn ki. 31 Taa naan se ɔ Kitap taad ɔ: *Debm jaay je tɔɔm rɔn num, n'tɔɔm rɔn do nakge tun Meljege tɛda.*‡

2

*Pɔl taad Taar *Raa jeege tun Korint ki*

1 Genaaɔge, ken maam jaay m'ɪngo gɔtse ki taa m'asen taadn *nakɔ ken Raa ɔyinga kɔy taad te metɪn jeege tu ey se, maakɔ taarumge tu se, maam m'taadsen te taargen ɔnɔ ɔnɔ eyo ɔ ute jeel taargen deel do eyo. 2 Num maakse ki se, maam m'uunoga doa m'je jeel dɪm kuuy eyo, nakɔ ken maam m'je jeel se, Isa *al-Masi ɔ Isa al-Masi se ɔ k'tup k'tɔɔlɪn ro kaag ki se. 3 Ken maam m'ɪngo gɔtse ki se, maam m'naam m'ɔk rom se tɔɔgum baata, maam m'beere ɔkuma ɔ rom ook marga jeg jeg. 4 Taar ken maam m'taadseni ute dooy ken maam m'dooyenso se, m'taadsesino se ute jeel-taara ken jikilimge lee taadɪn nijim se eyo, num gaɔn maakɔ taar ken maam m'taadsen se, kese *Nirl Raa ɔ taad tɔɔgɪna. 5 Bin ɔ, kaal maakɔ naase aalki se, 'tɛdɪn do jeel-taar jikilimge tu eyo, num do tɔɔgn Raa ki.

*Jeel-taar ken *Nirl Raa ɛd jeege tu*

6 Anum kese ɔ jeel-taar ken naaje k'dooy jee al-Masigen ken jeel ɔkga kɔk doobm Meljege. Jeel-taar ese se gen do *duni ara ute jeegen ɔk tɔɔgn ɪng do jeege tun do duni ki ara ki eyo, naade se ɔ ken utu 'kut se. 7 Naaje k'dooy jeege ute jeel-taar Raa ese se ken jikilimge jeel metɪn eyo taa taar se Raa ɔydesinoga kɔyo. Ey num Raa se kaad ken naan aalo te do naan ey ɔɔrt se ɔ, naan uunoga kuun doa taa ajeki kɛdɪn jeel-taarɪna gen kend maakɔ *nookɪn ki. 8 Ɔ jeel-taar se maakɔ magalge tun ɪng do jeege tu se nam kalan tap ɔ booy ɔk te metɪn eyo. Ey num ken naade jaay booy ɔkoga kɔk metɪn num, Meljegen k'nookɪn se, naade an kɔn tupm tɔɔl ro kaag ki eyo. 9 Num gaɔn aan gɔ ken Kitap taada:

Nakɔ se nam bii kalan aakiɔn te ute kaamiɔn eyo

ɔ booyɪn te ute biɔ eyo

ɔ nam saap aan te do ki ey kici,

*nakgen se Raa tɔnd daapɪnoga daap jeege tun jɛna.**

10 Deere, nakgen se te doobm Nirl Raa se, Raa taadɔjekiga metɪn toodga tal. Taa *Nirl Salal se jeel naɔ nakge paac bini nakɔ maakɔn maak-saap Raa ki kici. 11 Saapm debkilimi se tap ɔ, naɔa jeele? Gɔtɔ! Ken jeel saapm debkilimi se, naan malɪn sum. Ɔ Raa kic ɔ nam jeel saapɪn eyo; ken jeel saapɪn se, Nirl naan malɪn sum. 12 Anum Nirl naajege k'j'ɔkki se gen do duni ara ki eyo, num Nirl ken naajege k'j'ɔkki se iɪno gɔtn Raa ki. Ute naan se ɔ naajege k'jeelki beɛ ken Raa tɛdɔjeki ute maraadiɔn se. 13 Taargen naaje k'taad jeege tu se, ute jeel-taar ken jikilimge lee dooy jeege se eyo, naɔo naaje se k'dooy jeege ute jeel-taar ken Nirl Raa ɛdɔjɛni. Naaje k'taad metn nakgen iɪno gɔtn Nirl Raa ki jeege tun ken ɔk Nirl ese se.

‡ 1:31 Aak Jer 9.23. * 2:9 Aak Eza 64.3.

¹⁴ Goon debkilim ond don do saapm naan malin ki sum se, 'kɔŋ tookŋ do nak ken iinɔ gotn Nirl Raa ki eyo. Naan aakin aan gɔɔ nakŋ jee derlge ɔɔ naan le, ɔŋ aasin gen booy kɔkŋ metin eyo, taa nakgen bin se, Nirl Raa kalin ki sum bo 'taadn tɔkŋ metin jeege tu. ¹⁵ Num ganj debm ɔk Nirl Raa se, naan aak ɔk metn nakge paac. ɔɔ naan malin le, nam kuuy an kɔŋ kɔŋn bɔɔrɔ don ki eyo. ¹⁶ Aan gɔɔ Kitap taad ɔɔ:

Saapm Meljege se tap bo nanja jeele ɔɔ nanja tap bo dejinoga?[†]
Anum naajege se j'ɔkki saapm gen *al-Masi se maakjege tu.

3

Jee tedn naabm Raage

¹ Deere genaamge, maam m'ɔŋ m'aasin te eyo ken m'taadsen taadn naase ki aan gɔɔ jee ken ɔk *Nirl Raa. Naase se ingki aan gɔɔ jee do *duni ki ɔɔ aan gɔɔ gaangen seeme ken doobm *al-Masi ki, taa naan se bo maam m'taadseni. ² Maam se m'ed seno kɔsn deer eyo, naɔo m'ed seno si sum. Taa kɔsn deer se, naase anki kɔŋ kaas eyo. ɔɔ bɔrse kic bo m'jeele, naase anki kɔŋ kaasn gen kɔsn kɔsn ken deer se eyo, ³ taa naase se ingki aan gɔɔ jee do duni ki. Taa naase ɔkki maak-kilimi do naapge tu ɔɔ 'tedki dekenɛ ute naapa kɛse je taadn ɔɔ naase se ingki aan gɔɔ gen jee do duni ki, ɔɔ kingse se tec aan gɔɔ gen jikilimgen ɔaa se paac ey ne? ⁴ Ken naase jaay deb kalanj taad ɔɔ: maam ara m'debm Pol ɔɔ deb kuuy taad ɔɔ: maam ara le m'debm Apɔɔs, nakŋ naase ingj 'tedki se, kɛse tec gen jikilimgen ɔaa se paac ey ne?

⁵ Apɔɔs tap bo nanja ɔɔ maam Pol bo nanja? Naaje se k'jee tedn naabm Raage sum ɔɔ ute doobm naaje se bo, naase 'took aalkiga maakse do al-Masi ki. ɔɔ naaje se, nanja nanja kic bo tedn naabm ken Meljege edino kaam jinɔ. ⁶ Anum maam se m'ɔɔco, Apɔɔs debm ɔyino maane, num ganj debm tedin teep se, naan *Raa. ⁷ Bin bo debm ɔɔco ute debm kɔoy maane se, naade se paac ɔk nook eyo. Naɔo ken ɔk nooko cir paac se, Raa ken tedin teep se. ⁸ Debm kɔɔco ute debm kɔoy maane se, naade aas kaasa ɔɔ nanja nanja kic bo Raa utu an kɔŋ dal dubar naabin ken naan tɛda. ⁹ Taa naaje se k'tedn naaba tele ute Raa ɔɔ naase bo 'tedkiga aan gɔɔ maakŋ-gɔtn gen Raa ɔɔ aan gɔɔ ɔee ken Raa utu iinin kiini.

¹⁰ Ute bɛɛ ken Raa tedum se, maam m'ɔndga metn ɔee aan gɔɔ debm tirdi. ɔɔ debm kuuy se iin do ki. Naɔo nanja nanja kic bo, ond kɔndɔ ute raay ken naan 'kiin do ki se. ¹¹ Bɛɛ, metn ɔee se, j'uunga kuun metina. ɔɔ nam ɔnte kuun metn ɔee kuuy. Metn ɔee ken maam m'taadsen se le, Raa bo uuno metina ɔɔ metn ɔee se, naan bo Isa al-Masi. ¹² Do ɔee ken j'uun metin se, jee metinge 'kiin do ki ute daab, ute pudda ɔɔ ute kogen jiga jiga ɔɔ jeegen kuuy 'kiin do ki ute kaagge, ute mumburu ɔɔ ute tɔyɔ. ¹³ Num ganj ɔii ken Raa 'kɔŋn bɔɔrɔ do jeege tu se, nanja nanja kic bo naabin ken naan ted se utu 'toodn tal. Taa ɔii se 'tedn aan gɔɔ poodn ken ɔoy daab nakge se ɔɔ ɔii ken se bo nanja nanja kic bo 'kaakŋ jeel naabin ken naan tɛda. ¹⁴ Debm jaay naabin naan ted se ɔŋ ɔs te pood ey num, naan se Raa an kɔŋn bɛdina. ¹⁵ Num debm jaay naabin naan ted se ɔsga poodo num, naan se 'kiin ute jinɔ. Naan malin se 'kɔŋ kaaja naɔo aan gɔɔ debm ken k'naak k'j'ɔɔdin donj maakŋ pood ki.

¹⁶ 'Jeelki, naase se bo 'ɔee gen Raa. ɔɔ Nirl Raa se utu ingj maakse ki. ¹⁷ *Bee Raa ese se jaay debm tɔkinga num, naan kic Raa anj kutu. Taa ɔee Raa se naan *salal ɔɔ ɔee Raa ese se, taad ute naase.

¹⁸ Bin se, nam ɔnte kaan ronj dala. Maakse ki se jaay debm saap ɔɔ naan debm jeel-taara aan gɔɔ jee jeel-taargen do duni ki ara num, bɛɛki se, n'ted ronj debm derle naan jeege tu ɔɔ bin jaay n'tedn debm jeel-taar mala mala. ¹⁹ Taa jee jeel-taargen do duni ki ara se, Raa aakden naanin ki se aan gɔɔ jee derlge. Taa naan se bo Kitap taad ɔɔ: *Jee ɔk jeel-taar do duni ki sum se, Raa takde do metekde ki*^{*}. ²⁰ Tɛr Kitap taad daala ɔɔ: *Jee ɔk jeel-taar do duni ki sum se, Meljege Raa jeel saapde ɔɔ saapm naade se, naan jeelin saapm tɔɔ ser eyo*.[†] ²¹ Bin num nam ɔnte tɔom ronj ute nakŋ ken jikilimge lee tɛda. Taa nakge paac se 'gen naase: ²² maam Poli, Apɔɔsi, Pleri, duni bɔrse, naan ken utu kaan do kingjege tu ey le do yoyege tu ɔɔ nakgen 'kaan maakŋ kingjege tun bɔrse ey le ken 'tedn naan ki se, nakgen se paac se 'gen naase. ²³ Taa naase se 'tedkiga gen al-Masi ɔɔ al-Masi se le naan gen Raa.

4

Naaje se k'jee kaan naabm al-Masige

¹ Tap ki num, aakjeki, naaje se le, k'jee tedn naabm al-Masige ɔɔ nakŋ *Raa ken ɔyinga kɔyɔ ken jeege jeel metin ey se, Raa edjesinga kaam jije taa j'an taadin jeege tu. ² Anum debm j'edinga naka kaam jin se, n'ɔnte tujn ɔrmin do ki. ³ Maam se olum eyo ken naase bo amki kɔŋn bɔɔrɔ dom ki, ey le ken jee kɔŋn bɔɔrge bo am kɔŋn bɔɔrɔ dom ki. ɔɔ maam mala kic bo, m'kɔŋn bɔɔrɔ dom ki eyo. ⁴ Deere, maakum ki se, m'jeele maam se m'tuj te dim eyo. Naɔo

[†] 2:16 Aak Eza 40.13. * 3:19 Aak Jb 5.13. † 3:20 Aak KKR 94.11.

kese am kɔŋ daapm taarum eyo. Anum debm ken am kɔŋ bɔɔɔ dom ki se, Mɛljege. ⁵ Taa naan se ɔo ken kaadɪŋ j'ɔndɪŋ jaay aan te ey se, ɔŋte 'kɔjki bɔɔɔ do nam ki, anum 'booyki Mɛljege ade ɔaa jaayo. Naan ɔo nakŋ ken j'ɔyɪŋga kɔy maakŋ gɔt ken ɔɔf se, naan utu an kɔɔdn 'tɔɔdn tal. ɔɔ taar ken maakŋ jikilimge tu se, naan utu an kɔɔdn 'tɔɔdn tal kici. Jaay ɔo, nanja nanja kic j'an tɔɔmɪŋ do naabɪŋ ken naan tɛda. ⁶ Taa naan se ɔo genaamge, ken ɔlum jaay m'taad taa Apolos ute maam mala se, taa ute nakgen naaje k'tɛd se ɔo asen dooyo ɔɔ bin se naase aki kɔŋ deel do taar ken Kitap taad se eyo. Bin se nanja nanja kic ɔo ɔŋte magal rɔŋ gen beer kuun deb kalan ɔɔ deb kuuy se naan an kɔɔdn kundu. ⁷ Anum naai tap ɔo 'tɛd roi jukudum se gen di? Nakŋ naai ɔk se le, Raa ɔo ɛdi. ɔɔ nakŋ ken jaay j'ɛdisɪŋ kɛd sum se, gen di jaay naai 'magal roi aan gɔɔ Raa ɔo ɛdisɪŋ ey se? ⁸ Naase 'saapki ɔoki nakŋ maakse je paac ɔo, ɔŋɪŋkiga ɔɔ naase ɔo 'tɛdkiga jee nak dɛnge ɔɔ naase ɔo 'tɛdkiga gaaringe ɔɔ naaje le, k'gaaringe eyo! Maam m'je se ken naase ɔo gaaringe deer num, ɔɔ ute naan se naaje kic j'kɔsn gaara ɔorse ute naase. ⁹ Maam m'saapm m'ɔɔ naajen *jee kaan naabm Isage se, Raa tɛɔfen k'tɛdga mɛtn jeege tu aan gɔɔ jee ken k'tɔkde gen ɔaa tɔɔɔ. Aan gɔɔ naade se Raa ɔŋje naaje kic do *duni ki se j'aakjen mɛtje naan *kɔɔdn Raage tu ɔɔ naan jikilimge tu. ¹⁰ Taa *al-Masi se, naaje j'aakje aan gɔɔ jee derlge, num gan naasen ken 'dɔɔkkiga ute al-Masi se le, jeege aaksen naase se 'tɛdkiga jee jeel-taarge! Naaje se j'aakjen aan gɔɔ jee ɔk tɔɔg eyo ɔɔ naase le, jeege aakse naase se jee ɔk tɔɔg! Naase se jeege aalsen maak ki, naɔo naaje se le, nam tap ɔo aaljen maak ki eyo! ¹¹ Bini ɔorse kic ɔoa ute maane utu tɔɔljen tɔɔl rɔk. Kal tuusje kic ɔo utu daayjen daaye ɔɔ jeege utu 'lee dabarjen dabara ɔɔ naaje j'utu k'lee lee wari rɔk. ¹² Naaje k'dabar k'tɛdn naaba ute jije jaay ɔo k'j'ɔɔ. Jeege naaje ɔɔ naaje k'j'ɔɔɔɔdn ɔooro. K'dabarje kic ɔo naaje k'j'aay kaamje k'j'aasina. ¹³ Naaje se, jeege lee taadjen taar ɪŋg kus roje ki ɔɔ naaje k'taad jeege tun se ute taar nijim ken ɛɔɔdn kaaya kaama. Bini ɔorse kic ɔo jikilimgen duni ki se, aakjen naaje se aan gɔɔ idikŋ roa ɔɔ aan gɔɔ nakŋ do danos ki.

Jee Korint ki se Pɔljede aan gɔɔ gɛninge

¹⁴ Ken ɔlum jaay maam m'raansɛn taargen se, taa m'asen kɔl maakŋ sɔkɔŋ ki eyo, num aan gɔɔ naase gaan maakjemge se, m'je ɔo m'asen kaal bisi ki. ¹⁵ Anum ken doobm *al-Masi ki jaay ɔkki jee dooyge dupu-sik num, bubse se kalan sum. ɔɔ maam ken m'taadɛsn Labar Jigan gen al-Masi se, doobm Isa al-Masi ki se, maam sum ɔo m'tɛdga bubse. ¹⁶ Bin ɔo maam m'dɛjsɛn m'ɔɔ: uunki bɔɔɔtn maama. ¹⁷ Taa naan se ɔo, maam m'ɔlɛsn Timote ken goon kɔɔŋ maakuma ɔɔ debm tuj ɔrɔmɪŋ eyo doobm Mɛljege tu. Ken naan jaay ɔaa ɔŋsega se, naan asen taadn doobm ken maam m'leɛn doobm Isa al-Masi ki se. ɔɔ gɔɔ ɔaa se paac, maam m'dooy jeegeen *eglizge tu paac ute doobm se.

¹⁸ Jee mɛtinge maakse ki se, magal rɔde. Naade saap ɔɔ maam m'kɔŋ tɛrl ɔaa gɔtse ki eyo. ¹⁹ Ken Mɛljege je num, sɔm m'utu m'ɔaa gɔtse ki, ɔɔ ken maam m'aanga num, m'ɔaa booy mɛtn taar jee ken magal rɔde se sum eyo, num m'kaakŋ nakŋ ken naade lee tɛda. ²⁰ Ken jeegeen jaay Raa ɔs gaar dɔde ki se, naade taadɪŋ ute taarde sum eyo, num maakŋ kɪŋde ki se, naade taad tɔɔŋŋ Raa. ²¹ Naase tap ɔo 'jeki di? M'asen ɔaa kɔŋ ute taar urlu ɔɔ ute maak-je lɔbu 'jeki m'asen ɔaa kɔŋ ute sirdi le?

5

Jee Raage se mɛtinge cɛɛpm ute rɔde

¹ Gɔɔ ɔaa se paac, jeege taad ɔɔ naase se, 'lee ɛɛski naapge rɛŋ rɛŋ. Nakŋ ken debse tɛdn se, jee jeel *Raa mal ey kic ɔo ɔŋ tɛd naan se eyo: naan se tood te mɛnd bubɪŋa. ² Ute naan se kic ɔo naase 'tɔɔmki tɔɔm rose. Ey num naase se, maakse 'tɔju ɔɔ debm jaay tɛd nakŋ bin se, beeki num, 'tuurɪŋki naatn maakse ki. ³ Deere, maam se m'dɔkɔ naɔo saapum se te naase. Anum debm tɛd nakŋ bin se, maam m'ɔjɪŋga bɔɔɔ doŋ ki aan gɔɔ maam m'utu maakse ki. ⁴ Ken naase 'tuskiga ute ro Mɛljege Isa se, saapum se ute te naase ɔɔ gɔtn se Mɛljege Isa taadn tɔɔŋɪŋa. ⁵ Naase se, debm tɛd nakŋ bin se, j'ɔŋɪŋ kaam ji *Bubm sitange an dabara taa maakje daa ro ken naan ɔk se 'tɛdn gɔɔ ɔɔ bin ɔo *ɔii ken Mɛljege ade ɔaa se, kɔŋ se 'kɔŋ kaaja.

⁶ Nakŋ naase 'tɛdki jaay 'tɔɔmki rose ro ki se, doobɪŋ eyo. Naase 'jeelki ey la, ɔrɔmɔ cɔkɔ jaay j'ɔmbɪŋga do ruŋ gɛm ken j'ɛcɪŋga kɛc se, iɪŋɪŋ paac. ⁷ ɔrɔm ken do dɔkɪŋ ken taad te *kusɪŋ se, ɔɔdki dose ro ki. Bin ɔo aki tɛdn aan gɔɔ ruŋ gɛm ken j'utu j'ɛcɪŋ kɛc jaay j'ɔmbɪŋ te ɔrɔm ey se. Taa *al-Masi se, naan ɔo ɛd rɔŋ *sɛrke taa naajege aan gɔɔ *goon baatn ken Yaudge lee tɔɔ ɔii *laa Paakde ki se. ⁸ J'ɔŋte 'tɛdki laajege ute mappan ken ɔk ɔrɔm do dɔkɪŋ se. ɔrɔm ese se, je taad ute nakgen jig eyo ɔɔ ute nakgen kusɪŋa. Anum k'tɛdki laajege se ute mappan ken ɔk ɔrɔm eyo, kese je deekŋ ɔɔ ute maakŋ kalan ɔɔ ute ken mɛt ki.

⁹ Maakŋ maktub ken maam m'raansɛn kaam mɔɔtn se, maam m'deeksenga m'ɔɔ: jee ken lee ɛɛs naapa rɛŋ rɛŋ se, ɔŋte tɔkdeki mɛdɛ. ¹⁰ Kɛse maam m'je taad ute jee do *duni ken lee ɛɛs naapge rɛŋ rɛŋ, ey le jee lee dɔŋ nakŋ jeege, ey le jee boogge, ey le jee maragge paac se eyo. Ken bin num, jee do duni ki se, naase adeki teecŋ kɔŋɔ. ¹¹ Gɔɔ, bin eyo! Maam m'raansɛn se

taa debm taad ð naan gena doobm Isa ki, jaay 6o eesn mendge ren reni, 6oogo, ted maraga, ðod jeege, aay toto deel te gotina, ðo kucun jeege se. Debm bin se, ðnte 'kokiñki mede ðo koso kic 6o, ðnte 'kaski ute naana. ¹²⁻¹³ Anum jee ken doobm al-Masi ki ey se, maam 6o m'ade kojñ boro dofe ki eyo, num naade se Raa 6o ken utu aden kojñ boro dofe ki. Num naase se, oiki boro do genaasege tun doobm Isa al-Masi ki, taa Kitap taadga taad ð: *Debm kusin se, 'tuurin ki naatn maakse ki.**

6

*Genaagen doobm *al-Masi ki sakak naapa*

¹ Ken maakse ki jaay deb kalan ok taara ute genaun num, naase, onki jee Raage ð 'sakakiñki gotñ jeege tun jeel *Raa mal ey se gen di? ² 'Jeelki jee Raage 6o utu kojñ boro do jeege tun do *duni ki se. Num ken jee duni ki jaay naase 6o utu adeki kojñ boro num, taargen seem seem daanse ki se, naase on aaski gen tolin ey ne? ³ Naajeege 6o 'jutu j'aki kojñ boro do *kodi Raage tu se, naase tap 6o 'jeelki ey la? Ken bin num, met kando naajeege j'an ki kaasn gen taadn toal taargen do duni ki se! ⁴ Na6o ken naase jaay okki taara daanse ki se, naase 'baaki gotñ jee kojñ borge tun *egliz aalden maak ki eyo. ⁵ Maam m'taadsen taa sokon asen toal. Maakse ki se, gena ken jeel-taar ken asen kaakñ metn taarse se tap 6o, gotñ ne? ⁶ Num gan j'aak gena ken doobm Isa al-Masi ki ken ok taara ute genaun ken doobm al-Masi kic se ð 6aa sakakiñ naan jeege tun doobm al-Masi ki eyo. ⁷ Anum ken okki taara ute naapa jaay 'sakakki naapa se, kese naase oockiga doobm Raa ki. Ken deba jaay tujsega se naase on aasiñki ey ne? Ken deba jaay '6oogga ne dimse se naase on aasiñki ey ne? Ken naase on aasiñkiga se, bee cir ken naase adeki 6aa sakak se. ⁸ Num gan naase 6o 'lee 'tujui jeege tu ð 'lee 6oogki nakñ jeege. O jee ken naase 'lee 'teddeki nakñ se dofe ki se, naade se 6o genaasegen doobm Isa al-Masi ki. ⁹ Naase 'jeelki, jeege ken tedñ nakge ute doobiñ ey se, 'kon kend *maakñ Gaar Raa ki eyo. On te 'kaan ki rose dala: jee lee ees naapa ren ren, jee marage, gaabgen lee ees mend jeege ute mendgen lee ees gaabm jeege, gaabgen paacñ ken lee ees naapa, ¹⁰ jee 6oogge, jee tamage, jee aay toto deel te gotina, jee kodiñ jeege, jee tujñ nakñ jeege, naade se paac 'kon kend maakñ Gaar Raa ki eyo. ¹¹ Bin 6o do dakiñ maakse ki se, jee metinge tedo nakgen se, num gan ute ro Meljeege Isa al-Masi ðo ute Nirliñ se, Raa *tug daapsega, tedsenga 'tedkiga jee naange ðo aakkiga bee naanñ ki.

**Nookki Raa ute rose*

¹² Nam taad ð: Maam se, m'ok doobo gen tedñ nakge paac. Deere, maam se m'ok doobo gen tedñ nakge paac na6o, nakge paac maakiñ se, on toolum ser eyo. Deere, maam se m'ok doobo gen tedñ nakge paac, na6o maam se m'kon kon rom gen tedñ bul ne dim eyo. ¹³ Ter nam taad ð: Nakñ-koso se, k'tediñ taa maaka, ðo maaka se le gen nakñ-koso. Deere, num nakñ-koso ute maaka se Raa utu aden tedñ 'tedñ goto. Num gan ro se, Raa tedñ gen keesn naapm ren ren eyo, taa rojege se naan gen Meljeege, ðo Meljeege se le naan 6o Mel rojege. ¹⁴ O Raa ken duro Meljeege daan yoge tu se, ute toogin se, naan utu ajeki 'dur naajeege kici.

¹⁵ Naase 'jeelki nana nana kic 6o maakñ ro *al-Masi ki se, naan tedga ron kaam kalan. Bin se, maam se m'kon kuun ro al-Masi kaam kalan jaay m'an tum ute ro mend keesn gaaba la? Kese goto. ¹⁶ 'Jeelki, deba jaay tood ute mend keesn gaaba se, naade tum tedga ro kalan. Taa Kitap taadga taad ð: *Naaden di se tum ted daa ro kalan.**

¹⁷ Num gan debm doak ute Meljeege se, naan tum tedga kalan ute naana. ¹⁸ 'Booyki, keesn naapm ren ren se, oodki dose naatn doko ro ki! *Kusin paacñ ken debkilimi lee ted se, on tuj ron aan go keesn mendgen ren ren se eyo, num gan debm jaay ees mendge ren ren se, naan ol ron paac maakñ kusin ki. ¹⁹ Naase 'jeelki rosege se tedga bee gen *Nirl Salal ken Raa edsesino ð borse, naan utu maakse ki. Bin num rosege se, tedga gen naase 'malinge eyo. ²⁰ Taa Raa se, dugsega dose ute to ono. Ken bin num, onki rose se 'nookñ Raa.

7

Metn taar gen tokñ naapa

¹ Borse maam m'je m'asen terle do taar ken naase 'raanjumkiro maakñ maktubse ki se. Ken 'tedñ jiga num gaaba on te kon menda. ² Na6o, taa aki lee keesn naappe ren ren ey se, gaabm gay gay kic 6o, n'ok menda ðo mend gay gay kic le n'ok gaaba. ³ Gaaba jaay je mendiñ se, menda on te gaasiñ ron. O ken menda 6o je gaabiñ kic le, gaabiñ on te gaasiñ ron. ⁴ Taa gaaba se, ok togo do ron ki eyo, ron se tedga gen mendina ðo menda kic le, ok togo do ron ki eyo, ron se tedga gen gaabiña. ⁵ Ken naase jaay 'jeki 'gaasn rose taa aki tond metn *Raa se, do naan ki se 'taad tolin ki ute naapa; ðo kaad ken naase 'gaaski rose naappe tu se, on te 'kingki do ki daanin tedñ doko, num 'terliñ ingki aan go ken do dakiñ naase 'tingkiro se. Ey num ken

* 5:12-13 Aak Dt 17.7. * 6:16 Aak Jen 2.24.

onj aasinki te do rose ki ey se, som *Bubm sitange 'kɔŋ doobo asen naama. ⁶ Ken olum jaay m'taad bin se, kese maam m'undsen kund 60 kul eyo, num maam m'taadsen taad 60 doobo sum. ⁷ Maam m'je se, jeege paac 'king aan gɔɔ maama ken m'ɔk te mend ey se. Na60 nana nana kic 60 Raa edin naabin gen don don. Deb kalan Raa adin doobo gen kɔkɔ menda ɔɔ deb kuuy se le, Raa tedin gen 'ting arbiya.

⁸ Arbige ute mend-daayge se, m'taadden m'ɔɔ: ken aden 'tedn jiga se num k'j'ing aan gɔɔ maam ken m'ɔk mend ey se. ⁹ Anum ken naade jaay an kaasn do rodege tu ey se, mendge le k'tokɔ gaabge ɔɔ gaabge kic le k'tokɔ mendge. Taa debm jaay ɔk kɔk se, beɛ cir debm ken ɔk te eyo ɔɔ aakga mendge num lee donde ute maakin se. ¹⁰ Borse m'je taadn ute jeege tɔkga tɔk naapa doobm *al-Masi ki. Taar se maam 60 m'taadn eyo num Meljege 60 taadina: mend jaay ɔkga gaaba se, onte resn ute gaabina. ¹¹ Ken naan resnja ute gaabin le, n'onte kɔkɔ gaabm kuuy. ɔɔ ken naan 60 jega gaaba le, n'terlo ro gaabin ki. Anum gaaba kic n'onte piir ute mendina. ¹² Jeege tun kuuy se, kese maam 60 m'taadden ey num Meljege eyo, m'ɔɔ: gena doobm al-Masi ki jaay mend naan ing 6ee se jaay aal te maakin do al-Masi ki ey se, ɔɔ mend se jaay took je king ute naan num, n'onte piirina. ¹³ ɔɔ mend doobm al-Masi ki jaay, gaabm naan ing 6ee ute naan se jaay aal te maakin do al-Masi ki ey se, ken gaabm se jaay took je king ute naan num, mend se n'onte 'resina. ¹⁴ Taa gaabm jaay aal te maakin do Isa ki eyo ɔɔ ɔk mend ken aalga kaal maakin do Isa ki se, taa mend naan ɔk se tedin naan tedga gɔɔr ute Raa. Mend ken aal te maakin do Isa al-Masi ki ey jaay, ɔk gaabm ken aalga kaal maakin do Isa ki se, taa gaabm naan ɔk se tedin naan tedga gɔɔr ute Raa kici. Ken bin ey num, gendge se 'tedn dɔk te Raa, num gan deer deer, naade se gɔɔr ute Raa. ¹⁵ Ken deba aal te maakin do Isa al-Masi ki ey jaay je an piir ute mendin ken aalga kaal maakin do al-Masi ki se, ondeki ken naade jaay je piiri num, k'piiri. Ken 'tedn gaaba ey le menda dim jaay aden tum ute debm ken aal te maakin do Isa ki ey se, gotɔ. Taa Raa danjeno se, taa aki king ute lapa. ¹⁶ Anum naai mend doobm Isa al-Masi ki se, 'jeelin gaabi se an kɔŋ kaasn gen tɔɔdn kol gotn kaaj ki la? ɔɔ naai gaabm doobm Isa al-Masi ki se kic, 'jeelin mendi se an kɔŋ kaasn gen tɔɔdn kol gotn kaaj ki la?

Nana kic ing gotn kingin ken Raa danin ro ki

¹⁷ Taar ken kuuy ken m'je m'asen taad se, nana nana kic 60, ing got ken Meljege andin ro ki ɔɔ gotn kingin ken ese 60 Raa danino. Anum taargen se 60 ken maam m'lee m'dooy *eglizge paac. ¹⁸ Ken Raa dani 60 naai ɔjga kɔj pɔndɔ le, onte kɔyina *, num ing ute *kɔjn pɔndi se. ɔɔ ken Raa dani jaay naai utu ɔj te pɔndɔ ey le, onte kɔjn pɔndɔ. ¹⁹ Debm ɔjga pɔndɔ ɔɔ debm ken ɔj te eyo, paac 60 ted dim eyo. Num nakɔ jiga cir paac se, debm tedn nakgen ken Raa ɔɔ k'tedin se. ²⁰ Anum nana nana kic 60, an 'king gotn kingin ken Raa danino ro ki se. ²¹ Ken Raa danjo se, naai 'bul le? Onte kuun nirl, num gan ken naai jaay ɔk doobo gen kɔɔdn doi maakɔ bul ki se le, kese 60 nakɔ jiga. ²² Bul jaay Meljege Raa daninoga se, naan ɔjga don gotn Meljege tu; bin 60 debm bul ey jaay Meljege Raa daninga se, naan tedga bul gen *al-Masi. ²³ Naase se Raa dugsega dose ute zo ɔɔnɔ; bin num naase se onte 'tedki bulu gen jikilinge. ²⁴ Genaamge, nana nana kic 60 ing gotn kingin ken do dɔkin gotn ken Raa danino ro ki se.

Mɛtn taar jee ken tɔk te gaabge ute mendge eyo ɔɔ ute gen mend-daayge

²⁵ Borse maam m'je m'asen terle do mɛtn taar jeege tun ken tɔk te gaabge ute mendge eyo. ɔɔ taar se Meljege 60 undum te kul eyo, num maam 60 m'saapa ɔɔ m'je m'asesin taada; ɔɔ naase 'jeelumki maam se Meljege tedfuma beɛ ɔɔ taar ken maam m'taad se naase 'tookki do ki taa maam se m'tuj ɔrmum eyo. ²⁶ Ute dubar ken j'aakinki borse se, m'saap m'ɔɔ: ken 'tedn jiga se gaaba ey le menda se n'king bini. ²⁷ Ken ɔk menda le, onte piirina. ɔɔ ken ɔk te ey le, onte kɔkɔ. ²⁸ Num gan ken ɔkga menda kic num, naai 'ted te *kusiɔ eyo. ɔɔ ken goon menda 60 ɔkga gaaba kic num, ted te kusiɔ ey kici. 'Jeelki jee ing king 6ee se kingde utu aden tedn ɔɔnɔ. Taa naan se 60 maam m'je nakgen se 'kaan dose ki eyo.

²⁹ Booyki m'asen taada genaamge: beɛɛ, kaadn ken Raa ganin se ɔɔpga baata. Bin num naan ki se, gaabgen ken ɔk mendge se, k'tedn naaba Raa ki aan gɔɔ jee ken tɔk te mendge eyo; ³⁰ jee ken eem keem se, k'tedn naaba Raa ki aan gɔɔ jee ken eem keem eyo, ɔɔ jee ken maakde raap se le, k'tedn naaba Raa ki aan gɔɔ jee ken maakde raap eyo, jee ken lee dugɔ nakge se le, k'tedn naaba Raa ki aan gɔɔ jee ɔk dim eyo, ³¹ ɔɔ jee ken tedn naaba utu nakgen naade ɔk do *duni ki se le, j'onte kɔnd saapde do nakge tun se, taa duni ara se utu 'deele.

³² Maam m'je naase aki kuun nirlse eyo. Taa naan se 60 debm jaay ɔk te mend ey se, naan saapm do naabm Meljege tu ɔɔ naan je doobm nakɔ ken 'tɔɔl Meljege tu. ³³ Num gan debm jaay ɔk menda se, naan uun nirlin taa nakgen do duni ki ɔɔ naan se saap 60 je doobm nakɔ ken 'tɔɔl mendin ki. ³⁴ Debm bin se, saapin tedn kaam dio. Anum mend ɔk te gaab ey se, ey

* 7:18 Kaadn naane se Yaudgen ɔjga kɔj pɔndɔ se jee metinge daar pɔndɔn naade ɔjga kɔj se 60 naade je an tuutn booy gotin ki.

le goon mēnda se, naade se saap do naabm Meljege tu ðo maakde ute rode paac, naade ðin Meljege tu. Num gan mēnd ute gaabiñ se, naan uun nirlin taa nakgen do duni ki ðo naan se je doobm nakñ ken 'təol gaabiñ ki. ³⁵ Maam m'taadsen bin se, taa asen tēdn bæe, ey num maam se m'je m'asen gaasn doob eyo. Nakñ maam m'je naase aki tēd se, nakñ ken bæe cir daala ðo aki tēdn naabm Meljege se ute maakñ kalan. ³⁶ Ken goon kədo saap ðo mēnd kēesin se jaay naan ðkiñ te ey num, an tuj maakiñ se ðo ken naan jaay je mēnd kēesin se deel te gōtin, aakiñ bæeki num, an kək se, ðñ ðkiña. Ken naan ðkinga kic 6o, tēd te kusin eyo. ³⁷ Num gan ken goon kədo ðk mēnd kēese, ðo ken naan jaay aasiñ do ron ki, ðo naan mala 6o uun doa, nam 6o gaasiñ gen kəkiñ ey se, ðo saap ðo an kəñ kək ey se, ðo ken naan jaay ðñ aasiñ do ron ki ðñ 6aa te ron ki ey se, naan tēdga jiga naan Raa ki. ³⁸ Bin 6o debm ðk mēnd kēese jaay ðkinga num jiga, num debm jaay ðkiñ te ey se, ter tēdga jiga cir daala. ³⁹ Ken mēnda jaay gaabiñ utu ooy te ey se, naan ðk doobm an rēs eyo. Anum ken gaabiñ ooyga jaay 6o, naan ðk doobo gen kəkiñ gaabm kuuy ken naan maakiñ jea. Na6o gaabiñ se 'tēdn debm doobm *al-Masi ki jaayo. ⁴⁰ Jiga se n'ənte kəkiñ gaabm kuuy. Bin se naan 'king ute maak-raapo cir daala. Kēse 6o saapm maama ðo maam m'jele maam kic m'ək *Nirl Raa maakum ki.

8

Daa maragge

¹ Borse, maam m'je m'asen tērl do mētn taar daa maragge tu. Aan gəo naase ðki: Deere, naajege paacki se k'l'əkki jeele. Na6o jeel nakñ ken debkilimi ðk se, oopiñ doña. Num gan maak-je do naapge tu se, noogjeki gen ziidñ 6aa ute naanjege. ² Ken nam jaay saap ðo naan ðk jeele se, kēse naan utu jeel te dim ey 6orto. ³ Num gan debm jaay je *Raa se, Raa jeeliña.

⁴ Naase ðki: daa maragge se, naajege j'əkki doobo gen kəso ləbu gen kəs ey lē? K'jeelki, maraggen do *duni ki se, nakñ rēñ cərə ðo Raa le naan kalan lak, Raa kuuy se, gōtə. ⁵ Deere, jee mētinge taad ðo raagen kuuy utu maakñ raa ki ðo do naan ki kici. Jee bin se ðk raage ute mēlge dēna ken naade lee erg naandēge tu ðo eemdə. ⁶ Num gan naajege se, k'jeelki Raa se, naan kalan lak. Naan 6o Bubjege ðo nakge paac iino gōtn naan ki ðo ken naajege j'utu j'ingki se kic 6o, ute naaņa. Ɔo Meljege kic 6o kalan sum, naan 6o Isa *al-Masi ðo ute naan se 6o, nakge paac utu tinj gōtde ki ðo naajege kic 6o kingjege kaam ji naaņa.

⁷ Num gan taar met ken ese se, jeege paac jeel ðk te mētin eyo. Jee mētinge se, deelga deel ute maragge ðo borse kic 6o ken naade əs kəs daa maragge num, aakiñ aan gəo daa se gen maragge. Anum ute saapden ken ðñ jeel ðk mētn nakge mēc ey se, naade saap ðo kēse tujdenga naan Raa ki. ⁸ K'jeelki, nakñ kəso se, ajeki kəñ naakñ naan Raa ki eyo. Ken j'əskiga lē, ajeki ziidñ dim eyo ðo ken j'əski te ey kic lē, dimjegen 'kut tap 6o gōtə.

⁹ Naase se əkki doobo ken kəsn nakge paac, na6o əndki kədo, ənte 'kəki jeegen ðk təəgə naan Raa ki ey se, 'koocñ doobm Raa ki. ¹⁰ Aan gəo naai ken 'jeel nakñ mē ki jaay, inğ bæe marag ki ðo inğ əs kəs daa maraga se, genaai ken saapiñ ðñ jeel ðk te mētn nakñ mēc ey se jaay aakki naai inğ əs kəs se, naai an kəliñ naan kic 6o 'kəsn daa maraga se. ¹¹ Bin 6o ute jeeli ken naai ðk se, genaai ken saapiñ jeel ðk te mētn nakñ mēc ey se, naai an kəliñ naan 'kutu, ey num genaai ese 6o ken al-Masi ooy taariñ se. ¹² Ken naai 'tēd bin se, kēse naai 'tēd *kusin genaai ge tun saapde ðñ jeel ðk te mētn nakge mēc ey se ðo 'tujde maakde. Bin se naai 'tēd kusin 6o al-Masi ki. ¹³ Taa naan se 6o, ken taa kəso sum 6o 'kəl genaam koocñ doobm Raa ki se, məətn maam m'kəsn daa eyo taa genaam se 'koocñ doobm Raa ki eyo.

9

*Nakgen ken *jee kaan naabm Isa al-Masige ðk doobo do ki*

¹ Anum, maam se nakñ ðk təəgə dom ki utu la? Maam se, *m'debm kaan naabm Isa ey la? Ɔo Meljege Isa se, maam m'aakiñoga ute kaamum ey la? Naase se, maam 6o m'baanseno doobm Meljege tu ey la? ² Ken jee kuuy jaay ðo maam se m'debm kaan naabm Isa al-Masi ey kic 6o, naase se 'jeelki maam m'debm kaan naabm Isa al-Masi. Aan gəo naase 'dəokkiga ute Meljege se ute naase se 6o, jeege jeele maam se m'debm kaan naabm Isa.

³ Jee ken əkum mindum se, kēse 6o taar ken maam m'əko ken m'je m'aden tērlē: ⁴ taa naabm ken naaje k'tēd se, naaje j'əkk doobo ken naase ajeki kēdn kəso ute kaaye ey ne? ⁵ Naaje se j'əkk doobo gen təkñ mēndgen doobm *al-Masi ki ðo gen lee ute mēndjege aan gəo jee kaan naabm Isa al-Masigen kuuy ute genaai Meljege Isa ðo aan gəo Pier se ey la? ⁶ Ləbu maam m'ute Barnabas kaljeki sum 6o, k'tēdn naaba ute jije jaay j'an kəsn ne? ⁷ Naase 'booykiga la ken deba uunga asgar jaay, naan malin 6o 6aa jedo gurs taa an kəñ ro naan malin se, utu ne? Bii kalan jaay deba naab maakñ gōtin jaay 'kəñ kəsn nakñ maakñ gōtin ki ey se, utu ne? Lə debm gaama jaay aay si maalinge ey se, utu ne?

⁸ Anum nakj ken maam m'taadsen se, jikilimge 6o lee tedn̄ sum eyo, num *Ko Taar ken Raa edo Musa ki kic 6o taad̄inga taada. ⁹ Taa Ko Taar ken Raa edo Musa ki se k'raan̄ j'oo: *Maraj̄ tiiko nakj tond̄ gem̄e se, j'onte kol̄in̄ dim̄ taarin̄ ki ken an̄ gaasn̄ koōs.*^{*} Bin num gōtn̄ ese se *Raa taad̄ ute maraŋge la? ¹⁰ Naan̄ taad̄ ute naajge ey ne? Deer deer, taar se k'raan̄in̄ taa naajge. Taa naan̄ se 6o debm̄ naabm̄ maakj̄ gōtinā oo debm̄ tond̄ gem̄in̄ se nan̄a nan̄a kic 6o ond̄ don̄ do nak ken naan̄ utu 'kōŋ se. ¹¹ Naaje jaay k'baa k'taadsen taar Raa aan̄ gōo debm̄ ken oōc maakj̄ gōtinā oo ken k'tond̄ga metse j'oo k'je dim̄ gōtse ki se ken bin num k'tond̄ga metse k'deelga utu gōtin̄ den̄ den̄ la? ¹² Ken jee kuuy jaay ok̄ doobo gen̄ kuun̄ dim̄ gōtse ki num, naaje se met̄ kando j'ok̄ doobo k'cir̄den̄ naade se daal̄ ey la? Ute naan̄ se kic 6o naaje se j'uun̄ te dim̄ gōtse ki eyo. Anum dubargen̄ jaay an̄ doje ki paac se, naaje j'aasinā, taa Labar Jigan̄ gen̄ al-Masi se naaje k'je k'ted̄n̄ nakj̄ jaay 'gaasn̄ jeege gen̄ booy 'kuun̄ taar se eyo.

¹³ Jeeelki, jee ken̄ ted̄n̄ naaba maakj̄ *Bee Raa ki se, kōsde se naade oŋ̄ maakj̄ nakge tun̄ jeege baano *ser̄ke maakj̄ Bee Raa ki se. Oo jee ken̄ ted̄n̄ naaba *gōt ken̄ l'lee k'tōjn̄ mooso Raa ki se l̄e, naade se kic oŋ̄ bed̄de gōt̄ ese. ¹⁴ Bin 6o Meljege taad̄ oo: jee ken̄ lee taad̄ Labar Jigan̄ gen̄ al-Masi jeege tu se, oŋ̄ jeegeen̄ k'lee k'taadd̄en̄ se aden̄ ked̄n̄ nakj̄ ken̄ 'kaasn̄ gen̄ tinḡde.

¹⁵ Ey num maam se m'ok̄ doobo, na6o m'uun̄ te nakj̄ nam̄ eyo oo ken̄ m'raan̄sen̄ maktub̄ se kic 6o, oŋ̄te 'saapkī ok̄ki maam se m'je dim̄ gōtse ki. Maam se ken̄ m'kooy kic num b̄eē cir̄ ken̄ m'tond̄ metn̄ dim̄ gōtse ki se oo nakj̄ maam m'tōom̄ rom̄ do ki se m'je nam̄ am̄sin̄ kōod̄ eyo. ¹⁶ Gen̄ taad̄n̄ Labar Jiga gen̄ al-Masi se, maam m'ok̄ doobm̄ ken̄ m'an̄ tōom̄ rom̄ eyo taa taar se l̄e Meljege 6o ed̄umsin̄ oo m'an̄ taad̄in̄ jeege tu tak. Oo ken̄ maam̄ jaay m'taad̄ Labarin̄ Jiga te ey l̄e, naan̄ se am̄ ted̄n̄ oŋ̄ aak̄ eyo. ¹⁷ Ken̄ naabm̄ se jaay maam m'ted̄n̄ utu maraadum̄ sum̄ num, naan̄ se maam m'ok̄ doobo ken̄ j'am̄ kōŋn̄ dal̄ dubaruma. Num bin̄ eyo! Naabm̄ se l̄e, Raa 6o ed̄umsin̄ kaam̄ jimā oo m'an̄ ted̄n̄ tak. ¹⁸ Maam tap̄ 6o j'am̄ kōŋn̄ dī? Labar Jiga gen̄ Isa al-Masi ken̄ maam̄ lee taad̄jeege tu c̄eē se 6o, 'ted̄ga bed̄duma. Ey num maam se m'ok̄ doobo taa Labar Jigan̄ maam m'lee m'taad̄ se j'amga kōŋn̄ dim̄, na6o maam malin̄ 6o baate.

*Pōlje ano baa ute jeege paac gōtn̄ *al-Masi ki*

¹⁹ Deere, maam se m'bul̄ nam̄ eyo. Num gan̄ m'ted̄n̄ rom̄ aan̄ gōo bulu se taa jeege paac, taa m'ted̄n̄ jeege den̄a ade baa doobm̄ al-Masi ki. ²⁰ Ute Yaudge se, maam m'ted̄ rom̄ kōd̄ Yaud, taa m'ano baa ute Yaudge doobm̄ al-Masi ki. Oo ken̄ ute jeegeen̄ in̄ḡ do *Ko Taar ken̄ Raa edo Musa ki l̄e, maam kic m'ted̄ rom̄ aan̄ gōo maam kic m'in̄ḡ do Ko Taar ken̄ Raa edo Musa ki. Oo ken̄ deere num, maam m'in̄ḡ do Ko Taar ken̄ Raa edo Musa ki ey sum. Ken̄ oŋm̄ jaay maam m'ted̄ naan̄ se, taa m'je jee ken̄ in̄ḡ do Ko Taar ken̄ Raa edo Musa ki se, ade baa doobm̄ al-Masi ki. ²¹ Ute jeegeen̄ jeel̄ Ko Taar ken̄ Raa edo Musa ki ey se, maam kic m'ted̄ rom̄ aan̄ gōo m'jeel̄ Ko Taar ken̄ Raa edo Musa ki eyo. Ey num, deere, maam se m'jeel̄ Ko Taar ken̄ Raa edo Musa ki oo Ko Taar maam se, naan̄ Ko Taar gen̄ Labar Jiga gen̄ al-Masi. Ken̄ maam̄ jaay m'ted̄ rom̄ bin̄ se, taa m'aden̄ ted̄n̄ naade ade baa doobm̄ al-Masi ki. ²² Ken̄ maam̄ jaay m'ute jeegeen̄ ok̄ tōogō naan̄ Raa ki ey se, maam m'in̄ḡ aan̄ gōo naade taa m'andeno baa doobm̄ al-Masi ki. Oo maam m'ted̄ ute jeege paac ute doobm̄ gay gay kic 6o taa m'kaaj̄n̄ jee m̄etingen̄ maakde ki se. ²³ Nakgen̄ paac jaay maam m'ted̄n̄ se, taa Labar Jigan̄ gen̄ al-Masi se 'wōok̄n̄ baa ute naan̄inā. Oo maam kic 6o m'kōŋ̄ bed̄duma maakj̄ b̄eē Raa ken̄ utu 'ted̄n̄ jeege tu se.

²⁴ Jeeelki, jee paacn̄ j'ōmbde gen̄ nan̄ nan̄ deete ki se, jee paacn̄ aan̄ se, deb̄ kalan̄ aan̄ deel se 6o j'aalin̄ aace oo j'ed̄in̄ bed̄dinā. Bin̄ num naase kic aan̄ki aan̄ gōo gen̄ debm̄ aan̄ deel se taa j'asen̄ kaal aace oo aki kōŋ̄ bed̄de kici. ²⁵ Jee paacn̄ ken̄ lee aan̄ gōtn̄ k'lee k'taan̄ nan̄ nan̄ deete se, naade lee dabar rod̄e den̄ aak̄ eyo. Naade ted̄n̄ se taa j'aden̄ kaal aace oo kōŋ̄ bed̄de†. Na6o kaal aacn̄ k'lee k'jaalden̄ naade ki se, ted̄ga sum̄ 6o gōtin̄ utu 'deele. Num gan̄ kaal aacn̄ ken̄ j'aaljeki naajge tu se gōtin̄ 'deel̄ eyo, naan̄ se 'tinḡ gen̄ daayum̄. ²⁶ Taa naan̄ se 6o maam kic m'aan̄ gōtn̄ r̄en̄ eyo, gan̄ m'aan̄ ute doobinā taa m'kaan̄ gōtn̄ kaan̄ ki. Oo maam se m'tec̄ aan̄ gōo debm̄ deelga deel gen̄ c̄eēpm̄ gen̄ tōnd̄ naapa, na6o gōtn̄ tōnd̄ki se m'ōnd̄ gōtn̄ r̄en̄ eyo. ²⁷ Maam m'dabar rom̄ den̄a, taa m'an̄ bōobm̄ kōkō. Ey num maam ken̄ m'taad̄o taar gen̄ Isa al-Masi jeege tu se, sōm̄ m'kutn̄ naan̄a c̄eē.

10

Oŋ̄te 'daanki maraga

¹ Gen̄naangen̄ doobm̄ *al-Masi ki, 'booyki m'asen̄ taad̄n̄ metn̄ taar bubjegen̄ do dōkinā. Kaad̄ ken̄ *Musa jaay ood̄o Bubjege do kod̄-baar ki se, naade paac se gapara* bōobdeno oo naade paac gaan̄o Baar Aace†. ² Oo gapara jaay bōobdeno ute gaan̄ baar ken̄ naade gaan̄o se,

* 9:9 Aak Dt 25.4. † 9:25 Kaal aacn̄ k'taad̄n̄ ara se k'tōnd̄den̄ laatge 6o dōd̄ge tu oo laatge se j'uj̄den̄ ute kamb̄ kaage.

* 10:1 Gapar ara se je taad̄n̄ oo Raa utu te naade. Aak Ekz 13.21-22. † 10:1 Kaad̄ ken̄ se Baar Aace gaan̄ kaam̄ dio oo naade aal daan̄ ki do k̄eēs ken̄ tuutu. Aak Ekz 14.22-29.

kese aan gɔɔ *k'batizdenga kalan ute Musa. ³ Naade paac ɔso kɔsn ken bɔɔyo maakɔn raa ki. ⁴ Naade paac aay maan iinɔ gɔɔn *Raa ki, taa naade se aay maan teeco ro ko ken Raa eddeno ɔɔ ko ese se, lee ute naade†. ɔɔ ko se, naan ɔo al-Masi. ⁵ Ute naan se kic ɔo, maakde ki se jee denin ɔo tedn nakɔn ken tɔɔl Raa ki eyo ɔɔ maak-taar Raa bɔɔy dode ki. Naade ooyo ɔɔ yodege se ɔɔpo do kod-baar ki.

⁶ Nakgen se jaay aan dode ki se taa ajeki kaal bijege tu ɔɔ bin se j'aki kɔn dɔn nakɔn *kusin eyo aan gɔɔ ken naan dɔnɔ se. ⁷ ɔnte 'daanki maraga aan gɔɔ jee metingen maakde ki tedo se. Taa naan se ɔo Kitap taad ɔɔ: *Naade inj naan ki, ɔso ɔɔ aayo jaay ɔo naade iin baag daama ɔɔ cɛɛp ute rode.* §

⁸ J'ɔnte 'kɛɛski naapge rɛn rɛn aan gɔɔ jee metingen maakde ki lee tedo se. Taa naan se ɔo maakɔn ɔii kalan ki sum ɔo, jeege dupu-si-di-kaar-mɔto ooyo. ⁹ J'ɔnte 'naamki Meljege aan gɔɔ jee metingen maakde ki naaminɔ se. Taa naan se ɔo jee se wɔɔɔ tɔɔg tɔɔldɛ*. ¹⁰ ɔnte 'mooyki naan ki dir dir ute Raa aan gɔɔ jee metinge maakde ki se lee mooyo. Taa naan se ɔo *kɔdn Raa debm kɔdn ko jeege se 'ɔaado tɔɔldɛ. ¹¹ Nakgen se jaay Raa ɔnin aan dode ki se, taa kaal bi jeege tun kuuy. ɔɔ ken naan jaay ɔnin k'raanin maakɔn Kitap ki se le, taa ajeki kaal bijege tu naajegen j'aankiga gɔɔr ute ɔii ken duni an nan se.

¹² Taa naan se ɔo debm saap maakin ki ɔɔ naan tɔɔg doobm Raa ki se, n'ɔnd kɔndo, n'ɔnte kooco. ¹³ J'eelki nakɔn naam ken aan dose ki se, lee aan do jeege tu paac kici. ɔɔ Raa se naan debm tuj ɔrnin eyo ɔɔ naan 'kɔn kɔn nakɔn naam ken aan dose ki se, 'deel dose eyo. Ute nakɔn naam ken aan dose ki se, naan asen taadn doobm ken naase anki kaan kɔto ɔɔ naan asen kɛdn tɔɔgɔn ken naase anki kaasn gen serkina.

¹⁴ Taa naan se ɔo, jee maakjemge, ɔɔdki dose dɔko ro maragge tu. ¹⁵ M'taadsen naase ki se aan gɔɔ jee saap ɔn taara jaay taada. Taar ken maam m'taadse se, naase 'saap ɔkki metin jiga. ¹⁶ Ken naajege k'ɔaaki ɔaa kɔsn, kɔsn Meljege jaay j'uunki *kɔɔpm gen toto koojn bin jaay k'tɔomki Raa se, kɛse je taadn ɔɔ: ute moosn Isan ɔy se, naajege k'tum k'tedkiga kalan ute Isa ey ne? ɔɔ ken j'uunki mappa jaay k'dupki k'niginiki ute naapa gen kɔso se, kɛse je taadn ɔɔ: k'tum k'tedkiga ro kalan ute al-Masi ey ne? ¹⁷ Taa mappan se le kalan sum ɔɔ naajege k'paacki se k'nig k'j'oski naan ese sum; bin ɔo naajegen ute denjege se, k'tum k'tedkiga ro kalan.

¹⁸ J'eelki, gaan *Israelgen lee ɔso daa ken naade lee tojin *serke *gɔtn ken k'j'iinin gen lee tedn serke Raa ki se, naade se *dɔok ute Raa kalan†. ¹⁹ Taar ken maam m'taadsen tap ɔo m'je taadn m'ɔo dɔo? Bin num daa maraga ute maraginge se tap ɔo tɔɔl serɛ ne? ²⁰ Bere gɔto! Naade se tɔɔl ser eyo. Naɔo aan gɔɔ serkn naade lee toj se le, sitange tu ey num Raa ki eyo. Taa naan se ɔo maam m'je naase aki 'dɔokɔn ute sitange eyo. ²¹ Anum naase aki kɔn kaay tɔtn koojn bin ken maakɔn kɔɔpm Meljege tu jaay ter aki ɔaa kaay ken maakɔn kɔɔpm sitange tu se eyo; ɔɔ naase se aki kɔn king kɔsn kalan do tabil ki ute Meljege ɔɔ ter aki ɔaa kɔsn ute sitange eyo. ²² Lɔbu k'je j'aki kookɔn do Meljege tu se le? Naajege se k'tɔɔg k'ciriniki naan la?

*Nakge paac se k'tednki taa *nookɔn Raa*

²³ Nam taad ɔɔ: «Debkilimi ɔk doobo gen tedn nakge paac.» Naɔo, naajege tu se nakgen se paac tɔɔljeki ser eyo. Deere, debkilimi ɔk doobm gen tedn nakge paac, naɔo naajege tu se ɔn noogjeki gen ɔaa ute naanjege eyo. ²⁴ Nam ɔnte 'saapm do naan malin ki sum, num n'saap do jeege tun kuuy. ²⁵ Naase ɔkki doobo gen dugɔn kɔsn daagen paacn maakɔn suuk ki. Ken 'ɔaaki ɔaa kɔs se, ɔnte 'tɔndki meta ɔɔ maakse, ɔnte naajn do ki. ²⁶ Taa Kitap taad ɔɔ: *Do naanɔn ute nakgen do ki paac se gen Meljege Raa.* ‡

²⁷ Aan gɔɔ debm aal te maakin do Isa ki ey jaay danse ɔɔ aki ɔaa been ki se ɔɔ ken jaay 'ɔaakiga num, kɔsn ken naan edsen se, ɔski, ɔnte 'tɔndki meta ɔɔ maakse, ɔnte naajn do ki. ²⁸ Ken nam jaay deeksen ɔɔ: Kɛse le daa maraga se, naase ɔnte 'kɔski; bin se debm ken aalse bise ki se, naase anki 'tedn maakin 'naajn do kɔs ki se eyo. ²⁹ Maam m'taad ara se ute maakɔn naan ken utu naaj naaja ey num, ute gen naase eyo. Maam le m'ɔk doobo. Bin num gen di jaay debm maakin utu naaj naaja am gaasn gen kɔsn nakge se? ³⁰ Ken maam m'ɔaa kɔso jaay m'tɔom Raa num, gen di jaay naai 'taadum taar inj kus do kɔs ken maam m'tɔomga tɔom Raa taarin se?

³¹ Bin ɔo ken aki kɔso, ken aki kaaye lo aki tedn di di kic ɔo, 'tednki paac gen nookɔn Raa. ³² Bin num ken ute Yaudge, jeege Yaudge eyo, ey le ute *eglizn gen Raa se, paac se, maakɔn kingse ki se, ɔnte 'kɔlki nam 'kooɔn doobm Raa ki. ³³ Bin ɔo injki aan gɔɔ maama: maam m'aay kaamuma ɔɔ do nakge tu paac se, m'je m'tedn nakɔn ken 'tɔɔl jeege tu paac. Maam se m'saap do maam malin ki eyo, num maam m'saap taa beɛ jee dena m'je taa Raa aden kaaja.

‡ 10:4 Taar ara se Pol uuno taar ken jee dooy gaan *Israelge lee dooy jeege. § 10:7 Aak Ekz 32.6. * 10:9 Aak Nmb 21.5-6. † 10:18 Aak Lb 7.6. ‡ 10:26 Aak KKR 24.1.

11

¹ Aan gōo maam m'uun bōlotn *al-Masi se, naase kic 6o uunki bōlotuma.

*Kaad ken mēndge ute gaabge tusga gen keem *Raa*

² Maam se m'tōomse, taa naase se tēdga tak 6o, naase 'saapki dom ki ɔo naase utu ing 'bōobki taar ken maam m'dooyenso se. ³ Na6o maam m'je taar se, naase anki jeel kōkɔj jiga: gaabge paac se, *al-Masi 6o do6e ki ɔo mēnda le, gaaba 6o doŋ ki ɔo al-Masi le, Raa 6o doŋ ki. ⁴ Kaadn keem Raa ki jaay 6o gaabm ken taad taar teeco taar Raa ki ey le eem keem Raa jaay aal kala doŋ ki se, keese naan ɔl al-Masi 6o maakɔj sōkōŋ ki. ⁵ Num gar ken mēnda jaay kaadn keem Raa ki, 6aa taadn taar teeco taar Raa ki ey le 6aa keem Raa jaay aal te kala doŋ ki ey se, keese naan ɔl gaabiŋ 6o maakɔj sōkōŋ ki ɔo mēnd bin se tec aan gōo mēnd k'dōsiŋga dōs doŋa ken ɔliŋ sōkōŋ tōliŋ se. ⁶ Ken mēnda jaay baate kaal kala doŋ ki se, bēekiŋ se k'dōsiŋsiŋ naatn. 'Jeelki, ken mēnda jaay j'ɔj k'nanjiŋa bēekiŋ tak tak ey le k'dōsiŋsiŋga se, tēdiŋ sōkōŋ tōliŋa. Bin num ɔŋ mēnda tak 6o kaal kala doŋ ki doŋ ki. ⁷ Num ken gaaba jaay 6aa keem Raa num, ɔŋte kaal kala doŋ ki, taa gaaba se Raa aaliŋ teciŋ naaŋa taa aŋ *nooko. Gar mēnda le, Raa aaliŋ se gen nookj gaabiŋa. ⁸ Taa gaaba se teeco ro mēnd ki eyo, num mēnda 6o teeco ro gaab ki*. ⁹ Gaaba se Raa aaliŋo taa mēnd eyo, num mēnda le nookj gaabiŋa. ¹⁰ Taa *kōdŋ Raage se 6o mēnda se ŋ'aal kala doŋ ki ɔo ute kal ken naan aal doŋ ki se je taadn ɔo naan se sook deb ken ɔk tōɔgō doŋ ki se.

¹¹ Ute naan se kic 6o, naan Meljege tu se, mēnda kaliŋ ki sum se kōŋ kaan kaam eyo ɔo gaaba kic le kaliŋ ki sum se kōŋ kaan kaam ey kici. ¹² Aan gōo mēnda le teeco ro gaab ki se, gaab kic le mēnda 6o oojiŋa; num naade paac se iino gōtn Raa ki. ¹³ Naase malinge aakiŋki tu. Ken jeege tusga gen keem Raa jaay mēnda aal te kala doŋ ki ey sum 6o eem Raa se, dōodn ne? ¹⁴ Ken j'aakiŋ kaak bin kic 6o, gaaba jaay ul bēekiŋ tēd jerl se, sōkōŋ ey ne? ¹⁵ Gar mēnda jaay bēekiŋ den se, ɔkiŋa. Bēekiŋ ken Raa eŋiŋ den se, tēdiŋ tec aan gōo mēnd ken aalga kaal kala doŋ ki. ¹⁶ ɔo debm jaay je tookj do taarge tun maam m'taadŋen ey se, maam ute *eglizgen gen Raa se le, keese 6o nakj ken naaje k'lee k'tēda.

Kōsn gen Meljege Isa

¹⁷ Do taarge tun maam m'je m'asen taadse, maam m'asen kōŋ tōom eyo. Taa ken naase jaay 'tuskiga gen keem Raa se, naase 'tēdki nakgen *kusiŋ 6o cir ken bēe. ¹⁸ Anum nakj deet deet se k'taadum j'ɔo: ken naase jaay 'tuskiga gen keem Raa num, naase 'lee 'gaanji ute naapa. ɔo do taar ken se, m'jeeliŋ kengen mētinge se, mēt ki. ¹⁹ Bin num maam m'jeele maakse ki se, jeege utu 'gaan ute naapa, bin jaay 6o j'kaakj jeel jee ken ɔk taar Raa ɔoŋ se. ²⁰ Ken naase 'tuskiga gen keem Raa jaay ɔski kōs ute naapa se, ken maam m'aakiŋ ara ki num, aan gōo kōsn gen Meljege eyo. ²¹ Taa ken naase jaay ingkiga gōtn kōs ki se, naŋa naŋa kic 6o naar ɔs kōsiŋ kōsiŋ ken naan 6aano. Bin 6o jee mētinge le, 6o tōldē tōlō ɔo jee gen kuuy se le, aay bini oon koono. ²² Ken bin num, ɔski ɔo aayki bēesege tu. Lō naase ɔkki bēege ey ne? Ken naase jaay 'tēdki bin se, naase uum aalki kaal *egliz gen Raa se 6o naan ki ɔo gēnaagen ɔk dīm ey se le, naase aakdēki kaakj mētdē. Anum do taarge tun ese se, naase 'jeki m'asen taadn m'ɔo dī? M'asenga tōom la? Gōtō. Do nakge tun naase 'tēdki se, maam m'asen kōŋ tōom eyo.

²³ 'Booyki! Keese 6o taar ken Meljege dooyumo ɔo maam kic m'dooyenso m'ɔo: maakj nōar ken j'an kōkɔj Meljege Isa se, naan uun mappa jin ki, ²⁴ ɔo ken naan jaay tōom Raa aas se, naan dupiŋa ɔo deek ɔo: «Keese 6o roma ken m'ēdiŋ *serke taa naase. Nakj se 'lee 'tēdiŋki bini ɔo 'saapki dom ki.» ²⁵ Ken naade jaay ɔs aas se, Meljege uun *kōɔpm dooc ute tōtn koojn biŋ se ɔo tēdiŋ bin kici, taadŋen ɔo: «Tōtn koojn biŋ ken maakj kōɔp ken ese se je taadn ute moosum 'kōoy se, keese je taadn ɔo: *Raa dōokga kiji ute naase. Daayum ken naase '6aaki 6aa kaaye se, 'tēdiŋki bini ɔo 'saapki dom ki.» ²⁶ Daayum ken naase jaay 'tuskiga gen kōsn mappan ese se† ɔo gen kaay tōtn koojn biŋ ken maakj kōɔp ken ese se, keese naase 'taadki mētn taar kooy Meljege bini, 6ii ken naan afe terl ro ki.

²⁷ Taa naan se 6o, debm ɔs mappa gen Meljege ɔo aay tōtn koojn biŋ ken maakj kōɔp Meljege tu ute doobiŋ ey se, bōarō utu kooçŋ doŋ ki taa daa ro Meljege ute moosiŋ se, naan aaldēn te maak ki eyo. ²⁸ Taa naan se 6o naŋa naŋa kic ken 6aa 6aa kōsn mappm ese se ɔo 6aa 'kaay tōtn koojn biŋ ken maakj kōɔp ken ese, n'saap do roŋ ki jaay 'kōsō ɔo 'kaaye. ²⁹ Anum debm jaay ɔs mappan se ɔo aay tōtn koojn biŋ ken maakj kōɔp ki se, saap te do ro Meljege tu eyo jaay ɔs ɔo aay se, keese naan maliŋ 6o tēd bōarō ooc doŋ ki. ³⁰ Taa naan se 6o maakse ki se jeege dēna tēdga kōnō, jeege dēna kōnō tujdēnga ɔo jee mētinge ooyga. ³¹ Ken naajege jaay k'jeelki kōjn bōarō do naaje malinge tu se, Raa ajeki kōjn bōarō dojege tu eyo. ³² Anum ken Meljege jaay ɔjjeeki bōarō dojege tu se, keese naan dejjeki deije. Taa 6ii ken naan 'kōjn bōarō do *duni ki se, bōarō 'kooçŋ dojege tu ey sum. ³³ Bin 6o gēnaamgen doobm al-Masi ki, ken

* 11:8 Aak Jen 2.18-23. † 11:26 Mappan ese se Meljege Isa taad ute daa roŋ mala.

'tuskiga gen kōsn, kōsn Mēljege se, 'booyki naapa. ³⁴ Kēn debm jaay 60 tōlīn lē, ŋ'os beēn ki. Bin 60 kēn naase 'tuskiga se, bōōō 'koočn dose ki eyo. Taargen oop se, kēn maam m'baaga gōtse ki jaay 60, m'asen baa taadn naŋ meŋiŋa.

12

*Naabm kēn *Nirl Salal ed jeege tu gen tēdn naabm *Raa*

¹ Genaaŋgen doobm al-Masi ki, bōrse maam m'je m'asen terl do metn taar naab kēn *Nirl Raa ed jeege tu se. Maam m'je m'asen kōn naase aki kiŋg do derlse ki eyo. ² Do dōkiŋ, kēn naase 'jeelkiro te Raa mal ey se, kaad kēn naane se, nakŋ ok tōgō dose ki se 'tōōdōlsoŋ gōtn raasege tun oŋ taad taar ey se, o naase lē oŋ aasiŋkiro gen daar tōog eyo. ³ Taa naan se 60, 'booyki m'asen taada: debm jaay taad o: oŋ Raa 'naam Isa se, debm bin se naan ok Nirl Raa maakiŋ ki eyo. O debm taad o: Isa se Mēljege se, debm bin se ok Nirl Salal maakiŋ ki.

⁴ Nirl Salal se, naan kalaŋ sum, naōo nakgen kēn naan ed jeege tu se, dōlīn dēna. ⁵ Mēljege se kic naan kalaŋ sum, naōo naabm kēn naan ed jeege tu se, dōlīn dēna. ⁶ Raa kēn tēdn naaba maakiŋ jeege tu paac se, naan kalaŋ sum, naōo doobm kēn naan edo gen tēdn naabiŋ se, dōlīn dēna. ⁷ Naŋa naŋa kic 60 Raa edīn Nirl Salal maakiŋ ki se, taa an tēdn naabm kēn 'noogŋ jee Raage paac. ⁸ Deb kalaŋ se, Nirl Raa edīn jeel-taara gen taadn taar jeege tu o deb kuuy se, Nirl Raa ese sum 60 edīn jeele gen jeel naka. ⁹ Nirl Raa ese sum 60, tēd deb kalaŋ aal maakiŋ do Isa ki cir gen jeegen kuuy se o deb kuuy se, naan edīn tōgō gen kēdn lapi jee kōŋge tu. ¹⁰ Deb kuuy lē, Nirl Raa edīn tōogŋ gen tēdn nakŋ-kōōbge, deb kēn kuuy naan edīn tōogŋ gen taadn taar teeco taar Raa ki. O deb kēn kuuy se, naan edīn tōogŋ kēn an jeel nakgen kēn iŋo gōtn Nirl Salal ki ey lē gōtn sitange tu. O deb kēn kuuy se, naan edīn tōogŋ gen jeel taadn taar naan gen jeege jeel eyo. O ter deb kēn kuuy lē, naan edīn tōogŋ gen jeel taadn tōōkŋ metn taar naan gen jeege jeel ey se. ¹¹ O kēse Nirl Raa kalaŋ ese sum 60 tēdn nakgen se paac o naŋa naŋa kic 60 naan edīn naabiŋ naabiŋ aan gōo kēn naan maakiŋ jen ro ki.

Jee al-Masige se tum tēdga aan gōo ro kalaŋ

¹² Aakki tu: ro debkilimi se, naan kalaŋ sum, naōo tōp kaam dēna. Ute tōpm kēn naan tōp kaam den se kic 60 tum tēd ro kalaŋ. Jeegen kēn dōōkga ute al-Masi se kic 60 tec bini. ¹³ O naajege paacki se kēn Yaudge ey lē Grekge, bulge ey lē bulge eyo, *k'batizjekiro ute Nirl Salal kalaŋ ese sum o k'tum k'tēdkiga aan gōo ro kalaŋ. O Raa edjekiga Nirlin se maakjeege tu.

¹⁴ Bin 60 ro debkilimi se naan kaam kalaŋ sum eyo, naōo naan tōp kaam dēna. ¹⁵ Jē se 'kōŋ taadn o: «Maam lē m'ji ey se, m'kōŋ tēdn maakiŋ ro ki eyo.» Anum kēn naan taad bin sum 60, 'kōŋ tēdn maakiŋ ro debkilim ki ey ne? ¹⁶ Bi se 'kōŋ taadn o: «Maam lē m'kaama ey se, m'kōŋ tēdn maakiŋ ro debkilim ki eyo.» Anum kēn naan taad bin sum 60, 'kōŋ tēdn maakiŋ ro debkilim ki ey ne? ¹⁷ Kēn ro debkilimi jaay kaam kaliŋ ki sum num, naan tap 60 'booy ute dio? O kēn ro paac 60 bi kaliŋ ki sum num, naan 'kootn ute dio? ¹⁸ Deere, ro debkilimi se, Raa tōndiŋsinga ute doobiŋ tak tak aan gōo kēn naan maakiŋ jen ro ki. ¹⁹ Ro debkilim jaay ok ro kaam kalaŋ sum num, kēse j'aŋ kōŋ dan ro ute magaliŋ eyo. ²⁰ Deere, ro debkilimi se tōp kaam dēna naōo kēn tumba se, tēd ro kalaŋ.

²¹ Kaama 'kōŋ taadn ji ki o: «Maam se m'an dīm ute naai eyo.» O do lē 'kōŋ taadn jeege tu o: «Maam se m'an dīm ute naase eyo.» ²² Num gaŋ roi kaam kalaŋ kēn naai aakiŋ o ok tōog ey se, kēn naan jaay gōo num, kiŋgi se ai tēdn oŋo. ²³ Maakiŋ ro ki se gōtn kēn kaam kalaŋ j'aaldēn maak ki ey se, naade se 60 kēn k'lee k'j'ōkōdekī oŋo. O kēngen k'lee k'tōydekī tōy se 60, kēn k'lee k'j'aakki dōdege tu dawal dawal. ²⁴ Gaŋ kēngen k'j'aakdenki tal tal se je j'aaldēn tēdn bin eyo. Anum ro kaam kalaŋ k'tōyde tōy se 60, Raa tōndēn se, taa j'aaldēnki kōkŋ oŋo. ²⁵ Ro jaay Raa tēdn bin se, taa 'tōpm naap eyo, num taa naade 'kaakiŋ do naapge tu. ²⁶ Kēn ro kaam kalaŋ jaay oŋga dubara se, ro ute magaliŋ paac dabara. O kēn ro kaam kalaŋ jaay 60 tēdga nakŋ bēe k'tōōminga lē, ro ute magaliŋ paac 'tēd maak-raapo.

²⁷ Aan gōo ro debkilimi tōp kaam den jaay dōōk tum tēd ro kalaŋ se, deere, naase kic 60 'denki, naōo 'tum 'tēdkiga ro *al-Masi o naŋa naŋa kic 60 utu gōtn gōtiŋa. ²⁸ Bin 60, maakiŋ *egliz ki se, deet deet se, Raa tōnd *jee kaan naabm Isage. Gen k-dige se, naan bēer tōōd jee kēn taad taar teeco taariŋ ki. Gen k-matoge tu se, naan tōnd jee dooy jeege. O metn naade ki se, naan tōnd jee tēdn nakŋ-kōōbge, ter naan tōnd jeegen ed lapi jee kōŋge tu o tōnd jee meŋiŋe gen noogŋ jeege. Jee meŋiŋe naan tōndde jee kēn 'tōōdn jeege ute jee kēn taadn taar naan gen jeege jeel eyo. ²⁹ Aakdeki tu: naade paac se lē jee kaan naabm Isagen metn-jiki sum la? Paac naade taad taar teeco taar Raa ki sum la? Paac jee dooy jeege sum la? Paac jee tēdn nakŋ-kōōbge sum la? ³⁰ Naade paac se jeegen kēn ed lapi jee kōŋge tu sum la? Paac se, jee kēn taad taar naan gen jeege jeel ey se sum la? O naade paac se jeel taadn tōōkŋ taar naan gen jeege jeel ey se sum la? ³¹ Bin num naabm jigan kēn *Nirl Raa nig jeege tu se, 'dōŋki kēn jiga cir paac.

Borse 'booyki, m'je m'asen taadn doobm kēn jiga cir paac paac kēn anki lee do ki.

13

K'jeki naapa

¹ Kēn maam 60 m'jeel taadn taar naan jeege paac ɔ kēn m'jeel taar *kōdn Raage kic 60, nafo kēn maam m'ok maak-je ey se, kēse maam m'tec aan gōo ganja ey le aan gōo mēnde kēn j'ōndinga num eem tōkn bi kiric se. ² Kēn maam 60 m'taad taar teeco taar *Raa ki jeege tu, ɔ kēn m'jeel nakgen paacn jeege jeel metin eyo ɔ m'jeel metn nakge paac, ɔ kēn maam 60 m'aal maakum paac do Raa ki jaay m'taad koge tu m'ɔ j'iin k'dēte j'ōn gōtn se jaay naade took taarum kic 60, num kēn maam jaay m'je jeege ey se, maam m'debm tōl ser eyo. ³ Kēn maam 60 m'nig maalum paac jee daayge tu ɔ bini m'ōn rom k'tōcni pōdn kic 60, anum kēn maam jaay m'je jeege ey se, kēse maam m'kōn di ro ki?

⁴ Debm ɔk maakje do jeege tu se, naan maakin deere ɔ kercēle. Naan ɔk maak-kilimi do nam ki eyo, naan oon eyo ɔ magal roŋ eyo; ⁵ debm ɔk maak-je do jeege tu se, naan tēd nakj ɔkōn eyo, naan debm nakōn eyo, tēd maak-taar eyo, ɔk nam ute taar-maak eyo; ⁶ debm kēn je jeege se, nakgen ute doobin ey se, naan maakin raap do ki eyo, num naan jeel maakin raap do taar kēn met ki. ⁷ Debm ɔk maak-je se, kēn k'tēdn *kusiŋ kic 60, naan an dīm eyo. Daayum naan tuj ɔrmin ute jeege eyo, ɔnd doŋ paac do Raa ki ɔ ɔŋ serk nakge paac.

⁸ Maak-je se naan 'kōn naŋ eyo. Taargen k'taadn kēn teeco taar Raa ki se le, kaadn utu 'deele. ɔ taar naangen jeege jeel ey se utu 'naŋa ɔ jeel nakge se le, kaadn utu 'deel kici. ⁹ Taa jeel naajeege se jeel naŋ metn nakge paac eyo. ɔ taargen k'taadn kēn teeco taar Raa ki se le, ɔŋ aas ute gen Raa mal eyo. ¹⁰ Anum nakgen mala mala jaay ade 6aa se, nakgen paacn kēn aas te ute doobin ey se, kaadn utu 'deele.

¹¹ Kaadkēn maam m'utu m'baat se, napaar taadn taaruma, saapuma ɔ booy kōkuma, paac se, aan gōo gen gaan seemge; anum kēn maam jaay m'aas gaaba sum se, nakj gaan seemge se maam m'resinga naatn. ¹² Borse se, naajeege j'aakki nakge nafo j'aak j'okki metde eyo aan gōo debm aak daan kaamin maakj kaam-kaay-naan kēn aak ɔd ey se. Num 6ii kalan se, j'utu j'an kaakin 'toodn tal. Borse se, maam m'jeel m'ok metn nakge paac eyo, nafo 6ii kalan m'utu m'jeel kōkŋ metn nakge se mala mala aan gōo kēn Raa jeelum maam se.

¹³ Borse nakgen kēn 'kōpm 'tiŋg se: kaal maakj do Raa ki, kōnd do kēn j'ōndki do Raa ki ɔ maak-jea. ɔ maakj naade kēn mōt se, kēn cirde paac se, maak-jea.

14

*Naabm *Nirl Salal ɛd jeege tu se taa noogj jee dēna*

¹ Jeki maak-jea ɔ 'dōŋki naabm kēn Nirl Salal ɛd jeege tu ɔ kēn tap ki se, 'jeki doobm gen taadn taargen teeco taar *Raa ki. ² Taa debm kēn taad taar naan kēn jeege jeel ey se, kēse naan taad jikilimge tu eyo, num taad Raa ki. ɔ taar naan kēn naan taad se le, nam jeel metin eyo. Ute tōogŋ Nirl Salal se, naan taad nakgen deel doa kēn jeege ɔnd ute met kōn eyo. ³ Num gan debm kēn taad taar teeco taar Raa ki se, naan taad jikilimge tu, noogde gen ziidn 6aa ute naande, dejde ɔ ɛddēn kaay kaama. ⁴ Debm taad taar naangen jeege jeel metin ey se, kēse noogin naan mala gen ziidn 6aa ute naanina, gan debm jaay taad taar teeco taar Raa ki se, noogjee *egliz ki taa ziidn 6aa ute naande. ⁵ M'je se, naase paacki se, aki 'taadn taar naangen jeege jeel eyo. Nafo kēn maam m'je cir paac paac se, m'je naase aki taadn taargen teeco taar Raa ki. Taa debm kēn taad taar naangen jeege jeelin ey se, ɔŋ deb kalan 'taad tōkŋ metin jee eglizge tu taa aden noogo naade ziidn 6aa ute naande, kēn bin ey num, debm taad taar teeco taar Raa ki se cir debm kēn taad taar naangen jeege jeelin ey se. ⁶ Bin 60, gen naamgen doobm *al-Masi ki, aan gōo borse maam m'6aa gōtse ki jaay m'taadn ute taar naangen kēn naase 'jeelki ey se, taarumgen m'taadn se le ɔŋ taadn metn nakgen Raa taadum metin se eyo, ɛdsen te jeel eyo, taadn taar teeco taar Raa ki eyo ɔ dooysen ey se, kēse asen kōn noogj ɔ di?

⁷ Bin 60 'jeelki, silēre ute kurundu jaay 6aa metn kaa ki ey se, kaa se j'an jeel j'ɔ di? ⁸ Num debm tuuy bōrlō gen bōrō se jaay tuuyin met ki ey se, jeege 'kōn daapm rodē gen 6aa bōr ki ne? ⁹ Gen naase kic 60 tec bini. Kēn naase 'taadki taar naangen jeege booy ɔk metin ey se, taarsegen naase 'taadki se, jeege 'jeel kōkŋ metin ɔ di? Kēn bin num, taar naase ulki se, ulki tēŋe. ¹⁰ Deere, do naan ki ara se, taar naange napaŋ dēna ɔ maakde ki se, taar naan kalan jaay k'booy k'j'ōkin ey se, gōtō. ¹¹ Kēn deba jaay taadum ute taar naanŋ jaay maam m'jeel ey se, debm se maam m'jeelin naan se merte. ɔ maam kic le naan am jeelum maam se, merte. ¹² Aan gōo naase 'lee 'dōŋki naabm kēn Nirl Salal ɛd jeege tu se, 'dōŋki naabm kēn 'noogj jee egliz ki 'ziidn 6aa ute naande.

¹³ Taa naan se 60, debm taad taar naangen jeege jeel ey se, ŋ'tōnd metn Raa an kēdn jeele gen tērl taar se jeege tu. ¹⁴ Kēn maam jaay m'eem Raa ute taar naan jeege jeel ey se, deere,

maam m'eeṁiṁ ute maakum paac, naḅo taargen teec taarum ki se, saapum ənd ute metiṁ eyo. ¹⁵ Ken bin num m'teḁn m'əə di? M'keem Raa ute maakum paac ute taar naanjen jeege jeel ey se naḅo maam m'je m'an keemiṁ ute doobm ken saapum kic 6o jeel ək meṁiṁa. M'je m'kaar kaa ute maakum paac ute taar naanjen jeege jeel ey se naḅo, m'je m'kaar kaa ute doobm ken saapum kic 6o jeel ək meṁiṁa. ¹⁶ Ken jeege tusga gen keem Raa jaay naai 'təəm Raa ute saapi paac ute taar naanjen ken jeege jeel ey se, əə nam lee 6aado booy taar Raa sum jaay utu maakde ki se, naan 'kəŋ tookŋ *amin əə dio, taa taari ken 'təəm Raa se le, naan ənd ute metiṁ eyo. ¹⁷ Baat ey num, taari ken naai 'təəm Raa se nijim aak eyo, naḅo debm ing booyi jaay jeel metiṁ ey se, əŋ noogiṁ gen ziidn 6aa ute naaniṁ eyo.

¹⁸ Maam m'təəm Raa taa maam se m'jeel taadn taar naanjen jeege jeel ey se m'cirsen, naasen ken ing '6aaki se paac. ¹⁹ Naḅo maakŋ egliz ki se, maam m'je m'taadn taarge mii sum ken jeege jeel meṁiṁa taa aden dooyo, naan se cir ken m'taad taara dupu kando kando ute taar naanjen jeege jeel metiṁ ey se.

²⁰ Genaamge, ənte 'saapki aan gəə gen gaan seemge, num 'saapki aan gəə jee magalge. Num gan gen teḁn *kusiṁ num, 'teḁki rose aan gəə gaangen seeme ken jeel teḁ kusiṁ ey 6ərt se. ²¹ Taa naan se 6o maakŋ *Ko Taar ken Raa eḁo Musa ki raanŋ se Meljege Raa taad əə:

Jee se maam m'aden taad ute taar naanjen kuuy

əə m'ade kol jee kuuy 6o utu aden taadn ute taar naanŋege.

*Ute naan se kic 6o naade 'booy kuun taarum ey tap.**

²² Taar naanjen k'taad jaay jeege jeel ey se, kese Raa 6o taad təəgiṁ do jeege tun aal te maakde do Isa ki eyo. Num jee ken aalga kaal maakde do Isa ki se, taar naanjen jeege jeel ey se, taad ute naade eyo. Num gan debm jaay taad taar teeco taar Raa ki se, kese naan taad ute jee ken aalga kaal maakde do Isa ki əə jee aal te maakde do Isa ki ey se, taar se əlde naade maak ki eyo.

²³ Ken aan gəə egliz ute magaliṁ tus jaay jeege paac taad taar naanjen jeege jeel eyo, jaay, jee lee 6aado booy taar Raa sum ey le jee aal maakde do Isa ki eyo 6aado maakse ki se, asen taadn əə naase se jee derlge ey ne? ²⁴ Num gan ken naase 'paacki jaay 'taadki taar teeco taar Raa ki ute taar naanjen ken jeege jeeliṁ se, debm aal maakiṁ do Isa ki eyo, ey le debm lee 6aado maakse ki gen booy taar Raa sum se, ken naan booy taarsege se, an keḁn saapa əə naan 'jeel ron ki naan se debm kusiṁa, ²⁵ əə taar ken maakiṁ ken jeege jeel ey se le, 'toodn tal. Gətn se naan 'kerŋŋ kond naaniṁ naan ki naan Raa ki əə an keeme əə naan 'taadn makəŋ əə: Deer deer, naase se Raa utu daanse ki!

Raa je nakgen ute doobiṁ tak tak

²⁶ Genaamgen doobm *al-Masi ki, bin se maam m'asen taadn m'əə di? Ken 'tuskiga gen keem Raa se, naja naja kic 6o ken 6aa kaar kaa, dooy jeege, taadn metn nakŋ ken Raa taadiṁo, taadn taar naanjen jeege jeel eyo, ey le terl taar naan jeege jeel ey se, anum nakŋ naase aki teḁ paac se, 'teḁnki taa 'noogŋ *egliz 'ziidn 6aa ute naaniṁa. ²⁷ Ken jeege baag taadn taar naanjen jeege jeel ey se, əŋ jeege dio əə ken cirga le jeege mətə sum. Ken aki taad kic num, deb kalan taad aasga ram jaay 6o deb kuuy 'taada. Əə əŋ nam kuuy an terlin jeege tu. ²⁸ Ken debm ken an terlin taar se jeege tu gətə num, genaə ken taad taar naan ken jeege jeel ey se, n'ənte taadn naan jeege tu, num n'taadn ute maakiṁa əə n'taadn Raa ki. ²⁹ Num gen jee taad taar teeco taar Raa ki se le, əŋ jeege dio ey le mətə sum 6o, 'taada. Əə jee meṁinge se, k'booy k'l'ək metn taar se jiga, taar se 6aa ute metn taar Raa ləḅu gətə. ³⁰ Maakse ki se jaay deb kalan Raa taadiṁ metn nakŋ gam əə je taadn metn nakŋ se jeege tu se, deb kuuy ken taad taad se n'doa əə n'əŋ gətə deb ken se. ³¹ Deere, paacki se, əkki doobo ken aki taadn taar teeco taar Raa ki, naḅo ken deb kalan taad aasga jaay 6o kəŋ gətə naapiṁ ki. Bin se jeege paac, naase adeki dooyo əə adeki keḁn kaay kaama. ³² Debm jaay taad taar teeco taar Raa ki se, naan 6əəb ək taariṁa. ³³ Nakŋ ute doobiṁ ey se, Raa je eyo. Num Raa se je naase aki king ute lapia.

Naase 'teḁki aan gəə eglizgen gen jee Raagen 6aa se paac, ³⁴ ken jee al-Masige jaay tusga se, mēndgen maakse ki se, k'doa. Aan gəə ken *Ko Taar ken Raa eḁo Musa ki taada, maakŋ jee al-Masige tun tusga se, mēndge se ək doobo gen taadn taar eyo num k'j'ing kaam kalan. ³⁵ Ken naade 6o je tənd meṁa le, k'6aa k'tənd metn gaabdege beene. Ey num ken jee al-Masige tusga num, mēndge jaay 'taadn taara se dəəḁ eyo.

³⁶ Ləḅu taar Raa se uuno metiṁ gətse ki sum la? Əə taar se, naase kalse ki sum 6o 'booyiṁkiro le? ³⁷ Maakse ki debm jaay saap əə naan ək *Nirl Salal maakiṁ ki ey le teḁga debm taadn taar teeco taar Raa ki se, n'jeele taar ken maam m'raanjen se, kese Meljege mala 6o taadsen nakŋ gen teḁa. ³⁸ Anum taar ken maam m'raanjen se jaay debm baate tookŋ do ki se, debm bin se Raa kic 6o, jeeliṁ eyo.

* 14:21 Aak Eza 28.11-12.

³⁹ Bin se, genaamgen doobm al-Masi ki, 'dɔŋki gen taadn taar teeco taar Raa ki ɔ jeegen taad taar naangen jeege jeel ey se, ɔŋte 'gaaski gen taada. ⁴⁰ Naɔo nakn paacn ken naase aki ted se, 'tednki ute doobin tak tak.

15

Deere, Isa se duroga daan yoge tu

¹ Genaaamgen doobm *al-Masi ki, ter maam m'je m'asen taada, taa naase aki saapm do Labar Jigan gen al-Masi ken maam m'taadseno ɔ naase 'tookkiro do ki se ɔ borse kic utu ɔkinki ɔɔnɔ. ² Ute Labar Jigan gen al-Masi ese se ɔo, naase ɔŋkiga kaaja ken naase jaay ingki do ki aan goɔ ken maam m'taadseno se. Ey num, ɔere, kaal maaksen do al-Masi ki se, 'tedn nakn cere.

³ Nakn cir paac paac jaay maam m'dooseno deet deet se, taar maam mala m'ɔŋino gotn al-Masi ken ɔ: al-Masi se ooyga taa *kusiŋjege aan goɔ ken Kitap taadno. ⁴ Naan ooy se, j'aliŋo maakj ɔaad ki, gii k-mɔtɔge tu se naan duro daan yoge tu, aan goɔ ken Kitap taadno ro ki se kici. ⁵ Ken naan duro se, naan teeco naan Pier ki ɔ ter naan teeco naan jee kaan naabinge tun k'danɔde ute ro jee sik-kaar-di se. ⁶ Ter naan teeco naan genaage tun doobm Isa al-Masi ken tus ing king taa naapki ɔ jee se cir kaar-mii. Maakde ki se, jee denin utu zere ɔ kengen metinge se, ooyga. ⁷ Ter naan teeco naan Jak ki ɔ ter naan teeco naan jee kaan naabinge tu paac. ⁸ Anum kaam mɔɔtn se, naan teeco naan maam ki kici, maam ken aan goɔ goon ken j'oojin laapin aas te eyo. ⁹ Deere, maakj *jee kaan naabm Isa al-Masige tu se, beeki num, maam se ɔo debm ken k'kaal mum eyo. Taa maam se m'aas ken j'am dan *debm kaan naabm Isa al-Masi eyo. Taa *eglizn gen *Raa se, maam m'dabariŋoga. ¹⁰ Num gan Raa tedumga be ɔ ute be naan tedum se maam m'tedga aan goɔ ken borse naase 'jeelumki se. Anum be Raa ken tedum maam ki se, ted te nakn cer eyo. Naɔo maakj jee kaan naabm Isa al-Masi ki paac se, maam m'ted naaba m'cirde. Num ken ted naabm se, maam eyo, naɔo be Raa ese se ɔo ɔlum maam m'ted naabm se. ¹¹ Bin ɔo ken 'tedn maama, ɔ naade, kese ɔo taar kalaŋ ken naaje k'taadseni ɔ do taar ken se ɔo, naase 'took aalkiro maakse do ki se.

Raa utu 'dur jeege daan yoge tu

¹² Naaje k'taadsen j'ɔɔ *al-Masi se duroga daan yoge tu. Num gen di jaay jee metingen maakse ki se, taad ɔ jee ooyga kooy se, ade kɔŋ 'dur daan yoge tu ey se? ¹³ Ken jeege jaay ade kɔŋ dur daan yoge tu ey num, al-Masi kic ɔo duro utu te daan yoge tu eyo. ¹⁴ Ken al-Masi jaay duro te daan yoge tu ey se, taar naaje k'taadseno se, taar rene ɔ kaal maaksen do al-Masi ki se kic le, cere. ¹⁵ Deere, ken jee ooyga kooy jaay ade kɔŋ dur daan yoge tu ey num, al-Masi kic ɔo Raa durino te daan yoge tu eyo. Bin se, naaje k'tedga saadgen gen Raa ken taad taar met ki eyo taa naaje k'taad jeege tu j'ɔɔ: Raa se duroga al-Masi daan yoge tu se. ¹⁶ Ken jee ooyga kooy jaay kɔŋ dur daan yoge tu ey num, al-Masi kic ɔo, duro te daan yoge tu eyo. ¹⁷ Anum ken al-Masi jaay duro te daan yoge tu ey se, kaal maaksen do naan ki kic ɔo, cere. ɔo borse kic ɔo, naase utu ingki maakj *kusiŋse ki. ¹⁸ Ken bin num, jee ooyga kooy doobm Isa al-Masi ki se, utga. ¹⁹ Ken naajege jaay k'j'ɔndki dojege do al-Masi ki gen ting do naan ki ara sum num, maakj jikilimge tun do naan ki ara se, ey num beeki se, naajege sum ɔo ken jeege ajeki keeŋ dojege tu cir ken jeegen ɔaa se paac paac.

²⁰ Num gan deere, al-Masi se duroga daan yoge tu ɔ Raa jaay durino deet deet se, jejeki taadn ɔ: jeegen ooyga kooy se naan utu aden 'dur bin kici. ²¹ Ute doobm deb kalaŋ sum ɔo, yoa aan do jeege tu ɔo ute doobm deb kalaŋ kuuy se, jeege utu ade 'dur daan yoge tu. ²² Aan goɔ jikilimge paac teeco metijil Adum ki se, naade paac ooy aan goɔ naana. Bin ɔo gen jeegen paacn dook ute al-Masi se, naade paac utu 'kɔŋ kaaja ute naan kici. ²³ Num Raa ade 'dur jeegen ooyga kooy se naan aden reese utu doobin doobina. Al-Masi se naan ɔo debm duro deet daan yoge tu jaay ɔo jee naange se utu ade 'dur daan yoge tu gii ken naan ade ɔaa se. ²⁴ Num sitange, marage ɔo nakgen ɔk tɔgo do jeege tu paac se, al-Masi utu aden 'tedn 'tedn gɔɔ, jaay ɔo duni se 'nana ɔo kaad ken se sum ɔo al-Masi 'kɔŋ gaara kaam ji Bubin Raa. ²⁵ Taa al-Masi se 'kɔsn gaara *bini jee taamooyinge se Raa aden tedn naan ɔo king dode ki*. ²⁶ Debm wɔoy kaam mɔɔtn ken j'an kutin kap se, yoa. ²⁷ Ter Kitap taadga taad ɔo al-Masi se:

Raa edinga nakge paac kaam jina.†

Ken Kitap jaay taad ɔo nakge paac tedga kaam jin se, ɔp Raa sum ɔo kaam jin eyo. Taa Raa se, naan ɔo debm ken edin nakge paac kaam jina. ²⁸ Ken Raa jaay edga nakge paac kaam ji al-Masi se, naan Goonin mala se, 'kɔɔpm kaam ji Raa ken edin nakge paac kaam jin se. Bin se jaay ɔo Raa utu 'kɔsn gaara do nakge tun ɔaa se paac.

* 15:25 Aak KKR 110.1. † 15:27 Aak KKR 8.6.

29 Jee ken je oo j'ade *batizn taa jeegeen ooyga kooy se tap bo, *batem se aden tedn di naade ken jee ooyga kooy se†? Ken jeegeen ooyga kooy jaay ade kon 'dur daan yoge tu ey num, gen di naade an rode k'batizde taa naade se? 30 Ken jeegeen ooyga kooy jaay 'dur daan yoge tu ey num, gen di jaay naajege daayum k'lee k'6aa gotn onn ken j'an kutn koje ro ki se? 31 Genaamgen doobm al-Masi ki, daayum maam se m'lee nirl yo ki. Kese taar met ki, oo aan goo gotn Meljege Isa al-Masi ki se, maam m'toom roma taa naase se, taar se met ki kici. 32 Genaamge, maakn gegeer ken Epez ki se, maam m'dodega ute jeegeen aan goo daa gaabge se. Ken jaay gen nakgen do *duni ki sum num, maam tap bo m'kon di ro ki? Ken jeegeen ooyga kooy jaay ade kon dur daan yoge tu ey num: *J'oski oo j'aayki ute maraadjege, taa naajege se le, metbeeki j'aki 'kooyo.*§

33 On ten 'kaanki rose dala, 6ere: Medgen jig ey se bo ken tuj king bee jeege*. 34 Terlki saapse oo onte 'tedki kusina! Maam m'aak jee metinge maakse ki se jeel Raa eyo; maam m'taadsen bin se taa sokon asen toob.

Jeegeen ooyga kooy se, ade duru daan yoge tu ute ro tec oo dio

35 Nam 'kon tonnd meta oo: jeegeen ooyga kooy se tap bo ade 'dur oo di daan yoge tu? Oo rode tap bo 'tecn oo di? 36 Kale, debm derle! Kaam nakn naai oocinga se, ruumga† jaay teec ey la? 37 Naai 'lee ooc se, ooc kaam teene ey le kaam ne dim kuuy, num naai 'lee ooc gardin eyo. 38 Ken naai jaay oocga se, Raa teeci naa teep tedn magala aan goo ken naan maakn jen ro ki. Kupm kaam naka tak bo tecn naparin kalin ki kalin ki.

39 Nakgen oo ko se paac rode se tec naap eyo. Gen jikilinge le tec kalin ki, gen daage le kalin ki, gen yeelge kic le kalin ki oo gen kenjige kic kalin ki. 40 Aan goo nakgen do naan ki ok roge se, kengen maakn raa ki se ok kici. Nabo kaakn beedege se, tec te naap eyo. 41 Kaada woarin tec kalin ki oo laapa kic kalin ki oo k-dijge kic bo woarde tec kalde ki. Oo ter k-dijge ute naapa kic woarde tec kalan eyo.

42 Bin bo bii ken jeege ade dur daan yoge tu se, 'tedn bin kici. Debkilimi jaay ooy j'olinga maakn baad ki se, ruum naatn. Num gan bii ken naan ade 'dur daan yoge tu se, ro ken Raa an ked se 'kon ruum ey sum. 43 Ro debkilim ooy jaay j'olinga maakn baad ki se, naan ted aak kusu. Num bii ken naan ade 'dur daan yoge tu se, Raa an kedn ro aak bee. Ro debkilim ooy jaay j'olinga maakn baad ki se, naan ok tooo eyo. Num bii ken naan ade 'dur daan yoge tu se, Raa an kedn ro ken ok tooo. 44 Debm jaay ooyga num ken j'olinga maakn baad ki se, ke se j'ol daa ro sum. Num ken naan jaay ade 'dur daan yoge tu se, ade teecn ute ro ken *Nirl Salal an keda. Aan goo do naan ki debkilim ok daa ro se, maakn raa ki kic bo Raa an 6aa kedn ro kuuy. 45 Kese bo Kitap taad oo: debkilim deet deet se ron Adum, naan se ok daa roa ute koa. Adum kaam moon se†, naan se Nirl ken ed kaaja jeege tu. 46 Debm ken baado deet deet se, debm ok Nirl ken ed kaaja se eyo, num debm ok daa ro bo baado deete oo debm ok Nirl ken ed kaaja se, baado kaam moon. 47 Debm deet deet se naan se j'obin ute naana. Debm k-dige se, naan se iino maakn raa ki. 48 Jeegeen do naan ki ara paac se, tec aan goo debm ken j'obin ute naana se. Oo jeegeen maakn raa ki se le, tec aan goo debm ken iino maakn raa ki se kici. 49 Aan goo 6orse naajege k'tecki debm ken j'obin ute naana se, naajege k'j'utu j'aki tec debm ken iino maakn raa ki se kici.

50 'Booyki genaamgen doobm *al-Masi ki, m'asen taada: 6ere, debkilimi ute daa ron ok mooso se 'kon 6aa *maakn Gaar Raa ki eyo. Oo daa ro se ken utu 'ruum se le, naan se 'kon ting gen daayum eyo.

51 Maam m'je m'asen taad ute *nakn ken jeege jeel metin ey se: 'Booyki! Naajege se j'aki kooy paac eyo. Anum naajege paacki se, Raa utu ajeki terl rojege kaam kuuy. 52 Bii ken pulu 'keem kaam moon se, 'ted yokod aan goo debm ond kaamin sapac se, kaad ken pulu 'keem se, jeegeen ooyga kooy se utu 'duru ute ro ken 'kon ruum eyo. Oo naajegen j'utuki zere se le, Raa utu ajeki terl rojege kaam kuuy. 53 Ro ken utu 'ruum se, tak bo j'utu j'an kedn ro ken 'kon ruum eyo oo ro kon kooy se le, j'utu j'an kedn ro ken 'kon kooy ey sum.

54 Kaad ken ro ken utu 'ruum se, jaay utu terl ro ken 'kon ruum eyo, oo ro ken 'kooy se le j'utu j'an terlin ute ro ken 'kon kooy ey se, bin bo taar ken Kitap taad do dokin se 'kaan doobin ki ken oo:

Bere, yo se Raa ciringa naan tedga goto.

55 *Naai yoa, toozi ken naai 'cir jeege se tap bo gay?*

Oo toozi ken naai lee toozi jeege se tap bo gay?§

† 15:29 Taar Pol taad ara se taad ute jee al-Masi gen metingen batiz taa jee ooyga kooyo num gan Pol se uun te kul eyo gen batizn taa jee ooyga kooyo. § 15:32 Aak Eza 22.13. * 15:33 Taar se Pol uuno taar gen kod Grek debm kaar bal-zere. † 15:36 Ute taar ken k'raan Kitapm se taad oo kaam naka se ooy, jaay teece. † 15:45 Adum kaam moon se taad ute *al-Masi. § 15:55 Aak Eza 25.8.

⁵⁶Tōogŋ ken naai 'lee tōol jeege se le, keŋe *kusiŋa. Ōo kusiŋ le, ken eđiŋ tōogō se, *Ko Taar ken Raa eđo Musa ki. ⁵⁷Anum ute doobm Meljege Isa al-Masi se, k'tōomki Raa ken eđjeki tōogō k'cirki nakgen ok tōogō dojege tu!

⁵⁸Bin 6o, gena naa maak-jemge, 'daarki tōogō. Ōnte 'terlki mōotn! Naabm Meljege se ōnte 'kōŋiŋki, 'ted' 'baansiŋki ute naaniŋa. 'Jeelki, naabm ken naase 'lee dabara 'tediŋki Meljege tu se, eer eyo.

16

*Gēnaagen doobm *al-Masi ki tiir gēn noogŋ gēnaagen Jeruzalem ki*

¹M'je m'asen taada taa gursn ken aki tiir gēn noogŋ jee Raagen Jeruzalem ki se: maam m'taaddega taad metiŋ *eglizge tun taa naaŋ Galat ki. Anum naase 'tediŋki bin kici. ²Bii dumas ki tak 6o, naja naja kic 6o do naabiŋ ken naaŋ ted jaay ōŋo se, maak ki se ŋ'ōōd ŋ'ōmbiŋ gēn doŋa taa an noogŋ gēnaagen doobm al-Masi ken Jeruzalem ki. Bin se, naase aki kōŋ booy biin ken maam m'aanga jaay aki tiir ey sum. ³Ken maam jaay m'6aa m'aanga gōtse ki num, jee ken naase 'beer 'tōōddeki se, maam m'ade kedn maktub ute nakŋ ken naase 'tiir 'tusiŋki jide ki se. Ōo maam m'ade kōl naade aan 6aa ute nakgen se, Jeruzalem ki. ⁴Ken aakiŋki bee jaay maam mala 6o m'6aa kic le, naade '6aa ute maama.

Pōl je 6aa merte

⁵Ken maam m'utu m'6aa gōtse ki se, maam m'kaal teecŋ taa naaŋ Masedoan ki, taa maam m'kaal ute doobm ese. ⁶Ken maam jaay m'aanga gōtse ki se, baat ey num maam m'tiŋg cōkō ute naase, lōbu kaadn kuulu se kic daan m'an'ŋ deel gōtse ki jaay 6o sōm naase amki je nakŋ ken am noogŋ gēn tedn mertum naan ki. ⁷Anum ken 6orse m'6aa 6aa gōtse ki se, m'je m'asen kaakŋ ute do jem sum eyo, na6o ken Meljege jaay ođdumga doobo num, maam m'je m'kiŋg ute naase cōkō. ⁸Num ganj 6orse maam se m'tiŋg maakŋ geger ken EpeZ ki se, bini m'kaan kaadn laa Pantekōt ki. ⁹Taa gōtn ese se, maam m'ōŋga doobm gēn tedn naaba *Raa ki den aak eyo na6o jee wōoyge kic 6o dēna utu gōtn ese.

¹⁰Ken Timote jaay aanga gōtse ki num, aakiŋki doŋ ki. Bin jaay 6o naaŋ kic niriŋ an kaay eyo; taa naaŋ kic le tedn naabm Meljege aan gōo maama. ¹¹Beere, Timote se, nam ōnte kuum kaaliŋ naaŋ ki, num eđiŋki nakŋ noogo ken naaŋ ade kōŋŋ terl gōtum ki ute lapia. Taa maam m'ute gēnaagen gōtn ara se, j'utu j'iŋg j'aak kaamiŋa.

¹²Gēnaajege Apōls se, ey num maam m'eđiŋga kaay kaam aak eyo m'ōo ute gēnaage se, ŋ'6aa gōtse ki, na6o naaŋ took eyo gēn 6aa gōtse ki 6orse se. Anum ken naaŋ ōŋga jiiŋ jaay sōm utu '6aa gōtse ki.

Pōl naŋ taariŋa ođ tōosiŋ jeege tun Kōrint ki

¹³Daayum iŋgki zeeere, kaal maaksen do Raa ki se okiŋki tōogō. 'Tedki jee mec ođ 'daarki tōogō. ¹⁴Ōo nakŋ naase aki 'ted paac se, 'tediŋki ute maak-jea.

¹⁵Gēnaame, 'booyki m'asen taad daala: 'jeelki Stepanas ute jee maakŋ 6eeŋ ki se, naade 6o jee ken took aal maakde deet do *al-Masi ki taa naaŋ Akayi ki se ođ naade se 6o, jee ōŋ rode gēn tedn naabm Raa maakŋ jee Raage tu. ¹⁶Jee bin se 6o, 'tookki taarde ođ jee ken lee dabar ted naaba ute naade se kic 6o, 'tookdeki taarde kici.

¹⁷Ken Stepanas, Fortunatus ute Akaykus 6aado aakum se, maam maakum raap aak eyo; gōo naase ki se, naade 6aado noogumga. ¹⁸Taa naade se tedum maakum tōōdga kaam kalan aan gōo naade tedsen naase ki se kici. Bin num jee bin se, okdeki ođŋo.

¹⁹*Eglizgen taa naaŋ Azi ki se, tedsen tōose. Akilas ute Priska ođ ute egliz ken lee tus 6eede ki se kic tedsen tōose den aak eyo ute ro Meljege. ²⁰Gēnaagen doobm Isa al-Masi ken gōtn ara se, tedsen tōose paac.

'Tedki tōose naapge tu ođ 'baam 'tōkki naapa ođ aayki ciil naapge aan gōo gēnaa naapge. ²¹Gōtn ara se, keŋe maam Pōl 6o m'raansēn tōosn se ute jim mala.

²²Debm jaay je Meljege ey se, ōŋ Raa an naama. Maranaata! (Keŋe je deekŋ ođ: ōŋ Meljege se ŋ'6aado.)

²³Ōŋ Meljege Isa asen tedn beereŋa.

²⁴Maam se m'jese paac taa naajege k'dōok k'tedkiga kalan ute Isa al-Masi.

Maktubm k-dige ken Pōl raanjin eglizn Kōrint ki Kupm mētn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm k-dige ken Pōl raanjin eglizn Kōrint ki

Ken Pōl raanga raan maktubm deetn gen Kōrintge se 60 jaay naan ōj labar jee Kōrint ki 60 ter naade raan tōl maktubge dena ute naapa kici (koŋ 2.3). Gotn se, Pōl ute jee al-Masigen Kōrint ki se, taarde 6aa 6k mētn naap eyo. Taa naan se 60 kōr naan terl te gotde ki ey 6ōrt se, naan raannden taa aden terl kingde. Maakŋ maktubin ki se Pōl taad jeege tu ute doobm 60 di jaay naan ted debm kaan naabm Isa se, ken je deekŋ 60 naan se Isa al-Masi 60 6lin naaba. Ken gen Pōl ki num naan se nakin kaan naaba sum. 30 maakŋ naabin ken naan ted se, naan ōjga nakgen 60 ken aan don ki, ōjga dubar 60 nakgen ken 6l beere deb ki 60 ute naan se kic 60 naan ōj aayga kaamina. Na6o nakŋ naan je se got6 6aa se paac jeege 'jeel Raa Bubu 60 Isa al-Masi. Ken Pōl jaay taad taa naan malin se, nakŋ ken naan je se, jee Kōrint ki an baatin eyo 60 'koŋ baatn dooyin ken naan dooydeno se ey kici (koŋ 1-7). Gen k-dige se, Pōl raannden 60 jee 6k maala se, k'noog jee al-Masigen Jeruzalem ki (koŋ 8-9). Gen k-mōt6ge tu se, Pōl taadden 60 jee ken ted rode aan g60 jee kaan naabm Isa al-Masige se j'ōnte booy kuun taarde (koŋ 10-13).

Pōl raan ōl tō6se egliz ken Kōrint ki

¹ Ken ara maam Pōl, *m'debm kaan naabm Isa al-Masi aan g60 ken *Raa maakin jen ro ki 60 maam m'raan maktubm ese se ute genaajege, Timote. Naaje k'tedsen tō6se naase ki jee *eglizn ken maakŋ geger ken Kōrint ki ute jee Raagen paacŋ taa naan Akayi ki ute magalina. ² 6n Bubjege Raa 60 Meljege Isa *al-Masi asen tedn beede 60 asen kedn lapia.

Raa debm ed kaay kaama jeege tun maakŋ dubar ki

³ K'tōomki Raa, Bubm Meljege Isa *al-Masi, naan se Bubm ken been dena 60 naan 60 Raa debm ed kaay kaama ute maraadinā. ⁴ Maakŋ nakge tun 60 ken aan dojege tu paac se, naan 60 debm edjeki kaay kaama. Ute kaay kaam ken Raa edjeki se, naajege kic num j'anŋki kaasn gen kedn kaay kaama jeege tun maakŋ nakge tun 60 se kici. ⁵ Aan g60 naajege j'ōnki dubar dena ute al-Masi se, bin 60 ute doobm al-Masi se Raa edjeki kaay kaam den bin kici. ⁶ Ken nakŋ 60 jaay aanga doje ki kic num, taa Raa asen kedn kaay kaama ken asan kol gotn kaaj ki. 30 naaje jaay Raa edjen kaay kaama se taa naase kic 60 dubar aanga dose ki num anŋki koŋ kaasa aan g60 ken naaje dubar aan doje ki jaay j'ōj j'aasin se kici. ⁷ 30 naaje k'jeel maakje ki kōnd dojen jaay j'ōnd do naase ki se, kōnd do mec. Taa naaje k'jeele naase 6nkiga dubar ute naaje se, bin se Raa asen kedn kaay kaama aan g60 naan tedo naaje ki se kici.

⁸ Anum naase genaagen doobm al-Masi ki, naaje k'je naase aki jeele taa naan Azi ki se k'dabarjenoga den aak eyo. 30 dubar ken naaje k'j'ōj se deeloga doje, naaje k'saapo j'60 naaje se j'kōŋ kaaj ey sum. ⁹ Deere, naaje se k'saap j'60 6iije nanga sum, naaje j'kooyo. Na6o, naaje se j'ōnd doje do naaje malinge tu eyo, num naaje j'ōnd doje do Raa ki, naan 60 debm lee dur jeege daan yoge tu. ¹⁰ 30 Raa se 60denoga doje maakŋ yo ken gotn ese se 60 naan ajen kō6dn doje kuuy daala. Deere, naaje se j'ōnd doje don ki, got kuuy kic 60 naan utu ajen kō6dn doje daala. ¹¹ Naase kic ute keem Raa ken naase aki keem se, naase ajeki noogo. 30 ute tōnd mētn ken jeege dena tōnd mētn Raa taa naaje se, Raa ajen tedn beē. Ute naan se jeege dena t'ōom Raa taa beē ken naan tedjen se.

Gotn Pōl uun doa je 6aa Kōrint ki na6o ōj 6aa te eyo

¹² Anum nakŋ tedjen jaay naaje k'tōom roje se, naaje k'jeelin maakje ki, kingien naan j'ing maakŋ jeege tu, 60 tap tap ute naase se, j'ingō ute ken met ki 60 ute maakŋ kalan naan Raa ki. Num naaje k'j'ingō bin se ute jeel-taar gen jikilimge eyo, num ute beē Raa ken tedjen se. ¹³⁻¹⁴ Deere, taargen naaje k'lee k'raanjesin se, naaje k'raanjen te taar dīm kuuy eyo, num taargen naase 'lee 'dooyinŋki 60 'booy 6kinŋki se. Aan g60 6orse naase naka kaam kalan 'booy 6kjekiro te metin paac ey se, num maam m'saap naase utu ajeki 'booy kōkŋ mala mala 60 ke6e 60 taar ken maam m'je taada se: *6ii ken Meljege Isa ade 6aa se, naaje k'tōom roje ute naase 60 naase kic 60 aki tōom rose ute naaje kici.

¹⁵ Deere, maam m'jeel maakum ki maam m'je m'6aa gotn naase ki 60 deet jaayo, taa bin se naase aki koŋ beē maam ken m'6aa gotse ki 60 di se. ¹⁶ Maam m'kiin gotse ki se m'6aa Masedoan ki 60 ken m'terl terl Masedoan ki kic 60, m'ade kaal dose ki. 30 naase 60 amki je nakŋ ken am m'kaasn gen 6aa merte taa naan Jude ki. ¹⁷ Ken maam m'uun do gen 6aa merte se, ute maakum paac ey la? Ey le nakŋ maam m'6aa 6aa tēda paac se, m'tedin aan g60 gen jikilimgen do nak ken kalan sum 60 ken naade 6aan 6aa tēda num deek 60: «Yēē» 60 «Yēē eyo» se la? ¹⁸ Taar se Raa kic 60 jeele, do taar ken kalan se, naaje j'ōj k'taad6eno te

j'oo: «YEE» oo «YEE eyo». ¹⁹ Taa maama, Silban ute Timote ken k'baado k'taadsen taar Goon Raa Isa *al-Masi gotse ki se, do taar ken kalan sum bo, naaje k'taad te ey «YEE» oo «YEE eyo». Num gan taar naaje k'taad se, daayum «YEE». ²⁰ oo nakn ken Raa taado utu ted se, ute doobm al-Masi se paac 'tedn met ki. Bin bo ute ro Isa al-Masi se, naaje k'deekki j'ooki: *amin Raa ki gen *nookn rona. ²¹ Raa bo ken dookjeki ute al-Masi k'tedkiga tooq se oo naan bo debm tedjeki k'tedkiga jee naange. ²² Naan bo debm ken tedjeki nakn kaakn jeele, kese Nirlin ken naan edjeki maakjege tu ken je deekn oo naajege se k'tedkiga jee naange oo ute naan se, naan je ajeki taadn oo utu ajeki kedn nakn ken naan taado oo utu ajeki ked se.

²³ Maam se on Raa am tedn saaduma oo maam se le m'taad taar met ki. Ken maam jaay baate terlo maakn gegger ken Korint ki se, m'je m'asen tujn maakse eyo. ²⁴ Naaje k'je j'asen tedn utu taa tooq eyo gen kaal maakse do Raa ki, taa kaal maakse le, naase utu okinko tooq. Anum naaje k'je j'aki tedn naaba tele, taa naase kic bo maakse raapo.

2

¹ Maam se m'uunoga doa, m'kon terl gotse ki jaay, m'asen baa tujn maakse ey sum. ² Anum ken maam jaay 'tujsega maakse se, maam kic bo maakum 'taju, bin se nam am tedum jaay maakum raap se goto, taa naase le paac, maakse tujga. ³ Ken olumo jaay m'raanseno maktub se, taa maam m'je eyo kaad ken m'baa gotse ki se, jeegen am kedn maak-raap se bo, 'terl am tujn maakuma. Maam m'jeel maakum ki, ken maam jaay maakum raap se, naase kic bo 'paacki maakse 'raapo. ⁴ Kaad ken maam m'raanseno se, maam maakn maak-tuj ki oo m'maakn kaa-maan ki oo m'uun nirlum dena dose ki. Maam m'raanseno se taa m'asen tujn maakse eyo, num taa aki jeele maam se, m'jese den aak eyo.

*Pol taad oo: debm tedga *kusiin se, k'tedin kaldé*

⁵ Ken deba jaay tujga maakn jeege se, kese naan tujum maakn maam eyo, num naan tujsen maakn naase paacki. Nafo taar se j'onte 'tedinko 'deel doa. ⁶ Gen debm bin se, ken jee dena uuninga kaamin se bo, beenga sum. ⁷ Taa naan se bo naase 'tedinko kaldé, oo edinko kaay kaama, ey num som maak-tujn ese se 'deel doqa. ⁸ 'Booyki m'asen taada, debm bin se 'taadinko tal, naan 'jeele, naase se 'jenki. ⁹ Anum ken olumo jaay maam m'raanseno maktubm se, ken naase jaay 'tookki taarum paac le, maam m'kaakn jeel ro ki. ¹⁰ Num 'booyki m'deekseni: debm jaay naase 'tedinko kaldé se, maam kic m'tedinga kaldé, ken maam bo m'tedinga kaldé naan al-Masi ki kic num, taa naase. ¹¹ Bin bo *Bubm sitange ajeki kon kaan dal eyo, oo nakn naan je teda se le, naajege k'jeelinko tak.

Pol uun nirlin do Tit ki

¹² Ken maam jaay m'aan maakn gegger ken Troas ki gen taadn Labar Jiga gen *al-Masi jeege tu se, ey num gotn se Meljege oodunga doobo ute maraadiina. ¹³ Nafo ken m'aan jaay m'on te genaam Tit ey se, maakum tap bo on daar eyo. Gotn se maam m'lin m'on genaagen doobm al-Masi ki oo m'baa taa naan Masedoan ki.

*Ute Isa *al-Masi se naaje k'cirkiga nakge paac*

¹⁴ K'toomki *Raa, ute doobm al-Masi se daayum naan tedjeki k'leeki j'ooki metn Isan cir nakge paac se. Gotn baa se paac Raa olnen naaje se bo k'taad taar al-Masi se jeege tu taa an jeele. oo taar naan se le, tec aan goo nakn oot nijimi ken oot wook doof goto baa se paac se. ¹⁵ Deere, naajege se k'tecki aan goo nakn oot nijimi ken al-Masi ed Raa ki se. Naajege k'taadki taar al-Masi jeege tun Raa utu aden kaaja oo jeege tun Raa utu aden kut kici. ¹⁶ Jee metingen uun doobm kutu se le, nakn ootn nijim ese se oodden aan goo nakn ooyga kooyo ken aden kol gotn yo ki oo jee metingen kuuy uun doobm kaaja se le, nakn ootn nijim ese se oodden aan goo nakn ing zere ken aden kol gotn kaaj ki. Num naabm magal ese se tap bo nana jaay an kaasn gen tedn naan se? ¹⁷ Naaje se k'tecki aan goo jee dengen kuuy eyo, ken lee taad taar Raa jeege tu tedn aan goo nakn suukn gen kon dim ro ki se. Num gan k'tedkiga kalan ute al-Masi se, naaje k'taadki taar met ki ute maakn kalan aan goo jee ken Raa bo oldeno.

3

**Raa dook kiji ute jeege se kese bo jee tedn naabinge*

¹ Naase aki taadn oki naaje se k'baagga magal roje daal ne? Lo naaje kic bo k'je j'ajen raan kedn maktub jije ki taa j'anjen jeel ro ki aan goo jee metingen k'raandeno maktub jide ki jaay baado taadsen naase ki oo je naase kic adeki raan ked kic la? ² Maktubm naaje se, naase malinge. Naan se k'raaninga raan maakje ki oo maktubm se jeege paac dooyina oo jeelina. ³ Deere, naan se tood tal, naase se bo maktubm ken *al-Masi raaninga oo edjesin kaam jije. Naan raaning se ute maan nakgen k'raan ro maktubge tu se eyo, num ute *Nirl Raa zere. Naan raaning te ro tircil ki eyo, num naan raaning maakn jikilimge tu.

4 Ken olje jaay naaje k'taadsen bin se, taa ute doobm al-Masi se, naaje k'jeel maakje ki naaje se k'j'ond doje do *Raa ki. 5 Naaje kaljeki sum se j'aas tedn dim eyo, num Raa bo tedjen j'aasga gen tedn nakgen se. 6 Naan bo tedjekiga j'aaskiga gen tedn jee tedn naabm ken Raa dook kiji ute jeege se. 7 Do dookn ken Raa dook kiji ute jeege se iino ro *Ko Taar ken Raa edo Musa ki eyo, num naan se iino gotn *Nirl Salal ki, taa Ko Taar ken Raa edo Musa ki se, ol jeege maakn yo ki anan gen Nirl Salal se ol jeege gotn kaaj ki.

7 Do dokin se, Ko Taar ken Raa edo Musa ki se, Raa raanjo ro tircil ki. Kaad ken naan raanin raan se *nookn Raa ted goto woor kelen. Bin bo daan kaam *Musa kic bo woor bin kici do gaan *Israelge se onj ond kaamde ro daan kaam Musa ki eyo taa daan kaamin se woor os kaam ki kirc, na bo tedga sum bo ted goto. Num ken Ko Taar ken Raa edo Musa ki ol jeege gotn yo ki jaay taadn nookn Raa do ted goto woor kelen se, 8 daala, met kando Raa 'taadn nookina jeege tu, kaad ken Nirl Salal tedn naabin se. 9 Taa Ko Taar ken Raa edo Musa ki se, ted booro ooc do jeege tu do ute naan se kic bo taadn nookn Raa se, met kando dookn ken Raa dook kiji ute jeege jaay tedjeki k'tedki jeegeen aak bee naanin ki se, naan se ajeki taad nookn Raa cir naan se daal ey la? 10 Nookn Raa ken wooro goto do dokin kelen se, jaay k'doojin ute nookn ken Raa dook ute jeege kiji se, nookn ken do dokin se aas te dim naanin ki eyo. 11 Deere, dookn ken Raa dooko do dokin ute jeege se ting te gen daayum eyo. Ute naan se kic bo Raa taadga nookina, num met kando dookn ken Raa dooko kiji ute jeege gen daayum se, magal cir naan se doko.

12 Taa naan se bo naaje k'jeel maakje ki, nakn naaje j'ond doje ro ki se bo, naaje k'taadina. 13 Naajee se k'tedki aan goo gen Musa eyo ken daan kaamin woorga num, naan aalin kala taa gaan Israelge se onj aasin gen kaakn tenin eyo daan kaamin ken woor os kaam ki kircin do ken tedga num coko coko jaay 'deel se. 14 Num gan gaan Israelge se onj booy ok metn taar se eyo. Jaaki kic bo, metjildege booy ok ey kici. Ken naade jaay dooy Kitapm ken Raa dooko do dokin ute jeege se, naade booy ok metn nakgen se eyo aan goo jeelde se k'deebinga deeb ute kala. Anum deb dookga ute al-Masi jaay bo kala se tedn goto do naan se booy ok metn taar se. 15 Deere, jaaki kic bo ken naade jaay dooy dooy Kitapm Musa se, naade booy ok metin eyo, aan goo jeelde se k'deebinga ute kala. 16 Aan goo Kitapm Raa taadni: *Ken Musa jaay baaga naan Raa ki se, naan odn ute kal daan kaamin ki se naatn.* 17 Taa Meljege se naan nirl do gotn jaay Nirl Meljege utu se, jeege onj dode. 18 Do naajegen paacn j'aalkiga maakjege do al-Masi ki se, kal daan kaamjege tu se, Raa odinga naata. Naajee j'aakki nookn Meljege do nookin se tedjeki naajeege k'tecin ki tece. Bin bo nookn Raa j'aakin gotn naajeege tu se, daayum ziind baa ute naanina. Kese bo naabm Nirl Meljege tedina.

4

Korbottn maakn dukul nenj ki

1 Taa naan se bo aan goo *Raa ute beena edjega naabin ese se kaam jije se, naaje j'ok maakje toogo ro ki. 2 Nakgen jig ey ken k'tedin k'j'oyin koyo ute nakn sokonge se, naaje k'terdenga naaga. Naaje se k'j'aaan nam dal eyo do taar Raa kic le, k'terlin kaam kuuy eyo. Num gan taar met ki se, naaje k'taadn tood tal, bin bo nana nana kic bo jeel maakin ki, naan Raa ki se taar naaje k'taad se taar met ki. 3 Anum jee metinge Labar Jigan gen *al-Masi ken naaje k'taadden se, naade booy ok te metin eyo. Jeelde se aan goo k'deebinga ute kala. Kese gen jeegeen baa baa gotn kut ki. 4 Jeegeen ese se aal maakde do Isa ki eyo, taa *Bubm sitange, naan bo raa ken do *duni ki se, gaasde onj jeel ok metin eyo taa naade 'konj kaakn gotn woor gen Labar Jigan gen al-Masi se eyo. Ey num kese bo ken taadn *nookn al-Masi, do al-Masi se naan bo ken tec Raa mala mala se. 5 Num naaje se k'taad taa ro naaje malinge eyo, anum naaje k'taad j'oo: al-Masi se, naan Meljege paac. Num naaje se le, taa Isa se, k'taadsen j'oo naaje se k'jee tedn naabsege. 6 Taa Raa ese sum bo ken deeko do: *Onj gotn woor se, woor maakn got ken odoo,* do naan bo debm 'woorjen maakjege kici. Do gotn woor ese bo taadjeki nookn Raa do nookn Raa ese se bo ken j'aakin woor kelen daan kaam Isa al-Masi ki se.

7 Num naaje se k'tec aan goo dukul nenje na bo ok korbottn Raa maak ki. Bin num toogonj deel do ese se iino gotn Raa ki, ey num gotn naaje ki eyo. 8 Kaam ara kaam ara paac bo goto tedjen doon, na bo nakgen se onj deel te doje eyo; doobm roje tap bo k'jeel eyo, na bo ute naan se kic bo j'on doobm ken k'j'odn doje. 9 Jeege lee dabarje kaam ara kaam ara na bo Raa resjen te eyo; k'tond k'tundje naan ki na bo j'on ki cirjen te eyo. 10 Daayum jeege se ajen toolo aan goo ken naade je ade toal Isa se, bin bo ute naan se jeege kaakn jeele, Isa se utu ing zere do naan bo debm ken doobjeki j'utu j'ingki zere se kici. 11 Maakn kingje ki se jeege je ajen toolo aan goo ken naade toolo Isa se, bin bo ute toogjen goto se kic bo, naaje j'oo te eyo. Kese bo ken taad jeege tu 'jeele, Isa se naan utu ing zere. 12 Bin bo naaje se k'took gen lee nirl yo ki, taa ute Labar Jigan naaje k'taadsen se, naase aki konj kaaja.

* 3:16 Aak Ekz 34.34. * 4:6 Aak Jen 1.3.

13 Kitapm Raa taad ɔɔ: *Maam m'aalga maakum do Raa ki; taa naan se 6o maam m'taad taarin jeege tu.*† Taa naaje kic 6o j'aal maakje tec aan gɔɔ debm ken Kitap taadno se, taa naan se 6o naaje k'taad taarin jeege tu kici. 14 Naaje k'jeelki debm duro Meljege Isa se, naan utu ajeki dur ute Isa kici ɔɔ naan anjenki 6aa ute naase tele naanin ki. 15 Nakj naaje k'serkin paac se, taa asen noogo, bin 6o bee Raa se 'ziidn 6aa ute naanina do jeege tu ɔɔ jeege 'ziidn tedn dena ken an toomo ɔɔ naade paac taa naapki an nooko.

16 Taa naan se 6o naaje j'ok maakje toogo. K'jeelki, daa rojege se toogin nar coko coko bini an kolin yo ki. Num gan 6ii-raa Raa edjeki toogin maakjege tu ɔɔ 'tedjeki jee kiji. 17 Nookj Raa ken j'utu k'j'aki kend maak ki jaay j'aki kon bee se k'doojin ute dubargen 6orse j'ɔnjiki do duni ki ara se, j'aakki dubarjege se aas dim eyo ɔɔ dubarjege se naan coko sum 6o utu 'deele. ɔɔ naan se daapjeki daap 6o gen kend maakj nookj Raa ken ting gen daayum daayum se. 18 Anum naajege se, j'ondki kaamjege do nakge tun j'aakin ute kaamse eyo, num do nakge tun k'j'ɔnj k'j'aakden eyo. Taa nakgen k'j'ɔnj k'j'aakden ute kaama se utu 'deele, num gan nakgen j'ɔnj j'aakden ey se 6o, 'ting gen daayum daayum.

5

1 Deere, k'jeelki, ken rojegen ken tec aan gɔɔ korɔr do naan ki se jaay 'tujga kic 6o, *Raa utu ajeki kedn ro kuuy aan gɔɔ 6ee maakj raa ki. ɔɔ ro se tec aan gɔɔ 6ee ken jikilimge lee ɔɔ se eyo, num naan se Raa 6o mel kɔfiɔa. ɔɔ 6ee ese se 'ting gen daayum. 2 Kaad ken naajege k'j'utuki do naan ki ara se, naajege k'dɔnj k'saap j'ol koje pir k'je naɔa naɔa kic 6o, Raa an kedn ro kiji ken iino maakj raa ki se. 3 Ken Raa jaay edjekiroga ro kiji ken iino maakj raa ki se, kojeye se 'kon lee aan gɔɔ ken naan oko ro ey se sum. 4 Num kaad ken naajege j'utuki ute daa rojegen ken tec aan gɔɔ korɔr se, naajege k'dabar k'lee k'daay k'des des aan gɔɔ jeegeen uuno daam deere. Deere, naajege se k'je daa rojege se 'tedn got eyo, num naajege k'jeki Raa ajeki terl rojege kiji aan gɔɔ debm uus kala kiji do kalin ki, bin 6o ro kijin 'ting gen daayum se naan 6o pelekj daa rojegen ken utu 'kooy se. 5 Raa mala 6o 'daapjeki taa j'aki kon ro kijin ese se, ɔɔ Nirlin ken naan edjekiro se, naan jejeke taadn ɔɔ utu ajeki kedn nakj ken naan taad ɔɔ utu ajeki ked se.

6 Taa naan se 6o daayum naajege j'okki maakjege toogo. Anum k'jeelki ken naajege jaay j'utu k'jee daa roge 6ort se, naajege j'utu k'dakki k'j'aanki te gotn Meljege tu eyo. 7 Taa do naan ki se, naajege k'j'ingki 6o ute kaal maakj ken naajege k'j'aalki maakjege don ki se sum, ey num ute kaamjege se j'ɔnj j'aakin ki eyo. 8 Deere, naajege se j'okki maakjege toog aak eyo. ɔɔ daa rojegen aan gɔɔ 6ee se, naajege k'je j'an teecn kon naata gen 6aa king ce Meljege tu. 9 Ken naajege 6o j'utu j'ingki do naan ki, ey le rojegen aan gɔɔ 6ee se 6o k'teec k'j'ɔnjinka naata gen 6aa king ce Meljege tu kic 6o, ken deet deet se, k'tedki nakj ken toolin naan ki. 10 Taa 6ii kalan se naajege paac j'utu j'aki 6aa naan *al-Masi ki taa naan ajeki konj booro dojege tu. Gotn se naɔa naɔa kic 6o j'an kɔgn bedin do naabin ken naan tedo kaad ken naan tingo do naan ki; ken naan tedoga bee ey le bee eyo, j'an kɔgn bedin do naabin ken naan tedo.

Raa je jeege paac kakj taasa ute naana

11 Gen 6eer Meljege tu sum se, naaje k'jeel metina. Taa naan se 6o naaje k'je jeege paac 'tookj do taar ken se. Naaje se le, Raa jeel okje mala mala ɔɔ maam m'saap, naase kic 6o, maakse ki se 'jeel okjeki mala mala kici. 12 Naase se 'taadki okki naaje se k'magal magal roje daala. Gotl Naaje se k'magal magal roje eyo, num gan naaje se k'taadnen doobm ken naase anki toom rose ute naaje. Bin 6o jee ken baagga taadn taargen ing kusu roje ki se, naase adeki kon terl. Taa jee se le, tedn nakj ken naade je jeege 6o aden kaak sum, ey num ken maakde ki eyo. 13 Jee metinge jaay taad ɔɔ naaje k'jee derlge se. Ken naaje 6o k'jee derlge kic num, taa Raa. Ken naaje 6o k'jee metekge le, taa j'asen noogo. 14 K'jeelki, nakj naaje k'tedki paac se, maakje *al-Masi 6o ɔljeki k'tedin ki. ɔɔ k'jeelki, deb kalan jaay ooyga taa jeege paac se, bin se aan gɔɔ jeege paac naan Raa ki se, ooyga ute naana. 15 Taa al-Masi se ooy taa jeege paac; bin 6o jeegeen utu ing zere se 'tedn nakj ken toolden naade ki eyo, num 'tedn nakj ken toolin naan ken ooyo ɔɔ duroga taa naade se.

16 Taa naan se 6o moon, jikilimge se, naaje j'ade kaal maak ki aan gɔɔ ken jikilimge lee aal naapa maak ki se eyo. Do dokin al-Masi jaay 6o j'aalino maak ki aan gɔɔ goon debkilimi kic 6o 6orse se, naaje j'aakin kaam ken bin ey sum. 17 Bin 6o debm jaay dookga ute al-Masi se, naan tedga debm kiji. ɔɔ kingin do dokin se le deelga, 6orse nakge paac tedinga kiji.

18 Nakgen ese se paac, Raa 6o tedina. ɔɔ naan ɔlo al-Masi se, taa j'aki kɔkn taasa ute naan Raa. ɔɔ naan edjenga naabin kaam jije se taa j'ano 6aa ute jeege gen kɔkn taasa ute naana. 19 Deere, ute al-Masi se, Raa naan mala 6o okoga taasa ute jikilimge. Kaad ken se *kusin jikilimgen tedo se, naan tando te met eyo. Anum, naan ɔlje se taa k'6aa taadn jeege tu j'oo: Raa se, je kɔkn taasa ute naase. 20 Taa naan se 6o naaje se k'tedkiga bi al-Masige. Bin 6o

† 4:13 Aak KKR 116.10.

j'eemsen nōo ute doobm naaje se aan gōo Raa mala 6o danſeno ðo ute ro al-Masi se: ðkki taasa ute Raa. ²¹ Anum al-Masi se naan ōj tēd te kuſiſ eyo na6o, Raa ōlin uun kuſiſ naajege 6o don ki. Bin 6o aan gōo naajege k'tēdkiga kalan ute naan se, ute doobm al-Masi se 6o, naajege j'aki tēdn jee aak bεε naan Raa ki.

6

¹ Aan gōo naaje k'tēdn naaba kalan ute *Raa se, naaje k'j'eemsen nōo j'ōo: bεε Raa kēn naan tēdsen se, ōnten 'tēdnki aan gōo nakj cεε. ² Taa Raa taad maakj Kitap ki ðo: *Kaadn m'an tēdn bεε jeege tu jaay aas se, maam m'booyga keemi*
 ðo kaad kēn maam m'an kaajn jeege jaay aas se, maam m'baadoga taa m'ai naaka.*
 Bin 6o 'booyki genaamge, 6orse 6o kaadn kēn Raa je tēdn bεεna jeege tu se aanga ðo 6orse 6o kaadn kēn naan an kaajn jeege se, 6εε, aanga kici.

Pōl taad taa dubariſa

³ Naaje se k'je 'tēdn nakj kēn 'tujſn maakj jeege doobm Raa ki eyo, taa maakj naabje ki se k'je jeege 'kōj nakj aak kus maak ki eyo. ⁴ Num ganj do nakge tun naaje k'tēd paac se, naaje k'je k'taadn jeege tu ðo naabm naaje k'tēd se gen Raa. Bin 6o naaje j'aay kaamje j'aasiſ do nakge tun ðōn kēn aan doje ki, ðo do dubarge tun jeege lee dabarje, nakgen lee teecjen nirlje, ⁵ k'tōndje, k'j'ōmbje dangay ki, j'ōl mētn jeege iſn roje ki, k'tēdn naaba k'j'ōor k'nanj tak tak, gōtn mētn bi kaamje kic 6o k'tood eyo, ðo gōtn mētinge se kōso kic 6o j'ōs eyo. ⁶ Gen taadn jeege tu naaje k'jee tēdn naabm Raage se, naaje j'ingj ute maakj kalan, naaje k'jeel nakgen mētn ki, k'tēdn maakje deere, jee bεε, ðo ute kingje se k'taad jeege tu, naaje se j'ōk *Nirl Salal ðo k'je jeege ute maakje paac. ⁷ Jeege se naaje k'taadn taar mētn ki ðo ute tōogſn gen Raa. Naaje se k'tēd nakgen ute doobiſa ðo naan se tec aan gōo bōorgen do ji daamje ki gen tēdn bōoro ute jee wōoyjege ðo tec aan gōo daragn j'ōkiſn ute ji jeelje gen naakj roje se. ⁸ Jeege mētinge aaljeki maak ki, jeege mētinge aaljeki maak ki eyo, jee mētinge taad taar ingj kus 6o roje ki ðo jee mētinge se lee tōomje tōomō. Naade aakje aan gōo jee taar-kōōge, num ganj naaje se k'lee ute kēn mētn ki. ⁹ K'tēdn aan gōo nam tap 6o jeeljen eyo, num ganj jeege paac jeelje, j'aakjen aan gōo jee k'baaden 6aa tōōo, ganj naaje se j'utu j'ingj zεεε, k'j'ōodjen yεεōje na6o k'tōōljen te eyo. ¹⁰ Jeege tujjen maakje na6o daayum naaje se j'ingj ute maak-raapo; naan jeege tu se naaje k'jee daayge num ganj naaje 6o k'tēd jeege tēd jee maalge naan Raa ki; j'aakje num aan gōo jee ðk dīm eyo, num ganj naaje se j'ōk nakge paac.

¹¹ Naase jee Kōrint ki, naaje se k'taadsenga taar tood tal ðo j'ōodsenga taar maakje ki se ðo naaje k'jese. ¹² Naaje se j'ōod k'nanſenga taar maakje ki, num naase 6o 'baate kōōdſeki taar maakse ki. ¹³ Anum maam se m'taadsen aan gōo bubm kēn taad geninge tu: ðōdſeki taar maakse ki ðo 'jejeki aan gōo kēn naaje k'jese se.

*Ōnte 'tumki kalan ute jeege kēn aal te maakde do Isa *al-Masi ki eyo*

¹⁴ Jeege aal te maakde do Isa al-Masi ki ey se, ōnte 'dōōkki taar se kalan. Anum nakj ute doobiſa ðo nakj kēn *kuſiſ se, nakj ade tum kalan se utu la? Gōtn wōor ute gōtn ðōd se kōj tum kalan la? ¹⁵ Al-Masi ute *Bubm sitange se 'kōj dōōkj taarde kalan la? Debm aalga kaal maakiſn do Isa al-Masi ki ute debm kēn aal te maakiſn ey se 'kōj dōōkj taarde kalan la? ¹⁶ *Bee Raa ute 6ee marage se, dīm aden dōōkj tum kalan se utu la? Taa naajege paacki se 6o 6ee Raa kēn ingj zεεε, aan gōo kēn naan maliſn taadn maakj Kitap ki ðo:

Maam m'kiſjgj ute naade ðo m'lee daande ki,

maam m'tēdn Raade ðo naade 'tēdn jeemge.†

¹⁷ Taa naan se 6o Mēljege Raa taad jeenge tu ðo:

'Teecki naatn maakj jeege tun kuſiſ se ðo '6aa ingki gen dose.

Nakj kēn asen tujſn naanum ki se

ōnte 'lēkinki ðo maam m'asen dōōdn kōj jiga.‡

¹⁸ TεR Mēljege Sidburku deek ðo: *maam m'asen tēdn Bubse*

ðo naase amki 'tēdn genumgen gaabge ute kēngen mēndge.§

7

¹ Jee maak-jeemge, aan gōo *Raa taadjenkiga taad ðo utu ajeki tēdn nakgen se, k'tug k'daapki rojege: j'ōnte 'saapki ðo j'ōnte 'tēdki nakj *kuſiſ naan Raa ki. Aan gōo naajege k'6eerki Raa ki se, ingki kiſj kēn *salal naaniſn ki.

Pōl maakiſn raap do jeege tun Kōrint ki

² ðōdſeki maakse ðo 'jejeki. Naaje lε, k'tēd te nakj *kuſiſ nam ki eyo, k'rej te nam gen tuj nam eyo, ðo nam lε j'aaſiſn te dal gen kuun dimiſn eyo. ³ Kēn maam jaay m'taadsen taargen se,

* 6:2 Aak Eza 49.8. † 6:16 Aak Lb 26.11-12 ðo Ezk 37.27. ‡ 6:17 Aak Eza 52.11. § 6:18 Aak 2Sam 7.8, 14.

taa m'asen kəkɲ mindse eyo. Deere, taar se maam m'taadɲoga taada m'ɔɔ: naaje se k'jese ɔɔ kən yoye lɔɔu kaajje, naaje se k'tedkiga kalan ute naase. ⁴Maam se m'jeelse, maakum tap ɔɔ naaj dose ki eyo. Ute nakgen ɔɔn kən aan doje ki se kic ɔɔ, maam m'ɔk maakum tɔɔgɔ ɔɔ ute naan se kic ɔɔ, maakum raap den aak eyo.

⁵Jeelki, kən naaje jaay j'aan taa naan Masedoan ki se, naaje j'ɔɲ te gɔtn tɔɔl maakje eyo. Num gɔtɔ ɔɔa se paac nakgen ɔɔn aan doje ki, jeege iɲo roje ki ɔɔ gɔtn se nirlje ɔndje gak gak. ⁶Num Raa debm ɛdjen kaay kaam se, naan ɔɔ seljenga maakje ɔɔ ɛdjenja kaay kaama ute kaan Titn gɔtn ara se. ⁷Num ute kaaniɲ gɔtn ara sum eyo, naɔo Tit taadjenoga ɔɔ naase ɛdɲkiroga kaay kaama. Kɛse ɔɔ kən seljen maakje ɔɔ ɛdjen kaay kaama naaje ki kici. Naase 'jeki ɔkki amki kaakɲ ute kaamse tak. Taa nakɲ naase 'tedki jig ey se ɛdsenga maak-tuju. Naase se 'je amki naaka ji jee wɔɔyunge tu. Kən maam jaay m'booy taar se, maakum raap den aak eyo.

⁸Taa naan se ɔɔ, maktubm kən maam m'raansən se jaay tujsenga maakse kic num, naɔo maam ki se m'aakiɲ se ɔk taar eyo. Deere, mɛtn-jiki se, maam m'ɔɔ m'raaniɲ te ey kic ɔɔ jig, taa maktubm se maam m'aakiɲ se tujsenga maaksen den aak eyo, naɔo kən tujsen maakse se daaniɲ ɔk te eyo. ⁹Num gan ɔɔrse, maam maakum raap taa maktubm kən maam m'raansən se. Ey num maam se maakum raap taa maaksen tuje eyo. Num kən ɔɔlum jaay maakum raap se, taa naase 'jeelkiga kusiɲse ɔɔ 'terlkiga maakse do Raa ki. Taa naan se ɔɔ, maak-tujɲ naase se aan gɔɔ kən Raa maakiɲ jen ro ki, bin se naaje se k'tɛdsen te kusiɲ eyo. ¹⁰Taa maak-tujɲ kən iɲo gɔtn Raa ki se ɔɔ deba tɛrl maakiɲa ɔɔ ɔɔlin gɔtn kaaj ki; ɔɔ maak-tujɲ bin se ɔk taar eyo. Num gan maak-tujɲ gɛn do *duni se lɛ, naan se ɔɔ deba yo ki. ¹¹Deere, maak-tujɲ naase se iɲo gɔtn Raa ki. Aakki nakɲ kən naan ɔɔse naase 'tedki: ɔɔrse naase 'naar 'terlkiroga gen tɛdn nakɲ bɛɛ, naase 'jeki aki taad 'daapm taarse, nakɲ naase 'tedkiro se 'saapiɲki ɔkki kən tɛdɲkiro te ey kic ɔɔ bɛɛ, kusiɲ naase 'tedki se ɔɔsenga ɔɔeere maakse ki, naase je amki kaaka, naase 'dɔɲki 'je aki tɛdn nakɲ kən Raa maakiɲ jen ro ki, ɔɔ debm kən tɛd kusiɲ se, naase 'jeki j'aɲ dabara. Ute nakgen naase 'tedki paac se, naase 'jeki taadɲ jeege tu ɔkki maakiɲ nakge tun se, ɔɔsen naase eyo.

¹²Bin ɔɔ, maktubm kən maam m'raansən se, maam m'raan debm kən tɛd kusiɲ naapiɲ ki se eyo, ey lɛ deb kən naan k'tujɲ maakiɲ se eyo kici. Num maam m'raansən se, taa m'je naan Raa ki se, naase malinge aki jeel rose ki, naase se 'jejeeki ute maakse paac ɔɔ 'jeelki taar naaje k'taadɛn se lɛ, taar mɛt ki. ¹³Kɛse ɔɔ nakɲ kən ɛdjeno kaay kaama. Naan se ɛdjeno ɔɔ kaay kaam sum eyo, num naaje se maakje raapo den aak eyo kən j'aak Tit jaay maakiɲ raap se, taa naase paac 'raapiɲkiroga maakiɲ aak eyo. ¹⁴Kən maam jaay m'ɔɔlin gɔtse ki se, maam m'tɔɔmsenga naaniɲ ki ɔɔ ɔɔrse naase ɔɔlumki te maakiɲ sɔkɔɲ ki eyo. Taa taargen paacɲ naaje k'taadɛno se, mɛt ki ɔɔ tɔɔm kən naaje k'tɔɔmseno naan Tit ki se kic ɔɔ, mɛt ki, k'tɛd te taar-kɔɔb eyo. ¹⁵Kaad kən naan iɲgo gɔtse ki se, naase 'dɔɔd ɔkɲkiroga jig, aaliɲkiroga maak ki ɔɔ 'took uunkiroga taariɲa. Kən naan jaay saap do nakge tun naase 'tɛdɲkiro paac se, ɔɔlin naan jese den cir kɛn deete. ¹⁶Maam se maakum raapo taa m'jeelse, naase se jee kən maam m'kɔɲ kaal maakum dose ki paac.

8

Pɔl ɔɔ k'tiir gɛn noogɲ gɛnaagen Jeruzalem ki

¹Gɛnaamgen dɔɔbm *al-Masi ki, maam m'je m'asen taada: naaje k'je naase aki jeele nakɲ kən *eglizgen taa naan Masedoan ki tɛd se. Kɛse taad ute bɛɛ kən *Raa tɛddɛn. ²Naade se ute nakgen ɔɔn den aan dɔde ki ɔɔ naaden kən daay nan tak tak se kic ɔɔ, naade maakde raap aak eyo ɔɔ ɛdga nakge dɛna ute maraadde. ³Kaam do rode sum se, naade ɛdga ɔɔ maam se m'saada, nakɲ naade ɛd se den cir kɛn naade kɔɲ kɛda. ɔɔ nakɲ se naade malinge ɔɔ uuno doa gɛn kɛdn nakgen se. ⁴Naade tɔnd meta daar cirr mɛtje ki ɔɔ kən bɛɛki se, naade kic ɔɔ je kɛdn dim gɛn noog gɛnaagen dɔɔbm al-Masi kən taa naan Jude ki. ⁵Nakɲ naade ɛdɔ se cir nakɲ kən naaje k'j'ɔndo doje do ki. Deet deet se naade ɛdɔ rode Meljege tu, tɛr naade took gɛn tɛd nakɲ kən naaje k'taadɛno, aan gɔɔ Raa maakiɲ jen ro ki.

⁶Aan gɔɔ Tit baagoga tiir tusn nakge gɔtn naase jeege tun Kɔrint ki se, taa naan se ɔɔ naaje k'taad mɛtiɲ j'ɔɔ: ɲ'tɛrl n'ɔbaa n'anɲ naabiɲ jig se gɔtse ki. ⁷Naan Raa ki se, naase ɔkki nakge den aak eyo: naase aalkiga maakse paac do Isa al-Masi ki, naase 'jeelki 'taadɲ taara jig aak eyo, naase 'jeelki taar mɛt ki, ɔɔ napaɲ kaay kaam ute maak-je kən naaje j'ɔk dose ki jaay, naase aakiɲki se, naase kic ɔɔ 'lee 'tɛdɲki aan gɔɔ gen naaje se kici. Taa naan se ɔɔ, naase kic num, naabm gɛn tiir ese se, 'tɛdɲki ute maakse paac.

⁸Maam m'taadɛn se, m'je naase aki 'tiir se taa tɔɔg eyo, naɔo kən ɔɔlum jaay m'taadɛn bin se, taa eglizgen kuuy se naar tusga nakɲ noogo dɛna. Ute naan se ɔɔ, maam m'je aki tɛdn bin se taa aki taadɲ jeege tu naase ɔkki maak-je do jeege tun kuuy kici. ⁹Anum naase

'jeelki bεε* gεn Mεljege Isa al-Masi se: ey num naan se debm ken nakge paac kaam jinα, naβo taa naase se, naan ɔn roη tεd debm daaye, taa ute daayin se, asen tεdn naase jee nak denge naan Raa ki.

¹⁰ Do nakge tun naase aki kεd se, maam m'je m'asen taadn maak-saapuma ken asen tεdn bεε naase ki: dogotge tu se, naase βo uunkiro do deet deet gen kεda, ɔ naase βo jee 'baagkiro tiir deet deet kici. ɔ βεeki num, βorse se, naabm ken naase uunkiro do ro ki se, 'tεd nanjin ki. ¹¹ Bin num βorse naabm se 'tεd nanjin ki. Aan gɔɔ naase uunkiro do jiga gen tεdn se, 'naar 'tεd nanjin ki ute nakη ken naase ɔkki jise ki se kici. ¹² Ken naase jaay εdki dim ute maakse paac se, Raa took do ki ɔ ken naase jaay ɔkki dim ey se, naan kic tɔnd mεtse eyo.

¹³ Maam m'je m'asen tεdn jee daayge taa jee kuuy βo kɔη dɔde eyo, num maam m'jese, naase 'paacki akiga kaasa. ¹⁴ Anum βorse naasen ken ɔkki nakge den se, εdki jeege tun ken baatde baata, taa βiin kuuy jaay naase ɔkki baata ɔ naade ɔk den se, naade asen kεdn naase ki kici. Bin se naase 'paacki akiga kaasa. ¹⁵ 'Tεdn aan gɔɔ ken Kitap taad ɔ: *Ken jeege jaay taso kɔsn k'danjin maan†se, jee taso den se le ɔsɔ ɔp te eyo ɔ jee ken taso baat se le, kɔsɔ baatden te eyo kici.*

Pol ɔl Tit Korint ki

¹⁶ K'tɔomki Raa ken tεd maakη Tit ki jaay jesen den se, aan gɔɔ ken naan tεdo maakη naaje ki se kici. ¹⁷ Tit se naaje k'tɔndga mεtina ɔ naan kic βo tookga gen βaa gotse ki. Num naaje sum βo k'taadn j'ɔɔ n'βaa eyo, num naan mala βo uunoga doa gen βaa gotse ki, taa naan jee asen βaa noogo. ¹⁸ ɔ naaje k'l'ɔlin ute genaα kuuy ken *eglizge paac tɔmina taa Labar jigan gen *al-Masi se, naan taadn jeege tu jig aak eyo. ¹⁹ Tεr do naabin ken naan tεd se, eglizge bεεr ɔdnɔ taa k'βaa mεrte tele, taa ajen noogη gen 'tiir 'tusn nakge. Naabm jigan ese se, kεse *'nookη Mεljege mala ɔ taadn jeege tu ɔ naaje se j'ɔk maak-jeα gen noogη jeege. ²⁰ Gursn ken jeege tiir εdjeno tiir ki se, tεdga dena. Gursn se, naaje k'βoβin jiga taa naaje k'je jeege kɔη taadn taar inη kus roje ki eyo. ²¹ Taa naaje k'je k'tεdn nakη ute doobin se naan Mεljege tu sum eyo, num naan jikilimge tu kici.

²² ɔ ute jeegeen βaa se se naaje k'l'ɔlsenga genaajen kuuy kici, naaje k'naam k'dɔolinga dɔɔβ naβo naaje se j'ɔnjin naan se je naabm Raa. Borse kic βo, tεr daala, naan εd roη paac taa asen noogo taa naan se jeelse naase se jee 'tujki ɔrmse eyo. ²³ Tit se le, naan debuma ɔ naaje k'tεdo naaba tele gotse ki. Genaagen k'βaa tel se, eglizge βo bεεr tɔddε ɔ ɔlden gen βaa tεdn naaba gɔɔ naade ki ɔ ute naabm naade lee tεd se, nookη al-Masi. ²⁴ Taa naan se βo, jee se, naase ɔkdeki ɔnɔ. Bin βo eglizgen ɔldeno se jaay booyga num, tɔm ken naaje k'tɔomsen naase se, naade jeele, taarje se mεt ki.

9

Edki ute maak-raapo

¹ Taa nakgen ken k'tiir k'tusin gen noogη jee Raagen taa naan Jude ki se, taa naan se, maam m'je m'asen raan ziidn do ki ey sum. ² Maam m'jeele naase 'je adeki noogo ɔ naan jeege tun Masedoan ki se, maam m'tɔomseno m'deekden m'ɔ: «jee taa naan Akayɔ ki se dogotge tu tap βo, naade daapga daap rode gen tiiri.» Ken jee Masedoan ki jaay booy bin se, maakde ki se, denin jee tiir gen noogη jee taa naan Jude ki kici. ³ Naβo maam m'ɔlsen genaagen ese se, taa tɔm ken maam m'tɔomseno naase se tεd nakη cεε eyo. Taa maam se m'je nakgen naase 'tiirin kiga tiir aan gɔɔ ken maam m'taadseno ro ki se, 'daapin ki jiga. ⁴ Ey num ken jee Masedoan ki jaay βaadoga ute maam tele ɔ nɔnsen naase 'daapki te rose gen tiir ey βort se, sɔm naase amki kɔl maakη sɔkɔn ki, taa naaje se k'taaddenga taad j'ɔɔ naaje k'jeelse, naase se 'daapkiga daap rose gen tiir nakgen se. Bin se naase kic βo sɔkɔn ɔ asen tɔɔβ. ⁵ Taa naan se βo, maam m'saap m'ɔnjin tεd jiga se, maam m'ɔl genaage kɔnd naana βaa gotn naase ki do naaje ki. ɔ maam m'je nakgen naase aki tiir se anki tusn daapa. Bin βo kor maam m'βaa se, m'an kɔn naase 'tus 'daapin kiga. Ute naan se jeege jeele naase mala βo uunki doa gen tiir nakgen se ute maakse paac, ey num nam βo ɔlsen taa tɔɔ eyo.

⁶ 'Jeelki, debm jaay ɔc cɔkɔ se le, kɔj kic βo cɔkɔ sum, ɔ debm jaay ɔc den se le, kɔj kic βo dena. ⁷ ɔn nanja nana kic βo nakη naan uunga do ro ki se εdn ute maakin paac, ɔn 'naaja. Nam ɔnte kɔlsen taa tɔɔgo gen tiiri. Taa *Raa se je debm ken εd ute maak-raapo. ⁸ Raa se ɔk tɔɔgo asen tεdn bεεn paac ute maraadinα, taa daayum naase aki kɔη nakη ken asen kaasn kingse, tεr naan asen 'ziidn nakge do ki ɔ ute nakgen naase ɔkki se, naase aki 'tεdn bεε paac jeege tu. ⁹ Aan gɔɔ ken Kitap taad ɔ:

*Naan εdga nakge ute maraadinα jee daayge tu ɔ bεε ken naan tεd se, daayum naan tεdn ute doobinα.**

* 8:9 Bεε ese se je taad ute kεrcεle. † 8:15 Maan ese se kɔsn ken Raa booyino maakη raa ki ɔ εdo gaan *Israelge tu do dakiηa do kɔd-βaar ki. Aak Ekz 16.18. * 9:9 Aak KKR 112.9.

¹⁰ Raa 6o ed kupu jeege tu gen kooɔo ɔo naan 6o edden nakn kooɔo; naan utu asen kedn nakge naase ki kici ɔo nakgen se naan utu an 'ziidi, ɔo ute naan se 6o naase aki kon tedn bee dena jeege tu ute doobina. ¹¹ Raa asen kedn nakgen asen kaasa, bin 6o ute nakgen se naase aki tedn bee jeege tu ute maraad se. Ute nakgen naase edjekiro jaay naaje k'baado k'jedden se, naade utu toom Raa ro ki. ¹² Ute naabm ken naase 'tedki gen tiir tusn nakge se, gen noogn jee Raage sum eyo, num ute naan se 'kol jeege paac toom Raa den aak eyo. ¹³ Naabm naase aki ted se taadn jeege tu 'jeele naase se jee 'tujui te ɔrmse eyo ɔo deer deer, naase se aalkiga maakse do Labar Jiga gen *al-Masi ki ɔo 'took ingkiga do ki. Taa naan se 6o ken jee den jaay 'kaakse, naade *nookn Raa do ki ɔo ter, naade an toomɔ taa naase edki naksege ute maakse paac jee Raage tu ɔo jeege tun kuuy kici. ¹⁴ Raa tedsenga been den aak eyo. Ken jeege jaay kaakn bee Raa tedsen se, naade asen jea, tond metn Raa taa naase ɔo toom Raa. ¹⁵ K'toomki Raa taa bee naan tedjeki se, tap 6o gn taad eyo.

10

Pɔl terljeege tun ɔkiɲ mindiɲ do naabiɲ ki

¹ Maam m'6o ken jeege taad ɔo ken naan jaay utu te naaje se, naan *debm beere*, ɔo ken naan jaay baaga dok se, *naan taad beer nam ki eyo*. Num aan gɔɔ *al-Masi debm bee ɔo dalul se, maam kic maakse ki se m'je tedn aan gɔɔ naana. ² Maam m'tond metse, 'terlki saapse bin 6o ken m'6aa gotse ki se, m'asen taadn aan gɔɔ debm taad beer nam ki ey sum. Taa jee metinge utu maakse ki se taad taar-kooɔo ɔo: maam m'ted naaba se taa m'aan je dim ro ki aan gɔɔ jikilimngen lee ted se. Jeege taad bin se, maam m'aden taadn m'beer eyo. ³ Deere, naaje se k'jikilimge aan gɔɔ jeege baa se paac. Na6o do ken naaje k'do se, tec aan gɔɔ gen jikilimge se eyo. ⁴ Gan nakgen naaje k'j'udn booro se tec gen jikilimge se eyo, num nakgen naaje k'j'udn booro se, iino gotn *Raa ki. Nakgen se ɔk toogo gen tookn *bee toogn ken jee wooyge lee toomni. Jeege ɔk saapm jig ey se taargen naade baa taada se, naaje k'gaasde. ⁵ Bin 6o nakgen paacn ken ɔk toogo ɔo magal rode se ken gaas jeege ɔn jeel Raa ey se, naaje k'gaasde kici. Jikilimge se naaje k'tedden naade terlga maak-saapde taa tookn taar al-Masi. ⁶ Kaad ken jaay naase 'booy 'took uunkiga taar al-Masi ute maakse paac se, jee ken baate tookn taarin se le, naaje j'utu j'aden kand doob ki. ⁷ Naase aakki nakn ken j'aakiɲ ute kaama sum. Ken nam jaay deek ɔo naan tedga gen al-Masi se, n'kon jeele naaje kic 6o gen al-Masige. ⁸ Ken do naabum ki se jaay, maam m'toomga rom den dena do toogn ken Meljege edumo se, maam sokon toolum eyo. Taa Meljege edumo toogo se, taa m'asen noogo aki ziidn baa ute naan se, ey num gen kutse eyo. ⁹ Ute maktubum gen maam m'raansen se, maam m'je tedn aan gɔɔ debm ken je asen kol beere maakse ki eyo. ¹⁰ Taa jee metinge taad ɔo: «Ken Pɔl jaay raan maktubge se taaringen maak ki se, taargen deer deere ɔo ɔonɔ, num gan ken naan jaay baado maakjege tu se, naan toogin le gotɔ ɔo taarin le tool ser eyo.» ¹¹ Debm jaay taad bin se, n'jeele, taargen naaje k'dak jaay k'raanden maakn maktubge tu se, ken naaje jaay k'baaga maakse ki se, naaje j'an tedn aan gɔɔ ken naaje k'raanjinɔ se.

¹² Bere, jeege ese se ted rode 6o jee magalge, ɔo naaje se le j'kon k'taadn j'ɔo j'aas kaas ute naade eyo! Ken naade aak rode se, nam aas ute naade gotɔ ɔo ken naade baa baa doojn rode le dooj ute naade malinge sum. Naade se jee do tedga gen naade eyo. ¹³ Num gan naaje se j'kon toom roje j'an deel ute gotin eyo. Num naaje se k'toom roje ute gotn naan gur naabm ken Raa taadjeni ken ɔje bini k'j'aano gotse ki. ¹⁴ Ken naaje jaay j'ind doje do naase ki k'je kaal maaksen do Isa al-Masi ki se 'ziidn baa ute naanina. Ute naan se 6o naaje k'tedn naaba ɔo naabje se ziidn baa ute naanina aan gɔɔ ken Raa maakin jen ro ki. ¹⁶ Ter, naaje k'baa maakn naange tun dok cir naan naase se, taa gen baa taadn Labar Jiga jeege tun ken biɲ kalan booyin te eyo, taa naaje se k'je toom roje do naab jeege tun kuuy eyo. ¹⁷ Gan aan gɔɔ ken Kitap Raa taad ɔo: *Debm jaay je toom ron num, n'toom ron do nakge tun Meljege tɔda.* * ¹⁸ Taa debm iin sum 6o toom ron se, toom ron ken naan toom se met ki eyo; num gan toom ro ken met ki se, debm ken ted nakn ken tool Meljege tu.

11

*Pɔl ute jee ken ted rode ɔo naade *jee kaan naabm Isa al-Masige*

¹ Borse maam m'je m'asen taadn aan gɔɔ debm derle na6o do taarunge tu se aayki kaamse aasiniki do ki. Genaamge, maam se kic 6o aayki kaamse 'serkumki. ² Maam se m'saap do naase ki aan gɔɔ ken *Raa saap dose ki ken tec aan gɔɔ mend ken ni taa gaabin se. ɔo maam

* 10:17 Aak Jer 9.23.

m'je m'asen kedn gaab ki kalan oo gaabm ese se naan bo *al-Masi. Taa naan se bo maam m'je m'asen baa naanin ki aan goo goon mend ken ing baab ron gaabm keesin ki sum se. ³ Aan goo do dakin woojo baado derl Awa se, maam m'beer m'oo som nam asen derl bin kici oo saapse se tedn jig eyo oo aki tuj omse oo aki kon dookn ute al-Masi ute maakn kalan eyo.

⁴ Nam kuuy baado taadsen metn taar Isan kuuy tec aan goo gen naaje k'taadsen se eyo, oo taadsen metn taar nirl kuuy tec aan goo ken naaje k'taadsen se eyo oo ken naan jaay baado taadsen Labar Jigan kuuy ken tec aan goo gen naaje ey se kic bo, naase 'serkdeki tap.

⁵ Jeegen naase aakdeki aan goo jee kaan naabm Isagen k'jeel jeel gotde ese se, naade se on cirum maam eyo. ⁶ Deere, maam m'jeel taadn taara jiga den eyo, nafo jeel nakge sum se maam m'oko. Naase kic bo 'jeelki maakn nakge tun naaje k'ted paac se, naaje k'taadsesinga tal met dena.

⁷ Ken maam m'taadseno Labar Jiga gen Raa se, maam m'oop rom baata oo m'uunsen ro naase bo raan. Labar Jiga gen Raa se le maam m'taadseno cere. Bin se maam m'tujinga la? ⁸ Kaad ken maam m'tedo naaba gotse ki se, maam m'tooko *eglizgen kuuy bo ogumo oo naade utu jide taa maama. ⁹ Kaad ken maam m'inggo gotse ki jaay, naka baa baatum se, maam m'tond te metn dim gotse ki eyo. Nafo genaagen doobm al-Masi ken taa naan Masedoan ki se bo baado edum nakn ken aasum kinguma. Kaad ken se, maam se m'tond te met dim gotse ki eyo oo borse kic le, m'tond metse eyo. ¹⁰ Aan goo maam m'dook ute al-Masi se, maam m'taad taar met ki, do nakge tun se nam jaay am gaasn gen toom rom maakn taa naan Akayi ki se, goto. ¹¹ Gen di jaay maam m'baate gen kuun naka gotse ki se? Bin se maam m'jesen ey la? Num Raa jeele, maam se m'jele.

¹² Nakn maam m'ted se borse kic bo m'ted aan goo naan ese se. Taa bin se jee ted rode aan goo jee kaan naabm al-Masige se kon toom rode eyo deekn oo naabm naade se, tec aan goo gen naaje. ¹³ Jee se ted rode aan goo naade jee kaan naabm al-Masige, oo ute naabm ken naade ted se, naade aan jeege dala oo naade ted rode aan goo jee kaan naabm al-Masige. ¹⁴ Nakn naade ted se ajenki kon kokn taad eyo. Taa *Bubm sitange kic bo ted rona aan goo *kodon Raa ken ted goto woor kelon se. ¹⁵ Bin num nakgen se onten 'koxsen taad eyo ken jee tedn naabm Bubm sitange jaay ted rode aan goo jee tedn naabm ute doobin se. Bii ken biide 'nanj se, Raa utu ade dabar do nakge tun ken naade tedo se.

Pol taad taa dubar ken naan on maakn naabin ki

¹⁶ M'an taadn doal daala, nam onten kaakum aan goo debm derle. Ken naase jaay 'saap oki maam debm derle kic, num 'tookki aan goo ken naase 'saapin ki se, bin se onumki maam kic m'toom rom oko. ¹⁷ Taar maam m'je m'an taad se Meljege bo undum kul eyo, nafo ken maam jaay m'toom rom se, maam se m'taadn aan goo debm derle. ¹⁸ Aan goo jeege dena lee toom rode gen nakgen do *duni ki sum se, maam kic bo m'toom roma. ¹⁹ Kale, naasen jee jeel-taarge, jee derlge se kic bo, naase 'serkdeki ute maak-raapo. ²⁰ Ken jeege tadsen bulu, aansen dala, os jise, kujunse, naade ted rode magal cirse naase oo naade tondse metn bise ki kic bo, naase se aasin ki. ²¹ Taar m'taadn se sokon kic bo tooluma taa naaje se j'ok toog eyo gen tedn aan goo gen naade se. Num gan ken deba jaay ok nakn ken naan aan toom ron ro ki se, maam kic m'ok nakn ken m'an toom rom ro ki kici. Kese maam taad aan goo debm derle bo taada. ²² Ken naade bo *Ebrege le, maam kic m'kod Ebre. Ken naade bo gaan *Israelge le, maam kic m'kod Israel. Ken naade bo metjil *Abraam le, maam kic metjilina. ²³ Ken naade bo oo naade jee tedn naabm al-Masige se le, maam se m'cirde naade se. (Gon se maam m'taad aan goo debm derle bo taada.) Maam m'tedo naaba m'oor nanj tak tak, k'tokumoga dangay ki met dena, k'tondumoga ute meeye den aak eyo, met dena oop oko sum bo ey num j'amo tolo. ²⁴ Metn mii se, magal Yaudge okumoga tak bo tond doolum ute meeye met sik-moto-kaar-jernan*. ²⁵ Metn moto j'ok k'tondumo ute sirdi, je-kalan k'tundumo ute koa je j'am tolo, metn moto markaba terece oo maam m'ooopo maakn maane ki, je-kalan se m'toодо oo m'leko maakn baar ki. ²⁶ Maam m'leedoga merte met dena, m'nirlum tece gen gaan oolge se, jee boogge teecumo nirluma, taasum Yaudge teecumo nirluma oo jee ken Yaudge ey kic bo teecumo nirluma, maakn gegerge tu se beer tedumoga, do kod-baarge tu se beer tedumoga, do baar ki beer tedumoga oo jee ken ted rode aan goo jeegen doobm *al-Masi ki se kic bo, teecumo nirluma. ²⁷ Maam m'dabar m'tedn naaba m'oor nanj tak tak met dena, bi kaamum kic m'tood eyo. Gon metinge se bo toolumo oo maane kic bo toolumo, met dena m'os dim eyo, kuulu onuma oo kala kic bo aasum eyo. ²⁸ Dubargen kuuy kic bo utu, nafo m'kon taad ey sum. Daayum maam se m'saap dena do *eglize tu paac. ²⁹ Ken nam jaay ok toog ey se, m'aakin se tedum onoo aan goo maam kic bo toogum goto. Oo ken nam jaay tedga genaon oocga maakn *kusin ki se, m'aakin se tedum onoo aak eyo. ³⁰ Maam se m'je toom rom eyo num ken naase 'jeki maam m'toom rom tak kic num, m'toom rom do toogum ken baat

* 11:24 Maakn *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se deba jaay tujga num, j'onte tondin ute meeye cir ji si-soo.

se. ³¹ Raa kēn Bubm Mēljege Isa, naan kēn jeege lee tōomīn gen daayum daayum se, jeele maam se taad taar-kōōb eyo. ³² Do dōkīn kēn maam m'īngo maakj gēger kēn Damas ki se, gaar taa naan gōtn ese roŋ Aretas, magal kēn naan ɔndīn maakj gēger kēn ese se, tōnd jeege taa-dōobge tu taa am kōkō. ³³ Gaŋ naade uun olumo maakj baar ki ɔ uun bōoyumo naagj durdur ki ute taa penēter ɔ gōtn se, maam m'aan m'ɔtō.

12

Nakj kēn Mēljege teec naan Pōl ki ɔ taadīn mētiŋa

¹ Maam m'je tōom rom eyo naō naase olumki m'tōom rom tak. Naō m'aakin se tōol ser eyo. Borse maam m'je m'taadn ute nakgen Mēljege teeco naanum ki jaay taadum mētiŋ se. ² Maam m'jeele gaaba kalan debm *al-Masi se, borse okga baara sik-kaar-sōo, ɔ gaabm se *Raa uun baansin maakj raa kēn raan cir paac paac, jaay 60 ɔk terlo. (Kēn naan ook 6aa raan se kēn utu roŋa lō ute roŋ eyo, maam m'jeel eyo, kēse Raa 60 jeele). ³⁻⁴ M'jeele, gaabm se Raa uun baansinga gōtn naan ki mala (naō kēn naan ook 6aa raan se utu roŋa lō ute roŋ eyo, maam m'jeel eyo, kēse Raa 60 jeele) ɔ kēn naan jaay aan gōtn naane se, naan booy taargen deel do kēn debkilimi an kōŋ kaasn taad eyo ɔ Raa undīn te kulu gen taadn naan se ey kici. ⁵ Ey num gen debm bin se, maam m'kōŋ tōom roma, naō gen maam malin se, m'tōom rom do tōogum kēn baat se sum. ⁶ Kēn maam jaay m'je tōom rom kic 60, maam m'kōŋ tēdn debm derl eyo, taa taargen maam m'taad se, taar met ki. Naō maam se m'je tōom rom eyo taa sōm jeege am kaakum aan gōo debm k'jeel jeel gōtiŋa ɔ am kōkō maam 60 ɔn cir taar kēn naade booyo teeco taarum ki ute nakgen naade aakum maam m'tēdo se. ⁷ Taa nakgen Mēljege teeco naanum ki jaay taadum mētiŋ se, m'aakden se deel doa. Taa m'kōŋ tōom rom do nakge tun maam m'aakdeno ey se, Mēljege ɔnō nakj aan gōo kōrōndō *maakj rom ki, ɔ nakj aan gōo kōrōndō se *Bubm sitange 60 ɔlō kōdīn taa am dabara ɔ am gaasn m'kōŋ tōom rom eyo.

⁸ Met mōtō maam m'leem nōo mētn Mēljege tu m'ɔo nakj se ŋ'ɔōdumsin naatn rom ki. ⁹ Num gaŋ naan terlum ɔ: «Bee maam m'tēdi se 60, aasiga sum. Taa kaad kēn naai tōōgi baat se 60, maam m'taadn tōogum ute maraadīn doi ki.» Bin 60 maam se m'tōom roma do tōogum kēn baat se, taa al-Masi se taadn tōogin dom ki. ¹⁰ Taa naan se 60 do tōogum kēn baat se, kēn k'naajuma, nakgen ɔn kēn aan dom ki, kēn k'dabaruma, kēn k'lee k'teecum nirluma, kēn nakgen se jaay aan dom ki se, maam maakum raapo taa al-Masi se; taa kaad kēn maam tōogum baat se jaay 60, maam m'ōŋ tōōgō.

Pōl saap do jee Kōrint ki

¹¹ Maam m'taadseno aan gōo debm derle se, ɔ naan se naase 60 olumki taa tōōgō. Ey num naase 60 jee kēn amkiro magala. Kēn naade jaay taad ɔ maam se m'tōol ser eyo kic 60, naaden jee kēn aak rodē aan gōo *jee kaan naabm Isagen k'jeel jeel gōtde se, ɔŋ cirum eyo. ¹² Kēn maam jaay m'īngo gōtse ki se, naase ɔŋjumki maam se m'debm maakum deere, ɔ m'aasin do nakge tun paacn aan dom ki. ɔo ute tōogŋ Raa se, maam m'tēdoga nakj-kōōbge ute nakgen deel doa. Ute nakgen maam m'tēd se 60 kēn taadsen ɔ maam se, debm kaan naabm *al-Masi. ¹³ Anum nakgen kēn maam m'tēdo *eglizge tun kuuy se, gōtn naase ki kic 60 maam m'tēdīnoga. Nakgen kēn maam m'tēdīno te gōtn naase ki ey se, maam m'tōnd te mētn dīm gōtse ki ey sum. Bin se m'tēdsenga *kusin la? Kēn tēdsēga kic num, tēdumki kaldē gen kēn maam m'tōnd mētn dīm gōtse ki ey se! ¹⁴ 'Booyki m'asen taada: ter daala borse maam m'daapga roma gen 6aa gōtse ki gen k-mōtōge, ɔ m'6aa gōtse kic 60 maam m'je dīmse eyo, num maam se m'je naase malinge ey num m'je dīmse eyo. Taa bubge 60 tus naka budgege tu ey num gaange 60, tus naka bubdege tu eyo. ¹⁵ Maam se kēn m'ut jim paac taa naase kic num, maakum raapo. 'Deere, maam se m'je kutn jim sum eyo, naō rom paac kic 60 m'an kēdīn taa naase. Anum kēn maam jaay m'jese den bin se, naase kic amki kōŋ je baatn ne? ¹⁶ Naase 'jeelki maam se m'tōnd te mētn dīm gōtse ki eyo. Naō jeege mētiŋe maakse ki se taad ɔ maam se nakum meteke ɔ maam m'aanseno kaan 60 dala ey num maam m'ōŋga dīm gōtse ki. ¹⁷ Maakj jeege tun maam m'alden gōtse ki se, deb kalan maakde ki se ɔsga jise la? ¹⁸ Maam m'daar mētn Tit ki cirr ɔo m'ɔl genaa kuuy kēn maam m'taadseno taarin se ute naaŋa. Kēn Tit jaay iŋgo gōtse ki se ɔsoga jise la? Lō maam m'ute Tit se naabm kēn naaje k'tēdo se ɔ saapje se tec naap ey la?

¹⁹ Taargen naaje k'raanseno maakj maktub kēn ese se, naase 'saap ɔki kaadn naane naaje k'je daapm taarje 60 naanse ki sum. Bin eyo! Naaje se k'taadsen naan Raa ki aan gōo kēn al-Masi jen ro ki ɔ 'jeelki, jee maak-jejege, taargen naaje k'taadsen se, taa asen noogo aki ziidn 6aa ute naanse doobm al-Masi ki. ²⁰ Anum kēn olum maam m'beer se m'ɔo kaadn kēn jaay maam m'6aa gōtse ki se, m'asen kōŋ aan gōo kēn maam m'jen ro ki eyo ɔ naase kic

* 12:7 Nakj aan gōo kōrōndō ara se taad ute kōŋ kēn dabarin maakj roŋ ki.

le amki kaakse amki kəŋum aan gəɔ kən naase 'jenki ro ki ey kici. Maam m'je se m'asen kəŋ naase 'tedki ted dekenɛ ute naap eyo, 'tedki ted maak-kilimi ro naapge tu eyo, 'tedki ted taa mooyo ute naap eyo, 'niki ni ro naapge tu eyo, ɔɔdki kɔɔd naap eyo, 'taadki taad taar iŋg kusu ro naapge tu eyo, 'magalki magal rosege eyo ɔɔ ɛcki kec naap eyo. ²¹ Maam m'beer m'ɔɔ sɔm bii kən maam m'terl gətse ki kuuy daal se, Raam am kolum sɔkəŋɔ am tɔɔl naanse ki. Maam m'beer m'ɔɔ sɔm, kən m'kaan gətse ki se, m'kəŋ jee kusinge dena kən terl te maakde do Raa ki eyo. Kaadn naane, naade utu iŋg ted nakŋ tuj debkilimi naan Raa ki ɔɔ lee ɛɛs naapa rɛŋ rɛŋ ɔɔ ted nakgen jig eyo kən maakde jen ro ki. Taa naade se 60 kən am kolum maam m'utu m'baa keeme.

13

Dejn Pəl kaam məətn

¹ Maam m'je baa gətse ki ɔɔ kən ara se tedn gen k-məɔtəge. Aan gəɔ kən Kitap taadni: «*Gen kaakŋ məətn taargen daanse ki se, ɔŋ jeege dɔo ey le məɔtə 'tedn saadge.*» ² Kən maam m'ingə gen k-dige gətse ki se, jee kən tedo *kusin deete ute kengen kuuy se, maam m'taaddenoga taada. Anum ɔɔrse maam dək ute naase se kic 60, maam m'taadden daala m'ɔɔ: «Bii kən maam m'baa gətse ki se maam m'ade kəŋ eyo.» ³ Ute doobm maam se, maa naase je aki jeele, keɛse aan gəɔ *al-Masi mala 60 taada. 'Jeelki, daanse ki se, al-Masi se tɔɔgɪŋ baat eyo, num naan se ted naaba ute tɔɔgɪŋa. ⁴ Deere, Isa al-Masi se ɔŋ rɔŋ k'tup k'tɔɔlɪŋ ro kaag ki aan gəɔ debkilim kən tɔɔgɪŋ gətə se. Num ute tɔɔgɪŋ *Raa se, naan duroga daan yoge tu ɔɔ ɔɔrse naan utu iŋg zɛɛɛ. Anum naaje kic num k'dɔɔkga ute naana. Kən k'l'aakje se, naaje kic num aan gəɔ jee tɔɔgdə baata naɔo naaje j'asesin taada, naaje se j'iŋg k'dɔɔk ute al-Masi se ute tɔɔgɪŋ Raa.

⁵ Naase aakki rose jiga ɔɔ tɔndki məətn rose jaayo, kən naase 60 aalkiga maakse do al-Masi ki deer num, naase kic 60 aki jeele. 'Jeelki ey la kən Isa al-Masi jaay utu maakse ki se? Kən naase jaay aak ɔkki te məətn rose jig ey num, ɔɛɛɛ, naase 'took aalki te maakse do Isa ki eyo. ⁶ Maam m'saapm m'ɔɔ naase utu aki 'jeele ɔɔ naaje le k'taadsesingə nakŋ kən naase anjenki kaakŋ jeel ro ki se. ⁷ Naaje k'tɔnd məətn Raa se k'je aki kɔɔdn dose ro kusin ki. Naaje se kən jeege 60 aakje aan gəɔ jee kən taad taar mət ki ey kic num, naaje k'je j'asen kaakŋ naase aki tedn nakŋ ɔɛɛ. ⁸ Taa naaje se j'an kəŋ kaasn gen tedn nakŋ kən baa kalaŋ ute taar mət ki ey se, num naaje se j'ɔk tɔɔgɔ gen taadn taar mət ki sum. ⁹ Kaad kən jaay naase 'tɔɔgki, ɔɔ naaje tɔɔgje baat se, keɛse naaje maakje raapo. Keɛse 60 ɔlje naaje k'tɔnd məətn Raa, taa asen terl daapm rose gen kaal maaksen do naan ki. ¹⁰ Taa naan se 60 kən maam m'dək ute naase kic num, m'raansen maktubm se taa bii kən maam m'aanga gətse ki se, ute tɔɔgɪŋ kən Məljege ɛdum se, m'asen tedn ɔŋ ey sum. Taa tɔɔgɪŋ naan ɛdumsin se, gen kutn jeege eyo, num gan gen noogŋ jeege 'ziidn baa ute naande.

Pəl taad nanj taariŋa ɔɔ tedden tɔɔse

¹¹ Genaamgen doobm *al-Masi ki, ɔɔrse do taar tɔɔlɪŋ ki se, m'je m'asen taadn m'ɔɔ: iŋgki ute maak-raapo, 'tedki ɔɛɛ 'baaki ute naanse, ɛdki kaay kaama naapge tu, ɔkki taarse kalaŋ ɔɔ iŋgki ute lapia. ɔɔ Raa debm je jeege ɔɔ ɛdɛn lapia se, 'king ute naase. ¹² Kən 'baaki baa tedn tɔɔse se, 'baam 'tɔkki naapa ɔɔ aayki ciil naapge†. Jee Raagen doobm al-Masi kən gətn ara paac se, kic 60 tedsen tɔɔse. ¹³ ɔŋ ɔɛɛ gen Məljege Isa al-Masi, maakje gen Raa ɔɔ tum kən *Nirl Salal lee tum jeege se, 'tedn ute naase.

* 13:1 Aak Dt 19.15. † 13:12 Jeeŋen Pəl raanɛn se, kən naade baa baa tedn tɔɔse naapge tu se, baam tɔk naapa ɔɔ aay ciil naapge.

Maktubm ken Pəl raanɨn jee eglizge tun taa naan Galat ki Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm ken Pəl raanɨn eglizn Galat ki

Maktubm ken Pəl əl jeege tun Galat ki se, kɛse naan raanɨn jee al-Masige tun taa naan Galat ki əɔ taa naan Galat se naan maakɨ taa naan Turki ken ɓorse, əɔ naan se kaam kaam kooko. Maakɨ lee mərtin ken gen k-dige tu əɔ ken gen k-mətɔge tu se ɓo, Pəl tɛdo naaba jaay tando eglizgen mɛtinge se. Num gan ɔtn metin ki se, jee kuuy ɓaado taaddɛn taar kuuyu. Aan ɔɔ den eglizge se, eglizn gen taa naan Galat kic ɓo ək Yaudgen aalga kaal maakde do Isa ki əɔ ute jee uuno doobm raagen kuuy kici. Ɔɔ Yaudge se naade inɔ do Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki. Kɛse ɓo ken lee gaasde gen kɔsn ute jee uun doobm raagen kuuyu əɔ ute jee ken tɔj te pɔnd ey se. Jee ken taarde ɓaa ute Pəl ey se, saap əɔ jee al-Masige paac se, k'jinɔ do Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se ram jaay ɓo k'kaal maakde do Isa al-Masi ki. Num gan taar naade se tec ute gen Labar Jigan gen Isa al-Masi se eyo. Taa naan se ɓo Pəl raan jee al-Masige tun Galat ki taa adɛn kɔnd doob ki.

*Pəl raan əl tɔɔɛ *eglizge tun taa naan Galat ki
(Rm 1.1-7)*

¹ Maktubm se maam Pəl ɓo m'raanɛni, maam ken *debm kaan naabm Isa al-Masi ey num nam ɓo beɛr əɔdum eyo əɔ debkilimi ɓo əlumo eyo; num Isa *al-Masi mala ute *Raa Bubu ken durinɔ daan yoge tu, naade se ɓo ken əlumo. ² Maam ute genaagen ɔtn ara, k'tɛdsɛn tɔɔɛ naase jee eglizge tun taa naan Galat ki. ³ Ɔɨ Raa Bubjege te Mɛljege Isa al-Masi asen tɛdn beɛde əɔ asen kɛdn lapia. ⁴ Isa al-Masi se ɛd ron *sɛrke taa *kusiɨjege taa əjeki kɔɔdn dojege maakɨ nakge tun jin eyo do *duni ki ara. Naan tɛdn se aan ɔɔ Raa Bubjege maakin je ro ki. ⁵ Bin se Raa se daayum *k'nookinki. *Amin.

*Labar Jiga kalan tak
(Gal 3.1-5, 4.9-20, 5.1-12)*

⁶ Ken maam booy labarse se taar se əkum taad eyo! Raa ken danɛsɛno ute beɛ *al-Masi ken tɛdsɛno əɔ gan yɔkɔd bin sum ɓo, naase 'resɨki ute Labar Jigan gen Isa al-Masi se naatn əɔ 'terlkiga naaga Raa ki əɔ uunkiga labar jigan kuuy, ⁷ m'aakin se aan ɔɔ Labar Jigan kuuy utu. Num labar jigan kuuy se beɛ, ɔto. Naɓo jee kuuy maakse ki se je an tujn ute Labar Jigan gen al-Masi se. ⁸ Num ken nam kuuy jaay ɓaado taadsɛn labar jigan kuuy ken tec ɔɔ ken maam taadsɛnin ey se, ken tɛdn naaje, ey le *kɔdn Raa booy raan kic ɓo, Raa an naaminɔ! ⁹ Naaje k'taadsɛnɔ, ter ɓorse m'asɛsin taadn dɔal daala, nam kuuy jaay ɓaado taadsɛnga labar jigan ken tec aan ɔɔ ken naase 'booyinɨkiro ey se, nam bin se, ɔɨ Raa an naaminɔ!

¹⁰ Anum ɓorse m'raanɛn bin se, m'je jikilimge ɓo am tɔɔm lɔɓu Raa le? Maam m'je jikilimge ɓo am tɔɔm eyo. Ken m'je jikilimge ɓo am tɔɔm num, maam kɔj tɛdn debm tɛdn naabm al-Masi eyo.

*Labar Jiga ken Pəl lee taad jeege tu
(NJKN 22.3-16, 26.9-20, 9.1-20, 23, 30)*

¹¹ Booyki genaamge m'asɛn taada: Labar Jigan gen Isa *al-Masi maam taadsɛno se taar se iinɔ ɔtn debkilim ki eyo. ¹² Taa taar se, maam booyinɔ ɔtn debkilim ki eyo, əɔ nam ɓo dooyum eyo, num gan Isa al-Masi mala ɓo teec naanum ki əɔ taadumo metinɔ.

¹³ Naase mala 'jeelki kingum do dɔkin se paac, ken maam lee do doobm Yaudge tu se. Kaad ken se, maam lee m'dabaro dena *eglizn gen Raa, əɔ m'je doobm m'adeno kutu. ¹⁴ Maakɨ metjilum ki, ute parumgen k'lee doobm Yaudge tu se, maam ɓo debm ken m'ɔkin əɔn dena m'cir jee mɛtinge. Taa do doobm bubjege tu se maam ɓo debm m'inɔ dɔɔk maakum ro ki. ¹⁵ Raa ken beɛr əɔdumo maakɨ koyum ki se, danɔmo ute beɛnɔ taa m'an jeelinɔ, əɔ gan kaadn Raa jen ro ki jaay aan se, ¹⁶ əɔ ter taadum m'jeelga Gooninɔ taa m'an taadn jeege tun Yaudge eyo. Naan ken se naar maam m'ɓaa m'tɔnd te metn nam gam ey sum. ¹⁷ Gan kaad ken se maam m'ɓaa m'aano te Jeruzalem ki eyo gen kaakɨ *jee kaan naabm Isa al-Masigen aalo maakdege deet do maam ki se; num gan maam gaan m'ɓaa taa naan Suge tu əɔ m'ɔk m'tɛrl ɓaado maakɨ ɔger ken Damas ki.

¹⁸ M'tɛd ɓaara mɔto jaay ɓaa Jeruzalem ki, taa k'ɓaa jeel naapa ute Pier. Ɔtn se maam m'inɔ ɓii sik-kaar-mii ute naan tɛle. ¹⁹ Ɔtn se maam m'aako jak kalin ki gena Mɛljege Isa al-Masi, ey num m'ɓaa m'aak te *debm kaan naabm Isa al-Masi gam kuuy ey sum. ²⁰ Raa jeele taar maam m'raanɛsin se, taar met ki.

²¹ Ter maam m'iin m'6aa taa naan Siri te gen Silisi. ²² Na6o eglizgen taa naan Jude ki ken gen al-Masi se aakum te bii kalan eyo. ²³ Naade booy booy sum 6o ɔ debm lee dabarjekiro do dakin se, ɔurse aalga maakin do Isa ki ɔ baagga taadn taar Isa al-Masi jiga se jeege tu; ey num taar se 6o ken do dakin naan je an tuj se. ²⁴ Ken naade jaay booyo taar maam se, naade tɔm Raa taa maama.

2

*Pol ute *jee kaan naabm Isa al-Masige kuuy (NJKN 15.1-29)*

¹ Ter ken ted 6aara sik-kaar-ɔɔ jaay aas se, maam te Barnabas ɔ m'ok Tit kici k'terl k'6aa Jeruzalem ki tele. ² Ken olum 6aa se, taa *Raa 6o teec naanum ki ɔ taadum ɔ m'6aa. Ken j'aan se, maam te magalge se, j'iik k'tɔɔk ɔes ki ɔtn se, maam taadden Labar Jigan gen Isa *al-Masi ken maam lee taad jeege tun Yaudge ey se, taa maam m'je naabum m'ted ted se 'kutn ɔer eyo. ³ Debun Tit se naan kɔd Grek*, gan te naan se kic 6o naade tedn te taa tɔɔg eyo taa *kɔjn pando. ⁴ Jeegen ted rode aan ɔɔ naade 6o genaagen doobm al-Masi ki se 6o, 6aadoga maakjege tu. Naade deek ɔ beeki num j'an kɔjn pando. Jee se goon endo maakjege tu se je kaakn ɔ di jaay naajege j'ɔnki dojege te Isa al-Masi. Taa naade je ajeki tedn bulu daala do *Ko Taar ken Raa ɔdo Musa ki. ⁵ Jee se naaje j'ɔnde te doob eyo ɔ taarde le k'took te eyo. Taa naaje k'je Labar Jigan gen Isa al-Masi ken met ki se, naade an kɔn tuj eyo, num ɔninki 'king maakse ki ɔtn ki. ⁶ Jee ken j'aakde j'ɔ jee magal se, magal naade se maam m'an dim eyo: taa naan Raa ki se jeege paac aas kaasa. Jee se maam taadden Labar Jigan gen Isa al-Masi ken maam lee taad jeege tu se. Num naade se ɔn taadum te taar dim kuuy ey sum. ⁷ Gan naade jeelga Raa se ɔdumga taarin aan ɔɔ ken ɔdo Pier ki se kici. Maam ki naan taadum ɔ m'6aa taadn Labar Jiga jeege tun Yaudge eyo, aan ɔɔ Pier 6aa taad Labar Jiga, Yaudge tu se. ⁸ Taa Raa ken ɔ Pier ted *debm kaan naabm Isa al-Masi, gen 6aa taad Taarin Jiga Yaudge tu se, naan 6o debm olum maam kici, m'tedga debm kaan naabm Isa al-Masi, gen 6aa taadn Labar Jiga se jeege tun Yaudge eyo. ⁹ ɔtn se Jak, Pier, Jan, ken jee Raage jeelde aan ɔɔ jee magaldege se, naade se kic 6o jeele Raa se ɔdumga naabin jim ki. Taa naan se 6o naade ɔ jide tɔk jije maam te Barnabas. Kɔse je deekn ɔ taarje tum tedga kalan. ɔtn se naaje j'iin k'6aa taadn Labar Jigan gen Isa al-Masi se jeege tun Yaudge eyo ɔ naade le, 6aa taad Yaudge tu. ¹⁰ Naade taadjen naka kalan sum 6o gen tɔda. Naade deekjen ɔ k'saapm do jee daayge tun Jeruzalem ki. Kɔse 6o nakn ken maam m'ɔn dirigin te eyo.

Pol mooy Pier

¹¹ Bii kalan se, Pier 6aado kaakn jee Antios ki; bii se maam taadinsin tal naan jeege tu, taa nakn naan ted se jig eyo. ¹² Ey num Pier se lee tɔs tɔs te genaagen doobm *al-Masi ken Yaudge eyo. Num gan Yaudgen iino ɔtn Jak ki jaay aan se, Pier aakde se iik tɔk ɔes ki, baate kɔsn te naade taa naan beer beer jeege tun se. ¹³ Yaudgen metinge ken doobm al-Masi ki se kic 6o ted maakdege di di aan ɔɔ Pier se, ɔ ɔ Barnabas kic 6o ted aan ɔɔ naade. ¹⁴ Ken maam m'aakde jaay naade lee ute ken met ki eyo do Labar ken Jiga se, maam taad Pier ki naan jeege tu paac m'ɔ: naai ken kɔd Yaud jaay ing aan ɔɔ jee Yaudge ey se. Gen di jaay naai 'taad jeege tun Yaudge eyo ɔ tedn aan ɔɔ Yaudge se?

*Jeege se aalga maakde do *al-Masi ki jaay 6o kɔn kaaja*

¹⁵ Naaje se k'metjil Yaudge, anum naaje se k'tec aan ɔɔ metjil jeegen Yaudge eyo ken jee *kusinge se. ¹⁶ Ken bin num naaje k'jeelki, debm ken Raa aakin beɛ naanin ki se debm ken aal maakin do nakge tun Isa al-Masi tedo se, ey num debm ken ing do *Ko Taar ken Raa ɔdo Musa ki se eyo. Taa naan se 6o naaje k'j'aalki maakjege do nakge tun al-Masi tedo se kici, taa Raa ajeki kaakn kaamin ki se aan ɔɔ jee aak beɛ. Num ken ajeki tedn j'aki kaakn beɛ naan Raa ki se Ko Taar ken Raa ɔdo Musa ki eyo, ey num te Ko Taar ken Raa ɔdo Musa ki se nam jaay 'tedn aak beɛ naan Raa ki se ɔto. ¹⁷ Ken naaje Yaudge kic 6o ken k'je j'aki ted jee aak beɛ naan Raa ki se, j'aki kaal maakje do al-Masi ki jaayo. Ken k'tedki bin se naaje k'teckiga aan ɔɔ jee kusingen ing 6aa se paac se. Ken bin num al-Masi se ɔjekiga maakn kusing ki la? Anum ɔto. ¹⁸ Bin eyo ken maam jaay m'ok terl gen king do Ko Taar ken Raa ɔdo Musa ki ken maam ɔsinoga res se num, kɔse maam mala 6o m'ɔn ɔɔo ooc dom ki. ¹⁹ Gen king do Ko Taar ken Raa ɔdo Musa ki se, maam se aan ɔɔ debm ooyga kooyo. Nakgen se jaay paac aan se taa maam m'king gen Raa. Taa do dakin k'tɔɔl Isa al-Masi ro kaag ki se, maam se aan ɔɔ m'ooyga kooy† ute naana. ²⁰ Taa naan se ken maam m'ing se, Isa al-Masi 6o ing maakum ki. Ken ɔurse kingum do naan ki se, maam m'aal maakum do Goon Raa ken jema, ɔ ɔn roŋ ooy taa maama. ²¹ Beɛ Raa se maam m'an kɔn tedn nakn ɔer eyo; taa maam se m'kɔn terl gen

* 2:3 Grekge se naade tɔj pond eyo. † 2:19 Kooy ese se kooy deer eyo num je deekn ɔ debm gaanga gen tedn Ko Taar Raa Yaudge se.

king do Ko Taar ken Raa edo Musa ki se ey sum. Ken debm jaay je tedn aak bee naan Raa ki te Ko Taar ken Raa edo Musa ki se num, kese je deekj oo kooy al-Masi se, nakj cere.

3

*Jeegen uun *Ko Taar ken Raa edo Musa ki ute jeegen aal maakde do Isa *al-Masi ki (Rm 4, 8.14-17)*

¹ Naase jee taa naan Galat ki, naase se jee derlge, naan jaay bisen dose se? Ey num taa kooy Isa al-Masi ro kaag ki se k'taad k'toaksenga metin pak pak. ² Naka kalan tak sum bo maam m'je tond metse: 'taadumki tu metina *Nirl Raa ken *Raa edsen se, taa naase ingki do Ko Taar ken Raa edo Musa ki bo onjinki lobu Raa edsesin se taa naase 'booykiga Labar Jigan gen Isa al-Masi se oo aalkiga maakse do ki se le? ³ Ken olse 'derlki bin se tap bo ne di? Naase uunkiro metin te toogj gen Nirl Raa, num gen di jaay borse je anki nan te toogse mala se? ⁴ 'Jeelki nakj aan dose ki paac se, naase 'saapin ki num wak nakj Raa tedsen se cere ne? Goto, maam jeele nakj Raa tedsen se cer eyo! ⁵ Raa bo edsen Nirlina oo ted nakj-koojge dena daanse ki! Naan tedin se taa naase ingki do Ko Taar ken Raa edo Musa ki lobu taa 'booykiga Labar Jigan gen Isa al-Masi oo aalkiga maakse don ki le?

*Jee took aal maakde do Isa ki se bo tedga gaan *Abraamge*

⁶ 'Booyki! Kese bo taar ken Kitap taado ro Abraam ki oo: *Abraam se, aal maakin do Raa ki oo Raa se aakin debm daan ki.* ⁷ Bin se m'je aki jeele jeegen paac jaay aal maakde do Raa ki se, naade se bo tedga metjil gen Abraam. ⁸ Kitap taad oo: bii kalan jeegen Yaudge ey se utu kaal maakde do Raa ki, taa Raa utu tooko aden tedn jee aak bee naanin ki. Taa naan se bo Abraam booyo do dokina Labar Jiga ken Raa taadino oo: *Ute metjil naai se, maam m'tedin bee jil jeege tun do naan ki paac.* ⁹ Abraam aal maakin do Raa ki oo Raa tedin beeta. Bin se jee aalga maakde do Raa ki ute Abraam se, Raa aden tedn beeta kici.

¹⁰ Num jee saap oo naade ing do *Ko Taar ken Raa edo Musa ki kalin ki sum bo oo aasga se, naade se Raa utu aden kojn booro dofe ki, taa Kitap taad oo: *Debm ken jaay on ted te Ko Taar ken Raa edo Musa ki aasin te kart doobin ki ey se, Raa an kojn boor don ki.* ¹¹ K'jeelki, debm jaay ing do Ko Taar ken Raa edo Musa ki sum bo oo tedn aak bee naan Raa ki se, goto, taa *Debm daan ki se debm aal maakin don ki; naan se bo debm 'kon *kaajj gen daayum*. ¹² Gan debm ing do Ko Taar ken Raa edo Musa ki ute debm aal maakin do Raa ki se, dim ade tum se goto, taa Kitap deek oo: *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se, debm ken tedinga te doobin aas kart jaay bo kon kaaja.* *

¹³ Borse, naaje j'on j'ingki te do Ko Taar ken Raa edo Musa ki te doobin eyo, jaay *al-Masi baado ooy taa naajege se. Ken naan on ron k'toolin se taa ajeki dugj dojege, gen ken Raa naamjekiro. Taa naan se bo Kitap taad oo: *Debm ken k'tool k'daarin ro kaag ki se, kese debm ken Raa naaminga naama.* ¹⁴ Isa al-Masi ted bin se, taa bee ken Raa taad oo tedn Abraam ki se taa jeegen Yaudge eyo kic bo 'kon kici. Taa naan se bo naaje j'aki 'kon *Nirl Salal ken Raa taad oo ajeki keda, taa naaje k'jaalkiga maakjege do naan ki.

**Ko Taar ken Raa edo Musa ki se 'kon tujn bee ken Raa oo ted se eyo*

¹⁵ Genaamge, 'booyki m'asen taadn nakj ken jeege jeelin jeel paac. Ken jeege jaay okga taasa oo dookga taarde kalan se, nam kuuy kon kol taarin maak ki eyo. ¹⁶ Te Raa kic bo bini. Do dokin Raa taadga taad oo tedn bee *Abraam ki te metjilina num deek te oo metjilinge tu eyo. Num gan metjilin ken naan taadn se taad ute deb kalan sum oo naan bo *al-Masi se. ¹⁷ Kese bo nakj maam saapin m'je m'asen taada: Raa naan *dook te Abraam se, ted baara kaar-oo-te-sik-mota jaay Ko Taar ken Raa edo Musa ki se aana. Bin num Ko Taar ken Raa edo Musa ki se kon tujn dookj ken Raa dooko ute Abraam jaay taadn oo an tedn bee se eyo. ¹⁸ Ken Raa jaay je tedn beeta jeege tun ing do Ko Taar ken Raa edo Musa ki sum num, kese je deekj oo bin se bee ken naan taado oo tedn jeege tun se ted ey sum. Anum Raa se taado maak-jen Abraam ki taa naan taadga taada oo utu an tedn beeta.

*Taa di Raa edo *Ko Taara Yaudge tu*

¹⁹ Ken bin num Raa taado Ko Taara Yaudge tu se gen di? Raa taaddeno se taa j'aki jeel nakj *kusina bini metjil *Abraam ken Raa taadno se kaana. Naan se bo debm ken Raa taad oo an tedn beeta se. Ken Raa taado Ko Taara Yaudge tu se, naan edino ji kodn Raage tu oo naan olo nam bo tedn debm doobina. ²⁰ Anum ken Raa taad oo tedn bee Abraam ki se, naan mala bo taadn te taarina, ol te debm doobm gam eyo; oo Raa se kalan lak.

²¹ Bin se je deekj oo Ko Taar ken Raa edo Musa ki ute bee ken Raa oo ted se tum ey la? Anum goto, bin eyo. Ken Ko Taar ken Raa edo Musa ki jaay ed kaaja jeege tu num, jee uun doobm se

* 3:6 Aak Jen 15.6. † 3:8 Aak Jen 12.3. ‡ 3:10 Aak Dt 27.26. § 3:11 Aak Aab 2.4. * 3:12 Aak Lb 18.5.

† 3:13 Aak Dt 21.23.

kaadn naane tedga jee aak bæe naan Raa ki. ²² Num gan Kitap taad do jee do naan ki paac se ing maakn kusin ki. Taa naan se bo Raa ted bæe naa ute nakn ken Isa *al-Masi tedo se, do jeege tun aal maakde don ki.

²³ Kaad ken jeege on te doobm kaal maakde do Isa al-Masi ki ey se, Ko Taar ken Raa edo Musa ki se boobjeki aan goo jee dangayge. Naaje k'j'ingkiro do Ko Taar Raa ken ese bini Raa baado taadjeki doobm gen kaal maakjege do nakn ken Isa al-Masi tedo se. ²⁴ Anum Ko Taar ken Raa edo Musa ki se boobjekiro bini Isa al-Masi aan ro ki. Taa naan se bo, Isa baado se taa j'aki tedn jee aak bæe naan Raa ki, taa naajege j'aalkiga maakjege do nakge tun naan tedo se. ²⁵ Borse, kaadn j'anki kaal maakjege do nakge tun al-Masi tedo se, aanga. Bin se Ko Taar ken Raa edo Musa ki se ok too go dojege tu ey sum. ²⁶ Taa naasen paacn aalkiga maakse do nakge tun Isa al-Masi tedo se, 'tedkiga gaan Raage. Taa naan se, naase 'tedkiga kalan ute Isa al-Masi. ²⁷ Deere, naasen paacn jee *k'batizsega te ro al-Masi se, 'tedkiga aan goo naana. ²⁸ Borse nam te metin goto, ken naai bo kod Yaud, ken kod Yaud eyo, ted dim eyo; ken naai bulu, ken bul eyo kic bo ted dim eyo. Ken naai menda, ken gaaba ted dim eyo paac. Taa te Isa al-Masi se naase paac 'tedkiga kalan. ²⁹ Ken naase jaay 'tedkiga jee al-Masige num, keese naase 'tedkiga metjil Abraamge. Taa naan se, naase utu aki kon bæe Raa, ken Raa taad do tedn Abraam ki te metjilin ki se.

4

Naaje k'bulge ey sum

¹ Keese bo nakn maam saapin m'je m'asen taada: goono jaay utu baat num, booy taar jeege aan goo bul booy taar melina. Ey num nakge paac kaam jina. ² Num gan ken naan utu goon coko se, jeege bo aakin don ki do dejina; naan aden booy kuun taarde bini 'kaan kaad bubin mala jen ro ki. ³ Naajege kic bo j'ingkiro aan goo gaangen seem se, nakgen ok too go do *duni ki se tedjekiro bulge. ⁴ Gan kaadn *Raa taadn jaay aan se, Raa olo Goonin do naan ki. Do naan se menda bo oojina do ingo do *Ko Taar ken Raa edo Musa ki, ⁵ taa dugn do jeegen ing maakn bul ki do Ko Taar ken Raa edo Musa ki se. Ute naan se bo j'aki tedn gaan Raage. ⁶ Nakn ken taad do naase 'tedkiga gaan Raage se, taa Raa ologa Nirl gen Goonina maakse ki ken dan do Abba. Abba se je deekn do: Bua. ⁷ Bin se borse naai bul ey sum, num 'tedga goon Raa. Aan goo naai 'tedga goonin se, Raa ute bæen se utu ai kedn nakn naan on geninge tu se kici.

Pol uun nirlin do jee Raage tun Galat ki

⁸ Do dakin ken naase 'jeelki Raa ey bort se, naase ingkiro bul maragge, num gan maragge se raagen deer eyo. ⁹ Num borse naase 'jeelkiga Raa, ey le m'deekn m'oo Raa jeelsega naase, num taa di jaay naase 'terlki daala do nakge tun ok too go do naan ki ara do ken tool ser ey se. Naase 'je aki terl king bulu do nakge tun se daal la? ¹⁰ Taa naase 'taadki okki biigen metinge gii *serke, laapgen metinge okki gen serke, kaadgen metinge okki gen serke, do baargen metinge kic bo okki gen serke. ¹¹ Nakn naase 'tedki se olum beere maakum ki, taa maam m'je naabm maam m'tedin daanse ki se kutn cer eyo.

¹² Genaamge m'eemsen noo: borse maam tedga aan goo naase se, naase kic bo 'tedki aan goo maama. Ey num naase le 'tujumki te dim eyo. ¹³ Naase 'jeelki, ken maam m'ingo daanse ki se, kaad ken se maam m'koono. Naan ken se bo, maam m'taadseno Labar Jigan gen Isa *al-Masi se deet deet. ¹⁴ Naase 'dabarkiga taa maama ken maam koono se. Num gan te naan se kic bo, naase 'baatumki te eyo do 'resumki te eyo. Anum naase okumkiro aan goo *kodn Raa, do aan goo Isa al-Masi mala. ¹⁵ Kaad ken naane se naase maakse 'raapo; num taa di borse naase maakse 'raap ey se! Ey num m'jeele ken m'ingo maakse ki se, ken okki doobm ken jaay aki toodn kaamsege amdekiro ked kic num, kaadn naane edumdekiroga. ¹⁶ Num borse ken m'taadsen taar met ki se bo, m'delga debm taamooyse la?

¹⁷ Jee ken taadsen taar met ki ey se, je aki baa te naade. Num maak-saapm naade se, maak-saapm jig eyo. Gan ken naade ted bin se je ajeki gaan te naapa, taa naase aki baa te naade. ¹⁸ Beeki se, onki jeege jaay taarden naade taad se met ki num, dookki taarse daayum ute naade. Ken maam goto kic num, bæeki se, taar se bo naase onki kokn maakse ki daayum. ¹⁹ Gaan maak-jemge, 'booyki m'asen deeke: maam se ter dabar dabar daala aan goo mend baa koojo. Dubar ken maam dabar taa naase se, maam m'je bini naase aki tedn aan goo al-Masi. ²⁰ Maakum ki se m'je m'tedin te naase jaay, m'jeel doobm taadina, ey num borse se taar se okum taad eyo.

**Dookn kaam dio ken Raa dook te jeege*

²¹ Deekumki tu, naase jeegeen 'jeki okki aki king do *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se: Ko Taar se naase 'jeel okki metin dey? ²² Kitap deek do *Abraam se ok gaangen gaabge dio: ken kalan bulin bo oojin do ken kalan goon mend gendina. ²³ Goon ken bulin bo oojin se, j'oojin aan goo gaangen baa se paac. Gan goon gen mend gendin se koojin tec te bin eyo. Anum goon se,

Raa mala 60 taadga taad Abraam ki ɔɔ utu anɔsin keda. ²⁴ Raa je ajeki taadn te doobm nakgen deel se, naan je deekɔ ɔɔ, mendgen dio se tec aan gɔɔ dɔɔkɔ kaam dio, ken Raa dɔɔk te jeege. Agar, mendɔn ken bulu se, tec aan gɔɔ dɔɔkɔ Raa dɔɔko te *Musa do ko ken Sinai. Num gaan Agarge se j'oojden 60 bulge. ²⁵ Agar, se naan aan gɔɔ ko Sinai ken ute taa naan Suge tu se. ɔɔ ter naan aan gɔɔ Jeruzalem ken utu ing ɔɔse se, taa jeegen ing maak ki se naade bulge do Ko Taar ken Raa edo Musa ki se. ²⁶ Num gan Jeruzalem maakɔ raa ki se, jeegen ing maak ki se, naade se bulge eyo. Kese 60 naan naajege ɔɔ naan se 60 aan gɔɔ konjege. ²⁷ Taa Kitap taad ɔɔ:

Naai mend, mendkarta raap maaki, naai ken bii kalanɔ naam te dubar kooy ey se tɔɔl niri, taa mend ken gaabinɔ resinga res se utu 'kɔn gaange den cir mend ute gaabinɔ.*

²⁸ Genaamge, ɔɔse se naase 'tedkiga gaan Raage mala, aan gɔɔ Isakɔn ken Raa taado do dɔkin Abraam ki, ɔɔ te anɔsin keda se. ²⁹ Num gan goon k'l'oojin aan gɔɔ gaangen 6aa se paac se, lee dabaro goon ken j'oojin te tɔɔgn *Nirl Raa se. ɔɔse kic 60 utu bin kici. ³⁰ Num 'saapki tu Raa tap 60 taad ɔɔ di maakɔ Kitap ki: *Tuur mend bulu se ute goonin naata. Taa goon mend bulu se kɔn kasn kaagnɔ bee tek ute goon mend gendi se eyo.* ³¹ ɔɔse genaamge, naajege se k'gaan mend ken bulu se eyo. Num gan k'tedkiga aan gɔɔ gaangen gen mend gendi se.

5

*ɔnɔte 'kɔnki rose j'asen tedn bulge do *Ko Taar ken Raa edo Musa ki*

¹ *Al-Masi se ɔɔdjekiga dojege deer deer. Bin num, daarki tɔɔgɔ ɔɔ ɔnɔte 'kɔnki naam asen 'tedn bulu daala.

² 'Booyki! Kese maam Pol 60 m'deekseni: ken naase jaay je aki tɔjn pɔndo num, nakɔn al-Masi tedsen se 'tedga nakɔn cere. ³ 'Booyki m'asen taadn daala: debm jaay je *kɔn pɔndo se, beeki num, Ko Taar ken Raa edo Musa ki se naan an tedn aas kart. ⁴ Bin se naaje jeegen 'saapki ɔki ingkiga do Ko Taar ken Raa edo Musa ki sum 60, aki tedn jee aak beɛ naan *Raa ki se; ken bin num naase se 'gaan kiga te al-Masi ɔɔ naase se aki kɔn beɛ Raa ey sum. ⁵ Ken gen naaje ki num, naaje se j'ɔnd doje do beɛ Raa ken teda. Naan 60 debm utu ajenki tedn j'aki kaakɔn beɛ naanin ki, taa naaje j'aalkiga kaal maakjege do nakge tun Isa al-Masi tedo se. Taa naan se 60 j'utu j'aak kaamin te tɔɔgn *Nirl Salal. ⁶ Ken debm jaay tedga gen Isa al-Masi se, ken ɔj pɔndo, ɔj eyo ted dim eyo. Ken ɔɔn cir paac se, naaje j'aki kaal maakjege do naan ki, ɔɔ naan se 60 ajeki tedn j'aki je naapa.

⁷ Do dɔkin se naase 'leekiro jiga jiga; num ɔɔse se naɔa jaay gaassen gen kuun taar met ki se? ⁸ Raa ken dɔnseno ɔɔ aki tedn jeenge se, nakɔn ɔɔse naase 'lee 'tedki se naan 60 ɔnsen eyo. ⁹ 'Booyki taar jeege lee taad ɔɔ: ɔɔmɔ ɔkɔ jaay j'ɔmbinga do rujɔn gem ken j'ecinga kec se, iinɔn paac*. ¹⁰ ɔɔse se naajege paac k'tedkiga te Meljege kalanɔ ɔɔ maam m'jeele maak-saapm naase kic 60 tec aan gɔɔ gen maama. Gan debm jaay 6aado ecse se ken 'tedn naɔa naɔa kic 60, Raa utu an dabara.

¹¹ Genaamge, ken ɔɔse jaay maam m'utu m'taad taad metn taar kɔjn pɔndo num, gen di jaay jeege utu dabarum dabar rak se? Ken bin num gen di jaay k'lee k'taad metn taar kooy Isa al-Masi ro kaag ki ken lee tuj maakɔn jeege se. ¹² Jeegen ecse do Ko Taar ken Raa edo Musa ki jaay ɔɔ aki kɔjn pɔndo se, beeki num, m'je naade se tɔjn pɔnddege sum eyo, num k'l'ɔjin te gorumdege paac.

(Rm 8.1-14, 13.12-14)

¹³ Anum naase genaage, naase se Raa 60 dɔnseno taa aki kɔn dose. Num ɔnkiga dose se ɔnɔte 'tedki nakɔn maakse 60 jea. Num 'jeki naapa ɔɔ 'noogki naapa. ¹⁴ Taa Ko Taar ken Raa edo Musa ki paac se, tum do taar ken kalanɔ ese sum. Taar se ɔɔ: *'Je naapi aan gɔɔ roi mala.* ¹⁵ Num ken naase jaay 'baagkiga tedn aan gɔɔ daagen maakɔn kaag ken don tɔɔl ɔs naapa se, ɔndki kɔndo, ey num naase aki kutn naapa.

*ɔnki rose *Nirl Salal 60 asen tɔɔdo*

¹⁶ 'Booyki m'asen taada: ɔnki rose Nirl Salal 60 asen tɔɔdo, bin se naase aki kɔn tedn nakɔn daa rose 60 je eyo. ¹⁷ Nakɔn ken daa ro debkilimi je se Nirl Salal je eyo, ɔɔ nakɔn Nirl Salal je se le, daa ro debkilimi je eyo. Naaden di se ɔn tum kalanɔ eyo. Taa naan se 60 naase ɔn 'tedki nakɔn ken naase 'jeki ro ki ey se. ¹⁸ Ken Nirl Salal 60 tɔɔdse num, naase aki kɔn tedn bulu do *Ko Taar ken Raa edo Musa ki ey sum.

¹⁹ Nakɔn ken daa ro debkilimi je se, naan tood tal. Nakgen naan je se: keesn naapm ren ren, nakɔn tuj debkilimi naan Raa ki, tedn nakɔn maakɔn jea, ²⁰ daan maragge, oojn ronɔ, ted dɔkin te naapa, mooy te naapa, ted maak-kilimi, je taamooyo, saap do ron ki sum, gaan te naapa, taarinɔ ok metn naapa ute jeege eyo, ²¹ dɔn nakɔn jeege, je kaay koono, kaam kɔsɔ ɔɔ ted

* 4:27 Aak Eza 54.1. † 4:30 Aak Jen 21.10. * 5:9 Kese je deekɔ ɔɔ: kusun ɔkɔ bin sum 60, tujn jeege paac Ko Taar ken Raa edo Musa ki. † 5:14 Aak Lb 19.18.

nakgen kuuy kic 6o tec aan gɔɔ naadegen se. 'Booyki m'ɔɔj se, ey num taar se m'taadseesinga taad tap m'ɔɔ: jeegeen tɛd nakgen bin se kɔŋ kend *maakŋ Gaar Raa ki eyo.

²² Num garj 'booyki, nakŋ ken Nirl Salal tɛd se: tɛd jeege je naapa, ing te maak-raapo, ing te lapia, tɛdde jee maakde deere, tɛdde jee bɛɛ, jeel tɛdn bɛɛ jeege tu, tɛddɛn naade tuj ɔrmdɛ eyo, ²³ tɛdde jee dalul ɔɔ bɔɔb ɔk rode; num Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki jaay ɔɔ ɔŋte tɛdn nakgen se num, gɔɔ. ²⁴ Jee tɛdga gen Isa *al-Masi se, nakgen ken daa rode je paac se, naade resinga. Gen naade ki num nakgen se paac ooyga te Isa al-Masi ro kaag ki. ²⁵ Ken naajege jaay j'ingki ute Nirl Salal num, j'ɔŋinki naaŋ 6o ajeki tɔɔdo. ²⁶ J'ɔŋte magalki rojege ɔɔ j'ookki do naapge tu eyo ɔɔ j'ɔŋte tɛdki maak-kilimi do jeege tu.

6

K'noogki naapa

(Rm 2.3-11; Eb 6.10-12)

¹ Genaaŋge, ken ɔŋkiga nam jaay tɛd tɛd *kusin num, naasen ken ɔkki *Nirl Raa se 'nooginŋi, taa naaŋ ade tɛrl doob ken jiga. Num 'tɛdŋinki te taar urlu. Naai debm aŋ noog se ɔnd kɔndɔ ey num sɔm naai kic 'kooɔŋ maakŋ kusin ki. ² Ken jee mɛtinge maakse ki jaay ing maakŋ dubar ki num, 'noogki naapa. Ken 'tɛdŋinkiga naaŋ se num, naase 'tɛd aaskiga taar *al-Masi. ³ Ken debm jaay aak ron, ɔɔ naaŋ sum 6o cir jeege paac se, naaŋ se debm cɛɛɛ, ɔɔ dɛrl dɛrl 6o ronɔ. ⁴ Naŋa kic 6o aak kingina, ken aakiŋ jiga lɛ, bɛɛŋ naaŋ ki. Ey num kɔŋ tɔɔm ron te nam kuuy eyo. ⁵ Naŋa naŋa kic 6o kɔŋ kaakŋ naabiŋ ken *Raa ɛdin jin ki.

⁶ Debm ken lee dooy jeege te taar Raa se, jeegeen naaŋ lee dooyde se, bɛɛki num, aŋ kɛdn nakŋ jiga jigan naade ɔk se.

⁷ ɔŋte 'dɛrlki rose, Raa se gen cɛɛp eyo; k'jeeliŋki kupm jaay deba ɔɔc se, aanga kaadŋ koj ki kic 6o naaŋ kɔŋŋ naaŋ se sum. ⁸ Ken bin num debm ken jaay tɛd nakŋ daa ron 6o je sum se, naaŋ se tec aan gɔɔ debm ɔɔc kɔɔcɔ ken tɛdga num utu kɔŋŋ nakiŋ se, garj naaŋ se utu kutn ronɔ. Num debm ken tɛd nakŋ Nirl Raa je se, naaŋ se tec aan gɔɔ debm ɔɔc kɔɔcɔ ken tɛdga num utu kɔŋŋ nakiŋ se kici, nafo gen naaŋ se, kɔŋ *kaajŋ gen daayum. ⁹ Taa naaŋ se 6o j'ɔŋte 'kɔɔrki gen tɛdn bɛɛ jeege tu ɔɔ j'ɔŋte kɔŋinki doob ki ɔɔ ken kaadŋ jaay utu kaan se, nakŋ naaje j'ɔɔckiga kɔɔc se j'utu j'aŋki kɔŋina. ¹⁰ Bin num ken 6ɔrse kaadŋ utu se, k'tɛdki bɛɛ jeege tu paac ɔɔ ken tap tap se, j'ɔŋte dirigki genaagen doobm al-Masi ki.

Pɔl taad naŋ taariŋa

(Plp 3.2-11)

¹¹ Aakki maktubm ken raanjin magal magal se, kese maam mala 6o m'raanjin te jima. ¹² Jeegeen je ɔɔ aki *kɔŋŋ pɔndɔ taa tɔɔg se, jee se je taa jeege aden tɔɔm. Garj ken naade jaay tɛd naaŋ se, naade je j'aden dabar eyo taa kooy gen *al-Masi ro kaag ki se. ¹³ Ey num jeegeen tɔjga tɔj pɔndɔ kic 6o, ɔŋ took ing te do *Ko Taar ken Raa ɛdo Musa ki se ute doobiŋ eyo. Naade je j'asen tɔŋŋ pɔndɔ se, taa naade an tɔɔm rodege*. ¹⁴ Ken gen maam ki se maam tɔɔm rom se taa kooy Meljege Isa al-Masi ro kaag ki kaliŋ ki sum. Taa naaŋ se 6o, nakŋ *dunia se ɔlum ey sum. Maam se m'aakiŋ aan gɔɔ nakŋ cɛɛɛ taa maam se m'ooyga ute Isa al-Masi. ¹⁵ Ken debm ɔjga pɔndɔ, lɔ ɔj te eyo, tɛd dim eyo. Nakŋ ken bɛɛ cir paac se, Raa tɛdjekiga k'tɛdkiga aan gɔɔ jee kiji. ¹⁶ Jeegeen ken uun doobm taar ken maam m'dooydeno ese se, ɔŋ Raa aden kɛdn lapia ɔɔ aden kɛɛjŋ doɔde ki ɔɔ do gaan *Israelge tun jee Raage se kici.

¹⁷ Naan ki se nam ɔŋte kɛcum sum, taa dɔlgen rom ki se taad ɔɔ maam se m'tɛdga gen Isa.

¹⁸ Genaaŋge, ɔŋ bɛɛ gen Meljege Isa al-Masi se king ute naase paac. *Amin.

* 6:13 Kɔŋŋ pɔndɔ gotŋ Yaudge tu se, kese doobm ken naade ɔl jeege uun Ko Taar Raade. Taa naaŋ se 6o naade tɔɔm rode.

Maktubm ken Pəl raanij eglizn Epez ki Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm ken Pəl raanij eglizn Epez ki

Maktubm ara se Pəl raan eglizn Epez ki ute eglizge tun kuuy ken taa naan Turki ken borse. Kaad ken se naan dangay ki (kon 3.1; kon 4.1). Maakj maktubin ki se, taargen ken naan lee dooydeno kaam moon maakj eglizge tun taa naan gotn ara se, taargen maakj maktub ken ara se tumden paac. Naan raan maktubm se jeege tun ken Yaudge eyo. Ko taarin tap tapm naan je taada se oo: Raa utu 'tusn nakgen maakj raa ki ute kengen do naan ki paac kaam ji Isa al-Masi oo naan bo 'tedn gaarde (1.10). Ko taarin kuuy ken Pəl taad maakj maktubin ki ara se taad met taar ken Yaudge ute Yaudge eyo dook tum tedga jee Raage se. Taa naade 'booy kokj naan se, naan taadden ute nakge kaam mota: deet deet se egliz tec aan goo ro debkilimi oo do se naan al-Masi; gen k-dige se egliz tec aan goo bea oo al-Masi se naan bo ko ken gak bee se; gen k-motoge se aan goo menda ute gaabina oo egliz se aan goo mend al-Masi. Jee al-Masige jaay 'dookj ute naapa se ken naade dookga ute al-Masi jaayo.

Pəl ted taa se jeege tun Epez ki

¹ Maktubm se maam Pəl bo m'raanseni, maam se *Raa bo je m'tedn *debm kaan naabm Isa al-Masi. Maktubm se maam m'alsesin naase jee Raage tun Epez ki ken tujki te ormse eyo oo ing dookki kalan ute Isa al-Masi se. ² On Bubjege Raa oo Meljege Isa al-Masi asen tedn beede oo asen kedn lapia.

*Bee ken Raa tedjeki ute doobm Isa *al-Masi (Rm 8.15-17,28-30)*

³ K'toomki Raa, naan bo Bubm Meljege Isa al-Masi! Naan tedjekiga bee oo edjekiga nakgen jiga aak eyo paacj ken iino maakj raa ki oo tedjekiga k'doakkiga kalan ute al-Masi. ⁴ Ken do dakin Raa aalo te duni ey bort se, Raa beed taadjekiroga doodo taa j'aki dookj kalan ute Isa al-Masi taa j'aki tedn jee *salal oo jee ok dim aak kus rode ki eyo naanin ki. ⁵ Aan goo naan jejeki se, naan uunga kuun doa do dakin tap bo, taa ajeki tedn j'aki tedn aan goo geninge mala te doobm Isa al-Masi. Kese bo nakj ken naan maakin jen ro ki. ⁶ Taa naan se bo j'an'ki toomoo gen beej ken jiga aak ey se. Bee se naan tedjesin'ki ute maraadin taa k'tedkiga kalan te Goon maak-jena.

⁷ Raa dugjekiga dojege ute moosn Goonina, taa te Goonin se naajege k'tedkiga kalan. Naan tooljekiga *kusinjege oo naan ted bin se je ajeki taadn bee naan ken den se. ⁸ Bee ken naan tedjeki den se, tedjekiga naajege k'tedkiga jee jeel-taarge ute jee jeel nakge. ⁹ Nakj ken maakin jen ro ki se naan *taadjekiga metina. Kese bo nakj ken naan uuno doa je an tedn ute doobm Isa al-Masi, ¹⁰ nakj ken naan je tedn se jaay kaadin aasga num, Raa utu 'tusn nakgen maakj raa ki oo ute kengen do naan ki paac kaam ji Isa al-Masi oo naan bo tedn dode.

¹¹ Raa ted nakge paac aan goo ken maakin jen ro ki. Taa do dakin tap bo naan uunga kuun doa taa naajege j'aki tedn kalan te Isa al-Masi, oo naan edjekiga bedjege maakj nakge tun jiga ken naan edjeenge tu se. ¹² Bin se naajege ken j'ondkiga kond dojege deet do Isa al-Masi ki se, ute doobm naajege se bo jeege an *nooko oo an toomoo. ¹³ Naasen 'tedkiga kalan te Isa al-Masi se, taa naase 'booykiroga booy taar ken met ki, kese bo Labar Jigan gen Isa al-Masi ken aaj jeege se. Ken naase aalkiga maakse do Isa al-Masi ki oo 'tedkiga kalan ute naan se, Raa tedsenga nakj j'ansen kaakj jeel ro ki, kese bo Nirlin ken naan taado oo utu ajesin'ki ked se. ¹⁴ Naan jaay edjekiro Nirlin se, naan jejeki taadn oo utu ajeki kedn nakj ken naan utu kedn jeenge tu. Nakgen se jaay, j'utu j'adeki kon se kaad ken Raa utu ajeki kaajj mala mala. Taa naan se bo jeege an nooko oo an toomoo.

*Pəl eem Raa taa *eglizn Epez ki (Kol 1.3-6,9-13; Plp 2.9-11)*

¹⁵ Taa naan se bo kaad ken jaay maam booy j'oo naase aalkiga maakse do Meljege tu Isa ki oo 'jeki jee Raage paac se, ¹⁶ daayum ken maam jaay m'baa toom Raa taa naase se, maam m'tond metin m'on eyo taa naase kici. ¹⁷ On Raa ken gen Meljege Isa *al-Masi, naan bo Raa Bubm ken *k'nookin gotn baa se paac, naan bo asen tedn naase aki tedn jee jeel-taarge. Bin bo naase aki jeel kokj Raa mala mala. ¹⁸ Maam m'tond metin kici taa asen tedn maakse ki aki jeel nakgen jiga ken naase ing andki dose ro ki, taa naan se bo naan danjeno se. Jo maam m'je se naase aki jeele maakj nakge tun jigan ken naan utu 'kedn jeenge tu se, naase kic utu aki kon bedse. ¹⁹ Bin se, naase aki jeele naan se debm ok toogo den aak eyo. Taa di ute toogin se, naan lee noogjeki naajege j'aalkiga kaal maakjege don ki se, taa toogj Raa se naan cir nakge paac. ²⁰ Raa, ute toogin se bo, duro al-Masi daan yoge tu oo uun ondin do ji daamin ki

maakŋ raa ki. ²¹ Gɔtn se Isa al-Masi ing do *kɔdn Raage tu, do *Bubm sitange tu, do maragge tu ɔ do nakge tun ɔaa se paac, maakŋ duni ken ara lɔ maakŋ duni ken kuuy kic ɔo nam j'an kond magal jaay an cir naan se num, gɔtɔ. ²² Deere, nakge paac Raa ɛdɪnsinga kaam jina ɔo Raa uun ɔndinga do nakge tu paac ɔo naan tɛdn tɛdga do egliz. ²³ Egliz se naan aan gɔo ro Isa al-Masi ɔo naan mala daayum utu ing maak ki. Taa Isa al-Masi se bɛɛ Raa paac se, utu gɔtn naan ki.

2

*Naajege j'ɔŋkiga kaaja ute *al-Masi (Kɔl 2.12-13, 3.1-3; Tit 3.3-8)*

¹ Do dɔkin ken aalki te maakse do Isa al-Masi ki ey se, naase aan gɔo jee ken ooyga kooyo maakŋ *kusiŋse ki ɔo do nakge tun ken naase 'lee tɛdnki jig ey se. ² Naase ingkiro bini kici kaad ken se naase uunkiro taar *Bubm sitange. Naan ɔo debm ken utu ing ɔs gaara daan maakŋ raa ute do naanja. Naan ɔo ken ɔorse utu ing tɛd naaba maakŋ jeege tun baate tookŋ taar *Raa se. ³ Naajege paac kic ɔo j'ingkiro aan gɔo naade ɔo do dɔkin se k'tɛdɔo nakgen ken daa rojege jea ɔo daayum k'ting k'saapkiro do nakge tun jig eyo ken maakjege jea. Bin se naajege kic k'tɛdkiro k'jee kusiŋge aan gɔo naade ɔo naajege kic ɔo jee ken Raa maakŋ ing taariŋ dojege tu.

⁴ Num gan Raa se naan ɔo debm ɛjjeki dojege tu den bɛɛ eyo taa maak-je naan ken den ɔlin naan jɛeki naajege se, ⁵ kaad ken jaay naajegen aan gɔo jee ooyga kooy maakŋ kusiŋjege tu se, naan ɛdjekiga kaaja ute Isa al-Masi; bin se naan aajjeki se ute bɛɛn sum. ⁶ Aan gɔo naajege k'tɛdkiga kalan ute Isa al-Masi se, naan durjekiroga daan yoge tu ute naana ɔo Raa se uun ɔaanjekiga maakŋ raa ki ute Isa al-Masi gen kosn gaara tɛɛ. ⁷ Anum naan tɛdjeki bɛɛn se ute doobm Isa al-Masi, taa naan je taadn jeege tun ken j'aden toojn do naan ki paac se, ɔo naan ɔo debm bɛɛn den aak eyo.

⁸ Raa aajse se te bɛɛn sum ute kaal maakŋ naase aalki don ki. Ken bin num kaajn ken naan aajse se cer sum. Kɛse Raa mala ɔo ɛdsen kaajn ese. ⁹ Taa naan se ɔnte 'saapki ɔki naase 'tɛdkiga nakgen jiga ɔo naan aajse, num gan naan se aajse cer sum; taa bin se nam kɔn toom ron eyo. ¹⁰ Deere, naajege se Raa mala ɔo tɛdjekiga. Naan ɔo debm ken ɛdjekiga kaaja kiji ute Isa al-Masi, taa nakgen jiga ken naan tɔnd daapiŋoga ɔaap do dɔkin se, taa naajege j'anŋi kɔn tɛda.

*Gɔtn *al-Masi ki se jeegen Yaudge ute Yaudge ey se paac tum tɛdga kalan (ɛb 10.19-22)*

¹¹ 'Saapki tu do dɔkin se naasen ken Yaudge ey se ɔo kaad ken se Yaudge se danje ɔo: naase se jeegen tɔj pɔnd eyo; gan naade taad te *kɔjn pɔndɔ se lɛ kɔjn pɔnd ken jikilimge lee tɔj se sum. ¹² 'Saapki tu kaad ken naane se, naase 'jeelki te al-Masi eyo. Naase se mɛrtge taa naan gaan *Israelge tu. *Raa se dɔoko te gaan Israelge ɔo taadɛno ɔo ute aden kɛdn nakŋ jiga ɔo nakŋ jigan naan ɔaa kɛdn gaan Israelge tu se, ɔlse naase eyo. Taa naase mɛrtge ɔo dim jaay naase aki kond dose ro ki se, gɔtɔ. Naase 'tingki do *duni ki naɔo 'jeelki Raa mal eyo. ¹³ Gan naasen ken do dɔkin 'dɔkki te Raa se ɔorse 'baakiroga gɔoro ute kooy gen Isa al-Masi ken ooy taa naase se.

¹⁴ Do dɔkin se naka aan gɔo durdur se, daaro daan Yaudge tu ute jeegen ken Yaudge eyo. Nakŋ se ɔo ken tɛdjeki jaay naajege k'jeki naap eyo. Gan ɔorse, te kooy Isa al-Masi do kaag ki se, durdur daanjege tu se, naan tɔkinga naata. ɔo jee kaam di ese se tum tɛdga mɛtjil kalan. Naan ɔo debm ken ɔaanjekiro te tɔɔse daanjege tu. ¹⁵ *Ko Taar ken Raa ɛdɔ *Musa ki ute nakgen naan taad ɔo gen tɛda te doobiŋ se, al-Masi tɔlinga naata. Naan tɛd naan se taa tum Yaudge ute jee ken Yaudge ey se 'tɛdn kalan. ɔorse, naade se tɛdga mɛtjil jee kiji. Naan ɔo debm ken ɔaano ute tɔɔse daande ki. ¹⁶ Te kooy naan ro kaag ki se, jee kaam di se naan ɔkdenga taasa ute Raa. Nakŋ ken ɔlde jaay naade je naap ey se, ɔorse naan tɔlinga naata. ¹⁷ Naan ɔaano ute tɔɔse naase jeege tun Yaudge eyo ken dɔkki ute Raa se ɔo naan ɔaano ute tɔɔse kici Yaudge tun ken gɔor te Raa. ¹⁸ Ute nakŋ ken al-Masi tɛd se, naajegen Yaudge ute naasen Yaudge ey se ute doobm *Nirli Raa ken kalan se, naajege j'ɔŋkiga doobm ken ajeki kol gɔtn Raa ken Bubm.

¹⁹ Bin se, naase se mɛrtge ey sum ɔo ɛkge eyo. Naase se 'tɛdkiga gaan naange mala ute jee Raage se. Taa naase 'tɛdkiga jeegen maakŋ ɔee Raa ki aan gɔo naade. ²⁰ Naase se aan gɔo kogen j'iin ɔea, num ko j'luun mɛtn ɔee ese se, naade ɔo *jee kaan naabm Isa al-Masige ute jee taad taar teeco taar Raa ki. Gan Isa al-Masi se naan ɔo ko ken gak ɔee se. ²¹ Ute Isa al-Masi se ɔo ɔee se daar tɔɔgo ɔo iin ɔaa ute naaniŋ raan, taa 'tɛdn *Bee Raa *salal gen Mɛljege. ²² Aan gɔo naase 'tum 'tɛdkiga kalan te Isa al-Masi se, naase 'tum 'tɛdkiga kalan ute jee Raagen kuuy kici. Taa naase 'tɛdkiga 'Bee Raa ken Nirliŋ an kinj maak ki.

3

**Raa 6o je Pol 'taadn Labar Jiga gen Isa *al-Masi se jeege tun Yaudge ey kici
(Kol 1.24-29, 2.1-3; 1Pr 1.10-12)*

¹ Taa di maam Pol ken j'okum dangay taa Isa al-Masi taa naasen Yaudge eyo, ² deere, naase 'booykiga naabm ken Raa edumsina taa m'an tedn taa naase se. Naabm se Raa edumsin se ute beɛna. ³ Nakn naan uun do do dokiɛn gen tɛda ken naajeege *k'jeel metin ey se, naan taadumga metina. Taa naan se 6o maam m'raansen taargen kandum se. ⁴ Ken jaay 'dooykiga taargen se num, naase aki 'jeele nakn ken Raa uuno do gen tedn te al-Masi do dokiɛn se, naan taadum maam m'jeelga metina. ⁵ Do dokiɛn nakn se Raa ɔn taado te metin jeege tu eyo. Num ɔorse ute Nirl naan ken *salal se, naan taadga metin *jee kaan naabm Isa al-Masige tun salal se ute jeege tun taad taar teeco taar Raa ki. ⁶ Nakn ken jaay k'jeel metin ey se, ɔorse k'jeelkiga metina: taa naasen ken Yaudge ey kic 6o ɔnkiga beɛde ute Yaudge, taa naase aalkiga maakse do Labar Jiga gen Isa al-Masi ki. ɔorse naase 'tedkiga aan goɔ daa ro kalan. Bin se nakn ken Raa utu kedn jeenge tu ute doobm Isa al-Masi se, naase kic ɔnkiga beɛde.

⁷ Raa se naan m'tɛdumga beɛ ɔo ute toogin se, naan tɛdum m'tɛdga debm tedn naabina, gen taadn Labar Jigan gen Isa al-Masi se jeege tu. ⁸ Maakn jee Raage tu paac se, maam 6o m'ko kaam moɔtɛ. Ute naan se kic 6o Raa tɛdumga beɛ ɔo tɛdum m'tɛdga debm taadn taarin gen Isa al-Masi ken beɛn nan ey se, do jeege tun Yaudge eyo. ⁹ Naan tɛdumga naabin taa m'taad toɔkn metn nakn jeege jeel metin ey se jeege tu. Naan ken Mel-kaal nakge paac se, do dokiɛn se nakn se naan ɔn taad te metin nam ki eyo. ¹⁰ Anum ɔorse ute *egliz se, Raa taad *kodn Raage tu, ute nakgen ɔk toogɔ paacn maakn raa ki se, ute doobm egliz se tooggen se jeele, Raa se naan debm jeel-taara den aak eyo. ¹¹ Kese 6o nakn ken Raa aal te duni ey tap 6o, naan uunga kuun doa gen tɛdina. ɔorse ute doobm Meljege Isa al-Masi se nakn se naan tɛdinga. ¹² Ute Isa al-Masi se naajeege k'tɛdkiga kalan taa j'aalkiga maakjege don ki. Taa naan se 6o naajeege j'ɔnkiga dojege ɔo ken k'6aaki 6aa goɛn Raa ki kic 6o k'6eerki ey paac paac. ¹³ Bin se 6o maam m'taadseni m'ɔo maakse ɔnte tuju taa dubar ken maam m'ɔn taa naase se. Dubar ken maam m'dabar se beɛn naase ki.

*Tɛr Pol eem Raa taa *eglizn Epez ki*

¹⁴ Taa naan se 6o, maam m'ɛrg naan Bubjege tu Raa. ¹⁵ Naan 6o Bubm jeege ken maakn raa ki ɔo gen jeege do naan ki paac. ¹⁶ Deere, Raa se naan magal aak eyo, ɔo naka paac kaam jina. Taa naan se 6o maam m'tond metina taa Nirlin asen kedn toogɔ maakse ki ɔo te naan se jaay naase aki tedn jee toogɔ doobm naan ki. ¹⁷ ɔn *al-Masi se 'king maakse ki taa naase aalkiga maakse don ki se. Tɛr maam m'tond metin kici taa naase aki je Raa ɔo aki je naapa. Bin se naase aki 'tedn jee toogin doobm Raa ki aan goɔ kaagɛn iirin booy naan ki ɔo daar toogɔ ɔo aan goɔ beɛ ken j'iinin daar toog se. ¹⁸ Bin se maam m'je naase ute jee Raagen kuuy se, naase aki kon jeel metn kando Isa jekiki ɔo maak-je Isan do naajeege tu se, ɔk nan gur ey se. ¹⁹ Bin jaay naase aki jeel maak-je al-Masi ken naan ɔk dose ki se cir nakge paac ɔo ɔn nakgen jiga ken maakn maak-saapm Raa ki se 'doocn maak-saapm naase kici.

²⁰ Taa Raa se naan ɔn tɛdnakge paac ute doobina ɔo nakn naan tɛdse deel dojege ɔo nakgen naan tɛdfeki se cir nakgen naajeege k'jekiki naan ajeki tɛda ɔo nakgen se naan lee tedn ute toogin ken maakjege tu. ²¹ K'toominiki taa beɛ ken naan tedn egliz ki ute doobm Isa al-Masi se. ɔn jeege k'toojɛga ɔo ken j'utu j'aden toojn paac se daayum daayum an toomɔ. *Amin.

4

K'tum k'tɛdkiga kalan

(Kol 3.12-14; Rm 12.4-8; 1Kor 12.4-31)

¹ Taa naan se 6o maam ken j'okum dangay taa Meljege se, m'deisen m'ɔo: ingki aan goɔ ken *Raa dajseno doobin ki. ² Maakn nakge tun naase aki 'tedn paac se, ɔnte magalki rose, ɔnki rose urlu ɔo 'tedki jee maakse deere ɔo aayki kaamse 'serkki naapa ɔo 'jeki naapa. ³ Aayki kaamse ɔkki taarse kalan ɔo ute *Nirl Salal se ingki te toose ute naapa.

⁴ Jee aalga maakde paac do Isa *al-Masi ki se, naade tɛdga aan goɔ daa ro kalan ute *Nirl Raa ken kalan se. Bin se nakn ken Raa dajseno ɔo aki kond dose do ki se kic 6o kalan sum. ⁵ Naajeege paac se Meljege kalan sum ɔo paac se k'dooyjeki te doobm taar Raa kalan sum ɔo k'paacki se *k'batizjeki te doobm kalan sum kici. ⁶ Raa se naan kalan sum ɔo naan 6o Bubm jeege paac, naan ing dojege tu paac, naan tɛd naaba maakjege tu paac ɔo naan ing daanjege tu paac.

⁷ Num te al-Masi se Raa se tɛdjenkiga beɛ den aak eyo, ɔo nana nana kic 6o naan edin naabin kaam do ron ron. ⁸ Aan goɔ ken k'dooy maakn Kitap ki ken taad ɔo:
*Ken naan jaay ook 6aa raan se,
naan ciro jee taamooyinge ɔo tok baandeno ute naana.*

*Ter naan ed nakgen bee jeege tu.**

⁹ Taar ken taad do: «Naan ook baaga raan se» je deekn do dio? Kese je deekn do naan booy baadoga do naan ki ara. ¹⁰ Debm booy baado do naan ki se bo, naan se bo ken ak terl baaga maakn raa ki raan taa gots baa se paac, naan utu. ¹¹ Naan bo debm nig naabin jikilimge tu gen teda. Jee metinge naan tedden jee kaan naabinge, kengen metinge naan tedden jee taad taar teeco taar Raa ki, jee metinge naan tedden jee baa wookn Labar Jiga, do kengen metinge naan tedden jee gaam jeege do jee kuuy le jee dooy jeege. ¹² Raa ted naan se taa noogn jee Raage 'tedn kaasn naabm Raa, taa jee Raagen ken tedga aan goo ro al-Masi se 'ziidn baa ute naande. ¹³ Bin jaay naajege j'aki tum tedn kalan taa naajege j'aalkiga maakjege do Goon Raa ki do k'jeelinkiga. Te naan se jaay naajege j'aki kaasn jee Raagen mala mala aan goo al-Masi.

¹⁴ Bin se, j'aki kon tedn aan goo gaangen seem ey sum. Taa naan se jeegeen aan jeege dal se ajeki kon derl gen kuun taargen ren ren se eyo, do j'aki kon tedn aan goo nakgen do maane ken kuulu tuun baanden taa toogo kaan ara kaam ara se eyo. ¹⁵ Num gan j'aaadki taar met ki ute naapa do ute maak-jea, taa j'utu j'aki kaasn aan goo al-Masi mala, naan ken do jee Raage. ¹⁶ Naan bo debm tus jeenge paac tum teddenga tedga aan goo daa ro kalan. Aan goo ro debkilim ken taa sedinge tumde ute naapa se, ken debkilimi jaay paac ron lapa se teepe do ute jee Raage kic bo tek bini, ken naade jaay je naapa se ted bee baa ute naande.

*Kaajn ken naajege j'onki te *al-Masi
(Kol 3.1-16; Gal 5.10-25)*

¹⁷ Booyki taar maam m'asen taad se ute ro Meljege m'deeksen m'oo: onte 'kingki aan goo jeegeen jeel Raa mal ey se. Taa nakgen naade ing saap ro ki paac se nakgen ren ren cere. ¹⁸ Maak-saapm naadege se maak-saapm jig eyo, do kaajn ken jaay Raa ed jeenge tu se, naade ak eyo. Taa naade se tedga jee do mongege do dim tap bo naade jeel eyo. ¹⁹ Ken ted nakn *kusiñ kic bo dodege dirindn eyo, naade on rodege bo gen je mendge ute gaabge. Naade ted nakn sokonge do tedn baa ute naande sak sak.

²⁰ Gan naase se, king tek bin se doobm al-Masi ki se k'dooyenso te eyo. ²¹ Deere, naase se k'taadn 'booykiga taarina do 'tedkiga kalan te Isa al-Masi do k'dooyenga ute taar met ki gen Isa. ²² Ken bin num kingsen do dokin se 'resnki naatn. Do dokin se naase ingki bo gen saapm do nakge tun jig eyo kalin ki do maak-saapsegen jig ey se lee tedsen naase jee derlge. Gan borse kingsen do dokin se 'resnki aan goo kal koono ken k'j'ood k'j'undin naatn se. ²³ Onki Raa bo asen terl maakse do asen tedn maak-saapm kiji. ²⁴ Aan goo iinkiga num 'tuuski kal kiji se, naase kic 'tedki aan goo jikilimgen kiji. Jikilimgen kijin ese se, kese Raa mala bo teddeno aan goo ken naan jen ro ki: do taar met ki se tedden naade tedga jee *salal do jee ted nakge te doobina.

²⁵ Taa naan se taar-koo do se resnki naata do nanja nanja kic bo taad taar met ki naapin ki, taa naajege se k'tedkiga aan goo daa ro kalan. ²⁶ Ken 'tedkiga maak-taara se, onte 'konki maak-taara se asen kol aki tedn kusiña. Ken bin num onte 'toodki ute maak-taarse maakse ki. ²⁷ Onte konki doobo *Bubm sitange tu. ²⁸ Jee boogge se maon j'onte boogo num gan j'aay kaamd k'tednaaba ute jidege mala gen kosde do taa k'kon dim j'an noogn jeegeen ak dim ey se kici. ²⁹ Taar ing kus se onte 'teecn taarse ki, num 'taadki taargen jiga ken 'noogn jeege do aden tedn jee bee doobm Raa ki baa ute naande. Bin num ken aki taadn taara se, 'taadki taar ken kon dejn jeegeen lee booyen taarse se. ³⁰ Nirl Salal ken Raa edsen se, onte 'tujink maakina taa Nirl Salal ese bo ken tedsen naase 'tedkiga jee Raage. Naan se bo ken bii kalan tu ajeki kaajn mala mala. ³¹ Taar maak-taara se doonki naatn maakse ki, onte 'tedki taamooyo ute nam, maakse onte taarse do nam ki, onte 'mooyki ute naapa, onte 'naajki nam do kusiña paac se, doonki naatn maakse ki. ³² Anum 'tedki bee ute naapa do eejki do naapge tu. Okki naagn naapge aan goo ute al-Masi, Raa toolsenga kusiñsege se.

5

*J'ingki gotn wooro
(1Tes 4.1-8; 1Kor 6.9-11)*

¹ Ingki aan goo king gen *Raa, taa naase se 'tedkiga geningen ken naan jede. ² Ingki te maak-jea aan goo *al-Masi jejekei, naan ken on ron ooy taa naajege do ed ron *serke do serkn naan se tec aan goo itir oot nijim ken tool Raa ki.

³ Borse naase 'tedkiga jee Raage se, onte 'jeki mendge do mendge le onte je gaabge, onte 'tedki nakn ken asen tujn naan Raa ki, onte 'tedki jee tamage do nakgen bin se, maanin kic bo onte 'koo ski. ⁴ Nakn sokonge ute nakgen jig eyo ute taargen gen taad ey se, onte 'koo ski maanina. Num gan naase se 'toomki Raa. ⁵ Jeelki jee je mendge ute jee je gaabge, jee ted

* 4:8 Aak KKR 68.19.

nakŋ kɛn tujde naan Raa ki, ute jee tamage se kɔŋ kɛnd maakŋ gaar al-Masi ki eyo ɔ tu te gen Raa ki eyo. Taa jee tamage se, tama se teddenga aan gɔɔ maragde.

⁶ Ɔnte 'kɔŋki jeege asen dɛrl ute taargen rɛŋ rɛŋ se. Nakgen bin se ɔ kɛn ɔl Raa maakin taariŋa do jeege tun baate tookŋ taariŋ se. ⁷ Jee bin se ɔnte 'kɔlki dose maakŋ taardege tu. ⁸ Taa do dɔkiŋ se naase iŋkiro maakŋ gɔt kɛn wɔɔɔ, num ɔorse se 'tedkiga kalanj ute Meljege se naase 'baakiroga maakŋ gɔt kɛn wɔɔɔ. Bin se iŋki aan gɔɔ jeegen iŋj maakŋ gɔt kɛn wɔɔɔ. ⁹ Taa gɔtn wɔɔr se ted'jeege ted nakŋ bɛɛ, nakŋ ute doobiŋa ɔ kɛn met ki. ¹⁰ 'Saap ɔŋki nakŋ jiga kɛn tɔl Meljege tu. ¹¹ Ɔnte 'kɔlki dose maakŋ naabm jeege tun ted nakgen rɛŋ rɛŋ maakŋ gɔtn kɛn ɔɔf se. Num ganj nakdegen jig ey se 'taaddesiŋki tal tal. ¹² Taa jee se nakgen naade tedŋ ɔyiŋ kɔy se kɛn j'uunga maaniŋ kic ɔl ɔkɔŋ 'tɔljeki. ¹³ Ganj nakgen naade ted se jaay metiŋ teecga ɔ baado gɔtn wɔɔr se j'aak k'jeelde tal tal, ¹⁴ taa nakŋ baadoga gɔtn wɔɔr se naan tood tal. Taa naan se ɔ jeege taad ɔ:

Naai debm kɛn 'tood tood bi se iini,

'dur daan yoge tu,

ɔɔ al-Masi ai wɔɔr gɔɔ.

¹⁵ Kɛn bin num iŋj ɔndki kɔndɔ ɔnte kiŋki aan gɔɔ jee dɛrlgen jeel dim ey se. Num ganj iŋki aan gɔɔ jee metekge. ¹⁶ Taa ɔorse gɔtɔ tujga, bin se daayum kɛn kaadiŋ jaay utu se, naase aayki kaamse 'tedki nakŋ jiga. ¹⁷ Ɔnte 'kaanŋki rose dala, num ganj aayki kaamse booy ɔkki nakŋ kɛn Meljege maakiŋ jen ro ki. ¹⁸ Ɔnte kaay 'koonki ey num kaaye koono se asen tuju. Num ganj ɔŋki *Nirl Salal ɔ asen doocŋ maakse. ¹⁹ Taa naan se naase paac aarki kaagen gen tɔm Meljege, gen magal Raa ɔ kaagen se aardeki ute tɔɔŋ Nirl Salal, kaagen se aardeki ute maakse paac gen de Meljege. ²⁰ Daayum taa nakgen se paac se 'tɔmki Raa Bubu ute ro Meljege Isa al-Masi.

*King mɛndge ute gaabdege doobm *al-Masi ki*

(Kɔl 3.18–4.1; 1Pr 2.18–25, 3.1–7)

²¹ Naasen paacŋ 'tookkiga taar al-Masi se, 'booy uunki taar naapa. ²² Naase mɛndge se 'booy uunki taar gaabsege aan gɔɔ kɛn naase lee 'booy uunki taar Meljege. ²³ Taa gaaba se naan ɔ do mendiŋ ki aan gɔɔ al-Masi do *egliz ɔ egliz se le aan gɔɔ ronj mala ɔ naan ɔ do Debm Kaajiŋa. ²⁴ Aan gɔɔ egliz 'booy uun taar Isa al-Masi se, mɛndge kic k'booy k'j'uun taar gaabdege do nakge tu paac.

²⁵ Naase gaabge kic 'jeki mɛndsege aan gɔɔ al-Masi je egliz bini ɔŋ ronj ooy taa naan se. ²⁶ Naan tedŋ naan se taa naan je an tedŋ naan 'tedn *salal ɔ naan *tug daapiŋ ute taariŋ aan gɔɔ maan kɛn tug daap nakge aak bɛɛ se. ²⁷ Naan je egliz adɛ ɔaa naaniŋ ki se, kɛn j'aakiŋa kic ɔ j'an tɔmɔ, dim aak kus tap ɔ ronj ki gɔɔ, aak bɛɛ walak walak ɔ ɔk tuju ronj ki eyo. Naan je egliz se 'tedn salal ɔ ɔk taar dim iŋj kus ronj ki eyo. ²⁸ Bin ɔ gaaba kic 'je mendiŋa aan gɔɔ ronj mala, taa debm je mendiŋ se je ro naan malina. ²⁹ Bii kalanj nam tap ɔ baat te ronj eyo, ganj ronj se naan ulina ɔ saap do ki, aan gɔɔ Isa al-Masi kɛn saap do egliz ki se. ³⁰ Taa naajega paac se k'tum k'tedkiga ronj. ³¹ Taa Kitap taad ɔ: *Taa naan se ɔ, gaaba 'teecŋ kɔŋ kɔŋ ute bubina ɔ ɔaa tum ute mendiŋa ɔ naaden di se tum ted daa ro kalanj.* ³² *Mɛtn taar k'jeel metiŋ ey ese se, magal aak eyo. Maam m'taadsen naan ese se m'je taadn mɛtn taar al-Masi ute gen egliz. ³³ Bin se naase gaabge se naŋa naŋa kic ɔ j'e mendiŋa aan gɔɔ ronj mala ɔ mɛndge se naŋa naŋa kic ɔ n'sook gaabiŋ ki.

6

King gaange ute kɛndgege ɔ ute bubdege

¹ Gaange, 'tookki taar kɛnsege ute gen bubsege, kɛse ɔ nakŋ doobiŋ ki kɛn Meljege jea. ² Taa Kitap taad ɔ: *'Sook koi ki ute bubu ki.* * Kɛse ɔ taar kɛn Raa taad deet deet ɔ j'anŋki tedɔ ɔ kɛn k'tediŋkiga num naan ajeki tedn nakŋ jiga. ³ *Bin se naai 'tiŋj dena do naan ki te maak-raapo.* †

⁴ Naase bubm gaange se, ɔnte 'tujui maakŋ gensege, num ganj gensege se aardeki doodege tu ɔ 'dej ɔnddeki doob ki aan gɔɔ doobm kɛn Meljege taadseni.

Bulge ute meldege

⁵ Naase bulge se 'tookki taar mɛlsegɛn do naan ki, 'sookdeki, 'beerdeki ɔ 'teddeki naabdege ute maakse paac aan gɔɔ kɛn naase 'tedki *al-Masi ki. ⁶ 'Teddeki naaba naande ki sum eyo, aan gɔɔ naase 'jeki jikilimge ɔ asen tɔmɔ. Num 'teddeki naaba aan gɔɔ naase bul al-Masige ɔ 'tediŋki te maakse paac aan gɔɔ kɛn *Raa maakiŋ jen ro ki. ⁷ 'Teddeki naaba ute maakse paac aan gɔɔ naase 'tedki naabm Meljege, num aan gɔɔ gen jikilimge eyo. ⁸ Taa

* 5:31 Aak Jen 2.24. * 6:2 Aak Ekz 20.12. † 6:3 Aak Dt 5.16.

naase 'jeelki ken nam bulu lo bul eyo kic 6o onte 'dirigki taa debm tedn naabm jiga se, naabin jiga ken naan ted se utu an konin gotn Meljege tu.

⁹Naase meldege se kic 'tedki beε bulsege tu, onte 'dabardeki. Onte 'dirigki taa naase ute bulsege se paacki se Melse 6o kalan ken maakn raa ken ese sum. Naan ken debm beer nam eyo.

*Nakgen ken Raa edjeki gen kudn booro ute *Bubm sitange*

¹⁰Borse se maam m'je m'naj taaruma: okki maakse tooo ute tooon gen Meljege, taa Meljege se tooo cir nakge paac. ¹¹'Dirinki jisege tu nakgen ken Raa edsen gen tedn booro oo okinki jiga, taa ken Bubm sitange asen derl kic 6o ute naan se naase aki 'daar tooo. ¹²Kudn boor naajege se ute jikilimge eyo, num kudn boor naajege se ute sitange ken utu ting daan maakn raa ute do naanja, naade se 6o ken utu ing maakn got ken addo oo ok tooo do jeege tu se. ¹³Taa naan se 'dirinki nakgen ken Raa edjeki gen kudn booro ute sitange se, taa ken boor se tedga onn kic num, naase aki 'daar tooo oo aki konn kaan eyo. ¹⁴Bin num iinki raan oo 'taadki taar met ki, taa taar met ki se naan aan goo kol maakn ken asgarge lee dookn maakdege oo 'tedki nakgen ute doobiina taa nakgen ute doobi se tec aan goo debm uus saapo. ¹⁵'Lee 'taadki Labar Jigan ken ed lapi jeege tu, naan se tec aan goo jeegen tal saa jedege tu. ¹⁶oo daayum aalki maakse do Meljege tu Isa *al-Masi ki; keεe aan goo uun darga 6o ji ki. Bin se gaan k'pendekgen k'toldenga tal poodn jaay Bubm sitange je ansen tooo se, darga se gaasn gaan k'pendekge se asen kon eyo. ¹⁷Kaajn ken Raa aajse naase se, tec aan goo laatin asgargen lee tond dodege tu jaay lee boobde gotn boor ki se. Uunki taar Raa se jisege tu, naan se 6o aan goo gorf-jerl ken *Nirl Salal edseni.

¹⁸Daayum 'tondki metn Raa oo ken aki tond meta lo aki keem Raa se, onki Nirl Salal 6o asen tooo. Daayum ingki zεεε oo 'tondki metn Raa taa jee Raage paac. ¹⁹'Tondki metn Raa taa maam kici taa Raa se am kedn jeel m'an taadn taara kic 6o m'beer eyo oo keεe 6o Labar Jigan gen Isa al-Masi ken *k'jeel metin ey se. ²⁰Taa naan se 6o borse maam j'okum m'utu m'ing dangay ki ara goo Isa al-Masi ki gen taadn taarin se jeege tu. Bin num naase 'tondki metn Raa taa maama, taa ken m'taadn taarin kic 6o m'beer eyo.

Pol edden labariina oo tedden tooo

²¹Tisik, genaajegen ken maam m'jena oo ken ted naabm Isa *al-Masi ute doobi se, naan 6o asen 6aa taadn labaruma oo ute naan se naase aki 'jeel kici naabum ken maam lee m'teda. ²²Maam m'olin gotse ki tap 6o taa naan asen 6aa taadn labarje oo asen 6aa kedn kaay kaama kici.

²³On Raa Bubu ute Meljege Isa al-Masi se asen 'kedn tooo oo maak-jea oo asen tedn naase aki kaal maakse paac do Raa ki. ²⁴On Raa 'tedn beεna jeege tun paacn je Meljege Isa al-Masi ute maak-je ken nan ey se.

Maktubm ken Pól raanin eglizn Pilip ki Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm ken Pól raanin eglizn Pilip ki

Kaad ken Pól tēdo mertin gen k-dige se 60, naan ɔndo eglizn ken Pilip ki se. Kese 60 eglizn deetn ken Pól ɔndo taa naan nasarge tu. Ɔ geger Pilip se, naan maakn taa naan Masedoan ki. Masedoan le naan kaam kookn kaam kaada tookno taa naan Grek ki. Maktubm jaay Pól raan ɔl jee al-Masige tun Pilip ki se taad ɔ Pól ute jee al-Masigen Pilip ki se taarde se 6aa jiga aak eyo. Ɔ naan je an tēdin 'tēdn jiga cir daala. Kaad ken se naan dangay ki ɔ ken naan jaay ɔn tēdden dīm eyo ɔ ɔn aakde dode ki ey se, tēdin ɔn aak eyo. Naan taadden maak-je ken naan ɔk dode ki ɔ naan uun nirlin taa naade. Taa jee kuuy se taadden taa al-Masi ute saapm jig eyo taa tookn kuun taar naade. Pól dejde ɔ edden kaay kaama do doobm Isa ken naade ing do ki se. Maakn raanin ken naan raan paac se, Pól taad maak-raanin ken naan ɔn do kaal maak ken naan aal do al-Masi ki. Ɔ naan ed'kaay kaama jee al-Masige tun Pilip ki taa k'king ute maak-raapo. Ken naade 60 ɔogde baata ey le nakn ɔn 60 aan dode ki kic 60, naade maakde raapo ken naade jaay ing dook te naapa ɔ ute Meljege Isa se.

Pól raan ɔl tɔɔse jeege tun Pilip ki

¹ Maktubm se naam Pól 60 m'raansesina, maam m'ute Timote, naaje se jee tēdn naabm Isa al-Masige, k'raansen naase jee Raage tu ken ing dook ute Isa *al-Masi, magalsegen naanse ki ute jeegeen lee tēdn naaba daanse ki ken maakn geger ken Pilip ki. ² Ɔn Bubjege *Raa ute Meljege Isa al-Masi asen tēdn bēede ɔ asen kēdn lapia.

Pól tɔɔm Raa

(Kól 1.3-11)

³ Daayum ken maam jaay m'saap do naase ki se maam m'tɔɔm Raama. ⁴ Daayum ken maam m'6aa m'tɔnd metn Raa taa naase paac se, maam m'eemin ute maak-raapo, ⁵ taa naase 'lee 'noogumki noog gen taadn Labar Jiga gen Isa *al-Masi se jeege tu ɔ naase 'tēskiuro kaad ken naase utu 'took aalkiro kaal maakse do Isa al-Masi ki, bini 6orse kic utu lee 'tēdnki tēdrɔk. ⁶ Deere, maam m'jeel maakum ki Raa ken tēd naabin jiga daanse ki se, bini 6ii ken Isa al-Masi ano 6aa ro ki se, naan utu an tēdn kaasn tak. ⁷ Kese 60 nakn ken ɔlum maam m'saap dose ki taa naase se jee kɔɔn maakumge ɔ naabjege se tēdga kalar ɔ naabm se 60 ken Raa edumo gen taadn Labarin Jiga se jeege tu. Ken maam maakn dangay ki, lo naan jeege tun baate taar Raa se m'taadden Labar Jigan gen Isa al-Masi ɔ ken m'6aa taada se m'beer eyo ɔ m'taaddesin ute ɔogum paac. ⁸ Deere, Raa se jeele naase paacki se, maam m'jese den bēe eyo ute maak-je gen Isa al-Masi se.

⁹ Kese 60 ken maam m'6aa keem Raa taa naase num, m'lee m'tɔnd metn m'ɔ Raa asen kēdn maak-jea ɔ daayum naase aki kɔkn naapa ɔnɔ. Ute naan se jaay na60, naase aki jeel kɔkn Raa se jiga ɔ aki jeel king jiga naan Raa ki, ¹⁰ taa naan se jaay naase aki 'jeel bēer kaakn kɔkn nakn ken jiga. Bin se naase aki tēdn jee *salal ɔ jee ɔk taar dīm rode ki eyo 6ii ken al-Masi ano 6aa ro ki se. ¹¹ Ute Isa al-Masi se daayum naase aki lee tēdn nakgen ute doobina. Ken nakgen naase aki tēdn se jaay jeege aakga se, naade 'tɔɔm Raa ɔ an magala.

*Labar Jiga gen Isa *al-Masi se wɔɔkn 6aa ute naanina*

¹² Ɔorse genaamge, maam m'je naase aki jeele nakgen jaay paacn aan dom ki gɔtn ara se, ɔl jeege booyga Labar Jigan gen Isa al-Masi se ɔ taar se wɔɔk 6aaga ute naanina. ¹³ Taa asgargen lee 6ɔɔb 6ee magal *Rɔmege ute jee ken ing gɔtn ese se ɔ ute jeegeen ing gɔt kuuy paac se, 6orse naade jeele maam se j'ɔkum dangay ki se taa al-Masi. ¹⁴ Ɔ kɔkn maam j'ɔkum dangay ki se ɔl genaage dena dookga maakde do Meljege tu ɔ naade 6eer eyo aay kaamde 6aa te naande gen taadn taar Raa jeege tu.

¹⁵ Gan maakde ki se jee mētinge se lee taad taar gen Isa al-Masi jeege tu se, naade aak naabum maam m'tēd se 60, naade nini rom ki, ɔ jee jeege se ade 6aa metn naade ki. Num gan kengen mētinge se taadin te maak-saapm jiga. ¹⁶ Naade se taad Labar Jiga gen Isa al-Masi se taa naade jema. Taa naade jeele maam j'ɔkum dangay ki se taa Labar Jiga gen Isa al-Masi ken maam m'lee taad jeege tu se taar met ki. ¹⁷ Gan je ken nini rom ki se, taad taar gen al-Masi jeege tu kic 60 taadin ute taar nia. Maak-saapm naade se maak-saapm jig eyo. Ken naade jaay tēdn bin se saap ɔ daan am ziidn dubar maam maakn dangay ki do ki. ¹⁸ Gan nakn naade tēd paac se ɔlum dīm eyo! Ken naade taad taar gen Isa al-Masi se ken nini 60 rom ki lo taadin ute maak-saapm jiga, ken bēe cir paac se, taar gen al-Masi se k'taadinga jeege tu. Taa naan se maam maakum-raapo ɔ daayum 6orse kic maakum utu raap-raap rɔk. ¹⁹ Do taar

tòlɪŋ ki se ute 'tɔnd mɛtn Raa ken naase 'tɔndki taa maama ɔɔ ute Nirl gen Isa al-Masi ken lee noogum se, maam m'jeele maam m'utu m'kɔŋ kaaja.

²⁰ Taa naan se 60 maam m'ing m'aak kaama ɔɔ m'ɔnd dom ro ki, ɔɔ m'jeele m'kɔŋ kend maakŋ sɔkɔŋ ki eyo. Num ganj maam se ken ɔorse lɔ naan ki kic 60 m'6eer dɪm ki eyo ɔɔ m'je jeege se ken maam 60 m'utu zɛɛɛ lɔ maam m'aki kooyo, do nakge tun 'deel do maam ki paac se, daayum naade 'kaakŋ *nookŋ al-Masi. ²¹ Taa maam se ken m'utu zɛɛɛ lɛ m'ing gen al-Masi. Ken m'ooyga lɛ kɛse 60 m'6aa kɔŋ bɛɛŋ cir paac. ²² Ken maam jaay m'utu m'ing zɛɛɛ gen tɛdn naabm jiga se, ken maam m'aki kooyo, lɔ m'aki king lɛ, gɔtn se maam m'jeel bɛɛr kuun kaam kalan eyo. ²³ Gɔtn se maak-saapum 6aa tɛdga kaam dio: gen maam ki se m'je m'6aa king te al-Masi. Kɛse 60 nakŋ ken maam m'aakiŋ am tɛdn jiga den cir paac paac. ²⁴ Na6o taa m'asen noogŋ naase se, ken bɛɛŋki se, maam m'kɔɔpm m'king ute naase se 60, jiga cir daala. ²⁵ Taa naan se 60 maam m'jeele maakum ki, maam se ɔorse kic m'utu m'king te naase paac. Taa m'asen noogo naase aki kɔkŋ taar Raa se tɔɔgo ɔɔ anki 6aa ute naan se ute maak-raapo. ²⁶ Taa naan se 60 ɔii ken jaay maam m'utu m'asen tɛr l 6aa kɔŋ se, aan goɔ naase ute Isa al-Masi kalan ki se maakse raapm den aak eyo taa maama.

*Jee ing do Labar Jiga gen Isa *al-Masi*
(1Tɛs 2.12-16; ɛb 10.32-36)

²⁷ Ken bɛɛki se, ingki aan goɔ ken Labar Jiga gen al-Masi k'dɛjseno ro ki. Taa naan se 60 ken m'asen 6aa kaaka lɔ ken m'kɔŋ 6aa eyo kic 60, maam m'booy labarse j'ɔɔ naase se utu ingki tɔɔgo ɔɔ 'dɔɔkki taarse kic kalan ɔɔ aayki kaamse ingki ute maakŋ kalan ɔɔ aalki maakse do Labar Jiga gen Isa al-Masi ken k'lee k'dooy jeege se. ²⁸ Paac paac 60 ɔnte '6eerki jeege tun ken ing lee dabarse se. Kɛse se je taadŋ ɔɔ naade se utu kutu ɔɔ naase lɛ utu aki kaaja, kɛse Raa mala 60 tɛdɪna. ²⁹ Maam m'taadsen naan ese se taa Raa se naan tɛdsenga bɛɛŋa taa naase aki kaal maakse 60 do al-Masi ki sum eyo num aki dabar taa naan kici. ³⁰ Do ken naase lee 'doki se kɛse 60 ken naase aakumkiro maam dɔdɔ ɔɔ ɔorse kic 'jeelki maam m'utu m'do dɔ rok.

2

'Dɔɔkki taarse kalan

¹ Kingsen 'dɔɔkki ute *al-Masi se, ɛdsen kaay kaama dɛy la? ɔɔ maakŋ dose ki se selsen maakse dɛy la? Naase ute *Nirl Salal se 'tum 'tɛdkiga kalan dɛy la? Naase tap 60 ingki se 'jeki naapa ɔɔ 'tɛdki bɛɛ ute naapa dɛy la? ² Ken bin num naase ing dɔɔkki taarse kalan ɔɔ 'tɛdumki maakum-raap te maraadiŋa. 'Jeki naapa, ingki ute maakŋ kalan ɔɔ ɔŋki maak-saapse kic 60 'tɛdn kalan. ³ ɔŋte 'niki ute naapa ɔɔ ɔnte 'magalki rosege taa jeege asen kaaka, num ganj ɔɔpki rosege baata ɔɔ aalki jee kuuy se aan goɔ naade se magal cirse naase. ⁴ Nanja nanja kic 60 ɔnte kaakŋ do nakŋ naan ki sum, num ganj ŋ'kaakŋ do nakŋ jeege tun kuuy kici.

*Isa ɔɔp ron baat jaay 60 *Raa uuniŋ ron raan*

⁵ Naase utu naapa se ɔŋki maak-saap se tecŋ aan goɔ gen Isa *al-Masi:

⁶ Naan ken Raa mala mala se,
ute naan se kic 60 naan tɔnd te met eyo
ɔɔ tɛd te ron gen kaasn te Raa eyo.

⁷ Ganj naan ɔɔp ron baata
ɔɔ 6aadɔ tɛd ron aan goɔ debm tɛdn naaba
ɔɔ 6aadɔ tɛd ron debkilimi
ɔɔ taad jeege tu ɔɔ naan se goon debkilim mala mala.

⁸ Naan ɔɔp ron baata ɔɔ took taara bini
ɔɔ ɔŋ ron k'tɔɔliŋa, naan se k'tup k'tɔɔliŋ ro kaag ki.

⁹ Taa naan se 60 Raa se durinoga daan yoge tu
ɔɔ uun ɔndinga raan do jeege tu paac
ɔɔ ɛdinga ro ken cir ro jeege paac.

¹⁰ Raa tɛdn bin se taa jeegen maakŋ raa ki,
jeegen do naan ki ɔɔ jeegen ooyga kooy se kic,
paac, utu 'kɛrgŋ naan Isa ki.

¹¹ ɔŋ jeege paac ute taar naanɔge se

*nookŋ Raa Bubu ɔɔ deekŋ ɔɔ: Isa al-Masi se Melde.

*Jee Raage se naade 60 ken wɔɔr do *dunia*

¹² Bin se, jee maak-jemge, aan goɔ daayum naase lee 'tookki taar Raa se, aayki kaamse 'tɛdki nakgen taadŋ jeege tu ɔɔ naase se ɔŋkiga kaaja, 'tɛdki rosege baata ɔɔ '6eerki Raa ki. ɔŋte 'tɛdnki ken maam m'utu sum, num ken maam gɔtɔ kic 60 lee 'tɛd '6aanŋki ute naaniŋa.

13 Taa Raa mala, naan 60 ken lee ted naabiṇa maakse ki, naan edsen maak-jea ken tedsen naase aaskiga gen tedn nakṇ ken naan unno doa do dakiṇa gɔɔ ken naan maakin jen ro ki.

14 Nakṇ naase aki tedn paac se onte 'naajki ute naapa ɔɔ onte 'mooyki naan ki. 15 Taa bin se 60 naase aki tedn jee ok taar dim rode ki eyo, jee *salal, ɔɔ aki tedn gaan Raagen ok tuju rode ki eyo daan jeege tun 6orse baate Raa. Naade se jee ɔɔj eyo ɔɔ tedn nakṇ met ki eyo. Daan naade ki se 60, naase aki king wɔɔr gɔɔɔ aan gɔɔ poodn ken lee 6aa wɔɔr maakṇ got ken ɔɔd se. 16 Naase 60 ken lee 'taaddeki taar ken ed kaaja se: ken naase jaay lee 'tedki naan se num, bii ken *al-Masi ade terl se am tedn jiga aak eyo, bin se 60 taa nakṇ maam m'ting m'lee m'dabar m'ted se 'tedn nakṇ cer eyo. 17 Ken maam 60 m'kon rom *serke taa m'tedn kaasn serkṇ ken naase lee 'tedki Raa ki se, maam maakum-raapo. Serkṇ ese se 60 m'je taadn te kaal maaksen do Isa al-Masi ki jaay ɔse naase 'tednki naaba se. Taa naan se 60 maam maakum-raapo ute naase paac. 18 ɔɔ naase kic 'tedki maak-raapo do naapse ken naase 'tedki ɔɔ 'tedki maak-raapo ute maam kici!

Pɔl ɔl Timote ute Epaprodit
(1Tes 3.1-11)

19 Tedga num ute Meljege Isa se, maam m'saapm m'utu m'asen kol Timote gotse ki taa amo 6aa te labarse ɔɔ ken jaay m'ɔnga labarse se, am kedn kaay kaama. 20 Naan ey se maam m'ok nam kuuy eyo ken 'king te maam jaay 'saapm taa naase ɔɔ saapm do nakge tun an dose ki se. 21 Taa jeegen kuuy paac se saap do naabm naade ki kaldɛ ki salal ɔɔ naade se olden te naabm gen Isa *al-Masi eyo. 22 Num nakṇ Timote ted se, naase kic 'jeelinki. Naan se debm mɛc ɔɔ tuj ɔrmin eyo ɔɔ naan se ted naaba ute maama aan gɔɔ goon ken lee noog bubina gen taadn Labar jiga gen Isa al-Masi jeege tu. 23 Ken maam m'aak m'okga nakgen utu kaan dom ki se jaay 60, kaad ken se maam m'saapm m'ɔɔ m'utu m'asesin kol. 24 Maam m'jeele ute Meljege Isa se tedga sum 60, naan utu am konum maam kic m'utu m'asen 6aa kaaka.

25 Ken beeki se, maam je m'asen kol Epaprodit. Naan se genaajege ɔɔ tedn naaba ute maam tele ɔɔ naan se aan gɔɔ asgar cem ki gen kudn ɔɔɔɔ. Naase ɔlinkiro gotum ki se naan 6aamo ute nakṇ ken am noogo ken am kaasn kinguma. 26 Taa maakin ki se naan je asen 6aa kaakṇ naase paac ute kaamina. Ey num naan se maakiṇa daar eyo ken naan jaay booy ɔɔ naase 'booykiga kaad ken naan oocno kɔɔnɔ se. 27 Ey num ken naan ooco kɔɔnɔ se ɔɔɔɔ cɔkɔ sum 60 'kooyo, gan Raa se tedinga beena ɔɔ edinga lapia. Raa se ted been naan ki sum eyo, num gan tedumga maam ki kici taa m'king 60 maakṇ maak-tuj ki kalin ki sum eyo. 28 Maam nar m'je m'asesin kol taa ken naan jaay aan ɔjsega ɔɔ naase jaay aakinṇkiga te kaamse se, bin se asen kedn maak-raapo ɔɔ maam kic 60 maakum 'toodn kaam kalan. 29 Ken naan jaay aan ɔjsega se doad ɔkinṇki ute maak-raapo taa naan se genaajege doobm Meljege tu. Jee aan gɔɔ naan se ɔkdeki ɔɔnɔ. 30 Taa naabm Isa al-Masi se, ɔɔpga cɔkɔ sum 60 naan ade kooyo. Ey num naan ade 'kutn konɔ ɔɔ naan 6aado se taa am tedn naaba gɔɔ naase ki.

3

Debm jaay jeel Isa se jiga cir paac
(Gal 5.1-6; Rm 6.3-13; 1Kor 9.24-27; 2Pr 1.5-11)

1 ɔɔ 6orse se genaamge, ingki te maak-raapo taa naase 'tedkiga gen Meljege! Taar ken maam m'taadsen se ken maam m'taadn m'dɔolin kic 60 aal ɔɔdum eyo, taa taargen se asen kɔṇ ɔɔɔɔ.

2 Jndki kondɔ ute jeegen aan gɔɔ besge se*, jee tedn nakṇ *kusiṇa ɔɔ jeegen ken ɔɔ jeege *kɔjn pondo jaay 'tedn jee Raage se. 3 Jeegen ɔjga pondo mala mala se keṣe naajegen k'lee k'jeemki *Raa ute Niriṇa ɔɔ naajege se k'jeki doobm tɔɔm rojege eyo, num gan naajege se k'tɔɔmki rojege ute Isa *al-Masi.

4 Gen daa ro sum num, maam kic m'ok nakge dena gen tɔɔm roma. Ken nam kuuy jaay ɔɔ ok nakṇ ken naan an tɔɔm roṇ se, maam se m'ok nakṇ cir ken naan an tɔɔm roṇ se. 5 Gen kɔjn pondo ɛ j'ɔjum se m'ok bii marta sum ɔɔ maam m'kod *Israel mala mala ɔɔ teeco taa 6ee Benjamin ki. Maam se m'kod *Ebre ken mala mala. Do *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se ɛ maam kod *Parizi. 6 Maam se m'dɔoko maakum gen dabar *egliz ɔɔ do Ko Taar ken Raa edo Musa ki se ɛ, nam jaay 'kɔṇ nakṇ aak kus rom ki se, gɔɔ.

7 Nakgen do dakiṇ maam m'ɔjṇ m'ɔɔ bee se, 6orse taa Isa al-Masi se nakgen se paac ɔɔ aay eyo. 8 Gan nakgen se paac maam m'aakin se ɔɔ aay eyo, deere jeel ken maam m'jeel Melum al-Masi se 60 ɔs aay cir paac paac. Gɔtn al-Masi ki se nakgen maam m'aakiṇo m'ɔɔ bee se 6orse ɔs aay ey sum. Taa nakgen se maam m'aakiṇo aan gɔɔ nakgen do danos ki, taa m'tedn gen al-Masi mala mala. 9 Taa naan se maam m'ing do Ko Taar ken Raa edo Musa ki se 60 tedum m'aak bee naan Raa ki eyo, gan kaal maakṇ ken maam m'aal do al-Masi ki se

* 3:2 Jee aan gɔɔ besge se jee tedn nakṇ ɔkɔnge.

60 tɛdum m'aakga bɛɛ naan Raa ki. Ute kaal maakŋ ese 60 Raa tɛd jeege aak bɛɛ naanŋ ki. 10 Maam se m'je naka kalan sum nakŋ maam m'je se m'jeel kəkŋ Isa al-Masi mala ɔ tɔɔŋŋ ken durŋŋ daan yoge tu ɔ m'dabar ute naana, bini m'kooy aan gɔɔ ken naan ooy se kici. 11 Taa naan se 60 maam m'ing m'ond dom ro ki taa gii kalan maam m'utu m'dur daan yoge tu.

J'aan j'ɔŋki Isa

12 Maam m'kɔŋ taadn m'ɔɔ gɔtn maam m'6aan m'6aa se m'aan te ey ɔrtɔ, ey le m'kɔŋ taadn m'ɔɔ maam se m'tɛd te aak bɛɛ naan Raa ki ey ɔrtɔ. Gan ɔrse kic maam m'utu m'aan kaan rɔk, gen kaan gɔtn Isa *al-Masi ki naan ken tɛdum m'tɛdga gen naan se. 13 Gɔtɔ, genaamge, maam m'aan m'aan te gɔtn ese ey ɔrtɔ ken maakŋ maak-saapm ki se gɔtn m'aan paac se m'dirŋŋŋ naata, ken m'uun kaamum jaay m'aak ken naan ki se. 14 Maam m'aay kaamum m'aan gen kaan gɔtn kaan ki, Raa danjeki raan se, bin 60 naajege j'aki kɔŋ nakgen se te Isa al-Masi. 15 Naajegen paacŋ ken k'tɛdkiga jee Raage mala mala se, bɛɛki se, maak-saapm naajege se tɛdn aan gɔɔ ken ese. Ken maak-saapse 60 utu kuuy le, Raa utu asen taadn maakse ki aki jeel mɛtiŋa. 16 Na60 ɔrse se k'6aaki te doobjegen ken j'uunkiro tel se ute naanjege.

17 Genaamge, 'paacki, tɛdki aan gɔɔ maama, uunki doobm jee ken uun doobm naaje se. 18 Ey num daayum maam taadsenoga ɔ ɔrse kic maakŋ kaa-maan ki se m'je m'asen taadn daala, taa jeege dɛna maakŋ nakde ken naade lee tɛd se, naade je taadn jeege tu ɔ naade se je eyo ken k'taad taa kooy Isa al-Masi ro kaag ki se. 19 Naade se utu kutn rode, nakŋ naade maakde je se 60 tɛdɛnga raade ɔ nakŋ sɔkɔŋgen naade lee tɛd se maakde raap do ki sakan. Naade ing gen saapm do nakge tun do *duni ki sum. 20 Gan naajege se naanjege mala se maakŋ raa ki ɔ ɔrse do naan ki ara se naajege j'ing j'aakki kaam Mel Kaajege Isa al-Masi. 21 Naan 60, ro naajege ɔk tɔɔ ey se naan an deelin utu tɛcn aan gɔɔ ro naan aak bɛɛ ken durno daan yoge tu se, ute tɔɔŋŋ se naan utu tɛdn nakge paac tɛdn kaam jina.

4

1 Bin 60 gena naak-jemgen doobm *al-Masi ki, maam se m'je m'asen m'6aa kaakŋ ute kaamuma. Taa naase se 60 jee tɛdumki jaay maakum-raapo ɔ maam m'tɔɔm rom ute naase. Bin se genaamge, ute Meljege se 'daarki tɔɔɔ!

Ute Meljege se ingki ute maak-raapo

(Plp 2.1-3; Rm 16.1-4)

2 Maam deŋ Ebodi ute Syntis ken taarde 6aa ey se, m'ɔɔ j'aay kaamde j'ɔk taarde kalan taa naade tɛdga kalan te Meljege se. 3 Naai debum ken k'tɛdn naaba kalan ɔ debm mɛc se, maam m'tɔnd mɛti mɛndgen se '6aa noogde. Taa naade kic doɔdoga gen taadn Labar Jiga gen Isa *al-Masi ute maama ɔ ute Klema ɔ jeege kuuy ken k'tɛdo naaba kalan. Jee se 60 ken rode k'raanŋŋa raan maakŋ Kitapm Kaaj ki.

4 Aan gɔɔ tɛdkiga kalan ute Meljege se daayum ingki ute maak-raapo! Taar se m'asesin taadn doal daala, ingki ute maak-raapo! 5 ɔŋki jeege paac asen jeele naase se jee bɛɛ. Taa Meljege se ɔɔpga gɔɔro utu '6aado. 6 ɔŋte 'kuunki nirlse do dim ki, gan daayum nakŋ ken jaay aan dose ki se tɔndki mɛtn *Raa taa nakgen naase j'eki. Ken naase jaay '6aaki 6aa tɔnd mɛtn Raa num, tɔɔmŋŋki ute maakse. 7 ɔ tɔɔŋ gen Raa ken cir maak-saapm naajege se, ute Isa al-Masi se asen ɔɔɔɔ ɔ maakse t'oodn kaam kalan.

8 Genaamge, ken ɔɔp m'asen taad se ɔŋ nakŋ ken mɛt ki, ken jeege jeelin aak bɛɛ, ken te doobina, ken *salal, ken jeege aak jɛna, ken jeege doŋŋŋa, ken ɔŋŋŋ aak jiga ɔ ken jeege aakin kic 60 tɔɔmŋŋ se, kɛse 60 nakgen naase aki saapm do ki. 9 Taar ken naase 'booykiro maam m'dooyeno ute nakgen naase aakkiro gɔtn maam ki, ken maam tɛddeno se, naase kic 'lee tɛdnŋŋ bin kici. ɔ Raa debm ken ɛd'lapi se utu king te naase.

Pol tɔɔmde taa nakŋ ken naade ɛdŋŋi

(2Kɔr 9.6-15)

10 Maam se maakum-raapo aak eyo ɔ m'tɔɔm Meljege taa naase tɛrl saapkiga do maam ki daala. M'jeele naase se daayum 'saapki dom ki, na60 naase ɔŋki te doobm ken amki noog eyo. 11 Ken ɔlum jaay m'taad bin se taa m'ɔk dim ey 60 m'taad eyo, taa maam se le m'deelga deel roma nakŋ maam m'ɔk se 60 aas kingum sum. 12 Ken maakŋ daay ki lɔ maakŋ dɛrɛŋ ki kic 60, maam se m'deelga rom ro ki. Ken m'ɔk nakŋ kɔɔ ken m'ɔk eyo, ken maakŋ dɛrɛŋ ki lɔ maakŋ 60 ki, maam se ken aanum di di kic le, daayum m'tookŋ do naan ken ese. 13 Maam se m'aasin do nakge tun 6aa se paac ute Debm ken lee tɔɔgum maakum se. 14 Gan naase se tɛdkiga bɛɛ ken naase jaay '6aado 'noogumki do nakge tun ɔŋŋ aan dom ki se.

15 Genaamgen Pilip ki, naase mala 'jeelki kaad ken deet deet jaay m'taadŋeno Labar Jiga gen Isa *al-Masi se ɔ ken jaay m'iin m'ɔŋo Masedoan sum se, maakŋ *eglizge tu se, eglizn naase kalin ki sum 60 '6aamoga ute nakŋ noogo. Ey num eglizn kuuy se ɔŋ ɔlum te ne

ɔ̄im eyo. ¹⁶ Kɛn maam jaay m'utu Tesalonik ki se, naan̄ kɛn se naase ɔ̄l ɔ̄ɔlumkiroga ɔ̄ɔɔb nakɲ kɛn am kaasn̄ kinguma. ¹⁷ Kɛn ɔ̄lum jaay m'taad̄ bin se, m'je je ɔ̄im ɔ̄o gɔtse ki eyo. Nakɲ maam m'je se bɛɛ kɛn naase 'tɛdkiro se 'ziid̄n ɔ̄aa ute naaniɲa. ¹⁸ Maam taadsen nakɲ naase jaay ɔ̄lumkiro paac se, maam m'ɔ̄ɲiɲga nakgen se aasum cir̄ cir̄i. Aan̄ gɔɔ Epaprodit ɛ̄dumsiɲga nakɲ naase ɔ̄lumkiro se, ɔ̄ɔse maam m'ɔ̄k nakge dena ute maraadiɲa nakgen se tec̄ aan̄ gɔɔ *sɛr̄kɲ jiga ɔ̄ɔ oot nijimi kɛn j'ɛd̄ Raa ki jaay tɔ̄ɔliɲ se. ¹⁹ Ute Isa al-Masi se, Melum Raa se nakɲ jaay naase ɔ̄kki ey paac se naan̄ asesiɲ̄ kɛ̄ɔa, taa naan̄ se ɔ̄im tap ɔ̄o daayiɲ̄ eyo maakɲ gaariɲ̄ ki. ²⁰ Daayum Raa kɛn Bubjege se k'lee k'tɔ̄ɔmiɲ̄ki. *Amin.

Pɔ̄l raan̄ naɲ taariɲa ɔ̄ɔ ɔ̄lden tɔ̄ɔse

²¹ Jee Raagen naase 'tɛdkiga kalan̄ ute Isa *al-Masi se, 'tɛd̄deki tɔ̄ɔse ɔ̄ɔ genaagen ɔ̄oobm al-Masi ki kɛn utu te maam gɔtn̄ ara se, tɛd̄sen tɔ̄ɔse kici. ²² Jee Raagen gɔtn̄ ara paac se tɛd̄sen tɔ̄ɔse ɔ̄ɔ kɛn tɛd̄sen tɔ̄ɔse tap tap se jee maakɲ ɔ̄ee Gaar magal *Rɔm ki. ²³ Ɔ̄n̄ Mɛl̄jege Isa al-Masi asen tɛd̄n̄ bɛɛɲa.

Maktubm ken Pəl raanɨn eglizn Kələs ki Kupm mətn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm ken Pəl raanɨn eglizn Kələs ki

Kələs se naan ɣeɣer ken maakɨn taa naan Turki ken borse, daande ute ɣeɣer Epeɣ se ək kilometir 200. Pəl se daam jaay ey num bii kalan ɣaa te Kolob ki eyo. Ɔo ken ɔnd eglizn Kələs ki se, Epapras. Epapras se naan kəd Kələs ɔ naan lee tɛdn naaba ute Pəl tɛle (kon 1.7; kon 4.12). Pəl booyga ken jeege lee aande dala jee al-Masigen Kolob ki se. Jee se lee dooyde ute taargen tec ute Labar Jigan gen Isa al-Masi se eyo. Naade lee taadjeege tun Kələs ki ɔ k'tɛrl do king ɣugdege tun do dakinɔ. Ɔo tɛr taadden ɔo nakgen ək tɔɔgo do nakge tun ɣaa se paac se, k'j'leemde. Kaad ken se Pəl j'ɔkinga kəkɨ dangay ki. Ɔo aan ɣoo naan 'kɔn ɣaa ɣɔtde ki ey se, naan raandɛn maktubm ara se. Nakgen jig ey ken jeege ɔn aakden ey se, jee Kələs ki ək ɣeere ro ki taa nakgen se ək tɔɔgo do jeege tu. ɣan al-Masi se, naan ək tɔɔgo cir nakgen se paac. Ute kooy naan ro kaag ki se, tɔɔɣn naade ək do jikilimge tu se, naan tɛdn tɛdga ɣɔtɔ. Taa naan se ɣo nakgen ək tɔɔgo do jikilimge tu ute nakgen tɛdden ɣulge se naan ɔddɛnga dode naatn ro ki.

*Pəl raanɨn ɔl tɔɔse egliz ken Kələs ki
(Eɣ 1.15-19; Plp 1.3-6,9-11; 1Tɛs 1.2-4)*

¹ Ken ara maam Pəl, *m'debm kaan naabm Isa al-Masi aan ɣoo ken *Raa maakin jen ro ki ɔo ute ɣenaajee Timote ɣo, ² k'raanɛn maktubm ara se, naase jee Raage tun maakɨn ɣeɣer ken Kələs ki ɔo naase ɣo ɣenaajegen tuj ɔrmdɛ eyo ɔo ken ing dook kalan te *al-Masi. Ɔn Bubjege Raa asen tɛdn beɣna ɔo asen kɛdn lapia.

Pəl tɔɔm Raa ɔo tɔnd metɨnɔ

³ Daayum, ken naaje jaay k'ɣaa ɣaa tɔnd metn Raa Bubm Meljege Isa *al-Masi taa naase se, naaje k'lee k'tɔɔminɔ, ⁴ taa naaje se k'booyga j'ɔɔsjege maana taa kaal maaksen aalki do Isa al-Masi ki ɔo ute maak-je ken naase əkki do jee Raage tu paac se. ⁵ Bin ɣo deet deetn ken naase 'booykiro Labar Jigan ken met ki se, naase 'booy əkkiɣa Raa se 'bɔɔbsenga nakɨ beɣ maakɨn raa ki ɔo do taar ken se ɣo, naase ing ɔndki dose do ki. ⁶ Ɔo Labar Jigan ese se wɔokga do naan ki paac bini aanga ɣɔtse ki. Naan se tec aan ɣoo ko kaaggen ken teepe ɔo ooj den se ɔo Labar Jiga se kic ɣo tɛdn naabin ɣɔtn jeege tu ɣaa ute naaninɔ. Bin ɣo naan tɛdn naaba daan naase ki kici, baago deet deet bii ken naase 'booykiro ɔo 'jeeliŋki beɣ Raa se met ki, jaay naase 'took akingi jiga se. ⁷⁻⁸ Epapras ɣo debm ken dooyse no metn taargen ese se ɔo naan se taadjɛnga tɔɔɣn ken *Nirl Salal ɛdsɛn gen je jeege se. Naan se mɛdn kɔon maakje k'tɛdn naaba kalan ɔo naan se debm tɛdn naabm tuj ɔrmin eyo gen al-Masi ɣoo naaje ki.

⁹ Taa naan se ɣo, bii ken naaje jaay k'booy labarse sum se, naaje k'tɔnd metn Raa j'ɔn eyo taa naase. Naaje k'tɔnd metɨn j'ɔo asen kɛdn jeel mala mala ken naase anki jeel nakɨ ken Raa maakin jen ro ki ɔo ɔn Nirlin se asen kɛdn jeel-taar mala mala ute mɛtɛke. ¹⁰ Bin jaay ɣo kingse 'tɛdn aak beɣ naan Meljege tu gen je nakɨ paacɨ tɔlin naan ki. Ɔo naase aki tɛdn napaar nakgen jiga jiga ɔo Raa se naase an 'jeel kəkɨ ɣaa ute naan se. ¹¹ Ɔo naaje k'tɔnd metɨn asen tɛdn jee tɔɔɣn mala mala ute tɔɔɣn naan ken cir nakge paac se, bin ɣo ken dubar jaay aanga dose ki kic ɣo, naase aki kaay kaamse, anki serke. ¹² Ɔo ute maak-raapo 'tɔɔmki Raa Bubm ken tɛdsɛno ɔnkiɣa doobo gen kɔn bedse maakɨn nakge tun beɣ ken naan bɔobin jeenge tu maakɨn-ɣɔt ken wɔɔr se. ¹³ Taa Raa se ɔadjekiga dojege maakɨn-ɣɔt ken ɔɔdɔ ken ək tɔɔgo dojege tu ɔo uun ɣaanjekiga maakɨn gaar gen Goon maak-jeɨ ki. ¹⁴ Ute doobm Goonin se ɣo Raa dugjekiga dojege ɔo tɔadjekiga *kusinjɛge se naatn.

Isa se naan ɣo magal cir nakge paac

¹⁵ Bii kalan tap ɣo nam aak te Raa eyo. Num, ken Goonin Isa jaay ɣaado do naan ki se, naan ɣo tec aan ɣoo Raa mala ɔo naan ɣo taad Raa se jeege tu.

Aan ɣoo maakɨn beɣ ki goon paraga ɣo naana se, Isa *al-Masi kic ɣo, nakgen Raa aaldɛno paac se, naan ɣo naande ki.

¹⁶ Taa ute Isa se ɣo, Raa aalo nakgen maakɨn raa ki ute kɛngen do naan ki paac; kɛngen j'aakde ute kɛngen j'ɔn j'aakde eyo, nakgen ək tɔɔɣn ken j'ɔn j'aakden eyo, tɔɔɣgen ing do jeege tu, *kɔdn Raage ute magaldege; nakgen se paac, Raa aalde ute Isa ɔo Raa aaldɛno se taa naade taadn *nookɨn Isa.

¹⁷ Nakgen ɣaa se paac se, Isa ɣo naan ki ɔo ken naade paac jaay utu ing ɣɔtde ki se, ute tɔɔɣn naana.

¹⁸ Aan gɔɔ do ɓo tɔɔf ro te magaliŋ se, Isa al-Masi kic, naaŋ do *egliz. Nakge paac se ooy meɗa do naaŋ ki ɔɔ maakŋ yoge tu se, naaŋ ɓo debm ken ooy duro deete. Taa bin se maakŋ nakge tun ɓaa se paac se, naaŋ ɓo naan ki.

¹⁹ Deere, nakŋ paacŋ ken Raa ɔk se utu goŋn Gooniŋ ki kici taa Raa se uunoga kuun doa gen teɗn naaŋ se.

²⁰ Ute gooniŋ se, Raa teɗga nakgen do naaŋ ki ute kengen maakŋ raa ki se paac ɔkga taasa ute naaŋa. Ute moosn gooniŋ ken ɔɔy do kaag ki se ɓo, Raa ɓaanoga ute lapi.

²¹ Anum, naasen jee Kolos ki se, do ɗakiŋ se, naase ingkiro ɗak ute Raa. Naase 'saapkiro ɔɔ 'teɗkiro nakgen jig eyo. Kese ɓo ken gaanseno ute Raa ɔɔ teɗkiro jee taamooyinge. ²² Num ɓorse se, ute kooy ken Gooniŋ ɔŋ roŋ ooy do kaag ki se, Raa ɔkga taasa ute naase taa asen ɓaa naaniŋ ki se jee *salal, ɔk taar ɗim kusiŋ roɗe ki eyo ɔɔ ɔk tuj eyo kici, ²³ ken naase jaay kaal maaksen do Isa ki se ɔkiŋki jiga ɔɔ 'daarki do ki tɔɔg gan se, ɔɔ ken naase jaay ɔnki te eyo gen kɔnd dose do Labar Jigan ken naase 'booyiŋkiro se. Ɔɔ Labar Jigan ese se ɓo k'taadiŋga jeege tun do naaŋ ki paac kici ɔɔ taa naaŋ se ɓo maam Pol se m'teɗga debm teɗn naabiŋa.

*Dubar ken Pol ɔŋ taa egliz
(Ep 3.1-13; 1Kor 2.7-13)*

²⁴ Ɔorse, maam m'dabar dena taa naase; ute naaŋ se kic ɓo maam maakum raapo. Aan gɔɔ Isa dabaro se, maam kic m'dabar roma taa naase *eglizn ken 'teɗkiga daa ro gen Isa *al-Masi se. Maam m'dabar se, taa naabiŋ ken ɔɔp se 'kaasn doobiŋ ki. ²⁵ Maam se m'teɗga debm teɗn naabm gen egliz, ɔɔ naabm se Raa eɗumsin kaam jim se taa naase. Naaŋ eɗum naabm se taa Taar Raa se paac m'an taadn nan ute doobiŋ jeege tu. ²⁶ Ɔɔ taar ken Raa uuno doa do ɗakiŋ gen taada jaay *taad te metiŋ metjiŋ jeege tu paac ey se, ɓorse se, naaŋ taadga metiŋ toɔdga tal jee Raage tu. ²⁷ Ɔɔ jee Raagen ese se ɓo Raa uunoga doa gen taadn nakŋ be ɔɔ jiga ken jeege jeelo te metiŋ eyo ken Raa teɗiŋ taa jeegeen Yaudge eyo. Nakŋ se naaŋ ɓo al-Masi ken utu ing maakse ki se ɔɔ ute doobm naaŋ se ɓo, naase ɔndki doa gen kɔnd maakŋ *nookŋ Raa ki.

²⁸ Al-Masi se ɓo naaje k'taadiŋ jeege tu paac, k'j'aalden biɗe ki ɔɔ k'dooyɗe ute jeel-taar paacŋ ken Raa eɗjen se, taa naaje k'je jeegeen paacŋ ɗookga ute al-Masi se, 'teɗn jee meɗ. ²⁹ Taa naaŋ ese se ɓo maam m'teɗn naaba m'doa ute tɔɔgŋ al-Masi ken cir nakge paac ken ing teɗ naaba maakum ki se.

2

¹ Deere, maam m'je naase aki jeele, maam se m'ing ɓo m'do do jet taa naase, taa jeegeen maakŋ geger ken Laodise ki ɔɔ taa jee Raagen kuuy ken ɓii kalan tap ɓo aakum te ute kaamɗe ey se kici. ² Maam m'je naade se k'kaay kaamɗe ɔɔ ute maak-jede se k'dɔɔk taarde kalan. Maam m'je naade se jeel kɔkŋ maakɗe ki mala mala, bin ɓo naade 'kɔŋ jeel *nakŋ ken Raa ɔyiŋo jaay jeege jeel te metiŋ ey se, ɔɔ nakŋ se le, naaŋ ɓo *al-Masi. ³ Ɔɔ goŋn al-Masi ki sum ɓo naajege j'aki kɔŋ jeel-taar mala mala ute jeel nakge paac. ⁴ Ken ɔlum jaay m'taadsen bin se, m'je nam tap ɓo asen ɗerl ute taaringen nijim se eyo. ⁵ Ey num, deere, daanse ki se maam goɗo, naɓo maam m'utu m'saap dose ki ɔɔ maam se maakum raapo aan gɔɔ m'utu maaksen ute kaamuma, naase se nana nana kic ɓo utu 'daar goŋiŋ ki tak tak ɔɔ kaal maaksen do al-Masi ki se naase utu ɔkiŋki tɔɔgɔ.

*Ute *al-Masi se naase ɔŋkiga nakge paac*

⁶ Aan gɔɔ naase 'tookkiga Melse, Isa al-Masi se, ing 'ɗookki kalan ute naaŋa. ⁷ Aan gɔɔ ko kaaga iiriŋ ɓooy naaŋ ki jaay 'daar tɔɔgɔ ɔɔ aan gɔɔ ɓee ken j'iiniŋ daar tɔɔg se, naase kic ɓo ing 'ɗookki kalan ute Isa al-Masi bin kici. Ɔɔ kaal maaksen do al-Masi ki se ɔkiŋki tɔɔgɔ aan gɔɔ ken k'dooyeno ro ki; ɔɔ 'tɔomki *Raa ute maakse paac. ⁸ Ɔndki kɔndɔ, ɔŋte kɔŋki nam asen ɗerl ute taargen rɔŋ ken tɔɔ se ey se! Taargen se iino goŋn jikilimge tu ɔɔ goŋn nakge tun ɔk tɔɔgɔ do *duni ki sum. Num naade se, ɓere, iino goŋn al-Masi ki eyo. ⁹ Taa kaad ken Isa al-Masi ingo do naaŋ ki se nakŋ Raa ɔk paac se utu goŋn naaŋ ki kici. ¹⁰ Aan gɔɔ naase 'ɗookkiga kalan ute al-Masi se, naase ɔŋkiga nakge paac ute naaŋa. Tɔɔgge ute nakgen ɔk tɔɔgɔ do jeege tu paac se, naaŋ ɓo doɗe ki.

¹¹ Aan gɔɔ naase 'ɗookkiga kalan ute al-Masi se, naase se j'ɔjsenga pɔndɔ naɓo *kɔŋn pɔnd naase se, tec aan gɔɔ gen jikilimge lee teɗ se eyo, num kɔŋn pɔnd naase se, iino goŋn al-Masi ki, naaŋ ɓo debm ɔɗɗekiga dojege ro daa ro ken ɔljekki maakŋ *kusiŋ ki se. ¹² Ken naase jaay *k'batizse sum se tec aan gɔɔ naase ooykiga ɔɔ j'ɔlsenga maakŋ ɓaad ki ute al-Masi. Ɔɔ ken naase jaay 'teeckiro maan se, tec aan gɔɔ ooy durkiga ute al-Masi tele, taa naase aalkiga maakse do tɔɔgŋ Raa ken duriŋo daan yoge tu se. ¹³ Ɔɔ do ɗakiŋ se, naan Raa ki se naase aan gɔɔ jee ooyga kooyo taa kusiŋ ken naase lee 'teɗki ɔɔ naase se aan gɔɔ jee ɔj te pɔnd eyo*.

* 2:13 Jee ɔj te pɔnd ey se, Yaudge aakɗe aan gɔɔ jee jeel Raa mal eyo.

Garj borse ute al-Masi se, Raa edsenga kaaja oo naan se toojkekiga kusiñjege se paac naata. ¹⁴Ute kooy Isan ooy do kaag ki se, Raa toojkekiga seejege se naatn oo nakñ ken *Ko Taar ken Raa edo Musa ki jaay akjeki mindjege se kic, naan toojkinga naatn oo naan tupainga ro kaag ki ute naana. ¹⁵Taogge ute nakgen ak taogo do jeege tu paac se, Raa baoydenga naatn maakñ gaardege tu. Ute kooy ken Isa ooy do kaag ki se, naan cirdega. Naan tok leedeno naan jeege tu oo alde sakon toolede.

¹⁶Taa naan se bo, onte konki nam asen kojñ boro dose ki taa koso, taa kaaye, taa laagen jeege lee teda, taa bii *serkñ gen taar kaal laapa, ey le taa *6ii sebit. ¹⁷Naade se paac aan goo kaam nirl nakgen bee utu ade baa naan ki. Oo kaam nirl nakgen se taad te al-Masi mala. ¹⁸Ken bin num, jeegeñ ted rode aan goo jee oop rode baata oo lee eem *kodn Raage oo ken niiga num akin on se, onte 'konki jee se asen kojñ boro dose ki. Jee bin se saapde se gen jikilimge oo alden naade magal rodege. ¹⁹Naade se on dok ute al-Masi eyo. Ey num al-Masi se, naan bo do *egliz oo 'jeelki ken ted bee ro ki te magalin se, daan doa. Oo daan do se bo ken tum ro paac, jaay ted kalan se. Oo jee Raage kic bo tec bini oo ken tedden jaay teep baa ute naande se le, Raa.

*Ooykiga oo durkiga ute *al-Masi*

²⁰Deere, naase se ooykiga ute al-Masi oo nakgen ak taogo do *duni ki se ak taogo dose ki ey sum; num garj gen di jaay naase ingki aan goo nakgen se utu ak taogo dose ki, jaay 'tookki gen tedn nakgen se aan goo jeegeñ ken utu maakñ duni ki rok se, ²¹nakgen ken oo: «Nakñ bin se onte lekina, onte kuunina, oo onte kosina?» ²²Nakgen se paac taad te nakgen kaadin utu deele. Oo nakgen se le, jikilimge bo lee saapa oo dooyin jeege tu gen teda. ²³Deere, nakgen ken naade taad oo gen teda se, naade saapin oo ute naan se bo, aden kedn jeel-taara, taa naade taad oo oop roi baata oo 'dabar roi oo 'ted nakgen ken jeege taad oo gen teda se. Num garj nakgen se paac se, too ser eyo oo on ted debkilimi on baab ak ron eyo.

3

¹Taa naan se bo aan goo naase ooy 'durkiga ute *al-Masi se, 'jeki nakgen ken maakñ raa ki, gotn ese bo ken al-Masi utu ing do ji daam *Raa ki. ²Ken bin num, onte 'saapki do nakge tun do naan ki, num 'saapki do nakge tun maakñ raa ki. ³Deere, naase se ooykiga ute al-Masi oo 'kingse se Raa utu baabsesin kaam ji al-Masi. ⁴Al-Masi ken kingse kaam jin se, jaay bin ade naar teecn pirsil se, naase kic aki naar 'teecn pirsil ute naana maakñ *nookin ki.

*King kiji ute *al-Masi*

⁵Oo nakgen jig eyo do naan ken utu maakse ki se, 'tooñki naata aan goo: keesn naapm ren ren, nakñ asen tujñ naan Raa ki, nakñ daa ro bo jea, maak-saapm *kusina ute tama, taa tama se tedga raa jeege. ⁶Taa nakgen jig ey ese se bo, ken utu ano baa ute maak-taar Raa do jeege tun ken baate tookñ taarin se. ⁷Naase kic, do dokin se, ingkiro bini oo 'lee 'tedkiro nakgen jig ey se kici. ⁸Num borse se, nakgen se paac adki dose ro ki aan goo: maak-taara, taamooyo, nakñ kusina, naaja oo taargen gen taad ey se kic bo, onten 'teecn taarse ki. ⁹Oo onte 'tedki taar-koo bo ute naapa; taa kingsen do dokina oo ute naksen jig ey naase 'lee 'tedki se le, resin ki roga naatn. ¹⁰Oo borse naase 'tedkiga jee kiji oo Raa Mel Kaaljege se daayum tedsenga anki tecñ naana, taa anki jeel koxñ mala mala.

¹¹Taa naan se bo maakse ki se: ken kod Greki, ken kod Yaudi, debm ojga pondoo, debm oj te eyo, debm cekte, jee kaagge, jeegeñ bulge lobu jeegeñ bulge eyo, naade se paac, naan Raa ki se, debm cir naapin tap bo goto. Num ken cir paac se, al-Masi, naan bo do nakge tu paac oo utu maakñ jeenge tu paac.

¹²Taa naan se bo naase se Raa beer taadsenoga taadoo oo 'tedkiga jee naange ken naan jede. Bin num eejki do naapge tu, 'tedki bee ute naapa, oopki rosege baata, 'tedki jee dalul oo 'tedki jee maakde deere. ¹³Oo 'serkki naapa oo ken maakse ki jaay deb kalan tujga naapin ki se, okki naagñ naapge; aan goo Meljege taalsenoga kusiñse se, naase 'tedki kaldé naapge tu bin kici. ¹⁴Ken bee cir paac se, 'jeki naapa oo ken naase jaay 'jeki naapa se, maakse kic 'tedn kalan tak. ¹⁵Oñ lapi al-Masi se 'king maakse ki taa Raa danjeno se taa aki king ute lapia te naapa, taa naase 'tedkiga aan goo ro kalan. Oo daayum ing 'toomki Raa.

¹⁶Oñ taar al-Masi ute beey se 'doocñ maakse. 'Dooyki naapa aalki bi naapge tu ute jeel-taar mala mala ken naase okki se. Oo aarki kaa Raa ki ute maakse paac, 'toomñki ute kaagen ken k'lee k'jeemsina oo magalin ki ute kaagen *Nirl Salal ol jeege lee toomsin se. ¹⁷Taargen paacñ ken naase 'baan ki baa taada ute nakgen paacñ naase 'baan ki baa teda se, 'tedin ki ute ro Meljege Isa. Oo ute doobm naan se, naase 'toomki Raa Bubu kici.

King bee gen jee al-Masige

(Ep 5.22-33, 6.1-9; 1Pr 2.18-25, 3.1-7)

¹⁸Naase mendge: 'booy uunki taar gaabsege aan goo jee uun doobm Meljege lee tedn se. ¹⁹Naase gaabge kic 'jeki mendsege oo onte taaddeki ute taar taogo. ²⁰Gaange: 'tookki paac

taar kenŋeŋe ute bubsege; keŋe 60 nakŋ ken tɔɔl Mɛljege tu. ²¹ Naase bubm gaange se, ɔntɛn 'tedki gaange se maakde aden taara, ey num naade maakde 'tjuu.

Bulge ute meldege

²² Naase bulge se: melsegen do naan ki se taardege paac 'tookdesinŋi. Ken naade gɔtɔ kic 60 'teddeki naabdege jiga. ɔɔ ɔnte 'tedinŋi aan gɔɔ naase 'jeki raapm maakŋ jikilimge sum, num gan 'teddeki naaba ute maakŋ kalarŋ taa naase se '6eerki Mɛljege tu. ²³ Num naabm ken naase '6aanŋi 6aa tɛda paac se, 'tedinŋi ute maakse paac aan gɔɔ naabm gen Mɛljege ɔɔ ɔnte 'kaakinŋi aan gɔɔ naabm gen jikilimge sum. ²⁴ Naase 'jeelki Mɛljege utu asen keɔn beɔde ute jeenge. ɔɔ Mɛljege se, naan 60 *al-Masi ɔɔ naabm ken naase 'tedki se le, 'tedinŋi naan ki. ²⁵ Num debm 'ted *kusinŋ se, kusinŋ se, utu an terl don ki; taa Raa se, naan beɛr nam eyo.

4

¹ Naase mɛlge se: ɔlsege se 'teddeki nakŋ ute doobina ɔɔ ken met ki taa 'jeelki naase kic ɔkki Mele maakŋ raa ki.

Pɔl deŋjee al-Masigen Kolos ki

(Ep 6.18-20, 5.14-17)

² Daayum aayki kaamse eemki *Raa, ɔnte 'toodki bia, 'tɔomki Raa. ³ ɔɔ 'tɔondki metn Raa taa naaje kici: taa naan ajen kɔɔdn doobo gen 6aa taadn nakŋ ken gɔtn *al-Masi ki jaay *jeege jeel metin ey se. Taa naan se 60, maam j'ɔkum dangay ki taarina. ⁴ 'Tɔndki metn Raa taa taar ken maam m'je m'an taadn tak se 'toodn tal.

⁵ Maakŋ jeege tun doobm al-Masi ki ey se, inŋki do metekse ki. ɔɔ ken doobin jaay utu se, naase 'teddeki beɛ. ⁶ ɔn taarsegen naase aki taad se, 'taadinŋi ute taargen nijimi ɔɔ beɛ. Bin 60 nanŋa nanŋa kic 60 anŋki terl taar ute doobina.

Pɔl nanŋa taarina ɔɔ alden tɔɔse

⁷ Genaaŋe Tisik ken debm tɛdn naabm tuj ɔrmin ey ken naaje k'jenŋi ɔɔ ken tɛdn naabm Mɛljege ute maam tel se, naan 60 debm asen 6aa taadn labarum paac. ⁸ Maam m'ɔlinŋ gɔtse ki tap 60 taa naan asen 6aa taadn labarje ɔɔ asen 6aa keɔn kaay kaama kici. ⁹ Onezim ken k'jenŋi, naan kic genaajegen tuj ɔrmin eyo, ɔɔ goon naanŋe mala se utu '6aa ute Tisik. Naade se 60 asen 6aa taadn nakŋ ken aan doŋe ki paac gɔtn ara se. ¹⁰ Aristarkŋ ken maakŋ dangay ki ute maam ara se, 'tedsen tɔɔse ɔɔ Markŋ goon taasn Barnabas kic, 'tedsen tɔɔse. Markŋ ese 60, maam m'taadsenoga taad metn taarinŋ m'ɔɔ ken naan jaay 6aaga gɔtse ki num, ɔkinŋi jiga. ¹¹ Isa, ken k'darinŋ Justus se, 'tedsen tɔɔse kici. ɔɔ maakŋ Yauŋge tun took aal maakde do Isa ki se, naade se sum 60, ken ted naaba ute maama gen *maakŋ Gaar Raa. Naade se 60, ken ɛdum kaay kaama.

¹² Epaprasn, gen naase mala se kic, 'tedsen tɔɔse. Naan se debm tɛdn naabm Isa *al-Masi. ɔɔ naan se daar cir gen tɔnd metn Raa taa naase, taa naase daayum aki kinŋ tɔɔgɔ, aki tɛdn jee Raagen meɔ ɔɔ taa naase aki 'dookŋ maakse gen tɛdn nakŋ ken Raa maakinŋ jen ro ki. ¹³ Epapras se, naan ted naaba den aak eyo taa naase, taa jee Laodise ki ute jee Erapolis ki se ɔɔ maam Pɔl se m'aakinga ute kaamuma. ¹⁴ Medjege daptor Luk ute Demas kic tedsen tɔɔse.

¹⁵ 'Tedki tɔɔse genaage tun maakŋ geger ken Laodise ki. ɔɔ 'tedki tɔɔse Nimpa ki ute jee *egliz ken lee tus maakŋ beɛn ki se kici. ¹⁶ Ken naase 'dooyinŋkiga maktubm ken maam m'raanŋesinŋ se num, ɔlinŋi egliz ken maakŋ geger ken Laodise ki se kici an dooyo. ɔɔ naase kic maktubm ken maam raanŋino jeege tun Laodise ki se jaay ɔlsesinŋoga num, 'dooyinŋki kici. ¹⁷ ɔɔ 'taadki Arsip ki: Naabm gen Mɛljegen ɔninŋsinŋ kaam jinŋ se, n'tɛdn n'aasinŋ ute doobina.

¹⁸ Tɔɔsn ken maam m'raanŋ m'ɔlsen ese se, maam Pɔl mala 60 m'raanŋinŋ ute jima. Maam se m'dangay ki. 'Saapki dom ki ɔɔ ɔnte 'dirigumki. ɔn Raa asen tɛdn beɛna.

Maktubm deet deet ken Pól raanin eglizn Tesalonik ki Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm deet deet ken Pól raanin eglizn Tesalonik ki

Eglizn Tesalonik ki se, Pól ondin kaad ken naan ingo merté gen k-dige gen tedn naabm Raa se. Naan iino geger Pilip ki do baado aan maakn geger ken Tesalonik ki. Geger Tesalonik se, naan maakn taa naan Masedoan ki. Jee Tesalonik ki se naabden ken naade lee ted se, naade lee ted suuk. Do naade ok cekge dena do denin se Yaudge. Yaudgen metinge se took do taar ken Pól lee dooy jeege se eyo. Taa naan se bo naade tuurin gotn ese. Pól raan jeege tun Tesalonik ken took aalga maakde do Isa ki do ute maktubm se bo naan lee dooyde. Jee jeel taadn tokn metn Kitapm Raa se, saap do maktubm ara se bo, 'tedn maktubm ken Pól raan deet deet jee al-Masige tu. Ken bin num maktubm ara se, maakn Kitapm ken Raa dook kiji ute jeege se, naan bo k'raanin deete. Pól ed'kaay kaama genaage tun Tesalonik ki do taaddén do kaal maakden do Isa al-Masi ki se, j'okn doo k'baansin ute naanina. Jee metinge maakn jee Raage tu se ooyga kooyo nafo Isa le aan te ey borto. Jee Raage se bond metn Pól do jeegeen ooy se tap bo gen naade se 'tedn do di. Pól terlden do jeegeen kooyo ute jee utu ing zere se, naade paac dook ute Isa al-Masi, taa gii kalan naade utu 'dur daan yoge tu paac.

Pól raan ol toosin jeege tun Tesalonik ki

¹ Ken ara maam Pól bo m'raansen maktubm se ute Silban do Timote, naase jee *egliz ken maakn geger ken Tesalonik ki, ken 'tedkiga gen Bubjege *Raa do gen Meljege Isa *al-Masi. On Raa asen tedn beena do asen kedn lapia.

Pól toom Raa taa jee Raagen Tesalonik ki

(Plp 1.3-6; Kol 1.3-8)

² Daayum naaje k'toom Raa do k'tond metin k'l'on ey kici taa naase paac. ³ Naan Bubjege Raa ki se, daayum naaje k'saap do kaal maakn naase, ken naase aalki do Isa *al-Masi ki jaay onsen 'tedki nakgen jiga se. Ute maak-je naase okki do Isa ki se onsen naase 'tedki naaba jiga do aayki kaamse ondk dose do Meljege tu Isa al-Masi ki. ⁴ Genaa maakjemge, naaje k'jeele Raa se naan jese do naan bo beer toadseno taa aki tedn jee naange. ⁵ Booyki, Labar Jigan gen Isa al-Masi se naaje k'taadseno se ute taarje sum eyo, num ute toagn *Nirl Salal do naaje k'jeel maakje ki taar naaje k'taadseno se taar met ki. Naase kic 'jeelki kaad ken naaje j'ingkiro tel se, nakgen naaje k'tedo paac se, k'teddeno taa asen noogo.

⁶ Do nakn ken Meljege tedo jaay naaje k'ted se bo, naase 'tedki aan goo gen naaje se kici. Deere, jeege dabarsenoga dena nafo ute naan se kic bo, naase 'took uunkiro taar Raa maakse ki se ute maak-raapm ken Nirl Salal edsesin se. ⁷ Bin bo naase 'taadkiga doobo jee Raage tun paacn taa naan Masedoan ki ute kengen taa naan Akayi ki. ⁸ Deere, taar Raa se iino gotse ki se bini aanga taa naan Masedoan ki ute taa naan Akayi ki sum eyo, num goto baa se paac, jeege booyga ken naase aalkiga maakse do Raa ki se. Taa naan se, naaje j'kon koonn maanin ey sum, ⁹ taa jeege paac doo maanse gen ken naase 'dood okjekiro jiga kaad ken naaje j'ingo gotn naase ki se. Do naade doo maanse taa naase raagen deer ey se, naase res ondenkiga naata do 'terlkiga maakse gen tedn naaba Raa ken zere do ken met ki. ¹⁰ Borse, naase ing aakki kaak kaam Goon Raa ade baa maakn raa ki, goonin se bo, naan durino daan yoge tu do naan bo Isan ken dojekki dojege taa maak-taar Raa booy dojege tu eyo gii ken naan an kojn boor do jeege tu se.

2

*Naabm *Raa ken Pól ted'maakn geger ken Tesalonik ki*

(NJKN 20.18-21,31-35; 2Kor 6.3-10, 12.12-15)

¹ Genaaenge, naase mala 'jeelinki, ken naaje jaay j'ingo gotse ki jaay naase 'dood okjekiro jiga se, cer eyo. ² Num naase kic 'jeelki naaje se k'dabarjenoga do k'naajenoga maakn geger ken Pilip ki, jaay bo k'l'in k'baado gotse ki. Ey num jee wooyjege se tap bo paac paac onjen doob eyo, nafo Raa se, edjenga kaay kaama taa j'asen taadn Labar Jiga gen Isa *al-Masi. ³ Taa taar Raa ken naaje k'baa k'taadsen se, ok taar-koo eyo. Do naaje le k'l'ok saapm jaay jig ey se do nam ki eyo do k'je kaan nam dal eyo. ⁴ Gan Raa se naan aakje naaje j'an kon kaas se jaay bo, naan edjeno Labar Jiga gen Isa se kaam jije gen baa taadn jeege tu. Anum naaje k'je k'taad se k'je bo k'tedn nakn ken tool jikilimge tu eyo, num ken tool Raa ki, naan ken jeel nan saapm maakjege tu paac. ⁵ Taa naase 'jeelki, naaje k'l'on k'taad te taar gen kaan nam dal eyo do k'je te doobm tam eyo do Raa kic bo jeele. ⁶ Do naaje se k'jedó te doobm naase bo ajeki toom eyo do k'je jee kuuy bo aje toom ey kici. ⁷ Ey num naaje k'jee kaan naabm al-Masige se, naaje

60 kɛn k'jɛɛ magalɛgen kɛn j'ɔk doobo ajekiga tɛdn naaba, gan naaje k'j'ɔŋ k'tɛdnɔ te naan se eyo. Num naaje j'inggo maakɛ ki se k'tɛdnɔ jeegeen ɔn rofe urlu aan gɔɔ ko gaangen kɛn aak do gɛndɛge tu. ⁸ Taa maak-je naaje k'j'ɔk dose ki se, k'jɛ 60 j'aseno taadn Labar Jigan gen Raa se sum eyo, num j'ɔŋ roje paac 60 taa naase, taa naase 'tɛdkiga jɛ kɔɔn maakjɛge. ⁹ Deere genaamge, naase utu 'saapki do dubarjɛ ki ɔɔ do naab kɛn naaje k'tɛdnɔ jaay ɔɔr nanjɛno tak tak se. Naaje k'tɛdnɔ naaba nɔɔɔ katarata, taa maakɛ ki se naaje k'jɛ k'kɔɔpm kaam ji nam eyo ɔɔ ute naan se 60, naaje k'taadnseno Labar Jigan gen Raa se.

¹⁰ Naase kic 60 saadjɛge ɔɔ Raa kic 60 saadjɛ: naaje j'inggo daan naase jeege tun aalkiga kaal maakɛ do Isa al-Masi ki se, kingjɛ se, king *salal ute doobiŋa ɔɔ nakɩ jaay akiro kɔŋ aak kus roje ki se gɔɔ. ¹¹ Naase 'jeelki, maakɛ ki se, nana kic naaje j'aakiŋo don ki aan gɔɔ bubm kɛn aak do gɛningɛ tu se. ¹² Naaje k'dɛjseno ɔɔ k'j'ɛdseno kaay kaama ɔɔ k'taadnseno k'jɛ aki king aan gɔɔ kɛn Raa maakin jen ro ki, naan kɛn danjseno taa aki kend maakɩ gaarin ki ɔɔ maakɩ *nookin ki.

Pɔl tɔɔm Raa daala taa jɛɛ Raagen Tɛsalonik ki

¹³ Taa naan se 60 naaje k'ting k'tɔɔm Raa taa naase booy uunkiroga taar Raa kɛn naaje k'taadnseno se, naase 'tookkiga do ki ɔɔ 'jeelin ki taargen se gen jikilimge eyo num taar Raa. ɔɔ deere, naan se taar Raa mala. Deere, taar se utu tɛdn naaba maakɩ naase kɛn aalkiga maakɛ do Isa *al-Masi ki se kici. ¹⁴ Bin num gɛnaamge, naase kic 'tɛdkiga aan gɔɔ jɛɛ *eglizgen taa naan Jude ki kɛn tɛdga jɛɛ Isa al-Masige se. Naade se, taadsɛ Yaudgen metingɛ lee dabardeno ɔɔ bɔrse se, naase kic taassege lee dabarse bin kici. ¹⁵ Naade Yaudge se 60 kɛn tɔɔlo Mɛljɛge Isa ute jɛɛ kɛn taad taar teeco taar Raa ki, ɔɔ naade se 60 kɛn lee dabarjɛno naaje kici. ɔɔ nakgen Yaudge tɛd se tɔɔl Raa ki eyo ɔɔ naade se tɛdga jɛɛ wɔɔy jikilimge paac. ¹⁶ Naade Yaudgen ese se 60, gaasgen gen taadn taar Raa jeege tun Yaudge eyo taa naade 'kɔŋ kaaj eyo. Ken naade tɛd bin se naade lee ziid *kusiŋdege do kusiŋde kɛn naade lee tɛd se. ɔɔ bɔrse se kusiŋde se deelga gɔtiŋa. Num do taar tɔɔlin ki se, maak-taar Raa se, bɔɔyoga dofe ki.

*Pɔl jɛ 6aa kaakɩ jɛɛ Raagen maakɩ gɛgɛr kɛn Tɛsalonik ki
(NJKN 17.14-16)*

¹⁷ Gɛnaamge, gɔtn k'jiin k'j'ɔŋnseno sum se, daanin doŋka k'j'ɔŋ k'j'aakki te daan-kaam naapge eyo. Ute naan se kic 60, naaje j'utu k'saap dose ki. Bin num, ute doobm gay kic 60 naaje k'jɛ j'asen 6aa kaakɩ daala. Taa naaje se k'j'ɔk maak-je dose ki den aak eyo. ¹⁸ Taa naaje k'jɛ k'kɔkɩ tɛrl j'asen 6aa kaaka, kɛn tap ki se maam Pɔl 60 m'taad m'dɔɔlga dɔɔlo gen 6aa kaak se, nabo *Bubm sitange se gaasjen doobo. ¹⁹ Gɛnaamge, 'jeelki, naase 60 jɛɛ kɛn naaje k'j'ɔnd doje dose ki, ɔɔ ɛdjen maak-raapo 6ii kɛn Mɛljɛge Isa ade 6aa se taa naase se naaje doje tɛdn raan. Taa naase 60 kɛn 'taadki jeege tu paac ɔɔki naabjɛ se, naabm jiga. ²⁰ Deer deer, naaje se maakjɛ raapm dose ki ɔɔ naaje *k'nook Raa taa naase.

3

¹ Anum kɛn naaje jaay j'ɔŋ te labarse ey se, j'ɔŋ j'aaŋin te eyo, naaje k'j'uuno doa gen kɔɔpm king maakɩ gɛgɛr kɛn Aten ki kaljɛ ki, ² ɔɔ Timote se 60 naaje k'j'ɔlinɔ gɔtɛ ki. Timote se naan gɛnaaje ɔɔ naaje k'tɛdnɔ naabm *Raa kalar. Labar Jigan gen Isa *al-Masi se, naaje k'taadnɔ jeege tu tɛɛ. Naaje k'j'ɔlinɔ gɔtɛ ki se taa asen noogo ɔɔ asen kɛdn kaay kaama ɔɔ taa naase aki king tɔɔgo doobm al-Masi ki. ³ Bin 60, dubargen aan bɔrse dose ki se asen kɔŋ kɔl naase anki rɛsn ute doobm Raa eyo. Taa naase mala kic 'jeelin ki, dubargen bin se, utu 'kaan dojege tu. ⁴ Kaad kɛn naaje k'j'inggo gɔtɛ ki se, naaje k'taadnsenoga j'ɔɔ naajege se j'utu j'ajɛnki dabara ɔɔ nakɩ se aanga dojege tu ɔɔ naan ese se, naase kic 'jeelin ki. ⁵ Taa naan se 60, maam m'ɔŋ m'aaŋin te gen king booy den eyo, maam m'ɔlsen Timote, taa 6aa gɔtɛ ki taa amo 6aa ute labarse, naase utu ingki do kaal maakɛ ki se dɛy la? Maam m'beer m'ɔɔ som daan naane *Bubm sitange naamsɛnga ɔɔ ute naan se naabjen k'tɛdnɔ daanse ki se 'kutn cɛrɛ.

⁶ Bɔrse, Timote kɛn iinɔ gɔtɛ ki se aan ɔnjɛnga ɔɔ naan baanjenoga ute labar jiga gen kaal maaksen do Raa ki ɔɔ gen maak-je kɛn naase ɔkki ute naapa. Naan taadjen ɔɔ daayum naase utu 'saapki doje ki jiga, ɔɔ jɛ ajeki kaaka aan gɔɔ naajɛn k'jɛ j'asen kaak se kici. ⁷ Bin num gɛnaamge, maakɩ nakge tun ɔɔɔɔ ute dubargen aan dojege tu paac se, naase ɛdjkiga kaay kaama ute kaal maakɩ naasen aalki do Mɛljɛge tu se. ⁸ Bɔrse naase utu ingki tɔɔg doobm Mɛljɛge tu se, taa naan se naaje kic kingjɛ tɛdga jiga. ⁹ Naaje j'ɔk taar kɛn 'kaasn jaay j'an tɔɔm Raa se tap 60 gɔɔ, taa maak-raapm kɛn naaje j'ɔko taa naase naan Raa ki. ¹⁰ Nɔɔɔ katarata naaje k'tɔnd metin te maakjɛ paac, taa ajɛn kɔɔdn doobo tɛr j'asen 6aa kaaka ɔɔ j'aseno dooy nakɩ kɛn naase 'jeelki te metin ey bɔrtɔ doobm al-Masi ki taa aki 6aa ute naan se.

¹¹ ɔŋ Raa Bubjɛge mala ute Mɛljɛge Isa ajɛn kɔɔdn doobo k'6aa gɔtɛ ki. ¹² Maakjɛ kɛn naase ɔkki do naapge tu ɔɔ do jeege tu paac se, ɔŋ Mɛljɛge asɛsin ziidn 6aa ute naaniŋa,

tecɩŋ aan ɔɔ kɛn naaje k'jesɛ naase se kici. ¹³ Ɔɔ tɛr, ɔŋ Mɛljege asen tɔɔŋŋ maakse taa naan Bujjege tu Raa ki se naase aki tɛdɩŋ jeegen *salal ɔɔ nam 'kɔŋ dɩm aak kus rose ki eyo, ɔii kɛn Mɛljege Isa al-Masi adɛ ɔaa ute jeenge paac se.

4

*Ɔŋki kingse se 'tɔɔl *Raa ki*

(1Pr 1.14-16, 4.1-5; Ep 5.3-8; 1Kɔr 6.13-20)

¹ Gɛnaamgen doobm *al-Masi ki, ɔɔrse do taar tɔɔlɩŋ ki se, naaje k'je j'asen taada: taa naaje k'dooyosenoga te doobm jaay naase aki king num tɔɔl Raa ki se. 'Deere, ɔɔrse se kingse se tecga aan ɔɔ naan se. Taa naan se ɔɔ naaje k'tɔnd metse ute ro Mɛljege Isa al-Masi se, kingse bin se, ɔkiŋki ɔɔŋɔ ɔɔ 'ɔaansɩŋki te naan se. ² Taa naase 'jeelki nakɩŋ kɛn naaje k'taadɛsɛno gen tɛda se, nakɩŋ se Mɛljege Isa ɔɔ taad jeege tu gen tɛda. ³ Nakɩŋ Raa maakiŋ jen ro ki se, naan je naase aki kɔŋ rose paac naan ki ɔɔ naŋa kic ɔɔ ɔɔbɔbm kɔkɩŋ rɔŋa gen ɔaa je mɛnd jeege eyo ɔɔ gen ɔaa je gaabm jeege eyo. ⁴ Ɔɔ maakse ki se, naŋa kic ɔɔ ɔŋ kingɩŋ ute mɛndɩŋ se tɛdɩŋ aan ɔɔ kɛn Raa maakiŋ jen ro ki, ɔɔ bin se, jeege kic adɛn kaal maak ki; ⁵ ɔɔ ɔntɛn kɔŋki rose gen tɛdɩŋ nakgen jig eyo kɛn maakse ɔɔ jɛa, aan ɔɔ gen jeegen jeel Raa mal eyo lee tɛd se. ⁶ Ɔɔ nam ɔntɛn tujɩŋ ro genaŋ kɛn doobm Isa al-Masi ki ɔɔ ɔntɛn 'kaanɩŋ dala. 'Jeelki, jeegen jaay tɛd bin se, Mɛljege utu adɛn dabara ɔɔ taar se lɛ naaje k'taad k'dɔɔlsɛnga dɔɔɔ. ⁷ Taa Raa danjekiro se taa j'aki king ɔɔ gen tɛdɩŋ nakgen jig eyo kɛn maakjege je se eyo, num gan taa j'aki tɛdɩŋ jee *salal. ⁸ Taa naan se ɔɔ, debm kɛn jaay baate booy kuun taarse se, naan ɔɔd und debkilim eyo, num naan ɔɔd und Raa debm ɛdsɛn Nirlɩŋ Salal se.

⁹ Gɛnaamge, gen maak-je daanse ki ute naapa se, naaje j'asen kɔŋ raan taariŋ ey sum, taa Raa mala taadsɛnga maakse ki ɔɔ 'jeki naapa. ¹⁰ 'Deere, gɛnaagen Masedoan ki se, naase 'jedeki paac. Num naaje j'ɛdsɛn kaay kaama, maak-je ese se ɔaansɩŋki ute naaniŋa. ¹¹ Ɔɔ aayki kaamse taa aki king ute tɔɔsɛ ute naapa, ɔntɛn kɔkɩŋ dose maakɩŋ taar jeege tun kuuy. 'Tɛdki naaba ute jisege mala jaay ɔɔ aki kɔŋ dɩm anki tiŋgi, aan ɔɔ kɛn naaje k'dooyosɛno. ¹² Kɛn kingse jaay tec bin se, jeegen jeel Raa mal eyo jaay 'kaakɩŋ se, asen kaal maak ki. Ɔɔ naase kic ɔɔ 'jeki nam ɔɔ asen kul eyo.

Bii kɛn Mɛljege Isa adɛ tɛrlɛ

(1Kɔr 15.19-58)

¹³ Gɛnaamge, naaje k'je naase aki jeele nakɩŋ kɛn utu 'kaan do jeege tun ooyga kooyo, taa naase aki king maakɩŋ maak-tuj ki eyo, aan ɔɔ jeegen jaay nakɩŋ naadɛ an kɔnd dɔdɛ ro ki ɔt se. ¹⁴ Kɛn naajege jaay k'jeelki Isa se naan ooyoga ɔɔ duroga daan yoge tu num, bin se, naajege kic k'jeelki jeegen aalga kaal maakdɛ do Isa ki jaay ooyoga kooy se, ute doobm Isa se, Raa utu adɛn duru daan yoge tu kici. ¹⁵ 'Booyki, kɛse ɔɔ taar Mɛljege dooyoo jeege ɔɔ naaje k'je j'asesɩŋ taada: ɔii kɛn Mɛljege adɛ ɔaa se, naajegeen j'utuki zɛɛɛ do naan ki se j'aki kɔŋ deel kɔŋ jee kɛn ooyga kooy se eyo. ¹⁶ Taa ɔii kɛn Mɛljege adɛ ɔaa se, naan mala 'taadɩŋ makɔŋ, adɛ kund kulu magal kɔdɩŋge tu ɔɔ naan 'dan jeege. Naan kɛn se, k'tuuy pul Raa ɔɔ Mɛljege mala adɛ ɔɔyɔ maakɩŋ raa ki ɔɔ jee ooyoga kooy doobm *al-Masi ki se, naadɛ se ɔɔ adɛ dur daan yoge tu deete. ¹⁷ Jaay ɔɔ Raa ajeki tɔsɩŋ naajegeen j'utuki k'zɛɛɛrki, j'aki tum ute naadɛ tele ɔɔ j'anɩŋ ɔaa dɔɔdɩŋ Mɛljege raan maakɩŋ gapar ki, ɔɔ j'aki ɔaa tiŋge ute naan gen daayum. ¹⁸ Ute taargɛn se ɔɔ, ɛdki 'kaay kaama naapge tu.

5

Ɔŋki zɛɛɛr daayum

(Mt 24.36-51; Lk 12.35-40; Rm 13.11-14)

¹ Gɛnaamge, gen kaadɩŋa ute ɔiiŋ kɛn Mɛljege adɛ ɔaa se, naase 'jeki j'asɛnga raan jaay ey sum, ² nakgen se naase mala kic ɔɔ 'jeeliŋki jiga: *ɔiiŋ Mɛljege adɛ ɔaa se tecɩŋ aan ɔɔ debm ɔɔɔŋ ɔaadɔ daan nɔɔr ki. ³ Kaad kɛn jeege deekɩŋ ɔɔ: «Naaje j'ingki ute tɔɔsɛ ɔɔ nakɩŋ ajɛnki tujɩŋ maakjege lɛ ɔtɔga sum se,» kaad kɛn se sum ɔɔ, ɔtɔ se naar tujɩŋ kasak kasak, aan ɔɔ mɛnd mɛndkaama kɛn maakiŋ tuuniŋ gen koojo, ɔɔ ɔii kɛn se naadɛ 'kɔŋ kaan kɔt eyo.

⁴ Num, naase gɛnaamge, naase lɛ ɩŋki maakɩŋ ɔt kɛn ɔɔd ey se; taa naan se ɔɔ, ɔii se kic asɛn kɔŋ kɔkɩŋ do jise ki aan ɔɔ debm ɔɔɔŋ eyo. ⁵ Taa naase paac 'tɛdkiŋga gaan ɔt kɛn wɔɔrɔ ɔɔ jee maakɩŋ katara ki; bin se naajege se jeegen lee maakɩŋ nɔɔr ki eyo ɔɔ maakɩŋ ɔt kɛn ɔɔd eyo.

⁶ Taa naan se j'ɔntɛn 'toodki bia aan ɔɔ jeegen kuuy ɔɔrse tood tood se, num j'ingki zɛɛɛɛ ɔɔ k'ɔɔɔb k'j'ɔkki rojege. ⁷ Jee toodɩŋ bigɛ se lɛ, lee tood nɔɔr ɔɔ jee kaay koonge kic lɛ, lee taay toon nɔɔr. ⁸ Naajege se k'gaan katarge. Taa naan se, k'ɔɔɔb k'j'ɔkki rojege, kaal maakjege do Isa ki ɔɔ maak-je kɛn k'j'ɔkki do jeege tu se j'adɛnki tuusɩŋ aan ɔɔ saapo. Naajege k'j'ɔndki dojege do *Raa ki naan ɔɔ debm ajeki kaaja, ɔɔ naan se tec aan ɔɔ debm ɔnd baay maala ɔɔ don ki. ⁹ 'Jeelki, Raa danjekiro se taa j'aki kɔŋ kaaja ute doobm Mɛljege Isa al-Masi ɔɔ taa

maak-taarɩŋ 'bɔɔy dojege tu eyo. ¹⁰ Isa al-Masi se ooyga taa naajege, bin 60 jeegen ken utu ing zεεε, ey ɛ jeegen ken ooyga kooy se, naajege paac j'ing k'dɔɔkki ute naana. ¹¹ Bin num ɛdki kaay kaama naapge tu ɔɔ 'tɔɔgki maakɩ naapge, aan gɔɔ ken naase lee 'tɛdɩŋki tɛd se.

*Pɔl naɩ taarɩna ɔɔ tɛddɛn tɔɔsɛ
(Rm 12.17-21)*

¹² Genaamge, k'deekseni, naaje k'je jeegen jaay lee dabar tɛd naaba daanse ki se, aaldɛki maak ki. Taa naadɛ se, Mɛljege 60 oldɛno taa asen tɔɔdɔ ɔɔ asen dɛje. ¹³ Taa naabm naadɛ tɛd daanse ki se ɔkɛdɛki ɔɔŋɔ ɔɔ jedɛki. Ingki ute tɔɔsɛ ute naapa.

¹⁴ Naaje k'deekseni genaamge, jee kaar-naabge se 'mooydɛki. ɛdki kaay kaama jeege tun maakɛ ing kaam kalarɩ eyo, ɔɔ jeege ken ɔk tɔɔg ey se 'noogdɛki ɔɔ ɔŋki maakse 'tɛdɩ deere ute jeege paac. ¹⁵ ɔndki kɔndɔ ken nam jaay tɛdɩ *kusiŋ se, ɔŋte tɛrlɩnsɩna, num daayum 'jeki gen tɛdɩ bɛɛ ute naapa ɔɔ ute jeege paac.

¹⁶ Daayum ingki te maak-raapo. ¹⁷ Daayum 'tɔndki metn Raa. ¹⁸ ɔɔ maakɩ nakge tun aan dose ki paac se, 'tɔɔmki Raa. Kɛse 60 nakɩ ken Raa maakiŋ jen ro ki ɔɔ ɔŋki tɛdɩ, naasen ken dɔobm Isa al-Masi ki se.

¹⁹ Naabm *Nirl Salal je tɛdɩ se, ɔŋten 'gaasiŋki; ²⁰ jeegen jaay taad taargen teeco taar Raa ki se, taar naadɛn taad se ɔŋte kuum kaaliŋki naan ki. ²¹ Num maakɩ nakge tu paac se, aak ɔkiŋ jiga jaay 60, ken bɛɛ maak ki se, uunki. ²² Napar kusiŋge paac se ɔɔdki dose ro ki.

²³ ɔŋ Raa mala ken ɛdɛki tɔɔsɛ se, asen tɛdɩ aki tɛdɩ jee salal mala mala ɔɔ rose, kose ɔɔ nirlse se ɔŋ Raa an bɔɔbm jiga ɔɔ bin se j'kɔŋ ne dɩm aak kus rose ki eyo 6ii ken Mɛljege Isa al-Masi adɛ 6aa se. ²⁴ Raa danɛsɛno se, naan 'kɔŋ tɛdɩ nakɩ se, taa naan se debm tuj ɔrmiŋ eyo.

²⁵ Genaamge, naase kic 'tɔndki metn Raa taa naaje.

²⁶ 'Tɛdki tɔɔsɛ genaage tun paacɩ dɔobm al-Masi ki ɔɔ baam 'tɔkki naapa ɔɔŋɔ aan gɔɔ genaanaapge.

²⁷ Maam m'deekseni ute ro Mɛljege, ken maktubm se jaay ɔŋɩŋkiga num, 'dooyiŋki naan genaage tu paac. ²⁸ ɔŋ Mɛljege Isa al-Masi 'tɛdɩ ute naase ɔɔ asen tɛdɩ bɛɛŋa.

Maktubm gen k-dige ken Pól raanin eglizn Tesalonik ki Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm gen k-dige ken Pól raanin eglizn Tesalonik ki

Maktubm Tesalonik gen k-dige se, taadn metn ko taar ken Pól taaddenoga taad metin maakn maktubin ken deet deet se. Biige le deel deele do goto kic le 6aa 6aa ute naanina do Isa le aan te ey borto. Kese 6o nakn ken ol jee al-Masigen Tesalonik ki uun nirlde ro ki. Tesalonik ki se, jee al-Masigen metinge, taad do: bii ken al-Masi ano 6aa se, deelga (kon 2.2). Jo jee metinge le taad do al-Masi utu ade naar 6aa dey se, naade baate tedn naaba (kon 3.6-12). Maktubm ken Pól raan ara se, je taadn jee al-Masige tun Tesalonik ki do j'onte naar tookn yokodo aan goo k'l'aanga gotn kaan ki. Maakn kingde ken naade ing aak kaak kaam Isa se, aden kon gaasn gen tedn naabm ken naade an king ro ki eyo. Ter Pól taadden do kusin se ziid 6aa 6aa ute naanina do debm ken Pól danin debm kusin se le, nakgen kusin ok togo do jeege tu paac se utu 'tedn kaam jina. Ken Isa ade 6aa aan goo Mel jeegen do naan ki se, debm kusina se naan utu an kutin kap. Bin se k'l'ing do metekde ki.

Pól ute Silban do Timote raan ol taase jeege tun Tesalonik ki

¹ Ken ara maam Pól 6o m'raansen maktubm se ute Silban do Timote jee *egliz ken maakn geger ken Tesalonik ki, ken 'tedkiga gen Bubjege *Raa do gen Meljege Isa *al-Masi. ² On Bubjege Raa do Meljege Isa al-Masi asen tedn beede do asen kedn lapia.

Pól ed kaay kaama jee Raage tu

(1Tes 1.2-7; Plp 1.3-6,27-30; Mt 13.40-43, 25.31-46)

³ Genaaenge, daayum naaje k'toom Raa taa naase do kese nakn jiga gen teda, taa kaal maaksen do Raa ki se ziidn 6aa ute naanin det det do maak-je okki do naapge tu paac se kic 6o, ziidn 6aa ute naanina. ⁴ Taa naan se 6o naaje j'os maanse maakn *eglizge tun kuuy se kic 6o, naaje maak-je raap aak eyo taa naase utu aayki kaamse gen kaal maakse do Isa *al-Masi ki do ute dubar ken jeege lee dabarse se do ute nakgen on ken aan dose ki kic 6o, naase on aasiniki.

⁵ Nakgen se je ajeki taadn kon bor ken Raa utu kon do jeege tu se ute doobina. Bin 6o Raa on nakgen se jaay aan dose ki se taa asen tedn naase jeegen anki kaasa gen ken kend maakn gaarin ki. Taa naan se 6o naase lee 'dabarki se. ⁶ Deere, Raa se naan debm daan ki do naan se utu dabar jee ken lee dabarse se. ⁷ Jo naasen maakn dubar ki se, Raa utu asen kedn gotn tol maaka ute naaje kalañ, bii ken jeege 'kaakn Meljege Isa ade booy maakn raa ki ute kodingen toog se. ⁸ Meljege ade booy ute poodn ok zir zir, taa utu dabar jeegen jeel Raa mal eyo, do ken baate booy kuun taar Labar Jiga gen Meljege Isa se. ⁹ Dubar naade se Raa utu aden kutn kode gen sorokina. Naade se utu 'tedn dok ute Meljege do kon kaakn toogin ken wor goto kelñ kelñ se eyo, ¹⁰ bii ken Meljege ade 6aa se. Bii ken se 6o, jeegen paacn ken aal maakde do naan ki an kaak se an toom do jeegen jaay tedga jee naange se, naade an *nooko. Jo naase kic le ute saadn naaje se, 'took aalkiga maakse don ki.

¹¹ Taa naan se 6o, daayum naaje k'tond metn Raa taa naase, taa Raa asen tedn anki kaasa ro nakge tun naan danseno ro ki. Jo on toogñ Raa se asen noogo aki tedn nakgen jiga aan goo ken maakse jea do kaal maakse se asen kol naase aki tedn naaba jiga. ¹² Bin 6o jeege nookn ro Meljege Isa al-Masi taa naase, do naase kic j'ase toom taa naana do kese be gen Raajege do gen Meljege Isa al-Masi.

2

Nakn 'kaan jaay 6o Isa ade 6aa

¹ Genaaenge, Meljege Isa *al-Masi utu ade 6aa do naajege j'utu j'aki tustn ceeñ ki. Taa naan se naaje k'taadsen j'oo: ² nirlse onten naar teece do onten '6eerki do taar ken jeege taad do *iin Meljege ade 6aa se aanga. Taar se ken nam taad taar teeco taar *Raa ki 6o baado taadseni, lo ken nam kuuy 6o taadsen ute taarina ey le ken nam 6o taadsen do naaje 6o k'raanina, onten 'tookki do ki.

³ Ute doobm taar gay kic 6o, onten konki nam asen derle. Beeki se, kor jee dena 'koodn kund Raa se, Debm Kusin deelga te gotin* ken Raa an kutin maakn pood ki se, j'utu j'an kaakn tal. ⁴ Debm Kusin ese se 'gaasn jeege gen keem Raa ey le gen kergñ naan nakge tun kuuy. Bini, naan 6aa kend kisin kingn maakn Bee Raa† ki do taadn jeege tu deek do: maam se 6o m'Raa.

* 2:3 Debm Kusin ese se naan debm wooy Raa. † 2:4 Bee Raa ese se je taadn ute Bee Raa magal ken maakn geger ken Jeruzalem ki.

⁵ 'Saapki tu kaad ken j'ingkiro tel se do nakge tun se maam m'taadsenoga ey la? ⁶ Borse Debm Kusin ken deel te gotin ese se nakn gaasin doobo se naase kic 'jeelin ki; num ken kaadn Raa andin se aasga jaay, naan utu ade teecn tal. ⁷ Töögñ ken k'jeel metin eyo gen Debm Kusin deelga te gotin se borse naan ted tedn naabina nafo bini debm gaasin doobo se 'tedn goto jaay bo j'utu j'an kaakn naan ade 'teecn tal. ⁸ Gotn se Debm Kusin deelga te gotin ese se j'utu j'an kaakin teecn tal, oo ken Meljege Isa jaay ade baa se, ute kuul 'teecn taarin ki se sum bo an toolin mak oo ute töögñ se naan utu an kutn kap. ⁹ Ken Debm Kusin deelga te gotin ese ade baa ute töögñ *Bubm sitange se, naan 'tedn napar nakn-köoöge ute nakgen magal magal deel do se, taa an derl jeege. ¹⁰ Naan 'tedn napar nakgen jig ey se kaam dena taa an derl jeegen ken baa baa gotn kut ki. Jee se 'kut se taa naade je tookn do taar ken met ki eyo. Ey num ken naade jaay booy uunoga kuun num, daan Raa adeno kaaja. ¹¹ Taa naan se bo, Raa olden saapm gen bi dode, ken alde naade aal maakde do nakn ken met ki ey se. ¹² Taa naan se bo jeegen jaay baate tookn do taar ken met ki oo maakde-raapo gen ted *kusiina sum se, böoro utu kooon dode ki.

*Naase se jee Raa beer töödsenoga töödo
(1Pr 1.2-9)*

¹³ Genaamge, naasen ken Meljege jese, daayum naaje k'toom Raa taa naase. Taa kaad ken Raa utu aal kaal duni se bo naan beer töödsenoga töödo taa asen kaaja ute töögñ *Nirl Salal. Naan tedsen naase 'tedkiga jee naange oo aajse se taa naase 'tookkiga took do taar ken met ki. ¹⁴ Raa danjeno se taa asen kaaja ute Labar Jigan gen *al-Masi ken naaje k'taadseno se, taa naase aki kend maakn *nookn gen Meljege Isa al-Masi ki.

¹⁵ Taa naan se, genaamge, 'daarki töög oo nakgen paacn naaje k'taadseno ute taarje, ey le k'raanjenoo maakn maktub ki gen teda se, ingki do ki.

¹⁶ Un Meljege Isa al-Masi naan mala oo Bubjege Raa ken jejeki, oo ute been se, edjeki kaay kaam gen daayum ute nakn j'an ki kond dojege do Raa ki gen kon kaaja, ¹⁷ asen sel maakse oo asen kedn töög gen tedn nakgen beer, oo beer ese se maakn nakge tun naase 'tedki ey le do taarge tun paacn ken naase 'lee taadki kici.

3

*Töndki metn *Raa taa naaje
(Rm 15.30-32)*

¹ Genaamgen doobm *al-Masi ki, borse do taar toolin ki se, naaje k'je j'asen taada: daayum 'töndki metn Raa taa naaje, taa taar Meljege se naar woönk baa goto baa se paac oo jeege an kaal maak ki aan goo ken naase aalinki maak ki se kici. ² 'Töndki metn Raa taa naaje kici, taa Raa ajen böobm ro jeege tun töj eyo oo ken jig ey se, taa jeege paac le took aal maakde do taar ken naaje k'taad se eyo.

³ Num Meljege se, naan debm tujn armin ey se, naan asen kedn töög oo asen böobm ro *Bubm sitange tu. ⁴ Taa naase se, Meljege taadjenga maakje ki oo naaje k'jeelin maakje ki, nakn naaje k'taadseno se, 'ted baansinki ute naanina. ⁵ Un Meljege asen tedn maakse ki oo naase aki 'jeele Raa se naan jejeki oo nakgen aan dose ki se naase anki serke aan goo gen al-Masi serkiño se.

'Tedki naaba aan goo gen Pol se

⁶ Oo borse genaamge, naaje k'taadseni ute ro Meljege Isa *al-Masi se j'oo: genaagen doobm al-Masi ki ken jee kaar-naabge ute naade ken baate king do taar naaje ken k'dooydeno ro ki ey se, naase iikki naatn cede ki doko. ⁷ Taa naase kic 'jeelki, kaad ken naaje k'tingkiro tel se, naaje k'tedo te jee kaar-naabge eyo. Bin num, naase kic 'tedki naaba aan goo naaje. ⁸ Naaje j'oso te kosn nam cer eyo, num böoro katara naaje k'dabar k'tedo naaba j'oor k'nanjo tak tak taa k'je k'köopm kaam jise eyo. ⁹ Ey num naaje se j'ok doobo ken k'je se naase ajeki kedn koso. Num ken naaje k'tedn naaba se k'je taa naase kic aki tedn naaba bini. ¹⁰ Ken naaje j'inggo gotse ki se, naaje k'taadsenoga taar se j'oo: Debm jaay je tedn naab ey se, ünönte kos kici.

¹¹ Ken naaje jaay k'taad bin se, taa naaje k'booyga booyo jee metinge maakse ki se, jee kaar-naabge je tedn dim eyo, oo je bo lee tol dodege maakn taar jeege tun olden naade eyo.

¹² Jeegen bin se, naaje k'taadnen oo k'dejden ute ro Meljege Isa al-Masi j'oo: k'tedn naaba, jaay bo k'kon dim j'an kul rode.

¹³ Num naase genaamge, 'tedki beer 'baaki ute naanse, onten 'koor ki. ¹⁴ Ken nam jaay baate tookn do taar ken naaje k'raanjesin maakn maktub ki ara se, ödinki gen donja, onten tumki kalañ taa bin se, sökono an töolo. ¹⁵ Gan onten 'kaakin ki aan goo debm taamooyse, num 'dejin ki aan goo genaase.

Pol nan taarina oo öd booro jee Raage tu

¹⁶Ɔn Mɛljɛɣɛn dɛbm tɔɔsɛ, naan mala ute doobm gay kic ɓo asen kɛdn tɔɔsiŋa ɣɛn daayum. Ɔɔ ɔn Mɛljeɣe se 'kiŋg ute naase paac.

¹⁷Taar tɛdn tɔɔsn ara se, maam Pɔl ɓo m'raanjesin te jim mala. Ken maam m'raanɣa maktub tak ɓo, m'ɔnd jim ro ki bini. ¹⁸Ɔn bɛɛ ɣɛn Mɛljeɣe Isa *al-Masi se tɛdn ute naase paac.

Maktubm deet deet ken Pól raanjin Timote ki Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm deet deet ken Pól raanjin Timote ki

Timote se bubin kod Grek oo kon mend Yaud ken aalga kaal maakin do Isa ki. Ron se, k'lonin kaam dena maakn kitapm gen Naabm jee kaan naabm Isage tu oo maakn maktubge tun Pól raan eglizge tu se kici. Timote se, naan tedoga naaba oo leedoga mertε dena ute Pól kici. Pól edinoga naabgen onno onno se kaam jina, oo ken tap tap se ken maakn geger ken Tesalonik ki ute ken Korint ki. Timote se, Pól raan olinga maktubge dio. Kaad ken naan raan olino maktubgen di ese se eglizge se k'tonddenga tondo. Ken oop se je eglizge se j'aden kond doob ki oo j'aden noogin kaal maakde se t'edn kaal maakn mec. Maakn maktubin ken deet deet se, Pól dej jee al-Masige k'king ute tōose ute naapa bin jaay 60 taarde '6aa ute jee den se. Pól dej jee naan jee Raage tu aan goo: jee ken t'edn naaba maakn jee Raage tu ken noog jee daayge ute jee kōonge oo jeegen lee tōodde oo dooyde. Oo naan dej Timote oo n'tedn debm t'edn naabm jiga gen Isa al-Masi, taadin doobm naan n'kaakn do jee Raage tu, n'aden dooyo oo n'aden taadn nakn naade ted kici.

*Pól raan ol tōose Timote ki
(Tit 1.1-4)*

¹ Maktubm se maam Pól 60 m'raanina, maam ken Isa *al-Masi ken j'onndki dojege don ki ute *Raa Mel Kaajjege se 60 tedum m'tedga *debm kaan naabm Isa al-Masi se. ² Maktubm se maam m'raanin naai Timote ki. Naai se aan goo goonum mala taa naai aalga maaki do Isa al-Masi ki kici. On Raa Bubu ute Meljege Isa al-Masi ai t'edn beede ai keejin doi ki oo ai k'edn lapia.

*Onnd kond ute jeegen dooy jeege ute do taarge tun met ki eyo
(1Tim 6.3-5; Gal 3.10-12,19-24; 2Tim 2.10-18; NJKN 26.9-20)*

³ Maam m'je naai se k'ooom king Epez ki aan goo kaad ken maam m'6aa 6aa Masedoan ki jaay m'taadio m'oo oop ing gotn ese se. Taa naai 'gaasn jee metingen lee dooy jeege do taarge tun met ki ey se. ⁴ Taadden kici j'onnte king dookn taara gen taadn k'tusugen bubdege lee taadden se oo j'onnte tuun metjil bubdegen nan ey se. Kese baano ute naajn taara maakde ki cere, oo on noogjeki eyo gen t'edn nakn ken Raa uuno doa jaay naajege k'j'aalki maakjege do ki se.

⁵ Naaje k'taadden bin se k'je taa naade 'je jeege. Oo jeegen naade ade je se, ade je ute maakn kalan ken ok *kusin eyo, ute maak-saapm jiga oo kaal maakden ken aal do Raa ki se t'edn deer deer. ⁶ Taa jee metinge se onga gen t'edn nakgen ese se oo nakgen k'dooydeno se kic 60, naade resinga naatn, oopden gen king taadn taargen ren ren sum. ⁷ Naade je t'edn jee magalgen jee jeel taadn tookn metn Ko Taar Raa jeege tu, *Ko Taar Raa se deere naade taadin ute maakde paac, nafo taar naade taad jeege tu oo dooyde se, naade jeel metin eyo.

⁸ K'jeelki Ko Taar ken Raa edo Musa ki se naan jiga, ken naajege jaay 60 k't'edki aan goo ken naan lee taadjeki se. ⁹ K'jeel j'okki metin jiga jaayo taa jeegen t'edn nakn ute doobin 60 Raa taado Ko Taarin eyo, num gan naan taad Ko Taarin jeege tun lee tuj doobina, jee ken tookin taarin eyo, oo jee ken beerin eyo, jee kusinge, jee ted nakgen ken naan je eyo, jee aalin maak ki eyo, jee taal bubdege ute k'ndege oo jee ken taal jeege. ¹⁰ Oo Ko Taar ken Raa edo Musa ki se kic taad jeege tun t'edn nakn sokonge oo gaabgen es naapge, jeegen dug jeege bulu, jee taar-koooge, jee ken uun taar met ki eyo sum 60 tal do jeege tu. Raa taado doobin se gen nakgen jig eyo paacn ken jeege lee ted jaay tujin taarin jiga ken k'lee dooy jeege se. ¹¹ Taar ken maam m'taad se kese 60 Labar Jiga ken gen Isa *al-Masi ken taad *nookn Raa. Kese naan Raa ken beeki num jeege an toom se 60 edumo Labar Jiga se kaam jima.

Pól toom Raa taa beε ken Raa t'edn

¹² Maam toom Meljege Isa *al-Masi ken edum toogo gen t'edn naabina. Maam toomin se taa naan aakum maam se debm m'aasin gen t'edn naabin jaay naan edumsin kaam jima. ¹³ Ey num, do dokin se, maam m'taado taargen jig eyo ron ki m'dabaro jeenge oo m'naajino kici. Gan Isa al-Masi se eejunga dom ki, taa nakgen maam m't'edino se m'jeel te metin eyo taa kaad ken se maam m'aal te maakum don ki ey borto. ¹⁴ Meljege se tedunga beε den aak eyo, taa naan se 60 maam m'aal maakum don ki oo m'jena taa naaje ute Isa al-Masi se k't'edga kalan.

¹⁵ Taar ken maam m'je taadn ese se taar ken met ki, oo beeki se jeege paac 'tookn taar se ute maakde paac: Isa al-Masi baado do naan ki se taa kaajn jee *kusinge. Oo maakn jee kusinge tu paac se maam 60 debm kusin ken cirde paac. ¹⁶ Gan Raa se eejumoga dom ki, ey num

maam 6o debm kusiñ ken cir jeege paac se. Bin se naan je taadñ jeege tu ute doobm maam se ɔo Isa al-Masi se naan debm maakiñ deer bæe eyo. Naan teɔ bin se taa 'taadñ jeege tun utu kaal maakde don ki jaay koñ *kaajñ gen daayum se.

17 On jeege paac *nookñ Raa
ɔo an tɔom gen daayum,
taa Raa se naan Gaarge gen daayum.
Raa se naan ting daayum zere,
ken nam on aakiñ eyo,
naan 6o Raa kalan lak,
daayum 'tɔominki.
*Amin.

Pɔl deɔ Timote ɔo n'aay kaamiña

18 Timote, goonuma, kese 6o taargeen maam m'ɔniñin kaam jii ɔo aan goɔ taar ken jee taad taar teeco taar Raa ki taado deete roi ki se, 'saap do taarge tun naade taado roi ki se, taa naai 'do 'tedñ naabm jiga. 19 Bin se naai aal maaki do Raa ki ɔo ing te maak-saapm jiga. Maak-saapm jigan se 6o jee metinge resñga naatn, ɔo taa naan se 6o kaal maakñ naade aalo do Raa ki se naade resñga naatn. 20 Maakñ jeege tun ese se 6o Imene ute Alekzander. ɔo naade se maam m'ɔndega kaam ji *Bubm sitange, maam m'tedñ naan se taa nakñ se aden deje ɔo bin se, naade koñ naajñ ro Raa ey sum.

2

*K'dej jeege gen keem *Raa
(1Pr 3.1-6; Tit 2.3-5)*

1 Nakñ ken maam m'je deet deet se, m'je k'tond metn Raa k'j'eemiña, k'seliñ metiña ɔo k'tɔomiña taa jeege paac. 2 ɔo 'tɔndki metn Raa taa gaaringe ute tɔogge, bin se taa naajege j'aki koñ lapija ɔo j'aki king ute maraadjege ɔo j'aki koñ taariñ ɔonɔ ɔo j'aki lee aak bæe naan jeege tu. 3 Kese nakñ aak jiga ken tɔol Raa ki, naan 6o ken Mel Kaajege. 4 Nakñ ken tɔoliñ se, taa naan je jeege paac koñ kaaja ɔo koñ jeel-taar ken met ki. 5 Taa Raa se naan kalan sum, ɔo debm daan Raa ute jeege se, naan kic 6o kalan sum, naan 6o debkilim k'dariñ Isa *al-Masi se.

6 Naan baado on ron ooy taa dugñ do jikilimge paac.

Naan tedñ naan se je taadñ ɔo kaadñ se 6o ken Raa ondin ɔo je an kaajñ jeege. 7 Taa naan se 6o Raa ondu m'ɔorse m'tedga debm wɔokñ taariñ jeege tu ɔo *debm kaan naabm Isa al-Masi. Naan ondu m se taa m'dooy jeege ken Yaudge ey kici ute taar Raa met ki se, taa naade kaal maakde don ki. Taar maam m'taad se taar-kɔob eyo, num taar ken met ki.

8 Teɔ maam m'je se, ken goñ gay gay kic 6o ken gaabge jaay 6aa keem Raa se, j'uun jidege raan ɔo k'tond metn ute maakñ kalan ken ɔk *kusiñ eyo. J'ɔnte tedñ maak-taara ɔo j'ɔnte tedñ dekin ute naapa.

9 ɔo m'je mendge se kic j'ɔnte tuusn kalgen gen koono ken 'kol jeege aden kaakñ naade sum se, num gan k'ted rodege miskinge. ɔo j'ɔnte koñ dodege gen koono. J'ɔnte tal kɔɔk bi gen daab, ɔo j'ɔnte tal meedgen ute rode ɔo j'ɔnte tuus kalgen ute rode. 10 Num nakñ jaay ade tedñ aak bæe se, tamar ro eyo, num gan k'ted nakgen jiga jiga. Kese 6o mendgen ɔk taar Raa ɔon se nakñ ken doɔdden naade ki. 11 Ken mendge jaay baaga dooy goñ ken jee Raage tusn gen keem Raa se, j'ing kaam kalan, k'booy taar debm ken ing dooyde se. 12 Maam m'und te kulu mendge tu gen dooy gaabge eyo ɔo m'je mendge 6o 'king do gaabge tu eyo, num mendge se k'j'ing kaam kalan ɔo j'ɔnte kul taara. 13 Taa do kupm met ken deet se Raa ɔbo Adum 6o deete, jaay 6o ɔbo Awa. 14 Adum 6o on ron k'derliño deet eyo, gan menda 6o on ron k'derliño deete ɔo naan baate tooko taar Raa ɔo ɔlin maakñ kusiñ ki. 15 Na6o menda kic utu koñ kaaja se, taa metjil gooniñ naan utu kooj se, na6o naan n'aal maakiñ do Raa ki, je jeege, tedñ ron mend salal naan Raa ki ɔo tedñ ron miskini jaayo*.

3

*Naan jee Raage
(Tit 1.5-9; 1Pr 5.1-4; NJKN 6.1-6)*

1 Taar ken maam m'je taadñ ese se taar ken met ki, debm je tedñ naan jee Raage se, naabm naan je tɔda se naabm jiga aak eyo. 2 Na6o debm je tedñ naana se, 'tedñ debm ken ɔk taar ðim ron ki goɔ, ɔk menda kalan sum*, debm bɔob ɔk roña, debm saap ted naka ute doobiña,

* 2:15 Aak Jen 3.15. * 3:2 Gotn iin tap 6o jeel mend se sum.

ted nakn jeege taamina, debm kakra mertge, do debm jeel dooy jeege. ³ Teden debm aay toto deel te gotin eyo, debm je kond naapa ute jeege eyo, gan 'tedn debm maakin deere do debm je taar eyo, debm maakin tama eyo. ⁴ Beeke se, 'tedn debm jeel king ute mendina do ute geninge do geninge kic sookin do taarin naan taadden paac se, naade uunu. ⁵ Taa debm jaay jeel king ute mendin te geninge ey se, naan 'taadn *eglizn gen *Raa se do dio?

⁶ Ken naase jaay 'je aki kond nam naan jee Raage num, onte 'kondki debm utu aal kaal maakin do Isa *al-Masi ki. Ey num, naan 'magal rona do Raa utu an koin boro don ki aan go ken naan do do *Bubm sitange tu se. ⁷ Debm king naan jee Raage se, beeki se, jee ken doobm Raa ki ey kic bo an kaal maak ki. Ken bin ey num, naan kend maakn sokon ki do naan kend maakn see Bubm sitange tu†.

Jee tedn naabgen daan jee Raage tu

⁸ Jee tedn naabgen daan jee Raage tu se, beeki se, naade se kic 'tedn jee jeege aalde maak ki, jee taad taardege di di eyo, jee aay toto den eyo do jee je gursn jeege cer eyo. ⁹ Naade k'kaal maalde do taar ken do dokin k'jeel metin ey jaay borse k'jeelga metin se ute maak-saapm jiga. ¹⁰ Ken naase jaay 'je aki tond jee 'tedn naaba daan jee Raage tu se, aak okki naabdege jaayo do ken onki te taar dim rode ki ey jaay bo, 'tanddeki 'tedn naaba daan jee Raage tu. ¹¹ Mendgen 'tedn naaba daan jee Raage tu kic se 'tedn mendgen jeege aalde maak ki, j'onte tedn mend koadn jeege, k'baob j'ok rode, do do nakge tu paac se j'onten tujn armde.

¹² Jee tedn naabgen daan jee Raage tu se, 'tedn gaabgen mendge kalan kalan sum, do jeel dejn gendege do jeel king ute jee maakn beedege tu. ¹³ Jee tedn naabgen daan jee Raage tu se jaay ted naabgen jiga se, kol jeege paac aden kaal maak ki. Do ken baagga dooy jeege do taar Isa *al-Masi ken naaje k'j'aalki maakjege do ki se kic bo, 'taadn beer eyo.

Taar k'jeel metin ey se borse Raa taadjekiga metina

¹⁴ Maam m'raani maktubm se taa oopga baata m'saap m'utu m'ai baa konjo, ¹⁵ nafo ken m'aan te yokof ey kic bo, maktubm se ai taada metn taar king jee Raage ute naapa. Jee se bo *eglizn gen Raa zere. Naade se bo jee ok taar met ki se toogo aan go duliyy ken gak bee toog se. ¹⁶ *Taar met ken k'jeelki metin eyo, jaay Raa taadjeki metin se ken taadjeki king doobm Raa ki do j'aalki maakjege do ki. Taar se magal den dena nam an kon naaj eyo. Taar ese bo ken taad do:

*Al-Masi baado ted ron ted debkilimi se,

*Nirl Raa taad jeege tu do naan se bo debm ken ted nakn ute doobina.

*Kodn Raage kic aakinga ute kaamde.

Jeege taaddega taarin jeege tun Yaudge eyo.

Jeegeen do naan ken gotn baa se paac aalga maalde don ki,

do Raa uun baansin maakn raa ki do *nookinga.

4

Jee dooy jeege do taarge tun met ki eyo

(1Jn 4.1-3; Kol 2.16-23; 2Tim 2.4-6)

¹ Gan *Nirl Raa taad jeege tu tal do kaad ken jaay dunia oopga gooro an nan se, jee metinge se utu kon gen kal maalde do taar ken naaje k'j'aalki maakjege do ki se. Do kuun taar sitangen lee derl jeege do tookn taar ken jig eyo ken sitange ol jeege jaay lee dooy jeege se bo onno.

² Naade se utu kon rode jeege tun ted rode aan go jee taad taar met ki ken jee taar-koooge se do jee se bo ken maak-saapde tec aan go k'toocinga tooc ute poodo, naade se bo ken utu aden kaan dala. ³ Naade dooy jeege do j'onte takn naapa, ter naade taad jeege tu do nakn kosgen metinge se kic bo j'onte koso. Ey num, nakgen se *Raa aalden se taa jeegeen aalga maalde do Isa *al-Masi ki do jeel-taar Raa met ki se 'koso, do 'toom Raa taa nakn kosgen ese se. ⁴ Taa nakgen Raa aalo paac se, jiga. Nakn jaay j'an koadn kund naatn tap bo goto. Ken j'onjiga num, k'toom Raa. ⁵ Ken tedin nakge jaay ted *salal se taar Raa, ute tond metn Raa ken k'lee k'tondki metin se.

*Debm tedn naabm Isa *al-Masi ken bee*

⁶ Nakgen se 'dooy genaagen doobm al-Masi ki, bin se naai 'tedn debm tedn naabm Isa al-Masi ken mec. Taar Raa ken j'aalki maakjege do ki ute taargen jigan k'dooyio se 'taadn jeege tu do naai se utu ing do ki jiga. ⁷ Onte booy metn taar k'tusugen jig eyo ute taar ken mendgen magalge lee taad ren ren se. Num gan aay kaami taar Raa se okin onno. ⁸ Debm lee tooj ron se ron wargo do kese tedin jiga nafo coko sum. Num gan debm ken ok taar Raa on se, taar se noogin den cir nakgen baa se paac. Taa naan jeele taar se an kend kaaja borse do daayum daayum.

† 3:7 Ken bin se Bubm sitange kon doobm an tuj saadina.

⁹ Taar se taar met ki, bæeki se, taar se jeege paac an tookn kɔkn ute maakde paac. ¹⁰ Ken naaje jaay k'dabar roje ɔ k'l'aaY kaamje k'ted naaba se, taa naaje j'ondga kɔnd doje do Raa ken ing daayum zere. Naan 6o Mel Kaajn jeege paac, naan aaj tap se jee ken aalga kaal maakde do Isa al-Masi ki. ¹¹ Taargen se 6o 'taadin jeege tu ɔ dooyde.

¹² On̄te kɔn jeege ai kaal maak ki eyo taa naai 'goon cɔkɔ se. Gan naai 6o 'taad doobo jee Raage tu ute taar taari ɔ ute kingi ute maak-je ken naai 'jende, ute kaal maakn ken naai aal do Raa ki, ɔ ute lei ken aak bæe naan Raa ki. ¹³ Kɔr maam m'ai kɔn se taar Raa se daayum aay kaami 'lee 'dooyin naan jeege tu 'dejn jeege ɔ 'lee dooyde ute taar se. ¹⁴ Tɔɔgn̄ ken Raa edio ɔ an tedn naabin se, on̄te kaakin aan ɔɔ nakn cere. Raa edinsin se kaad ken Raa ɔlo jeege taadɔ roi ki ɔ naan ken se 6o, jee naan jee *eglizge tondio jide doi ki. ¹⁵ Nakgen se 6o ken naai aden kɔkn ɔɔnɔ, 'tedden ute maaki paac, bin se jeege paac ai kaaki naai, naan Raa ki se, 'ted bæe 6aa 6aa ute naani naan jeege tu.

¹⁶ Ond kɔnd do roi ki, ɔ ond kɔnd ute taar ken naai 'lee dooy jeege se. Daayum aay kaami 'ted naan se. Ken naai jaay 'ted naan se num, bin se naai 'kɔn kaajn roi ɔ 'kɔn kaajn jeegeen lee booy taari se kici.

5

Kese taar gen dejn jee Raage (1Kor 9.7-14; Ep 6.5-8; 1Pr 2.18-20)

¹ Debm gaab-ɔɔlo se ken an mooy num on̄te kaacin kaama, num gan taadin aan ɔɔ bubi mala. ɔ gaangen gaabge se kic ɔkden jiga aan ɔɔ genaaiige mala. ² Mendgen magalge se ɔkden jiga aan ɔɔ kenige mala. ɔ gaangen mendge se ɔkden jiga aan ɔɔ genaaiigen mala kici, nafo ute maakn kalan ken ɔk *kusin eyo.

Kese taar gen dejn jee Raage taa mend-daayge

³ Mend-daaygen ɔk nam aden noogn ɔto se ɔkden ɔɔnɔ. ⁴ Ken mend-daay gam jaay ɔk gaange lo ɔk bugge se, gaange se k'dooy rode gen kaakj do jeege tun maakn beedege tu do bubdege tu ute kendege tu, ute naan se jaay 6o, taadn ɔ naade ɔk taar *Raa se ɔɔnɔ. Kese 6o nakn ken taal Raa ki.

⁵ Mend-daay ing kalin ki ken ɔk nam an noogn ɔto se, naan se ond don do Raa ki. Daayum naan eem Raa nɔɔɔ katara ɔ selin metina taa an noogo. ⁶ Num gan mend-daay ken utu ing saap saap do nakge tun maakin je sum se, naan num utu ing zere, nafo doobm Raa ki se aan ɔɔ debm ooyga kooyo. ⁷ Kese 6o taargen naai an 'dooy jeege taa mend-daayge se j'kɔn ne dim aak kus gen taadn rode ki eyo. ⁸ Debm jaay aak do taasinge tu eyo ɔ aak do jeege tun maakn been ki ey se, debm bin se resnga ute doobm Isa *al-Masi. ɔ naan se tedga nakn *kusin cir debm ken aal te maakin do Isa al-Masi ki ey bɔrtɔ.

⁹ Mend-daay j'an raan maakn mend-daayge tun jee Raage aden noog se, debm ɔk baara si-mace jaayo ɔ iin 6o gaabin kalan sum. ¹⁰ Bæeki se, jeege paac an jeele naan se, mend tedn nakgen jiga, mend ul geninge jiga, mend ɔk mertge, tug je jee Raage*, noog jee daayge ɔ daayum naan je doobm tedn bæe.

¹¹ Gan mend-daaygen utu seem se, on̄te raan rode ute mend-daaygen jee Raage ade noog se, taa naade se jaay rode baagga je gaabge se, naabm Isa al-Masi se 6ona aden taal eyo ɔ je doobm 'tokn gaabge. ¹² Bin se naade utu kend maakn kusin ki taa dookn maakden deet deet gen tedn naabm Isa al-Masi se le, naade resnga naatn. ¹³ Ken m'ɔ j'on̄te raanden se taa ken k'raandenga num, naade tedn mend kaar-naabge ɔ lee kuun do bee jeege. Num gen kaar-naabdege sum eyo, gan naade tedn mend kɔdn̄ jeege, taal taardege maakn taar jeege tu ɔ taargen gen taad ey kic 6o, naade an taada.

¹⁴ Taa naan se 6o m'je mend-daaygen seem se, k'tok gaabge ɔ k'l'ooj gaange, k'l'ok beedege tɔɔɔ. Bin se jee taamooyjege se 'kɔn taar dim kusin rojege tu eyo. ¹⁵ Ken alum taad bin se, taa kengen metinge se res onga doobm Raa se naatn. Naade uunga doobm *Bubm sitange.

¹⁶ Mend aalga maakin do Isa al-Masi ki jaay ɔk mend-daay gam maakn taasinge tu num, n'aakin don ki. On̄te kɔn *egliz 6o an kaakn don ki, bin se egliz se 'kaakn do mend-daayge tun ken ɔk nam aden noogn ɔto.

Kese taar gen dejn jee naan jee egliz ki

¹⁷ Jee naan jee *eglizge tu ken jaay ted naabde aak jiga maakn egliz ki se, jee se j'aalden maak ki ɔ j'okden ɔɔnɔ. Tap ki num jee ken lee taad taar Raa jeege tu ɔ dooy jeege ute taar Raa se naade se 6o j'okden ɔɔn̄ cir paac paac. ¹⁸ Taa Kitap deek ɔ: *Maran̄ tiiko nakn tond geme se, j'on̄te kolin dim taarin ki ken an gaasn kɔsɔ.* † ɔ ter ɔt kuuy taar Raa taad ɔ: *Debm tedn naaba se k'j'ogin ɔtoŋgina.* ‡

* **5:10** Tug je jee Raage se je deekj ɔ: debm doodok mertge jiga. Kese 6o nakn ken Yaudge lee tɔda ken mertge aanga ɔtde ki. † **5:18** Aak Dt 25.4. ‡ **5:18** Aak Luk 10.7.

19 Ken nam jaay ok mind debm maakn naan jeege tun egliz ki se, ken jeege dio lo mato jaay saadin ey se, onte 'kuun taariṅa. 20 Jee naan jee Raage tun ted *kusiṅ se 'mooyden naan jeege tu paac, bin jaay jee kuuy aakga kic, num 'beere.

21 Maam m'tond meti naan Raa ki, naan Isa *al-Masi ki so naan *kodiṅ Raage tun naan beer toodfeno se, uun taar ken maam m'taadi se, onte baa metn nam ki so onte kooc metn nam.

22 Onte 'naar gen kond ji do nam ki so onte 'kol doi maakn kusiṅ nam ki. Naai mala 'boob roi beer naan Raa ki.

23 Onte 'kaay maane kalin ki sum, num taa maaki lee onni se aay totn koojn bin coko, taa ai toob.

24 Kusiṅ jee metinge se ken j'ondden te boor ey kic bo tood tal, gan gen jee metinge se j'onddenga booro jaay metin teece. 25 Bin se nakgen jigan ken jeege lee ted se kic bo toodn tal, anum gen jee metingen ted nakn jiga ken j'on j'aakden ey se kic bo utu 'toodn tal.

6

Taar gen dejn jee al-Masigen bulge ute meldege

1 Bulgen kaam ji meldege se, j'aal meldege se maak ki so j'uun taardege, taa jeege se 'naajn ro *Raa eyo so dooy ken naaje k'lee k'dooy jeege se kic bo naade an naaj eyo. 2 Bulgen meldege aalga kaal maakdege do Isa *al-Masi ki se, j'onte kaakn meldege se aan goo j'aas kaasa. Taa naade k'tedga ted genaage kalan ute meldege doobm Isa al-Masi ki se, num gan meldege se, j'aay kaamdege k'tedden naabge jiga cir daala. Taa naabgen naade ted se ted jeege tun ken aalga kaal maakdege do Isa al-Masi ki ken Raa jede.

Jeegen dooy jeege do taarge tun met ki eyo so ok maak-je do gurs ki (Mt 6.19-34)

Kese bo nakgen ken naai utu an dooy jeege so anden deje. 3 Ken nam jaay dooy jeege ute taargen kuuy met ki eyo, baate koken taar Meljege Isa al-Masi ken jiga se so baate tookn taar Raa ken naajege k'lee k'dooyki jeege se, 4 debm bin se magal rona so naan se jeel dim eyo. Naan se aan goo debm ok koon gen naajn taara, onga taara se naajn on eyo. Jeegen bin se bo ken ol jeege don, ted taamooyo, naaj jeege, so terec taargen jig eyo ro jeege tu ute dode. 5 Naade ting bo gen naajn taarge ute naapa sum, naade ting bo gen saapm do nakge tun jig eyo salal. Aan goo taar met ki le naade jeel ey se, gen naade ki num naade saap so naade ok taar Raa on se, ute naan se naade tedn jee nak denge.

6 Deere, ken naajege jaay j'okki taar Raajege on se, doobm Raa ki se j'okki nakgen den jiga aak eyo. Num gan gen nakgen do naan ki sum se nakn naaje j'okki se bo on maakjege 'raapm do ki. 7 Naajege k'baakiro do naan ki se ute jijege sik, so bin j'aki kooy kic bo j'aki terl gotn Raa ki ute jijege sik. 8 Ken j'okki nakn koso, kaaye ute kal tuusu se bo beejekiga sum. 9 Gan jee je 'tedn jee nak denge se, on *Bubm sitange naamde so naade se olga dodege maakn seen ki. Naade lee je nakgen ken lee tuj jeege so lee utde kap se. 10 Je gurs se naan bo ko *kusinge paac. Jee metingen ting bo gen je naan se sum se, naade se igga doko ute doobm Isa *al-Masi so olga rodege maakn dubar ki aan goo debm j'osinga kos ute goro.

Pal dej Timote

11 Naai debm Raa se, nakgen bin se aan ro ki doko. Aay kaami 'ted nakn ute doobina naan Raa ki. Ok taar Raa se onno so daayum aal maaki do Raa ki. 'Je naapi ute maaki paac, aay kaami so 'ted debm dalul. 12 Aay kaami 'do ok doobm Raa se toogo, kaajn naai on se okin toogo. Taa naan se bo Raa danjo, kese bo nakn ken naai mala taado naan jee denge tu, so naai aalga maaki do taarge tun jiga se. 13 M'taadi naan Raa ki ken aalo nakgen paacn ute kode so naan Isa *al-Masi ken taado saadin jiga naan toog ken k'danin Pons Pilat se: 14 nakgen ken Raa taad so gen teda se okin toogo. Onte kon jeege ai taadn taargen ing kus roi ki. 'Boob roi bini Raa ade kol Meljege Isa al-Masi ano terl maak ki. 15 Naan ade terl se kaad ken Raa mala bo ondinga kond:

Naan se bo Raa ken jeege paac toomina,
naan kalin ki sum bo ing do nakge tu paac,
Naan Gaar gen gaaringe, naan bo Mel gen melge.
16 Naan kalin ki bo ken ting daayum zere,
naan ing gotn ken woro,
debm an kaas jaay baa ceen ki se goto*.
Nam bin kalan aakin te eyo,
so bore kic bo debm an kon kaakn naan se goto.
On jeege paac *'nookn rona,
so an jeelin daayum naan bo debm toogo, *amin.

* 6:16 Aak Ekz 33.20.

¹⁷ Gan̄ jee nak dengen 6orse do naan̄ ki se taad̄den ɔɔ j'ɔ̄nte magal rodege, ɔɔ j'ɔ̄nte kɔnd dodege do nak denge tun tɛdga sum 6o utu kut se. Gan̄ j'aaal maakdege do Raa ki, naan̄ ken ɛd̄jeki nakge paac ute maraadīna taa naaje j'aki kinḡ ute maak-raapo. ¹⁸ Taad̄den kici ɔɔ k'tɛd bɛɛ jeege tu ɔɔ k'tɛd nakgen jiga se dɛna. K'tɛd jee kercɛlge ɔɔ nakdege se k'nigin̄ ute jeege. ¹⁹ Bin se nakgen naade tɛd jeege tu se, aden tood̄n kɔrbɔtn̄ jiga ɔɔ ken 'kɔ̄n̄ kut eyo. ɔɔ naan̄ ki se naade utu kɔ̄n̄ kaajn̄ ken mala mala.

²⁰ Timote goonuma, naabm ken Raa ɛdisin̄ se bɔɔbin̄ jiga. Maakn̄ taarge tun ren̄ ren̄ ken tɔm Raa ey se, ɔ̄nte kol taari maak ki ɔɔ maakn̄ jeege tun mɛtingen tɛd rode aan gɔɔ naade 6o jeel nakge kalin̄ ki se, ɔɔd̄ doi rode ki. ²¹ Taa jeel nakdegen ese sum 6o maakde ki se jee mɛtingen uunga kuun doobm Isa al-Masi se kic 6o resn̄ga naatn̄.

ɔ̄n̄ Raa asen tɛdn̄ bɛɛn̄a.

Maktubm gen k-dige ken Pól raanjin Timote ki Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm gen k-dige ken Pól raanjin Timote ki

Maktubm Timote gen k-dige, ok dejn Pól ken kaam maotn. Kaad ken se Pól dangay ki (kon 2.9), oo den jeege resinga (kon 1.15; 4.10-16), oo naan jeele oppinga baata naan utu 'kooyo. Taa naan se oo naan taad Timote ki, debm naade tedo naaba tele, ken naan jen aan goo goon maakin se taadin oo n'ing lapia. Maktubm ken Pól raan Timote ki se, taad metn taar kingina, gen naabiina, oo gen dooyin ken naan dooyo jeege, gen dubarin ken naan onjo taa Labar Jiga gen Isa al-Masi se. Oo naan taad taar ken naan dej Timote. Pól dej Timote oo edin kaay kaama kici taa naabm al-Masi se, naan utu dabara (kon 2.1-13). Pól terl taadin oo taar Raa se n'taadin ute doobiina (kon 2.14; 4.15). Taa naan se Timote an kond te roña oo n'onte king naajn taara do taarge tun metina. Jee tujge se, n'terlden naaga, n'uun bolotn king Pól jiga se. Nakj jaay Pól ute jee dooygen kuuy dooyo jee Raage se, naai tedin ute doobiina. Naan taadin oo, Kitap se k'lee k'dooyina. Taargen maakdege tu se «jiga aak eyo gen dooy jeege, oo taargen ken k'lee dooy jeege met ki ey se le, naan taad tok metin toodn tal. Oo Kitapm Raa se ond jeege do doob ki oo taa jeege t'edn nakj ute doobiina naan Raa ki» (kon 3.16).

Pól raanjin ol tawin Timote ki

¹ Ken ara maam m'Pól oo m'raanjin maktubm se, maam ken *m'debm kaan naabm Isa al-Masi aan goo ken *Raa maakin jen ro ki. Naan oo olumo taa m'baa taadin jeege tu taar kaajn ken naan taadga taad oo utu 'k'edn jeege tu ute doobm Isa *al-Masi se. ² Maktubm se maam m'raanjin naai Timote ki, goon maak-jema: on Raa Bubu ute Meljege Isa al-Masi tedin beede, ai keejn doi ki oo ai kedn lapia.

Pól tawm Raa taa Timote

(2Tim 2.1-12; Ep 1.3-7; 2Tes 2.13-15)

³ Maam se m'tawm Raa ken maam m'lee m'tedin naabin ute maakj kalan aan goo gen bugumgen lee tedo do dokin se. Nooro katara, ken maam jaay m'baan baa keeme se, daayum maam m'tond metin taa naai Timote. ⁴ Ken maam m'saapo do keemi ken naai eemo taa maam se, maam m'je ute maakum paac terl m'ai baa kaakj ute kaamum jaay oo, maakum 'raapo. ⁵ Maam m'saapo do kaal maaki ken mala mala ken naai aal do *al-Masi ki se; kaal maakj bin se bugi mend Lois naan kic aalo maakin do Raa ki jaay oo koi Enis kic oo aalo maakin bin kici oo borse maam jeel maakum ki, naai kic oo aal maaki do Isa al-Masi ki bin kici.

Pól ed kaay kaama Timote ki

⁶ Taa naan se oo m'je m'ai taada: 'saap do naabm ken Raa edisin gen t'eda se, kaad ken maam m'ondo jim doi ki. Oo naabm se onte 'dirigina. ⁷ Taa Nirl ken Raa edjkiro se ajeki tedin j'aki beer eyo, num *Nirl Raa se, edjeki gaab-taogo, maak-je do jeege tu oo tedjeki k'boob j'okki rojege. ⁸ Taa naan se oo onten tedin sokono gen tedin saadn Meljege; oo onten tedin sokono taa maam ken j'okum dangay taa *al-Masi. Num ganj 'dabar ute maama taa Labar Jigan gen Isa ute taogj Raa ken edi se. ⁹ Raa se naan oo debm aajjekiro jaay danjekiro taa j'aki tedin jee naange. Num naan tedin naan se taa naajeege oo k'tedkiroga ted nakj jig eyo, num taa been ken naan mala maakin jen ro ki. Oo bee ese se, naan tedin ute doobm Isa al-Masi kaad ken naan taad te taa kaal do naan ey borto, ¹⁰ oo borse, Mel Kaajjege, Isa al-Masi se baado sum se, been se, naan taadin toodga tal. Taa Isa al-Masi se naan ok taogo do yo ki, oo yo se naan tedga aan goo nakj cere; ute Labarin Jiga se Isa baanoga te *kaajn gen daayum ken 'k'ojn daar eyo. ¹¹ Taa Labar Jigan ese se oo, Raa tedum m'tedga *debm kaan naabm Isa, debm wookj taarina oo debm dooy jeege. ¹² Taa naan se oo maam m'utu m'dabar dabar rok se. Naoo sokon toolum eyo, taa debm maam m'aal maakum don ki se le, maam m'jeelina oo naan ok taogj ken 'boobm nakgen paacn ken naan onumsin kaam jim se bini 'kaan bii ken kaam maotn ken Raa utu 'k'ojn booro do jeege tu paac.

¹³ Ute kaal maaki oo ute maak-je ken naai ok do jeege tu ken doobm Isa al-Masi ki se, taar men ken maam m'dooyi se, 'baa te naan se. ¹⁴ Taar ken jiga ken maam m'dooyi se 'boobin maaki ki jiga. Oo *Nirl Salal ken utu maakje ki se ai noogo.

¹⁵ Naai 'jeele genaagen paacn ken taa naan Azi ki se, resumga. Maakde ki se Pigel ute Ermogen kici.

¹⁶ Onj Meljege tedin been maakj bee Onezipor ki. Taa Onezipor se daayum edum kaay kaama oo ken maam maakj dangay ki se kic oo, naan sokon taolin eyo taa maama. ¹⁷ Anum ken naan aan maakj geger ken *Rom ki sum se, naan jem worok worok bini jaay baa onjuma.

18 Ɔn̄ bii kɛn kaam mɔɔtn̄ Raa kɔjn̄ bɔɔɔ do jeege tu se, Mɛljege Isa al-Masi an̄ kɛɛjn̄ don̄ ki naan̄ Raa ki. Bɛɛ kɛn naan̄ tɛdumo maakn̄ gɛgɛr kɛn ɛpɛz ki paac se, nam̄ jaay jeelin̄ aan̄ gɔɔ naai Timote se gɔɔ.

2

*Asgar gen *al-Masi*

1 Naai goonuma, ɔk maaki tɔɔgɔ do bɛɛ kɛn doobm̄ Isa al-Masi ki se. 2 Ɔɔ taar kɛn naai 'booyo maam m'dooyo jeege naan̄ saadge tun dɛn se, taar se 'baa dooyin̄ jeege tun 'booy kɔkn̄ metin̄ mɛc̄ taa naade 'kɔn̄ kaasn̄ dooy taar se jeege tun kuuy kici.

3 Naai kic 'dabar te maama aan̄ gɔɔ asgar Isa al-Masi kɛn mɛc̄. 4 Asgar jaay je 'tɔl deb kɛn uunin̄ se, naan̄ ɔlin̄ te nakgen jeege lee tɛd se ey sum. 5 Aak jee taange se: debm̄ aan̄ aanga te doobina ɔɔ aanga deet jaay ɔɔ, j'aalin̄ aace*. 6 Debm̄ aay kaamin̄ kurs maakn̄-gotin̄ se, kɛn maakn̄-got se jaay oojga num, naan̄ ɔɔ kɔsn̄ nakin̄ deete. 7 'Saap jiga do taarge tun maam m'taadi se. Ɔɔ Mɛljege ai tɛdi naai 'jeel kɔkn̄ metn̄ nakgen se paac.

'Saap do Isa kɛn ooy teeco daan yoge tu se

8 'Saap do Isa *al-Masi ki: naan̄ se teeco metjil Gaar *Daud ki. Naan̄ se ooyga ɔɔ duro daan yoge tu ɔɔ kɛse ɔɔ Labar Jigan kɛn maam m'lee m'taad jeege tu se. 9 Taa Labar Jigan se ɔɔ, maam m'dabar bini, k'j'ɔk k'dɔɔkum aan̄ gɔɔ debm̄ kɛn tujga tuj dɛm̄. Naɔɔ taar *Raa se, j'an̄ kɔn̄ gaas eyo. 10 Taa naan̄ se ɔɔ, maam m'serk nakge paac taa jee kɛn Raa bɛɛr tɔddɛnga tɔɔd do dɔkin̄ se, taa naade kic 'kɔn̄ kaaja ute doobm̄ Isa al-Masi ɔɔ 'kɔn̄ *nookn̄ gen daayum.

11 'Booyo! Taargen ese se taargen mɛt ki:

Kɛn naajege jaay j'ooykiga te naan̄ se,

j'utu j'aki kɔn̄ kaaja te naan̄ kici;

12 kɛn naajege jaay k'dabarki ute naan̄ se,

j'utu j'aki ɔaa kɔsn̄ gaara te naan̄ kici.

Kɛn naajege jaay k'baatin̄kiga se,

naan̄ kic ajeki baat naajege kici;

13 kɛn naajege jaay k'tujkiga ɔrmjege se,

naan̄ se, daayum tuj ɔrmin̄ eyo,

taa naan̄ se 'kɔn̄ baatn̄ ron̄ eyo.

Debm̄ tɛdn̄ naabm̄ jiga naan̄ Raa ki

(1Tim 1.3-7,18-20; Tit 1.10-16, 2.11-15; 2Pr 2.1-22)

14 Taargen se paac 'terl taaddesina. Naan̄ Raa ki se, 'taadden ute tɔɔgi paac: j'ɔnte tɛdn̄ deken̄ do taarge tun metinge se. Taa naajn̄ taara se nakn̄ cɛɛ ɔɔ 'kutn̄ jee kɛn lee booyin̄ se. 15 Aay kaami, naan̄ Raa ki se 'tɛd debm̄ mɛcn̄ kɛn 'tɔl Raa ki, ɔɔ tɛd aan̄ gɔɔ debm̄ tɛdn̄ naabm̄ kɛn ɔk sɔkn̄ eyo kɛn taad taar Raa mɛt ki ute doobina naan̄ jeege tu. 16 Ɔɔd doi do taarge tun jeege lee ul rɛn̄ rɛn̄ jaay rɛsn̄ ute doobm̄ Raa se. Taa jeege lee tɛdn̄ naan̄ ese se, naade daayum tɛd *kusina ɔaa ute naande. 17 Taar naade se aan̄ gɔɔ du kɛn ɔn̄ eep eyo ɔɔ ɔs ɔaa ute naanina. Imɛn̄ ute Piletos se, mɛtn̄ jee se kici. 18 Jee se rɛsn̄ga ute taar mɛt ki. Ɔɔ naade taad jeege tu ɔɔ: kaadn̄ kɛn Raa utu dur jeege ooyga kooy se, deelga. Bin ɔɔ jee utu aal kaal maakde do Isa ki se, naade tujdenga kaal maakde se kici. 19 Num gan̄ metn̄ taar kɛn Raa uuno metin̄ se, utu inḡ gotin̄ ki tak; naan̄ se tec aan̄ gɔɔ kuun̄ metn̄ ɔee kɛn k'raanin̄ ro ki j'ɔɔ: «Mɛljege Raa se, jeel jeenge» ɔɔ «Debm̄ jaay taadga ɔɔ naan̄ gen Mɛljege se, n̄'ɔɔd don̄ ro kusin̄ ki.»

20 Debm̄ maal ɔk ɔee magal se maakn̄ ɔeejn̄ ki se, ɔk nakgen k'daapde ute daab ɔɔ te pudda sum eyo. Num maak ki se ɔk nakgen j'ɔɔde te nɛnje ɔɔ kengen kaagge ɔɔ k'cɔɔc k'daapde kici. Nakgen jiga se, k'j'ɔɔdde ute ɔijn̄ ɔijn̄ ɔɔ kengen metinge se, kɛn k'lee k'tɛdn̄ naaba ɔijn̄-raa. 21 Bin num debm̄ kɛn ɔɔdga don̄ ro kusin̄ ki ɔɔ tɛd ron̄ *salal se, naan̄ tɛdga aan̄ gɔɔ nakn̄ jiga, kɛn mɛlin̄ ɔɔdn̄ ute ɔijn̄ ɔijn̄. Ute naan̄ se naan̄ tɛdn̄ naabgen jiga kɛn mɛlin̄ maakin̄ jen ro ki.

Debm̄ tɛdn̄ naabm̄ Mɛljege

22 Anum nakn̄ *kusin̄ kɛn gaan̄ kɔdge maakde je se, naai iik ro ki dɔkɔ. Num 'je nakn̄ te doobina, daayum aal maaki do Raa ki, je jeege ɔɔ daan jeege tun lee eem Mɛljege ute maakn̄ kalaɔ se, naai inḡ te tɔɔse ute naade. 23 Bin num, ɔɛɛɛ, ɔnte kɔl doi do naajn̄ taarge tun rɛn̄ rɛn̄ gen jee derlge se. Taa naai 'jeele, naajn̄ taargen bin se, lee ɔaano ɔaa ute mooyo. 24 'Jeele debm̄ tɛdn̄ naabm̄ Mɛljege se, 'kɔn̄ mooy te jeege eyo. Num naan̄ 'tɛdn̄ debm̄ je jeege paac, jeel dooy jeege ɔɔ serkn̄ jee naajn̄ taarge. 25 Jee kɛn lee naaj taara se, naai 'taadden te taar urlu. Bin sum ɔɔ, daan Raa utu aden terl maakde ɔɔ naade utu 'jeel taar mɛt ki, 26 ɔɔ naade

* 2:5 Kaal aacn̄ ara se je taadn̄ ute laatin̄ tɔɔm kɛn j'ɔndin̄ don̄ ki.

'terl 'tedn jee metekge ə ə ade kəŋ teecn maakj ji *Bubm sitange tun kən ey num təkdenɡa tək bulu gen tedn maakjena.

3

Biigen kaam məətn se utu 'tedn əəŋə

¹ Daala 'jeele! 'Biigen kaam məətn se, jeege kingde utu aden tedn əəŋə. ² Taa biigen kaam məətn se, jeege 'tedn jee nakəəŋge, 'je gurs, 'tedn jee koonge ə 'magal rode. Naade 'naajn *Raa ə 'tookj taar kəŋdege ute bubdege eyo. Jee se, be kən k'tedden se kic 60 naade jeele eyo. Nakj kən jee Raage aaliŋ maak ki se, naade uum aaliŋ naaj ki; ³ naade se kən 'tedn *kusina jeege tu kic 60 əlden dīm eyo, eej do jeege tu eyo, 'tedn jee kəədn jeege, naade əŋ bəəb ək rode eyo, tedn kusin jeege tu kic 60 maakde raap sakan, ə nakj be tap 60, naade je eyo; ⁴ naade je kudn gəə jeege, 'tedn jee maak-taarge, naade magal rode aak eyo ə nakj daa rode 60 je se, naade jeŋ cir Raa. ⁵ Deere, naade se, kən aakde num 'deekj ə jee se, jee ək taar Raa əəŋə, num naade se, təəŋj Raa tap 60, naade əəndin naata. Anum jee se, naai əəndi rode ki dəkə. ⁶ Maakde ki se, jee metinge lee goon 6aa be məndge tun ək təəgə doobm Raa ki eyo ə aasin do rode ki eyo, ə məndgen se ək maakje do nakge tun jig eyo kən əlden maakj kusin ki. Jee se lee dərlede taa aden kəkŋ kaam jide. ⁷ Məndgen se je 60 'dooy jeele taar met ki, nəbə naade əŋ booy əkin eyo. ⁸ Aan gəə Janez ute Jambrez* baate tookj taar *Musa se, jee se kic 60 baate tookj taar met ki. Naade se jee təəj eyo ə kaal maakj kən naade ə aal do Isa ki se kic 60, cəre sum. ⁹ Anum naabde se 'kəŋ 6aa dək eyo, taa jeege utu aden jeel paac, naade se jee təəj eyo aan gəə Janez ute Jambrez se.

Pəl dej Timote

(2Kor 6.3-10; 2Pr 1.19-21; NJKN 20.28-31)

¹⁰ Naai Timote se uunga bələtuma maakj dooy kən maam lee dooyo jeege se, kinguma, nakgen kən maam m'saap do ki gen tēda, kaal maakum do Isa ki, maakum kən deere, maak-je kən maam m'ək do jeege tu, kaay kaamum se, ¹¹ dubar kən jeege lee dabaruma ə dubar kən maam mala m'lee dabara. Naai 'jeele nakj kən jeege tēdumo dom ki maakj geger kən Antiošn kən taa naaj Pizidi ki, ute kengen maakj gegerge tun Ikəniom ute kən Listir ki se, deere, gətn se jeege dabarunga dən aak eyo. Gaŋ Meljege əədu mogə doma maakj nakge tun se paac. ¹² Anum 'booyo! Jee paacj kən je kəkŋ doobm Isa *al-Masi əəŋ se, naade se jeege utu aden lee dabara. ¹³ Anum jee *kusinge ute jee kordge se le, utu 'tedn kusin '6aa ute naande. Naade utu 'dərle jeege ə naade kic jeege utu aden dərle naade kici.

¹⁴ Num naai Timote taar kən jeege dooyio jaay naai 'tooko ə aal maaki do ki se, əkin təəgə. Taa jeege dooyio taar se jaay naai 'took do ki se le, naai kic 'jeelde. ¹⁵ Deere, gətn naai iin baatiki tap 60, naai 'jeel taargen salal kən k'raaninoga raaj maakj Kitap ki ə taargen se 60 ək təəgə kən ai tēdi naai 'jeel taara kən ai kaaja ute kaal maaki kən naai aal do Isa al-Masi ki se. ¹⁶ 'Booyo: Kitapm Raa se kəse Raa mala 60 kən əl jeege raaninjo. Taar se jiga aak eyo gen dooy jeege, ə taargen kən k'lee dooy jeege met ki ey se le, naaj taad took metin tood tal. Ə Kitapm Raa se ənd jeege do doob ki ə taa jeege 'tedn nakj ute doobina naan Raa ki. ¹⁷ Bin jaay 60, debm tedn naabm Raa se 'tedn debm məc, 'kəŋ daapm roŋə ə tedn naabgen jiga jiga.

4

*'Taad Taar *Raa jeege tu*

¹ 'Booy m'ai taada: naan Raa ki ə naan Isa *al-Masi kən ade 6aa kəŋ bəəə do jeege tun zere əə do jeege tun ooyga kooy se, ə naan kən ade 6aa aan gəə gaarge, m'əə: ² 'wəək Taar Raa jeege tu kən maakj got kən jiga ey le əəŋ kic 60, aay kaami. Kən naai 'dooyde dooy se, daayum udden bia, uunde kaamde, 'dejde ə 'mooyde. ³ Taa kaadin utu 'kaan se, taar met ki se, jeege je əŋ booy ey sum, num naade je 60 'tedn nakj kən maakde jea. Taa naaj se 60 naade 'lee 6aa gətn jee dooyge tun dən kən aden taadn taar kən aden kēdn maak-raapo. ⁴ Taargen met ki se, naade 'je əŋ booy eyo. Nəbə naade je 60 'booy taargen reŋ reŋ se. ⁵ Anum naai se, do nakge tu paac se, naai ing do meteki ki. Kən dubar aanga doi ki kic 60, aay kaami serkina, aan gəə debm kən lee wəək Labar jigan gen Isa al-Masi. Ə naabi se, 'tedn nanjin ute doobina.

⁶ Anum maam Pəl se le, aan gəə j'ək k'təəlumga *serke Raa ki. Ə bii kooyum le əppga gəəə. ⁷ Maam se m'tedoga tēd bəəə jet. Ə maam m'aan m'aanga ute doobina gətn kaan ki ə m'bəəbga jiga doobm al-Masi. ⁸ Bəse se, nakj kaal aacj ute doobin* kən Raa amsin kēd se te booyum maakj raa ki. Kəse Meljegen debm daan kən utu kəŋ bəəə do jeege tu se

* 3:8 Do dəkŋ se, Janez ute Jambrez se jee kən lee ooj rode gen dərle jeege taa naaj Masar ki.

* 4:8 Aak 2Tim 2.5.

60 amsin k'edn bii ken se. Ɔɔ naan am k'edn maam ki kalum ki sum eyo, num naan utu 'k'edn jeege tun paacɔn jena ɔɔ utu inɔ aak kaamin bii ken naan utu ade 6aa se.

Pɔl eɔ labariɔ Timote ki ɔɔ dejiɔna

⁹ Bin se, aay kaami '6aado ɔɔɔum k'eske. ¹⁰ Taa Demas le ɔsumga, iin 6aaga geger ken Tesalonik ki taa naan uunga nakɔ *ɔdunia 60 ciri. Kresen se, j'ɔlin 6aaga taa naan Galat ki ɔɔ Tit kic 60 j'ɔlin 6aaga taa naan Dalmati ki. ¹¹ Ɔɔp Luk kalin ki sum 60 te maama. Ken naai '6aado 6aa num, Mark se '6aamsiɔ, taa naan se utu am noogɔn maakɔn naab ki. ¹² Tisik se, maam m'ɔlin 6aaga maakɔn geger ken Epeɔ ki. ¹³ Ken '6aakiro 6aa se, uunumo kal kuulum magal se ken maam m'ɔniɔn maakɔn geger Troas ki gotɔn Karpos ki se. Ɔɔ 'tɔs '6aamo ute kitapge ɔɔ ken maam jɔn tap tap se kengen k'teeldenga teel se.

¹⁴ Kɔd-k'ɔrdn-tɔɔl ken rɔn Aleksander se, tɔɔmoga *kusiɔn aak eyo. Nakɔn naan tɔɔ se, Meljege utu anɔsin tɔɔl don ki. ¹⁵ Naai kic ɔnd k'ɔnd te gaabm se, taa do taar ken naaje k'dooy jeege se, naan took do ki eyo paac paac.

¹⁶ Kaad ken deet deetɔn gotɔn k'ɔjn b'ɔɔr ki jaay, maam m'taad taargen am naakɔn k'ɔɔɔn dom se, nam tap 60 6aa te metum ki eyo. Jeege paac ɔsumo. Taa nakɔn naade tɔɔ se, ɔn Raa ɔnte kokdesin ɔɔɔ. ¹⁷ Naɔ Meljege mala se utu te maama ɔɔ naan eɔmga tɔɔgɔ bin 60 maam m'taadga taariɔn jeege tu ute maraadiɔna ɔɔ taar Raa se, jeege ken Yaudge ey se kic 60 paac booyga. Ɔɔ Meljege se le, aajumga taar tupiy ki. ¹⁸ Meljege se, maakɔn got ken ɔɔɔ paac se utu am k'ɔɔɔn doma ɔɔ am kaaja taa ansum 6aa maakɔn gaariɔn ken maakɔn raa ki. Ɔn daayum daayum Meljege se, jeege an *nooko. *Amin!

Pɔl naɔ taariɔna ɔɔ raan ɔl t'ɔɔsin kaam m'ɔɔn

¹⁹ Tɔɔ t'ɔɔse Priska ute Akilas ki ɔɔ t'ɔɔ t'ɔɔse jeege tun maakɔn 6ee Onezipor ki kici. ²⁰ Erast se ɔɔpoga maakɔn geger ken Korint ki ɔɔ Tropim le, maam m'ɔniɔnoga maakɔn geger ken Mile ki, taa naan k'ɔɔɔ. ²¹ Kor kaadn kuulu 'kaan se, 'naar '6aado ɔɔɔuma. Ebul, Pudan, Linus, g'enaamend Klɔdia ute g'enaage paac t'ɔɔ t'ɔɔse. ²² Ɔn Meljege se t'ɔɔn ute naai. Ɔɔ ɔn naan asen t'ɔɔn beɔn naase ki paac.

Maktubm ken Pəl raanɨn Tit ki Kupm mɛtn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm ken Pəl raanɨn Tit ki

Tit se, lee tɛdoga naaba tele ute Pəl. Kaad ken Pəl jaay jee Kərint ki ɓaa tɛdɨn kinɨn ɔɔn se, Tit se tɛdoga tɛdn naabm mɛc. Kaad ken Pəl jaay raanɨn maktub ese se, Tit utu taa naan Kret ki. Ɔo taa naan Kret se, maane gurug ɔlin daan ki. Gətn ese se naan noog jee al-Masige gen tond daapm naabdege. Pəl raan Tit ki se ɔo taadɨn doobm ken naan 'bɛɛr tɔɔdn jeegen ken 'tɛdn naan jee al-Masige (kon 1.5-16). Naan deɨn ute doobm ken naan an kinɨn ute jee al-Masige aan gɔo jee magal naanɨn ki, mɛnd paragge, gaan-kodɓe ute ɓulge (kon 2.15). Isa al-Masi ɛd ron sɛrke se taa 'kɔɔdn do jikilimge paac maakɨn kusiɨn ki (kon 2.14). Jee al-Masigen kinɨnde tɛdga kiji se, inɨ do taar ken se. Kaad ken Pəl raan maktubgen di Timote ki ute ken naan raan Tit ki se, jee al-Masige jeelga Isa se ade kɔn ɓaa ɓorse eyo. Bin ɓo naade 'dooy kinɨn ken aden noogo gen tinɨ ɓaa ute naande.

Pəl raan ɔ tɔɔse Tit ki (2Pr 1.1-4)

¹ Kɛse maam Pəl ɓo m'raanɨ maktubm se, maam ken ɓul *Raa ɔo *m'debm kaan naabm Isa al-Masi taa jeegen ken Raa bɛɛr tɔɔddɛnga tɔɔdo m'aden tɛdn naade kaal maakde paac do Isa al-Masi ki jeel-taar Raa mɛt ki, ken taad ɔo naade ɔk taar Raa se ɔɔnɔ. ² Taa naade kond doɓe gen kɔn *kaajɨn gen daayum. Mɛtn taar kaajɨn ese se kɛse Raa mala ɓo taado taar se kaad ken naan aal te do naan ey ɓortɔ ɔo Raa lɛ naan taad taar-kɔɔb eyo. ³ Kaad ken Raa jen ro ki jaay aan se, naan taad mɛtn taar kaajɨn se jeege tu, taar se ɓo ken naan ɛdumsɨn kaam jima. Kɛse ɓo taar ken Raa Mɛl Kaajjege ɔlum ɔo m'taadɨn jeege tu. ⁴ Tit maam m'raanɨ maktubm se, naai se aan gɔo goonum mala, taa maam ute naai se k'j'aalga maakje kalarɨ do Raa ki. Ɔn Raa Bubu ute Mɛl Kaajjege, Isa al-Masi ai tɛdn bɛɛde ɔo ai kɛdn lapia.

Naabm gen Tit daan jee Raage tun Kret ki (1Tim 3.1-7; 1Pr 5.1-4)

⁵ Maam m'ɔnɨo Kret ki se, taa naai 'tɔnd daapm naabm ken maam m'ɔnɨno doob ki se ɔo naai 'bɛɛr tɔnd naan *eglizge maakɨn geɨgeɨge tun taa naan Kret ki aan gɔo ken maam m'taadio se. ⁶ Debm ken naai an bɛɛr kond se, debm ken ɔk taar dim ron ki eyo ɔo mɛndɨn kalarɨ sum. Geninge aal maakde do Isa *al-Masi ki ɔo taargen jig eyo se k'taaddɛn rode ki eyo ɔo naade se jee booy uun taara. ⁷ Aan gɔo Raa ɛdɨnga naaba gen kaakɨn do jee naange tu se, debm naan egliz se 'tɛdn debm ɔk taar dim ron ki eyo. Debm bin se ɔnte tɛdn debm ken ɔo taar naan taadga sum ɓo 'tɛdn mɛt ki, ɔnte tɛdn debm maak-taara, ɔnte tɛdn debm aay tɔtɔ dɛna ɔo ɔnte tɛdn debm kond naapa ute jeege. Ɔnte tɛdn debm kɔsn gurs jeege cɛɛ. ⁸ Gan debm bin se 'tɛdn debm kɔn mertge, debm je tɛdn nakɨn jiga, debm inɨ do metekiɨn ki, ɔo tɛd nakge ute doobɨna, debm *salal, debm ɓɔɔb ɔk ronɔ. ⁹ Labar jigan gen Isa al-Masi se naan aal maakin do ki paac, kɛse ɓo taar ken naaje k'lee k'dooy jeege. Ɔo taar se ɓo ken an tɔɔnɨ maakin ɔo an deɨn jeege ute taar Raa jigan ese ɔo taadɨn jeege tun baate kaal maakde do taar Raa ki se ɔo nakɨn naade tɛd se mɛt ki eyo.

Jeegen dooy jeege do taarge tun mɛt ki eyo

¹⁰ Taa jeege dɛna baate kuun taar jeegen naan jee Raage, maakde ki se Yaudgen aalga kaal maakde do Isa *al-Masi ki se, naade se ɓo ken dɛrl jeege ɔo dooyde ute taardegen rɛn rɛn se cir paac paac. ¹¹ Ɔnte kon jee se 'dooy jeege, 'dooy ken naade lee dooy jeege se ɔl jeegen maakɨn ɓeege tun mɛtin se uun taarden ken jig ey se, dooy ken naade lee dooy jeege se lɛ, lee ɔsn kɔsn jeege cɛɛ. ¹² Do dokɨn maakɨn jeege tun Kret ki se, deb kalarɨ debm jeel-taara deek ɔo: «Jee Kret ki se naade se paac jee taar-kɔɔbge, naade se inɨ aan gɔo daagen naatn, naade se jee kaar-naabge ɔo ɔɔpɛn ɓo kɔsɔ sum.»

¹³ Taar gaabm taad ro jeege tun Kret ki se mɛt ki, ken bin se naai 'mooyde makɔnɔ taa naade 'kaal maakde do taar Isa al-Masi ken salal se. ¹⁴ J'ɔnte kuun taar Yaudgen lee taad k'tusdege se eyo ute nakɨn jikilimge naade lee taad gen tɛda. Kɛse ɓo ken ɔn ɔnde naade ɔn uun taar Isa al-Masi ken mɛt ki se eyo. ¹⁵ Jee *salal doobm Raa ki aak nakge paac salal naande ki. Gan jee tɛd nakɨn *kusiɨna ɔo baate kaal maakde do Isa al-Masi ki se, nakɨn salal naande ki se, gɔtɔ. Naade inɨ ɓo gen saapm do nakge tun jig eyo naade tɛd kusiɨn kic sɔkɔn tɔɔde eyo. ¹⁶ Jee se tɛd rode naan jeege tu aan gɔo naade ɓo jeel Raa, gan nakɨn naade tɛd se tec gen Raa eyo. Nakɨn naade tɛd se jeege aakdɛnga kic ɓo jedɛ eyo, naade baate tookɨn taar Raa, ɔo nakɨn bɛɛ tap ɓo naade ɔn tɛd eyo.

2

*Pol deɟ Tit taa jeegeen goolga goola, gaan kodge ute bulge
(1Tim 2.9-15; 1Pr 3.1-6; Ep 6.5-8; 1Pr 2.18-20)*

¹ Gan naai se, 'dooy jeege ute taargen ken ɓaa ute taar Isa *al-Masi ken salal se. ² Ɔo taad gaab-goolge tu se ɔo k'boob rode, k'ted jeege aden kaal maak ki, k'j'ing do metekdege tu, j'ok taar Raade jiga, k'je jeege ute maakde paac ɔo do nakge tun ese paac se j'aay kaamde do ki. ³ Bin se mend-goolge se kic ɓo taadden k'tedn nakn ken tool *Raa ki, j'onte koodn jeege j'onte tedn mend kaayge num k'dooy jeege gen tedn nakgen bee. ⁴ K'dejn mendgen seem se nana kic ɓo je gaabiina ute geninge, ⁵ k'j'ing do metekdege tu ɔo k'boob j'ok rode bee k'ted mend king ɓeege, k'ted mendgen jiga k'l'booy j'uun taar gaabdege. Taa bin se nam kuuy kon taadn ing kus ro taar Raa ki eyo.

⁶ Ɔo gaan kodge se kic ɓo deɟde j'ing do metekde ki, ⁷ do nakge tun ɓaa se paac. Naai mala 'tedn nakgen jiga ken jeege aakga kic num 'kuun boloti. Ken dooy jeege ute taar Raa se, dooyde ute maaki paac taa naade ai kaal maak ki. ⁸ Taargen naai an 'dooy jeege se, dooyde te taargen ken met ki ken jeege kon taar ing kus maak ki eyo, bin se taa jee taamooyjege se sokno aden tolo taa naade on te taar dim kusiɟ jaay gen taadn rojege tu eyo.

⁹ Taad bulge tu ɔo daayum k'sook meldege tu do nakge tun k'tedn paac. K'ted nakgen 'raapm maakn meldege ɔo j'onte naajn taara ute naade. ¹⁰ J'onte ɓoogɟ dim meldege ɔo daayum j'onte tujn ɔrmdge ute meldege. Ken naade jaay k'ted naan se, 'kol jeege paac kaal taar Raa Mel Kaajjege se maak ki.

*Raa ted been jeege tu
(Ep 2.1-10; 1Pr 1.10-21, 2.13-16; 1Jn 3.1-3)*

¹¹ Taa Raa se taadga beena, been se ɓo ken aaj jeege paac. ¹² Been se, dooyjeki taa j'aki kon nakgen jig eyo naanin ki ɔo j'aki kon gen don nakgen jee jeel Raa mal eyo lee don se kici. Bin se j'aki kon king do naan ken ara ki se, j'aki boobm kon rojege, j'aki tedn nakgen ute doobiina ɔo j'aki kon taar Raa se ɔonɔ, ¹³ j'aki kaakn kaam ɓii ken Isa *al-Masi ade ɓaa, naan ɓo debm naaje j'onndki dojege don ki. Naan ɓo Raa magal Debm Kaaja ɔo debm toɔgo. ¹⁴ Isa al-Masi se, naan mala ɓo on ron ooy taa naajege taa ajeki dugn dojege maakn *kusiɟ ki. Ɔo naan tugjeki kusiɟjege se, taa j'aki tedn jee naangen mala mala, jee daayum maakde raap sakan gen tedn nakgen jiga naanin ki.

¹⁵ Kese ɓo taar ken naai an dooy jeege, an deɟe ɔo an mooy jeege ute toɔgi. Ɔo naai se nam onten kaaki aan goɔ debm cere.

3

*Jee Raage tap ɓo king ɔo di daan jeege tun jeel *Raa mal ey se*

¹ Ter taadden kici jee Raage tu se ɔo gaaringe ute toɔge se k'sookden, ɔo k'tookden taarde ɔo k'daap rode gen tedn bee jeege tu. ² J'onte naaj nam, j'onte tedn taara ute jeege j'ok jeege rode ki, daayum k'ted jee dalul ute jeege paac.

³ Taa naajege kic ɓo do dokin se, k'tedkiro jee derlge k'baatekiro booy kuun taar Raa. Ɔo naaje j'iigkiroga kiigi ɔo j'ingkiro gen tedn nakgen jig eyo ken maakjege jea, j'ingki ɓo gen tedn nakgen *kusiɟa ɔo k'tedki maak-kilimi ro jeege tu. Jeege jaay aakjeki kic jejeki eyo ɔo naajege kic k'jeki naap eyo. ⁴ Gan kaadin jaay aas se, Raa Mel Kaajjege taad beena ɔo naan se je jikilimge paac, ⁵ naaje se, taa k'tedkiro ted nakn doobin ki ɓo naan aajjeki eyo, num gan naan aak eɟjeki keɟ ɓo dojege tu. Naan aajjeki ute *Nirl Salal ken tugjeki kusiɟjege, ɔo tedjeki j'ooyjekiga kiji ɔo terljekiga kingjege tedga kiji. ⁶ Raa oljekiro Nirl Salal ute maraadin se te Mel Kaajjege Isa *al-Masi. ⁷ Taa Raa te been se tedjekiga k'tedkiga jee lee ted naka ute doobin naanin ki gen kon *kaajn gen daayum ken j'utu j'ing j'onndki dojege do ki se.

⁸ Taar maam m'raani se taar met ki, m'je taar se naai 'daar ro ki cirr. Taa jee aalga kaal maakde do Raa ki se 'kaay kaamde 'tedn nakgen aak bee. Kese ɓo taar ken jiga ken 'noogɟ jeege paac.

⁹ Num gan onte lee je gotn naajn taargen ren ren, onte tuun metjil jeege, onte mooy te jeege, naajn taara te jeege ro do *Ko Taar ken Raa edo Musa ki. Taargen bin se onte kol doi maak ki. Taargen se taargen ren ren ken on noog nam eyo. ¹⁰ Debm jaay naai aakin gaan gan jee Raage te naapa se, ɓaa taadin ɔo n'onte tedn naan se. Ken naan jaay baate booy kuun taari se, ter ɓaa taad dolin kuuy daala. Ken naan jaay baate booy kuun taari num, debm bin se ɔof doi dokon ron ki naatn. ¹¹ Naai 'jeele debm bin se resɟga ute doobm Raa, ɔo te kusiɟ naan lee ted on ey se, naan malin ɓo on booro don ki.

*Pol ted toose jee Raage tun Kret ki
(1Kor 16.20-24)*

¹² Tɛdga num m'utu m'ai kɔl Artemas ey lɛ Tisik. Taa maakde ki se debm kalan ai ɔaa noogo. Kɛn debm kalan jaay ɔaa aan ɔniga naane num, naai aay kaami 'ɔaado ɔjum Nikopoli ki. Taa maam m'je ɔaa king kaaɔn kuul ki se gɔtn naane. ¹³ Zenas kɛn jeel metn taar kɔjn bɔɔɔ ute Apolos jaay ɔaa ɔaa mɛrtɛ se aakden dode ki ɔnten kɔn dɪm aden baata. ¹⁴ Ɔn genaajegen doobm *al-Masi ki se kic ɔo dooy jeel tɛdn bɛɛ taa 'noogn jeegen kɛn, bɛɛki num, j'aden noog se. Bin se kaal maakn naade aal do Raa ki se kɔn noogn jeege.

¹⁵ Jeegen paacn ute maam gɔtn ara se tɛdɪ tɔɔɛ. Ɔo naai kic tɛd tɔɔɛ genaajege tun doobm al-Masi kɛn Kret ki, naaden kɛn jejeki se.

Ɔn Raa asen tɛdn bɛɛn paacki.

Maktubm ken Pɔl raanɔn Pilemon ki Kupm mɛtn taar taadjeki doobm gɛn dooy maktubm ken Pɔl raanɔn Pilemon ki

Pilemon se naan debm ken k'jeel jeel gotɔna. Naan kic took aalga maakin do Isa ki ɔ naan se maakɔn jee al-Masige tun maakɔn geger ken Kolos ki. Ɔ naan se mɛdn Pɔl. Naan ɔk bulu kalan k'danɔn Onezim ken iin aano gotɔn ki. Ken nakɔn ɔl jaay Pɔl doobɔ ute Onezim se k'jeel eyo. Kaad ken se Pɔl dangay ki. Nafo Onezim se, naan kic 6aa took aal maakin do Isa ki. Pɔl uun doa je an kɔl gotn melin ki. Naan raan maktubm se je taa melin an kɔkin aan goɔ bul ey sum, num aan goɔ gɛnaa doobm al-Masi ki. Kaad ken naane se bul aanga jaay j'okinga se, k'tɛdn ɔnɔ. Maakɔn maktubin ki se Pɔl taadin te ute taa toog eyo num taar urlu. Ɔ naan le gaasin te gen kɔkɔn Onezim aan goɔ bulin eyo. Nafo naan taad Pilemon ki ɔ n'saapa ɔ taar se n'taadin jeege tun kuuy kici, ɔ maak-je al-Masi se ɛd king kiji ɔ king jeege ute naapa se kic 6o, naan terlin kiji.

*Pɔl ute Timote raan ɔl toose Pilemon ki
(2Tim 1.1-5; 3Jn 2,6)*

¹ Maktubm se maam Pɔl 6o m'raanɔn maam ken j'okum dangay ki taa Isa *al-Masi. Pilemon maam te gɛnaaje Timote se k'tɛdi toose. Naai ken mɛdn doje ɔ debm tɛdn naabm Isa al-Masi goɔ naaje. ² Naaje k'tɛd toose gɛnaaje ken mɛnda Apia ɔ k'tɛd toose Arsip ki ken tɛd naaba ute naaje tɛle aan goɔ asgar cɛje ki gen kuɔn booro. Ɔ k'tɛd toose *egliz ken lee tus 6ei ki se kici. ³ Ɔn Bujjege *Raa ɔ Meljege Isa al-Masi asen tɛdn beede ɔ asen kɛdn lapia.

Pɔl toom Raa taa maak-je Pilemon ɔk do jee Raage tu

⁴ M'toom Raa ɔ daayum ken maam jaay m'6aa keem Raa se m'saap do naai ki, ⁵ taa maam booy jeege lee ɔs maan gen kaal maaki ken naai aal do Meljege tu Isa *al-Masi ki ɔ ute maak-jei ken naai ɔk do jee Raage tu paac se. ⁶ Maam m'tond mɛtn Raa ɔn kaal maakɔn ken tumjeki kalan se 'tɛdn toogo, kese 6o ken taadn jeege tu beɛ ken naaje j'okki ute Isa al-Masi. ⁷ Genaama, maak-jei ken naai ɔk do jee Raage tu se raapunga maakuma ɔ ɛdumga kaay kaama, taa maak-jei do jee Raage tu se seldenga maakde den aak eyo.

*Pɔl tond mɛtn Pilemon ɔ n'ɔk Onezim se jiga
(Kol 4.7-9; 1Kor 13.4-7)*

⁸ Taa di naai 'jeele ey num ken m'dɔk ute Isa *al-Masi se maam m'ɔk doobm ken m'ai taadn naabm ken naai 'tɛda, nafo maam m'je tɛdn naan se eyo. ⁹ Taa naaje k'je naapa se 6o ken maam m'je tond meti se. Kese 6o maam Pɔl ken gaab-goɔl j'okum dangay ki taa Isa al-Masi, ¹⁰ maam m'tond meti gen Onezim* ken maam tɛdn tɛdga aan goɔ goonum mala maakɔn dangay ki ara. ¹¹ Do dakin se naan debm ɔn noogi te eyo, gan 6orse se naan tɛdga debm ken ajenki kɔn noogo maam m'utu naai se.

¹² 6orse maam terl m'ɔli Onezim goti ki, naan ken tɛdga debm kɔn maakuma. ¹³ Ey num m'je m'an gaasin ute maam maakɔn dangay ki ken j'okum taa Labar jigan gen Isa al-Masi. Beeki num, naai 6o am noogo gan maam m'okinga naan 6o goɔ naai ki. ¹⁴ Nafo 6orse maam m'je m'an gaasin ey se, taa maam m'tond te meti ey 6ortɔ. Taa maam m'je naabm naai am tɛd se ute taa toog eyo, num ute maak-jei mala.

¹⁵ Kaadn naane Onezim aan ɔnɔ gen bii kandum se, taa naan jaay ɔk terl 6aa ɔnɔgiga num 6aa ting te naai gen daayum. ¹⁶ Ɔ 6orse se naan aan goɔ bul ey sum, gan 6orse naan tɛdga beɛ cir bulu taa naan tɛdga gɛnaa ken ɔnɔ maaka. Maam se m'jena nafo naai se an je den cir daala; taa naan kic debkilimi ɔ tɛdga gɛnaa doobm Isa al-Masi ki.

¹⁷ Ken naai jaay aakum aan goɔ gɛnaai doobm Isa al-Masi ki num, Onezim se ɔkin aan goɔ ken naai ɔkum maam mala. ¹⁸ Ken naan jaay tujiga dim lo ai kɔnɔ dim kic 6o, ɔn maam 6o m'aisin kɔgo. ¹⁹ Taargen m'utu m'ai taadn ara se, maam mala 6o m'raanɔn ute jima: maam m'aisin kɔgo. Num gan ɔnte tɛdi dirigi taa Meljege se naai kic maam m'ɔk seɛ doi ki. Seɛ maam m'taadn se naai mala. ²⁰ Ken bin num gɛnaama, taa Meljege naaje k'tɛdkiga kalan se naabm se 'tɛdumsina, aan goɔ naaje te Isa al-Masi k'tɛdkiga kalan se 'raapum maakuma. ²¹ Nakɔn maam m'raanɔn se m'jeelin maakum ki naai se an kɔn tɛda. Ɔ m'jele nakɔn maam m'tond meti se naai an kɔn tɛdn cir naan se.

²² 'Daapum gotn m'an 6aa toodo goti ki kici. Taa keem Raa ken naase 'lee eemki se, maam m'ond dom do ki. Taa bii kalan m'utu m'asen 6aa kɔnɔ.

Pɔl ute mɛdɔnge tɛd toose Pilemon ki

* **1:10** Onezim ute taar Grek se je deekɔn ɔ: debm 'kɔn tɛdn dim.

²³ Epapras ken j'okin dangay ki ute maam taa Isa *al-Masi se 'tedi tɔɔse. ²⁴ Ɔɔ Mark, Aristark, Demas, Luk naaden ken ted naaba ute maam kalan se kic tedi tɔɔse.

²⁵ Ɔn Meljege Isa al-Masi asen tefn beɛna.

Maktubm gɛn Ebrege Kupm mɛtn taar taadjeki doobm gɛn dooy maktubm gɛn Ebrege

Maktubm gɛn *Ebrege se debm kɛn raanjɪn se, k'taad te roŋ eyo ɔ jee kɛn k'raandɛn maktubm se kic 6o k'jeeldɛ eyo. Debm kɛn raanjo maktubm ara se, naan jeel ɔk Kitapm gɛn Raa dooko ute jeege do dokiŋ se jiga. Jee al-Masigen gɔtn ese se, jaay nakgen ɔn lee aan dodɛ ki se tedɛn maakɛ tuju ɔ kaal maakɛn mɛtn-jiki se kic 6o ɛaa urlga. ɔ jee mɛtinge se, jenoga rɛsn ute doobm al-Masi se naatn. Anum naan raandɛ se, je adɛn kɛdn kaay kaama. Ute doobm al-Masi kɛn Raa ɔliŋo se ɔl jikilinge taardɛ ɛaa ute Raa (koŋ 1.1–2.18). Deere, al-Masi se naan Goon Raa ɔo naan se Raa mala mala. ɔo naan ɛaadɔ tedga debkilimi mala mala (koŋ 1.3). Kooy kɛn naan ooy se aan goɔ jikilingen lee ooy se, kusɪŋ kɛn ɔk tɔɔgo do jeege tu se, tɔɔgiŋ se naan tedɪŋga tedga gɔto (koŋ 2.14). Ute bɛɛ kɛn al-Masi ted se 6o, jee took aal maakɛ doŋ ki se 'koŋ ɛaa ɛɛsn Raa ki (koŋ 3.1–5.10). Taa al-Masi se ook ɛaaga bini aanga gɔtn Raa ki ɔo naan 6o Raa ondinga tedga magal debm tedɪŋ sɛrke Raa ki gen jee kɛn took aal maakɛ doŋ ki (koŋ 5.11–10.31). Isa se tec aan goɔ magal gɛn jee tedɪŋ sɛrke Raa ki do dokiŋ se eyo taa naan se tiŋg gɛn daayum. Maakɪ Kitapm kɛn Raa dooko ute jeege do dokiŋ se, jee tedɪŋ sɛrke Raa ki se daayum naadɛ lee tɔal mooso taa Raa adɛn tɔal kusɪŋde. Num garɪ al-Masi se ɛd roŋ sɛrke taa kusɪŋ jeege je-kalanj sum ɔo gɛn sɔrɔkiŋa. Taa naan se 6o ɔorse jee al-Masige se iŋga do doob kɛn kiji ɔo naadɛ se 'koŋ terɪ ute mɛtdɛ ey sum. Bin 6o kaal maakɪ gɛn jee do dokiŋ se taaddɛsiŋ taa adɛn tedɪŋ saada (koŋ 11-12). Saadɪ kɛn naan taaddɛn ese 6o kɛn ɛddɛn kaay kaama maakɪ nakge tun ɔn kɛn aan dodɛ ki ute nakɪ naam kɛn ɔorse aan dodɛ ki se kici.

**Raa taadjeki ute taar Gooniŋa*

¹ Do dokiŋ se, Raa lee taadɔ ɛugjege tu ute taar jee taad taar teeco taar Raa ki se mɛt dena ɔo ute doobm jeege dena. ² Garɪ ɔorse se maakɪ ɛiige tun kaam mɔɔtn ara se, naan taadjekiga ute doobm Gooniŋa ɔo Gooniŋ se 6o, naan bɛɛr ɔndiŋo ɔo ɛdinga nakge paac kaam jina. ɔo ute doobm Gooniŋ se 6o naan aalo nakgen ɛaa se paac kici. ³ Goon ese se 6o kɛn taad *nookɪ Raa kɛn wɔor gɔto kelɛŋ ɔo naan se tec Raa mala mala. Ute taar naan kɛn ɔk tɔɔgo se 6o, nakgen ɛaa se paac naan tedɛde utu tiŋg gɔtdɛ ki. Kɛn naan jaay tug *kusɪŋ jikilinge aas sum se, naan ook ɛaa iŋg maakɪ raa ki do ji daam Raa Sidburku ki.

*Isa se naan magal cir *kɔdn Raage*

⁴ Gooniŋ se, Raa ondinga raan do kɔdn Raage tu ɔo bin 6o ro kɛn Raa ɛdiŋ se, cir gɛn kɔdn Raage. ⁵ Taa ɛii kalanj tap 6o Raa taad te kɔdn kɛn gam eyo, kɛn aŋ deekɪ ɔo:

Naai se, 'Goomuma,

*jaaki maam m'taadn naan jeege tu paac maam 6o m'Bubi.**

Ter daala kɔdn Raa kɛn gam tap 6o Raa taadiŋ te eyo, kɛn aŋ deekɪ ɔo:

Maam se m'tedn Bubi ɔo naai lɛ am 'tedn goonuma.†

⁶ Num ter daala, kaad kɛn naan ɔlo Goon paragiŋ‡ do duni ki se, naan deek ɔo:

ɔn kɔdumge paac kɛrɛgɪ naaniŋ ki.§

⁷ Gen kɔdinge se Raa taad ɔo:

Naadɛ se jee tedn naabumge,

*naadɛ se tec aan goɔ kuulu ɔo aan goɔ rɔonj poodo.**

⁸ Num gɛn Gooniŋ ki se, Raa taadiŋ ɔo:

Gaar naai Raa se tiŋg gɛn daayum,

ɔo jeeige se lɛ, naai tɔɔddɛ ute doobm daan ki.

⁹ Naai lɛ 'je nakɪ ute doobiŋa

*ɔo nakɪ *kusɪŋ se naai ɔɔd undiŋ naatn.*

Taa naan se 6o Bubi Raa, naan ɔoyiga uubu doi ki gɛn maak-raapo kɛn taad ɔo

naai se gaarge ɔo maakɪ parige tu se naai 6o magal cirde.†

¹⁰ Ter Raa deekiŋ daala ɔo:

Kɛse 6o naai, Mɛlje, do kupm mɛt ki se naai aalo do naanɪa

ɔo maakɪ raa lɛ naai tedɪŋo te jii.

¹¹ Nakgen se paac utu 'taju, garɪ naai se tiŋg gɛn daayum.

* 1:5 Aak KKR 2.7. † 1:5 Aak 2Sam 7.14 ɔo 1Krk 17.13. ‡ 1:6 Isa se naan goon paragiŋ kalanj lak, goosiŋ gɔto. § 1:6 Aak Dt 32.43 ɔo KKR 97.7. * 1:7 Aak KKR 104.4. † 1:9 Aak KKR 45.7-8.

Deere, maakŋ raa ute do naanŋa se utu 'kooy koono aan gɔɔ kala.

¹² Ɔɔ naai utu aden tudn aan gɔɔ kala

ɔɔ utu aden pelekŋ aan gɔɔ ken k'lee k'pelekŋ kalge se.

Num naai le 'terl roi eyo ɔɔ daayum daayum naai inŋ gɔti ki. †

¹³ Ɔɔ taa ɔii kalan tap ɔo Raa taad te kɔdin ken gam eyo, ken an deekŋ ɔɔ:

'Baado inŋ do ji daamum ki,

bini jee taamooyige se maam m'aden 'tedn naai ɔo kinŋ dode ki. §

¹⁴ Kɔdn Raage se tap ɔo naade nanŋe? Naade se jee kaan naabm Raagen paacŋ j'onŋ j'aakden eyo, ɔɔ Raa ɔldeno se taa noogŋ jeegen ken Raa utu aden kaaja.

2

*J'onŋten kuum kaalki taar *Raa se naanŋ ki*

¹ Taa naan se ɔo, taargen naajege k'booyinŋkiro se, j'okinŋi ɔonŋ cir daala, ey num som j'aki kiinŋ doob ki. ² K'jeelki taar ken *kɔdn Raage taado do dakinŋ *Musa ki se, ɔk tɔɔɔ do jeege tu paac ɔɔ jeegen jaay baate kuuno taar se lɔ baate kinŋ do ki se, jee bin se do *kusinŋ ken naade ted se, Raa dabardenoga ute doobina. ³ Anum naajege se, k'booyinŋkiga taar naan ken aajjeki ɔɔ taar naan se le cir gen kɔdn Raagen taado Musa ki se. Bin num ken taar se jaay naajege k'j'uum j'aalinŋkiga naan ki num, naajege kic j'aki kɔnŋ kaan kɔtn dubar ken se eyo. Metn taar kaajjege se, Meljege Isa ɔo uuno metin taado deete ɔɔ jee ken booyo taarin naan taado se ɔo, taadjeki ɔɔ taaringe se, taargen met ki. ⁴ Ɔɔ Raa mala taadga tal ɔɔ taar ara se taar met ki ute doobm nakŋ kaakŋ jeele ɔɔ ute nakgen naan tedin deel doa, ɔɔ ute napar nakŋ-kɔɔɔgen naan tɔda ɔɔ bin ɔo nanŋa nanŋa kic Raa ɔdinga *Niri Salal aan gɔɔ ken naan maakinŋ jen ro ki.

Isa se naanŋ Debm Kaajjege

⁵ Anum duni ken utu ade ɔaa jaay ken naaje k'taadn metin ɔorse se, 'kɔnŋ tedn kaam ji *kɔdn Raage eyo. ⁶ Num maakŋ Kitap ki se, nam kalan taadga tal ɔɔ:

Debkilimi se tap ɔo naanŋ nanŋa kaca jaay ɔo ken naai Raa saapm donŋ ki,

goon debkilimi se tap ɔo aas di jaay ɔo naai aakinŋ donŋ ki se?

⁷ *Kaadn ken naai 'ted debkilimi ɔɔpo baata aas te kɔdn Raa ey se, ɔkɔ sum.*

*Ter naai ɔo *nookina ɔɔ 'magalinŋ aan gɔɔ gaarge.*

⁸ *Nakgen paacŋ naai aaldeno se naai anŋinsinga kaam jinŋa.**

Ken Raa jaay ɔdinga nakge paac kaam jin se, ne dim jaay Raa ɔdin te kaam jin ey se, ɔoto. Naɔo ɔorse nakge se paac naajege j'aakinŋki ute kaamjege se aan gɔɔ ted te kaam jin ey ɔorto.

⁹ Ganŋ naajege j'aakki Isa se, kaad ken Raa tedino jaay naanŋ onŋ ronŋ ɔɔpo baata aas te kɔdn Raage ey se, ɔkɔ sum. Taa naanŋ dabaro onŋ ronŋ ooy se, ɔorse se, Raa nookinga ɔɔ magalinga aan gɔɔ gaarge. Bin ɔo ute beɛ Raa se, naanŋ ooyo taa jikilinge paac.

¹⁰ Raa se aalo nakge paac ɔɔ boɔɔde tinŋ ɔotde ki. Bin ɔo Raa je ano ɔaa ute geninge dena taa 'kend maakŋ nookinŋ ki. Taa dubar Isa onŋ se ɔo, Raa tedin naanŋ ted aas naabinŋ ute doobina. Isa se naanŋ ɔo debm tɔɔd ɔlde ɔotn kaaj ki. ¹¹ Taa Isan ken debm tugŋ *kusinŋ jeege ute jee ken naanŋ tugde kusinŋdege se, naade paac Bubde Raa kalan ese sum. Taa naanŋ se ɔo ken Isa danŋde ɔɔ naade k'genaange se kic ɔo, ɔokɔnŋ tɔolinŋ eyo. ¹² Taa naanŋ se ɔo Isa deek Raa ki ɔɔ: *Maam se m'utu m'taadn taa naai genaamge tu;*

ɔɔ ɔotn ken jeeige jaay tusnga se, maam m'ai tɔɔm daande ki. †

¹³ Ter Isa taad daala ɔɔ:

Maam se m'utu m'kend maakum doi ki. †

Ter naanŋ taad daala ɔɔ:

Maam m'utu ara ute gaangen ken naai Raa ɔdumo se. §

¹⁴ Bin ɔo aan gɔɔ gaan jikilinge paac ɔk daa roa ute mooso se, naanŋ kic ɔo ɔk daa roa ute mooso tɔcde naade se kici. Bin ɔo ute kooy Isa se, Iblisn, debm tɔkŋ mind jeege, naanŋ ɔo debm ken ɔaano ute yo do jeege tu se, tɔɔŋŋ naanŋ ɔk se, Isa nanŋinsinga tak. ¹⁵ Bin ɔo jeegen tinŋ aan gɔɔ gulge taa naade ɔeer yo ki se, naanŋ aden kɔnŋ kɔɔdn dode. ¹⁶ Deere k'jeelki, naanŋ ɔaado gen noogŋ kɔdn Raage eyo, num naanŋ ɔaado se gen noogŋ metjil *Abraamge. ¹⁷ Taa di naanŋ ted ronŋ debkilimi tec naajege genaange mala mala, bin ɔo naanŋ ted *magal debm tedn serke Raa ki debm beɛ ɔɔ tuj ɔrminŋ eyo gen tedn naabm Raa. Taa naanŋ se ɔo naanŋ ɔd ronŋ *serke gen tɔɔl kusinŋ jeege. ¹⁸ Deere, Isa se naanŋ dabaroga ɔɔ onŋoga nakŋ naama; taa naanŋ se ɔo naanŋ anŋ kaasa gen naakŋ jeegen nakŋ naama aan dode ki.

† 1:12 Aak KKR 102.26-28. § 1:13 Aak KKR 110.1. * 2:8 Aak KKR 8.5-7. † 2:12 Aak KKR 22.23. † 2:13 Aak Eza 8.17. § 2:13 Aak Eza 8.18.

3

*Isa se naan cir *Musa*

¹ Genaaamge, *Raa danŕseno taa aki tedn jee naange. Taa naan se 6o ɔndki saapse do Isa ki, naan 6o debm kaan naabm Raa ɔ debm tedn serknj magal gen Raa. Naan 6o ɔkɔjeki taasa ute Raa ɔ do nakge tun se 6o, naajege k'j'aalki maakjege do ki ɔ k'taadki naan jeege tu. ² ɔ Isa se Raa beer ɔndin gen tedn naabiŕa ɔ maakj naabiŕ ki se naan tuj te ɔrmiŕ eyo, aan gɔɔ Musa ken tedo naaba maakj *Bee Raa ki paac jaay tuj te ɔrmiŕ ey se*. ³ Kese doobiŕa ken Isa jaay *nookiŕ eem cir gen Musa se tec aan gɔɔ debm kɔbɔm bee ken k'nookiŕ cir bee ken naan ɔbo. ⁴ K'jeelki, bee tak 6o ɔk mel kɔbiŕ kɔbiŕa, num mel kɔbɔm nakgen 6aa se paac se, naan Raa. ⁵ Maakj *Bee Raa ki paac se, Musa tedoga naaba tuj te ɔrmiŕ eyo ɔ naan tedo naabiŕ se aan gɔɔ debm tedn naaba gen taadn jeege tu nakj ken Raa utu aden taadn metiŕ naan ki. ⁶ Num ganj *al-Masi se, naan Goono, Goon ken tuj te ɔrmiŕ eyo ɔ Bee Raa paac se Raa ɔniŕsinga kaam jiŕa. ɔ naajege se 6o aan gɔɔ k'6ee naanŕa ken naajege jaay k'6eerki eyo ɔ j'ɔndki dojege doŕ ki ute maak-raapo se.

Raa 'kedn gɔtn tɔɔl maaka jeenge tu

⁷Booyki taar ken *Nirl Salal taad maakj Kitap ki ɔ:

Jaaki jaay ken 'booykiga mind Raa num,

⁸ɔnten 'tedki do mɔŕŕɔ

aan gɔɔ ken do dɔkiŕ bugsege baate tooko taariŕ se

ɔ naan ken se, naade naamiŕoga do kɔd-baar ki.

⁹Ter Raa taad ɔ:

Ute nakgen bee maam m'tedo 6aara si-sɔɔ se kic 6o,

bugsege naamumo ɔ naade je am 'kaakj metuma.

¹⁰Taa naan se 6o maam maakum taarum do jeege tun ese

ɔ maam m'taad ute maakum m'ɔɔ: Jee se le daayum lee terlum naaga

ɔ nakj maam ted se le, naade booy ɔk eyo.

¹¹Ken maakum taarum se, maam m'naam taarum m'ɔɔ:

Jee se 'kɔŕ kend gɔt ken maam m'daapiŕ gen tɔɔl maaka se eyo.†

¹²Genaaamge, ɔndki kɔndo nam ɔnte kɔŕ maakiŕ 'tedn aak kusu ken aŕ kɔlin naan 'tookj kaal maakiŕ do Raa ki eyo ɔ terl naaga Raa ken zee se. ¹³Ganj kaad ken naase utu 'tingki tingj maakj kaad ken Raa danjŕ jaaki se, 6ii-raa edki kaay kaama naapge tu, ɔnten kaanŕki rose dala ute *kusiŕa ɔ ɔnten 'tedki do mɔŕŕɔ. ¹⁴Anum ken naajege jaay kaal maakjegen do kupm met ki se jaay j'ɔkiŕki tɔɔgɔ bini do taar tɔliŕ ki se ute naan se, naajege j'aki tedn naaba kalarj ute *al-Masi. ¹⁵Bin 6o Kitap taad ɔ:

Jaaki jaay ken 'booykiga mind Raa num,

^{ɔnten 'tedki do mɔŕŕɔ}

aan gɔɔ ken do dɔkiŕ bugsege baate tooko taariŕ se

ɔ naan ken se, naade naamiŕoga do kɔd-baar ki.‡

¹⁶Anum jeegen booyo taar Raa jaay baate tooko ɔ terlo naaga Raa ki se, tap 6o nanŕe? K'jeelki jeegen se 6o ken jeegen paacŕ *Musa ɔddeno maakj taa naan Masar ki. ¹⁷Maakj 6aarge tun si-sɔɔ se tap 6o, Raa maakiŕ taariŕ do nanŕe tu? K'jeelki, Raa se maakiŕ taariŕ do jeege tun tedo kusiŕ jaay ooyo do kɔd-baar ki se§. ¹⁸ɔ jeegen ken Raa naam taariŕ rode ki ɔɔ: naade se kɔŕ kend gɔt ken maam m'daapiŕ gen tɔɔl maak ki ey se, tap 6o nanŕe? Naade se 6o jee ken baate tooko taar Raa ɔ terliŕo naaga se. ¹⁹Bin 6o k'jeelki, naade se jaay ɔŕ end te gɔt ken Raa daapiŕ gen tɔɔl maak ey se, taa naade se baate tooko kaal maakde doŕ ki.

4

¹Do dɔkiŕ se, *Raa taad jeege tu ɔɔ utu ade kedn gɔtn ken naan daapiŕga daap gen jamaka se ɔ 6ɔrse kic gɔtn se utu booy jeege. Bin num ɔndki kɔndo nam ɔnten tedn *kusiŕa jaay kɔŕ rɔŕ 'kɔɔpm kaam mɔɔtn jaay 'kɔŕ kend gɔt ken ese ey se. ²Naajege kic 6o k'booykiga Labar Jiŕa aan gɔɔ jeegen tingo do kɔd-baar ki. Naade se booyga taar se, na6o taar se ted te diŕ maakde ki eyo, taa naade baate tooko kaal maakde do taar ken ese se. ³Na6o naajegen j'aalkiga maakjege do labar ken jiŕa se, j'aki kɔŕ kend gɔt ken Raa daapiŕga daap gen tɔɔl maaka se. Ey num jee ken baate kaalo maakde se, Raa taad ɔ:

Ken maakum taarum se maam m'naam taarum m'ɔɔ:

*jee se kɔŕ kend gɔt ken maam m'daapiŕ gen tɔɔl maaka se eyo.**

Kese 6o taar ken Raa taado kaad ken naan aalo do naanŕa ɔ nanŕo naabiŕ se, ey num 6ii gen jamaka se utu tap. ⁴Bin num gen 6ii k-cilige tu se maakj Kitap ki se gɔt kaam kalarj nam

* 3:2 Aak Nmb 12.7. † 3:11 Aak KKR 95.7-11. ‡ 3:15 Aak bersege 7, 8. § 3:17 Aak Nmb 14.29, 32. * 4:3 Aak KKR 95.11.

taadga taad do: Bii mece se Raa ted nanj naabin paac do: *Bii k-cilige tu se, naan jamakn ro ki.*[†]
⁵ Do daala gotn ese se kic taad do: *Jee se kon kend got ken maam m'daapin gen tsoo maaka se eyo.*[‡]
⁶ Bin bo Raa se uunoga doa gen jee metinge se ok doobo gen kend got ken naan daapinga daap gen jamaka se. Num gan jee ken booyo Labar Jiga deet deetn jaay baate tookn taar Raa se, naade se 'kon kend got ken ese se eyo. ⁷ Taa naan se bo Raa ondga bii kuuy ken naan danjn jaaki. Ken Raa ond bii ese se, gaan *Israelge se terlga terl naaga Raa ki daanin dokga jaay naan taaddeno maakn Kitap ki ute taar Gaar *Daud do:

Jaaki jaay ken 'booykiga mindin num, anten 'tedki do-mongoo.^S

⁸ Josue jaay ologa gaan Israelge taa naan ken naade saap do gotn jamak ken mala mala num, deere bin se, Raa kon taadn taa bii gen jamakn ken kuuy ey sum. ⁹ Bin bo aan goo Raa nan naabina do jamakn bii k-cilige tu se, jee Raage kic Raa utu aden kedn gotn jamaka bin kici. ¹⁰ Taa debm jaay endga got ken Raa daapin gen jamaka se, naan se nanja naabina do jamakn aan goo Raa ken nanj naabin jaay jamakn ro ki se kici.

¹¹ Bin se j'aayki kaamjege gen kend maakn got ken Raa daapinga daap gen jamaka se; j'ondki kond do maakjege tu se, nam onte naajn taara aan goo gen gaan Israelge som an kolin 'koonn jaay 'tookn taar gen Raa ey se.

¹² Taa taar Raa se naan ing zere do ok toojn ken os maakn jeege. Do naan se aat cir gord-jerle ken taaringen di paac taat ranan ranan se. Naan end maakn nakge tun maakn ro debkilim ki se paac, naan end bini on cenge, saapa do koa. Nakn maakn saapjege tu ute kengen naaje k'jeki se, naan bo jeel nanjn tak do lee taadjeki metin naajege tu. ¹³ Nakge paac se Raa bo aaldeno do debm jaay Raa on aakin ey se, goto. Naan Raa ki se nakn ko k'koyin tap bo goto; nakge paac tood tal. Do naan Raa ki se bo, nanja nanja kic bo '6aa taadn metn taarin taarina.

*Isa se *magal debm tedn serke Raa ki*

¹⁴ Taa naajege se j'okki debm tedn serkn ken magal cir jee tedn serkgen 6aa se paac. Naan se ook 6aaga maakn raa ki ceen Raa ki. Naan se Isa, Goon Raa. Taa naan se bo kaal maakjegen do Isa ki jaay k'lee k'taadki metin jeege tu se, j'okinki toojo. ¹⁵ Deere, naajege se j'okki debm tedn serkn magal ken aas kaakn taa-daayjege. Naan se onjoga napan nakn naamge paac aan goo naajege, na6o naan se on ted te *kusin eyo. ¹⁶ Bin num j'onten 'beerki, k'6aaki gotn kaag do Raa ken debm ajeki keejn dojege tu do ajeki tedn bee kaad ken naaje k'jeki naan aajjeki noogo.

5

¹ *Magal debm tedn serke Raa ki tak bo k'beer k'j'oodin maakn jikilimge tu gen tedn naabm *Raa taa tond daapm jeege naanin ki. Naan Raa ondin se taa an kedn nakge *serke do kojn mooso taa *kusin jeege. ² Magal debm tedn serke Raa ki se, naan kic bo ok tooj eyo aan goo jikilimgen 6aa se paac, taa di jeegen jeel ok metn doobm Raa eyo do tedn nakgen met ki ey se, naan aden keejn dode ki. ³ Aan goo naan kic ok tooj ey se, naan 'kedn serke Raa ki taa kusin jeege sum eyo, num taa kusin naan malin kici. ⁴ Naan se kalin ki sum bo 'kon kuun ron naan gen tedn magal debm tedn serke Raa ki se eyo, num magal debm tedn serke Raa ki se, Raa mala bo beer oodina aan goo ken naan beer do do *Aarun do dokin se.

⁵ Bin bo *al-Masi kic naan mala bo uun ron naan gen tedn magal debm tedn serke Raa ki eyo. Num naan se Raa bo beer oodino do deekin do:

Naai se Goonuma,

*jaaki maam m'taadn naan jeege tu paac, maam bo m'Bubi.**

⁶ Do got kuuy maakn Kitap ki kic Raa taadga taad do:

Naai se debm tedn serke Raa ki gen yemina aan goo Melkisedek.[†]

⁷ Ken Isa ingo do naan ki se, naan tond meta, eem noo do toojo ute kaa-maane metn Raa ki naan ken je num an kon kaajn maakn yo ki. Do Raa se booyinga keemina taa naan se debm took uun taarina. ⁸ Isa se naan bo Goon Raa. Ute naan se kic bo naan aakoga dubar do ute doobm se bo naan deel ron naan gen tookn kuun taar bubina. ⁹ Do Raa tedino naan ted aasoga naabin paac ute doobina do naan tedga debm *kaajn gen daayum gen jeege paacn took uunga taarina. ¹⁰ Anum Raa se taadga tal do naan se magal debm tedn serke Raa ki aan goo Melkisedek.

Kaal maakse se akiniki toojo

¹¹ Do taarge tun se, naaje j'ok taarge dena gen taada, na6o ken j'asen taadn metin se tedjen onno, taa naase se 'tedkiga jeegeen 'booy okki taara yokod eyo. ¹² Ey num do dokin tap bo naase k'dooyesenoga dooy nakgen se do beeki num, naase kic aki tedn jee dooy jeege, na6o maam m'aakse naase se 'jeki j'asen dooy ute nakgen ken k'lee k'dooy jeege ken utu aal

† 4:4 Aak Jen 2.2. ‡ 4:5 Aak KKR 95.11. S 4:7 Aak Keem Kaa Raa 95.7-8. * 5:5 Aak KKR 2.7. † 5:6 Aak KKR 110.4 do *Ebrege kon 7 kici gen Melkisedek.

kaal maakde do Raa ki. Anum borse kic bo, maam m'aaaksen naase se 'jeki bo j'asen kedn sia, ey num kosgen deer se, naase oj aasin'ki eyo. ¹³ K'jeelki, debm utu aay kaay si se naan goon k'taace; debm bin se 'kion beer kuun nakn ute doobin eyo. ¹⁴ Num gan kosn deer se gen jee magala. Jo naade se jeel ok nakn jiga do nakn ken *kusiina, taa nakgen se naade lee tedn teda.

6

¹ Bin bo metn taar *al-Masi ken k'dooy jeegen utu aal kaal maakde don ki se, j'onin'ki king gotin ki aan goo ken do kuun met ki, num naajege se, k'baaki ute naanjege taa j'aki tedn jee magala. J'onten terl do nakge tun do kuun met ki se aan goo: ken gen terl naaga do nakge tun ajenki kol yo ki do j'aalki maakjege do *Raa ki; ² j'onte kingki do dooy gen napar tugj daapm ro naan Raa ki do oon tand ji do jeege tu taa Raa aden tedn bee; j'onten kingki do taar ken Raa taad do jeegen ooyga kooy se utu duru daan yoge tu do taar ken Raa utu kojn booro kaam moontn gen sorakiina do jeege tu. ³ J'onten kingki gotn ese sum, num k'baaki ute naanjege aan goo ken Raa maakin jen ro ki.

⁴⁻⁶ K'jeelki, jeegen terlga terl naaga Raa ki do endga maakj *kusiin ki se, ey num naade se aakoga gotn woor ken iino gotn Raa ki, onga nakn nijim ken Raa ed'jeege tu, onga *Nirl Salal ute jee Raage kici, naade naam okga taar Raa se nijimi, naade jeelga king kiji ute al-Masi se ok tongo borse do naan ki do ute naan se kic bo, ken naade jaay terlga naaga Raa ki se, doobm je kon kuuy jaay naade ade terl maakde do j'andeno terl gotn al-Masi ki daal se, goto. Taa jee se, aan goo naade malinge bo tup tol Goon Raa se ro kaag ki daala do naade terl onga maakj sokon ki naan jeege tu.

⁷ Aakki maakj-gotn jaay maane booy daayum maak ki se ken nakn kosin maak ki jaay oojga jiga mel maakj got ki se, gotn se, Raa tedn beena. ⁸ Num ken maakj-gotn se jaay iin muge ute korondge sum num, maakj-gotn ese se ooj te dim ey se, gotn se Raa an naama do j'an toocn naatn gen sorakiina.

⁹ Jee maak-jemge, ken naaje k'taad bin kic bo naaje se k'jeele naase se utu ingki do doob ken jiga ken asen kaaja. ¹⁰ Taa Raa se naan debm ted nakge ute doobina do naan kon dirig eyo naabm ken naase 'tedin'kiro ute maak-jea taa naan genaasege tu do borse kic naase utu 'lee 'tedin'ki ted se. ¹¹ Anum naaje se k'je maakse ki se nanja nanja kic bo nakgen naan 'ted borse se onte konina, num aay kaamin ond don do nakn ken naajege j'ondki dojege do ki ken utu kaan ute doobina bini kaan do taar tolin ki. ¹² Onte 'korki, aayki kaamse, uunki doobm jee ken aal maakde do Isa ki do aay kaamde do ki do ute nakgen se bo naade utu 'kon nakn bee ken Raa taad do utu 'kedn jeenge tu se.

Nakn ken Raa taad do kedn jeenge tu se deere utu 'kaana

¹³ Naase 'jeelki do dokin se, Raa taadoga taad do utu kedn naka bugjege tu *Abraam ki. Kaad ken naan taadin taar se, naan naam taarin ute ron mala taa nam jaay magal cirin naan Raa se, goto*. ¹⁴ Naan taadin tal do: *Deere, maam se m'ai tedn bee dena, do m'ai dirl metjili 'tedn den aak eyo.*†

¹⁵ Taar ken Raa taad Abraam ki se, Abraam aay kaamin booyinga dena do aal maakin paac do ki do ute naan se, Raa baado edin nakn ken naan taadin do do an ked se. ¹⁶ Ken jikilimge jaay baa baa naam taarde se, naade naam ute ro debm ken magal cirde; bin bo taarde se naade tolin ute naam ken naade naam taarde se. ¹⁷ Bin bo jee ken Raa taadoga taad do utu aden ked naka se, naan taadesin tal cir daala do naan se 'kon terl taarin kuuy eyo. Taa naan se bo do taar ken ese se, naan naam taarin do ki. ¹⁸ Ute nakgen ken naan taad do utu aden keda do ute naam taarin ken naan naam se, k'jeelki ute nakgen di ese se, Raa se 'kon tedn taar-koo eyo. Bin bo naajegen ken j'onkiga gotn koomo gotin ki se, taaringen di se bo ken edjekiga kaay kaam mec, ken ajeki kol j'aki kond dojege tak do nakge tun ken naan taadjeki do utu ajeki ked se. ¹⁹ Aan goo maal ken tongo ken lee gak daar markaba se, kond do naajege kic bo ted kingjege se tongo gan tec bin kici. Jo kond do ese se end bini deel kal deer ken k'gaan gotn *Bee Raa ken *salal‡ do naan se baa bini aan gotn Raa ki mala. ²⁰ Gotn ese se bo Isa endo naanjege tu do naan endo se taa naajege kici. Jo naan ted naan ese se, taa naan 'tedga *magal debm tedn serke Raa ki gen daayum aan goo Melkisedek.

7

*Melkisedek se naan gaarge do *debm tedn serke Raa ki*

¹ Melkisedek se naan bo ingo gaar gen geger Salem ki do debm tedn serke gen *Raa Taaro. Kaad ken *Abraam iino got ken naan tado booro ute gaaringe jaay baado baa se, Melkisedek bo doadina do adin booro. ² Abraam nakgen jigan naan toso gotn boor ki paac se, naan nigin

* 6:13 Aak Jen 22.16. † 6:14 Aak Jen 22.17. ‡ 6:19 Aak Mt 27.51.

gɔtɔ kaam sik ɔɔ ken kaam kalaŋ se, naaŋ uun eɗiŋ Melkisɛdek ki*. Nakŋ ken maam m'je taadn deet se: Ro Melkisɛdek se je deekŋ ɔɔ: Gaar ken tɛd naka ute doobiŋa. Ɔɔ ter naaŋ se Gaar gen geger Salem†, keŋe je deekŋ ɔɔ: Gaar ken eɗ'lapia jeege tu. 3 Ɔɔ Melkisɛdek se, Kitap taad te taa bubiŋ eyo, taa koŋ eyo, taa metjiliŋ ken naaŋ teecno ro ki eyo, ɔɔ taa koojiŋ eyo ɔɔ taa kooyiŋ eyo. Anum naaŋ se tec Goon Raa ɔɔ naaŋ se debm tɛdŋ serke Raa ki gen daayum.

4 K'saapki tu do Melkisɛdek ki, naaŋ se magal aak eyo bini Abraam ken metjil gaan *Israelge baago do naaŋ ki se kic ɔɔ, nakgen jigan naaŋ tɔso gɔtŋ bɔɔr ki se, naaŋ nigiŋ gɔtɔ kaam sik ɔɔ ken kaam kalaŋ se, eɗiŋ naaŋ ki. 5 Maakŋ *Ko Taar ken Raa eɗo Musa ki se, maakŋ metjil gaan Lebige tu se, jee metinge se jee tɛdŋ serkge Raa ki ɔɔ gaan Israelgen kuuy se maakŋ nakdege tun paac se, naade nigiŋ kaam sik ɔɔ ken kaam kalaŋ se eɗden naade ki. K'jeelki, naade se kic genaa naapge ɔɔ naade se paac teeco metjil Abraam ki. 6 Anum Melkisɛdek se naaŋ teeco metjil gaan Lebige tu eyo, naɔo Abraam nig nakinge kaam sik ɔɔ ken kaam kalaŋ se, eɗiŋ naaŋ ki. Ɔɔ ter naaŋ ɔɔdiŋ ɔooro Abraam ken Raa taadŋa taad ɔɔ utu aŋ keɗn nakge se. 7 Deere k'jeelki, debm magal ɔɔ ɔɔd ɔooro deb ken baata. 8 Gen metjil gaan Lebigen ken k'lee k'nig nakge kaam sik jaay ken kaam kalaŋ k'lee k'jeɗden se, naade se jikilimgen lee ooyo aan gɔɔ jee ɔaa se paac; Melkisɛdek kic ɔŋga beɗiŋa aan gɔɔ naade se, naɔo Kitap taad ɔɔ naaŋ se utu iŋg zeeɛɛ. 9 Lebi ute doobm metjil naaŋ se, ɔorse kic gaan Israelge lee nig nakdege gɔtɔ kaam sik ɔɔ ken kaam kalaŋ se, naade utu lee eɗden. Bin num j'aki taad j'ɔɔki di: Lebi mala kic ute metjiliŋ se, ute doobm buɗde Abraam se, nakdegen k'nigiŋ gɔtɔ kaam sik se, ken kaam kalaŋ se naade eɗoga Melkisɛdek ki. 10 Deere, kaad ken se Lebi j'oojiŋ te ey ɔortɔ, num naaŋ ken se, naaŋ utu durn bugiŋ Abraam ki kaad ken Melkisɛdek ɔaado daad ute bugiŋ Abraam se.

Isa se naaŋ debm tɛdŋ serke Raa ki aan gɔɔ Melkisɛdek

11 Maakŋ *Ko Taar Raa ken Musa eɗo gaan *Israelge tu se, k'jeelki gaan Lebige ɔo ken Raa beɛr tɔodden gen tɛdŋ *serke Raa ki. Ken naabde se jaay tɛdga ute doobiŋ num, gen di jaay Raa 'beɛr 'kɔɔdn debm tɛdŋ serke kuuy aan gɔɔ Melkisɛdek se? Ken doobiŋ ki num k'beɛr kɔɔdn metjil *Aarun ki sum ey la? 12 Ɔɔ ken jee tɛdŋ serkge Raa ki jaay k'pelekdenga ute taa ɔee kuuy se num, bin se Ko Taar ken ɔl k'tɔndde naade se kic ɔo j'an pelekn kuuy tak. 13 Taar se taad ute Meljege Isa ɔɔ naaŋ se teeco taa ɔee ken kuuy. Ɔɔ taa ɔee naade se nam tap ɔo bi i kalaŋ tɛd te naabm gen tɛdŋ serke Raa ki eyo. 14 Anum k'jeelki, Meljege Isa se teeco taa ɔee Juda ki. Kaad ken *Musa jaay taado taa *jee tɛdŋ serke Raa ki se, taa ɔee jeegen ese se, naaŋ taado te taa naade eyo.

15 Daala, taar ken k'taadkiro do ki se, ɔorse toodga tal. Debm tɛdŋ serkn kuuy se, aanga ɔɔ naaŋ se aan gɔɔ Melkisɛdek. 16 Ken ɔl jaay naaŋ tɛd *debm tɛdŋ serke Raa ki se taa gen metjiliŋ do naaŋ ki eyo, num taa naaŋ se ɔk tɔɔgɔ gen ting gen daayum. 17 Taa naaŋ se ɔo Kitap taad ɔɔ:

Naai se debm tɛdŋ serke Raa ki gen daayum aan gɔɔ gen Melkisɛdek.†

18 Ko Taar ken Raa eɗo Musa ki se ɔk tɔɔg ey jaay k'pelekiŋ ute ken kuuy se, taa naaŋ se ɔŋ noog te jeege den eyo. 19 Taa Ko Taar ken Raa eɗo Musa ki se ɔŋ tɛd te diŋ aak beɛ naan Raa ki eyo. Num gan kɔnd ken naaje j'ɔndki dojege ɔorse se beɛ cir paac paac ɔɔ ute kɔnd do se ɔo ken tɛdŋe naajege k'gɔrki ute Raa se.

20 Ter do ki daala, ken Isa jaay Raa ɔndiŋ magal debm tɛdŋ serke se, Raa naamga naam taariŋ jaayo. Gan gen jee tɛdŋ serke Raa ki ken kuuy se, Raa ɔŋ naam te taariŋ eyo. 21 Anum Isa se ken Raa jaay ɔndiŋ debm tɛdŋ serke se, naaŋ naam taariŋ ɔɔ:

Maam Raa Mele se, m'naamga naam taaruma

ɔɔ taarum se m'an kəŋ terl kuuy eyo, m'ɔɔ:

Naai se 'tɛdga debm tɛdŋ serke Raa ki gen daayum.Œ

22 Taa naaŋ se ɔo ute Isa se kic ɔo, naajege k'jeelki *dɔɔkn ken Raa dɔɔk ute naajege se jiga cir paac paac.

23 Ter daala, jee tɛdŋ serkge se k'tɔlga dena, naɔo yo se ɔŋ ɔnde te gen tɛdŋ naabde se gen daayum eyo. 24 Num gan Isa se, naaŋ ting gen daayum ɔɔ naabiŋ ken naaŋ lee tɛd se kic le ting gen daayum. 25 Taa naaŋ se ɔo jee ken ɔaado naan Raa ki ute doobm naaŋ se, Isa ɔk tɔɔgɔ ken aden kaajŋ gen sɔrɔkiŋa, taa naaŋ se daayum ting zeeɛɛ gen tɔnd metn Raa taa naade.

26 Isa se naaŋ ɔo *magal debm tɛdŋ serke Raa ki ken dɔɔdŋe naajege tu. Naaŋ se debm *salal, ɔk tuj eyo ɔɔ ɔk *kusiŋ eyo. Anum ne diŋ jaay aŋ tum ute jee kusiŋe tap ɔo gɔtɔ ɔɔ naaŋ se Raa uun ɔaansiŋa raan ɔndiŋa do nakge tu paac. 27 Ɔɔ naaŋ se aan gɔɔ magal tɛdŋ serke Raa ki ken do dɔkiŋ se eyo. Naade se lee tɛd serke taa kusiŋ naade malinge jaay

* 7:2 Aak Jen 14.17-20. † 7:2 Ro Salem se je deekŋ ɔɔ: lapia. ‡ 7:17 Aak Jen koŋ 13 ɔɔ KKR 110.4. Œ 7:21 Aak KKR 110.4.

60 tēd serke taa kusin gen jeege se. Gaŋ Isa se naan mala ed ron serke je-kalan sum oo gen sorokina. ²⁸ Magalgen jee tēdn serke Raa ki ken Ko Taar ken Raa edo Musa ki tōndē se, naade se jikilimge sum oo naade se ok tuju naan Raa ki. Anum taar ken Raa jaay naam taarin se baado end gao Ko Taar ken Raa edo Musa ki oo taar se 60 ken tēd Isa tēd magal debm tēdn serke Raa ki gen daayum. Goonin se 60 tēd nakge paac aasin ute doobiŋa.

8

*Isa se naan 60 *magal debm tēdn serke Raa ki gen naajege*

¹ 'Booyki! *Ko Taar ken naaje k'taadsen metin se, keese 60 napar magal debm tēdn serke Raa ki ken naajege k'l'okki se. Oo naan se ookga maakŋ raa ki utu inŋ do ji daam kaag do *Raa ki oo Raa Sidburku 60 gaar magal ken cir nakgen 6aa se paac. ² Isa tēdn naabm *salal maakŋ *kōror Raa ken mala mala oo kōror se jikilimge 60 daapin eyo num Meljege 60 debm daapina.

³ Magal jee tēdn serke Raa ki paacŋ ken k'tōndē se nana nana kic 60 ok nakŋ ken naan 'kēdn Raa ki oo an kōjn mooso. Bin 60 magal debm tēdn serke Raa ki gen naajege se kic 'kōkŋ dīm tak ken 'kēdn Raa ki. ⁴ Ken *al-Masi jaay debm do naan ki sum num, naan 'kōŋ tēdn debm tēdn serke Raa ki eyo*, taa kaad ken se jee kuuy utu ken lee ed nakge *serke Raa ki aan gao ken Ko Taar ken Raa edo Musa ki taadno se. ⁵ Naade se bee ken naade tēdn naaba maak ki se, naan se kaam nirli sum oo tec tec 60 *Bee Raa mala mala ken maakŋ raa ki. Bin 60 ken Musa jaay 6aa daap kōror magal se, Raa dejin oo: *Aakin jiga. 'Baa daapin 'tec raa raa aan gao ken maam m'taadisin do ko ki se.* [†] ⁶ Deere, 6orse, naabm Isa se magal cir paac paac. Taa *dōkŋ ken Raa dōk ute jeege, ute doobm naan se jiga cir paac paac. Oo Isa se naan 60 daan Raa ute jeege oo ute doobm naan se, Raa taadga taad oo utu kēdn nakgen bee cir paac paac jeege tu.

**Dōkŋ ken Raa dōk kiji ute jeege*

⁷ Ken dōkŋ ken Raa dōko ute jeege do dōkin se jaay tēd naabin aasga ute doobin num, Raa se 'kōŋ dōkŋ ute jeege kuuy eyo. ⁸ Num ken Raa jaay mooy jeege se taa *kusin naade tēd se naan deek oo:

*'Booyki, maam Mele m'taadsen m'oo biigen utu ade 6aa naan ki se, maam m'utu m'dōkŋ kiji ute metjil gaan *Israelge*

oo ute taa bee Juda[‡]kici.

⁹ *Dōkŋ ken maam m'dōko ute naade se 'tec aan gao dōkŋ ken maam m'dōko dōkin ute bugdege se eyo.*

Kaad ken naane se 60, maam m'tōkēno jide ki

oo m'tōd m'ōddeno naatn maakŋ taa naan Masar ki.

Gaŋ dōkŋ ken maam m'dōko ute naade se, naade tujga ɔrmdē ro ki.

Taa naan se 60 maam m'tērdeno naaga.

Keese 60 taar Meljege taada.

¹⁰ *Tē Meljege Raa taad oo: Taa dōkŋ ken maam m'utu m'dōk ute gaan Israelge,*

ken biigen ade 6aa naan ki se, maam m'ade kēdn jeele gen jeel doobumge

oo doobumge se m'adesin taadn kōmb maakde ki.

Maam m'aden tēdn Raade oo naade tēdn jee maamge.

¹¹ *Maakde ki se nam 'dooy naapin ute genaŋ gen jeel Raa ey sum,*

taa jeege paac am jeelum maam Raa,

'kōnd do gaange tu bini 'kaan do jee magalge tu.

¹² *Taa ute beem se, maam m'aden tōl tujdege*

oo kusindege se m'an dirigin naatn.[§]

¹³ Ken Raa jaay dan dōkŋ ken naan utu dōkŋ ute naade kiji se, naan je taadn oo dōkŋ ken naan dōko deet deet se gotin deelga; taa nakŋ jaay daanin dōkga se naan ooyga koono oo oopga baata utu 'deele.

9

Raa se tap 60 j'an keem j'oo di

¹ *Dōkŋ ken *Raa dōko ute jeege deet deet se, ok doobge ute bee do naan ki ara gen keem Raa. ² Taa bee se naade daap *kōror magal oo gaanŋ goto kaam dio ute kal deere. Gotn naan ki se k'danŋ gotn *salal oo gotn se ok loompō ken ok jige cili oo ok tabil, oo do tabil ki se ok mappagen ken j'edinga ked *serke Raa ki. ³ Oo bee maak ki ken naagŋ kal ki se, k'danŋ gotn

* 8:4 Ken Isa jaay 'kōŋ tēdn debm tēd serke Raa ki ey se, taa naan teeco metjil Juda ki. † 8:5 Aak Ekz 25.40. ‡ 8:8 Taa bee Juda se maakŋ gaan Israelge tu kici. § 8:12 Aak Jer 31.31-34.

salal cir paac paac. ⁴ Ɔo gɔtn se ɔk bejenɛ gen daab ken k'lee k'tɔɔcn nakn oot nijimi ɔɔ ɔk *sandukn ken Raa dɔɔk ute jeege do dakiŋa ɔɔ sandukn se naagiŋa ɔɔ maakiŋa paac k'l'ɔyɔyɔn ute daab. Maakn sanduk ki se ɔk nakn ken k'daapiŋn ute daab ɔɔ maakn nak ken se ɔk kɔsɔ ken k'danɔn maan*, sirɔn gen *Aarun ken iino pɔɔnɔ ɔɔ ute tircil ken k'raanga raan ro ki taargen gen Raa dɔɔko ute jeenge. ⁵ Do sanduk ki se, naade daap tɔnd *kɔdn Raage dio ken k'danɔe cerubige ken taad *nookn Raa. Kɔd Raagen di se ɔk taa beekn keydege ken deeb taa sanduk ki se. Do sanduk ki se 6o gɔtn ken k'lee k'siikn mooso ken url maakn Raa. Na6o ɔorse, maam m'ɔk gɔtn ken m'asen taadn metn nakgen se paac eyo.

⁶ Aan gɔo nakge paac naade tɔndinga ute doobiŋn bin se, *jee tɔdn serke Raage tu ɔii-raa naade end maakn ɔee ken naan ki se gen tɔdn naabde. ⁷ Num maakn ɔee ken naan ki se, magal debm tɔdn serke kalɔn ki sum 6o, maakn ɔaar ki se end je-kalan sum. Ɔo ken naan end kend se, naan ɔaan ute mooso gen serke jin ki tak, taa *kusiŋina ɔɔ taa kusiŋ gen jee dengen ken naade tɔdn jaay ɔnd eyo. ⁸ Ute nakgen se *Nirl Salal je ajesin ki taada ɔɔ ken jeege jaay utu tɔd tɔd naabm maakn ɔee ken naan ki rɔk se, kɛse je deekn ɔɔ doobm ken jeege an kend maakn ɔee ken naan ki ken gɔtn salal cir paac paac se j'utu k'l'ɔɔdn te ey ɔortɔ. ⁹ Nakgen se kaam nirl gen nakgen ɔorse aanga se. Taa nakgen k'l'ɔd serke Raa ki ute moosn ken j'ɔj Raa ki se aas eyo gen tugn daapm maakn debm ken ɔaado keem Raa ute doobm ese se. ¹⁰ Nakgen se taad taa kɔsɔ, taa kaaye, taa napar tugn daapm roa naan Raa ki ɔɔ kɛse doobm ken jikilimge 6o lee tɔd sum. Nakgen se ɔs aay bini aan kaadn ken Raa ɔaado tɔrl nakge paac kiji.

¹¹ Num gan ɔorse *al-Masi aanga, naan 6o *magal debm tɔdn serke Raa ki ken ɔaano ute beɛ ken naajege k'naamin kiga naam se. Gen tɔdn naan ese se, naan end maakn kɔrɔr ken magala ɔɔ salal ken cir kɔrɔr do naan ken jikilimge 6o daapiŋ se ɔɔ kɔrɔr se tec aan gɔo nakgen Raa aaldeno do naan ki ara ki se eyo. ¹² Ken al-Masi jaay end je-kalan gen sɔrɔkiŋa maakn ɔee ken gɔtn salal cir paac paac se, naan end ute moosn baalge te moosn gaan marange eyo; num naan se ɔd moosn naan malina, bin 6o naan dugjega dojege gen sɔrɔkiŋa. ¹³ Ken moosn baalge ute gen kɔs-taarge ute burkn maran mɛnd k'tɔɔliŋa ɔɔ k'tɔɔcin jaay k'tos k'siikn do jeege tun rodege aak kusu naan Raa ki taa rodege se tɔdn aak beɛ naan Raa ki se, ¹⁴ met kando moosn al-Masi cir nakgen ese se! Taa al-Masi se naan debm salal ɔk kusiŋ eyo ɔɔ naan mala ɔd rɔn serke Raa ki ute tɔɔgn Nirl Salal ting daayum se. Ɔo ute moosn naan se 6o, tugjeki maakjege ken ɔk nakgen tɔɔl sɛr eyo ken ajeki kɔl yo ki, taa bin jaay 6o naajege j'aki tɔdn naabm Raa ken zɛrɛ.

¹⁵ Taa naan se 6o al-Masi se, naan 6o debm daan Raa ute jikilimge ɔɔ ute doobm naan se 6o Raa dɔɔk ute jeege kiji. Naan ooy se taa dugn do jeege ken tujɔ kaad ken Raa dɔɔko ute jeenge do dakiŋ se. Ɔo bin 6o jee ken Raa danɔe se, naade 'kɔn ɔɔdeɔde maakn nakge tun ken Raa ɔɔɔbinga ɔɔɔb gen daayum jeenge tu ɔɔ taaddenga taad ɔɔ utu adesin kɛd se. ¹⁶ Ken deba jaay raanɔ ɔɔ: ken maam m'ooyga num nakumge se, niginki jeege tu se, debm bin se k'booy ken naan ooyga jaay 6o, nakiŋe se j'an nigina. ¹⁷ Ken taar ken naan raanɔ se naan ooyga jaay 6o ɔs aaye; ey num ken naan utu zɛrɛ se, nam 'kɔn nigj nakiŋe eyo. ¹⁸ Taa naan se 6o dɔɔkɔn ken Raa dɔɔko ute jeenge do dakiŋ se ken jaay k'tɔɔl te moos ey se, naan ɔk tɔɔ eyo. ¹⁹ Ken *Musa jaay tus jeege ɔɔ naande ki se naan taadden tal *Ko Taar Raa ute taargen maak ki ken gen tɔda se, jaay 6o naan uuno mooso gen gaan marange ute gen baalge ken k'tɔɔde serke se ɔɔ naan deepina ute maane, naan tɛrɛɛ kamb kaaga ken k'danɔn isop ɔɔ dɔɔkiŋ te beekn baatn aac kaace. Naan ɔlin maakn moos ki se ɔɔ naan siik mooso se do Kitap ki ɔɔ do jeege tu. ²⁰ Naan taadden ɔɔ: *Kɛse 6o moosn ken taad ɔɔ Raa dɔɔkga ute naase. Naan taadseno doobiŋ se, ɔkiŋki jiga.*† ²¹ Ter mooso se, Musa siikin ro kɔrɔr ken magala ɔɔ do nakge tun paacn ken k'tɔdn naaba maak ki se. ²² K'l'jeelki, maakn Ko Taar Raa ki se den nakge paac se mooso 6o ken *tug daapde tɔd aak beɛ naan Raa ki. Ɔo naan mooso jaay gɔtɔ se, kusiŋ kic 6o j'an kɔn tɔɔl eyo.

*Moosn Isa kalɔn ki sum 6o ɔɔd *kusiŋ jeege*

²³ Ken nakgen do naan ken kaam nirl nakgen maakn raa ki jaay k'tugde ute mooso tak jaay tɔd aak beɛ naan Raa ki se, nakgen mala mala maakn raa ki se kic 6o je *serkn ken beɛ cir paac paac tak jaay 6o aden tugn daapm aak beɛ naan Raa ki.

²⁴ Anum *al-Masi se end te maakn *Bee Raa ken jikilimge 6o daapiŋ se eyo. Taa ɔee ken jikilimge 6o daapiŋ se le, kaam nirl Bee Raa ken mala mala sum. Num naan se ook ɔaaga maakn raa ki ɔɔ ɔorse naan utu naan Raa ki ɔɔ naan 6o debm naakjege. ²⁵ Ey num *magal debm tɔdn serke Raa ki gen Yaudge se aanga ɔaara tak 6o naan lee end maakn *Bee Raa ki gɔtn ken *salal cir paac paac se ute moosn gen maalge. Num gan al-Masi end se gen kɛdn rɔn serke ɔɔɔl met den eyo. ²⁶ Ken bin ey num, kaadn naane gɔtn Raa aalo do naanja sum se,

* 9:4 Maan ara se kɔsn ken Raa sidɔ gaan *Israelge tu kaad ken naade tingo do kɔd-baar ki. † 9:20 Aak Ekz 24.8.

naan dabar 'dool dena. Num naan se baado je-kalanj sum bo do taar toolin ki; naan malin bo ed ron serke Raa ki taa tol kusin jeege. ²⁷ Debkilimi se ooy je-kalanj sum do ken naan ooyga se, naan baa naan Raa ki taa Raa an kojn booro don ki. ²⁸ Bin bo al-Masi se, naan kic ed ron serke je-kalanj sum gen koodn kusin jee den se naatn do ken naan ade baa kuuy se taa koodn kusin jikilimge ey sum, nafo taa 'kaajn jeege inq aak kaak kaamina.

10

¹ *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se taadjeki bo kaam nirl nakgen beε utu ade baa naan ki sum; keεe taad te nakgen mala mala eyo. Anum ute Ko Taar ken Raa edo Musa ki se aanga baara tak bo jeege lee ted *serknj kaam kalanj ese se sum bo *Raa ki, nafo jee ken lee baado naan Raa ki gen tedn serkgen ese se, serkdege se, on aasde gen daapde kaaknj beε naan Raa ki eyo. ² Bin ey num jeege lee tedo serkgen ese se, kaadn naane *kusindege se Raa tugdesinga naatn gen sorakiņa. Do naade kon jeel rode ki naade se jee kusinge eyo, moatn naade tedn serke Raa ki taa kusindege ey sum. ³ Num ganj serkgen ken aanga baara tak bo, naade lee ted se, ute naan se, naade jeel rode ki kusindege se utu gotin ki. ⁴ Taa moosn kos-taarge ute gen baalge se, on aas te gen koodn kusin jeege eyo.

⁵ Taa naan se bo kaad ken *al-Masi iino gen baado do naan ki se, naan taad Raa ki do: *Moosn maalge ute nakgen k'lee k'jedī se tap bo, naai je eyo, num naai edumo roa.*

⁶ *Maalgen k'taalde jaay k'taode ute moosn ken k'tajo serke taa kusin se tap bo, tooli naai ki eyo.*

⁷ *Naan maam m'taado m'oo: Aan go k'raano do dakinj maaknj Kitap ki taa maam se,*

*maam m'ara se, m'baadoga, Raa, taa m'ai ted nakj maaki jea.**

⁸ Deet deet se al-Masi taad do: «Naai 'je te serknj maalge eyo, gen nakgen j'edi se eyo, do naai je te jaay tol maal j'aisin tooc eyo do ute serkgen k'tedi taa tol kusin jeege se eyo kici, nakgen se naai tap bo 'je eyo, taa naade se paac tooli naai ki eyo.» Ey num k'jeelki, serkgen ese se Ko Taar ken Raa edo Musa ki taadga taad do jeege an lee tēda. ⁹ Ter naan taad do: «Maam m'ara m'baado se gen tedn nakj ken naai maaki jea.» Bin bo doobm ken jeege lee eem Raa do dakinj se oninga ceεs ki do naan baanoga ute doobm kuuy goon ki. ¹⁰ Isa al-Masi se tedga nakj ken Raa maakin jen ro ki; naan mala ed ron serke Raa ki je-kalanj sum gen sorakiņa. Ute serknj naan se bo, naajeege k'tedkiga jee *salal naan Raa ki.

¹¹ K'jeelki, *debm tedn serke Raa ki se, nanja nanja kic bo, bii-raa naan daar ute jena gen tedn naabiņa. Daayum se, naan lee ted serkgen ese sum, nafo serkgen se, on aas te gen koodn kusin jeege eyo. ¹² Ganj al-Masi se, naan ted serke met kalanj lak taa kusin jeege se do serknj naan se do aay gen daayum do borse naan utu inq do ji daam Raa ki. ¹³ Do naan ki se, naan utu inq booy bini jee wooyinge se, Raa aden tedn naan bo utu kinq dode ki. ¹⁴ Bin bo ute serknj naan ted je-kalanj se gen tugnj kusin jeege se, jee naange se naan tedden tedga jee salal naan Raa ki gen sorakiņa. ¹⁵ Naan se Nirl Salal kic bo ajeki tedn saada taa taargen jaay naan taad do:

¹⁶ *Mejjege Raa deek do: Biigen ade baa naan ki se, maam m'utu m'doojnj ute naade.*

Maam m'ade kedn jeele gen jeel doobumge

do doobumge se m'adesin taadn kamb maakde ki.

¹⁷ Ter naan taad do:

Kusindege ute tujdege se, moatn maam m'saapm do ki ey sum.†

¹⁸ Anum, ken jeege jaay kusinde k'tooldesinga naatn se, moatn naade 'tedn serke taa kusindege ey sum.

K'baakiro naan Raa ki

¹⁹ Bin bo, genaamge, moosn Isa se tedjekiga j'aaskiga gen kend maaknj got ken *salal cir paac paac se ute maraadgeje. ²⁰ Isa bo debm do djeki doobm kiji do gen kaaja ute doobm kal deer ken neεp se do kal deer neεpm se le, taad te ron ken ooy ro kaag ki se. ²¹ Do naajeege j'okki *debm tedn serke Raa ki magala ken j'onidin naan bo naan *Bee Raa. ²² Bin num k'baakiro naan Raa ki ute maaknj kalanj, j'aalki maakjege paac don ki, taa *kusin maakjege tu se le Isa tug dooinga naatn maaknj-saapjege tu do rojege kic bo naan *tug daapinga ute maan jiga. ²³ Taar ken naajeege k'taadki naan jeege tu j'ooki j'onndki dojege do ki se, j'onten naajki, taa Raa se naan tuj ormin eyo, nakj naan taadga do an ted se le, naan utu an tedn deere. ²⁴ K'saapki do naapge tu ken ajeki kol j'aki je naapa do j'aki lee tedn nakgen jiga. ²⁵ J'onte konki gen tus ute naapa aan go jee metingen lee ted se, nafo j'edki kaay kaama naapge tu, taa 'tap se k'jeelki, bii ken Mejjege ade baa se, oopga gooro.

²⁶ Anum naajegen k'jeelkiga jeel mala mala nakj ken met ki se jaay ken naajeege malinge sum bo j'injki k'tedki kusin se, bere, taa kusin se, *serknj kuuy goto. ²⁷ Num oop bo nakj onn

* 10:7 Aak KKR 40.7-9. † 10:17 Aak Jer 31.33-34.

ken utu booyjeki se bəər ken utu kooçn dojege tu əə ute poodn ənjəə ken utu kəsn jeegen baate tookn taar Raa se. ²⁸ 'Jeelki, debm jaay tujga do *Ko Taar ken Raa edo Musa ki se, əə ken jeege dio ey le məto tədga saadge se, debm bin se j'an kəejn don ki eyo, j'an təəə†. ²⁹ 'Saapki tu Goon Raa se debm jaay aalın maak ki eyo, əə moosın ken *dəəkjeki ute Raa jaay tədjeki jee salət se kic, naan aakın aan gəəə nakn çere əə naaj *Nirl Raa ken tədjeki bæ se, debm bin se, met kando Raa an dabar makəən cir daal ey la? ³⁰ Deere, naajege se k'jeelki debm ken taad əə: *Maam mala m'utu m'kogj seem ute doobiņa əə naņa nanja kic 60, maam m'an kogj bedin do kusiniņ ken naan tēda. Ɔə tər naan taad əə: Məljege Raa se utu kəjn bəəə do jeenge tu.* ³¹ Bəre, debm jaay oocga ji Raa ken zere se, utu an tēdn ənj aak eyo.

³² 'Saapki tu, do kingse ken deet deete ken naase aakkiro gətn wəər ken iino gətn Raa ki əə kaad ken naane se, deere, naase 'dabarkiroga den aak eyo əə dokiroma do jet. ³³ Gətn metinge jee maakse ki se k'naajdenoga əə k'dabarədenoga naan jeege tu anum naasen jee kuuy se jee ken k'lee k'dabarədeno se, naase əndeki te kalde ki eyo. ³⁴ Bin 60 genaasegen dabar maakn dangay ki se, dubarəde se əənje naase kici. Ɔə ken jeege jaay baado tənga ute naksege se, naase əndesiņki ute maak-raapo, taa naase 'jeelki maal ken naase utu aki kəj se naan jiga cir paac paac əə ting gen daayum. ³⁵ Nakn ken naase 'jeel əkkiga metin maakse ki se əkiņki təəəə əə ute naan se, naase aki kəj nakn bæ den aak eyo. ³⁶ Bəeki se, naase 'jeki kaay kaama taa ken naase jaay 'təd aaskiga nakn ken Raa maakn jen ro ki se, Raa se naan utu asen kədn nakn ken naan taadsenga taad əə utu asen kəd se. ³⁷ Taa Kitap taad əə:

Kaadın əəpga baata, əəpga çəkə sum 60
əə debm ken utu ade 6aa se, naan utu ade naar 6aa,
əə bəre, naan 'kəj booy ey sum.*

³⁸ Ɔə *debum ken təd nakge ute doobiņ se
utu 'kəj kaaja taa naan aalga maakn dom ki.
Num gan ken naan jaay ək tərլga doob ki num,
debm təd bin se təolum maam ki eyo.†*

³⁹ Num gan naajege se k'metn jee ək tərլga doob ki se eyo gen 6aa gətn kut ki se, num naajege se k'metn jee ken aal maakde do Raa ki gen kaajn kode.

11

*Kaal maakn do *Raa ki*

¹ Debm jaay aal maakn do Raa ki se, nakn naan ənd don do ki se, jeelin maakn ki naan ənjinga əə ute doobm kaal maakn do Raa ki se nakn naan əj aakın ey se, jeelin maakn ki, nakn se utu. ² Jeegen do dəkin se, taa kaal maakden do Raa ki sum 60, Raa aakden se, təəlin.

³ Ute kaal maakjegen do Raa ki se 60, naajege k'jeelki nakgen 6aa se paac se, Raa aaldəno ute taariņa; nakgen k'j'aakdeki ute kaamjege paac se, naan aaldəno ute taarin ken k'j'əj k'j'aarın ey se. ⁴ Ute kaal maakn do Raa ki se, Abel ed *serke Raa ki əə serkn naan se bæ cir gen genəan Kayn. Ute kaal maakn se 60, Raa aakın aan gəə debm tēdn nakge ute doobiņ naanin ki əə serkn naan ed se təol Raa ki. Ey num, Abel se naan ooyga na60 ute kaal maakn se, 6orse kic 60 aan gəə naan utu taadjeki taad rək.

⁵ Ute kaal maakn do Raa ki se, Enək se Raa uun 6aansin zere maakn raa ki taa naan 'kooy naam eyo əə nam le aakn te ey sum taa Raa se uun 6aansinga. Kaad ken Raa uun 6aansin te ey 6ərt se, Kitap taado əə: *Enək se naan debm təol Raa ki.** ⁶ Ɔə debm jaay aal te maakn do Raa ki ey se, paac paac 'kəj təol Raa ki eyo, taa debm ken je ade 6aa naan Raa ki se 'jeel maakn ki tak, Raa se utu əə naan 60 debm lee ed naka ute maraadiņa jeege tun lee jəna.

⁷ Ute kaal maakn do Raa ki se, Raa taad Noe ki nakgen ken utu kaan naan ki ken naan əj aakn ute kaamin ey 6ərt se. Ɔə taar ken Raa taadin se, naan took ute maakn paac do ki əə naan çəə markabm magala gen kaajn naan malinā ute jee maakn 6een ki. Ute kaal maakn do Raa ki se, Noe təd nakge ute doobiņa əə nakgen naan təd se, taad əə jeegen kuuy se naade jee *kusinge əə jee se bəəəə ute kooçn dode ki. Bin 60 Raa se aak Noe se aan gəə debm tēdn nakge ute doobiņ naanin ki taa naan aal maakn don ki.

⁸ Ute kaal maakn do Raa ki se, *Abraam se ken Raa danjin se, naan tooکو əə iin 6aa taa naan ken Raa taadina taad əə utu an kēda. Na60 taa naan gətn naan an 6aa ro ki se, naan jeel eyo. ⁹ Ute kaal maakn se, Abraam aan maakn naan ken Raa taadino əə an kəd se əə naan ting gətn ese se maakn kəror ki aan gəə çekē. Bin 60 Isak ute *Yakub kic 60 tinjo aan gəə naaņa, ey num naade kic Raa taaddenga taad əə utu ade kədn taa naan ese se kici. ¹⁰ Taa Abraam se inğ aak kaam geger ken 'ting gen daayum əə geger ese se Raa 60 saapo gen kiiniņa əə naan mala 60 mēl kəbiņa.

† 10:28 Aak Dt 17.6. § 10:30 Aak Dt 32.35-36. * 10:37 Aak Eza 26.10. † 10:38 Aak Aab 2.3-4. * 11:5 Aak Jen 5.24.

¹¹ Ute kaal maakj do Raa ki se, Sara mendkarta se, gool nanja tak tak se kic bo, naan baado tedmendkaama taa naan jeel maakin ki Raa se tuj ormin eyo do nakj ken naan taadinga taad do utu an ked se, naan utu ansin keda. ¹² Taa naan se bo ute Abraam kalin ki sum, naan ken gool nan tak tak se kic bo, ooj metjili se diril teddena aan goo k-dijgen maakj raa ki do aan goo keesn taa baar ki†.

¹³ Jeegen se paac aal maakde do Raa ki bini ooy maak ki. Anum nakgen ken Raa taaddenoga utu ade ked se, naade onj se eyo, num nakgen se naade aakin daande dok do naade maakde raap do ki. Do naade se le jeelin rode ki, naade se cekge do mertge do naan ki ara‡. ¹⁴ Ken naade jaay taad bin se, jee se je taadn tal do naade se je je taa naand mala. ¹⁵ Ken naade jaay saapoga taa naan ken naade iin onjo se sum num, kaadn naane, naade onga doobm gen kokj terl gotde ki. ¹⁶ Ken deer se, jee se je taa naan ken jiga cir taa naan ken naade onjo do taa naan ken naade je se, utu maakj raa ki. Taa naan se bo Raa se sokn toolin eyo ken naade danjin Raade se. Taa naan iin daapdega geger.

¹⁷ Ute kaal maakj do Raa ki se, Abraam ken Raa naamina do n'an kedn goonin Isaka serke se, naan tooko gen kedn goonin kalan lak. Ey num kese bo goon ken Raa taadinga taad do utu ansin ked se. ¹⁸ Taa goon ese se bo Raa taadin do: *Ute goonin Isaka se bo j'ai toojn metjili.* § ¹⁹ Gotn se Abraam taad te maakin do Raa se ok toogo gen dur debkilimi maakj yoge tu. Taa naan se bo goonin Isaka se, naan onjin se tec aan goo debm ooyga kooy deer deere, jaay bo duro daan yoge tu.

²⁰ Ute kaal maakj do Raa ki se, Isaka doo booro Yakub ki ute Ezo ki do taadden taa bee ken naade utu kon naan ki.

²¹ Ute kaal maakj do Raa ki se, Yakub se ken naan oopga gooro 'kooy se, gaan Yusupge se nanja nanja kic bo naan dooin booro booro; *naan iin and jin do kaag derin ki do eem Raa.* *

²² Ute kaal maakj do Raa ki se, Yusup se oopga gooro 'kooy se, naan taad do naan ki se gaan *Israelge, Raa utu aden koodn maakj taa naan Masar ki do naan taaddeno do ken naade k'baa ba se, k'tos k'baan ute cengingen ese kici.

²³ Ute kaal maakj do Raa ki se, ko *Musa ute bubm Musa se kaad ken jaay naade ooj goonde se, naade onjin gen laapa moto taa naade aak goonde se aak bee. Taa naan se bo taar gaargen taad se, naade beer te do ki eyo.

²⁴ Ute kaal maakj do Raa ki se, Musa se, ken naan jaay aas gaaba sum se, ken k'danjin Goon gaar Paraon menda se†, naan baate. ²⁵ Ken k'dabarin ute jee Raage se, Musa aakin bee cir ken naan 'king maakj maak-raap ken gotin utu 'deele do ken tedga sum bo an kolin naan 'tedn debm kusina naan Raa ki se. ²⁶ Deere, taa naan Masar se ok maala dena, nafo Musa se je j'an dabara aan goo ken j'utu k'dabar *al-Masi se aakin se bee cir maal ken taa naan Masar ki se, taa naan se bo naan ing aak kaam bee ken Raa utu an tedn naan ki se. ²⁷ Ute kaal maakj do Raa ki se, Musa se naan iin on taa naan Masar. Gaar taa naan Masar ki se maakin-tarin don ki, nafo Musa se on beer te eyo taa naan ok maakin toogo aan goo naan aak Raa ute kaamina, Raa ken jeege on aakin ey se. ²⁸ Ute kaal maakj do Raa ki se Musa se ted laa ken Raa doodeno dode maakj taa naan Masar ki‡ do naan ol k'j'ot mooso do kaam-taar beedege tu do do bertn taardege tu, taa *koodn Raa ken debm tool jeege se 'kon tool gaan paraggen gen gaan Israelge se eyo.

²⁹ Ute kaal maakj do Raa ki se, gaan Israelge se ken naade aan taa Baar ken Aac se, baar se oop kaam dio onden doobo naade deel maak ki aan goo do naan ken tuutu; num ken jee Masar ki jaay je gaan aan goo gen naade se, maane osde paac.

³⁰ Ute kaal maakj do Raa ki se, gaan Israelge lee gurug geger Jeriko se bii cili do bii k-cilige tu se bo durdurgen ol gurug geger se ru aan naan ki tak tak.

³¹ Ute kaal maakj do Raa ki se, Raabm mend keesn gaaba se, j'on k'toolin te ute jee kusingen baate tookj taar Raa se eyo, taa jeegen baado kaakj baara se, Raab dood okdenga been ki jiga§.

³² Ey num maam se m'je m'taadn dena taa jee se, nafo kaada am baata gen taad metn taar Jedeon, gen Barak, gen Samson, gen Japta, gen *Daud, gen Samuel ute gen jee taad taar teeco taar Raa ki do dokina. ³³ Naade kici ute kaal maakden do Raa ki se, naade oso taa naan gaaringe, naade ojo booro do jeege tu ute doobina do naade onjo nakj ken Raa taaddeno do utu aden keda. Naade gaas taa tupiyge on osden te eyo, ³⁴ naade tolo poodn ok zir zir do ken jeege baadeno tool ute gord-jerl se, naade aan ot. Naade se toogde goto nafo ute kaal maakden do Raa ki se, naade ted jee toogo; gotn kudn boor ki se naade jee gaabm boorge do jee

† 11:12 Aak Jen 15.15. ‡ 11:13 Aak Jen 23.4. § 11:18 Aak Jen 21.12. * 11:21 Aak Jen 47.31. † 11:24 Aak Ekz 2.10. ‡ 11:28 Laa se jee metinge k'danjin *laa Paak. § 11:31 Aak Jos 6.12-21.

wɔɔyedege, naade cirde ɔɔ tuurde naatn. ³⁵Ute kaal maakde do Raa ki se 6o mendgen metinge kic, jeedegen ooyga kooy se, naade aakden duro daan yoge tu.

Jee metingen kuuy se jeege dabarde bini ooy maak ki. Ken j'aden kɔɔdn dode maakn dubar ken ese kic 6o, naade baate, taa naade jeele Raa se utu aden duru daan yoge tu ɔɔ ade kedn gotn king jiga cir daala. ³⁶Kengen metingen kuuy se k'dabarde ɔɔ j'aakden metde, k'tandde ute mɛɛje, k'dɔɔkden ute zinziri ɔɔ j'ombden maakn dangay ki. ³⁷Jee metinge le k'tund k'tɔɔlde ute koa, kengen metinge k'tɔj k'gaannde daan ki, kengen kuuy se k'tɔɔlde ute gard-jerle, jee metin kuuy daal se, ken k'dabarde se ɔlde naade lee wari; jee se lee dɔɔk daar baatge ute gen bɛnge sum 6o metde ki. Jee se ɔk dim eyo, jeege lee dabarde ɔɔ tedden nakn kusin dode ki. ³⁸Naade lee wari do kɔf-baarge tu ɔɔ do koge tu; naade tood maakn iibge tu ɔɔ maakn gɔɔge tu. Jee ese se bɛɛ aak eyo ɔɔ jee ken do *duni ken ara se aas te gen kɔkn naade se eyo.

³⁹Jee se paac aalo maakde do Raa ki, taa naan se 6o Raa aakdeno se, tɔɔlin. Na6o nakn ken Raa taaddeno ɔɔ utu aden ked se, naade ɔnjn te eyo. ⁴⁰Taa Raa uunoga kuun doa jee se 'kɔj 'tedn aak bɛɛ naanin ki se kalde ki sum eyo, num ute naajege paacki jaayo.

12

Maakn dubar ki se j'aayki kaamjege

¹Bin 6o jeege paacn aalo maakde do *Raa ki se, naade se dɔɔl saadgen ɔl gurugjeki. Taa naan se 6o j'ɔɔdki dojege do nakge tun paacn deer ken gaasjeki j'ɔj k'leeki eyo aan gɔɔ *kusin ken j'ɔɔnjnki yɔkɔd sum 6o lee gurugjeki se ɔɔ j'aayki kaamjege j'aanki bini j'aki kaan gotn ken Raa taadjeki. ²Taa naan se j'ɔɔndki kaamjege do Isa ki, naan 6o debm tedjeki jaay j'aalki maakjege do Raa ki ɔɔ kaal maakjege se naan 6o debm ken tedin ted mec se. Anum Isa se, naan 6o debm ken tooko ɔj ron k'tup k'tɔɔlin ro kaag ki ɔɔ end maakn sɔkɔn ki, na6o taa maak-raapm ken naan utu kɔj naan ki se, sɔkɔn ken tɔɔlin se kic 6o, naan an dim eyo. ɔɔ ɔorse naan utu inj do ji daam gen kaag do Raa ki. ³Deere, k'saapki do naan ken jee kusinge dabarij, na6o kic 6o naan aay kaamin aasinoga. Bin 6o ɔnte 'kɔrkki aayki kaamse.

⁴Anum maakn bɔɔr ki ken naase 'tedki ute kusin se, ɔorse kic naase ɔj aasiniki te ey bini ooyki te maak ki eyo. ⁵Naase, dejn ken Raa dejse aan gɔɔ geninge se, 'dirigkiga la ken ɔɔ:

Goonuma, ken Meljege jaay deji se, ud bia
ɔɔ ken naan jaay mooyi se, maaki ɔnte tuju.

⁶*Taa Meljege se naan dej debm ken naan jɛna*

*ɔɔ goon ken naan jeelin naan goonin se, naan tandina.**

⁷Dubar ken aan dose ki se, naase 'jeelinki Raa 6o dejse se, aayki kaamse ro ki. Naan dejse bin se taa naase geninge. 'Jeelki, goon jaay bubin dejin ey se, ken gayo? ⁸Taa naan se 6o ken naase jaay k'j'ɔj k'dejsen te eyo aan gɔɔ gaangen paacn k'lee k'dejde se, naase se gaangen mala mal eyo, na6o naase se gaan bumige. ⁹K'jeelki, bubjegen do naan ki ara se lee dejjeki ɔɔ naajege k'lee k'tookki taardege. Bin num, met kando j'aki 'tookj taar bubjegen maakn raa ki se cir daala ey la ɔɔ ute naan se j'aki kɔj kaaja. ¹⁰Bubm koojege se dejjeki do naan ki ara sum aan gɔɔ ken naade jen ro ki. Num gan Raa se dejjeki se taa ajeki tedn bɛɛ. Naan je ajeki tedn jee *salal aan gɔɔ naana. ¹¹Ken j'utu k'dejjeki dej metn-jilki se tujjeki maakjege ɔɔ ɔj edjeki maak-raapo eyo. Num naan ki se, jee ken k'dejdega dej se, dejde se ade kedn lapia ɔɔ ade kal naade 'tedn nakge ute doobina.

¹²Taa naan se 6o, jisen ɔorga kɔɔr se ɔkiniki tɔɔgɔ, ɔnte kɔnjnki 'kɔjn walak ɔɔ kerɛcsegen tɔksen se kic 6o 'daariniki tɔɔgɔ. ¹³'Daapki doobm 'toodn tal ken anki lee do ki.† Bin 6o debm cekede se jɛn 6aa cɛɛs ki eyo, num naan se kɔj lapia.

Raa aal bi jeege tu

¹⁴Aayki kaamse, 'jeki doobm ken anki king ute lapia ute jeege paac ɔɔ injki king *salal. Ken bin ey num, nam tap 6o 'kɔj kaakn Meljege eyo. ¹⁵Jndki kɔndɔ nam tap 6o ɔnten terl naaga bɛɛ Raa ki. ɔɔ maakse ki se nam ɔnten tedn aan gɔɔ ko kaagn ataka ken asen kecɔn perpelen ɔɔ deɛtn jeege dena. ¹⁶Jndki kɔndɔ nam ɔnten tedn debm keɛsn mendge ɔɔ nakn gen Raa se nam ɔnten kuum kaalin naan ki aan gɔɔ Ezo ken taa kɔsn je-kalan sum 6o naan dugɔn te bedn goon paragina. ¹⁷'Jeelki kaam mɔɔtn se, naan je ɔɔ bubin an kɔɔdn 6ooro na6o ɔɔdn te eyo. Gotn se naan tɔɔyɔ ɔɔ sel metn bubina na6o taar ken bubin taado se, naan ɔj terlin te kuuy eyo.

¹⁸Anum naase '6aakiro gotn Raa ki se tec aan gɔɔ do kɔ† ken gaan *Israelge 6aado met ki se eyo. Ko ese se j'ɔɔnki j'utin ute ji eyo. Naade aak poodo ɔk do ki zir zir, gɔɔ ɔɔd dɔɔd, gɔɔ paac ilim dib, naade aak kuulu ɔl makɔnɔ, ¹⁹naade booy k'tuuy pulu ɔɔ booy mind nam. Ken gaan Israelge jaay booy se, 6eere ɔkde ɔɔ naade taad ɔɔ mɔɔtn naade je booy taar kuuy

* 12:6 Aak KKT 3.11-12. † 12:13 Aak KKT 4.26. ‡ 12:18 Ko ara se ron Sinai.

ey sum. ²⁰ Taar ken k'taadde se naade on aasin te gen booyin eyo. Taar se taadden oo: *Nam jaay baa utga ro ko se, ken maala kic bo j'an tund toolin ute koa.*[§]

²¹ Nakj ken gaan Israelege aak se, nakj teecn nirli. Taa naan se bo *Musa deek oo: *Maam kic beere akuma oo rom ook margajegjeg.**

²² Ganj naase se 'baakiro met ko ken k'danin Sion, do ko ken se bo ak geger gen Raa zere, naan se bo Jeruzalem ken maakj raa ki. Gotn ese se bo gotn *kodi Raage tusn dupu kando kando gen tedn maak-raapde se. ²³ On naase se 'baakiroga gotn ken gaan paraggen gen Raage tusni ken Raa raanja raan rode maakj raa ki oo 'baakiroga naan Raa ki naan bo debm kojn booro do jeege tu paac. Naase se 'baakiroga gotn ko gen jee ooyga kooy ken tedo nakgen ute doobina oo ken tedga jee mec naan Raa ki se. ²⁴ Naase se 'baakiroga gotn Isa ki, naan bo debm daan Raa ute jikilimge oo ute moosin se bo naan tedjeege *dookga kiji ute Raa oo moosn naan oo se taadjeki cir gen Abel†.

²⁵ Ondki kondo! Debm taadsen taar ese se onten baateki gen booy taarina. Do dokin se jeegeen baate booyo kuun taar debm ken Raa olinjo jaay taadden taarin do naan ki se. Taa naan se bo naade onjoga dubar, num ganj naajegen k'booyki Raa taadjeki maakj raa ki se, ken naajege jaay k'terlinkiga naaga se, met kando j'aki koj dubar cir gen naade se ey ne? ²⁶ Do dokin se Raa taad sum bo, naanja tea; ganj borse kic naan taadjekiga nakj ken naan utu 'teda, naan oo: *Daala, maam m'utu m'te do naanja sum eyo num m'te maakj raa kici.*†

²⁷ Taargen naan taad oo: *daala* se, je deekj oo nakgen ken Raa aalo paac se Raa utu an 'tedin 'te makoo oo utu 'tedn goto. Anum ken 'koo pm king jaay 'te ey se, nakgen gen Raa ken j'onj j'aakden ey se.

²⁸ Bin bo naajege se Raa asga gaara dojege tu oo gaar naan se, on te eyo. Taa naan se k'toomki Raa oo 'tedinki naabm ken tolin naan ki, k'beerinki oo k'sookinki. ²⁹ *Deere, bere, Raa naajege se, naan aan goo poodo. Oo jeegeen ted nakgen tolin naan ki ey se, naan asden naata.*§

13

*King ken tool *Raa ki*

¹ Daayum 'jeki naapa aan goo genaage. ² Mertge se okdeki jiga, onten kondeki. Taa jee metinge se mertgen naade lee dood okden se gotn metinge naade le dood ok *kodi Raage nafo naade jeelden eyo. ³ 'Saapki do jeege tun maakj dangay ki aan goo naase kic bo k'toksenga maakj dangay ki ute naade. 'Saapki do jeege tun k'lee k'dabarade, taa dubar ken k'dabarade naade se aan goo k'dabarse naase kici.

⁴ Taar ken Raa taad ro tokj naap ki se on jeege paac tookj do ki. Mend ute gaabin se onten keesn gaabm kuuy oo gaabm ute mendin kic bo onten keesn mend kuuy. Taa jee ken es naapa ren ren ute jee ken es mend jeege ute gaabm jeege se, Raa utu aden kojn booro dode ki. ⁵ Onten 'kondki maakse bo gen je gurs sum, num on maakse raapo do nakge tun ken naase okki. Taa Raa deek oo:

*Maam se m'ai koj eyo oo m'ai baati eyo.**

⁶ Ute taargen Raa taad se, naajege j'aki koj beer ey sum, num j'aki koj deekj j'okki: *Meljege se naan bo debm naakuma, maam m'beer dim ki eyo.*

Debkilimi se tap bo am tedn di kaca?†

⁷ 'Saapki tu do jeegege tun naanse ki ken lee toadseno oo taadseno taar Raa se; 'saapki tu do kingde ken bini naade ooy maak ki oo uunki bolon ken naade aalo maakde do Raa ki se.

⁸ Isa *al-Masi se ting goon ki. Terko, jaaki oo gen daayum daayum naan 'konj terl kuuy eyo.

⁹ Ondki kondo, onte konki jeege asen derle ute napar dooygen kuuy ken teec gen naajege ey se. Bee ki se ken toog maakj debkilimi se, bee Raa, ey num do doobm ken taad taar kosge se eyo. Taa doobgen taad taa kosge se jee ken ing do doobm ken ese se, on teddeno te nakj bee eyo.

¹⁰ Naajege se j'okki gotn tedn *serke Raa ki, nafo Yaudgen ken lee ted naaba maakj *koror Raa ki se ok doobm gen kosn kosgen j'ombin do got ken k'lee k'tedn serke se eyo. ¹¹ Taa maalgen ken *magal debm tedn serke Raa ki toalde jaay moosin uun baan maakj *Bee Raa ki gotn ken *salal cir paac paac gen tool *kusin jeege se oo maalgen ese se k'dirin k'teedden naatn maakj geger ki oo k'baa k'toode naata.† ¹² Taa naan se bo gen tugj daapm jeege ute moosn naan malin se, Isa kic j'oodki teecnsin naatn maakj geger ki oo k'dabarina. ¹³ Bin num, naajege kic k'teeki naatn maakj geger ki se oo k'baa k'j'ojki Isa. Oo k'took k'j'endki maakj sokon ki aan goo naanja. ¹⁴ Taa naajege se, do naan ki ara se, j'okki geger ken ting gen

§ 12:20 Aak Ekz 19.12-13. * 12:21 Aak Dt 9.19. † 12:24 Aak Jen 4.10. Abel se genaon bo toolina oo moosn naan oo se ok taar-doa, num ganj moosn Isan oo se taa ted bee jeege tu. ‡ 12:26 Aak Aag 2.6. § 12:29 Aak Dt 4.24. * 13:5 Aak Jos 1.5. † 13:6 Aak KKR 118.6. ‡ 13:11 Aak Lb 16.27.

daayum eyo; num naajege k'jeki geger ken utu 'tedn naan ki se. ¹⁵ Bin num ute doobm Isa se, daayum k'toomki Raa. Kесе aan goo serkij naajege k'jednki naan ki. Serkij se je taadn ute taargen ken naajege k'lee k'toomki Raa^s. ¹⁶ On ten 'dirigki gen tedn bee ute naapa oo gen nigij nakgen naase okki ute naapa taa keese bo dool serkij ken taal Raa ki.

¹⁷ Jee naanse ki se 'tookdeki taardege oo 'sookdeki, taa naade bo jee ken lee aaksen dose ki oo do naabde ki se, Raa utu baa tond metde. Anum 'took uundeki taarde, bin jaay naade tedn naabde ute maak-raapo. Bin ey num naade mooy naan ki nar nar oo asen kon noog eyo.

¹⁸ Tondki metn Raa taa naaje. Naaje se k'jeel maakje ki j'ok taar dim eyo, taa naaje se k'je bo do nakge tu paac k'tedn nakij ken bee. ¹⁹ Maam m'tond metse oo ken tap ki se m'je aki tond metn Raa am koodn doobo m'naar terl gote ki yokodo.

Debm raan maktubm ara se, taad taal taarina oo tedden taas

²⁰ Raa debm kedn lapia jeege tu se, naan bo debm duro Meljege Isa daan yoge tu oo tedn tedga Debm Gaam Magala gen naaje baatinge. Ute moosij se bo naan *dookjekiga ute Raa gen daayum. ²¹ On Raa se asen tedn anki kaasn gen tedn nakgen bee paac taa aki tedn nakij ken naan maakin jen ro ki. Ute Isa *al-Masi se, on Raa 'tedn maakjege tu nakij ken an taal naan ki. Bee ki se on jeege paac *'nookij Isa al-Masi gen daayum daayum. *Amin!

²² Genaamge, 'booyki m'asen taada: Taargen maam m'raansesij se aayki kaamse do ki oo serkijki oo maktubm ken maam m'raan m'olsesij se le, jeri eyo. ²³ 'Jeelki, genaajege Timote se j'oodinoga naatn maakij dangay ki. Ken naan aan onjunga yokod num, j'asen baa kaakij tel. ²⁴ 'Tedki taas jeege tun paacn naansege tu oo 'tedki taas jee Raage tu paac. Jee Raagen taa naan Itali ki tedsen taas kici.

²⁵ On Raa asen tedn been paacki.

Maktubm ɣɛn Jak

Kupm mɛtn taar taadjeki doobm ɣɛn dooy maktubm ɣɛn Jak

Maktubm ken Jak raanjin se tec aan gɔɔ taar ken deba iin taad naan jeege tu. Taaringe se, ɣɛn dooy jeege ɔɔ ɣɛn kɛdn kaay kaama eglizge tun k'tondde ɔto ɔaa se paac. Jee al-Masigen naan raanjen maktubm ara se, 'tedn Yauadge. Maakn maktubin ki se Jak taadden ɔɔ k'je doobm ken j'an jeel-taara. Kɛse je deekn ɔɔ naade k'king do taar ken k'dooyde jaay naade k'took k'j'aal maakde do ki se. Ko taar ken naan je taada tap tap maakn maktubin ki se, naan je taadn ɔɔ kaal maakn do Isa ki ute ted nakgen bɛɛ se, ɔaa taa naap ki (kon 2.14-26). Nakn jaay maktubm ese je ɔɔ jeege 'ted se naan tood tal: naan taad ɔɔ debm aalga maakin do Isa ki se ɔo, bɛɛ sum eyo, num an taadn maakn naabin ki toodn tal. Taa naan se ɔo: aan gɔɔ debkilimi kon teecga num ooy se, kaal maakn ken do Raa ki jaay ɔn ted bɛɛ ey se, tec bin kici (kon 2.26).

Jak ted tɔɔse jee Raage tu

¹ Kɛse maam Jak m'debm tedn naabm *Raa ɔɔ ɣɛn Meljege Isa *al-Masi ɔo m'raan m'olsen tɔɔsum naase jee Raage tun wɔɔkkiga taa naange tun ɔto ɔaa se paac se.

Ken nakn ɔn jaay aanga dose ki num

² Genaaɣe, ken nakn ɔn jaay aanga dose ki num, ɔnki maakse 'raapo. ³ 'Jeelki, nakgen ɔn se jaay aan dose ki se, taa kaal maaksen ken naase aalki do Raa ki se, asen kɛdn kaay kaama. ⁴ Num ute kaay kaamse se 'daarki tɔɔgo bini aki kaan do taar tɔɔlin ki. Ken bin se naase aki tedn jee *salal ɔɔ dim tap ɔo asen daay eyo.

'Tɔndki mɛtn Raa asen kɛdn jeel-taara

⁵ Ken maakse ki jaay nam jeel-taar ey num, n'tɔnd mɛtn Raa an kɛdn jeel-taara. Taa Raa se, naan ɛd naka ute maraadina ɔɔ uun kaam nam eyo. Deer deer, debm tɔnd meta se, naan an kɔn kɛda. ⁶ Num debm jaay ɔaa tɔnd mɛtn Raa num, n'aal maakin paac do Raa ki ɔɔ n'ɔnte naaja, taa debm maakin naaj naaj se, tec aan gɔɔ maan baar ken kuulu ɔl ɔaansin kaam ara kaam ara se. ⁷ Debm bin se, ɔnten saapm n'ɔɔ naan 'kɔn dim ɔto Meljege tu. ⁸ Taa debkilim bin se, ɔn saapin ing kaam kalan eyo, ɔɔ dim naan 'bɛɛr kuun jaay an tedn 'kaan kaama tap ɔo, ɔto.

Jee daayge ute jee maalge

⁹ ɔn genaa doobm *al-Masi ken debm daaye se, n'tɛdn maak-raapo, taa Raa utu an magalin naanin ki. ¹⁰ Genaa debm maala ken doobm al-Masi ki se kic, n'ɔn maakin raapo do ken ken Raa tedn n'ɔɔp ron baat se. Taa debm maala se, naan kic utu deel aan gɔɔ pɔɔn kambgen maakn kaag ki. ¹¹ Taa ken kaada jaay ookoga ɔɔ ɔngga se, tuutn ute muge se naatn ɔɔ pɔɔningen aak bɛɛ se le utu sia. Bin ɔo debm maala kic, ɔii kalan maakn naabinge tun naan ing ted paac se, naan utu 'kooy deel bin kici.

Nakn naama

¹² Maak-raapo deb ken jaay aay kaamin daar tɔɔgo ro nakge tun ɔn ken Raa ɔnin aan don ki. Ken naan jaay ɔn aasinga do ron ki se, naan utu 'kɔn bedina. Kɛse ɔo *kaajn ɣɛn daayum ken Raa taadga taad ɔɔ utu 'kɛdn jeege tun paacn jen se.

¹³ Ken nam jaay nakn naama aanga don ki num, ɔnten deekn ɔɔ: kɛse Raa ɔo naamuma. Taa Raa se nam tap ɔo an kɔn naam jaay an kɔlin 'tedn *kusin eyo. ɔo naan kic le naam nam eyo. ¹⁴ Gan debkilimi se jaay nakn naam aanga don ki se, kɛse saapm jig ey iino maakin ki se ɔo ken ɔlin naan lee don. ¹⁵ Ken saapm jig ey se jaay utu maakin ki num, naan ooj kusina ɔɔ ken kusin jaay denga roi ki num, ɔli yo ki.

¹⁶ Genaa maakjemge, ɔnten kaan ki rose dala: ¹⁷ nakgen jiga ɔɔ aak bɛɛ paac se, iino ɔto Raa ki, naan ɔo Mel-kaal ɔto wɔɔɔ. 'Bɛɛ, Raa se, ɔn terl ron aan gɔɔ nakgen do naan ken lee terl rodɛ se eyo. Daayum naan ting ɔɔɔn ki. ¹⁸ Raa uunoga doa ɔɔ aajjekiga aan gɔɔ ken maakin jen ro ki ute taarin ken mɛt ki se, taa bin ɔo naajege se, maakn nakge tun naan aaldeno paac se, naajege ɔo j'aki tedn deete.

'Booyo ɔɔ 'took uunu

¹⁹ 'Booyki genaa maakjemge, 'saapki do taar ken maam m'je m'asen taad se: nanja nanja kic ɔo naar ud bia do taar ken k'taadsen se. ɔo ken nam jaay je kuun taara 'taad kic num, ɔn ron urlu ɔɔ ɔnten naar tedn maak-taara. ²⁰ Taa debm jaay maakin taaringa se, naan kɔn tedn nakn ken ute doobin eyo aan gɔɔ ken Raa maakin jen ro ki. ²¹ Taa naan se ɔo, nakgen

paacn asen tujn rose se, doodki dose ro ki do nakgen kusin se paac kic bo doodki dose ro ki. Onki rose urlu gen kokn taar ken naase 'booyinkiga se, taa taar se bo ok tsoo ken asen kaaja.

²² Nakn ken taar Raa taadsen se, 'tedink, onten 'booyinki ute bise sum. Taa debm jaay booy taar ken Raa taadin do tedin ey se, kese naan mala bo aan ron dala. ²³ Debm jaay booy taar Raa do 'took do ki ey se, naan se tec aan goo debm aak daan-kaamin maakn kaam-kaay-naan ki, ²⁴ nafo ken naan aak aas jaay 6aa 6aa se, ken naan bo tec do di kic bo, naar tedin dirigi. ²⁵ Num gan debm jeel ok *Ko Taar mec gen Labar Jiga ken doo do jeege maakn kusin ki do akin doo se, ken naan jaay booyinga se dirigin eyo num ing do ki. Debm bin se, maakin-raapo do nakge tun naan ted se paac.

²⁶ Debm saap do ok taar Raa doo jaay on boob ok roonin ey se, kese naan derl ro naan malina do doobm Raa naan uun se le, os aay eyo. ²⁷ 'Booyki! Debm jaay uun doobm Raa mala mala do tol Bubjege tu Raa ki se, kese debm ken aak do genaalge tu do aak do mend-daayge tu maakn dubarde ki, do boob ok ron ro nakge tun kusin ken maakn *duni ki.

2

Onten 'beerki naapa

¹ Genaamge, naasen ken aalki maakse do Meljege tu Isa *al-Masi ki, naan ken debm magala do *nookin eem cir paac se, onten 'beerki naapa! ² Num aan goo gotn tus ki, jeege dio baado end onse. Deb kalan tuuso kal te rona, tolo kodokn daabge jin ki, do deb kalan kuuy se, naan debm daaye tuuso kalgen koono. ³ Ken naase jaay aakki debm tuuso kal te ron se, naase okinki doo do deekinki doki: «Naai se, '6aa ing got ken jiga se.» Do debm daaye ki se le, naase 'deekinki doki: «Naai se 'daar daara,» ey le «'Baa ing naan ki gam naane.» ⁴ Ken naase 'tedki bin se, kese naase 'beerki beer naap ey la? Bin num kese naase 'tedkiga jee kojn booro do jeege tu do saapm naase okki do jeege tu se, saapm jig eyo.

⁵ 'Booyki gena maakjemge: *Raa se dan beer toodo jee daayge taa naade kaal maakde paac do Isa al-Masi ki do naade kosn gaara tele aan goo ken naan taadga taad jeege tun ken jen se. ⁶ Num gan naase se, jee daayge se, naase aaldeki maak ki eyo! Ey num naade jee maalge se bo ken lee dabarse ey la? Do naade bo lee tok baansen gotn kojn booro ki ey la? ⁷ Naaden jee maalge se bo ken lee naaj ro Meljegen jiga se, ey num ute ro Meljege se bo Raa danjeno.

⁸ Ken naase jaay ingki do *Ko Taar gen Labar Jiga se deer deer num aan goo ken Kitap taad do: *Naai se 'je naapi aan goo roi mala*, naase 'tedkiga nakn jig aak eyo. ⁹ Num ken naase jaay 'beerki beer naapa num, kese naase 'tedkiga *kusina do Ko Taar ken Raa edo *Musa ki se asen kokn mindse taa naasen uum aalinkiga naan ki. ¹⁰ Ken nam jaay took do taarge tun Ko Taar ken Raa edo Musa ki paac jaay tujn te ken kalan se, kese aan goo Ko Taar Raa paac se, naan tujinga. ¹¹ Taa Raa se taadga taad do: *Onten keesn mend nam, onte 'keesn gaaba nam* do ter taad do: *Onten tol nam*. Num ken naai jaay es te mend nam eyo do toolga nam se, kese aan goo naai uum aalga Ko Taar Raa se paac naan ki. ¹² Taa naan se bo, maam m'taadse m'oo: do nakge tun naase aki tady ey le aki taad se, 'jeelki Raa se asen kojn booro dose ki ute Ko Taar gen Labar Jigan ken doo do jeege maakn kusin ki se. ¹³ Taa debm baate keejn do jeege tu se, Raa kic an keejn don ki eyo. Num debm jaay esj do jeege tu se, bii ken Raa kojn booro do jeege tu se, Raa an keejn don ki.

Kaal maaka ute nakgen k'teda

¹⁴ Genaamge, ken nam jaay deek do: «Maam se m'aal maakum do *al-Masi ki,» do nakgen Raa taad do gen tady jaay naan on tedin ey se, debm bin se, kaal maakn naan se, an kon kaaj ne? ¹⁵ Ken aan goo gena gaaba ey le menda jaay, bii-raa kosde goto do kal tuusde kic bo goto, ¹⁶ do maakse ki se, deb kalan deekden do: «'Baaki ute lapa. On Raa asen kedn koso do aki kosn te maraadse do asen kedn kal rosege,» do jaay edden dim ey se, taargen bin se os aay eyo. ¹⁷ Bin bo, ken naai do aal maaki do Raa ki do 'jeel tedn beer ey se, kaal maakn naai se, kaal maakn ren.

¹⁸ Gan deb kalan maakse ki se deek do: «Naai se do aalga maaki do Raa ki do maam se le, m'lee m'ted nakgen beer. 'Taadam tu naai do aalga maaki do Raa ki jaay on 'ted beer eyo, do maam m'ai taadn kaal maakum do Raa ki ken olum m'ted nakgen beer se.» ¹⁹ Naai 'jeel maaki ki do Raa se kalin ki sum bo Raa. Kese nakn jiga. 'Jeele, sitange kic bo jeelin maakde ki bini nafo naanin ki se, naade beere do rode ook marga jeg jeg.

²⁰ Kale, debm derle! 'Jeele debm aal maakin do al-Masi ki jaay, ted nakgen beer ey se, kaal maakn naan se, kaal maakn ren. ²¹ 'Jeelki, bubjege *Abraam se ted do di jaay Raa aakin aan goo debm daan ki se? Taa naan took je 6aa kojn goonin Isaka gotn kojn *serke Raa ki*. ²² 'Jeele debm jaay aal maakin do Raa ki mala se, 'tedn nakgen beer kici. Taa kaal maaka ute nakgen beer ken k'lee k'tedse naade tum 6aa taa naap ki do kese bo ted kaal maakn mec.

* 2:21 Aak Jen 22.9.

23 Taar ken Raa taadn maakn Kitapin ki se aanga doobin ki ken do: *Abraam se aal maakin do Raa ki*, do naan aakin aan goo *debm daan ki*.† Taa naan se bo Raa danin medina. 24 Ute naan se, naase 'jeelki debkilimi jaay Raa aakin debm daan ki se, taa ken naan aal maakin don ki sum eyo, num taa nakgen bee ken naan lee ted se kici.

25 'Jeelki Raabm do dakin ken ingo mend keesn gaaba se kic bo tedo bin kici. Bii kalan naan ted bee jeege tun gaan *Israelge aldno gen kaakn baara. Jee se, mend se dood akden been ki, bini olden naade aan ot te doobm kuuy. Taa bee ken naan ted se bo, Raa aakin naan se mend daan ki. 26 Aan goo debkilimi kon teecga num ooy se, kaal maakn do Raa ki jaay on ted bee ey se, tec bin kici.

3

Roono se aan goo poodn ken as goto (Mt 12.33-37)

1 Genaaenge, maakse ki se, j'onten jeki doobm jaay bo j'aki tedn k'denki jee dooy jeege. 'Jeelki naajegen k'je dooy jeege se, *Raa utu ajeki kon booro dojege tu on cir gen jeegen baa se paac. 2 Naajege paac se k'lee k'tujki goto kaam dena. Anum debm jaay taad tujn ey se, debm bin se debm mec do aasin gen boobm kokn ron. 3 'Jeelki ken naajege jaay k'lee k'tolki aljam taar sendge tu se, taa k'teddeki naade 'tookn taarjege, do gotn k'jeki bo k'baandeki sum. 4 'Jeelki markabge se, kengen magal magal se kic bo, ok naka kalan maak ki coko bini. Do ken kuulu jaay ol makon se deebo don ki aan goo di kic bo, ute nakn coko se sum bo, debm toodn se, baan got ken naan maakin jen ro ki. 5 Roono kic naan tec bini. Ey num maakn daa ro ki se naan bo baata, nabo roono se taad taargen magal magala. Aakki naal poodn coko se jaay okga se, kosn maakn kaaga ute magalin se paac. 6 Roono se naan tec aan goo poodo do taargen ing kus paac teeco ro ki. Naan kic bo maakn rojege tu, do tujjeki rojege paac paac. Kingjegen iino gotn ken k'toojjeke bini j'aneki kooy maak ki se, roonjege se aan goo poodn as goto ken iino gotn *Bubm sitange tun poodn ken dubarin kon nan eyo.

7 'Jeelki, debkilimi se napa daagen maakn kaag ki, yeelge, kuurge do kenjgen maakn maane ki paac se, naan bo debm ken ok toogo dode ki do tedde naade tookn taarina. 8 Num roono jaay debm do an kaasn boobm kok se, goto. Naan se ing kaam kalan eyo do naan dooc te naa* ken taal taal jeege. 9 Ute roono se bo, naaje k'toomki Bubjege Raa naan ken Meljege. Ter ute roono se sum bo, naaje k'naamki jikilimgen ken Raa aaldno tecin tece. 10 Ute taar kalan ese sum bo k'j'oodnki booro jeege tu do k'naamki jeege kici. Ken deer num, genaamge, k'j'onte 'tedki bini. 11 Maan maakn bud ken kalan jaay j'kon ken ing king kaata ute ken jiga se, goto. 12 Genaaenge, mongo se 'kon koojn lemun eyo. Do papay se 'kon koojn goyab eyo. Do gen budn maane se kic bo bin sum. Maakn budn ken maanin ing king kaata se, 'kon ni maan jiga se, goto.

Jeel-taar ken iino gotn Raa ki ute gen jikilimge

13 Maakse ki se, nana bo meteke do jeel-taara se? Debm jeel-taar se, on 'taad jeege tu ute kingina maakn nakge tun naan ted paac se n'on ron urlu do n'tedin ute jeel-taara. 14 Num ken naase jaay okki maak-kilimi do niki ro naapge tu se do ter 'saapki bo do naase malinge tu sum se, onten 'toomki rose do taar met ki se, onte 'tujjinki ute taar-koobsege. 15 Num jeel-taar bin se iino gotn Raa ki eyo; kese jeel-taar ken iino do naan ki ara sum. Naan se jeel-taar gen jikilimge do naan se iino gotn *Bubm sitange tu. 16 Taa gotn jaay jeege ok maak-kilimi ey le ni ro naapge tu se, gotn ese jeege ted nakge paac ute doobin eyo do ted nakgen paacn jig eyo. 17 Num gan jeel-taar iino gotn Raa ki se, deet se naan se *salal, naan baano ute toose daan jeege tu, tedden jeege on rode urlu, dode mongo eyo, exj do jeege tu, daayum ted nakgen jiga, beer nam eyo, naan ted jeege taad taar maakde ki. 18 Debm jaay je toose se, naan noog jeegen kuuy taa king ute toose kici. Debm bin se nakn naan 'kon se nakn ken ute doobin doobin aan goo debm dooga maakn gotin num on been se.

4

*Jeegen je nijim *dunia (1Pr 5.5-9)*

1 Ken olsen jaay tedki deken do mooyki ute naapa tap bo ne di? Kese nakn daa rose jese bo olsen 'tedki nakgen ese. 2 Ken naase 'jeki dim jaay onki te ey se, olsen naase 'toolki jeege. Naase 'donki nakgen ken naase okki eyo jaay onki te ey se. Naase 'mooyki te naapa do 'tandki naapa. Ken naase jaay 'jeki naka do onki te ey se, taa naase 'tandkiro te metn *Raa eyo. 3 Naase 'tandki meta jaay onki te ey se, taa naase 'tandki te meta jig eyo. Naase okki saapm jig eyo do ken onkiga kic bo, onki kutn gen nijim daa rose cer sum. 4 Naase se, jeegen maakse

† 2:23 Aak Jen 15.6. * 3:8 Naa se 6o, saam sum.

kalan do Raa ki eyo! Naase 'jeelki jeegen jaay je nijim dunia paac se tedga jee wóoy Raage. Ó debm je nijim dunia se, naan se tedn debm wóoy Raa. ⁵ Ónten 'saapki óski taar Kitapm taad se cere, ken taad ó: Raa jaay edjeki *Nirl Salal se, taa naajege se k'tedkiga jee naange ó naan je ó j'aki king ute Nirl naan se sum.

⁶ Anum Raa se, bee naan tedjeki se cir nakge paac. Taa naan se ó, Kitap deek ó: *Jeegen jaay magal rode naanin ki se Raa tookden eyo.*

Num jeegen jaay óp rode baat naanin ki se, naan tedden beena.*

⁷ Taa naan se ó, naase 'took uunki taar Raa ó 'daarki tóogó naan *Bubm sitange tu ó naan 'kaan naatn dókó rose ki. ⁸ 'Baakiro góoró cereen Raa ki ó naan kic ade baa góor cerese ki. 'Tug 'daapki jisege naasen jee tedn *kusinge se. Ódki kusiñ ken maakse ki, naasen maaksege di di se. ⁹ Ónki maakse 'taju taa kusiñ ken naase 'tedki. 'Tóoyki makónó ó eemki nóó, 'kooy koogse se utu 'del keeme, ó maak-raapse se utu 'del maak-tuju. ¹⁰ Ópki rose baata naan Meljege tu, ó naan ó debm asen kuun rose raan.

Ónten kóñ bóoró do genaai ki

¹¹ Genaamge, ónte kóodki naapa. Taa debm jaay taad taargen ing kus ó ro genaai ki ey le óññ bóoró don ki se, kese aan góó naan taad taargen ing kus ó ro *Ko Taar ken gen Labar Jiga se. Bin se naan took ing do ki eyo, num naan taad taargen ing kus ó ro Ko Taar ken gen Labar Jiga ki sum. ¹² Raa se naan kaliñ ki sum ó debm keef Ko Taar jeege tu, ó naan kaliñ ki sum ó debm 'kóñ bóoró do jeege tu. Ó naan sum ó debm aaj jeege ey le ken utde. Num naai se, nanja kaca jaay ó 'kóñ bóoró do naapi ki se?

Ónten magalki rose

¹³ Num 'booyki bee, naasen ken 'taadki óoki: jaaki ey le metbeeki se, naaje k'kiin baa king maakñ gegger ken se, j'ade 'tedn suuk j'ade looko ó j'ade kóñ gurs dena! ¹⁴ Naase 'taadki bin se, nakñ ken 'tedn metbeeki se kic ó naase 'jeelki eyo. Naasen 'tecki aan góó muubm ken iinó ó naar wóok naatn se sum. ¹⁵ Bee ki num, naase aki deek óoki: ken Meljege je num, ajeki bóobm kojjege jaay j'aki kóñ tedn nakgen se. ¹⁶ Num naase 'magalki rosege ute taargen naase 'taadki ó magal ro bin se, bere, jig eyo. ¹⁷ Taa naan se ó, debm jaay jeel tedn bee ó ññ tedñ te ey se, kese naan tedga *kusiña.

5

Nakñ óññ utu 'kaan do jee maalge tu

¹ 'Booyki borse naasen jee maalge se, eemki ó tóod 'tóoyki makónó, taa nakñ óññ utu 'kaan dose ki. ² Maalsege se utu 'ruumu ó kal koonsege se diidi utu asen kóó. ³ Daabsege ute piddagen naase óoki paac se, naaña ós tujdenga. Ó taa ken naade óññ cey se sum ó, utu asen baa kóñ mindse ó naan se utu '6aa kósn daa rose aan góó poodó. Ey num duni se óppga góoró 'naña, nafo naase utu ing 'tuski tus maala rók. ⁴ 'Booyki! Jeegen tedsen naabge maakñ-gotsege tu se, naase 'derldeki derle, taa ken naade ted naaba lek tek tek ó naase 'baate kógdeki gursdege. Taa naan se ó jeegen ójseno maakñ-gotsege se, naade óod tóoy makónó, num keem naade se Meljege Sidburku booyga. ⁵ Do naan ki ara se, naase óski te maraadse ó 'tedki nakñ ken maakse jea. Naase 'teerki aan góó maranggen teer sal sal gen tóol kóó se. ⁶ Naase 'takkiro mind jee tuj te díim eyo ó tóoldekiro. Ó naade le, tedseno te taar eyo.

Bii kaan Meljege se óppga góoró

⁷ Genaamge, taa naan se ó aayki kaamse bini Meljege ade terle. Naase aakki debm kursu se, naan ting taak kaama bini maane bóoy maakñ-gotñ ki, jaay ó nakgen naan naab bar ki se kooññ jiga. Naan ing aak kaam maan 'keedn met-kijirki bini teecn taa bar ki cot. ⁸ Naase kic num ing aakki kaama, aayki kaamse ó ókki maakse tóogó, taa bíi kaan Meljege se óppga góoró.

⁹ Genaamge, ónten 'lee mooyki ñor ñor te naapa; taa bin se *Raa kic asen kóññ bóoró dose ki eyo. 'Jeelki, bere, debm kóññ bóoró do jeege tu se, aanga taa doobse ki. ¹⁰ Genaamge, naase 'saapki tu, jee taad taar teeco taar Raa ki do dókin ken taado taarge ute ro Meljege se, naade kic dabaroga ó aayoga kaamde do ki. Ó naase kic uunki doobm naade se. ¹¹ Deere, jeegen paac jaay aasinga do dubarde ki se, naade se ó k'taadki j'óoki, naade se ó jee maak-raapge se. Naase 'jeelki metn taar gaabm do dókin k'danjñ Job se, naan aay kaamin aasinga do dubar ken aan don ki. Ó do taar tóolñ ki se, naase 'jeelki nakñ ken Raa tedñ se. Taa Raa se, naan ó debm ted bee jeege tu ó eej do jeege tu.

¹² Ken bin num genaamge, ónten 'naamki rose ute maakñ raa ey le ute do naanja, ó ónten 'naamki ute ro díim kuuy kici. Num ken taarse ó met ki, óoki: «Yee, met ki» ó ken met ki ey le, óoki: «A-a, met ki eyo». Taa ken naase jaay 'tedki bin se, Raa kic asen kóññ bóoró dose ki eyo.

* 4:6 Aak KKT 3.34.

'Tɔndki mɛtn Raa

¹³ Kɛn nam maakse ki jaay maakɲ dubar ki num, ɲ'tɔnd mɛtn Raa. Kɛn nam jaay maakɲ maak-raap ki lɛ, ɲ'tɔm Raa ute kaa. ¹⁴ Ɔɔ kɛn maakse ki jaay nam kɔɔɲɔ num, ɲ'ɔl k'danɲ jeegen naan jee *ɛgliz ki, taa naade an kɔtn uubu ute ro Mɛljege, ɔɔ an tɔnd mɛtn Raa. ¹⁵ Jeegen tɔnd mɛta jaay aal maakde do Raa ki paac se, Mɛljege aden booyo ɔɔ debm kɔɔɲɔ se, Mɛljege an kɛdn lapi ɔɔ naan 'kiɲi. Kɛn naan ɔɔ tɛdga *kusiɲa kic lɛ, Mɛljege an tɔl kusiɲ se naatn. ¹⁶ Taa naan se ɔɔ kusiɲ naase 'tɛdki se, naan Raa ki se 'taadɲki ute naapa ɔɔ 'tɔndki mɛtn Raa naapge tu, taa aki kɔɲ lapi rosege. Taa debm daan ki jaay tɔnd mɛta gɔtn Raa ki se, tɔnd mɛtiɲ se ɔk tɔɔgɔ aak eyo naan Raa ki. ¹⁷ 'Jeelki, *Eli kɛn taad taar teeco taar Raa ki do dɔkiɲ se, naan kic debkilimi aan gɔɔ naajege sum, naɔo naan tɔnd mɛtn Raa an eyo, deekiɲ ɔɔ ɲ'ɔɲte keedn maane, Raa booyiɲ ɔɔ tookiɲ. Gɔtn se, maakɲ ɔaar ki mɔtɔ ute laapa mɛɛɛ se, maane eed te eyo. ¹⁸ Tɛr naan tɔnd mɛtn Raa kuuy daala, ɔɔ maane bɔɔyo do naan ki ɔɔ nakgen do naan ki se, baag koojo gɔtiɲ ki.

¹⁹ Gɛnaamge, kɛn maakse ki jaay nam rɛsn ute doobm taar mɛt ki ɔɔ nam kuuy noogiɲ jaay naan ɔk tɛrloga num, ²⁰ 'Jeelki, genaa iigga kiigi ɔɔ rɛsɲga rɛs ute doobm taar mɛt ki jaay nam maakse ki noogiɲ naan ɔk tɛrloga se, kɛse naan aajinga maakɲ yo ki, ɔɔ kusiɲgen den se lɛ, Raa aden tɔl naata.

Maktubm Pier raanij deet deet Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy maktub Pier ken deet deet

Maktubm ken Pier raanjo jee al-Masige tun deet deetn ara se, naan raanij jee al-Masige tun taa naan kaam mii taa naan Turki ken borse. Naade ting aan goo cekge taa naade se jee al-Masige (kon 1.1; 2.11). Naade se jeege aalde maak ki eyo oo aad uunde. Naade se k'lee k'takde minddege ute taargen met ki eyo oo gotn metinge se k'dabarde kici. Pier raanden maktubm se taa aden noogj do kaal maakde ki oo do kond dode ken naade ond do al-Masi ki. Naan edden kaay kaama taa k'king aan goo jee ken Raa beer toaddenga tedga jee naange se. Pier raanden maktubm deet ara se, jee al-Masigen tun teeco maakj jeege tun ak doobm raage dna. Borse naade se tedga jee kiji oo uun doobm bubdege eyo oo kingde kic tec aan jee ken naade inj daande ki se eyo (kon 1.13–2.4). Naade se tedga jee Raage (kon 2.4-10). Naade se aasin gen serkij nakj onj ute dubar ken aan dode ki se. Anum ken tedden jaay naade aasin se, taa naade ondga dode do al-Masi ki (kon 1.3, 13, 21; 3.15).

Pier raanij al toosin jee Raage tu

¹ Ken ara maam m'Pier, ken *debm kaan naabm Isa al-Masi bo m'raansen maktubm se, naase ken *Raa beer toadsenoga toodo oo injki aan goo cekge oo wookkiga maakj naanje tun Pon ki, Galat ki, Kapados ki, Azi ki oo Bitini ki se. ² Naase se Raa Bubu beer toadsenoga toodo do dakiina, kaad ken naan uuno doa aan goo ken naan maakij jen ro ki. Jo ute *Nirl Salal se, naan tedsenga tedkiga jee naange gen tookij taar Isa *al-Masi taa naan asen tugj daapm ute moosina. On Raa asen tedn beena oo asen kedn lapin se te maraadiina.

K'toomki Raa ken aaj jeege

³ K'toomki Raa, naan Bubm Meljege Isa *al-Masi! Naan se eejjeki dojege tu oo oojjenkiga koojn kiji ute doobm Isa ken naan durino daan yoge tu se. Taa naan se bo, daayum naajege k'j'ondki dojege gen kon kaaja, ⁴ oo j'aakki kaama gen nakgen bee bee ken Raa utu boobin jeenge tu maakj raa ki. Jo nakgen bee bee ese se, tuj eyo, ruum eyo oo onj ted koono eyo. ⁵ Taa kaal maaksen naase aalki do Raa ki se, Raa mala asen boobm te toogina bini bii ken kaam moon; bii ken se, naan asen taadn tal oo naan aajsega.

⁶ Taa kaajj naase onki se, naase 'maakse raap sakan. Jo ken napar dubargen aan dose ki se jaay asen kedn maak-tuju kic bo, coko sum bo dubargen se utu 'deele. ⁷ Daab se naan kon tuju, ute naan se kic bo j'ooyin poodn jaay ted daabm mec. Kaal maakse kic Raa tedn tec bini, taa kaal maaksen do Raa ki se, naan cir daab. Aan goo daab k'j'ooyinga poodn jaay ted daabm mec se, kaal maakjege kic bo ute dubargen aan dojege tu se, ute naan se jaay bo kaal maakjegen do Raa ki se 'tedn toogo oo j'ansin kaakj jeele. Taa naan se bo, bii ken Isa al-Masi ade baa se, Raa utu asen toomo, asen *nooko oo asen magala. ⁸ Ey num Isa se, naase aakiniki te eyo nabo naase 'jenki. Borse kic naase aakiniki te eyo, nabo naase aalki maakse don ki. Ute naan se kic bo, naase maakse raap sakan don ki oo maak-raapm naase se maak-raapm taad eyo. ⁹ Taa naase 'jeelki, ute kaal maaksen naase aalki don ki se bo, naase utu aki kaajn kosege.

¹⁰ Kaajj ese se, jee taad taar teeco taar Raa ki do dakin se, jedoga metin den aak eyo. Naade taadoga jeege tu taa bee ken Raa taadoga taada oo utu asesin ted se. ¹¹ Nirl al-Masi ken maakde ki se, taadden oo al-Masi se utu 'dabara jaay bo utu 'kon nooko. Taa naan se bo, jee taad taar teeco taar Raa ki jedo metina oo jedo jeel kaadn ken nakgen se tap bo utu 'deel oo di. ¹² Anum taar ken Raa taado jee taad taar teeco taar Raa ki do dakin se, taar se taad te naade eyo num taad te naase. Borse jee taad Labar Jigan gen Isa al-Masi ute *Nirl Salal ken Raa onjo maakj raa ki baado taadsen metn taar se mala naase ki kici. Jo taar se, *koon Raage kic bo, je doobm 'jeel konj metina.

'King aak bee naan Raa ki (1Tes 5.8-9; Tit 2.11-14)

¹³ Ken bin num, 'daapki rose gen tedn naaba, injki do metekse ki oo aakki kaama do bee ken Isa *al-Masi baadoga num utu asen ted se. ¹⁴ Tookki taar Bubse Raa oo onte 'tedki nakj ken daa rose bo jea aan goo kaad ken naase utu 'jeelki te Raa ey boort se. ¹⁵ Aan goo Raa ken danse naan debm *salal se, naase kic maakj kingse ki se, 'tedki jeejen salal kici; ¹⁶ taa Kitap se taadga taad oo: «'Tedki jeejen salal taa maam se m'debm salal.»

¹⁷ Raa ken naase 'danjiki Bubse se, naan bo ken aak jeege paac aas kaasa oo nanja kic naan ojin booro te ken met ki do nakge tun naan lee ted se. Bin num, kaad ken naase utu 'tingki ting do naan ki se, Raa se 'beeriniki. ¹⁸ Ute kingsen aan goo gen bubsegen do dakin se os aay eyo.

Taa naan se 'jeelki, Raa se dugsega dose ute zo ɔɔɔ. Naan dugse dose se, ute nakgen aan gɔɔ daab ute pudda eyo taa naade se utu 'taju; ¹⁹ num gan naan dugseno dose ute moosn al-Masi, aan gɔɔ *Goon Baatn sal sal ken ɔk taju ron ki eyo jaay ɛd ron *serke se. ²⁰ Naan se Raa ɔo bɛɛ ɔɔɔino taa kaajn jeege, kaad ken naan utu aalo te duni ey ɔɔɔ. ɔo naan ɔaado maakɔ ɔiige tun kaam mɔɔɔn taa naase. ²¹ Ute doobm al-Masi se ɔo, naase aalki maakse do Raa ken durino daan yoge tu ɔo *nookin se. Ute naan se ɔo, naase aalki maakse ɔo andki dose do Raa ki.

ɔkki maak-jea do naapge tu

²² Taa naase 'tookkiga do taar ken met ki se, naase 'tedkiga jeegeen *salal. Ken bin num 'jeki naapa aan gɔɔ genaaage. ɔkki naapa ɔɔɔ ɔo 'jeki naapa ute maakɔ kalar. ²³ Taar Raa se, naan aan gɔɔ kupm ken ruum eyo ɔo tuj eyo, num naan ting gen daayum daayum ɔo ute taar Raa aan gɔɔ kupu se, naan ɔlsen j'oojsenga koojn kiji. ²⁴ Taa Kitap taadga taad ɔo:

Jikilimge paac aan gɔɔ mu zɛɛɛ

ɔo kaakɔ bɛɛde le aan gɔɔ pɔɔɔn kaaga.

Ken kaadɔn aanga se, mu se 'tuutu ɔo pɔɔɔn le 'sia.

²⁵ *Num gan taar Raa se, naan ting gen daayum.**

ɔo taar se ɔo, Labar Jigan gen Isa *al-Masi ken k'baado k'taadsesin se.

2

¹ Taa naan se, ɔnte 'tedki *kusina, ɔnte 'kaanɔki jeege dala, ɔnte 'tedki rose aan gɔɔ jee ken taad taar met ki te naapa, ɔnte 'tedki maak-kilimi te naapa ɔo ɔnte 'kɔɔɔki naapa. ² Aan gɔɔ gaangen k'taacege je si kenɔdege den se, naase kic taar *Raa ken *salal se 'jenki den bin kici. Ute naan se naase aki teepe ɔo utu aki kɔn kaaja. ³ Deere, bɛɛ Meljege se le, naase 'naam ɔkinɔkiga jiga.

Raa ɔo bɛɛɛ tɔɔdseno taa aki tedn jee naange

(ɛp 2.20-22; Mt 21.42-44; Rm 9.24-33)

⁴ 'Baakiro gɔɔn Meljege tu Isa ki, naan ɔo ko ken ɛd kaaja. Naan ɔo ko ken jikilimge ɔɔɔ undina, naɔo Meljege Raa bɛɛɛ ɔɔɔina ɔo naan se ɔo ken aakin bɛɛ kaamin ki. ⁵ Naase kic aan gɔɔ kogen ɔnɔga kɔn kaaja, 'tookki ɔnki rose Raa an kiin ɔee ken Nirlin utu 'king maak ki se. ɔo maakɔ ɔee ken se, naase aki tedn jee tedn serkgen *salal ɔo ute doobm Isa *al-Masi se, naase anki tedn *serkɔn ken tɔɔɔn naan ki. ⁶ Anum 'booyki taar ken Raa taad maakɔ Kitap ki ken ɔo:

Aakki! Maam m'bɛɛɛ m'ɔnɔga ko ken aak bɛɛ kaamum ki

ɔo maam m'utu m'an kɔnd maakɔ gɛgɛɛ ken Sion ki

ɔo naan ɔo ko ken utu 'gakɔn ɔee ken j'utu j'an kiin se.

Debm ken aal maakin do naan ki se, 'kɔn kɛnd maakɔ sɔkɔn ki eyo.*

⁷ Naasen ken aalkiga kaal maakse don ki se, ko se jigsen aak eyo. Num gan jee ken baate kaal maakde don ki se, taar ken Kitap taad se aanga gɔɔɔn ki ken ɔo:

Ko ken jee kiin ɔeege ɔɔɔ undin naatn se,

Naan ɔo ko mɛc ken cir kogen j'iin ɔee se paac.†

⁸ ɔo gɔt kuuy kic Kitap taadga taad ɔo:

Ko se ɔo ken rɔɔk jeege

ɔo kɛse ɔo lin ken tund jeege.‡

Naade jaay rɔɔkɔn tooc se, taa naade baate kaal maakde do Taar Raa ki. Kɛse nakɔn ken Raa uunoga kuun doa do dɔkin se ɔo utu kaan dode ki.

⁹ Anum naase se, metjil jee ken Raa bɛɛɛ tɔɔdsenga tɔɔɔ, naase se jee tedn serkɔn gen gaaringe, naase se jee naange ɔo naan ɔo debm ken dugsega dose. Naan dan ɔɔdseno maakɔ gɔt ken ɔɔɔ ɔo ɔaanseno maakɔ gɔtin ken wɔɔɔ jiga se, taa naase aki wɔɔkɔn Taar Raa se jeege tu, do nakge tun magal magal ken naan tedn se. ¹⁰ Do dɔkin se naase jee Raage eyo, num ɔɔse se, naase 'tedkiga jee naange. Do dɔkin se naan ɛɔjo te dose ki eyo, num ɔɔse se, naan ɛɔjsenga dose ki.

Inɔki aan gɔɔ kinɔn gen jee Raage daan jeege tun jeel Raa eyo

(Rm 13.1-8; ɛp 6.5-8)

¹¹ Jee maak-jemge, maam m'dejse, do naan ki ara se naase aan gɔɔ mertge ɔo aan gɔɔ cekge. Bin num ɔnte 'dɔnki nakɔn ken daa rose ɔo jea; ɔɛɛɛ, nakgen daa rose ɔo je se lee ted ɔɔɔɔ ute kose. ¹² Maakɔ jeege tun jeel Raa mal ey se, inɔki aak bɛɛɛ naan Raa ki. ɔo ken naade jaay baagga taad taargen inɔn kus rose ki aan gɔɔ naase jee ted *kusin jeege tu kic ɔo, ute naabsen naase 'tedin jiga se, ɔiin ken Raa ade ɔaa se, jeegeen jeel Raa mal ey se, an *nooko.

* 1:25 Aak Eza 40.6-8. * 2:6 Aak Eza 28.16. † 2:7 Aak KKR 118.22. ‡ 2:8 Aak Eza 8.14.

¹³ 'Sookki tɔɔgge tu taa Mɛljege Isa *al-Masi se, ɔɔ 'sookki gaar tu taa naan 60 debm do jeege tu paac, ¹⁴ 'sookki magalge tun gaarge tɔndde se. Naan tɔndde se taa 'dabar jee ken lee tuj jeege tu ɔɔ 'tɔɔm jee ken lee tɛd bɛɛ. ¹⁵ Taa Raa se, je naase aki tɛdn nakgen jiga jiga ɔɔ bin 60 jee dɛrlgen jeel dɪm ey se, 'kɔŋ taar taad' eyo. ¹⁶ Ing aalki dose sɛn aan gɔɔ jee ken ɔŋga kɔŋ dode. Naase se ɔŋkiga dose, naʒo kɔŋ dosen ɔŋki se, ɔŋten 'saapki ɔɔki ɔŋkiga doobo gen tɛdn kusɪna. Num gan naase se, ingki aan gɔɔ jee tɛdn naabm Raage. ¹⁷ Jikilimge paac aaldeki maak ki, 'jeki gɛnaasegen doobm Isa al-Masi ki, '6eerki Raa ki ɔɔ 'sookki gaar tu.

Ŋŋki kɪŋgse se 'tecn aan gɔɔ gɛn Isa

¹⁸ Naase jeegegen ken 'lee 'tɛdki naaba gɔtn jeege tu se, 'booy uunki taar mɛlsege. Ken aki booy taar mɛlsege se, ɔŋte 'booyki taar jee ken tɛdsen bɛɛ ɔɔ jese sum eyo, num gan 'booy uunki taar mɛlsegen kusɪn kusɪn se kici. ¹⁹ Ken k'dabarse cɛr se kic jaay naase aasɪŋki se, taa taar Raa sum 60 naase ɔŋki rose k'dabarse se; kɛse 60 nakŋ ken tɔɔl Raa ki. ²⁰ Ken 'tɛd *kusɪn jaay k'dabari se, bɛɛŋ tap 60 dɪ? Anum ken 'tɛdki bɛɛ jaay ɔŋki rose k'dabarse se, kɛse nakŋ jiga aak eyo naan Raa ki. ²¹ Raa danɛsɛno se taa naan se, taa Isa *al-Masi se kic dabaroga taa naase ɔɔ naan 60 debm taadsen doobo taa naase kic aki kuun ɔɔlɔŋa.

²² *Naan se tɛd te kusɪn eyo ɔɔ bii kalanj tap 60 tɛd te taar-kɔɔb eyo.* §

²³ Ken k'naajɪn kic 60 naan tɛrl te taar ing kus nam ki eyo. K'dabariŋ kic 60, naan tɛd te kusɪn nam ki eyo. Num nakge paac naan ɔŋɪn kaam ji debm ken utu 'kɔŋŋ ɔɔɔɔ te doobɪn se do jeege tu. ²⁴ Ken Isa ooy do kaag ki se, naan uun kusɪnjege don ki taa ajeki gaan te kusɪna ɔɔ 'aki kɪŋg gɛn tɛdn nakgen te doobɪna. ɔɔ ute dubar ken naan ɔŋ se 60, cɛjeki kaaja. ²⁵ Do dɔkɪn se naase aan gɔɔ baatgen iigga kiigi, num ɔɔrse se naase ɔk 'tɛrlkiroga gɔtn debm gaam ki. Naan 60 debm ɔɔɔb kose.

3

*'Kɪŋg mɛndge ute gaabge
(1Tɪm 2.9-15; ɛp 5.22-33)*

¹⁻² Naase mɛndge kic 'booy uunki taar gaabsege. Bin 60 gaabgen mɛtɪngen baate tookŋ taar *Raa se, 'kaakŋ kɪŋg mɛnddegen jiga se, ken taadden te taar Raa ey kic 60, ɔɔ ken naade asen kaakŋ naase jaay ingki te maakŋ kalanj, ɔɔ 'tookdeki taardege se, naade utu 'tookŋ kaal maakde do Raa ki. ³ Ŋŋte 'jeki doobm tamar rosege taa aki kaakŋ bɛɛ naan jeege tu: aan gɔɔ napar kɔŋŋ dosege, ɔɔ napar tɔl kɔɔɔkŋ daabsege ɔɔ ute tuun kalsegen te roŋ se. ⁴ Num kaakŋ bɛɛ naase se, ɔŋɪŋki 'tɛdn maakse ki. Naase 'tɛdki jee bɛɛ ɔɔ jee dalul. Kɛse 60 nakŋ kaakŋ bɛɛ tuj eyo ɔɔ ken jiga naan Raa ki. ⁵ Bin 60 mɛndgen do dɔkɪn aalo maakde do Raa ki se, naade kɪŋgde tec bini; naade se tooko taar gaabdege. ⁶ Aakki Sara se tooko taar gaabiŋ *Abraam bini danɪŋ ɔɔ «meluma.» Naase kic 'tɛdkiga gaan Sarage ken naase jaay 'lee 'tɛdki bɛɛ ɔɔ '6eerki dɪm ki ey se.

⁷ Naase gaabge kic, maakŋ kɪŋgse ki se, aakki do mɛndsege tu jiga. Taa mɛndge se, naade tɔɔg aas te gaabge eyo. Maakŋ kɪŋgse ki se aaldeki maak ki. 'Jeelki, naade kic utu 'kɔŋ kaaja te naase tɛɛ. Ken naase jaay ingki jiga bin num, dɪm asen gaasn gen tɔnd metn Raa se gɔtɔ.

*Kɪŋg jiga ute naapa
(Rm 12.14-21; Mt 10.24-31)*

⁸ Do taar tɔɔlɪŋ ki ara se, m'je m'asen taada: ɔŋki taarse 'kɔkŋ metn naapa, ɛɛjki do naapge tu, 'jeki naapa aan gɔɔ genaage, 'tɛdki bɛɛ te naapa ɔɔ ɔŋte magalki rose. ⁹ Jee tɛdsen *kusɪn se, ɔŋte 'tɛrldeki kusɪna ɔɔ jee naajse kic num ɔŋte naajdeki. Num 'tɛrldeki ɔɔki: «Ŋŋ Raa asen tɛdn bɛɛŋa!» Taa naan se 60 Raa danɛsɛno; bin 60 naase kic Raa asen tɛdn bɛɛŋa.

¹⁰ 'Booyki Kitap kic 60 taadga taad ɔɔ:

*Debm jaay je 'kɪŋg te lapia ɔɔ te maak-raapo se,
ɔŋte kɔɔdn nam ɔɔ ɔŋte taadn taar-kɔɔbɔ.*

¹¹ *Debm bin se n'ɔɔd don ro kusɪn ki, n'tɛdn bɛɛ.*

N'aay kaamin n'je doobm ken kɪŋg lapia te jeege.

¹² *Raa se naan aak do jeege tun tɛd nakge ute doobɪna
ɔɔ daayum naan lee booy keemde.*

*Gan jee tɛdn nakŋ kusɪn se, Raa te naade eyo.**

¹³ Ken naase jaay 'jeki tɛdn bɛɛ jeege tu te maakse paac se, naŋa 60 ken asen kɔŋ tɛdn kusɪna.

¹⁴ ɔɔ bɛɛ naase 'tɛdki jaay jeege lee dabarse se, taa naan se Raa utu asen tɛdn bɛɛŋa. Ŋŋte '6eerki nam ki ɔɔ nirlse ɔŋte 'kaayse. ¹⁵ 'Jeeliŋki maakse ki *al-Masi sum 60 Mɛlse. ɔɔ daayum 'daapki rose, ken jeege 60 tɔnd metse, taa dɪ naase ɔndki dose do al-Masi ki se, naase adeki kɔŋ taadn metɪna. ¹⁶ Naʒo ken adeki tɛrl se 'taaddeki ute taar urlu, aaldeki maak ki ɔɔ 'tɛdɪŋki ute maakŋ kalanj. Taa kɪŋgsen jiga doobm al-Masi ki se, ken jeege jaay taadsen

§ 2:22 Aak Eza 53.9. * 3:12 Aak KKR 34.13-17.

taargen ing kus rose ki kic 6o, naade se sokɔɔ aden tɔɔlɔ. ¹⁷ Ken naase 'dabarki gen tɛdn bɛɛ aan gɔɔ ken Raa maakin jen ro ki se, jiga cir ken 'tɛdki kusin jaay 6o k'dabarse se.

Isa tɔɔg cir nakge paac

¹⁸Taa *al-Masi se, ooy je-kalan sum 6o taa *kusin jeege paac. Naan ken tuj te dim ey se 6o, ooy taa jee kusinge taa aden kol gɔtn Raa ki. Jeege tɔɔliɲa naɔo *Nirl Salal duriɲo daan yoge tu. ¹⁹Ute tɔɔgɲ Nirl Salal se, naan 6aa taado taar Raa jeege tun ooyga kooy ken ting maakɲ dangay ki. ²⁰Jee ooyga kooy ese se 6o, jee do dɔkin ken baate tooko taar Raa kaad ken Raa udden bia kaad ken Noe daap daap markabm magal se. Ken maane 6aado ɔs do naanja se, jeege marta ken endo maakɲ markab ki, naade se sum 6o aaja. ²¹Maan ɔso do naanja se, naan aan gɔɔ maan ken *k'batizseno maak ki. ɔɔ maan se gen tugɲ yidiki ro eyo, num gen tugɲ maaka. *Batem se jaay aajse se, taa Isa al-Masi ooy duroga daan yoge tu, ²²ɔɔ ook 6aaga maakɲ raa ki ɔɔ ingga do ji daam Raa ki. ɔɔ ɔorse maakɲ raa ki se, sitange, maragge ute *kɔdn Raage paac kaam ji al-Masi.

4

*ɔɔdki dose naatn ro *kusin ki*

¹Taa naan se 6o 'jeelki, *al-Masi 6aado do naan ki se dabarga. Bin num naase kic 'daapki rose gen dabar aan gɔɔ naan kici. ɔɔ debm jaay dabarga se, mɔɔtn 'kɔɲ kol don maakɲ kusin ki ey sum. ²Biisen ɔɔpm ken anki ting do naan ki se, ɔɲte 'tɛdki nakɲ ken maakse 6o jea, num 'tɛdki nakɲ ken tɔɔl *Raa ki. ³Deere, maakɲ kingse ken do dɔkin se, naase 'tɛdkiro nakgen jig ey dena aan gɔɔ jee jeel Raa mal eyo. Naase 'lee ɛɛskiro naapa, 'lee dɔɲkiro nakɲ jeege, 'lee aay oonkiro, 'lee 'jekiro kos bɛɛ salal, ɔɲkiga gɔtn kaaye le aay 'deelkiro te gɔtiɲa ɔɔ 'lee 'tɛdkiro maraggen Raa jede eyo paac paac. ⁴ɔorse jaay naase 'tɛdki aan gɔɔ naade ey se, naade aaksen se paac 6o ɔkden taad eyo. Taa naan se naade lee naajse. ⁵Gan 6ii kalan Raa ken utu 'kɔɲɲ bɔɔrɔ do jeege tun ooyga kooyo ɔɔ do jeege tun zɛɛr se, utu 'tɔnd metɛde do nakde ken jig ey naade tɛd se. ⁶Jee ooyga kooy do dɔkin se kic 6o, Isa 6aa taaddenoga Labar Jiga se kici. Taa naan se 6o, naade kic Raa ɔjdenga bɔɔrɔ dɔde ki aan gɔɔ jikilimgen 6aa se paac. Bin se ute *Nirl Raa se, naade 'kɔɲ 'king aan gɔɔ ken Raa jen ro ki.

Nanja nanja kic 6o Raa ɛdin naabin naabiɲa

⁷Duni se ɔɔpga baata 'nanja. Taa naan se ingki do metɛkse ki ɔɔ 'daapki rose taa aki keem Raa. ⁸Ken cir paac paac se, 'jeki naapa ute maakɲ kalan, taa ute maak-jese se, ken deba tɛdi *kusiɲa aan gɔɔ di kic 6o an kɔɲ tɛdn kaldɛ. ⁹Jee ken 6aado gɔtse ki se, ɔkdeki jiga ɔɔ ɔɲte tɛddeki bes. ¹⁰'Jeelki nanja nanja kic 6o Raa ɛdinga naabin naabiɲa. Bin se 'noogki naapa, taa naase se 'tɛdkiga jee tɛdn naabm Raage gen tɛdn naabgen paacɲ ken naan ɛdsesin se, ute doobiɲa. ¹¹Debm jeel taadn taara se, n'taad taar Raa jeege tu. ɔɔ debm Raa ɛdinga maak-je gen tɛdn naaba jeege tu se, n'tɛdin ute tɔɔgɲ ken Raa ɛdin se. Ute naan se jaay 6o, jeege paac 'tɔɔm Raa ute doobm Isa *al-Masi. Naan 6o debm magala ɔɔ tɔɔgɔ gen daayum daayum! *Amin.

*Jee ken k'dabarɛ taa *al-Masi*

¹²Jee maak-jemge, nakɲ ɔɔɲ jaay aanga dose ki se, ɔɲte kaakinɲi aan gɔɔ nakɲ deel doa ɔɔ ɔksen taad eyo. Num aakin aan gɔɔ nakɲ ken lee aan kaan do jeege tu tap. ¹³Num ken naase jaay 'dabarki taa al-Masi se, ɔɲki maakse 'raapo. Taa 6iin naan ade 6aa maakɲ gaariɲ ki se, naase kic utu aki kɔɲ maak-raapm gen taad eyo. ¹⁴Ken k'naajse taa Isa al-Masi se, ɔɲki maakse 'raapo. Taa *Nirl Salal ken ɔk *nooko ken iɲo gɔtn Raa se, 'tɛdn ute naase. ¹⁵Anum maakse ki se, nam j'ɔnte dabariɲ taa tɔɔl nam, taa 6oogo, taa tɛdn *kusiɲa, ey le taa ɔl don maakɲ taar jeege tu. ¹⁶Num ken k'dabariɲ taa al-Masi se, sokɔɔ ɔɲte tɔɔliɲa naɔo n'tɔɔm Raa taa jeege dariɲ naan debm al-Masi.

¹⁷Kaad ken Raa an kɔɲɲ bɔɔrɔ do jeege tu se, ɔorse aanga. ɔɔ ken Raa jaay 'baagɲ kɔɲɲ bɔɔrɔ do jee naange tu 6o deet se, bin num jee ken jaay baate tookɲ kaal maakde do Labar Jigan gen Raa ki se, 'tɛdn ɔɔ dio? ¹⁸Taa Kitap taad ɔɔ:

*Ken jee tɛdn nakgen ute doobiɲ kic 6o, utu ɔɔɲ jaay 'kɔɲ kaaja se, num jee aal Raa maak ki eyo ute jee kusinge se tap 6o k'tɛdn rode j'ɔɔ dio *?*

¹⁹Bin 6o, jee ken Raa je ɔɔ naade 'dabar se, j'aay kaamde k'tɛd nakɲ bɛɛ. Taa Raa ken tuj ɔrmin ey se, naan 6o Mɛl Kaalde ɔɔ j'ɔɲ rode kaam jina.

5

Pier dsj naan jee Raage (1Tim 3.1-7)

* 4:18 Aak KKT 11.31.

¹ Borse maam m'taad ute naan eglizgen utu maakse ki se. 'Booyki, maam kic naan *eglizge tun aan goo naase se kici. Ken *al-Masi dabaro se, maam m'aakinoga te kaamuma oo bii ken naan ade 6aa maakn *nookin ki se, maam kic m'ok bede te naan kici: ² Aakki do jee Raage tun ken *Raa edsesin kaam jise se, aan goo debm gaam ken aak do baatinge tu se. Naabm se onte 'tedin ki aan goo j'olsen taa tooo, gan 'tedin ki aan goo ken Raa bo jea. Onte 'tedki gen jee maala, gan 'tedin ki ute maakn kalan. ³ Jee Raage se, onte 'teddeki taa tooo, gan ute kingse se, 'taaddeki doobo taa naade kic king aan goo naase kici. ⁴ Ken naase jaay 'tedki bin num, biin ken Debm Gaam Magal ade teecn pirsil se, naan utu asen kedn laatin toomo ken nookin paac 'konj deel eyo.

⁵ Gaan kodge naase kic, jee naan jee Raage se, 'booy uundeki taarde. 'Booyki m'asen taada: Maakn kingse ken ute naapa se, nanja nanja kic bo ted ron oop baata, taa Kitap taadga taad oo: *Jee magal rode se, Raa ute naade eyo.*

Gan naan se tedn been do jeege tun ted rode oop baata.*

⁶ Anum, onki rose kaam ji Raa tooo oo 'tedki rose oop baata jaay bo kaad ken Raa jen ro ki se, naan asen kuun rose raan. ⁷ Nakgen tedsen jaay uunki nirlse ro ki se, ondeki paac kaam ji Raa. Taa Raa se, naan bo debm ken lee aaksen dose ki.

⁸ Bin num 'boobki rose, oo ingki zere, taa debm wooyse, *Bubm sitange se, lee jese aan goo tupiyu ken lee tooj je daa ken 'kokn kosoo. ⁹ Aayki kaamse, 'daarki tooo oo aalki maakse do Raa ki. 'Jeelki do naan ki ara paac se, genaasegen doobm Isa al-Masi ki se utu dabar aan goo naase kici. ¹⁰ Naoo dubarse se, utu 'daar duuku. Taa Raa ken lee ted been jeege tu se, naan bo debm danjeno taa aki kend maakn gaarin ken gen daayum ken kaam ji al-Masi. Naan asen tedn naase aki tedn jee tooo oo jee mecn ken aasin do nakge tu paac. ¹¹ Naan bo debm ok tooon gen daayum daayum! *Amin!

Pier taad'nanj taarina oo tedden tooo
(1Tes 5.23-28)

¹² Silban bo noogum jaay maam m'raan m'olsen maktubm duuk se. Maam m'jeelin naan se genaa ken tuj ormin eyo. Maam m'raansen se, m'je m'asen kedn kaay kaama oo m'je m'asen taadn m'oo kese bo be Raa mala mala. Oo be ese se bo, naase se okin ki onoo. ¹³ Jee Raagen Babilon† ken ara se, ken Raa beer tooddenoga aan goo naase se, tedsen tooo. Oo goonum Mark kic bo tedsen tooo. ¹⁴ 'Tedki tooo te naapa oo 'baam 'tokki naapa ute maak-jea, aayki ciil naapge aan goo genaa naapge.

Naasen paacn ken 'doobm *al-Masi ki se, on tooon Raa 'king ute naase.

* 5:5 Aak KKT 3.34. † 5:13 Babilon je taad ute geger *Rom ki.

Maktubm Pier raanin gen k-dige Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm Pier gen k-dige

Maktubm se, Pier raan jee al-Masige tun goto 6aa se paac. Ko taar ken naan je taada se, naan iin ro jeege tun lee dooy jeege ute taar Raa met ki eyo. Jo jee se goon tenddoga maakn eglizge tu. Taar ken naade dooy jeege se, je taa jeege king tedn nakn ken maakde jen ro ki. Pier deekden do jee se se j'onte tookn taarde do k'je doobm jeel mala mala ken Raa edjееge tu do k'doakn ute Isa al-Masi do taargen jee inngo te Isa jaay booyo do nakn naade aako jaay lee dooydeno paac se j'ing do ki.

Pier raan ol toose jee Raage tu

¹ Kесе maam Simon Pier, maam ken m'debm tedn naabm Isa *al-Masi do m'debm kaan naabin se 6o, m'raansen maktubm ara se, naase jeege tun ken took aalkiga maakse jiga do al-Masi ki aan goo naaje se kici, ute nakgen ken Raajeege do Mel Kaajeege Isa al-Masi tedn ute doobin se. ² Ute jeel ken naase 'jeelki *Raa ute Meljeege Isa al-Masi se, on Raa asen tedn bee do asen kedn lapia ute maraadin.

*Aayki kaamse 'tedki jee Raagen jiga
(Tit 2.11-14; Plp 1.9-11, 3.8-14)*

³ Taa ute toogin Raa se naan edjekiga nakgen jiga ken ajeki kaasn gen tingi do gen kokn taarin doon. Naan tedjekiga k'jeelkiga debm danjekiro taa j'aki kend maakn *nookin ki mala do j'aki kon bee naan ken jiga cir paac se. ⁴ Ute nakgen se 6o nakgen jig aak eyo ken do dokin Raa taadjekiro do ajeki ked se, naan edjesinkiga. Bin 6o ute nakgen naase onjinkiga se asen tedn naase aki kaan kon ro nakge tun jig ey ken jee jeel Raa mal eyo, lee don se do naase aki king tec aan goo king gen Raa.

⁵ Taa naan se aayki kaamse 'ziidki do kaal maakse ki se, king ken aak bee naan jeege tu, do do king ken aak bee naan jeege tu se, 'ziidinki jeel Raa, ⁶ do do jeel Raa ki se, 'ziidinki 'boob kokn ro jiga do do boob kokn ro ken jiga se, 'ziidinki toogin maaka do do toogin maak ki se, 'ziidinki kokn taar Raa doon, ⁷ do do kokn taar Raa ken doon se, 'ziidinki kokn naapm doon do do kokn naap ken doon se, 'ziidinki maak-jea kici. ⁸ Ken napaar nakgen se jaay naase okki ute maraadin se, naase aki kon tedn nakgen jiga aki 6aa ute naan se. Bin jaay naase aki jeel kokn Meljeege Isa *al-Masi se jiga. ⁹ Num gan debm ken tedn nakgen ese ey se, naan se aan goo debm kaam-tookn ken on aak ok goto jig eyo. Ey num Raa se, *kusinin do dokin se naan toolinnga, nabo naan se, dirigingna.

¹⁰ Taa naan se 6o genaamge, aayki kaamse daala 'dookki maakse do Raa ken danseno do 'beer toadseno se. Ken naase jaay 'tedki bin num, maon naase aki kon koon doobm Raa ki eyo. ¹¹ Deere bin 6o, Raa asen koodn taa doobm toodn wan gen maakn gaar daayum gen Meljeege do Debm Kaajeege Isa al-Masi se do naase aki kend maak ki.

Taar Raa ken k'dooyse se okinji jiga

¹² Taa naan se 6o daayum m'asen lee taadn dool daala metn taargen se, ey num taargen se naase 'jeeldekegiga do borse kic 6o utu ingki jiga do taarge tun ken met ki ken k'dooyse no. ¹³ Deere, kaad ken maam m'utu m'ing zeer se, m'je daayum taargen se m'asen lee taadn dool. ¹⁴ Maam se m'jeele oopga baata m'kooyo taa Meljeege Isa *al-Masi se taadumga taada. ¹⁵ Bin se 6o maam m'aay kaamum m'taadsen taargen se, taa ken maam m'ooyga kic 6o, daayum naase aki kon dirigin taargen se eyo.

Naaje jaakkiga toogin Isa al-Masi se ute kaamje

¹⁶ Taa naaje se k'taadsenoga j'oo Isa *al-Masi se utu ade 6aa ute toogina do taargen naaje k'taadseno se tec aan goo taargen ken jikilimge lee tered ute daan dodege 6o taad se eyo. Num gan naaje se j'aako *nookina ute kaamje mala. ¹⁷ Kaad ken jaay Raa Bubu nookina do magalin se, naan ken se naaje mala j'utu. Naaje k'booyo taargen Raa ken magal cir nakge paac ken taadin do: «Naan se Goonuma, Goon maak-jema do naan toolum jaay maam m'beer m'adoino.» ¹⁸ Kaad ken se naaje kic 6o j'utu te naana do ko ken *salal ese do taar ken Raa taado maakn raa ki se, naaje mala kic 6o k'booyinoga ute bije. ¹⁹ Do naan ki se ter naajeege j'okki taar jee gen taad taar teeco taar Raa ki. Jo taar naadege se taar mac do ken naase jaay ing udki bi do ki se, taar se met ki. Taa taar naadege se tec aan goo loomp do ken ing woor gotn ken do do kor bini goto kiipi do k-dijn, ken k'danjin bebele se, ade kooko do asen woor maakse*.

* 1:19 K-dijn Bebele se taad ute al-Masi. Aak Apok 22.16.

²⁰ Deet deet se taargen se 'jeeldeki jiga: taargen jee taad taar teeco taar Raa ki do dakiin raanjo maakn Kitap ki se, taargen se naade uun dodege tu sum bo taad eyo. ²¹ Num taargen jaay jee taad taar teeco taar Raa ki do dakiin taado se, iino maakn maak-saapm jikilimge tu eyo. Gan taargen se Nirl Salal bo oldeno naade taado so taargen naade taado se, iino gotn Raa ki.

2

*Jee ted rode aan goo jee dooy jeege ute taar met ki
(Jud 3-16; 2Tim 3.1-9)*

¹ Do dakiin se jeegen ted rode aan goo jee taad taar teeco taar *Raa ki tingo daan gaan *Israelge tu; bin bo jee ken ted rode aan goo jee dooy jeege ute taar Raa met ki se, goon tenddoga maake ki so naade dooy jeege do taarge tun ken tuj jeege. Jeegen se Melde Isa *al-Masi ken dugdeno dode maakn *kusiin ki se kic bo, naade 'baatina. So taa nakgen naade ted se utu ano naar baa ute nakn soon ken aden kutu. ² So jeege dena utu uun doobm naaden ken lee es naapa ren ren se, taa naade se, jeege taadn taargen ing kusu ro doobm taar ken met ki se. ³ Naade se jee tamage so utu asen lee kaan dala ute taar nijimdege se taa kon dim gotse ki. Taa naade se do dakiin tap bo Raa taadoga taad gen kon booro dode ki so nakn soon utu naar koocon dode ki.

⁴ Num gan *kodiin Raagen do dakiin jaay tujo Raa ki so Raa on ondeno te eyo, num tok ombdeno maakn goo ken jert zuzu so adf se, naan utu baabden got ken ese bini 'kaan bii ken naan an kon booro do jeege tu paac. ⁵ Do naan do dakiin se kic bo Raa on onin te eyo, num gan naan baano utu maane goob soolo jeegen ken aal Raa maak ki ey paac se. So Noe ken taad jeege tu so k'tedn nakgen te doobina, gotn se naan ute jeegen kuuy cili sum bo aaja. ⁶ Ter jeegen maakn geger ken Sodom ute ken Gomor ki se kic Raa tol utdeno kap ute poodo so soo burku bo tood sum. Naan ted bin se je taadn jeege tun aal Raa maak ki ey se, naan utu aden tedn bin kici. ⁷ Kaad ken se bo Lot, naan debm daan ki, Raa sof teecnsin naatn kalin ki, taa naan aak kingden jig eyo ute ken naade lee es naapa ren ren se, tujin maakina. ⁸ Lot debm daan ki se ting daan jeege tun ese se. Daayum gto iipga bo naan booyo so aak nakdegen jig ey ken naade lee ted se. Naan ken saap nakgen ute doobin se ken naan aak nakdegen jig ey ken naade lee ted se, tujin maakina. ⁹ Ken bin num Meljege Raa se jee ok taarin on se, naan jeel doobm aden kodn dode do nak ken on ken aan dode ki so jee aal Raa maak ki ey se le, naan utu baabde taa ade dabara bii ken naan utu kon booro do jeege tu se. ¹⁰ Ken tap se, Raa utu ade dabara jee ken ted nakn daa rodege bo je se. Jee se je bo tedn nakgen aak kusu so Meljege Raa se le, naade aalin maak ki eyo. Jee se, naade ond do do naade malinge tu sum so magal rode so kodn Raagen ute nookdege se kic bo, naade se beerden eyo, naajde. ¹¹ Anum kodn Raage ute naapa se kic bo on tok te mind naapge so naaj te naapa naan Meljege tu eyo. Ey num kodn Raage se naade se magala so toog cir jee se.

¹² Gan jee ese se naaj nakgen naade paac jeel metin eyo. Naade ok maak-saap eyo tec aan goo daagen maakn kaag ki ken j'onga bo k'tool sum se. Deere, naade se utu kooy aan goo daagen maakn kaag ki se. ¹³ Naade se Raa utu aden dabara aan goo ken naade lee dabar jeege se. Naade se daayum ted nakn daa rode bo jea so lee tedn ute kaam kaada. Ken naase ing oski kos kalan boor ki ute naade se, naade ing tedn nakn sokonge ute nakgen gen ted eyo so ken naade ing derlse ute taar-kooodege se, maakde raap aak eyo. ¹⁴ Naade se ken aakga mend jeege bo donjo je anden toodo so naade se alde bo gen ted kusina sum. Onga jee ken ond maakde kaam kalan ey se naade derlde, daayum naade aak nakn jeege se donjo so jee se Raa naamdenga naama. ¹⁵ Doobm Raa bee se, naade resnga naatn so naade se iigga so uunga doobm Balaam goon Beor*. Naan bo debm ken on ron k'derlin ute gurs gen tedn nakn ken ute doobin ey se. ¹⁶ Gotn se Raa uunin kaamina ute goon buuru taa Balaam took te taarin eyo. 'Jeelki, buuru se taad taar eyo, num gan, bii ken se, buuru taadin aan goo debkilimi. Naan gaas doobo debm taad taar teeco taar Raa ki taa nakn derlgen bin se, naan an 'ted eyo.

¹⁷ Jee ted rode aan goo jee dooy jeege ute taar Raa met ki se, naade tec aan goo kenj ken maanin ookga kooko, so tec aan goo gapargen kuul ol makono wookden jaay on eed maan ey se kici. So naade se Raa daapdenga gotn kingde se ilim dib. ¹⁸ Taa naade se taad taargen deel dode so taargen naade taad se, taargen ren ren. Ute taardegen se bo jeegen ken utu on kon doobm jig eyo so took taar Raa se naade derlde ute nakn ken daa ro debkilimi je se. ¹⁹ Naade taad jeege tun se so j'kon dodege, nabo naade kic bo sul nakgen naade lee ted jaay utu aden kut se. Taa debm jaay nakn cirga don se naan tedga bulina. ²⁰ Ken metn-jiki jeegen jaay jeelga jeel Meljege so Debm Kaajjege, Isa al-Masi so onga nakgen do *duni ki ken lee tuj jeege doobm Raa ki se, ken naade jaay ok terloga ro nakge tun jig ey se, so baagga tedn nakgen se num, nakgen naade ondeno se aden tedn naade 'tedn bulu daala. Bin se king naade se 'tedn

* 2:15 Aak Nmb 22.5.

aak kus cir ken deete. ²¹ Doobm ken ol deba ted naka ute doobin se jaay naade jeelin te ey kic bo beε cir ken naade jeel doobm se jaay bo terl naaga do taarge tun ken Raa taaddeno o k'ted se. ²² Nakn jee se jaay ted se, je ajeki taadn o kaan kaa taar se met ki ken taad o: *Bisi jaay taad talga num terl baado as taad talin se daala.*† O ken kuuy taad o: «Kinzir jaay k'roogina se ok terl baa end maakn orb ki gotin ki.»

3

Meljege utu ade terlε
(Mt 24.37-38; 2Tes 1.7-10; Jud 17-23)

¹ Naase medn koan maakumge, kese maktubm ken maam m'raansen gen k-dige. Maakn maktubge tun di ken maam m'raansen se maam m'taad m'dolsen metn taargen naase 'jeelin kiga jeele, taa taargen se asen kol naase aki 'saapm do ki jiga. ² 'Saapki do taarge tun do dakin ken jee taad taar teeco taar *Raa ki ken *salal taado o 'saapki do nakn ken Meljege o Debm Kaajjege ute jee kaan naabinge ken taado o j'an ki ted se kici. ³ Deet deet se, 'jeelki, giigen kaam maon se, jeegen jee kaakn metn jeege se utu ade baao o naade se le tedn nakn daa rodege bo jea. ⁴ Naade utu 'taadn o: «Taar ken naan taado ade baa se tap bo 'tedn nun ki? Ey num do dakin gotn bugjege ooy sum se, borse kic nakge paac utu ing gotde ki aan goo ken Raa utu aalo kaal dunia tap!» ⁵ Do dakin se ken Raa aalo maakn raa ute do naanja se ute taarina, Raa 'tusin maane kaam kalan jaay on do naanja o do naanja se kic bo naan aalin ute maane. Ganj do taar ken ese se jee se baate tooko. ⁶ Ute maane se bo, Raa goob tolo jeegen do dakin do naan ki se kici. ⁷ Maakn raa ute do naan se borse kic bo Raa boobde ute taarina, bini 'kaan bii ken naan an toocin ute poodo. Naan boobde se taa bii ken naan an konj booro do jeege tu se; jee aal Raa maak ki ey se, naan aden kutn naatn kap.

⁸ Naase, medn koan maakumge, onte 'tedsen dirigi taa naan Raa ki se, bii kalan se aan goo baar dupu o baar dupu se aan goo bii kalan. ⁹ Meljege se nakn naan taadga o an ted se utu an naar teda, ganj jee metinge se saap o Raa se deer den dena. Num naan baate tedn yokod se taa naase; taa naan je nam 'kut eyo o je jeege paac terl maakde. ¹⁰ Ken kaadin jaay 'kaan se, Meljege ade baa aan goo debm boogo. *Bin Meljege ano baa se jeege booy aan goo Raa taata nafo 'taatin cir kaad ken maane eed keede o bii ken se maakn raa kic bo 'kaan kiign gam. Nakgen maakn raa ki paac se 'koon poodo o do naanja ute nakgen do ki paac se metn utu toodn tal.

¹¹ Aan goo nakge paac utu kosn poodo se, bin se 'leeki aak beε naan Raa ki o Raa se 'beerin ki! ¹² Aakki kaam biin ken Raa ano baao, bin se bo aayki kaamse 'tedki nakn jiga o kese bo ken an kolin naan ade naar baao. Bii ken se bo maakn raa ute magalin se 'koon poodo o nakgen maakn raa ki se 'koon poodo paac. ¹³ Num ganj naajee se, Raa taadjekiga taad o utu ajeki kaal maakn raa ute do naan kiji o gotn naane se bo nakge paac 'tedn ute doobina. Kese bo nakn ken naajee j'ing j'aakki kaama.

¹⁴ Taa naan se bo naase medn koan maakumge, aan goo naase utu ing aakki kaak kaam Meljege utu ade baa se, aayki kaamse 'tedki jee salal o nakn aak kus se j'on te konj rose ki o naan asen konj se, naase utu ingki king ute lapia. ¹⁵ 'Jeelki, Meljege jaay baate baado yokod se, naan je taa naase aki konj kaaja. Taa naan se bo gnaajeege Pol naan ken medn koan maakjege se, naan raansenoga taargen se ute jeel-taar ken Raa edin se. ¹⁶ Maakn maktubge tun ken naan raandeno paac se, naan taadoga metn taar nakgen se o metn taar nakgen naan taadno se booy kokin onno. Taa naan se bo jee jeel ok te metn taar Raa eyo o ing kaam kalan ey se, metn taargen ese se, naade lee taadin ute doobin eyo aan goo ken naade lee taad tuj Taar Raa got kuuy se kici. Ken naade jaay ted bin se, naade ut kut bo rodege.

¹⁷ Bin bo, naase medn koan maakumge, taa taargen se le, maam m'aalsenga bise ki: taa naan se bo m'oo ondki kond o ingki do metekse ki. On te konki rose jee aal Raa maak ki ey se asen kiigi num 'daarki toogo. ¹⁸ On beε ute jeel gen Meljege o Debm Kaajjege Isa al-Masi se 'ziidn baa ute naanin maakse ki.

On jeege paac an *nookn borse o gen daayum daayum. *Amin.

† 2:22 Aak KKT 26.11.

Maktubm Jan raanin deet deet Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm Jan ken deet deet

Jee do dakin se saap oo maktubgen moto se Jan bo debm raande. Na6o maakn maktubgen ese se k'taad te taa ron eyo. Jo jee ken naan raande maktubm deet deet se kic 6o, naan taad te taarde eyo. Num naan taad metn taar king jee ken naan raanden maktubm ese se. Aan goo kaad ken naane se, den jee al-Masige se aak jeegen ken uun doobm raagen kuuy se ken dokoo ute doobm ken jeege aal maakde do Isa ki se oo naan se, alde naade kic 6o je tedn aan goo naade. Taa naan se 6o debm raan maktubm ara se je aden taadn ko taarge dio: deet deet se edden kaay kaama oo j'ing k'dook ute Raa oo ute goonin Isa al-Masi oo k'je naapa aan goo genaage; oo ter gen k-dige: k'do do taarge tun met ki eyo ken naade lee dooy jeege ken ol jeege tuj ormdo do Labar Jigan gen Isa al-Masi se kici.

*Taar *Raa edjeki kaaja
(Jn 1.1-14)*

¹ Naaje k'taadsen ute debm k'danin Taara ken ed kaaja se. Ken Raa aalo te duni ey 6ort se, debm ken k'danin Taara se utu tap. Naaje k'booyoga taarin ken naan taad se, oo j'aakinga ute kaamje mala kici. Naaje j'aak j'okinga oo k'naaminga ute jije. ² Ken debm ed kaaja jaay baado se, naaje j'aakinga ute kaamje oo naaje se k'saadinge. Jo naaje k'taadsen se ro taar debm ken ed *kaajin gen daayum. Do dakin se naan tingo ute Raa Bubu, oo borse Raa taadjenkiga metin naajege tu. ³ Nakgen naaje mala j'aako ute kaamje oo k'booyo ute bije se 6o, k'taadsesin naase ki kici, taa naase kic 6o aki tum kalan ute naaje. Jo tum ken j'aki tum kalan se, j'aki tum ute Raa Bubu oo ute Goonin Isa *al-Masi. ⁴ Naaje k'raan j'olsen taargen se taa maak-raapjege se, tedn maak-raapm maraadin ki.

*Debm ken ted *kusina se tum ute Raa eyo*

⁵ Booyki kese 6o taar ken naaje k'booyo gotn Goonin ki oo k'taadsesina: Raa se naan gotn wooroo oo gotn ood se gotn naan ki goto. ⁶ Ken naajege jaay k'taadki j'ooki naajege j'utuki Raa se, k'tum k'tedkiga kalan se, oo jaay k'leeki maakn got ken ood num, kese naajege 6o k'jee taar-koobge oo k'tedki nakn ken met ki eyo. ⁷ Num gan ken k'leeki maakn got ken wooroo, aan goo Raa mala kic ing got ken woor se, bin se naajege k'tum k'tedkiga kalan ute naapa oo moosn Goonin Isa se ajeki tugn kusinjege. ⁸ Ken naajege jaay k'deekki j'ooki naajege k'tedki te kusin ey se, kese j'aniki ro naaje malinge 6o daala oo taar Raa met ki se, maakjege tu goto. ⁹ Anum ken naajege jaay k'taadki kusinjege se, ken bin se Raa utu ajeki taal kusinjege, oo naan ajeki tugn daapm naanin ki oo kusinjege se naan an koondn naatn. Taa Raa se naan debm daan ki oo tuj ormin eyo. ¹⁰ Ken naajege jaay k'deekki j'ooki naajege k'tedki kusin ey se, ken bin se naaje k'tedki Raa 6o debm taar-kooboo oo taar naan taadjeki se naaje j'okiniki maakjege tu eyo.

2

¹ Genumge, maam m'raansen nakgen se taa naase aki tedn *kusin eyo. Num ken maakse ki jaay debm tedga kusin le, naaje j'ooki debm koocn metjege naan Bu ki, naan 6o Isa *al-Masi Debm Daan ki se. ² Naan 6o debm ed ron *serke, taa *Raa ajeki taal kusinjege. Kusin naajege sum eyo, num Raa utu taal kusin jeegen do naan ki paac.

*Raa oo: k'jeki naapa
(Mt 7.21-23; Jn 13.34,35, 14.21-24)*

³ Nakn jaay taad oo naajege k'jeelki Raa se, taa taar ken naan taadjeki gen teda se naajege k'lee k'tediniki. ⁴ Ken deba jaay deek oo naan jeel Raa oo baate tedn nakgen Raa taadin gen teda se, naan se debm taar-kooboo oo taar Raa met ki se, maakin ki goto. ⁵ Anum debm took uun taarin se, naan se 6o debm ken je Raa ute maakin paac; ute naan se 6o naajege k'jeelki naajege se k'tedkiga kalan ute naana. ⁶ Debm ken taad oo naan ing dook ute Raa se, beeki num, naan lee doobm ken Isa leeno se.

⁷ Jeegeen maam m'je se, taar maam m'raansen gen ted se, taar kiji eyo. Gan taar se do kuun met ki tap 6o k'taadsesinoga, naase j'eeleeki; oo taar ken maam m'raanseno gen teda se, kese 6o taar Raa ken naase 'booyinkiro se. ⁸ Gan taar ken maam m'raansen gen teda se, naan se kiji kici. Naan se 6o ken Isa *al-Masi tedino deere oo borse naase kic utu 'lee t'ediniki se. Taa gotn ood se deel deele oo gotn woor mala se, baagga woor goto. ⁹ Debm ken taad oo naan ing maakn got ken wooroo oo ood und genaana se, debm bin se daayum utu ing maakn got ken oodoo. ¹⁰ Gan debm jaay je genaana se, naan se ing maakn got ken wooroo. Debm bin se dim jaay an

kolin naan resn doobm Raa se goto. ¹¹ Anum debm jaay ood und genaon se, debm bin se borse kic utu ing maakn got ken oodoo oo lee maakn got ken oodoo. Doobm naan baan se kic 6o naan jeel eyo, taa gotn ood se gaasinga goto naan on aak eyo.

¹² Genumgen seeme, maam m'raanjen taargen se, taa ute ro Isa se Raa toolsenga *kusingsege.

¹³ Bubge, maam m'raanjen taargen se, taa naase 'jeelki, debm ken Raa utu aalo kaal duni kic 6o, naan utu tap.

Oo naase gaan kodge maam m'raanjen taar se, taa naase 'cirkiga bubm jee kusinge.

¹⁴ Naase genumgen seeme, ter maam m'raanjen daal se, taa naase 'jeelkiga Raa Bubu.

Bubge ter maam m'raanjen daala,

taa naase 'jeelki, debm ken Raa utu aalo kaal dunia kic 6o, naan utu tap.

Naase gaan kodge ter maam m'raanjen daala,

taa naase se jee toogki

oo taar Raa se utu maakse ki

oo naase 'cirkiga bubm jee kusinge.

¹⁵ Onte 'kondki maakse do nakge tun do *duni ki oo nakgen jee do duni ki je se, onte 'kondki maakse do ki. Debm jaay ond maakin do nakge tun do duni ki se, debm bin se je Raa Bubu eyo. ¹⁶ Nakgen paacn do duni ken jig ey se, naade se 6o kengen ese: ken jeege tedn nakn ken maakde jea, oo ken aakga nakn nam se naade donjo oo naade je nakn ken an magal rode. Nakgen se paac se nakn do dunia, ey num naade se iino gotn Raa ki eyo. ¹⁷ 'Jeelki, nakgen do duni ki se utu 'deele, oo nakgen jeege aak jaay lee don se kic utu 'deele. Num gan debm ken tedn nakn ken Raa maakin jen ro ki se, debm bin se naan ting gen daayum.

*Jee gecn *al-Masi*

(jn 16.13-15)

¹⁸ Genumge, dunia se oopga baata. Taar k'taadseno se naase 'booyinkiroga debm ken gec al-Masi se utu ade baao; borse naase 'jeelki jee gec al-Masi se teecoga dena, oo ute naan se k'jeelki, dunia se oopga baata. ¹⁹ Jee se do dokin se naade metn naajege, num gan naade se ken deer num metn naajege eyo. Ken naade jaay metn naajege num, kaadn naane naade tedn oop ingga ute naajege. Gan nakgen se jaay aan paac se, taa j'aden kaakn jeel tal, naade se metn naajege eyo.

²⁰ Gan naase se, al-Masi edsenga Nirliņa oo naase paac 'jeelkiga taar met ki. ²¹ Raan ken maam m'raanjen se, m'jesen taadn m'oo naase se 'jeelki taar ken met ki. Taa naan se 6o naase 'jeelki, taar-kooobo ute taar ken met ki se on tum kalan eyo. ²² Debm taadn taar-kooobo se ken gay? Naan se debm ken naaj oo Isa se naan al-Masi eyo, naan se 6o debm gec al-Masi. Naan se ood und Raa Bubu ute Gooniņa. ²³ Debm ood und Goono se, naan ood und Raa Bubu kici; oo debm jeel Goono te maakiņa jaay taad naan jeege tu se, jeel Raa Bubu kici.

²⁴ Ken taar naase 'booyiro do kuun met ki se jaay utu ing maakse ki num, ute naan se jaay naase aki dookn ute Goon Raa oo ute Raa Bubu tel. ²⁵ Taa Goon Raa 'taadjekiroga taada oo tedga num naan utu ajeki kedn *kaajn gen daayum.

²⁶ Kese 6o ken olum jaay maam m'raanjenoo do taar jeege tun ken lee ansen dal se. ²⁷ Gan naase se Isa al-Masi edsenga Nirliņ maakse ki. Aan goo Nirl naan mala 6o utu maakse ki se, naase 'jeki nam kuuy 6o asen dooy eyo. Taa Nirl naan se asen dooy nakgen paac ken met ki ok taar-kooobo eyo. Taa naan se 6o ing 'doocki ute al-Masi aan goo ken naan dooyenso se.

Naajege k'gaan Raage

(Rm 8.14-19)

²⁸ Bin se genumge, ing 'doocki ute *al-Masi, taa giin ken naan ade teecn pirsil se naaje j'aki kon deer ey paac paac oo giin ken naan ade ba se sokono ajeki tool naanin ki eyo.

²⁹ Aan goo naase 'jeelink al-Masi debm daan ki se, bin se naase kic 6o aki jeele debm jaay tedn nakge ute doobin se, naan se goon Raa.

3

¹ 'Booyki, *Raa Bubu se jejeki dena naan danjeki k'geninge oo deer deer, k'tedkiga geninge! Jee do naan ki jaay on jeeljeki naajege k'gaan Raage ey se, taa naade on jeel te Raa eyo. ² Jee maak-jemge, borse se naajege k'gaan Raage; na6o nakn ken tedga num Raa utu ajeki ted se, Raa taadjeki te metin ey borto. Anum nakn naajege k'jeel se, giin ken naan ade teecn pirsil se, naajege j'utu j'anki tec naana, taa j'utu j'anki kaakn naan mala ute kaamjege. ³ Debm jaay ond don do naan ki se, ted ron debm *salal aan goo Isan ken salal se.

⁴ Debm daayum ting ted *kusiñ se, naan uum aal *Ko Taar ken Raa edo se 6o naan ki; deere debm ted kusiñ se naan uum aal Ko Taar ken Raa edo se 6o naan ki. ⁵ Gan naase 'jeelki Isa baado do naan ki se, taa koodn kusiñ jeege. Ey num naan le ok kusiñ eyo. ⁶ Taa naan se 6o debm ing dook ute naan se lee ted kusiñ eyo. Num gan debm lee ted kusiñ se, naan se jeelin eyo oo aakin te te eyo.

⁷ Genumgen seeme, onte 'konki nam asen kaan dala. Debm ted nakge ute doobin se, naan debm daan ki aan goo Isan debm daan ki se. ⁸ Gan debm ting ted kusiñ se, naan debm *Bubm sitange. Taa Bubm sitange se, naan baago tedn kusiña se kaad ken Raa utu aalo kaal do naan. Taa naan se 6o Goon Raa baado se, taa tujn naabm Bubm sitange se. ⁹ Debm tedga Goon Raa se, naan ing maakn kusiñ ki eyo. Taa *Nirl Raa se utu ing maakn ki se, naan 'kon tedn kusiñ eyo taa naan se tedga goon Raa. ¹⁰ Debm ted nakgen ute doobin eyo oo je genaan ey se, naan se debm Raa eyo. Ute naan se 6o, k'jeelki kese gaan Raage oo kese gaan Bubm sitangege.

K'jeki naapa

¹¹ Kese 6o taar naase 'booykiro do kuun met ki ken deek oo: k'jeki naapa. ¹² J'onte 'tedki aan goo Kayn*, naan se metn bubm jee *kusinge. Naan se 6o debm ken taal genaana. Taa di ken naan taalina? Taa Kayn se nakn naan ted se jig eyo, num gan nakn genaan ted se 6o, ken ute doobina.

¹³ Genamge, ken jee do naan ki jaay ood und se num, naase onte 'kaakin ki aan goo nakn deel dose. ¹⁴ K'jeelki naajeege se k'teekiga maakn yo ki oo borse j'onkiga kaaja taa naajeege k'jeki naapa. Debm jaay je genaange ey se, naan se utu ing king maakn yo ki. ¹⁵ Debm jaay ood und genaan se, naan se debm taal jeege oo 'jeelki debm taal jeege se ok *kaajn gen daayum eyo. ¹⁶ 'Booyki, Isa se baado ed ron taa naajeege se: ute naan se jaay naajeege k'jeelki naan se taadjeki doobm j'an ki je genaajeege. Bin se naajeege kic 6o j'aki kedn rojege taa genaajeege. ¹⁷ Ken debm jaay ok dim oo aak genaan ok dim ey jaay ejiñ don ki ey se, debm bin se ken naan oo je Raa kic 6o jen eyo.

¹⁸ Taa naan se 6o genumgen seeme, j'onte 'jeki naapa ute taarjeege sum, num k'tedki nakgen ken taad oo naajeege se k'jeki naapa mala mala. ¹⁹ Bin se jaay j'aki 'jeele naajeege se k'tedkiga gaan Raagen deere. Taa naan se 6o nirljeege ajeki kaay naanin ki eyo. ²⁰ Bin se, naajeege k'jeelki te maakjeege ken naajeege k'tujkiga dim jaay nirljeege aayjeki kic num, Raa se naan magala oo jeel nan nakn maakjeege tu paac. ²¹ Jee maak-jemge, ken nirljeege jaay aayjeki ey se, k'baakiga naanin ki gen keemin kic 6o j'aki beer ey paac paac. ²² Nakgen paac naajeege k'tondki meta gotin ki se, naan edjeki, taa naajeege k'lee k'tedki nakgen ken naan lee taadjeki gen teda oo k'tedki nakn ken taal naan ki. ²³ 'Booyki, kese 6o nakn ken naan taad oo gen teda: nakn naan je se, j'aki kaal maakjeege do Goonin Isa *al-Masi ki, oo ter j'aki je naapa aan goo ken Raa taadjeki oo j'aki ted se. ²⁴ Debm ken ing do nakge tun ken Raa taad oo gen teda se, naan se ing dook ute Raa oo Raa kic ing dook utu naana. Ute naan se jaay naajeege k'jeelki Raa se ing dook ute naajeege, ute doobm Nirl ken naan edjeki se.

4

Jee sitange ute jee Raage se j'aden jeel j'oo di

¹ Jee maak-jemge, ken jeegen jaay baado taadsen oo naade ok *Nirl Raa se, naase onte 'naar 'tookki metn taarde, num gan aak okdeki jiga jaayo. Ute naan se jaay 6o, naase aki jeele ken naade se jee Raage deer num. Taa jee ken ted rode aan goo jee taad taar teeco taar *Raa ki se, baadoga dena oo wookga do naan ki. ² Ute naan se jaay 6o naase aki 'jeel debm ok Nirl Raa se: debm ken taad oo Isa *al-Masi baado do naan ki oo tedga debkilimi se, naan se 6o debm ok Nirl Raa. ³ Gan debm jaay baate tookn oo Isa al-Masi ted te debkilimi do naan ki ey se*, debm bin se ok Nirl Raa eyo. Maak-saapm naan se iino gotn debm ken gec Isa al-Masi. Naan se 6o ken naase 'booykiga oo utu baado oo borse se naan utu do *duni ki.

⁴ Num naase genumgen seeme, naase se jee Raage oo naase se 'cirkiga jeegen ted rode aan goo jee taad taar teeco taar Raa ken ese se, taa debm utu ing ute naase maakse ki se, naan too cir debm utu ing do duni ki se. ⁵ Jeegen ted rode aan goo jee taad taar teeco taar Raa ki se, naade se jee do duni ki. Taa naan se 6o, naade taad te nakgen gen do dunia oo jee do duni ki se, booy uunden taarde. ⁶ Gan naajeege se k'jee Raage. Debm jeel Raa se, booyjeki taarjeege oo debm ken gen Raa ey le, booyjeki taarjeege eyo. Ute naan se 6o, naajeege j'aki jeele debm ok Nirl Raa maakn ki se taad taar met ki, oo debm ok Nirl Raa maakn ki ey se le, taad taar-koo bo.

Raa se naan Debm maak-jea

* ^{3:12} Kayn se, naan goon paragn Adum. * ^{4:3} Jee metinge se, maakn maak-saapde ki se oo Isa al-Masi se naan baado do naan ki se tec te debkilim mala mala eyo.

⁷Jee maak-jemge, k'jeki naapa, taa maak-je se iino gōtn Raa ki ɔɔ debm je jeege se, naan se goon Raa ɔɔ naan jeel Raa. ⁸Debm jaay je jeege ey se, naan se jeel Raa eyo, taa Raa se naan Debm maak-jea. ⁹'Booyki, Raa se ɔlo Gooniŋ kalan lak do naan ki, taa j'aki kōŋ kaaja ute doobm naana. Naan tēdn naan se taa ajeki taadn ɔɔ naan jejeki aak eyo. ¹⁰'Booyki, kēse 6o maak-je kēn Raa taadn: Raa se, naajege 6o k'jenkro deet eyo, anum naan 6o debm jejekiro deete ɔɔ naan ɔlo Gooniŋa 6aado ɛd ron *sērke taa ajeki tɔɔl *kusinjeye. ¹¹Jee maak-jemge, aan gɔɔ Raa jejeki bin se, bēeki num naajege kic 6o j'aki je naapa. ¹²Raa se 6ii kalan nam aakiŋ te eyo, kēn naajege jaay k'jeki naapa se, Raa kic ing dɔɔk ute naajege. Maak-je kēn naan jejeki se 6o, ɔljeki naajege kic k'jeki jeege se.

¹³Ute naan se 6o, naajege k'jeelki, naajege se j'ing k'dɔɔkki ute naana ɔɔ naan kic ing dɔɔk ute naajege, taa naan ɛdjekiga Nirliŋ mala. ¹⁴Raa Bubu ɔlo Gooniŋ do naan ki se, naaje mala j'aakinoga ute kaamje naan 6o Debm Kaajŋ jeegeŋ do naan ki. Kēse 6o saadn kēn naaje k'lee k'taadŋ jeege tu. ¹⁵Debm taad ɔɔ Isa naan Goon Raa se, debm bin se Raa ing dɔɔk ute naana ɔɔ naan kic 6o ing dɔɔk ute Raa. ¹⁶Naaje k'jeelki Raa se jejeki, ɔɔ naajege j'aalkiga maakjege do Raa kēn jejeki se, taa Raa se naan Debm maak-jea ɔɔ debm jaay je jeege daayum se, naan ing dɔɔk ute Raa ɔɔ Raa kic ing dɔɔk ute naana.

¹⁷Taa naan se 6o maak-je kēn naan jejeki jaay, ɔljeki naajege kic k'jeki jeege se, taa 6ii kēn jaay Raa utu kōjŋ bōɔɔ do jeege tu paac se, naajege j'aki kōŋ beere ey paac paac. Taa kiŋjegen do naan ki se tecga aan gɔɔ gen Isan kēn tiŋgno do naan ki se kici. ¹⁸Debm kēn jeel maakiŋ ki Raa jeŋ se ing kic 6o, maakiŋ beer eyo. Je kēn Raa jejeki se tēdjeki naajege se maakjege beer eyo. Taa debm maakiŋ beer se, naan ing booy nakŋ ɔɔn utu kaan don ki. Taa debm kēn ing jaay maakiŋ beer se, je kēn Raa jeŋ se kic 6o, ɔŋ tēdŋ dīm eyo.

¹⁹Kēn ɔljeki jaay k'jeki Raa ɔɔ k'jeki jeege se, taa Raa 6o jejekiroga deete. ²⁰Kēn debm jaay deek ɔɔ naan je Raa ɔɔ ɔɔd und genaŋ se, debm bin se naan debm taar-kɔɔɔ. Deere, debm kēn genaŋ kēn naan aak ute kaamiŋ jaay jeŋ ey se, Raa kēn naan aakiŋ ute kaamiŋ ey se, naan an kōŋ je ey kici. ²¹'Booyki, kēse 6o nakŋ kēn Raa taadjekiro gen tēda: debm je Raa se l'je genaŋ kici.

5

*Naajege k'cirkiga nakgen *kusiŋ kēn do *duni ki*

¹Debm kēn jaay took ɔɔ Isa se naan 6o *al-Masi se, debm bin se naan se 6o goon *Raa. Debm jaay je bubin se, l'je genaangen gaan bubinge se kici. ²Kēn naajege jaay k'jeki Raa ɔɔ k'tēdki nakŋ kēn naan taadjeki gen tēda se, bin se naajege k'jeelki naajege se k'jeki gaan Raage. ³'Booyki, kēn naajege jaay k'jeki Raa deer num, nakgen naan taadjeki ɔɔ gen tēda se, j'aki kiŋg do ki. ɔɔ nakgen naan taadjeki gen tēda se le, ɔɔn eyo. ⁴Taa debm tēdga goon Raa se, naan tɔɔg cir nakgen kusiŋ do duni ki se. ɔɔ kēn tēdjeki jaay k'tɔɔgki cirki nakgen kusiŋ do duni ki se, taa naaje j'aalkiga kaal maakjege do al-Masi ki. ⁵Naŋa jaay tɔɔg cir nakgen kusiŋ do duni ki se? Debm tɔɔg cir nakgen kusiŋ do duni ki se, debm kēn took ute maakiŋ paac ɔɔ Isa al-Masi se Goon Raa.

⁶Isa al-Masi ese 6o kēn 6aado do naan ki se, *k'batiziŋ maan ɔɔ ɔŋ ron *sērke ɔɔ moosiŋ ɔɔyo. Naan 6aado se k'batiziŋ maan sum eyo, num ɔŋ moosiŋ ɔɔyga kici. *Nirl Raa mala kic 6o taadjekiga saadŋa, taa Nirl Raa se taad taar met ki. ⁷Naaden mɔtɔ se 6o kēn saadge: ⁸Nirl Raa, maan k'batiziŋ Isa ɔɔ moosŋ Isa, naaden mɔtɔ se paac taad metn saadŋ kalan sum. ⁹K'jeelki kēn jeege jaay 6aado taadjeki saadŋe se, naajege k'lee k'tookki; bin num saadŋ gen Raa se, met ki cir daala. 'Booyki, kēse saadŋ gen Raa ɔɔ: naan se 6o taadjeki saadŋ gen Gooniŋ se. ¹⁰Debm jaay aal maakiŋ do Goon Raa ki se, naan took do saadŋ Raa ki se. Debm jaay baate kaal maakiŋ do Raa ki se, naan tēd Raa 6o debm taar-kɔɔɔ. Taa naan baate tookŋ do saad kēn Raa taado ro Gooniŋ ki se. ¹¹Kēse 6o saadŋ kēn Raa taadjeki: Raa se ɛdjekiga *kaajŋ gen daayum, ɔɔ kaajŋ gen daayum ese se naan ɛdjesiŋki ute doobm Gooniŋa. ¹²Debm jaay ing dɔɔk ute Goon Raa kalan se, naan ɔŋga kaaja; ɔɔ debm jaay ing dɔɔk ute Goon Raa kalan ey se, naan ɔk Raa eyo.

¹³Maam m'raanŋeno nakgen se paac se, taa naase jee aalkiga kaal maakse do Goon Raa ki se, aki jeele naase se ɔŋkiga kaajŋ gen daayum.

Naan Raa ki se naajege k'beerki dīm ki ey paac paac

¹⁴Naan Raa ki se naajege k'beerki dīm ki ey paac paac, taa kēn k'tōndkiga metn dīm kēn naan maakiŋ jen ro ki se, naan lee booyjeki booyo. ¹⁵K'jeelki nakŋ kēn naajege k'tōndkiga metn dīm gōtiŋ ki 6o, naan lee booyjeki booy dey se, bin se nakŋ jaay kēn k'tōndkiga mēta gōtiŋ ki se, k'jeeliŋki maakjege tu aan gɔɔ k'l'ɔŋiŋkiga.

¹⁶Kēn debm jaay aak genaŋ tēd tēd *kusiŋ se ɔɔ kusiŋ naan tēd tēd se jaay an kōliŋ gōtn kut ki ey num, n'tōnd metn Raa taa genaŋ se, ɔɔ Raa utu an kēdn kaaja; kēn kusiŋ genaŋ tēd tēd se jaay an kōl gōtn kut ki ey se, taa kusiŋ kalan se, debm tēdŋga num ɔliŋ gōtn kut ki.

Maam m'taadſen m'ɔɔ aki tɔnd mɛtn Raa se, taa debm ken tɛd kusiŋ aŋ kəl gɔtn kut ki se eyo. ¹⁷ Nakgen k'tɛdki ute doobiŋ ey paac se, naade se kusiŋa naan Raa ki. Naɓo kusiŋa paac se ɔŋ ɔl deba gɔtn kut ki eyo.

¹⁸ Naajege k'jeelki debm tɛdga goon Raa se, naan lee tɛd kusiŋ eyo, taa Goon Raa se bɔɔbiŋa, ɔ Bubm jee kusiŋe se, ɔk tɔɔgɔ don ki eyo. ¹⁹ K'jeelki naajege se k'tɛdkiga jee Raage, num gan jee do naan ki paac se naade se kaam ji Bubm jee kusiŋe. ²⁰ Naajege k'jeelki Goon Raa ɓaado do naan ki se ɔɔ ɛdɛkiga jeele ken j'anki jeel Raa ɗeere. Ute Goonin Isa *al-Masi se, naajege k'dɔɔkkiga kalan ute Raa ɗeer se. Naan se ɓo Raa ken ɗeer ɗeer ɔ ken ɛd kaaja daayum jeege tu.

²¹ Gɛnumgen sɛɛmɛ, ɔɔdki dose dɔko ro maragge tu.

Maktubm Jan raanin gen k-dige Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm Jan gen k-dige

Debm raan maktubm ara se taad oo naan *naan jee al-Masige*. Na6o do taaringe tun naan raan se, naan aan goo naan 6o magal jee ken naan raanden maktubm ese se. Naan raan oo «m'raanji maktubm se naai ki ute genige, naai 6o Mend ken Raa beer oodio.» Jee metinge saap oo *Mend* ara se je taadn ute egliz oo ute jeegen maak ki. Aan goo maakn maktubm ken deet deet se, maakn maktubm gen k-dige tu se kic 6o, naan taad jeege tun ken naan raanden oo j'ing j'ond kondo oo j'aay kaamde, oo kaal maakn met ki se j'okin jiga.

Jan raan ol toose jeege tun egliz ki

¹Maam ken naan egliz 6o m'raanji maktubm se naai ki ute genige, naai 6o Mend* ken *Raa beer oodio. Maam se m'jese ute maakum paac. Maam m'kalumki sum 6o m'jese eyo, num gan jee jeel taar met ki paac se jese kici. ²oo taar met ki se utu ing maakjege tu oo daayum utu ting ute naajege. ³On Raa Bubjege ute Goonin Isa *al-Masi se ajeki tedn beede, ajeki keejn dojege tu oo ajeki kedn lapia. Bin 6o j'aki king ute maak-jea oo ute ken met ki.

*Taar met ki ute maak-jea
(1Jn 5.1-3)*

⁴Maam se maakum-raap aak eyo ken m'on genigen metinge jaay lee doobm Raa ken met ki se. Naade se ted nakgen ken Raa Bubu taadjeki gen teda se.

⁵Bin se Menda, borse maam m'taadi m'oo: k'jeki naapa. oo nakn ken Raa taadjeki gen teda se jaay olum maam m'raanji se, kese kiji eyo. Gan kese taar ken naajege k'booyinkiro do kuun met ki. ⁶Ken naajege jaay k'jeki Raa se: kese naajege k'tedki nakn ken Raa taad oo gen teda. Taa nakn ken Raa taado gen teda ken naase 'booyinkiro do kuun met ki se, ingki do taar ken se.

(1Jn 4.1-6, 2.18-23)

⁷Jeegen lee aan jeege dal se baadoga dena do naan ki. Num jee se 6o ken Isa *al-Masi jaay baado tedron debkilimi do naan ki se, naade took do taar ken se eyo. Debm ken ted bin se 6o ken lee aan jeege dala oo naan 6o debm ken gec al-Masi. ⁸Taa naan se 6o naase ondko kondo taa naabsen 'tedki se 'kutn cer eyo, anum naabsen 'tedki se utu aki kon bedse ute maraadse.

⁹Jeelki debm jaay naar aan deel naan ki oo ing do taar al-Masi dooyjekiro ey se, debm bin se Raa ute naan eyo. Gan debm jaay ing do taar al-Masi dooyjekiro se, debm bin se naan ing dook ute Raa Bubu oo ute Goonina. ¹⁰Taa naan se 6o nam jaay baado taadsenga taar ken jaay tec gen Isa al-Masi ken k'lee k'dooyjekiro ro ki ey se, debm bin se onte 'k'okinki beesege tu oo onte 'tednki toose. ¹¹Num debm jaay tedinga toose okin on se, debm bin se endga maakn *kusiin ken debm se lee ted se.

Jan raan nan taarina

¹²Ey num maam m'ok nakge dena ken m'je m'asen raana, na6o taargen se m'je m'aden raan maakn maktub ki eyo. Taa maam mala m'saap m'utu m'asen 6aa kaaka oo ken m'aanga naane na6o j'aki taadn taara ute taara. Taa bin se maak-raapjege se 'tedn maak-raap maraadin ki. ¹³Genai Mend ken Raa beer oodio ute geninge se 'tedi toose naai ki kici.

* 1:1 Jee metinge saap oo Mend ara se je taadn ute jee egliz ken lee tus goto kaam kalan.

Maktubm Jan raanin gen k-motage Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy maktubm k-motage gen Jan

Maktubm ara se kic 60 debm ken taad ɔ naan naan jee al-Masige se 60, debm raanina. Maktubm se naan raanin gaab ki kalan bini k'danin Gayus. Gayus se k'jeelin eyo na60 naan se tuj ɔrmin te Isa al-Masi eyo. Nakn naan ted se 6aa te gen Deotrep kalan eyo. Taa Deotrep se lee taad taargen ing kusu ro deb ken naan jee al-Masige tu se ɔ naan je kɔkn mertge eyo. Ute maktubm ese 60 k'jeelki kɔkn mertge ɔ ute kɔkn genaagen ɔn se, kese taadn maak-jea ɔ taad ɔ do taar ken met ki se k'tujki te ɔrmjege eyo.

*Jan raan ɔl maktub Gayus ki
(Mt 10.40-42)*

¹Maam ken naan egliz 60 m'raanji maktubm se naai Gayus ki. Naai 60 debm ken maakum jei ɔ maam se m'jei ute maakum paac.

²Mɛdn kɔɔn maakuma, maam m'je se, nakn naai ted paac se 'kaan kaama. ɔ m'je lapi roi se 'tedn jiga aan gɔ ken naai 'lee jiga doobm *Raa ki se.

Gayus se jeege tɔmina

³Maam se maakum-raap aak eyo, taa genaagen iino gɔti ki jaay lee 6aadɔ gɔtje ki ara se, taadjenga saadn naai ken ing do taar ken met ki jiga se: deere, naai se utu ing do taar ken met ki. ⁴Ken maam jaay booy j'ɔ genumge utu ing jiga do taar ken met ki se, kese ɛdum maak-raapo den aak eyo.

⁵Mɛdn kɔɔn maakuma, naai se debm utu ing do taar ken k'dooyio se jiga ɔ genaagen iino gɔt kuuy ken naai jeelde eyo jaay 6aadɔga mertɛ gɔti ki kic 60, naai ɔkden jiga. ⁶Jeege naai ɔkdeno jiga se, ken 6aadɔga gɔtn ara num naade tɔmi naan jeege tun *egliz ki ɔ deek ɔ naai se debm 'jede dena. Bin se m'taadi m'ɔ aay kaami ɔ jee bin se lee noogde daayum ute noogɔ naai se jaay 60, aden noogɔ maakn lee mertdege tu aan gɔ ken Raa jen ro ki. ⁷Taa naade lee mertɛ se gen tedn naabm *al-Masi ɔ jeege jeel Raa mal ey se dim tap 60 naade tand meta gɔtde ki eyo. ⁸Taa naan se 60 naajege se, jeege bin se naajege j'adeki noogo, taa j'aki tedn naaba kalan ɔ taar met ken j'aki taadn jeege tu se 6aa ute naanina.

*Deotrep ute Demetrus
(1Kor 4.18-21)*

⁹Ey num maam m'raan m'ɔlga maktub *egliz ki, na60 Deotrep se baate tookn taarje, taa naan se je 60 gɔtn magal roŋa daan jee Raage tu. ¹⁰Taa di ken jaay maam m'utu m'asen 6aa kɔn se, m'asen 6aa taadn nakn jig eyo ken naan ing ted se, ute taar-kɔɔm naan lee tɔkjen doje ki. Naan ese sum eyo, num gan naan ted nakgen cir naan se daala, naan se baate kɔkn genaagen doobm Raa ki ɔ jee ken je ɔ aden kɔk kic 60, naan gaasde ɔ tuurden naatn maakn egliz ki.

¹¹Mɛdn kɔɔn maakuma, ɔnte kuun bɔlɔtn jeege lee ted nakgen jig ey se, num gan uun bɔlɔtn jeege lee ted nakgen jiga. Taa debm ted nakn jiga se, naan debm Raa. Num gan debm ted nakn jig ey se, naan se jeel Raa eyo.

¹²Anum jeege se paac taad taargen jiga ro Demetrus ki ɔ king naan ing jiga do taar ken met ki se kic 60 tedn saada. Naaje kic 60 k'saadinge. Taa naan se 60 naai kic 'jeele saadn naaje se saadn met ki.

Jan taad nan taarina

¹³Ey num m'ɔk nakge dena ken m'je m'aisin raanja, na60 m'je m'aisin raan maakn maktub ki eyo. ¹⁴Taa maam se ɔppa gɔɔr m'saap m'utu 6aa gɔti ki, ɔ ken 6aa m'ɔnjiga jaay 60 k'6aa taadn taara ute taara.

¹⁵ɔn Raa ai kedn lapia. Medigen gɔtn ara se tedi tɔse ɔ medigen gɔtn naane se, nana nana kic 60 naai 'tedn tɔse.

Maktubm ɣen Jud

Kupm mɛtn taar taadjeki doobm ɣen dooy maktubm ɣen Jud

Maktubm ken Jud raanjin se, naan raanjin jee al-Masige tun ɔto ɔaa se paac. Taar ken naan taad se, tec tec naapa ute taargen j'ɔnjɔn maakɔj maktubm ɣen Pier ɣen k-dige se. Maakɔj raanjin ki se naan iin ro jeege tun dooy jeege ute taar-kooɔo ɔo inɔ tɛdn aan ɔoo ken maakde jen ro ki se. Jud maakɔj raanjin ki se, naan tuun tol taargen maakɔj Kitapm ken Raa dooko ute jeege do dokiɔna ɔo ute taargen se ɔo, naan dooy jee al-Masigen do naan ki. Naan tuun tol taargen maakɔj kitapm Yaudge tu kici naɔo maakɔj Kitap ken Raa dooko ute jeege do dokiɔn se, kitapgen se, ɔto (bersege 9, 14 ɔo 15). ɔo naan taad ɔo Raa se jee ken baate tookɔj taar ken Raa taadden ɔo naan jede se, naan utu aden dabar ɔonj aak eyo. Ute naan se kic ɔo Raa je aden kut eyo naɔo naan je aden kaaja.

Jud raanjal tɔɔse jee al-Masige tu

¹Maam m'Judn ken debm tɛdn naabm Isa *al-Masi ɔo m'genaa Jak ɔo m'raansɛn maktubm ese se, naase jeege tun *Raa Bubu jese ɔo danɔeno ɔo boobse te Isa al-Masi se. ²ɔn Raa asen keejɔn dose ki, asen kedn lapia ute maak-jɛn se ute maraadiɔa.

Jeegen dooy jeege do taarge tun met ki eyo

(2Pr 2.1-22, 3.1-3)

³Naase mɛdn kooɔn maakumge se, maam se m'je beɛ eyo ken m'asen raan maktubm se taa mɛtn taar kaajɔn ken Raa aajjeki taa naapm paac se. Nakɔj ken ɔlum jaay maam m'aay kaamum m'raansɛn maktubm se, taa m'asen kedn kaay kaama, taa naase aki do do taarge tun naase k'dooyɔeno jaay aalki maakse do ki gen sɔɔokɔn se. ⁴Taa jee metinge se goon ɛndoga maakse ki, naade se ɔo ken Raa do dokiɔn tap ɔo ɔjdenga kojn booro dode ki aan ɔo ken k'raanjinoo maakɔj Kitap ki. Jee se, taar ken Raa taadjeki taa maak-jɛn se, naade terlin kaam kuuy taa naade 'kɔnj doobm ken an tɛdn nakɔj ken maakde jen ro ki. Ken naade jaay tɛd bin se, naade ɔod und Isa *al-Masi naan ken Magaljege ɔo Meljege kalan lak se.

⁵Ter m'je m'asen taadn daala, 'jeelki, do dokiɔn se Meljege Raa aajo gaan *Israelge kaad ken naan ɔoddeno naatn maakɔj taa naan ken Masar ki. Ganj maakde ki se jeegen baate kaal maakde do naan ki se, naan tɔalde naatn. ⁶'Saapki do *kooɔn Raage tun, magal ken Raa ɛdden se naade okɔn te toog eyo, iin resno ute ɔotn ken Raa tondden ro ki. Taa naan se ɔo Raa tak dookde ɔo ɔmbden maakɔj got ken ɔodɔ gen tinɔ daayum ɔotn ese bini 'kaan ɔii ken naan an kojn booro do jeege tu paac se. ⁷'Saapki do jeege tun ken tinɔo maakɔj geger ken Sodom ute Gomor* ɔo ute jeegen tinɔo maakɔj gegerge tun ɛɛsde ki: naade se kic tɛdo *kusɔn bini naade lee ɛɛso naap ren ren ɔo tɛdo napar nakgen jig eyo ken jikilimge tap ɔo lee tɛdn eyo. Naade se Raa dabardenga maakɔj pood ken gen daayum.

⁸Jee ken goon endo maakse ki se tɛd nakgen jig eyo bin kici. ɔo naade se ute nigen ken naade lee ni se ɔo ɔlden gen keɛs naapgen ren ren. Jee ese se ken Raa jaay Melde se, naade took eyo ɔo kooɔn Raagen ute nookdege se kic ɔo, naade naajde. ⁹Ganj bubm kooɔn Raagen k'danjin Miikael se kic ɔo, kaad ken naade mooyo te *Bubm sitange gen naar yo *Musa se, naan naajin te ute taar inɔ kus eyo, num naan deekiɔn ɔo: «Naai se, Raa utu ai dabara.» ¹⁰Num ganj jeegen ese se naade naaj ute taargen naade kic ɔo jeel metin eyo. Naade se aan ɔoo daagen maakɔj kaag ki ken ok maak-saap ey se ɔo nakgen naade lee tɛd se ɔo ken utu aden kutu. ¹¹Naade se utu aden tɛdn ɔonj aak eyo, taa naade se uunga doobm Kayn†. Naade tɛd nakgen jig eyo taa an kojn gurs ro ki aan ɔoo ken Balaam‡ tɛdo do dokiɔn se. Naade utga rode aan ɔoo Korɛ§ debm ken baate tookɔj taar Raa se. ¹²Ken naase aki kos kalan jaay, naade ute maakse ki num, naade ɔo ken lee tujsɛn ɔotn kos se. Naade ɔoo, ɔo aay te maraaddɛ sɔkɔn kic ɔo tɔalde eyo ɔo naade le saap do naade malinge tu sum. Naade se tec aan ɔoo gapar ɔj eed maan ey jaay kuulu wookiɔn naatn se. Naade aan ɔoo kaaggen ken kaadn koojdege aan kaace num ok kooj ey se. Kaaggen se ɔo ken k'toode ute met iirin jaay j'ɔndɛ ooy se. ¹³Naade se tɛdn nak sɔkɔnge tec aan ɔoo ool doocga num tol gupiyin jen ki se; naade tec aan ɔoo k-dijgen metingen tɔod lee wari se ɔo jee se Raa utu aden komb got ken ɔod darod gen daayum daayum.

¹⁴Do dokiɔn se gaaba kalan k'danjin Enok*. Naan se buɔn gen k-cilige gen Adum. Taa jee ese se naan taadoga taad teeco taar Raa ki ken ɔo: 'Booyki, Meljege Raa se utu baado ute jee naangen *salal ken dupu kando se ¹⁵taa kojn booro do jeege tu paac ken aal Raa maak ki

* 1:7 Aak Jen koɔn 18 ɔo 19. † 1:11 Kayn se goon Adum ken tool genaɔn Abel. Aak Jen 4.5-16. ‡ 1:11 Aak Nmb 22-24. § 1:11 Aak Nmb 16.1-5. * 1:14 Aak Jen 5.21-24.

eyo ken baate tooko Raa bo gaarde se, naade se bo j'aden jeel naade se jee kusinge, taa taargen naade taad ing kus ro Raa ki se. ¹⁶ Jee se ting bo maakde raap eyo do ing bo gen tokn mind jeege. Naade se tedn nakn maakde je sum do naade taad taargen deel dode do aan jeege dala ute taar nijimi taa naade kon dim gotde ki.

*Jud dej genaagen doobm *al-Masi ki*

¹⁷ Num gan naase, medn kon maakumge se 'saapki do taarge tun ken jee kaan naabm Meljege Isa al-Masi taadseno do dakin se. ¹⁸ Naade taadseno do: «Bii ken kaam moon dunia an nan se, jeegeen jee kaakn metn jeege se utu ade baa do naade se le aal Raa maak ki eyo do tedn nakn maakde jea.» ¹⁹ Deere, kese bo naade! Jo naade se bo ken gaan jeege ute naapa; do naade se nakn daa rode je se bo naade tedna do jee se ak *Nirl Raa maakde ki eyo.

²⁰ Num gan naase, medn kon maakumge, 'noogki naapa do ingki togo do taar Raage tun k'dooseno jaay naase 'took aalki maakse do ki se. Ken aki ton metn Raa se, onki *Nirl Salal bo asen todo. ²¹ Kaad ken naase utu aakki kaak kaam kaadn ken naase utu aki kon *kaajn gen daayum ken Meljege Isa al-Masi ute beena utu ajeki ked se, ingki maakn maak-je Raa ki. ²² Jeegeen maakde utu naaj naaj bot se, naase ejdeki dode ki. ²³ Jo jeegeen metingen kuuy ken baa baa poodn se, naase aajdeki. Kengen kuuy kic bo ejdeki dode ki, nafo ondi kond onten tumki te naade, bini jee se kaldegen *kusinge tujdenga tuj se kic bo, naase 'yemde ki.

K'toomki Raa

²⁴ K'toomki Raa, naan ken ak togo asen boobo taa naase aki kooon doobin ki eyo. Naan asen baa naanin ki se jee ak tuju rode ki eyo ute maak-raapo, maakn gaarin ken woor goto kelen kelen se. ²⁵ Raa se naan kalan lak. Naan bo Debm aajjeki ute doobm Meljege Isa *al-Masi. On jeege paac an *nooko, an magala do an jeelin naan bo, debm ak togo do toon naan se gotn do dakin tap bo naan utu tap, ken borse ki do gen daayum daayum. *Amin.

Kitapm k'danjn Apokalips ken Jan raanjo Kupm metn taar taadjeki doobm gen dooy kitapm k'danjn Apokalips ken Jan raanjo

Jan debm ken raan kitapm ara se taad metn nakgen ken Isa al-Masi taadino metin tood tal se. Kaad ken se naan j'ok k'6aansin gotn maane ol gurugin daan ki k'danjn Patmos se. Ken ol jaay j'ok k'6aansin se taa naan taad Labar Jiga gen Isa al-Masi jeege tu, kaad ken se 6o gaar magal *Rom ki lee dabar dabar jee al-Masige se. Naan raan eglizge tun cili ken taa naan Turki ken borse se gotn ken markabge lee daarni, oo gotn se k'danjn Smirn. Jee al-Masige jaay k'dabarde se taa naade jeel melde 6o Isa al-Masi kalin ki sum. Kaad ken goto tedden onn se 6o, Jan raanjen kitapm se taa aden toogon maakde do kaal maakde ki oo do kond dode ken naade ond do Raa ki se. Maakn kitapin ki se Jan taad metn nakgen Isa taadin metin ute napar taargen aan goo j'aal kaal naagj taara. Na6o nakgen se jee al-Masigen jeel Kitapm ken Raa dooko ute jeege do dokin se 6o jeel ok metina, ey num jee kuuy se, naade jeel ok metin eyo. Nakgen Isa al-Masi teec naan Jan ki jaay taadin metin se, naparde kalan eyo, na6o ko taarin se kalan sum. Ko taar ken Jan jen taada tap tap se naan je deekj oo borse j'aak aan goo nakgen ok toogo do jeege tu se 6o cirga goto 6aa se paac, na6o Isa al-Masi, naan ken Mel kalan sum se utu 'cir nakgen ok toogo do jeege tu se gen sorokina. Naan 'tedn naan se taa gen Raa oo gen jeenge.

Jan taad metn nakgen ken naan aako

¹ Kese 6o metn taar nakgen k'jeel metin ey jaay *Raa taad metin Isa *al-Masi ki oo Isa ol kod naan se 6aa taad metin bulin Jan ki, taa Jan 6aa taad metin jee tedn naabm Raage tu nakgen ken utu 'kaan naan ki se. ² Jan se aako utu kaamina oo taad metin paac jeege tu oo kese Taar Raa mala oo kese 6o nakgen met ken k'jeel metin ey jaay Isa al-Masi mala taadino metin se. ³ Maak-raapo debm ken dooy taar se jeege tu oo maak-raapo jeege tun booy taar ken teeco taar Raa ki ken k'raanjo ara oo took do ki. Taa nakgen se kaadin oopga gooro utu 'kaana.

*Jan raanjo ol toosin *eglizge tun taa naan Azi ki*

⁴ Kese maam Jan 6o m'raanjen kitapm se naase eglizge tun maakj gegerge tun kaam cili ken taa naan Azi ken kaam kalan. On Raa ken do dokina, borse, oo ken utu baado oo ute nirl Raagen cilin naan kaag don ki se asen tedn beena oo asen kedn toosina. ⁵ On Isa *al-Masi debm saadn met ki oo naan 6o debm duro deet deet daan yoge tu oo naan 6o Gaar gen gaaringen do naan ki se, on asen tedn beena oo asen kedn toosin kici.

Isa se, naan 6o debm jejeki, oo ute moosin se, naan odfjekiga dojege maakj *kusin ki. ⁶ Naan oljekiga maakj gaarin ki oo tedjekiga k'tedkiga jee tedn *serke gen Bubin Raa. Bin num on jeege paac an *nooko oo on toogon naan se le 'ting gen daayum daayum. *Amin!

⁷ 'Booyki! Isa utu ade 6aa maakj gapar ki,

oo jee toosino do kaag ki ute jeege paac,

naade utu an kaakj ute kaamde.

Bii ken se, jeege do naan ki paac utu 'toogo oo 'keem noo.

Taar se utu 'tedn deer deer. Amin!

⁸ Meljege Raa deek oo: «Maam m'Alpa oo m'Omega* oo maam m'Sidburku, maam ken do kupm met ki, ken borse oo ken utu ade 6aa.»

Jan aak Isa maakj gaarin ki

⁹ Ken ara maam genaase Jan ken utu ood yeebin ute naase. Oo maam kic m'onga bedum *maakj Gaar Raa ki te naase. Taa Isa se, maam kic m'utu m'aay kaamum te naase. Ken ol jaay k'l'ok k'6aam gotn ken maane ol gurugin ken k'danjn Patmos se, taa taar Raa oo taa saadn Isa ken maam m'lee m'taad se. ¹⁰ Bii kalan *Nirl Salal booy dom ki oo gotn se maam booy mind nam taad metum ki makonoo aan goo pulu oo nii ken se nii dumas[†]. ¹¹ Mind nam ese se taadum oo: «Nakj naai aakin se 'raanin maakj kitap ki oo olin *eglizge tun maakj gegerge tun kaam cili jee ken: Epez ki, Smirn ki, Pergam ki, Tiatir ki, Sarde ki, Piladelpi ki ute jee Laodise ki kici.»

¹² Ken maam jaay m'booy mind nam se, m'terl m'aak metum ki. Num ken maam jaay m'terl se, m'aak loompoo daabge cili. ¹³ Maam m'aak nam aan goo Goon Debkilimi[‡] daar daar daan loompge tun cili se; kalin ron ki se jerle bini aan naagj jen ki. Oo naan dook kaadin ute kol ken k'daapin ute daab; ¹⁴ oo beekj don se raap lak lak aan goo kuubu oo kaamin se

* 1:8 Alpa oo Omega se je deekj oo: maam 6o m'do kupm met ki oo m'taar toolina. † 1:10 Bii dumas se nii gen Meljege.

‡ 1:13 Aak Dan 7.13.

le aal bilik bilik aan goo poodo. ¹⁵ Jo jenge se aan goo maal ken j'olino poodn jaay aac denj se, oo mindin le aan goo keem ool ken doocga num eem uu se. ¹⁶ Jo maakn ji daamin ki se, naan ok k-dijge cili. Jo gord-jerle ken taaringen di taat ranan ranan se, teeco taarin ki oo daan-kaamin se aan goo kaadn ken aanga katar ki num as tok kaama kiric se.

¹⁷ Ken maam jaay m'aakin se, maam m'ooc metn jen ki aan goo debm ooyga kooyo. Num gan naan ond ji daamin dom ki oo deekum oo: «nte 'beere! Maam bo debm ken deet deete oo ken kaam moatn. ¹⁸ Maam bo debm m'ing zere. Maam se m'ooyoga kooyo nafo m'duroga daan yoge tu oo forse m'utu m'ing zere gen daayum daayum. Maam se m'ok too go do yo ki oo do bee yoge tu kici. ¹⁹ 'Booyo! Nakgen ken naai aakinga kaaka oo kengen utu ade baa naan ki se, 'raanin maakn kitap ki. ²⁰ K-dijgen cilin ken maam m'okin ji daamum ki ute loompwn daabgen cili ken naai aakino jaay *'jeel metin ey se, 'booyo: k-dijgen cili se taad te *kodn Raagen cilin gen eglizgen maakn gegerge tun ken kaam cili se. Jo loompwn gen daabgen cili se le, je taadn ute eglizgen maakn gegerge tun kaam cili se kici.»

2

*Maktubm se k'raanin *eglizn ken Epez ki*

¹ *Kodn Raa ken lee boob eglizn maakn gegere ken Epez ki se, 'raanin maktub oo: 'Booyo! Debm ken ok k-dijge cilin ji daamin ki oo ken lee daan loompge tun cilin gen daab se taadi oo:

² «Naabse ken naase tedki paac ute kaay kaamse ken naase okki maakn naabse ki se, maam m'jele. Jo maam m'jele naase se onki 'serkn jee *kusinge eyo. Jee ken ted rode aan goo *jee kaan naabm Isage se, naase aak 'jeeldeki naade se jee kaan naabm Isage eyo, naase ondeki naade se, jee taar-koooge. ³ Anum naase se daayum aayki kaamse; naase se 'dabarkiga taa maama oo olki te metse cereb ki eyo. ⁴ Num maam se m'ok taara te naase gen taada: maak-je ken naase okki do maam ki deet se, forse aan goo ken do dokin eyo. ⁵ 'Saapki tu! Ey num naase uunkiroga metn naabse jiga nafo naase aal oockiga. Bin num 'terlki kingse oo 'terlki tedn naabse aan goo ken naase 'lee tednkiro do dokin se. Ken bin ey num, maam se m'utu m'asen konj oo ken naase jaay 'terlki te kingse ey se, loompsen gen daab se, m'an kuun deen got kuuy. ⁶ Nafo naase kic utu tedki nakn jiga. Aan goo maam m'ood m'uun naabm jee Nikolait * ted se, naase kic ood unddeki bin kici.

⁷ «Debm ken ok bi booyo num, 'booy taar ken *Nirl Raa taad eglizge tun goto baa se paac se: nakgen se jaay debm cirdega num, maam m'an kedn koojn kaagn ken ed kaaja ken maakn jinen Raa ki se.»

*Maktubm se k'raanin *eglizn ken Smirn ki*

⁸ *Kodn Raa ken lee boob eglizn maakn gegere ken Smirn ki se, 'raanin maktub oo: 'Booyo! Debm deet deet oo ken kaam moatn, naan ken ooyo oo duroga daan yoge tu se taadsen oo:

⁹ «Maam se m'jeel dubarse ute daayse, nafo naan *Raa ki se, naase se jee maalge. Koodn ken jee ted rode aan goo Yaudge lee oodse se, maam m'utu m'booyo. Naade se Yaudge eyo, num naade se jee *Bubm sitange. ¹⁰ Naase se utu aki dabara nafo nte 'beerki. 'Booyo! Bubm sitange utu tokn jeesegen metinge ade komb dangay ki taa asen naama oo naase aki dabara gen bii sik. Num aayki kaamse bini ken j'asen too kic num onten tujki ormse oo maam m'utu m'asen kedn laatin too mo† ken taad oo naase se onkiga kaaja gen daayum.

¹¹ «Debm ken ok bi booyo num, 'booy taar ken *Nirl Raa taad eglizge tun gotn baa se paac: debm jaay aasinga oo on cirga se, yo gen k-dige se an konj tedn dim eyo.»

*Maktubm se k'raanin *eglizn ken Pergam ki*

¹² *Kodn Raa ken lee boob eglizn maakn gegere ken Pergam ki se, raanin maktub oo: 'Booyo! Debm ken ok gord-jerl taaringe di paac taat ranan ranan se, taadsen oo:

¹³ «Maakn gegere ken naase ingki se, maam m'jeelse. *Bubm sitange utu ing gotn se oo gotse ki se, naan gaarge. Num ute naan se kic, naase utu 'dookki ute maama. Ey num maakn gegere ken se bo naade tooo Antipas debm saadum ken tuj te ormin ey se. Ute naan se kic bo naase onki te eyo, utu aalki kaal maakse dom ki tap, ey num Bubm sitange se utu ing gotse ki. ¹⁴ «Num maam se m'ok taara te naase gen taada: gotn naase ki se, naase okki jeegen ken un doobm Balaam† ken dej Gaar Balak jaay ol gaan *Israelge terl naaga Raa ki soo daa maraga do dokina oo esoo naapa. ¹⁵ Jo ter gotn naase ki se, naase okki jeegen took uun taar ken jee Nikolaitge§ lee dooy jeege se kici. ¹⁶ Bere, naase se 'terlki kingse!

* 2:6 Jee Nikolait se dooy jeege ute Taar Raa ken met ki eyo. † 2:10 Laatin too mo se je deekn oo j'asen kedn nakn ken asen raap maakse. Naan se aan goo bede kici. ‡ 2:14 Balaam se debm kordo ken Balak, Gaar Moabge, rejino taa baado naam gaan *Israelge. Aak Nmb konj 22-24, 25.1-2 oo 31.16. § 2:15 Aak berse 6.

Ey num ɔɔɓga gɔɔɔɔ maam m'utu m'baado ɔɔ m'utu m'aden kooco ute gɔɔɔɔ-jerl ken 'teecn taarum ki se.

¹⁷ «Debm ken ɔk bi booyo num, 'booy taar *Nirl Raa taad eglizge tun gɔɔɔn ɓaa se paac: debm aasinga do nakge tun se num, maam m'an kɛɔn kɔsn k'danjin maan* ken Raa ɔyino koy se. Ɔɔ ter m'an kɛɔn ko raap raapo. Ɔɔ ko ken ese se, k'raannga raan ro kiji ro ki. Ɔɔ debm j'an kɛɔn ko se sum ɓo 'jeel ro se, ey num nam kuuy se kɔn jeel eyo.»

*Maktubm se k'raanjin *eglizn ken Tiatir ki*

¹⁸ *Kɔɔn Raa ken lee ɓɔɔɓ eglizn maakɔ geger ken Tiatir ki se, raanjin maktub ɔɔ:

'Booyo! Goon Raa ken kaamin aan gɔɔ poodn ɔk kɔkɔ ɔɔ jɛnɔge aan gɔɔ maal zɛɛr ken j'ɔɔɔɔno poodn aac deɔ se, taadsen ɔɔ:

¹⁹ «Nakɔ naase 'tedki paac se maam m'jeele. Maam m'jeel maak-je ken naase ɔkki do jeege tu, ɔɔ ɓorse kic naase utu aal kaal maakse dom ki rɔk. Maam m'jeel naabsen ken lee 'tedki ute kaay kaam ken naase ɔkki se. Ɔɔ m'jeele naabsegen naase 'tedki kaam mɔɔɔn se den cir ken deete. ²⁰ «Num maam se, m'ɔk taara te naase: Jezabel mɛnd tɛd rɔn aan gɔɔ mɛnd taad taar teeco taar Raa ki se, naase ɔnɔnki naan lee derl jee tɛɔn naabumge ɔɔ deɔde ɔɔ k'terl naaga Raa ki ɔɔ ɔlde naade se ɔɔ daa maraga. ²¹ Maam m'ɔn ɓiia, m'ɔɔ bin sum ɓo, naan 'terl kingina ɔɔ kɔn keesn gaabina. Num gan naan baate kɔnɔ. ²² 'Booyki! Ɔorse maam m'an kaalin do danal ki, naan dabar makɔnɔ. Ɔɔ gaabgen ɛɛsin naan se jaay terl te kingde ey num, naade kic m'utu m'aden dabar bin kici. ²³ Maam m'an tɔɔl te geninge se naatn. Bin ɓo eglizge paac 'jeele, maam se m'jeel m'naj taar ken maakɔ jikilimge tu. Ɔɔ nanja nanja kic ɓo, maakse ki se, maam m'an dabara do nakge tun naan tɛda. ²⁴ Num naasen, jee ɔɔɔ paakɔ Tiatir ken ɔlsen maak ki ey se, taar jee se lee dooy jeege se, naase le 'took uunki te eyo, naase le 'jeki te jeel taar maakɔ *Bubm sitange tu aan gɔɔ gen naaden lee saapin se eyo. Taa naan se maam m'asen kɔn kond dim kuuy dose ki ey sum. ²⁵ Nafo nakɔ ken naase 'booyinkiga jaay aalkiga maakse do ki se, ɔkiniki tɔɔɔ bini maam m'ade ɓaa maak ki. ²⁶ «Nakgen se jaay debm cirdega ɔɔ inɔga do naabum ki bini naninga tak se, maam m'aden tɔnd naade ɓo 'ting do metjil jikilimge tun do naan ki paac. ²⁷ Ɔɔ jee ɓaa se paac naade aden lee tɔnd ute sirdn k'daapin ute maala. Ute naan se, naade ade lee tɔnd tɔɔkɔn aan gɔɔ ken k'lee k'tɔnd k'tɔk dugul nenɔge se.» [†] ²⁸ Aan gɔɔ Bubum ɛɔm tɔɔɔɔ do jeege tu se, maam kic m'ɛɔɔɔn naade ki bin kici. Ɔɔ ter maam m'utu m'aden kɛɔn Bebel gen do metbeeki se kici.

²⁹ «Debm ken ɔk bi booyo num, booy taar ken *Nirl Raa taad eglizge tun gɔɔɔn ɓaa se paac.»

3

*Maktubm k'raanjin *eglizn ken Sarde ki*

¹ *Kɔɔn Raa ken lee ɓɔɔɓ eglizn maakɔ geger ken Sarde ki se, raanjin maktub ɔɔ:

'Booyo! Debm ɔk Nirl Raagen cili* ute k-dijgen cili se taadsen ɔɔ:

«Maam m'jeel naabse ken naase 'lee 'tedki se. Nookse eem aan gɔɔ jee utu zɛɛɛ; num gan naase se jeegen ooyga kooyo. ² Inɔn raan! Naabsegen metinge ɓaa ɓaa tuju se ɔkdeki jiga taa naan Raam ki se, naabm naase 'tedki se maam m'ɔnin paac ɓo aac eyo. ³ Saapki do taar ken 'booyinkiro se ɔɔ ken k'dooseno jaay naase 'took aalkiro maakse do ki. Bin se 'ɓɔɔɔnki jiga ɔɔ 'terlki maakse. Num ken naase jaay inɔnki zɛɛɛ ey num, maam m'ade ɓaa aan gɔɔ debm ɓoogo kaad ken naai 'jeel eyo ɔɔ m'ai kɔki do jii ki. ⁴ Ey num Sarde ki se, jeesegen metinge se, kaldege se naade ɔn ilimin te eyo. Naade se ɓo jeegen tuso kaldegen raap raap se ɔɔ naade lee ute maama taa naade an kɔn kaasina. ⁵ «Bin num 'booyki: nakgen se paac jaay debm cirdega num, j'an tusn kalgen raap raapo. Ɔɔ rɔn maakɔ Kitapm Kaaj ki se le, m'an kɔn tɔɔl eyo, num naan Bubum ki ɔɔ naan kɔɔɔnɔge tu se, maam m'taadn m'ɔɔ: naan se debm maama.

⁶ «Debm ken ɔk bi booyo num, 'booy taar ken *Nirl Raa taad eglizge tun gɔɔɔn ɓaa se paac.»

*Maktubm se k'raanjin *eglizn ken Piladelpi ki*

⁷ *Kɔɔn Raa ken lee ɓɔɔɓ eglizn maakɔ geger ken Piladelpi ki se, raanjin maktub ɔɔ:

'Booyo! Debm *salal ɔɔ debm ken lee te ken met ki, naan ɓo debm ken ɔk lekerle gen taa ɓee *Daud, ken naan jaay ɔɔɔga taa doobo se, nam kuuy tap ɓo ɔn dekelin eyo. Ɔɔ ken naan dekelinga le, nam kuuy ɔk doobm ken an kɔɔɔ eyo, taadsen ɔɔ:

⁸ «Naabm ken naase 'tedki paac se, maam m'jeele. Aakki! Maam m'ɔɔɔɔga taa doobo naanse ki, nam tap ɓo an kɔn gaas eyo. Ey num naase se 'tɔɔge kic ɓo baata. Ute naan se kic ɓo, naase 'took uunki taaruma ɔɔ ɔn 'baatum te eyo. ⁹ 'Booyki! Jee *Bubm sitangen

* 2:17 Maan se kɔsn ken Raa sidɔ gaan Israaelge tu kaad ken naade tingo kɔɔɔɔ-baar ki. † 2:27 Aak KKR 2.9. * 3:1 Nirl Raagen cili se je taad ute Nirl Raa mala mala.

ted rode ɔɔ naade Yaudge se, bere, naade se jee taar-kooʒge ɔɔ naade se maam m'edisinga kaam jise. 'Booyki. Maam m'utu m'adeno taadn ɔɔa gotsɛ ki ɔɔ naade utu 'kerɣn mɛtn jɛse ki ɔɔ asen jeel naase se maam m'jesɛ. ¹⁰ Aan ɔɔ naase aayki kaamse 'bɔɔbkiɣa taarum se, maam kic m'utu m'asen bɔɔbɔ kaad ken dubara adɛ ɔɔa do jeege tun do naan ki jaay utu adɛ naam se. ¹¹ Bere, maam se ɔɔpɣa ɔɔɔɔ m'adɛ ɔɔa. Bin num taar *Raa kɛn naase 'booyinki se, ɔkiŋki taɔɔ taa laatin taam k'l'eddesin se, nam tap ɔɔ an 'kɔn kuun eyo. ¹² «Nakgen se jaay debm cirdega num, maam m'an tedin aan ɔɔ duliyu maakɣ *Bee Raam ki ɔɔ nam tap ɔɔ an kɔn kooɔ eyo. ɔɔ maam m'an raan ro Raama ɔɔ ro ɣɛɣer Jeruzalem kiji kɛn ɣɛɣer Raam se ron ki ɔɔ ɣɛɣer se Raa bɔɔyiŋo maakɣ raa ki. ɔɔ tɛr m'an raan rom kiji ron ki kici.

¹³ «Debm kɛn ɔk bi booyo num, 'booy taar ɣɛn *Nirl Raa taad eglizge tun gotn ɔɔa se paac.»

*Maktubm se k'raanin *eglizn kɛn Laodise ki*

¹⁴ *Kooɔn Raa kɛn lee bɔɔb eglizn maakɣ ɣɛɣer kɛn Laodise ki se, raanin maktub ɔɔ:

'Booyo! Debm saadn kɛn tuj ɔrmin eyo ɔɔ lee te met ki kɛn k'danin *Amin, ɔɔ ute doobm naan se ɔɔ Raa aalo nakge paac se, naan taadsen ɔɔ:

¹⁵ «Naabsen kɛn naase 'tedki paac se, maam m'jeele: naase le urlki eyo ɔɔ ɔŋki eyo. Maam je naase 'tedki ɔŋgo ey le urlu. ¹⁶ Taa naase le uurlki eyo ɔɔ ɔŋki kɛɔk ey se, num aan ɔɔ naase ɔŋki zom sum se, maam m'asen taadn tɔl naatn. ¹⁷ Taa naasen 'taadki ɔki: maam se m'ok maala ɔɔ m'tedga debm maal gotin ɔɔɔ ɔɔ dim tap ɔɔ daayum eyo. Gaŋ naase 'jeelki eyo ey num naase ɔɔ jee kooɔn yeɛbgen jeege aakse kic ɛɛjsen dose ki. Naase se jee daayge, 'kaam-tɔɔkki ɔɔ 'met-beerki. ¹⁸ 'Booyki m'asen deje: 'baakiro gotum ki, 'dugki daabm k'l'ɔyiŋa kooy poodn taa aki tedn jee maalge. 'Baakiro 'dugki kalgen raap raapo taa asen koy met-beerse. ɔɔ 'baakiro 'dugki dawa kaama ɔɔ 'tombki kaamse ki taa kaamsege 'taadn taaka. ¹⁹ 'Booyki! Debm kɛn maam m'jeŋ se, maam m'mooyina ɔɔ m'dejina. Borse se, 'terlki kiŋgse ɔɔ ɔkumki ɔɔɔ. ²⁰ 'Booyki! Maam se m'daar taa doob ki ɔɔ m'tond kaam taara. ɔɔ nam jaay booyga minduma ɔɔ ɔɔɔɔɔɔɔ kaam taara se, maam m'kend beɛn ki ɔɔ m'baa kiŋg kooɔn te naana. ²¹ «Nakgen se jaay debm cirdega num, maam m'an kuun kooɔn do kaag dom ki ɔɔ naan kiŋg te maama aan ɔɔ kɛn maam m'cir nakgen se jaay borse m'ing do kaag do ki te Bubum kic se.

²² «Debm kɛn ɔk bi booyo num, 'booy taar kɛn *Nirl Raa taad eglizge tun gotn ɔɔa se paac.»

4

*Jan aak jeege eem keem *Raa maakɣ raa ki*

¹ Kɛn nakgen se jaay deel se, tɛr maam m'aak maakɣ raa ki se, taa doobo ɔɔɔ wan.

Gotn se m'booy mind nam kɛn taadumo deet deet makɔn aan ɔɔ pulu se deekum ɔɔ: «Ooko, 'baado raan ara ɔɔ maam m'utu m'ai taadn mɛtn nakgen sɔm utu 'kaan se.» ² Gaŋ gotn se sum ɔɔ, *Nirl Salal naar bɔɔy dom ki ɔɔ m'aak kaag do maakɣ raa ki ɔɔ nam inɣ kiŋg do ki. ³ Nam kɛn inɣ do ki se, daan kaamin omb birin birin aan ɔɔ kogen kɛn te rode, kɛn k'danin jasp ute sardoin omb birin birin se. ɔɔ kaag do se, wɔɔjɣn maakɣ raa ɔl gurugiŋa. ɔɔ wɔɔj maakɣ raa se aak beɛ omb birin birin ɔɔ zɛɛr met ki cidid aan ɔɔ ko kɛn k'danin emorid. ⁴ Kaag do se, kaag doge kuuy sik-di-kaar-ɔɔ se ɔl gurugiŋ ɔɔ magalge sik-di-kaar-ɔɔ ting do kaag doge tun se. Kaldegen rode ki se raap lak lak ɔɔ laatin gaaringen k'tedin ute daab se dode ki tak tak. ⁵ Maam m'aak mɛtn kaag do ki se maane aal wusuk wusuk m'booy mind jeege ute raa kɛn taat tirin tirin se gotn ese kici. Naan kaag do ki se m'aak jel poodge cili ɔk kooɔ. Jel poodgen cili se, kɛse je taad ute nirl Raagen cili. ⁶ ɔɔ tɛr naan kaag do ki se naka kalan tood aan ɔɔ baar maan tood yel yel se.

Tɛr ne-dimge ɔɔ gurug aal kaag do se, ɔɔ nakgen se naagde ɔɔ maakde paac ɔk kaama. ⁷ Ne-dimgen se, kɛn deet se tec tupiyu, ɣɛn k-dige se tec goon maraŋa, ɣɛn k-motoge se daan-kaamin tec aan ɔɔ gen debkilimi ɔɔ gen k-ɔɔge se tec aan ɔɔ doobm kɛn tiin tiin raan se. ⁸ Ne-dimgen ɔɔ se, naŋa naŋa kic ɔk taa beɛkɣ key mɛɛɛ mɛɛɛ ɔɔ taa beɛkɣ keydege se, maakin ɔɔ naagin ɔk kaamge. Ne-dimgen se taam Raa naaɔɔ kataɔa ɔn eyo ɔɔ: «Melje, naai ɔɔ debm salal cir paac, naai ɔɔ Raa Sidburku

kɛn do dakiŋa, kɛn borse ɔɔ kɛn utu baado se.»

⁹ Raa kɛn inɣ do kaag do ki ɔɔ ting zɛɛɛ daayum daayum se, ne-dimgen se jaay eemina, *nookina ɔɔ taamin se, ¹⁰ magalgen sik-di-kaar-ɔɔ se baado erg naan nam kɛn inɣ do kaag do ki se ɔɔ eemin naan kɛn ting daayum daayum zɛɛɛ se. Naade taad naatn ute laatin gaaringe dode ki ɔɔ ombin naan kaag do ki se ɔɔ taad ɔɔ:

¹¹ «Melje Raa,

töggö se iino götn naai ki,
naai kali ki sum 60 ken jeege ai töömo öö ai nooko,
taa nakge paac se, naai 60 Debm Kaalde,
öo naai aalde öo borse utu se kic 60 te maak-je naai.»

5

*Jan aak Kitap ute *Goon Baatn Raa*

1 Ter maam m'aak nam ken inj do kaag do ki se, ök kitap k'teelinga teele do ji daamin ki, öo kitapm se ök raanja naagin ki öo maakin ki. Kitapm se k'teeninga teene ute tiim teeje göto kaam cili. 2 Öo maam m'aak *ködn Raa kalan se, ök töggö öo naan taad makön öo: «Nanja jaay ök doobo an kaasn gen töödn tiim teejn göto kaam cili jaay 'köödn kaakj kitapm se?»

3 Na6o maakj raa ki, do naan ki, öo metn naan ki, nam jaay an kaasn gen köödn kaakj kitapm se tap 60, göto. 4 Gotn se maam m'baag keem makön taa nam jaay ök doobo gen köödn kaakj kitapm se göto. 5 Ter maakj magalge tu se, deb kalan taadum öo: «Ön ten keeme. 'Booyo! Tupiy teeco taa bee Juda ki se*»; naan se teeco metjil Gaar *Daud ki. Naan 60 debm ken cir nakge paac ken utu 'töödn tiim teejn k'teenin göto kaam cili se öo köödn kaakj kitapm se.»

6 Ter maam m'aak kaag do ken ne-dimgen öoö ute magalgen sik-di-kaar-öoö gurug ölin daan ki se öo maam m'aak *Goon Baatn Raa k'töolinö se daar daar daan ki. Naan ök kaajge cili öo kaamge kic cili† öo kaamgen cili se je taadn ute Nirl Raagen cili ken naan öldeno do naan ki paac. 7 Goon Baata se baa öj nam ken inj do kaag do ki se, öo öko kitapm ken ji daamin ki se. 8 Ken naan jaay öko kitap sum se, ne-dimgen öoö ute magalgen sik-di-kaar-öo se erg naan Goon Baat ki. Öo nanja nanja kic ök nakj tec kurundo ute bejenjen gen daab öo dooc ute nakgen oot nijimi. Kese je taadn ute keem jee Raage. 9 Gotn se naade aar kaa ken kiji öo maakj kaade ki se, naade taad öo:

«Deere, naai kali ki sum 60
aas gen kaakj kökj kitapm se,
öo gen töödn tiim teejn ro ki se.
Taa naai se k'töolioga
öo ute moosi se, naan *Raa ki naai 'dugga do jeege
ute metjildege paac ute taar naandjege ute taa beedege
öo ute taa naandjege.

10 Naai 'teddenga tedga jee naaige
öo naai 'kös gaara dode ki
öo naai 'teddenga tedga *jee tedn serke Raajege tu.
Öo naade se utu kosn gaara tele ute naai do jeege tun do naan ki.»

11 Ne-dimgen öoö ute magalgen sik-di-kaar-öoö ken gurug öl kaag do daan ki se, maam m'aaka öo m'booy ködn Raage dupu kando kando öo den njasan njasan baado gurug ölde naade se daan ki. 12 Naade aar kaa makön öo maakj kaade ki se, naade taad öo:
«Goon Baatn k'töolinö se 60, aas debm ken Raa an ködn töggö,
nakge paac kaam jina, jeel-taara, tögg cir nakge paac.
Öj jeege paac an *nooko an töömo öo an magala.»

13 Ter nakgen Raa aalo paac se, kengen maakj raa ki, do naan ki, metn naan ki, öo kengen maakj maane ki ute nakgen baa se paac m'booyde aar kaa öo maakj kaade ki se, naade taad öo:
«Nam inj do kaag do ki ute Goon Baata se,
taa töggö se iino götn naade ki
ute naan se k'töömdeki, k'magaldeki öo k'nookdeki,
gen daayum daayum.»

14 Gotn se ne-dimgen öoö se took öo: «*Amin.» Öo magalge se baado erge öo eemina.

6

**Goon Baatn Raa töödn tiim teejn k'teenin göto kaam mece*

1 Kaad ken maam m'aak kaak Goon Baatn Raa se, maakj tiim teejn ken k'teenin göto kaam cili se, naan öod tiim teejn k'teenin deet se öo maakj ne-dimge tun öo se, maam m'booy deb kalan taad aan göö raa ken taat se öo: «'Baado!» 2 Götn se maam m'aak sindi raap raapo öo debm ooko do ki se ök k'pendeke. Debm ese se j'öndino laatin gaaringe. Naan debm gaabm böör lee ös naanje öo ter naan teecga gen baa kösn naanjen kuuy daala.

* 5:5 Tupiyu se je taadn ute Isa al-Masi. Aak Jen 49.8-9. † 5:6 Maakj Kitapm Raa ki se kaag do se taad ute töggö öo kaama taad ute jeele öo cili se taad ute nakj bee salal, jiga, aak bee. Aak Zak 3.9 öo 4.10.

³ Ken Goon Baata jaay ɔɔd naatn ute tiifm gen k-dige se, maam m'booy ne-dim gen k-dige se, taad ɔɔ: «'Baadɔ!» ⁴ Ɔɔ gɔtn se, maam m'aak sind kuuy teeco ɔɔ sind se aac den. Debm ooko do ki se j'edfn gɔrd-jerle ɔɔ magala jin ki ɔɔ j'undin kulu taa naan tɛdn tɔɔse se t'edn gɔtɔ do naan ki ɔɔ kɔl jikilimge t'ɔɔl naapa.

⁵ Ken Goon Baata jaay ɔɔdn naatn ute tiifm gen k-mɔtɔge se, maam m'booy ne-dim gen k-mɔtɔge se taad ɔɔ: «'Baadɔ!» Ɔɔ gɔtn se maam m'aak sindi ilim kilimi ɔɔ debm ooko do ki se, ɔk nakn ken k'lee k'doojn nakge se jin ki. ⁶ Ter maakn ne-dimge tun sɔɔ se, maam m'booy aan gɔɔ mind nam taad ɔɔ: «Kɔɔl gen kɔɔr kaaria se, aas gen kɔgn nam ken tɛdn naaba bii kalan. Ɔɔ kɔɔr muriya kalan ute kɔɔlin se le, aas gen kɔgn nam ken tɛdn naaba bii kalan kici. Num ken gen uubu ute tɔtn koojn bin se, ɔnten lekde.»

⁷ Ken Goon Baata jaay ɔɔd naatn ute tiifm gen k-sɔɔge se, m'booy ne-dimgen gen k-sɔɔge se taad ɔɔ: «'Baadɔ!» ⁸ Ɔɔ gɔtn se, maam m'aak sindi ɔɔ ron se tec aan gɔɔ gen debm ooyga kooyo. Ɔɔ debm ooko do ki se, ron Yoa ɔɔ bee yoge se kic ɔko metina. Do naanja se, k'nigin gɔtɔ kaam sɔɔ, ɔɔ jee kaam kalan se, j'undden kulu taa aden tɔɔl ute gɔrd-jerle, ɔoa, kɔɔngen dɛet dɛete, ute daa gaabge.

⁹ Ken Goon Baata jaay ɔɔd naatn ute tiifm gen k-miige se, maam m'aak *gɔtn k'jiinjn k'lee k'tɛdn serke Raa ki. Metn nakn ken k'jiinjn se, maam m'aak ko jeegen k'tɔɔlde taa taar *Raa ɔɔ taa saadn ken naade lee tɛdo se. ¹⁰ Ko jeegen se tɔɔd tɔɔy makɔnɔ ɔɔ: «Melje, naai Debm *Salal ɔɔ ken met ki se, jee do naan ki se, tap ɔo bini nun ki jaay naai aden kɔjn bɔɔɔɔ dofe ki ɔɔ aden dabara taa naade tɔɔljeno naaje se?» ¹¹ Gɔtn se, naade se nanja nanja kic ɔo j'edfn kal raap raapo ɔɔ jerl aan naagn jedege tu ɔɔ k'deekden j'ɔɔ udki bi cakɔ, taa genaasege se kaamde aas te ey bɔrtɔ. Ɔɔ jee kuuy uun doobm Isa *al-Masi aan gɔɔ naase se kic j'utu j'aden tɔɔl aan gɔɔ naase se kici.

¹² Ter ken Goon Baata jaay ɔɔd naatn ute tiifm gen k-mɛɛge se, maam m'aak naanja te makɔnɔ ɔɔ kaada se tɛd ilim dib aan gɔɔ jeegen tus kal kɔl doa * ɔɔ laapa ute magalin se tɛd aac aan gɔɔ mooso. ¹³ K-dijge se si rutuk rutuk do naan ki aan gɔɔ kurin koojn ko ba kuulu ɔl makɔn jaay sin taa-tɔɔge se. ¹⁴ Maakn raa se aan iig kilu aan gɔɔ raagn ken nam teel ɔaani. Koge ɔɔ naanjen maane gurug ɔlde daan ki se kic ɔo paac tɛd gɔtɔ. ¹⁵ Ter gaaringen do naan ki, magalge, bubm asarge, jee nak denge, jee tɔɔgo, bulge ɔɔ kengen bulge eyo, paac aan ɔaa toom maakn iige tu ɔɔ pakal linje tu. ¹⁶ Naade taad makɔnɔ ɔɔ: «Ɔn koge ute linje se si rujn dojege tu, taa nam inɔ do kaag do ki se ute Goon Baatn Raa se ajenkɔn kɔn kaak eyo ɔɔ maak-taarde b'ɔɔy dojege tu eyo. ¹⁷ Taa bii ɔɔn ken naade an kɔjn bɔɔɔɔ do jeege tu ute maak-taarde se, bere, aanga. Ɔɔ bii ken se, nanja jaay kɔn daar naande ki?»

7

**Kɔdn Raage tɔnd nakn kaakn jeele naan jee Raage tu*

¹ Ken nakgen se jaay deel se, metn naan ken kaam sɔɔ se, maam m'aak gɔtɔ ɔo kɔdn Raa daar ro ki tak tak. Naade gaas kuul iino gɔtɔ kaam sɔɔ taa kɔl do naan ki eyo, do maane ki eyo ɔo ro kaagge tu eyo. ² Ɔɔ gɔtn se, maam m'aak kɔdn Raa kuuy iino kaam kaada tooknɔ. Ɔɔ kɔdn Raa se, ɔk nakn *Raa zere ken k'tɔnd naan jeege tu gen kaakn jeelde se. Kɔdn Raagen kaam sɔɔ ken j'undden kulu gen tujn do naanja ute maane se, naan dan taadden makɔnɔ ɔɔ: ³ «Ɔnki! Ɔnten t'edki nakn *kusin do naan ki, do maane ki ute kaagge tu se bini naaje k'tɔnd kaasn nakn kaakn jeele naan jee tɛdn naabm Raage tu se jaayo.»

⁴ Gɔtn se maam m'booy k'med jee ken k'tɔnddɛga tɔnd nakn kaakn jeel naande ki se; naade aas dupu-kaar-te-sik-sɔɔ-kaar-sɔɔ (144 000) ɔɔ jee se paac teeco taa bee gaan *Israelge tu.

⁵ Taa bee juda se, dupu-sik-kaar-dio (12 000);

gen Ruben naade dupu-sik-kaar-dio (12 000);

gen Gad naade dupu-sik-kaar-dio (12 000);

⁶ gen Asr naade dupu-sik-kaar-dio (12 000);

gen Neptali naade dupu-sik-kaar-dio (12 000);

gen Manase naade dupu-sik-kaar-dio (12 000);

⁷ gen Simeon naade dupu-sik-kaar-dio (12 000);

gen Lebi naade dupu-sik-kaar-dio (12 000);

gen Isakar naade dupu-sik-kaar-dio (12 000);

⁸ gen Zabulon naade dupu-sik-kaar-dio (12 000);

gen Yusup naade dupu-sik-kaar-dio (12 000);

gen Benjamin kic naade dupu-sik-kaar-dio (12 000).

Jeegen se paac ɔk nakn kaakn jeele naandɛge tu.

Jan aak jeege den nasaj nasaj naan kaag do Raa ki

* 6:12 Kal kɔl do Yaudge se ilim kilimi.

9 Ken nakgen se jaay deel se, maam m'aak metjil jeege den n̄asan n̄asan, ð jee se j'aden k̄n̄ m̄ed̄ eyo. Jeege paac ute metjildege taa beedege, taar naan̄dege ð taa naan̄dege ð tuso kalgen j̄erle ð raap raapo, ðko doomo jidege tu ð daar naan kaag do Raa ki ute ḡen *Goon Baatn Raa ki. 10 Naade taad mak̄n̄ ð:

«!Booyki! Raajegen iŋg do kaag do ki ute Goon Baata se, naade 6o ken aaj jeege.»

11 ðo *k̄od̄n Raagen paac̄n gurug ðl kaag do daan ki ute magalge ð ne-d̄im̄gen s̄o se, erg und naande naan̄ ki naan kaag do Raa ki ð naade t̄om̄ Raa, 12 ð took ð:

«*Amin! Deere, Raa naajege se ðk t̄oḡo, jeel-taara, t̄oḡ cir nakge paac. K't̄oamin̄ki, k'd̄en̄ki, *k'nook̄inki ð k'magal̄in̄ki gen daayum daayum. Amin!»

13 Anum maak̄n̄ magalge tu se, deb kalan̄ t̄ond̄ m̄etum ð: «Jee te kaldege raap raap se tap 6o, nan̄ge? ðo naade se iin̄o gay?» 14 Maam m't̄erlin̄ m'ðo: «Bubm naka, jee se naai 6o j'eelde.» Naan̄ t̄erlum ð: «Jee se 6o, dubar ken deel do, aano dode ki. Naade se 6o jee ken tugo kaldege ute moosn Goon Baatn Raa jaay kaldege t̄ed̄ raap lak lak se. 15 Taa naan̄ se 6o, naade daar naan kaag do Raa ki ð t̄ed̄in̄ naaba ð t̄oamin̄ n̄ōōō katara maak̄n̄ Been̄ ken jeege lee eemin̄ se. ðo debm ken iŋg do kaag do ken ese se aden b̄ōb̄o.

16 ðo naade se m̄ōt̄n 6o ute maane se aden t̄ool ey sum; ð kaada ute ḡot̄o ðŋg diwil diwil se kic naade naam eyo.

17 Taa Goon Baatn Raa iŋg daan kaag do ki se aden t̄ed̄n̄ M̄el gaamde ð aden t̄ōdn̄ k̄ol ḡot̄n maan ken t̄ōd̄ ðy k̄ol k̄ol ð ed̄ kaaja se. ðo Raa se le utu aden k̄ot̄n kaa-maande.»

8

**Goon Baatn Raa ðad̄ t̄īf̄m̄ k't̄een̄in̄ ḡen k-cilige*

1 Ter ken Goon Baatn Raa jaay ðad̄ t̄īf̄m̄ k't̄een̄in̄ gen k-cilige se, maak̄n̄ raa ki ḡot̄o 6aa tood̄ dil daaniŋ 6aa 6aa c̄ēs̄n̄ ler. 2 Ḡot̄n se maam m'aak̄ *k̄od̄n Raage cili* daar daar naan *Raa ki. ðo naade se j'ed̄dn̄ pulge cili.

3 ðo k̄od̄n Raa kuuy se 6aado daar c̄ēs̄ ki, *ḡot̄n ken k'lee k't̄ed̄n̄ serke Raa ki. Naan̄ ðk bejen̄ daab̄ jin̄ ki ð j'ed̄in̄ nak̄n̄ oot nijim se d̄ena, naan̄ ute keem Raa ken jee Raage lee eemin̄ se, taa an̄ 6aa k̄ed̄n̄ Raa ki ḡot̄ ken k'lee k't̄ed̄n̄ serke Raa ki se, ð ḡot̄n se k'j'iin̄in̄ ute daab̄ ð daar naan kaag do ki. 4 Naan̄ t̄ōc̄ nak̄n̄ oot nijim ese se, ð saan̄ se iin̄ ji k̄od̄n Raa ki ute keem Raa ken jee Raage lee eem se, ooko bini aan ḡot̄n Raa ki. K̄od̄n Raa ara se naan̄ maak̄n̄ k̄od̄n Raage tun cili naan Raa ki. 5 Ter k̄od̄n Raa t̄os̄ pood̄n̄ *ḡot̄n ken k'lee k't̄ed̄n̄ serke Raa ki se d̄ooc̄ bejen̄e ð pood̄n̄ se, naan̄ sin̄ do naan̄ ki. Ḡot̄n se Raa taata, ḡot̄o t̄ed̄ dir dir, ḡot̄o aal wusuk wusuk ð naan̄a kic 6o tea.

Kod̄n Raage tuuy pul s̄o ken deet deete

6 Ter *k̄od̄n Raagen cilin ken ðk pulu cili se, ðaap rode gen tuuyu. 7 Ken k̄od̄n Raa deet deet jaay tuuyu pulin̄ se, isi te pood̄o deep ute mooso se, sido do naan̄ ki. Do naan̄a jaay k'nigin̄ ḡot̄o kaam m̄ot̄o se: ken kaam kalan̄ se ðs pood̄o ð kaagge kic ken k'nigin̄ ḡot̄o kaam m̄ot̄o se, ken kaam kalan̄ se ðs pood̄o ð mu z̄ēerge se paac ðs pood̄o kici. 8 Ken k̄od̄n Raa k-dige jaay tuuy pulin̄ se, naka magala aan ḡo ko te pood̄in̄ zir zir j'ot̄ j'ol̄in̄ ooc maak̄n̄ baar ki. ðo baar k'nigin̄ ḡot̄o kaam m̄ot̄o se, ken kaam kalan̄ se del mooso. 9 Nakgen maak̄n̄ baar ken ḡot̄n ese se, k'nigin̄ ḡot̄o kaam m̄ot̄o se, ken kaam kalan̄ se paac ooyo. ðo markabgen ḡot̄n ese se kic k'nigin̄ ḡot̄o kaam m̄ot̄o se, ken kaam kalan̄ se tuj paac. 10 Ken k̄od̄n Raa k-m̄ot̄oge jaay tuuy pulin̄ se, k-diji magala ute pood̄in̄ aan ḡo j̄ēle ð oolge ute ḡot̄n ðk maange jaay k'gaan̄in̄ ḡot̄o kaam m̄ot̄o se, naan̄ ooc do ken ken kaam kalan̄. 11 K-dijn̄ ese se, k'dan̄in̄ sii. ðo maan k'nigin̄ ḡot̄o kaam m̄ot̄on ese se, ken kaam kalan̄ se t̄ed̄ ataka kan̄ aan ḡo sii. Jee aay naan̄ se den̄in̄ 6o ooyo, taa maan naade aay se ataka. 12 Ken k̄od̄n Raa k-s̄oge jaay tuuy pulin̄ se, kaada, laapa, ð k-dijge jaay k'gaan̄de ḡot̄o kaam m̄ot̄o se; ḡot̄den kaam kalan̄ se paac ooyo. Taa naan̄ se 6o, katara ute n̄ōōō jaay k'nigin̄ ḡot̄o kaam m̄ot̄o se; ken kaam kalan̄ se w̄oor ey sum. 13 Kaad̄ ken maam m'aaka ð m'booy doobo maak̄n̄ raa ki raan taad mak̄n̄ō ð: «W̄ooy! W̄ooy! Jee do naan̄ ki se utu asen k̄ōn̄ den aak eyo, taa pul k̄od̄n Raagen mat̄on utu tuuy pulde daal se.»

9

**Kod̄n Raa tuuy pul ḡen k-miige*

* 8:2 Maak̄n̄ k̄od̄n Raage tu paac se k̄od̄n Raagen cili ara se naade se 6o magaldege.

1 Ken kɔdn Raa k-miige jaay tuuy pulin se, maam m'aak k-diji booy ooco naan ki. ɔ k-dijn se j'edɔno lekerle gen kɔdn taa gɔɔ ken j'rl zuzu se. 2 Ken naan jaay ɔd taa gɔɔ ken j'rl zuzu sum se, saa teeco tul tul aan gɔɔ saa baal magal gidi gidi. ɔ gɔtn se kaada ute maakn raa se t'ed ilim dib. 3 Maakn saa ken se, iimge teeco ɔ wɔok do naan ki. ɔ iimgen se j'edden tɔgɔ gen tɔm jeege aan gɔɔ iingen lee tɔb jeege se. 4 ɔ iimgen se, k'taadden j'ɔ j'ɔnte lekɔ mu zere, kaaga ɔ nakn zerggen gam, nafo k'baa ro jeege tun ɔ nakn kaakn jeel *Raa naandege tu ey se. 5 ɔ k'taadden j'ɔ j'ɔnte tɔalde, num gan j'ɔdden yeebde ɔ gen laapa mii. ɔ iimgen se ɔdden yeebde aan gɔɔ debm ken iini ɔbinga num ɔdin yeebin se. 6 ɔ kaad ken se jikilimge je yo te rode, nafo kɔn eyo; dɔn yo rode ki, nafo yo se aden kaana.

7 Iimgen se, tec aan gɔɔ sendgen k'dɔok k'daapden rode gen baa boor ki. ɔ iimgen se ɔk nakge dodege tu aan gɔɔ laatin daab ɔ daan-kaamdege se tec gen jikilimge. 8 Iimgen se beekdege tec aan gɔɔ beekn mendge ɔ naandege le tec aan gɔɔ gen tupiyu. 9 Naade ɔk naka rodege tu aan gɔɔ saapo, ɔ taa beekn keydege se, eem aan gɔɔ puusn sendgen den baa baa boor ki se. 10 ɔ yeldege se tec aan gɔɔ gen iini ɔ ute naan se ɔ naade lee tɔm jeege. ɔ ute yeldege se ɔ ken naade tɔbga jeege num ɔdden yeebde gen laapa mii se. 11 ɔ gɔɔ j'rl zuzu ken iimge teeco maak ki se, ɔkga gaara, ɔ gaarde se ute taar *Ebre se k'danin Abaddon ɔ ute taar Grɛk le k'danin Apolion ken je deekn ɔ: *debm tujn gɔtɔ*.

12 Nakn ɔn deet deet se deelga; ɔ borse ɔppga nakgen ɔn ɔn dio ken te ade baa do naan ki kuuy daala.

**Kɔdn Raa tuuy pul gen k-mecge*

13 Ken kɔdn Raa k-mecge jaay tuuy pulin se, *gɔtn t'edn serke Raa ki ken k'daapin ute daab ɔ ɔk kaaja gɔtɔ kaam ɔɔ ken daar naan Raa ki se, maam m'booy mind nam taad gɔtn se. 14 Naan taad kɔdn Raa ken gen k-mecge tu ken ɔk pulu se ɔ: «Kɔdn Raagen ɔɔ k'dɔokdega dɔok taa ool magal ken k'danin Eprat se 'baa tuutden naatn.» 15 ɔ kɔdgen ɔɔ se k'tuutden naata ɔ ken k'tɔod k'tɔldega se, do dɔkin tap ɔ naade ing booy booyo maakn baar ken se, maakn laapin ki, maakn bin ki ɔ maakn lerin ki sum ɔ, k'taaddenga taad j'ɔ jikilimgen jaay k'nigde gɔtɔ kaam mɔtɔ se, jee kaam kalan se, k'tɔalde paac. 16 Ter maam m'aak jee sendge aas dupu-kaaru-dio (200 000 000) ɔ ken k'medde se, maam m'booyga.

17 Bin ɔ naan m'aak sendge ute meldege teeco naanum ki. ɔ meldege se tuuso saapo aac aan gɔɔ poodo, zere cidid aan gɔɔ koa, ɔ kɔas aan gɔɔ kudn poodo. ɔ do senddege tu se tec aan gɔɔ do tupiyge. ɔ poodo, saa ɔ kudn gen poodo se teeco taardege tu buluk buluk. 18 Nakgen mɔton ken teec taardege tu se ɔ, jeege jaay k'nigde gɔtɔ kaam mɔtɔ se, jee kaam kalan se, naade tɔalde paac. 19 ɔ tɔgɔn sendgen ese se, teeco taarde ki ɔ iino yeldege tu; taa yeldege se tec aan gɔɔ wɔɔɔ ɔ ɔk daan doa ɔ ute naan se ɔ naade lee dabar jeege se.

20 Gan jee ɔppm ken nakgen se ɔn tɔalde te ey se, ute naan se kic ɔ, naade baate terl maakdege do Raa ki. Gan naade ing ɔ gen keem maragdege, sitandege ute raadege ken naade daapin ute daab, pudda, maal zere, koa ɔ te kaagge se, ey num raadege se le aak eyo, booy eyo ɔ lee eyo. 21 Ute naan se kic le, naade ɔn eyo gen tɔal jeege gen koojn rodege, gen keesn naapa ute ɔogo.

10

**Kɔdn Raa ɔk kitapm baata k'wɔrginga wɔrgo jin ki*

1 Ter maam m'aak kɔdn Raa kuuy tɔgɔ booyo maakn raa ki. ɔ naan uuso kal gapara ɔ teelo don ute wɔɔjn maakn raa; ɔ daan-kaamin aan gɔɔ kaada ɔ jenge magal aan gɔɔ duliyo ɔ tec poodo. 2 Naan ɔk kitapm baata k'paatinga paat se jin ki. ɔ je daamin se, naan ɔbin do baar ki ɔ je jeelin se le, naan ɔbin naan ki. 3 Gɔtn se naan ɔd ɔy makɔn aan gɔɔ tupiyu. Ken naan jaay ɔd ɔy se, maam m'booy raa taat tiirin tiirin gɔtɔ kaam cili. 4 ɔ ken Raa jaay taat aas se, maam m'je m'raan metn taarina, nafo m'booy mind nam maakn raa ki taadum ɔ: «Metn taar ken Raa taatn gɔtɔ kaam cili se, ɔkin maaki ki, ɔnte 'raanina.»

5 Ter kɔdn Raa ken jaay maam m'aakiɔ ɔbo jen kalan do baar ki ɔ ken kalan do naan ki se, uun ji daamin raan. 6 Gɔtn se naan naam taarina ute ro debm ken ting daayum daayum se, naan ɔ debm ken aalo maakn raa ute nakgen maak ki paac, do naan ute nakgen do ki paac ɔ baar ute nakgen maak ki paac. Naan taad ɔ: «Naan ki se, j'aden kɔn gɔt ey sum. 7 Taa do dɔkin se, *Raa taaddega jee kaan naabinge tun taad taar teeco taarin ki kaad ken naan utu t'edn nakn ken naan uuno do ro ki jaay *jeege jeel metin ey se. Ken kɔdn Raa k-cilige jaay tuuy pulin num, Raa utu 't'edn nakn se 'kaan doobin ki.»

8 Ter mind nam ken maam m'booyino taadum maakn raa ki se, taadum kuuy daala ɔ: «'Baa gɔtn kɔdn Raa ken ɔb jen kalan do baar ki ɔ ken kalan do naan ki se, ɔko kitapm ken k'paatinga paatn ken naan ɔkin jin ki se.» 9 Gɔtn se, maam m'baa m'ɔnina ɔ m'tond metin m'ɔ edumo kitapm baatn ken jin ki se. Naan deekum ɔ: «ɔk ɔsin paac! Ken naai jaay utu ɔsin kɔs se, ai nijim taari ki aan gɔɔ teeje, nafo ken naan booyga maaki ki se, ai kaacn kaadi.»

¹⁰ K n maam m' ko kitapm baatn ji k dn Raa ki jaay m' sin se, m'naamin taarum ki se, nijim aan g  teeje. Num ken naan jaay booy aan maakum ki sum se, m'naamin aacum kaaduma.
¹¹ Ter k'taadum j' : «Jeege te d nde, ute metjildege, ute taar naan dege   ute gaardege se, 'baa taadden taar teeco taar Raa ki se kuuy daala.»

11

Saadgen dio

¹ G tn se k'j'edum naala tec aan g  nakj ken k'lee k'do jn g t ,   k'deekum j' : «lin 'baa 'do jn *Bee Raa ute *g tn ken k'j'iin k'daapin gen tedn serke Raa ki   'med jee ken ing eem *Raa g tn ese. ² Num daan boorin naatn se  nte 'do jina taa g tn se j' ninga k n jeege tun jeel Raa mal eyo.   geger *salal g tn ese se, naade utu an k sn gen laapa sik-  -kaar-dio (42). ³ Saadumgen di se, maam m'utu m'aden k l naade 'tuusn kal k l doa.   maakj bii ken dupu-te-kaar-di-te-sik-m ce se (1 260), naade taadn taargen teeco taar maam ki jeege tu.»

⁴ Saadgen di se, naade aan g  *ko  libgen dio   aan g   ompgen di ken daar naan Meljege tun ken Mel kaal do naan se. ⁵ Jee se jaay debm je aden tedn *kusi n num, poodo aden teecn taardege tu   k sn jee taamooydegen ese se naatn. Deere, bin 60 debm jaay je aden tedn kusi n naade ki se, naade an t l bin kici. ⁶ Naade  k t g  gen gaasn maane 'keed eyo   kaad ken jaay naade taad jeege tu taargen teeco taar Raa ki se, maane tap 60 'keed eyo;   ter naade  k t g  'del maane tedn mooso,   naade ano 6aa ute dubar naparin dena do naan ki aan g  ken naade maakde jen ro ki.

⁷ Ken saadgen di se jaay taad nan taarde se, daa-gaabm ken ade kookj maakj g  ken j rl zuzu se utu ade koooc. Ken naan jaay cirdega num, utu aden t l. ⁸   yodege se, naade utu ade k n toodn daan boor geger ken magala, g tn ken k'danjin ute ro Sodm ey le Masar se. G tn se 60 g tn ken k'tup k't l Melde ro kaag ki se kici. ⁹ Jeege paac ute metjildege, ute taa beedege, ute taar naan dege, ute taa naan dege utu ade 6aa kaakj yogen k't l k'j' nde tood bii m t  ute ler sik-kaar-di se. Yogen se naade baate duubde   gaas jeege   j' nte duubde. ¹⁰ Ken jee se jaay ooy se, jee do naan ki maakde raapo. Maakj maak-raapde ki se, naade ted be  ute naapa   maakj tedn be dege tu se, nanja nanja kic 60 ed naka naapin ki naapin ki. Taa jee taad taar teeco taar Raa ki ken di ese se,  ddenoga ye de den be  eyo.

¹¹ Ken bii m t  ute ler sik-kaar-di jaay deel se, Raa baado  lden koa   jee se duro   g tn se naade iin daar ute jede. Ken naade jaay aakde se, nirdle 6aa teece. ¹² Jee di ken taad taar teeco taar Raa ki se booy mind nam taadden mak n maakj raa ki  : «Ooko 'baakiro ara!»   naan jee taamooydege tu se sum 60, naade end maakj gapar ki   ook 6aa maakj raa ki. ¹³ Kaad ken se sum 60, naanja te mak n   geger se jaay k'nigin g t  kaam sik se, ken kaam kalan ru se, t l jeege dupu-cili. Num jee ken  p se, beere 6aa  kde   naade taad  : «Deere, naai sum 60 Raa ken magala   t g .»

¹⁴ B rse nakj  n gen k-dige se deelga; num 6ere, gen k-m t ge tu se kic  pga baata utu 'kaana.

*K dn Raa gen k-cilige se tuuy pulina

¹⁵ Ken k dn Raa k-cilige jaay tuuy pulin se, maam m'booy maakj raa ki se, jeege taad mak n  :

«B rse, do naanja se tedga kaam ji Meljege Raa ute gen *al-Masiina.

  do naanja se daayum, naan 60 'tedn gaarina.»

¹⁶   magalgen sik-di-kaar-  ken tinj do kaag dodege tun ken naan Raa ki se, erg und naande naan ki naan Raa ki   eemina. ¹⁷ Naade deek  :

«Melje Raa Sidburku, naaje k't mi,

naai ken b rse   ken do d kina.

Taa naai 'taadga t gi   uunga gaari.

¹⁸ Ey num jeegen do naan ken jeel Raa mal ey se, maakde taardega doi ki,

num b rse maak-taar naai 60 booyga dode ki.

Taa kaadn ken naai an k jn boor do jeege tun ooyga kooy se, aanga,

  jee tedn naabigen taad taar teeco taari ki,

ute jeeige   jee ken beeri naai ki,

jee j'aalden maak ki l jee j'aalden maak ki ey se,

b rse kaadin aasga ken naai aden tedn be ;

  kaadn naai an kutn jeegen ken lee tuj do naanja se le, aanga kici.»

¹⁹ Ter maam m'aak *Bee Raa ken maakj raa ki se, nam  dinga k d kaam taarina.   maakj Bee ken se, maam m'aak *sandukj ken *Raa d ko ute jeege do d kin se, teeco naanum ki.   g tn se, maam m'aak g t  aal wusuk wusuk, m'booy mind jeege ute Raa ken taat mak n, naanja tea   isi sid  rutuk rutuk.

12

K-lamaga ute Menda

¹ Ɔo maam m'aak nakŋ deel doa teeco maakŋ raa ki: nakŋ maam m'aak se, menda uuso kal gen kaada ɔɔ ing tɔb jenge do laap ki, ɔɔ ɔk laata donŋ ki gen k-dijge sik-kaar-dio. ² Mend se mendkaama, ing diig daay des des ɔaa ɔaa koojo.

³ Ter maam m'aak nakŋ deel doa kuuy maakŋ raa ki daala: nakŋ-kɔɔm maam m'aak se k-lamaga magala. Naan aac aan ɔɔo poodo ɔɔ ɔk daan donge cili ɔɔ kaajinge sik. Ɔo daan dongen cili se, ɔk laatin gen gaaringe cili kici. ⁴ K-dijge jaay k'gaande kaam mɔto se ɔo ken kaam kalan se, naan tɔɔd sideno paac naan ki te yelina. Gɔtn se k-lamaga se ɔaa daar naan mend ken ɔaa ɔaa koojo se, taa ken mend se jaay oojga num, goonin se naan utu an kosn naatn. ⁵ Mend se ooj goono ɔɔ goonin se gaaba. Goon se utu tɔɔdn jeege paac ute sirɔn maala. Anum goon se, j'uun k'baansin naan *Raa ki ɔɔ naan kaag don ki. ⁶ Gɔtn se menda se aan ɔaa do kɔd-baar ki ɔɔ gɔtn se ɔo gɔt ken Raa daapiŋsinga daapa taa an ɔaa kulin gen ɔii dupu-te-kaar-di-te-si-mece (1 260).

⁷ Ter maam m'aak ɔɔoɔo iin maakŋ raa ki. Magal *kɔdn Raa k'danŋn Mikael te kɔdŋge baag tɔdn ɔɔoɔo te k-lamaga ɔɔ k-lamaga kic ɔo te kɔdŋge, ⁸ naɔo k-lamaga se naade ɔaa cirina. Taa naan se ɔo k-lamaga ute kɔdŋge se ɔŋ te gɔtn daar maakŋ raa ki eyo. ⁹ Gɔtn se k-lamagn ese se k'tuurino maakŋ raa ki, naan se ɔo wɔɔjn ken te do dɔkin ken k'danŋn Iblis ɔɔ *Bubm sitange kici, naan ɔo debm ken lee derl jee do naan ki ute magalina. Naan ute kɔdŋge se paac k'tuur k'j'ɔldeno do naan ki. ¹⁰ Ter m'booy mind nam taad makɔnɔo maakŋ raa ki ɔɔ:

«Borse, kaadn ken Raaje taadn tɔogina, kuun gaarina
ɔɔ kaajin jeege se, aanga. Borse, naan edga tɔogɔ *al-Masiin ki.
Anum debm ken lee tɔkn mind
genaajege naan Raa ki se k'tuurinoga naatn,
ey num naan ɔo debm ken lee tɔkde mindde ɔoɔo katara naan Raa ki.

¹¹ Gan genaajege se tɔog ciringa
ute doobm moosn gen *Goon Baatn Raa
ɔɔ ute Taar Raa ken naade lee taad jeege tu;
naade took ɔn rode taa j'aden tɔo.

¹² Taa naan se ɔo naase jeegegen ingki maakŋ raa ki se 'tedki maak-raapo!
Num asen kɔɔn naase jeegegen ken do naan ki
ute kengen do baar ki,
taa Bubm sitange te maak-taarin se, ɔere,
booy ɔnsenga, taa naan jeele kaadn se ɔɔpga baata.»

¹³ Ken k-lamaga jaay aak k'tuur k'j'ɔlino do naan ki se, gɔtn se naan baag tuur mend ken ooj goon gaaba se. ¹⁴ Gan mend se j'edn taa beekŋ keye magal magal aan ɔo gen doobo taa an kiin ɔaa do kɔd-baar ki dɔk ute k-lamaga se ɔo gɔtn naane se ɔo, gɔt ken k'daapiŋsin taa j'an ɔaa kul gen baara mɔto te laapa mece se. ¹⁵ Gɔtn se k-lamagn ken ɔko metn menda se, ɔɔd ɔo maan maakin ki aan ɔoool doocoga dooc se taa an ɔoobm tɔo. ¹⁶ Num gan naanja ɔaadɔ naakŋ mend se ɔo naan se eep taarina ɔo aay te maan ken k-lamaga ɔɔdɔlino se. ¹⁷ Num k-lamaga ute maak-taarin se, ɔk terl ɔaadɔ gen tɔdn ɔoɔo metjil mend ken ɔop se. Naade se ɔo jee ken tɔdn nakŋ Raa ɔɔ k'teda, jee ɔk taar Isan ken met ki se.

¹⁸ Anum, gɔtn se, k-lamaga ɔaa daar do kees ken taa baar ki.

13

Daa-gaaba ken teeco maakŋ baar ki

¹ Ter maam m'aak daa-gaaba kalan teeco maakŋ baar ki. Naan ɔk kaajge sik ɔo donge cili ɔo do kaaja kalan se, ɔk laatin gaaringe tak tak. Ɔo daan donge tu se, ɔk rogen ken naaj *Raa. ² Daa-gaabm ken maam m'aakin se tec aan ɔo merenje, naɔo jenge se aan ɔo je duuyu ɔo ɔk kɔkge aan ɔo gen tupiyu ɔo taarin kic ɔo gen tupiyu. Daa-gaabm se k-lamaga edn tɔogina ɔo ɔndin do kaag don ki ɔo edn magala. ³ Daan don kalan k'awarin se, ey num dun se ɔaan ɔaa tɔo, naɔo dun se ɔaa urlu. Ɔo ken jee do naan ki paac jaay aakin se, nakŋ se tap ɔo ɔkden taad eyo ɔo naade baagin daana. ⁴ Taa k-lamaga edga gaara daa-gaab ki se, jeege paac erg naan k-lamaga ki se. Ɔo naade tɔom daa-gaabm se kici ɔo deek ɔo: «Daa-gaabm se tap ɔo naja aas te naanja ɔo naja kɔn daar naanin ki?»

⁵ Daa-gaabm se, j'undin kulu gen taadn taargen deel doa ɔo gen naajn Raa. Naan j'edn tɔogɔ gen laapa sik-ɔo-kaar-dio (42). ⁶ Naan eep taarin naaj Raa, naaj ro Raa, naaj *Bee Raa ken maakŋ raa ki ute jee ken maakŋ raa ki. ⁷ J'undin kulu gen tɔdn ɔoɔo ute jee Raage ɔo ade ciri. Ɔo jee do naan ki paac te metjildege, taa beedege, taa naanjege ɔo te taar naanjege, j'ednsin kaam jin. ⁸ Jee do naan ki paac utu 'kergŋ naanin ki, num jee 'kerg ey se, jee ken

rode k'raanđenoga raan maakj Kitapm Kaajn gen *Goon Baatn Raa ki do dakin ken Raa utu aalo kaal dunia. Jo Goon Baat se 60 ken on ron k'toolino *serke se.

⁹ Debm ken ak bi gen booy taar se num, booyin taar se jiga.

¹⁰ Debm ken Raa taad do j'utu j'an kəkj bulu le,

j'utu j'an kəkj

do ken do j'utu j'an tool ute gord-jerle le,

j'utu j'an tool kici.

Bin num, jee Raage j'aay kaamde j'aal maakde do Raa ki.

Daa-gaabm ken kuuy teeco maakj naaj ki

¹¹ Ter m'aak daa-gaabm kuuy teeco maakj naaj ki. Naan ak kaajge dio tec aan goo gen goon baata, nafo ken naan taad se tec aan goo k-lamaga. ¹² Daa-gaabm deet deet se, alin ted nakgen deel doa naanin ki. Naan ol jeegen do naaj ki paac erg naan daa-gaab ken deet deet ken k'awarin baa baa kooyo jaay dun urlo se. ¹³ Naan ted nakgen magal deel doa naan jeege tun do naaj ki paac bini booyo poodo raan naande ki. ¹⁴ Naan j'undin kulu gen tedn nakgen deel doa naan daa-gaab ken deet deet se, do ute naan se naan derl jeegen do naaj ki do deekden do k'ted naka tec aan goo daa-gaabm ken deet deetn k'awarin ute gord-jerle jaay ooyo te ey se. ¹⁵ Daa-gaabm ken teeco maakj naaj ki se, j'edin togo gen kol ko maakj nak ken naan tedin tec aan daa-gaabm deet deet se, do nakj se, baag taada aan goo debkilimi do taa jeegen paacn ken baate kerj naan daa-gaab ken deet deet se, naan ol k'tak k'toalde naata. ¹⁶ Jee j'aalden maak ki ute jee j'aalden maak ki eyo, jee maalge ute jee daayge, bulge ute jeegen bulge eyo, paac naan ol k'tondde nakj kaakj jeele ji daamdege tu ey le do naandegge tu. ¹⁷ Debm jaay ak nakj kaakj jeele ron ki ey se, k'dugj nakin eyo do naan kic le kon dugj nakj nam eyo. Nakj kaakj jeel ese se 60, naan ro daa-gaabm ese do medn ese se ken tum ute numirin kici.

¹⁸ Jo jeege booy jeel kəkj metn taar ese se jiga. Debm metek se, on dooy jeel metn taar numir ro daa-gaab ken ese se do numir ese se 60 tum te ro debkilim se. Numir se jaay k'medin se kaar-mecce-ute-sik-mecce-kaar-mecce (666).

14

**Goon Baatn Raa ute jeenge*

¹ Ter maam m'aak Goon Baata daar daara ute jeege dupu-kaar-te-sik-soo-kaar-soo (144 000) do ko ken Sion ki do jee se k'raanden ro naana ute gen Bubin do naandegge tu. ² Gotn se maam m'booy mind nam taad maakj raa ki tec aan goo maan zoor uu u se, do aan goo Raa ken taat makon do m'booyin se tec aan goo jee ond kond kurundu. ³ Jo naade se aar kaa kiji naan kaag do ki naan ne-dimge tun so do naan magalge tu. Kaade se nam tap 60 jeel kaarin eyo, nafo jee aarin se se, naaden jee dupu-kaar-te-sik-soo-kaar-soo (144 000) ken k'dugdenoga dug dode do naaj ki se sum.

⁴ Jee se, gii kalan tap 60 baa te ro mendge tu eyo nafo naade boob rode *salal gen *Raa. Jee se se, gotn Goon Baata baa 60, naade daanina. Jo maakj jikilimge tun do naaj ki se, naade se jee ken k'dugdenoga dug dode do naade se aan goo *nakj ooj deet deetn maakj-got ki jaay j'edin *serke Raa ki do Goon Baat ki se. ⁵ Naade se, gii kalan ted te taar-koo eyo do taar ing kus kic le j'on te rode ki eyo.

**Kodn Raagen mot*

⁶ Ter maam m'aak kodn Raa kuuy iin lee daan maakj raa ki raan. Naan se ak Labar Jigan gen daayum se gen taadn jeege tun do naaj ki. Labar se, naan an taadin jeege tun do naaj ki paac ute metjildege ute taa beedege do ute taar naandegge. ⁷ Naan taadden makon do: «Beerki Raa ki do *nookinki, taa kaadn ken naan kon booro do jeege tu se, aanga. Naase ergki naan Mel ken aalo maakj raa ute do naaja, baar ute gotgen ken ak maane se paac.»

⁸ Kodn Raa kuuy gen k-dige ak metina do deek do: «Berε, geger magal Babilon se terεga! Deer deer, naan se terεga kamac kamac! Naan se 60 ken ol metjil jeege do naaj ki paac ted nakj ken naan maakin jen ro ki aan goo totn koojn bin ken naan ol jeege paac aay te maraadde se. Naan se tec aan goo mend keesn gaabm ren ren do nakj ken naan ol jeege ted se, nakj *kusin salal.»

⁹ Ter kodn Raa kuuy gen k-motoge oko metn naade se kici. Naan se taad makon do: «Debm jaay erg naan daa-gaab ki se ute nakj k'cacin tecin tece do ak nakj kaakj jeele do naanin ki lo jin ki se, ¹⁰ naan kic utu kaay totn koojn bin salal ken maakj *koojm maak-taar Raa ki se. Debm se, Raa utu an kol poodn do maakj kud ken ak poodo buluk buluk se naan kodn Raage tun salal do naan Goon Baatn Raa ki. ¹¹ Jo saa poodn dubarde se iin tul tul daayum daayum. Jee ken erg naan daa-gaab ki do naan nakj ken k'cacin tecin tece do jeegen ak numirin rode ki se, nooro katara naade kon gotn an tool maakde eyo.»

¹² Kaad ken se 60 naase aayki kaamse, naasen jee Raage se 'tedki nakn ken Raa taad ɔ gen tedɔ ɔ aalki maakse do Isa ki!

¹³ Ter maam m'booy mind nam taadum maakn raa ki ɔ: «'Raan ɔ: maak-raapo jeege tun ooy ɔorse doobm Meljege tu!» ɔ ter *Nirl Raa taadum ɔ: «Deere, naade se ɔnga gotn tɔl maakde ɔ taa beɛ paacn naade tɔdo se, naade utu an kɔnɔ.»

Kaadn kɔjɔ

¹⁴ Ter maam m'aak gapara raap lak lak ɔ maakn gapar ken se, m'aak nam tec debkilimi ing king do ki. ɔ nam se ɔk laatin gen tɔmɔ gen daab don ki ɔ naan ɔk kinjer aata jin ki.

¹⁵ Ter m'aak *kɔdn Raa kuuy teeco maakn *Bee Raa ken maakn raa ki. Naan taad makɔnɔ deb ken ing do gapar ki se ɔ: «Borse kaadn kɔjn nakgen do naan ki se aasga; ute kinjeri se '6aa ɔjde.» ¹⁶ Gɔtn se, debm ing do gapar ki se ute kinjerin se, naan 6aa ɔ nan nakgen do naan ki se paac.

¹⁷ Ter maam m'aak kɔdn Raa kuuy teeco maakn Bee Raa ken maakn raa ki. Naan kic ɔk kinjer aata jin ki. ¹⁸ Ter maam m'aak kɔdn Raa kuuy daala teeco *gotn ken k'lee k'tɛdn serke Raa ki se. Naan se ɔk tɔɔgɔ do pood ki ɔ naan taad makɔnɔ deb ken ɔk kinjer ken aat se ɔ: «Borse koojn bingen do naan ki se aacga. Ute kinjeri aat se '6aa ɔjde.» ¹⁹ Gɔtn se kɔdn Raa ken ɔk kinjer aat se, iin 6aa ɔ koojn bin se ɔ tɔs ɔmbin maakn dukudn magal gen maak-taar Raa ki se. ²⁰ Dukudn se, naan naatn maakn gɛgɛr ki ɔ koojn bin se jaay k'riin se, teec mooso ɔ moosin se ɔy dar dar ɔ ken k'dɔɔjin se, jerlin se aal sindi aljam. Gɔtn mooso ɔy uun paac se aas kilomɛtir kaar-mɔtɔ.

15

**Kɔdn Raagen cili ɔk dubargen cili jidege tu*

¹ Ter maam m'aak maakn raa ki nakn-kɔɔbm kuuy magala ɔ deel doa. Maam m'aak kɔdn Raage cili ɔk dubargen cili jidege tu ken utu ade 6aa kaam mɔɔtn se. Ute nakgen se 60 *Raa nan maak-taarina.

² Ter maam m'aak naka tood yel yel aan gɔ baar maane ɔ ɔk poodo ɔluk ɔluk maak ki. Do baar ken tood yel yel ese se maam m'aak jeege daar daara do ki ɔ jeege se 60 ken ciro daa-gaabm ute nakn ken k'ɔɔcin tecin tece ɔ ute numirin se. ɔ naade se, Raa edden nakgen tec kurundge se jidege tu. ³ Naade aar kaa gen *Musa, debm tɛdn naabm Raa ɔ kaa gen *Goon Baatn Raa. Naade aar ɔ:

«Meljege Raa Sidburku,

nakn naai 'ted se, deel doa ɔ aak beɛ aak eyo.

Gaar do naanja paac, doobm naai se,

doobm ken daan ki ɔ ken met ki.

⁴ Melje, debm jaay ai beer naai ki eyo

ɔ ai *nookn roi ey se tap 60, nanja?

Taa naai kali ki sum 60 debm *salal.

Metjil jee do naan ki paac se

utu 'kerɔn naani ki.

Nakn naai 'tedno ute doobin se naade 'kaakn jeele.»

⁵ Ken nakgen se jaay deel se, maam m'aak *Bee Raa ken maakn raa ki se ɔɔd wan ɔ m'aak *kɔrɔr Raa se maak ki. ⁶ Maam m'aak kɔdn Raagen cili ken teeco maakn Bee Raa ki ɔ kɔdn Raage se, tuuso kalgen salal aak beɛ ɔmb met ki birin birin se. Kaaddege se naade dɔɔkin ute kɔl k'daapin ute daab ɔ naade se 60 utu ano 6aa ute dubargen cili se. ⁷ Ter maakn ne-dimge tun ɔ se, deb kaan nig kɔdn Raage tun cili se, *kɔɔpm gen daab tak tak. ɔ maakn kɔɔpge tun se, dooc ute maak-taar Raa ken ting gen daayum daayum. ⁸ ɔ maakn Bee Raa se paac dooc ute saa ɔ saa se taad ɔ tɔɔɔn Raa ken wɔɔr gɔtɔ kelen se utu gɔtn se. Nam tap 60 ɔn end maak ki eyo, bini dubargen cilin ken kɔdn Raagen cili 6aandeno se, deel jaayo.

16

**Kɔɔpgen cilin ken dooc ute maak-taar *Raa*

¹ Ter maam m'booy mind nam maakn *Bee Raa ken maakn raa ki taad makɔn *kɔdn Raage tun cili se ɔ: «Kɔɔpsegen cilin dooc ute maak-taar Raa se, '6aa tɔydeki do naan ki.»

² Kɔdn Raa ken deet deet se, iin 6aa ɔy maak-taar Raa maakn kɔɔpin ki se do naan ki ɔ jee ken ɔk nakn kaakn jeele gen daa-gaaba ɔ lee ɛrg naan kaag ken k'ɔɔcin tecin tec se, naade paac rode tɔɔd taan-dua ɔ taan-dude se ɔsde aak eyo.

³ Kɔdn Raa ken gen k-dige se, iin 6aa ɔy maak-taar Raa ken maakn kɔɔpin ki se maakn baar ki ɔ maan maakn baar ki se del aan gɔ moosn debm ooyga kooyo. ɔ nakgen paacn maakn baar ki se ooyo.

⁴ Kódn Raa gen k-mətəge se, kəəpɪŋ dooc ute maak-taar Raa se, baado əyɪŋ maakŋ oolge tu ə gətge tun ək maan maane paac se. Ə maangen se paac dɛl mooso. ⁵ Gətn se, maam m'booy kódn Raa ken mɛl maane se taad ə:

«Naai debm daan ki,
naai ken bərsə ə ken do dəkɪna,
naai kali ki sum bo debm *salal.
Nakŋ naai 'tɛd paac se ute doobɪna.

⁶ Aan gə ə naade əyga moosn jeeige ute gen jee taad taar teeco taari ki se, bərsə naade kic ɛdɛn mooso bo naade kaaye. Kəsə bo nakŋ ken dodɛn naade ki.»

⁷ Tɛr maam m'booy mind nam taad *gət ken k'lee k'tɛdn serkə se ə:
«Deere, Meljege Raa Sidburku,
bəər ken naai əj do jeege tu se,
ken mɛt ki ə ute doobɪna.»

⁸ Kódn Raa gen k-səəge se kəəpɪŋ dooc ute maak-taar Raa se əyɪŋ do kaad ki ə kaada se baə tɛdn əŋgə ə nəd jeege aan gə poodo. ⁹ Jee se jaay ken kaada nəd tɛdn daama se, naade naaj Raa ken baano ute dubargen se. Gaŋ, ute naan se kic, naade baate tɛrl maakdege do Raa ki ə baate *nookɪna.

¹⁰ Kódn Raa gen k-miige se, kəəpɪŋ dooc ute maak-taar Raa se, əyɪŋ do kaag do daa-gaab ki se. Ə taa naan ken naan bo gaariŋ se, gətə baə tɛd ilim dib. Jikilimge jaay naka əndə se doəŋ taardege. ¹¹ Naade naaj Raa ken maakŋ raa ki taa dubargen naade əŋə ə ute dugen rodə ki se. Ute naan se kic bo, naade baate kəŋ nakdegen *kusɪŋ ken naade lee tɛd se.

¹² Kódn Raa gen k-mɛcsəge se, kəəpɪŋ dooc ute maak-taar Raa se, naan əyɪŋ maakŋ ool ken magal ken k'danɪŋ Eprat se. Ə ool se maaniŋ ooko ə əŋ doobo gaariŋge tun iŋə kaam gətn kaada tookŋə. ¹³ Tɛr m'aak maakŋ taar k-lamaga ki, maakŋ taar daa-gaab ki ə maakŋ taar debm ken tɛd rəŋ aan gə debm taad taar teeco taar Raa ki se teeco sitange mətə tɛc aan gə kaarage. ¹⁴ Sitange se bo ken jeege tondə tɛd maragge se ə naade bo ken tɛd nakŋ-kəəbge, naade lee tus gaariŋgen do naan ki se paac taa baə tɛdn bəərə ute Raa Sidburku, bii se bii əŋə ken naan mala əndɪŋa kəndə.

¹⁵ Meljege taad ə: «'Booyki! Maam se, m'utu m'ade baə aan gə debm boogo! Maak-raapo deb ken iŋg zɛɛɛ ə bəəb kalinge taa naan lee mɛt-beer eyo ə kənd maakŋ səkəŋ ki eyo.»

¹⁶ Tɛr sitangen mətə se baə tuso gaariŋge gətə kaam kalan bini k'danɪŋ ute taar *Ebre *Armagedon*.

¹⁷ Kódn Raa gen k-cilige kəəpɪŋ dooc ute maak-taar Raa se əyɪŋ raan ə maam m'booy maakŋ Bee Raa ken raan ə gətn kaag do ki se, mind nam taad makəŋ ə: «Bɛɛ, naaba nanɟal!» ¹⁸ Gətn se maam m'aak maakŋ raa aal wusuk wusuk, tɛd gajalan, Raa taat makəŋə ə naanə kic bo te makəŋə. Te ken naan te se, gətn Raa aal debkilimi bii kalan tap bo naanə te te bin eyo. ¹⁹ Naan ken se, geger ken magal se baə təp gətə kaam mətə ə gegergen do naan ki paac se rua. Gətn se Raa saap do geger ken Babilon ken magal se ə naan aŋ kədn kaay kəəpm ken dooc ute maak-taariŋ ken kusɪŋ se. ²⁰ Naan gen ken maane gurug əldə daan ki paac ə ute koge se, 'tɛdn gətə paac. ²¹ Isi magal magal sidə maakŋ raa ki do jeege tu. Isi kalan se deer baə baə kaasn kaam kəər teŋə si-dio. Ə jeege se naaj Raa taa duhar ken isi dabardə se. Taa dubargen aan dodə ki se dubar gen teecŋ niri.

17

Geger Babilon se, bəərə oocga doŋ ki

¹ Ə maakŋ *kódn Raage tun cilin ken ək *kəəpɪŋ cili ken dooc te maak-taar *Raa jidege tu se, deb kalan baado əŋuma ə deekum ə: «'Baado, m'ai taadn mɛtn taar bəər ken utu koocŋ do mɛnd kɛsn gaabm ken jeege paac jeel gətiŋə ə mɛnd kɛsn gaabm se taad te geger magal ken utu taa oolge tu se.» ² Gaariŋgen do naan ki paac se, naan deeldəŋga tɛdga jee kɛsn mɛndge; ə jee do naan ki paac se, naan lee ɛdɛn tɛtn koofŋ biŋ aay oono ə lee ɛsɪŋə.

³ Gətn se *Nirl Raa bəəy dom ki ə kódn Raa uun baansum do kəf-baar ki ə m'aak mɛnda iŋg kiŋg do daa-gaab ki ə daa-gaabm se aac dɛŋ dɛŋ. Rəŋ se paac gurug te taargen naaj Raa ə daa-gaabm se, dɔŋgə cili ə kaajɪŋgə sik. ⁴ Mɛnd se uuso kal ute rəŋə aac dɛŋ, ək daab ro ki əmb biriŋ biriŋ, ək kogen ute rodege ək meedgen* ute rodege kici. Mɛnd se ək kəəpm gen daab jɪŋ ki ə kəəpm se dooc ute nakgen jig eyo gen kɛsn gaabiŋgə. ⁵ K'raaniŋ do naaniŋ ki ro ken k'jeel mɛtiŋ eyo j'ə:

Maam bo m'geger Babilon magal
maam bo ko mɛnd kɛsn gaabge paac
ə do naan ki paac se,

* **17:4** Meedgen ute rodege se ute taar nasar se je deekŋ ə: *perles*.

maam sum 60 m'teđn nakgen *kusiñ cir paac paac.

⁶ Maam m'aak m'end se, aay oon moosn jee Raage ken saadn Isage se. Ken maam jaay m'aakiñ se, nakñ se tap 60 akum taad eyo.

⁷ Gōtn se kōdn Raa deekum ɔ: «Gen dī jaay nakñ se ɔki taad ey se? 'Booyo! Maam m'utu m'ai taadn metn taar m'end ken ing do daa-gaab ki se ute metn taar daa-gaabm ken donge cili ɔ kaajinge sik jaay *k'jeel metin ey se kici. ⁸ Daa-gaabm ken naai aakiño tingo se, ɔrse naan gōto ɔ teđga num naan utu ađe teecñ maakñ gō ken ɟerl zuzu se, ɔ ɔaa gōtn kut ki. Num jee do naan ken rođe gōto maakñ Kitapm Kaaj ken Raa raanjo do dakiñ ken naan utu aalo kaal dunia se, ken naade jaay kaakñ daa-gaabm ese se, aden kōkñ taad eyo, taa naan 60 ken tingo, ɔrse naan gōto ɔ teđga num utu ađe teecñ daala.

⁹ «Borse, ɔñ jeege teđn meteke ɔ jeel-taara taa jeel metn nakgen se: dogen cili se, je taadn te kogen cilin ken m'end ing do ki se ɔ je taadn ute gaargegen cili se kici. ¹⁰ Maakñ gaaringe tun cili se, jee mii se, kaadde deelga, ɔ ken gen k-mecge se, ɔrse naan 60 gaarge, ɔ ken gen k-cilige se le aan te ey ɔorto; anum ken naan jaay ađe ɔaa kic 60 'ting den eyo. ¹¹ Daa-gaabm ken tingo ɔ ɔrse gōto se, naan kic 60 maakñ gaargege tun cili se sum ɔ naan 60 ken utu kosn gaar gen k-martage se ɔ naan kic Raa utu an kutu. ¹² ɔ kaajgen sikñ ken naai aako se le, je taadn ute gaaringen sikñ ken utu kosn gaara ute daa-gaaba se tele gen ler kalan sum. ¹³ Gaaringen sik se paac utu tum ɔokñ taarde kalan ɔ teđn naaba ute ɔogde paac daa-gaab ken se. ¹⁴ Naade utu ɔaa 'teđn ɔoɔo ute *Goon Baatn Raa ɔ Goon Baatn Raa se utu aden ciri, taa naan 60 Mel gen Melge ɔ naan 60 Gaar gen gaaringe. ɔ jeegen ken naan danjeno ɔ beer ɔoɔdeno teđga jee naange ɔ ken tuj ɔrmdē ey se, naade kic utu aden ciri.»

¹⁵ Ter kōdn Raa taadum ɔ: «Oolgen ken naai aak m'end keesn gaaba ing taar ki se, je taadn ute jee dengen do naan ki ute metjildege, ute taa naanɔge ɔ ute taar naanɔge paac. ¹⁶ Kaajgen sikñ ken naai aakdeno ute daa-gaaba se, utu kōdn kund m'end keesn gaabm ken gōtin got se naata, ɔ an ɔosn ute nakiñge paac ɔ an kōñin met-beere. Naan malin kic, naade an koso ɔ met kōpiñ se le naade an ɔoɔo. ¹⁷ Gaaringen sik se, Raa mala teddenga teđ maakde ki, naade teđn naaba daa-gaab ki se, taa daa-gaabm se king maakñ gaarin ki. Raa ɔlde teđn naan se, taa naade teđn nakñ ken naan uuno doa aan gō ken naan maakiñ jen ro ki. Daa-gaabm se king maakñ gaarin ki bini taar ken Raa taad se 'kaan ɔoobiñ ki.

¹⁸ «ɔ m'end ken naai aakiño se le, je taadn ute geger magal, ken ing do gaaringe tun do naan ki paac se.»

18

Babilon terecga

¹ Ken nakgen se jaay deel paac se, maam m'aak *kōdn Raa kuuy ɔoɔo maakñ raa ki ɔ kōdn Raa se ɔk ɔog dena ɔ ute ɔogin se naan woor do naanja se kelenj kelenj. ² Naan taad makōno ɔ:

«Geger magal Babilon se terecga!
Deere, naan se terecga kamac kamac!
Borse gōtin se ɔp teđga gōtn maragge,
gōtn sitange ɔ gōtn yeelge ute daagen jig ey
ken jeege yeemde yeem se.

³ Naan se 60 ken ɔl jeege teđ nakñ ken naan maakiñ jen ro ki
aan gō ɔtōn koojn bin ken naan ɔl jeege paac aay te maraadde se.
ɔ nakñ ken naan ɔl jeege teđ se, nakñ *kusiñ salal.
ɔ gaaringen do naan ki se,
naan ɔlde aay ɔtina ɔ esina.
ɔ jee teđn zogen do naan ki se le,
teđ jee nak denge se, ute maal naan ken den se.»

⁴ Ter m'booy mind nam kuuy taad maakñ raa ki ɔ:
«Naasen jeemge se, 'teecki naatn maakñ geger ken se,
ey num naase kic aki kōl dose maakñ kusiñde ki,
ɔ dubar utu kaan dođe ki se,
utu kooçn do naase ki kici;

⁵ taa kusiñ maakñ geger ken ese se,
ziid bini ook aanga maakñ raa ki
ɔ *Raa se saapga do nakge tun
te ɔoobiñ ey ken jeenge lee teđ se.

⁶ Nakñ naan teđ jeege tu se,
naase kic 'teđiñsiñki naan ki met dio;
aan gō ken naan lee ed ɔtōn k'deepiñ atak

maakj *kooṗiṅ ki jeege tu se,
naase kic eḏiṅki tōtn atak cir
geṅ naan se met dio.

⁷ Aan gōo naade oṅo maala oṅo dode se,
borse naase 'dabarḏeki makōṅ bin kici
oṅ oṅḏeki kapin aḏen tōlo,
taa geḡer se taadga taad ute maakin oṅ:
<Maam se m'teḏga neelge do kaag dom ki se.
M'mend-daay eyo oṅ mōōtn kapin le am tōol eyo.>
⁸ Taa naan se ḡo, ḡii kalan sum ḡo
nakgen oṅ se utu kaan doṅ ki,
aan gōo yoa, kōl doa oṅ ḡoa.
Oṅ naan se j'utu j'an tōoco,
taa Meljege Raa Sidburku se
utu an kōṅṅ bōōo doṅ ki.»

⁹ Num gaaringen do naan ki ken endo maakj kusin geḡer ken ese se oṅ teḏo maala gōtn ese se, kaad ken naade utu kaakj saa poodn geḡer ken k'tōocin se, naade utu tōoyo oṅ keem nōo taariṅa. ¹⁰ Naade ḏaar ḏōko oṅ beer oṅ sōm dubar ese se koočṅ dode ki oṅ gōtn se naade tōoyo oṅ keem nōo:

«Wōoy, wōoy nakage, aakki tu geḡer Babilon,
geḡer magala, naan ok maala se!
Leḡ kalan sum ḡo Raa tuiṅa.»

¹¹ Jeegeṅ ok nakj zogen do naan ki paac eeme oṅ ol doa taa geḡer se, taa nakj zodege se, nam tap ḡo dug ey sum. ¹² Nakj zodege se: daab, pudda, kogen ute rode, meedgen ute rode, kalgen ute rodege oṅ ken deer taac boṅ boṅ se, kalgen ute rodege ceeḡe oṅ aac deṅ deṅ; kaaggen oot nijimi, nakgen k'daapde ute naan ceedge, kaaggen mōṅḡo, maal-zeere ute maal-kilimi, ute kogen raan aak bee bee, ¹³ naagj kaagj nijimi, nakgen oot nijimi, itir, dudgen oot nijimi ute kaaggen oot koot kici, tōtn kooṅṅ bin, uubu, ruju ute geḡe, marange ute beṅge, seṅdege ute puusdege, gulge ute jee danḡayge, nakgen se paac nam tap ḡo mōōtn 'dug ey sum. ¹⁴ K'taad jeege tun maakj geḡer ken ese j'oṅ: «Nakj naase maakse 'je paac se gōtoga. Maala ute nakgen teḏsen jaay jeege je se se, paac utga naatn. Nakgen bin se mōōtn j'an kōṅ maakj geḡerse ki ey sum.» ¹⁵ Jee teḏn zogen lee ḡaado teḏ maala maakj geḡer ken ese se, naade kic 'ḏaar ḏōko oṅ beer oṅ sōm dubar se koočṅ dode ki. Gōtn se naade tōoyo oṅ eem nōo:

¹⁶ «Wōoy, wōoy nakage, aakki tu geḡer magal,
aan gōo mend ken tuuso kalgen deer taac boṅ boṅ
ute kenḡen ceeḡ taac deṅ deṅ
oṅ tōlo kōḏōkṅ bi geṅ daab
ute meedge oṅ kogen ute rode se!

¹⁷ Maaliṅ ute deṅiṅ se, maakj ler ken kalan ki sum ḡo utga paac!»

Gōtn se, jee tuur markabgen magal magala ute jee teḏn naabdege oṅ jeegeṅ maak ki paac se, ute jeegeṅ teḏ naaba do baar ki paac se, naade kic ḏaar ḏōko. ¹⁸ Ken naade jaay aak saa poodn iin se, tōoḏ tōoy oṅ:

«Geḡer jaay magal aas te geḡer se, beere, gōtoga!»

¹⁹ Naade tōs naanḡa bōoy dodege tu oṅ tōoḏ tōoyo oṅ eem nōo:

«Wōoy, wōoy nakage, aakki tu geḡer magal ḏooc te maala
oṅ jeegeṅ ok markabgen magal magala do baar ki paac se, naade oṅo maala paac gōtiṅ ki,
oṅ maakj ler ken kalan ki sum ḡo, maalde se utga!»

²⁰ Num naase, jee maakj raa ken jee Raage,
naase *jee kaan naabm Isage
ute jee taad taar teeco taar Raa ki se,
'teḏki maak-raapo!
Ute dubar ken Raa ḡaano doṅ ki se
naan oḡsenga seese.

²¹ Gōtn se maam m'aak kōḏn Raa tōōḡo uuno ko deer aan gōo ko tooto undiṅ maakj baar ki oṅ deek oṅ:

«Taa naan se ḡo Babilon, geḡer magal se, j'utu j'an kund bin kici
oṅ mōōtn nam an kaak ey sum!

²² Jee kōnd kurundge, jee kaage,
jee tuuy kaage ute jee tuuy pulge
mōōtn j'aden 'booy 'teḏn kaa gōti ki ey sum;
jee tirdge se mōōtn j'aden kōṅ gōti ki ey sum.

dugudn maak-taar Raa Sidburku ki ken *kusin aan goo ken k'daal koojn bin jaay maanin ted tato se. ¹⁶ Ro kalin ki oo ro paelin ki se, k'raanjinnga raan ron j'oo:

Kese Gaar gen gaaringe oo Mel gen melge.

¹⁷ Ter maam m'aak maakn kaadki se, *kodn Raa daar daara. Gotn se, naan oodooy makoo oo dan yeelgen tiin maakn raa ki raan paac se oo: «Tuski naapa oo 'baakiro utu aki kosn kosn ken Raa tedn den se. ¹⁸ 'Baakiro aki kosn gaaringen ooyga kooyo, magal asgarage, bubm asgarage, sendge oo jee tooko do ki, jeegen paacn bulge ute jeegen bulge eyo, jeegen j'aalden maak ki oo ute kengen j'aalden maak ki eyo.»

¹⁹ Gotn se ter maam m'aak daa-gaabm deet deetn ken ooko maakn baar ki, gaaringen do naan ki ute asgarage, naade paac tusu gen tedn booro ute debm ken ooko do sind ken raan lak lak ute asgarage se. ²⁰ Anum daa-gaabm se, ken k'cirin se, k'baa k'j'okina oo debm ken ted ron aan goo debm taad taar teeco taar Raa ki ken lee ted nakgen deel doa naanin ki jaay lee derl jeege ok nakn kaakn jeele rode ki ken daa-gaaba tondde se oo lee erg naan nakn ken k'coocin tecin tec se, naan se kic j'okina. Naade di se paac k'tak k'j'ombden zere: maakn baar pood ken ok nakn aan goo kudn poodn ok buluk buluk se maak ki. ²¹ Jee metinge le, debm do sind ki se toalde ute gord-jerle ken teeco taarin ki se. Jo yodege se yeelge osde te maraaddé.

20

**Bubm sitange j'okin dangay gen baara dupu*

¹ Ter maam m'aak *kodn Raa booyo maakn raa ki oo naan ok lekerekle gen taa goo j'eri zuzu se ute zinziri magala jin ki. ² Jo k-lamaga se naan baa iij-okina. K-lamagn se naan bo woojn do dokina oo naan bo Bubm sitangen ken k'danin Iblis se kici. Gotn se naan dookin te zinziri gen baara dupu. ³ Naan uun undin maakn goo ken j'eri zuzu se, oo dekelin taara don ki oo tedn nakn ken nam tap bo ok doobm an kon kood eyo, taa naan moon 'kon derl jee do naan ki eyo bini baar dupu se kaasa. Ken baar dupu se jaay deelga num, j'utu j'an koodn kol na6o kon ting den eyo.

⁴ Ter maam m'aak kaag doge oo jee ting do ki se, j'undden kulu gen kon booro do jeege tu oo ko jeegen k'toalde taa saadn Isa oo taa Taar *Raa. Naade se on erg te naan daa-gaab ki eyo oo naan nak ken k'coocin tecin tec se eyo oo nakn kaakn jeele ken naan tond naan jeege tu ute ji jeege tu se kic, naade ok eyo. Naade se bo jee ken duro daan yoge tu oo kosn gaara ute *al-Masi gen baara dupu se. ⁵ Naade se bo jee ken utu dur deet deet daan yoge tu oo yogen kuuy se le, kon dur eyo bini baar dupu se deel jaayo. ⁶ Maak-raapo jeege tun *salal ken Raa durdeno deet deet daan yoge tu se. Taa yo gen k-dige se ade kon tedn dim eyo. Naade se utu tedn jee tedn serkge gen Raa oo te gen al-Masi. Jo naade se utu kosn gaara gen baara dupu te al-Masi.

**Bubm sitange booro osinga*

⁷ Ken baara dupu jaay deelga num, Bubm sitange se j'utu j'an koodn naatn maakn dangay ki. ⁸ Jo naan utu baa derl jeegen metn naan ken kaam soo paacn ken k'dande utu ro Gog oo Magog* se. Naade utu tuns dena aan goo kesn maakn baar ki gen baa tedn booro. ⁹ Naade wookn doodin do naan paac oo baado gurug ol jee Raagen maakn geger ken Raa jen se. Na6o poodo booyo maakn raa ki baado osde paac. ¹⁰ Jo Iblis ken lee derlde se j'uun j'undin maakn baar pood ken ok nakn aan goo kudn poodn ok buluk buluk se. Kese bo gotn daa-gaaba ute debm ken ted ron aan goo debm taad taar teeco taar Raa ki se, k'side maak ki. Jo gotn se, booro katara, naade dabar gen daayum daayum.

Bii kon boor kaam moon

¹¹ Gotn se ter maam m'aak kaag do magal raap raapo oo debm ing do ki se. Maakn raa ute do naan se aan iig naanin ki kilu. ¹² Ter maam m'aak jee ooyga kooyo paac: jee j'aalden maak ki oo jee j'aalden maak ki ey se daar daar naan kaag do ki se. Jo gotn se, k'tood k'taal kitapge. Jo m'aak kitapm kuuy se j'ood j'aalina oo naan se Kitapm Kaaja. Jo jee ooyga kooy paac se, j'ojde booro do nakge tun naade teta jaay k'raanjinoga raan maakn kitapge tun ese se. ¹³ Maane le, jee ken naan toaldeno paac se, naan baandeno. Yo ute bee yoge kic baano ute yodegen ken naade tokdeno se. Jo yoge se nanja nanja kic bo j'ojin booro do nakge tun naan tedo. ¹⁴ Gotn se Yo ute bee yoge se, k'tos k'j'ombde maakn baar pood ki. Jo maakn baar pood ken se bo gotn yo gen k-dige se. ¹⁵ Debm jaay k'j'on te ron maakn Kitapm Kaaj ki ey se, naan se j'an kuun kundin maakn baar pood ki.

21

Maakn raa ute do naan kiji

* 20:8 Gog oo Magog se taad te ro taa naanjen jeenge jee wooy jee Raage. Aak Ezk kon 38 oo 39.

¹ Ter maam m'aak maakŋ raa kiji ute do naaŋa kiji taa maakŋ raa ute do dakin se le, aan iigga do baar se ted goto. ² Maam m'aak geger *salal ken k'danjin Jeruzalem kiji ken *Raa booyiŋo maakŋ raa ki. Geger se daapga roŋ aan goo mend ken daapga roŋa iŋg aak kaak kaam gaabiŋ se. ³ Gotn se, maam m'booy mind deba gotn kaag do ki doo dooy makono deek do: «Borse Raa ondra *kororin daan jikilimge tu do naan utu ting te naade do naade se tedn jeenge. Raa mala ting te naade do naan bo tedn Raade. ⁴ Naan utu aden kotn kaa-maande. Yo tedn goto, kol doa, tooyo, dubar, naade se paac moon t'edn goto, taa duni do dakin se, t'edga goto.» ⁵ Do debm ken iŋg do kaag do ki se deek do: «Borse, nakge paac maam m'tedinga tedga kiji.» Ter naan deekum do: «!Raan do: deer deer, taar se taar met ki!»

⁶ Ter naan taadum do: «Borse, naaba aasga doobiŋ ki. Maam bo m'Alpa do m'Omega, maam bo m'kupm meta do m'taar baolina. Do debm maane baolin num, baado do maam m'an kedn maan ken ed kaaja se cere. ⁷ Do debm jaay cirga se, naan utu 'kohn kaagŋ bea, do kaag bee naan kos se je deekŋ do maam m'an tedn Raana do naan am tedn goonuma. ⁸ Num gan jee ok nakge paac onj eyo, jee tuj ormdege, jee ted nakgen *kusiŋa, jee baol jeege, jee keesn mendge te gaabge, jee onj rode, jee marage ute jee taar-kooŋge, paac se utu baa maakŋ baar pood ken ok nakŋ aan goo kudn poodn ok buluk buluk se. Kese bo gotn ken k'danjin yo gen k-dige se.»

Jeruzalem ken kiji

⁹ Gotn se maakŋ *kohn Raage tun cilin ken ok *kooŋm dooc te dubar se, deb kalaŋ baado onjuma do deekum do: «!Baado, m'ai taadn mend *Goon Baatn Raa ken utu an kok se.» ¹⁰ Gotn se *Nirl Raa booy dom ki do uun olum do ko ken magala do jerle do naan taadum geger *salal ken k'danjin Jeruzalem se do geger se bo ken maam m'aakiŋo Raa booyiŋo booy maakŋ raa ki se. ¹¹ Do maakŋ geger ken ese se, baogŋ Raa woerŋn kelŋ do woerŋn aan goo ko ken te roŋ, ken k'danjin jasp do jasp se tec aan goo maan tood yel yel se. ¹² Geger se ok durdur do durdurŋ se jerle do paata. Naan ok taa doobge sik-kaar-dio do taa doobgen sik-kaar-di se ok kohn Raage tak tak. Do taa doobgen se k'raanŋe ro taa bee gaan *Israelgen sik-kaar-di se ro ki. ¹³ Taa doobgen sik-kaar-di se k'toodde goto kaam soo: kaam kaada tookŋo se ok taa doobo moto. Kaam kaam kooko se ok taa doobo moto, kaam kaam booyo se, ok taa doobo moto do kaam kaada toon kic ok taa doobo moto. ¹⁴ Do durdur geger se le k'rees koge sik-kaar-dio do naapge tu jaay j'iiniŋ do ki. Do kogen sik-kaar-di se k'raanŋ ro gen jee kaan naabm Goon Baatn Raagen sik-kaar-di se rodege tu.

¹⁵ Do debm ken daar taad te maam se, ok nakŋ doojŋ goto jin ki do nakŋ doojŋ se le gen daab. Gotn se geger, taa doobinge do durduriŋge se paac, naan doojde. ¹⁶ Do geger se, kaam mendŋn ute kaam gaabiŋ se k'doojde se aas kaas te naapa. Naan doojŋn ute nakŋ doojŋ se. Do doojŋn se onjŋn staaŋ* dupu-sik-kaar-dio (12 000). Naan dooj kaam gaabiŋa kaam mendŋna do kaam jerliŋ ook kook se, naan onjde aas kaasa. ¹⁷ Naan dooj durdur do doojŋn se, onjŋn aas cili kaar-te-si-soo-kaar-soo (144)†. Do kohn Raa doojŋn ute cili aan goo gen jikilimge se sum. ¹⁸ Durdur gen geger j'iiniŋ te ko ken k'danjin jasp. Do geger se le, paac k'tedŋn te daab. Do daabiŋ se le, daabm salal do tood yel yel aan goo maane. ¹⁹ Kogen jaay j'uuno metn durdur geger ese se, k'tamarino ute napar kogen te rode do taak bee bee. Ko ken j'uuno meta deet deet se, roŋ jasp. Gen k-dige se, k'danjin sapir do ko se zee zee. Gen k-matoge se, k'danjin kalsedoan. Naan se raan zee zee. Ko gen k-sooge se roŋ emorid. Naan se zee cidid. ²⁰ Ko gen k-miige se, roŋ sardoan. Naan se aac den. Ko gen k-meege se, roŋ kornalin. Naan se aac ilim kilimi. Ko gen k-cilige se, roŋ krizolit. Naan se zee omb met ki biriŋ biriŋ. Ko gen k-martage se, roŋ beril. Naan se zee kos kos. Ko gen k-jernange se roŋ topaz. Naan se kos kos. Ko gen k-sikge se roŋ krizopraz. Naan se zee kos kos met ki. Ko gen k-sik-kaar-kalaŋ se, roŋ iasint. Naan se zee ilim kilim met ki. Ko gen k-sik-kaar-di se, roŋ amatist. Naan se zee ilim kilimi. ²¹ Taa doobingen sik-kaar-di se, ok meedgen te rode se sik-kaar-dio. Do taa doobo bo ok meede kalaŋ tak tak. Do geger se booriŋ se paac te daab do daabiŋ se salal do tood yel yel aan goo maane.

²² Gan maakŋ geger se, maam m'aak te *Bee Raa eyo taa Meljege Raa Sidburku ute Goon Baatn Raa utu gotn ese do naade se bo Bee Raa mala. ²³ Geger se je kaad eyo do je laap eyo taa Raa mala te *nookiŋa do Goon Baatiŋ bo, woerde. ²⁴ Metjil jee do naan ki paac se, naan bo lee woerden goto. Do gaaringen do naan ki se utu ano baa te maaldege se paac maakŋ geger ken ese. ²⁵ Geger se, taa doobinge k'gaasde eyo, taa gotn ese naoro goto. ²⁶ Gotn se jee do naan ki ano baa ute maaldege ute nakŋ koondege maakŋ geger ken ese. ²⁷ Do nakgen jig eyo, kaŋ kend maakŋ geger ken ese eyo. Do jee tedn nakgen *kusiŋ ken ok taad eyo ute jee taad taar-kooŋo, naade se kici 'kaŋ kend maakŋ geger ken ese eyo. Anum jee kend maakŋ

* 21:16 Staad kalaŋ se baa baa kaasn nakŋ metir kaar-dio. † 21:17 Kese aan goo metir 65.

geger ken ese se, jee ken k'raanġa raanġ rodege maakġ Kitapm Kaajġ gen Goon Baatn Raa ki se jaayo.

22

¹ Ter *k'odn Raa taadum oolo ken ok maan ken ed kaaja. Ool se iino gotn kaag do *Raa ki ute gen *Goon Baatn Raa ki. Jo ool se maaniġ tood yel yel. ² Ool se ooy teec daan boor ken maakġ geger ki. Jo kaagġ ken ed kaaja jeege tu se daar jeninge tu. Kaagġ se maakġ baar ki se naanġ ooj d'ool met sik-kaar-dio. Jo maakġ laap ki tak bo naanġ ooyo. Jo kambin se bo ken lee ed lapia metjil jikilimge tu paac. ³ Maakġ geger ken ese se, nakgen k'naamd'ega naam se tedn goto. Kaag do Raa ute gen Goon Baatn Raa se 'tedn gotn ese jo jee tedn naabm Raage se utu an lee keeme. ⁴ Naade utu kaakġ daan kaamina jo ro Raa se j'utu j'adesin raanġ do naand'ege tu. ⁵ Gotn naane se, nooro goto. Kaada ute boomp'o se, nam tap bo je ey sum, taa Meljege Raa mala utu aden woer goto. Jo naade se utu 'k'asn gaara ute naanġ gen daayum daayum.

Bere, Isa utu baado

⁶ Ter *k'odn Raa taadum jo: «Deer deer, taar se taar met ki. Meljege Raa ken edo Nirlin jeege tun taad taar teeco taarin ki se, naanġ debm olo k'odn gen taadn nakgen oopga baat utu kaan se jee tedn naabinge tu.»

⁷ Isa deek jo: «'Booyki! Bere, maam m'oopga gooro m'utu m'ade baa. Maak-raapo deb ken booy uun taar ken k'taadn maakġ kitap ken ese se, taa taar se teeco taar Raa ki.»

⁸ Debm ken booyo jo aako nakgen deel paacn ese se, keese maam Jan. Ken maam jaay m'booyo jo m'aako aas se, maam m'ooc metn je k'odn Raa ken taadum nakgen deel ese se, m'je m'an keeme. ⁹ Na'bo naanġ taadum jo: «Ono! Onge 'kerġn naanum ki. Maam kic m'debm tedn naaba aan goo naai jo aan goo genaigen jee taad taar teeco taar Raa ki ute jee ken booy uun taar ken k'raanġin maakġ kitap ken ese se. Anum naai se, eem Raa kalin ki sum!»

¹⁰ Ter naanġ deekum jo: «Taargen ken maakġ kitap ken ese se, teeco taar Raa ki; onte 'k'oyina, taa kaadn ken Raa an tedn nakgen se oopga gooro. ¹¹ Bin se, debm ken jaay ted naka te doobin ey se, n'ted n'baan sak sak jo debm tedn nakgen jig ey se kic le, n'tedn n'baan sak sak. Num debm ted naka ute doobina, n'ted n'baa te naanina jo debm ken *salal se, n'tedn salal n'baa te naanin kici.»

¹² Isa deek jo: «'Booyki! Bere, oopga gooro maam m'utu m'ade baa. Jo ken maam m'ade baa se, m'ano baa ute nakġ ken nanja nanja kic bo utu m'an k'edn bedn do nakgen tun naanġ tedo. ¹³ Maam se m'Alpa jo m'Omega *, maam bo m'debm m'deete jo debm kaam moon. Jo maam bo m'kupm meta jo m'taar toolina.»

¹⁴ «Maak-raapo jeege tun lee tug kald'ege. Ute naanġ se naade ok doobo gen k'asn koojn kaagġ ken ed kaaja maakġ geger ken ese se jo k'oj kend te taa doobo. ¹⁵ Num gan jee tedn nakġ sokonge, jee ooj rodege, jee keesn mendge ute gaabge, jee tool jeege, jee maragge jo jee lee ted taar-koo'oge se, naade se paac 'k'ooppm naatn.»

¹⁶ «Maam m'Isa m'olo kodum taa 'baa tedn saadum naan *eglizge tun gotn baa se paac. Maam se, m'teeco metjil gen Gaar *Daud ki jo maam bo Bebele.»

¹⁷ Gotn se Nirl Raa ute mend *Goon Baatn Raa deek jo: «'Baado!» Jo debm ken booyga taar se kic bo n'deek n'jo: «N'baado! Debm ken maan toolina jo je kaay maan ken ed kaaja se, n'baado n'kaay cere.»

Jan taadnan taarina

¹⁸ Jee paacn ken booy taar Raa ken k'raanġin maakġ kitap ken teeco taar Raa ki ese se, maam Jan m'deeksen m'jo: debm jaay ziid taara do taar ken se num, Raa kic utu an ziidn dubar ken k'raanġin maakġ kitap ki se do ki. ¹⁹ Jo taar Raa ken k'raanġin maakġ kitap ken teeco taar Raa ki ese se jaay, debm oodn naatn ute ken kalan se, naanġ se 'k'oj k'asn koojn kaagġ ken ed kaaja se eyo jo 'k'oj kend maakġ geger ken *salal se ey kici.

²⁰ Ter Isan ken taad nakgen ara se taad jo: «Deere, maam se oopga gooro m'utu m'baado.»

*Amin! Meljege Isa, 'baado!

²¹ On Meljege Isa asen tedn be'ej naase ki paac.

* 22:13 Aak Apok 1.8.